

TRALLIAN
RAZÆ DE
PESTILEN

ALEXANDRI TRALLIANI MEDICI ABSOLVTISSIMI LIBRI DVODECIM.

RAZÆ DE PESTILENTIA Libellus. Omnes nunc primum de Græco accuratiſsime conuerſi, multisq; in locis reſtituti & emendati, per IOANNEM GVINTERIVM ANDERNACVM.

DVO ETIAM LEGVNTVR HIS APPOſiti indices: Alter Cõcluſionum, & Capitum Summas nunc additas, continet, Alter in toto libro ſcitu præclara demonſtrat.

Quæ omnia recenti hac noſtra editione, ut potuit fieri, diligentiſsime expolita ſunt, atque elaborata.

Venetiis apud Hieronymum Scotum.

1555

INDEX OMNIVM QVAE IN Alexandro Tralliano & Razè de Pestilentia continentur.

A

CAPITA LIBRI PRIMI & appendices.

CAP. 16.

CAP. 17.

FINIS.

ALEXAN. TRALLIANI LIBER PRIMVS, IOANNE GVINTERIO ANDERNACO INTERPRETE.

De Alopecia. Caput I.

Alopecie qd.

ALOPECIA vitiũ eſt, quo capillis fluentibus caput nudatur ac grabreſcit, non autem ex vna, ſed varia & multiplici cauſa trahit orginem. Quippe tum ex pituita calefacta, ac in ſalſam qualitatem conuerſa, tum ex bile & humore melãcholico naſcitur. Efficiens igitur affectus cauſa conſiderari, & internoſci, atq; ita tandem curatio ipſius tentari admouerîq; debet.

Cauſa.

Notæ.

Notæ alopecie.

Cauſa vitii efficiẽs ex pilorum colore internoſcitur. Etenim flaui, bilioſam humorum vitioſitatem ſuperare indicant: nigri, humorem melancholicum, albi, pituitam. Sic igitur diſcernere licet, quo recremento ſuperante vitium in capite prouenerit.

Curatio.

Curatio alopeciæ. Victus humorẽ p̃parat, ad purgationẽ

Curare igitur hoc mõ conuenit, humorem vitioſum, ſi quidem copioſus ſuperet, expurgato, bona prius victus ratione vſus. Sin exiguus extiterit, medicamenta quæ ſaliuã mouent, ἀποφλεγματισμούς Græci appellant, & ſola præſidia quæ partibus inducuntur, ſufficient. At in quibus vitiũ inueterauit, valentioribus auxiliis potius vtitor, in quibus autem non multo ante affectus ipſe obtigerit, imbecillioribus ſimul & ſimplicioribus curationem tentabis. Quoniã igitur remediorum alia ſimplicia, alia ſunt compoſita, primũ a ſimplicioribus auſpicemur, ex quibus is qui vires ipſorum nouerit, etiam cõpoſita facere medicamenta põt.

Parua vitia ſine purgatione corporis curari p̃nt.

De simplicibus medicamentis.

Simplicia Alopecia remedia.

Alcyonium igitur vstum, & ex veteri oleo tritum, si loco illinatur, probe Alopeciis medetur, atq; id sub inde in iis expertus sum, qui non longo tempore hoc vitio detinētur Similiter facit etiam arundinis cortex, ac radices eius combustæ, item amygdalæ amaræ totæ ignem expertæ. Vtilissima quoque est hastulæ regiæ radix, & abrotanum, ad hæc fimus caprarum, earumque vngues crematæ, & ex aceto in læuorem detritæ. Iam thuris lachryma etiam accurate pluribus diebus læuigata bñ facit. Adhuc efficacius id præstabit, si ad solem plusculis diebus studiose læuigetur. Vel herbam verbenacam probe detritam ex aceto illinito, vbi partē, cui induces, nitro prius bene infricaueris, & linteolo absterseris, cōmodius enim ita operabitur. Insuper thuris lachryma, & murium stercus, pari portione aceto læuigate pilis cito producendis faciunt Præstat autem locum irritare, cui remedia īducent, raphani radicibus, & cepis trāsuersim incisis, atque ita remedio vti.

Aliud.

Item erinacei terrestris cinis pice liquida exceptus, illitusque pilos reddit, ac statim Alopeciæ vitio medetur.

Aliud.

Pari modo facit etiam ranarum cinis pice liquida exceptus, & illitus.

Aliud.

Pyrethrum læuigatum vna cū felle vitulina illinito, continue id faciens etiam contra diuturnos affectus.

Aliud.

Alopeciæ medicamēta cōposita.

Stercus felinum ex aceto oblinito, præstans est remediū & naturali vt huic vitio valde aduersatur.

De medicamentis compositis.

Aeris vsti drachmæ duæ, sulphuris viui drachmæ duæ, hastulæ regiæ drachmæ duæ. Leuigata ex ouorum luteo loco prius infricato illinantur.

Aliud.

Nuces auellanas integre combustas ex oleo læuigato, partique prius rasæ illinito.

Aliud.

Adipis vrsini vnciæ duæ, adarcæ vnciæ tres: muscerdæ vnciæ tres: picis liqdæ vnciæ tres: olei ex lucerna vsti drachmæ duæ. Hoc excepta, loco prius raso, inungito.

Aliud.

Aceti acris vncia, alleorum, olei rosacei, singulorum vncia. Partem ægram panniculo laneo infricatam, oblinito.

Aliud.

Ranarum vnciæ tres, muscerdæ, corticis arundinis cineris, picis liquidæ, porri seminis, singulorum vncia. Cedrino oleo excepta illinuntur.

De Capillis Fluentibus. Caput II.

Causæ. inopia materia Meatus densi & rari.

Capilli multis de causis fluunt, etenim ex inopia materiæ, quæ ipsas nutrire & generare potest, item ex meatibus densatis & rarefactis, & ex prauorum recrementorum purgatione interdum accidit, quoniam igitur causæ quæ defluuia capillorum efficiunt, non simplices, sed diuersæ existunt, oportet vnicuique obsistere, atque ita cõuenientem curationem adhibere. Si enim ex magna siccitate capillorum defluuia accidant, & q; recrementa illos nutriẽtia, consumantur, tunc frequentius æger lauari debet, ciboque nutriri humido, bonique succi, & qui prompte in corpus distribui possit, nihil autem habeat salsum, aut acre. Vinum ei nõ liberaliter permittere, præsertim merum, neq; multam venerem concedere oportet. {Balneum autem hunc in modum adhibendum est.}

Alopeciæ ob siccitatẽ remedia.

De Balneo ad idem.

Balneo esto temperatum quod non valde calidum, vel aerem, vel solium habeat. Accipiant autem ægri aquam tẽperate calidam, vngantq; caput multo hydrelæo, non autẽ sapone, aut nitro caput abstergant. Quippe id agendum nõ

Alopeciæ ex meatuũ raritate curatio

est, si capillorum defluuium ob inediam euenerit. Sin autẽ ex meatuum raritate & humorum digestione, & veluti ex tra cutem elabentibus, quæ ipsos nutriunt, recrementis accidat, non alienum est tunc vti remediis, quæ refrigerant, & astringunt liberalius, similiq; victu, qui nihil acre in se cõtineat, dilatandis aperiendisque meatibus efficax, cuiusmodi sunt eruca, nasturcium, porrũ, cepa, & allium. Hæc enim omnia defluuio ex densatis infarctisq; metatibus orto sunt idonea. Lactuca autẽ, malua, oua, panis siligineus in temperatam, aut frigidam aquam tinctus, pepones, cucumeres, pisces dura carne præditi, suilla caro non pinguis, & maxime bubula, pedes bubuli, isicia, & pectines iis quibus ob cutis raritatẽ pilus defluit, conueniũt. Vino hi, & potissimum veteri, abstineãt, balneũ vero ingressi, aqua frigida caput perfundant, ac rursus in frigidæ solium descendentes, ex fluente canali aquam frigidam copiose capite recipiant, ró saceoque ipsum. aut omphacino. aut melino. aut myrteo perũgant. Hanc enim victus ratione degentibus ipsis nõ modo defluuium nascens impedietur, sed etiam alii capilli enascentur. porro si ob meatuum densitatem pilorum generatio prohibeatur, tunc iis potius vti cõuenit, quæ rarefacere possunt, & moderate calefacere atque tunc etiam magis cũ tempus fuerit hybernum, & æger in frigidis locis degerit, vel etiam si temperamento frigidiore sit, & magis pituitoso præditus. At quia rarefacientia materiam quidem euocant, non sinunt autem ipsam inhærere, & pilos nutrire ac generare, miscere his conuenit tum quæ cutim roborare, tum quæ densa re paulatim queant, vt mixta in remedio facultas esse deprehendatur, nempe attractrix simul & altrix retentrixque, ex præsenti quidem caliditate, attractoria, ex frigiditate vero retentoria. Multa igitur sunt medicamẽta quæ vires ex variis naturis cõflatas habeãt, ex quorũ numero existit ladanum, oleum lentiscinum, omphacinũ, & myrteum. Sunt etiam cęmplura ad rarefaciẽdum, apta, vt ranarum cinis, cepa, alcyonium, thapsia, euphorbium, sinapi, & quæ sunt eius generis, quibus omnibus vti poteris,

Vict⁹ raritati cutis vtilis

Vict⁹ dẽsis meatib⁹ ꝯueniens.

Medicamenta mſta variis constant facultatibus.

ſi valentiorum quidem vim remittas, imbecilliorum autẽ intendas. At ſi ex recrementorum capitis purgatione capillorum defluuium acciderit, nihil prorſus curioſe tentãdum eſt, quemadmodum in his, qui ex morbo ſe recolligũt. Sufficit enim ſolum ſi bonus ſanguis deinceps generetur, & æger in naturalem ſtatum ex morbo reuertatur.

Medicamentum ex ladano.

Ladanum myrteo oleo & vino maceratum, dum mellis habeat craſſitiẽ, capiti ante balneũ, & poſt illud, inũgito. Satius autem eſt etiam polytrichum, quod nonnulli adianthum, vocant dimidio ladani pondere adiicere, & myrteo oleo exceptum illinire. Quod ſi hyems fuerit, & æger caput temperamento frigidum habeat, etiam paulum calefacientia, & rarefacientia remedia adiungito, vt nardinũ modicũ, & cyprinũ, vel aliud tenue, & odoratũ medicamẽtũ.

Medicamẽtum ex ladano.

Aliud.

Anemonæ florem tritum ex oleo illinito.

Aliud

Verbenacam rectam cum radicibus ſiccatam tritamq; tenuiſſimo cribro incernito, deinde mixtam oleo, vt ſordiũ craſſitudo fiat, æreo vaſe reponito, & cum opus erit, ex oleo vtitor.

Quomodo Capilli Nigreſcant. Caput. III.

GAllarũ, acaciæ, ſquamæ æris, chalcanti, aluminis pares modos in vrina pueri venerem nõ experti diem vnum macerato, deinde pilis deterſis illinito, & caput linteo ad triduum ligato. Vſu compertum eſt.

Quibus pili nigreſcãt

Nucum viridium corticis vncias tres: illicis fructus vncias ſex, vini nigri ſextarios tres, ad tertias decoquito, ac vbi id quod reliquum eſt, expreſſeris, cum olei myrtei ſextario ſubigito. Vtitor quotidie.

Paulus Aegineta, tres.

Aliud.

Vini nigri vetuſtiſſimi vncias tres in vas plumbeũ conii-

cito, & rasuræ plumbi vncias duas in eo dies quindecim macerari sinito, deinde oleum primi meriti superfundito, & subigens, illinito præcipue in viris.

Aliud.

Gallas coctas tritasque capillis nocte ac die obducito, a lecto autem surgens, aqua frigida abluito.

Quib⁹ capilli rufi flauescāt.

Vt capilli rufi tingantur & flauescant.

Myrrhæ partem vnam, salis floris partem vnam, diligēter læuigato, & redigito ad sordium crassitudinem, ac caput, vbi exterseris, medicamento illinito, sinitoq; noctem & diem, & deinde abluito.

Aliud.

Lupinos crudos ex aqua inūgito, item iunci angulosi folia herbæ lanariæ quæ στρούθιον Græcis dicitur, succo macerato, atque eo diluto vtitor.

Paulus drachmā vnā vel inūgito ad dies tres aut quatuor deinde betæ foliorum decocto, capillos abluito

Vt capilli flaui fiant.

Argēti spumæ vncias quatuor terræ cræticæ vncias quatuor, calcis viuæ vncias quatuor, aquæ, quantum ad sordiū crassitiem faciendam satis est, inungito, apponitoq; betæ folia ad dies tres aut quatuor deinde medicamēta abluito.

Vt capilli nigri flauescant

Floces vini in balnei sordes mittito, & in spissitudinem cerati redacta sub somnū illinito, & mane capilli flauescūt.

Tinctura, quæ capilli fiant colore aurei.

Capilli aurei q b⁹ fiāt.

Aluminis drachmæ sex, sandarachæ drachmæ sex, croci drachmæ duæ, thapsi qua tinctores vtūtur, Romani herbam rubeam appellant, drachmæ duæ, lixiuii piliariorum sextarii quatuor. Lixiuium cum thapso incoquito vsque ad dimidias, deinde arida adiicito, & postquam vsus fueris, abluito aqua decocti fœnugræci, & ordei cuminique.

Quomodo capilli albi fiant.

Verbasci albi florem comburito, ac ex aceto maceratū in saporem misceto, eoq; pilos abstergito.

Aliud.

Verbaſci ſeminis, a luminis rotundi, raphani corticis, ſingulas vncias contundito, miſcetoque glutinis taurini, quæ taurocolle a Græcis dicitur, drachmas quatuor: ac vtitor.

De Porrigine, Caput IIII.

Porrigo eſt, vt compẽdioſe dicam, vbi tenuia & furfuracea corpuſcula ex capitis ſuperficie, aut etiam ex reliquo corpore citra exulcerationem plurimum reſoluuntur: vnde etiam Græcis pityriaſis appellata eſt. Naſcitur hoc vitium inde ꝙ prauus quidã humor pituitæ ſalſæ, aut bilioſæ, & melancholici ſanguinis ſurſum in caput efferatur. Si igitur talia in toto ſubſiſtant corpore, ipſius antea ratio curaque habenda eſt, deinde ſic ad ea, quæ partibus admouentur remedia, deſcendendum. Si vero nullum in vniuerſo corpore recrementum conſpiciatur, etiam ſola tum quæ a verberibus medicis, tum quæ a nobis inuenta ſunt, medicamentorum auxilia. probe curare affectum poſſunt.

Porrigo.

curatio gn̄alis porriginis.

Curatio.

Certæ cimoliæ aqua prius maceratæ ſuccum betæ miſceto, & illinito, & ſinito dum inaruerint, deinde vbi ablueris, thuris lachrymam tritam ex vino & oleo inungito, ac ſinito quouſq; deſiccetur, aut herbam pedicularium, quæ ſtaphis agria dicitur, ex oleo perungito.

curatio porriginis loco adhibẽda.

Aliud.

Ad humidiores autem porrigines muria, aut lupinorũ diluto, oblinito. Eſt enim hoc medicamentum experimentis & vſu comprobatum.

Ad Pſydracia & Exanthemata, Caput V.

Pſydracia exigua capitis tubercula ſunt, puſtulis ſimilia, quæ ſummam cutem excedunt. Exanthemata vero ſuperficiariæ cutis exulcerationes, ſunt ſubrubicũdæ, & aſperæ. Vtrunq; vitiũ pſidiis infra poſitis exteritur.

Pſydracia.

Exãthemata capitis.

Curatio.

Argẽti ſpumæ, ceruſæ, ſingulorum drachmæ quatuor aluminis, rutæ foliorum viridium, ſingulorũ, vnciæ duæ Ex aceto myrteoque oleo inungentur. Magis autem profi

Exãthe matũcu ratio.

ciunt ad ea, quæ humiditate ſcatent.

Ad vitia capitis ſcabioſa & ſanioſa. Caput VI.

Scabioſa & Sanioſa capitis vicia.

RVta & alumine detritis ex melle vtitor in capite prius raſo. Si vero cutis a capite receſſerit, oleæ folia cocta ex melle inducito.

Ad ulcuſcula capitis, denſa & rubra papillis ſimilia a quibus ſanies reſoluuntur.

CAPVT VII.

vlcuſcula capitis denſa & rubra.

CApite prius raſo, ac aqua nitro abſterſo, ſulphure viuo ex hominis vrina contrito, vtitor.

Aliud ad capitis uitia.

Argenti ſpumæ, ceruſæ, ſingulorũ drachmæ duodecim ſulphuris viui vnciæ octo. Cerato myrteo exceptis, vtitor.

Aliud.

Cretam ſutoriam quæ melanteria Græcis dicitur, cum aceto inungito.

De Achore, Caput. VIII.

Achor.

AChor vitium eſt, quod in capitis extima cute exiguis foraminibus oboritur, ex quibus humor saniei, quæ Græce ichor dicitur, ſimilis emanat, ideo etiam malum illud Achor Græcis appellatur, noſtris, manantia, vlcera. Eſt autem id quod defluit interim bilioſum, aut pituitoſum, interim etiam melancholicum. Internoſcere igitur principalem cauſam oportet, non enim eadem in omnibus curatio exiſtit. Nam cum recrementum quod ſuperat, bilioſum eſt, tenue ſubſtantia exiſtit quod emanat, & colore ſuppalidum. Si autem non tenue ſubſtantia, & colore ſuppalidum, ſed craſſum & viſcoſum extiterit id quod redundat, pituita eſt, & Achorem efficit. Quod ſi nihil horum fuerit, loca vero, vnde humor effluit, dura magis, cutim excedentia, & ſtrictiora appareãt, vt nequicquam ab eis effluat, aut vix exiguum, intelligito melancholicum ſubeſſe recrementum, quod Achorem pariat. Cæterum etiam obſeruari debent cauſæ, quæ præceſſerunt, temperamentum ægri, ætas, & guſtus. Etenim amarorem ſentiunt, quibus cauſa eſt

Manantia capitis vlcera.

Notæ. Achoris

Cauſæ Achoris

biliosa, salsam autem qualitatem, quibus est pituita, acidam vero, quibus humor melancholicus. Iam ex tactu internoscere poteris. Calidior enim tibi apparet, in quibus est biliosum, frigidior autem, in quibus pituitosum, minus autẽ frigidus, in quibus melancholicũ. Ita sane internosces humorem Achorem parientes.

Curatio.

Curare hos oportet similiter ac eos qui Alopeciæ vitio tenentur, si quidem corpus vniuersum humoribus copiosis scateat, quod plethoricum dicitur, & vitiosis, quod cacochymum, purgare id totum prius, eiusq; sollicitudinẽ habere, postea ad particulares medicinas peruenire conuenit.

curatio Achoꝝ.

De fauo, Caput IX.

Fauus.

Sciendum est etiam Fauum simile esse Achoribus vitium, magnitudine tantum differens. Nam foramina meatuum, vnde humor emanat, apium fauis respondent: vnde etiam Græcis Cerion apud veteres nominatum est. In Achoribus autem dictis, non videntur meatuum foramina, ex quibus humor in eis emanat. Quæ igitur ad Achoras dicta sunt, ea quoque in Fauo recitare conuenit. Qm̃ vero multa sunt, quæ aduersus Achoras ꝓficiũt, distinguere conuenit, quæ horum sint valentiora, magisque discutiant, rursus quæ repellant, quæ vero mixtam facultatem habeant. Dicamus igitur quibus in affectibus quæ potius medicamenta adhibenda sint. Incipientes sane Achoras, vbi totũ corpus prauis humoribus liberum fuerit, medicamenta astrictoria repulsoriaque curãt, qualia sunt myrta, piceæ cortex, & rubi folia, illita, item plantago, oleastri succus, salicis folia floresq; & polygonium. Difficilium autẽ Achorum incrementis obsistunt ea quæ simul repellunt id quod influit, simul etiam cõcoquunt, & id quod cõtinetur, discutiunt, cũ mixta facultate sint prædita, quibus post principia vti conuenit. Huiusmodi vero sunt myrteum oleum lentiscinum, ruborum, aut portulacæ succus ex oleo, ladanum cum vino illitum, cyperus, & lenticula. At superficia

Hæc in codicæ græco ĩ pſſo nõ habẽtur vsq; ad alterũ.

Achoꝝ incipiẽtes qb⁹ curãtur

Difficiles.

Achoꝝ Superficiarii.

Achoꝝ

riis & exiguis. Achoribus auxiliantur, quæ medicorum facultatem obtinent, & nihil quod irritet discutiendo indicāt. Id præstet terra Cymolia, Cretica, & Samia, item pompholix, spodium, spuma, argenti, cadmia, adianthū cum rosaceo, fœnugræci decoctum, malua cum vino & farina subacta, ac nonnulla validissimis vinibus, vt etiam Achoras a crassis admodum & viscosis humoribus in farctisque cuti cotumaciter possint euacuare. Talia sunt sales, chalcitis, fex vini cremata, sandaracha, calx viua, item acetum quā acerrimum præstantissimum ad Achoras est medicamentum. Optime etiam discutit radix lilii, cucumeris, bryoniæ, & asparagi.

Valētissima remedia. Achoꝝ.

Medicamenta ad Achoras dolorificos.

Achor. dolorifici.

Cū multa sanies excernitur, & dolor vehemens affligit, cataplasma conuenit ex lente læuigata coctaquæ cum mellis momento, aut ex pane cum coriandro, aut plantagine, aut solano, aut seri, aut polygonio, aut perdicio herba. Scire autem licet cum acessiones remittunt, partem affectam tondendam esse & abstergendam fœnugræci decocto, aut bæte, similiumque ex aqua.

Medicamentum ad Achoras & totius corporis eruptiones, quæ exanthemata dicuntur.

Medicamētum oēs eruptiones corpis.

Cerusæ drachmæ sex, argēti spume drachmæ quatuor, ceræ drachmæ sex, olei rosacei, aut myrtei quod satis est, vt ceratum liquidius efficias. Sicca acerato misceto, & caput inungito.

Aliud.

Medicamētūpeculiare ad Achoras fortissimū.

Plumbaginis, sulphuris viui paria pondera. Læuigatis affundito rosaceum, aut myrteum, aut lentiscinum, vsq; dū sordium fiat crassities & illinito.

Aliud efficacius ad Achoras peculiare.

Argenti spumæ drachmæ viginti, calcis viuæ, drachmæ quindecim aceti hemina, olei myrtei vnciæ quatuor. Sicca teres diligēter ex aceto, postea supfundes oleū, & vteris.

De dolore capitis, Caput X.

DOlor capitis, qui Græcis Cephalagia dicitur, accidens est multis ex causis ipsum efficientibus proueniens. Etenim sæpe a sola etiam qualitate contingit, item a copia, alias ab vtrisque simul, breuiter, quamcunque dixeris præcedentem siue coniunctam causam, hanc quoque dolorem capitis facere deprehendes. Quoniam igitur non vna causa existit, sed diuersæ, quæ dolorem capitis excitent, necesse est variam quoque curationem adhibere, ad singulas ipsa respicientes, atque idcirco a curatione illius doloris, qui ex qualitate contractus est, auspicemur. Sciendum itaque est vehemẽtissimos capitis dolores ex efficiẽtibus qualitatibus proficisci, & præcipue calida, qui vero a siccitate proueniũt æque vehementes non sunt. Nam humidæ qualitates, quantum ad ipsas attinet, nullum prorsus dolorem inferũt, nisi acrimonia fuerit coniuncta. At vbi humores nõ calore, aut frigiditate, sed copia infestant, tum distẽtionis, tum obstructionis dolores pariũt, maxime si crassi & glutinosi fuerit. Incipiamus igitur curationes persequi, initium facientes ab iis capitis doloribus, qui a præcedentibus causis, atque externis constituuntur.

Do'or capitis vñ fiat.

Vehemẽtissimi dolores capitis ex q̃litatib⁹ efficientibus.

Distẽtionis & obstructionis dolores

Notæ doloris capitis ex insolatu contracti.

Eorum qui insolatu & calida intemperie capite laborãt, indicia omnibus nota, & in confesso sunt. Nam cutis horũ ad tactum calidior apparet, quamprimum manũ ei admoueris sine mora aridior deprehenditur. Oculos ægri habẽt rubentes frigidæ asperginibus super caput datis oblectantur, & non solum hoc facientibus dolor mitigatur, sed etiã maximum percipit adiumentum.

Dolor capitis ex insolatu.

Curatio doloris ex insolatu concitati.

Quod exusti in sole refrigerantia requirunt, omnibus ẽ manifestum, sed illa quæ etiam tenuem facultatem obtinẽt, cuiusmodi est oleum quoque rosaceum inũctum paulo aceti adiecto. Magis enim adhuc penetrare rosaceum potest, si cum aceto illinatur. Quod si calor amplius superare videa

curatio doloris ex insolatu.

rosaceũ cũ aceto magis penetrat.

tur, etiam refrigerantium vim intendere conuenit, admiſcendo ſemperuiui ſuccum, aut ſerpilli, aut parietariæ, aut portulacæ, aut lactucæ ſylueſtris, aut ſereos, aut intyborũ, aut cucurbitæ, aut roſarũ, aut vuæ acerbæ, aut polygonii ſuccum, aut mali punici, & præſertim acidi, aut aliorum li quorum ſiquidem conſideraueris, refrigerantium, ita vt nõ magnum torporem inducant, aut aſtringãt, vt dictum eſt. Vitare igitur oportet etiã propter hoc, mandragoræ oleũ, & quæ ex papauere, & liquore eius parantur, niſi antea eis vti propter multas vigilias coacti fuerimus, atque tunc cũ multa cautione modice offerri debent. Cum igitur perfecerimus, quod res poſtulat, ſtatim refrigerantium vſum fugiemus, maxime in corporibus, quæ excrementis ſcatent, & quibus grauitatis ſenſus in capite percipitur. Accidit enĩ frequenter, vt caput in his, quibus id humorum copia præditis ex inſolatu repletũ, cucurbitulæ inſtar ſuperflua ad ſe attrahat, ſicut in illis, quibus ex inſolatu ſimul etiã humores inſarcti impactique in capite ſunt, valde refrigerãtia vitari debent, oleum autem adhiberi chamæmelinum recenter potius præparatum. Sin autem vetuſtas vitium occuparit, addicere ipſi etiam roſaceum oportet, duas quidem partes chamæmilini, vnam autem roſacei, vel contra: vel etiam æquali portione. Alias enim alia quantitas conuenit, eoque definiri non poteſt. Cõdiſcere igitur omnia oportet, quem admodum vera Hippocratis doctrina præcipit, atque ita variare quantitatem, reſpiciendo ad ætatem, anni tempus, regionem, habitum corporis, & temperamentum. Hãc regulam attendens, exquiſitam quantitatem conſequeris.

Narcoticæ vitãda in dolore capitis ex inſolatu.

Narcoticis modice vtẽdũ, vbi vigiliæ ĩfeſtant.

Chamemelinũ doloris capitis ex inſolatu aptum.

De Cerato ad idem uitium.

Sin autem calida in his intemperies perſeueret, neceſſario vtemur etiam ceratis ad refrigerandum efficatioribus, maxime roſaceo, cui adiectum ſit paulũ aceti, aut ſucci portulacæ, aut perdiciadis, aut cuiuſdã alterius ex iis, quæ ſuperius recitauimus. Oportet autem ſemper ceram prius lauare aqua frigida adiecta, vbi ad inguem reſolutã probe li-

Ceratũ ad dolorem capitis.

que feceris, atque id faciẽdum est non solum priorem aquã mutando, sed etiam postea puram immittẽdo. Post hoc autem oleum rosaceum ceræ admisceto, aquam, vt diximus, & acetum aut succum aliquem superfundẽs, quousque ambo bene commixta fuerint. Ceratum sic confectum in tenue linamentum illitum, toti capiti applicato, præsertim temporibus, vt medicamenti vis transmittatur, capillos autem auferre conuenit, & medicamentum crebrius mutare. Vbi enim sic nos ægerimus, superans intemperies, ad temperiem repente conuertitur.

De capitis dolore, qui hoc calidã intẽperiem perseuerat.

Dolor capitis ex calida intẽperie.

Quibus calida intemperies constanter perseuerat, in his ea quæ prædiximus, agenda sunt. Cum vero nihil profecerint etiã necessariis & valentioribus remediis vtendum est, inter quæ habetur etiam pastillus, cuius mixtura ita hẽt.

Pastillus ad diuturnũ capitis dolorem & calidã intẽperiẽ.

Pastill⁹ ad dolorẽ capitis.

Croci vnciæ quindecim, chalcanti vnciæ decem, aluminis scissi drachmæ sedecim, myrrhæ vnciæ tres, omphacii vnciæ tres. chalcitidis, gummi, singulorum vnciæ tres: vini austeri quod sufficit. Terito diligenter, ac in pastillos redigito. Cum vsus postulat, ex posca diluito, ac vtitor ad intemperies iam inueteratas. Quod si vigiliæ ægro obuenerint, opium potius adiicito. Ita enim vtrisque & intemperiei simul, & vigiliæ rectæ medeberis.

Opiũ ĩ dolore capitis cũ vigiliæ | vrgent.

De capitis dolore qui ex calida iecoris intẽperie prouenit.

Capitis dolor ex iecoris calorẽ

At si capitis dolor frequẽter inde quod iecur sit calidum oriatur, dum scilicet ardescit ipsum, vaporesque sursum ad caput exhalat, necesse est vniuersam curationẽ ad id q̃d præcessit, accõmodare, extrinsecus sane, aut melinũ oleũ, aut rosaceum, aut hydrelæum, aut ceratum, intus autem cibum præsertim liberaliorẽ, qui refrigerare queat, & ægre confici, hora secunda, aut tertia panem in aquam tepidam intinctum assumere, ne vapores sursum erumpant, aut citrum, aut malum, aut aliud quoddam refrigerans. Cum au

tem cibum ægri sumpserint, etiam aquã frigidam superbibant, præcipue si eius potioni assueuerint, sin minus, certe ad medium cibi sumpti, aut cum vino, aut absq; vino ea offeratur. Breuiter, vniuersum victum talem instituant. Ita quoq; in iis, qui stomachum calidiorem, ventrem, aut lienem habent, agere conuenit.

Dolor capitis ex frigida intẽperie.

De capitis dolore ex frigida intemperie orto.

Qui vero capitis dolorem ob frigidam intemperiem cõceperunt, hi omnia illis contraria experiẽtur, quibus ex insolatu caput indolescit. Etenim neq; caput tactu calidum deprehenditur, neque facies rubescit, neque arida & collapsa apparet, sed econtrario plena & pallida. Ita vero internosces, qui ob frigiditatem densationemque capitis dolorẽ sustinent. Cæterum & victus ratio, & causæ primariæ ac præcedentes, si diligenter perscruteris, manifestam tibi discretionem adferent.

Notæ.

Curatio.

Medicamẽta ad dolorẽ capitis ex frigiditate.

Curare igitur generatim quidem calefacientibus oportet, cæterum vero pro intemperiei magnitudine remediũ quoque variãdum est, interdum rutaceum oleum capiti inducendo, aut laurinum, aut irinum, aut nardinum, aut opobalsamũ, quod etiam maxime proficit, in quibus dolor ex crassiore & viscosa magis pituita oritur, illinire autem conuenit frontem ipsorum & tempora medicamento Cyphonio, & iis quæ ex pipere & euphorbio componũtur. Multa autem sunt ab autoribus prodita, ex quibus licet, si parare oportet, vnicuique vtile ac idoneum deligere. His igitur si vinum tenue dederis, aut aliud quoddam extenuans, calefaciensq;, non nocebis. Non omnia ipsos iuuant, quæ mediocriter extenuare & calefacere possunt, & gestatio in equo balineæ calidiores, & apophlegmatismi Sin autem affectus inueterascit, etiã vomitus a radiculis raphani prodest. At in quibus qualitas citra copiam molesta est, non opus erit eiusmodi medicamẽtis. Vt autem inueteratos affectus prõpte curare possis, vtitor eo quod columbarum stercus re-

Cyphoniũ medicamẽtum.

Vet⁹ dolor capitis quomõ curatur.

cipit, habet autem ipsius compositio in hunc modum, piperis albi, crocomagmatis, singulorum drachmas duas, euphorbii recentis drachmas sex, stercoris columbini drachmam vnam semissem, aceti accermi quod satis est. Locum affectum prius perfricatum vt calescat, inungito. Vbi autē medicamētum validius[est] quam corpus ferat, remittere vim ipsius oportet, admiscendo ei amyli momentum, & lac muliebre, cum vti volueris. Rursus autem vbi vim eius intēdere liber, absinthii paulum admiscebis, ex aqua diluens.

Medicamētū ex colūbarū stercore.

De dolore capitis ex uitio stomachi contracti.

Non enim dolor in capite primario affectu laborāte perpetuo accidit, sed interim etiam ex ventre ipso frequenter aut stomacho, aut alia quadam particula, aut flatibus vapores quosdam sursum mittentibus superuenit.

Dolor capitis ex stomaco.

De dolore capitis quem biliosus humor inuexerit.

Si igitur capitis dolor subinde ex humoris biliosi abundātia nascatur, curatio eius medicamētis quæ biliosum humorem purgant, & subducunt, administrari debet, verum vt probe hunc vacuare possis, humidiore prius victu opus est balneisque temperatis, vnctionibus & aquæ potu liberaliore. Ita enim diffusa bilis, & veluti imbecillior facta, facilius a medicamento ipsam trahente vacuabitur. Si igitur biliosus humor copiosus nimium & calidus fuerit, ita agere oportet, ac liquorem ipsius potissimum scamniosæ cū modica aloe, aut absinthio, aut rosarum succo, aut rhodomelo exhibere. Si vero non abundare tibi magis amaræ bilis humor, sed in stomachi tunicas, veluti spongiam aliquam absorptus apparet, medicamenta ex scammonia vitari debēt, & omnino, quæ valde calefaciunt. Dari autem ipsis debet, aut absinthii dilutum, aut ipsa aloe, aut medicamentum Picra, si quæ etiam crassities bilis permixta tibi videatur.

Dolor capitis ex bilioso humore.

Præpatio ad purgationē.

Scāmoni liq̊r ad bilē.

Ad bilē ī tunicis stomachi hærētē

Curatio si uiscosi fuerint humores stomacho insidentes.

Sin autem humores viscosi in stomacho redundent, & in flatus dissoluantur, dolorisque autores fiant, ad ea quæ valide extenuant tum in cibo tum in medicamentis, veniundū

Ex viscosis stomachi humorib[us]

eſt,cuiuſmodi eſt etiam apii radicis, aut hyſſopi dilutum,& ſuperfundenda iniũgendaque ſunt, quæ corroborant & calefaciunt,vt nardinum vnguentum,vel gleucinũ,vel marciatum dictum. Quod ſi magna humorum inſidentium copia extiterit, non ſolis remedis quæ partibus inducuntur, vti oportet,ſed prius extenuata probe materiæ, exhibere etiam quæ pituitam purgare queant, aut oxymeli, tum ſimplex,tum quod Iulianium dicitur, caput, ſtomachũ,& totũ copus purgare efficax,vel catapotia, quæ colocynthĩdem recipiunt.Purgare autem non modo ſemel,ſed etiam bis oportet. Neq; enim viſcoſus humor vacuationibus vniuerſis,ac vna vice factis cedit, ſed potius per interualla paulatimque,& crebrius repurgari medicamentis debet.

Viſcoſ⁹ humor qũo purgari debeat.

De dolore capitis in Febribus oboriente.

Obuenit etiam capitis dolor iis qui vhementer febricitãt verum conſidera diligenter num criſis ratione, an nõ, oriatur.Conſtat enim,quod ſi capitis dolor huius gratia contingat,vt in iis qui ſanguinem ex naribus profundunt, aut vomunt, nihil tentare oportere,aut tumultuari, aut curationem adhibere. Nam ea quæ admouentur, præterquam qđ nihil iuuant, etiam naturam ſubinde impediunt, id enim propter febris vehementiam & malignitatem accidit. Ac omnia agenda ſunt,vt febris vehementia mitigetur. Cæterum capitis quoque cura haberi debet, roſaceum ipſi ſuperfundendo,interim per ſe,interim cum aliquo refrigerãte,vt ſerpillo,aut hedera,aut roſis, aut ſemperuiuo. Quod ſi vigiliæ vrgeant,etiam decocto chamæmeli,capitum papaueris cum oleo roſaceo ſuperfundatur, ac frons ſomniferis inũgatur,aut ſucco lactucæ, aut paſtillo Trygono, aut Crocode,aut ſummatim omnia quæ adhibentur, leniendi, refrigerandi & ſomnum inducendi vim obtineant.

Dolor capitis ĩ febrib⁹ qũo curãdus.

Frõs in dolore capitisq bus inũgenda.

De dolore capitis ex uino.

Dolor capitis ex vino qbus curetur.

Dolor capitis qui etiam ex vino ſuſcitatur, facile diſcutitur.Nam quam primum cauſam didicerimus,cõuenit ante omnia vino ĩterdicere,& medicamẽtis vti,quæ refrigerãt,

& vapores

& vapores repellunt. Tale autem est præstantissimum rosaceum, aut per se, aut cũ aceto, vel succo hedere, vel brassice. Nam huiusmodi non selum siccant, sed etiam naturali quadam facultate vino aduersantur, vnde etiam ipsa brassicæ folia si capiti applicentur, bene faciunt. oportet autem ea prius aqua calida madefacere, atq; ita illigare. Iam conuenit etiam ipsam brassicam decoctam semper comedere, quinetiam lenticula his auxiliatur, præsertim qui humidiorem habent ventriculum. Ad hæc mali punici grana super cibum commesta ipsos iuuant, ac mala similiter, pyraque assumere, & frigidam aquam bibere confert. At qui imbecilliori stomacho sunt præditi, is etiam paulum vini propinare, præsertim aquosi, quale est Cnidium, Samium, & Sareptinum, cõducit, nullum autem vinum sit vetustum. Nam præterquam q; caput nonnihil feriat, etiam vaporis quippiã ad superiores partes effert. Panis aũt ex aqua esui his aptissimus est, item halyca cocta, oua tenera, columbarum & gallinarum alæ, gallorum testiculi, turdus, breuiter vniuersus cibus esto boni succi, stomacho vtilis, & qui vapores arceat.

Brasica naturaliter ebrietati aduersat.

Stomach° imbecilli vinum requirit.

Vinũ vetustũ caput ferit

De dolore capitis ex ictu.

dolor capitis ex ictu.

Dolor capitis etiam ex ictu, aut casu accidit, inflammatione in illo subsistente, quare etiã curatio eius magno studio tractãda est. Quippe periculum inducit, dum humores copiosius ad ipsum confluunt. Si itaq; oborta inflammatio solam cutem ambiat, & non vlterius adhuc procedat, nihil negotii est, sed dolor etiam qui circa caput contingit, facile discutietur, sin autem tanta, & tam valida vrget, vt etiam membranam caluariam ambientem in consortium doloris pertrahat, frequenter autem cerebri quoque membranam quam menynga Græci appellant, haud exiguum erit periculum. Nam conuulsiones magna parte, & delyria comitantur, vt mortem ipsis maxime præcipitem iuducant. Vt igitur magnas inflammationes oboriri prohibeamus, necesse est curationem a sanguis missione incipere, ita nã-

îflãmationes magnæ capitisq bus curentur.

que influxus reuelletur. Porro vacuatione facta, & corpore toto recrementis libero, deinceps etiam parti admouere auxilia oportet, & capitis ipsius curã habere, oleo dulci perfundendo, lanis contegendo, fouendoq; omni ex parte, vt ne caput, hoc est neruorum origo, rigeat. Vino aũt per initia ipsos, & carnibus arcere conuenit, & in totum oĩ victu valentiore, præsertim si etiam febris tibi vehemens esse videatur, tunc enim tanquam illius ratione, ptisanæ cremorem, lutea ouorum, maluam decoctam, lactucam intybum & cucurbitam exhibere oportet. Quod si vigiliæ vrgeant, etiam chamæmelino oleo, & rosaceo perfundere debemus subinde vero etiam vtrisq; commixtis vti, plus & minus a magnitudine inflammationis, ægri temperamẽto, & ætate considerantes. Ita sane vbi inflammatio citra vlcus obuenerit, curationem moliri conuenit. Sin autem vlcus quoq; infestet, tunc eisdem sane vti adhuc dehortabimur, rosaceum autem, cũm melle, aut tetrapharmaco, item ceratum ad inflammationem arcendam efficax, & medicamenta commode imponuntur, præsertim anemone, hæc enim variis modis auxiliatur, & linamẽtis illita & sup inducta. Talis enim curatio existit, cum inflammatio vlceri coniuncta fuerit, dicetur aũt absolutius, cum de vulneribus capitis aliarumque particularum propriis, sermonem sumus habituri.

Vigiliæ in ictu.

Inflammatio ex ictu capitis.

Anemone qd pstet.

De Cephalea. Caput II.

GRauis quidam affectus, & vehementer dolorificus est, vt etiam ipsæ oculorum radices indolescant, est quoq; diuturnus, & leui occasione excandescit exacuiturque. Nam qui hoc malo detinẽtur, alii vini paulo meratioris potione, alii odore quodam, vt styracis, aut thuris, nonnulli a ipso luminis splendore feriũtur, vt in tenebris, magis contenti sint, quam in lumine degere. Fit autem potissimum hic morbus etiam ex diuturna membranæ caluariam ambientis, aut cerebri membranarum inflammatione, item ex obstructione & crudiorum crassiorumque humorum copia, interdum etiam ob magnam humorum in alto desidentium acrimoniam, Frequẽter ob calidam quo-

Causæ Cæphalææ.

que intemperiem malum hoc naſcitur, capite ſcilicet ſpatio temporis imbecilliore facto, atq; ob id prompte humores ſuſcipiente, nonnunquam vero ab inferioribus recrementa, quæ inueniuntur, cucurbitulæ inſtar attrahente. Diligenter itaque attendendum, vt in aliis quoque affectibus & animaduertendum eſt, qua ex cauſa naſcatur, & generationis trahat originem, nempe ex copia ne, an particularem cerebri inflammatione quapiam, vel obſtructione, vel acrimonia inueterata. Sic nanque morbus, ſi modum, aut tempus inſpexeris, arte facilius ſolui poterit.

Note cephalææ

Notæ ipſius hæ ſunto.

Si igitur magna grauitas in particula percipitur, conſtat nõ ſolum qualitatem, aut vapores aliquos, ſed materiæ copiam obſtructionis eſſe opificem, id quod manifeſtius cognoſces, ſi præter omnia a me dicta, totũ ægri corpus conſideres, natura ne plethoricum ſit, an minus, item ſi omnia quæ præceſſerunt, perpendas. Vbi enim ſic vniuerſa circũſpexeris, firmius internoſces.

Indicia cephalææ ex inflãmatione cerebri.

Notæ cephalææ quæ ꝑpter cerebri inflãmationẽ naſcitur.

Si igitur grauitatis ſenſus & pulſatilis dolor ortus fuerit clarum eſt cephalææ affectum propter inflammationẽ quãdam euenire.

Notæ cephalææ ex ſpũ.

Notæ cephalææ ex ſpiritu.

Quod ſi tenſionem ſolam citra grauitatem & pulſum æger ſentiat, manifeſtum eſt rurſus affectum ex flatuoſo inſidente ſpiritu fieri.

Cephalææ ſigna ex acrimonia orte doloris capitis

De dolore ex acrimonia proueniente.

At ſi nullum ex his infeſtet, roſio autem ſolum incidat, dolorem ex acri & bilioſo humore excitari intelligas.

ex calida intẽperie ſigna.

Notæ doloris ex calida intemperie creati.

Sin autem nullum ex his, cauſa morbum capitis patiens exiſtit, calor autem circa caput percipitur, atque id natura calidius temperamento eſſe videtur, & cauſæ quæ præceſſerunt, calidiores, collige potius ex omnibus calidam quo-

que esse, intemperiem, que ab infernis recrementa cucurbi tulæ alicuius mõ ad se attrahat, efficiatque, vt caput facile re pleatur humoribus.

Curatio.

Cephalea curatio pro humorũ diuersitate.

Qui sane hunc in modum bona internoscendi ratione ac via vtuntur, inueteratos cephalææ affectus sanare possunt, Si enim morbus ex copia fiat, totius primũ corporis curã habere debemus, initio id quod superat commode vacuantes, vel per sanguinis missionem, vel purgationem. Sin autem totum corpus non fuerit plethoricum, ipsum vero caput potius causam præbere videatur, eo q natura ipsum iniuriis & repletioni sit opportunum, possitque attrahere qđ cũque in ventre contentum inuenerit, a toto quidem corpore abstinendum est, neq; venam secare prorsus aut purgare oportet, sed in primis ipsis tanquam primario affectu laboranti prospiciendum. Et siquidem humores infixos, frigides esse suspiceris, siue a caliditate attractos, siue ex imbecillitate illic natos superfũdere, ipsum & irrorare oleo cõuenit, aut herbis in vino decoctis nõ admodũ calidis, sed quæ robur quoddam habeant ad caput firmandum, quale est oleum ex acerbis oliuis expressum, omotrybes dicitur cui adiiciantur capreoli hedære, aut serpilli, aut mentæ viridis. Procedente autem tempore etiam ex calidioribus admisceto, silymbrium, aut pulegium, aut folia lauri, aut caleminthen. His igitur medicamentis eorumque similibus. vtendum est, præsertim in hyeme, & maxime vbi superãs intemperies frigida esse apparet, & humores qui capiti insident, viscosi fuerint & crassi. Nam illa infixos humores strenue discutiunt, & caput corroborant, vt ne ipsum infirmetur, neque recrementa, quæ ex ventre in reliquas corporis partes distribuuntur, prompte suscipiat, caput enim frequẽter non adeo calidũ est, vt ipsum recrementa corporis possit attrahere, sed propter imbecillitatem illis repletur suscipiens magis quam attrahens. Ita illis sane, si humores qui capiti insident, frigidiores fuerit, agendum censeo.

Curatio si dolor a bile procreatus fuerit.

Quod si humores calidi & biliosi existant, tum oxyrrho dino, hoc est aceto & oleo rosaceo tepido, tum eo quod ex pa paueris capitibus & rosarum decocto paratur, caput super fundas, adiiciens prӕterea etiam ea quӕ leniter discutiunt vt hederam, aut serpillum, aut chamӕmelum herbam, aut chamӕmelinum oleum, ac lauent ӕgri aqua tepida vten- tes, abstergan turque ptisanӕ cremore, aut vitellis ouorũ, tepidam superfundentes aquam. Nam calida admodum & feruens prӕterquam quod nihil prӕsidii adfert, offendere ipsos, & irritare solet. Vbi vero caliditatis feruor conquie- scit, non alienum est etiam mellis exiguum vna cum vitel lis ouorum & moderatis remediis quӕ abstergere & expol lire possunt, admiscere. Nã omnia nimium palida his sunt inimica, siue smegmata sint, siue apophlegmatismi. Quippe biliosa recremẽta ab humectantibus mediocriter, tũ balneis tum medicamentis magis discutiuntur, quam plus ӕquo siccantibus, & calefacientibus, quia ex eiusmodi magis spis sescũt, quam dissipentur. At in quibus crassi, & non admo dum calidi sunt humores, in is consulo, ne admodum subi to ad ea quӕ discutiunt, feraris, mitigare autem potius ma teriam moderatis vnctionibus & balneis debet, atque ita de scendere ad efficaciora, quӕ extenuant & discutiũt, vt quӕ ex nitro & sinapi conficiuntur. Declinante autẽ affectu etiã frictione capitis linteis adhibita vti oportet, pcipuӕ in bal neo, prius nimium capillis ademptis, itẽ per vices iis quӕ sternutamenta prouocant, primum sane simplicioribus, deinde valentioribus. Vt autem is qui parare illa velit, prõ pte inueniat, explicanda etiam hic putaui, quorum scriptu ra in hunc modum habet.

De oris capitis a bile cra ti curõ.

Biliosa recrmẽ ta ubus discutiã tur.

Errhinum, hoc est medicamentum quod naribus inditur. ca put purgans, ad lippitudinẽ & morbũ comitialẽ efficax.

Erthinã ad ca- put.

Melanthii, salis ammoniaci, singulorum drachmӕ octo, elaterii drachmӕ quatuor. Trita excipiũtur oleo sicioynio aut myrteo, aut irino, aut cyprino, vt cerati habeãt crassi-

tiem. Reposito igitur in pixidie cornea vtitor, subiungens nares attrahere iubeto. Hoc Errhinum non modo confert diuturno capitis dolore affectis, sed etiam iis qui lippitudine infestantur, & comitialibus. Educit enim facile si quid viscosum in cerebro, & crassum inhereat, preterea etiam quod ex cyclamino constat, nihilominus proficit, habet autem huius quoque scriptura hoc pacto.

Errhinum ex cyclamino.

Cyclamini sicci drachmæ octo, nitri rubri drachmæ quatuor. Sin autem loco nitri, elaterium, iniicias, præstantius euaserit. Vtitor autem in hunc modum. Tritum ipsum probe, per arundinem inspirato, præcipiens sursum inclinando attrahere deinde rursus deorsum vergendo etiam id congregatur, expuere.

Epithema ad diuturnos capitis dolores.

Vtitor etiam epithematis in capite, & vnctionibus in diuturnis affectibus, quæ discutiendi vim obtinent, quorũ e grege est, & hoc, quod frequenter experimentum probauit, scriptura eius in hunc modum habet.

De Cerato.

Ceratũ ad capitis dolorem.

Irini vnguenti, peucedani, castorei singulorũ drachma: baccarum lauri drachmæ duæ, rutæ surculorum drachmæ quatuor. Excipiuntur cerato quod ex rosaceo paratum est: ac capite deraso, per totum ipsum imponito. Sin autem accessio magna orta fuerit, mitigantibus & mediocriter reficientibus vtitor, ex quibus hoc habetur.

Smegma ad capitis dolorem.

Smegma.

Liquoris peucedani drachmæ sedecim, liquoris papaueris, anisi, mentæ, myrrhæ, singulorũ drachmæ duæ. Aceto excipiunt, fitq; vnguẽtũ. In doloribus immoderatis caput eo illinito. His & similibus vti consiliũ est, in quibus ꝑpter crassos humores, & spiritum flatu lentum dolor gignitur.

Doloris cã calida.

In quibus qualitas doloris causa est.

At si dolor ex calida qualitate oriatur, clarũ est ea adhi-

benda esse, quæ etiã ex bilioso humore dolentibus cõueni re diximus, citra missionẽ sanguinis, aut purgationem, aut oĩno qualecũq; tandem vacuans medicamentũ assumptũ. Porro si affectum ex vẽtris retentione ꝓuenire contingit, oĩbus modis is cibo, & leniter purgare potentibus subduci debet. sunt aũt huiusmodi multa. tũ ipse sal. Quare si aluus ob viscosos humores cohibet, hanc cõpositionẽ mixturãq; dato. Salis ammoniaci drachmas duas, piperis drachmam, euphorbii drachmam. Dato ex ouo, aut ptisana drachmas duas, aut quatuor, aut scropolos tres, aut quatuor. Quibus autem venter non ob viscosos humores astringitur, in iis vtitur medicamẽta, quæ scammoniam recipiant, habet aũt horũ cõpositio in eum modum. Salis cõmunis torrefacti drachmæ tres, piperis drachmæ duæ, scãmoni drachma. Datur ex ouo, pane, & quomodocũq; velis, cochlearium. Nam hi sales admodum leniter ac citra molestiam vẽtrem purgare, & emollire solent. Vtitor his cum fiducia, tum illis quæ euphorbium recipiunt. Quod si venter citatior sit, & caput magis ob siccitatẽ doleat, nititor eum cibo, potu, & medicamentis sistere. At si affectus ex vigilia, & sollicitudine eueniat, iis quæ somnum inducunt, & laborãtes oĩno leniunt, curari debet. Sumatim remedia semper ad causam morbum facientem accõmodato, ac vtitor prædictis bona ratione ac via. Ita nanq; inueteratus, ac contumax affectus, diligenti artificio & commodis præsidiis adhibitis ex toto euincetur.

Alu⁹ ob viscosos humores astricta qb⁹ soluitur.

Vẽter cĩtat⁹ qũo sistitur.

De hemicrania Cap. 12.

ALtera capitis pars indolescit, cum dolor circa dimidiam caluariam incipit. Atque id accidit, postquam recrementũ aliquod ibi infixum fuerit, aut cũ ꝓcreatum est, in spiritũ resoluatur, irritetq; loca singulis diebus, aut vno interposito, aut duobus, ꝑ subiecta specie motus sumẽs initium Si igitur totũ corpus recrementis liberũ tibi apparet: capiti prospicito, ipsiq; particularem curationem adhibeto. At si copia toti corpori facessit negotium, tũc multifariam attendendum est, & internoscendum, quis

Cã᷎ Hemicrãiæ

Hemicraniæ curatio

vtique humor ſuperans exiſtat. Conſtat enim & vacuationem eius tentandum eſſe, & ſi ſanguis fuerit, per venæ ſectionem detrahendum. Sin alius quiſpiam humorum fuerint purgatione recrementi quod moleſtat, ſuccurrendum.

De hemicrania ex conſenſu.

Hemicrania ex conſenſu.

Si hemicrania ſtomachi affecti conſenſu oriatur, vel dũ hic in concoctione ipſe infirmatur, vel cum materiam in ſe biliosã, vel pituitoſam continet, nec hæ probe coquuntur, perpende rurſus, vtrum ex calida intemperie, aut frigida proueniat. Si igitur ex frigida intemperie, calefacientibus ei proſpicere oportet, ſin ex calida, frigidis, & contemperantibus.

Si dolor ex frigida ſtomachi cauſa dimidiam caluariæ ad partem exerceat.

Hemicrania ex frigido ſtomacho quõ curetur.

Quod ſi dolor ex frigida ſtomachi cauſa factus apparet primum vtitor fomentis ex vino & oleo quod Græce œnelæon dicitur, nardo, gleucino, ſtyrace, maſtichæ. Deinde etiã epithematis, Polyarchio, aut Philagrio, & Martiato dicto, quod flatus in ſtomacho ſubortos ſtrenue poteſt diſcutere. Cibus eſto eiuſmodi, qui calfaciat ſimul & extenuet, nec non robur apponat. Hydrogarum igitur his eſt idoneũ quod copioſius aniſum receperit. Confert etiã oxymeli potum & porra cocta, in cibo ſumpta. Item quod ex malis cotoneis conficitur, piper & gyngiber recipiens. Auxiliantur ipſis etiam quæ ex hyſſopo, aniſo, dauco, & apio propinantur. Ex oleribus, ſcandix, gyngidium, aſparagi paluſtres, & beta cum ſynapi, & cappares. Allium vero diuturnos frequenter dolores diſcuſſit, quemadmodum etiam ſalſamẽtum, & Encathera dicta, & Coryax.

Catapotia Dia colocynthidos.

Catapotia diacolocinthidos.

Iuuat hos & vomitus a cibo, & purgatio, quæ fit ex Catapotiis, quæ colocynthidem, & euphorbium recipiunt, cõpoſitio ipſorum ita habet. Aloes vncia, euphorbii ſemuncia, colocynthidis, ſcãmoniæ, gummi, ſingulorum vncia, nitri Alexãdrini ſemuncia, veratri nigri corticis vncia. Ex

cipito succo brassicæ, aut citri, aut rhodomeli, achato scrupulos sex. Tu vero non vniuersa, sed per vices ipsa exhibeto, atque sic ad perfectum modum peruenias. Nam nō mi nusquam Hiera humores ex alto euocare possunt, cæterū etiam non superficiariam vacuationem moliuntur, sed ex alto & veluti ab ipsa radice recremēta extrahunt, & si quis recte vsus fuerit nō modo. Hemicranicum, sed etiam vetustum dolorem stomachicos, affect⁹, morbos comitiales, articularios, & coxendicum vitia sanare possunt. Hoc pacto quidem dolorem, si ob viscosos, humores in stomacho excitatos prouenerit, mederi oportet.

Catapotia diacolocinthi des q̄d efficiāt.

De Hemicrania, quæ ob biliosum in altera capitis parte contractum humorem nascitur.

Si biliosus humor dolorem pepererit, sumāt ægri ante omnia panem ex aqua tepida, vt quæ supra modum ipsis auxilētur. Cæterum etiam malua, & lactucæ cōmestæ prosunt, vniuersum, cibus sit humectans & balnea temperata postremo purgatio, quæ ex Picra & scāmonia, & aliis q̄ bilem citra magnū dolorē purgare solēt, adhiberi debet.

Hemicrania ex bilioso humore curatio.

Epithemata.

Similiter etiam vnctiones, quæ extrinsecus imponuntur, non sint nimium calidæ, in totum vniuersa medendi ratio eiusmodi adhibeatur, qualis etiam in capitis doloribus præcepta est, nam eædem generæ causæ existunt, nisi quod capite laborātes, diuturniores valentioresq; habeant, vt autē remedia vnicuiq; causæ idonea promptus inuenire queas, etiam horum descriptiones tibi subiungam.

Epithemata hemicrāæ

Vnctiones aduersus dolores ex crassis uiscosisq; humoribus in dimidia caluariæ parte ortos.

Vnctiones hemicrāie ex crassis, viscosisq; humorib⁹.

Euphorbii partem vnam, castorei tantundem, aqua excepta auri iuxta partem dolentem imponito, ac statim in balneū ire, & lauare consueto more præcipito. Hoc admodum generosum auxilium est, & cū fiducia eo vtitor. Iam maximum hoc quoque est, quod recpit atramentum scri-

Impressus græcus sesq drachma.

torium, habet auem descriptio eius in hunc modum. Euphorbii drachmæ * quatuor, atramēti scriptorii drachmæ quatuor, myrræ trogloditicæ drachmæ tres, croci drachmæ duæ, crocomagmatis drachmæ tres, piperis albi drachmæ tres: aceti quod satis est, vt hæc probe læuigentur, & crassities sordium similis fiat, atque hoc illinito a medio superciliorum incipiens, vsque ad tota tempora, præcipue si locus pilis careat, & cum refrigeratus fuerit æger, hoc rursus inungito eodem in loco ad tertiam vsque vicem. Oportet autem ipsum mane inungere, vt auxilium vim suā probe exercere possit, quousque ille lauaturus est, verum caueto ne quando æger illinitur, medicamentum oculos ingrediatur. Nam spongia vtens dextre id quod illitum est, absterges. Vbi ex balneo æger venerit, rursus simili modo sæpius illinito, donec in totū dolore liberetur: atque eo discusso per interualla iterum medicamento vti debes, ne in eundem denuo morbum incidat. His maiora præsidia ad longos validosque dolores inuenire non licet ad moderatiores autem vnctione vtitor, quæ ceram & euphorbium habeat. Mixtura ipsius hæc recipit. Olei sabini sextarios quinq;, ceræ vncias tres, euphorbii vnciam: Hoc vtitor dimidiam frōtis partem cum temporum musculo ante balneum illinēs. Facit hoc præcipue ad dolores ex frigidis affectibus ortos. Porro inuenies alia quoque multa a veteribus prodita, verum hæc sola sufficiunt plurimis experimētis cōprobata.

In quibus dolor ob bilem contrahitur.

Qui ex bile dolorem experiuntur, iis abūde ē etiam pastillus Crocodes illitus & Trygon, adhæc terra Aegyptia, omnesque vnctiones, quæ ex rosaceo, & chamæmelino oleo parantur, modico aceti adiecto, aut quodam succo mitigatorio. His & similibus medicum, qui recta curandi ratione nititur, vti oportet.

Dolor capitis ob bilē.

De Phrenitide, Caput XIII.

QVod sane Phrenitis acutissimus periculosissimusq; sit affectus, oībus est in confesso. Vnde autem constituaī, & quo affectu cerebro laborāte & q̄ curatio

conueniat, de hoc omnes dissentiunt. Dicamus igitur etiam nos, quæ sit exquisita Phrenitis, quæ eius causa, & quomodo internosci debeat. Plerique enim ipsorum in discernendo eam potissimum non mediocriter decepti sunt, vt etiam eos qui delirant, existimarent Phreniticos, cum res sit longe diuersa.

Quæ sit causa Phrenitidis.

Exquisita igitur Phrenitis a flaua bile nascitur, cum ipsa in cerebrũ, aut eius membranam distributa inflammationẽ excitauerit, priusquã enim dispensata, infixaque fuerit, nõ Phrenitidem, sed delirium producit. Atq; hoc in acutarum magna parte febrium statu ac vigore accidere consueuit, deinde rursus in declinationibus cessare, atque id delirii proprium est, quod febres per tota earum tempora non perseuerent, sed conquiescãt. Phrenitis autem semper perduret. Est autem ipsius non vna tantum species, sed etiam multiplex. Alia siquidem ex pallida bile constituitur, quæ mitior existit. Sin autẽ ex flaua bile, quæ & multo vehementior febres quoq; maiores inducit. Iã alia quoq; efferata dicta nascit, bile flaua ĩmoderatius excalfacta, & plus æquo adusta.

cã Phrenitidis exquisitæ.

phrẽitis qd a delirio differat.

Notæ futuræ Prænitidis.

Futuram Phrenitidem vigiliæ potissimum continuæ, & intensæ somnique turbulenti præcedunt, ægri exiliunt, & somniorum imaginationibus interdum detinentur, vt etiã nonnulli se futura scire suspicẽtur, & velint prædicere. Præcedit etiam, vt ægri quæ dicuntur, obliuiscãtur. Nam cum familiaribus præcipere quædam incipiunt, ad alia conuertuntur, eorum quæ ab initio iniuncturi erant, obliuiscẽtes. Item cum respondent ferociores ac iracũdiores quã prius apparent, magnã & crebram respirationem edunt, pulsus habent prauos, & duros, atq; occipitio frequenter indolescunt. Quod si affectus increuerit, vt parum ipsi a Phrenitide absint, fixis oculis cernunt, eosque admodum squalidos & rubentes habent, nec non pituita eis inhæreſcit, ac lachrimæ ex vtrisque profluunt. Sin autem vitium magis

Notæ Phrẽitidis futuræ.

Pituitã oculorũ angulis inhæreſcit. Sic læmæ apud Celsum

intendatur, incipiunt & flocos carpere, & festucas legere, neq; responsionem manifestam dare possunt, & linguam multo magis scabram habent, febresque sicciores, interdũ & tremuli sunt, exarescẽte cerebro, eiusque neruis, & ægre sentiunt, vt etiam cum ipsi excitentur, vix, aut nequaquã exaudiant. Eiusmodi ergo, & tot eorum qui proprie Phrenitici existũt, signa habentur. Cerebrum igitur statim per initia morbi causam habuit, non enim alia quadam parte affecta quæ propriæ Phrenetis est, c trahitur, quemadmodum nonnulli Phreneticos ob septi transuersi inflammationem fieri existimarũt, quod verũ non est, sed & ipsum cerebrum, vbi inflammationem senserit, valida efficit deliria, vt Phrenitidi respondeant.

Quomodo delirantes a Phreniticis discernere oporteat.

Discrimẽ phreniticorum & delirãtium.

Qui proprie Phrenitici existunt, a delirantibus ex partiũ consortiis distinguuntur, q ipsis febris adsit perpetua, oculi sint cruẽti, sanguis e naribus profluat, & caput sit calidius. Nam qui septo transuerso laborant, his caput non est adeo calidum, vt præcordia, ipsumque septum, ægere magis spirant, & inæqualem valde spirationem edunt. Discernes autem Phreniticos ab insanientibus, eo quod insania quidem quæ Græce mania dicitur, citra febrim, Phrenitis autem, vt diximus semper cum febri spectetur. Hæc quidem sunt signa eorum qui proprie Phrenitici dicũtur, in quibus etiam flaua bilis sola, sine alia materia defixa, affectũ peperit, quẽadmodum etiam si pituita flauæ bili coniuncta fuerit, eiusmodi salsa Phrenitis appellatur, & vigilem soporem, qui Græcis agripnon coma vocatur, excitat.

Inter phreniticos & insaniẽtes differẽtia. Phrẽitis falsa. Vigil sopor.

Signa Phrenitidis falsæ.

Signa Phrenitidis falsæ. symptomata mixta

Nosces aũt Phrenitidem ex humorum mixtione factã, inde q etiam symptomata quæ superueniũt, mixta sint referentia eandem naturam illorum, quæ causam, eãdem habent. Etenim vigilant simul & in altum somnum deferuntur, rursusque paulatim delirãt, & somno alto soporosoq; pressi cum tumultu excitantur, & iis q eis loquuntur, inor

dinata verba, & insaniam testantia respondent

De inueteratis iam Preniticis.

At quod hæc per morbi initia, & breui tempore accidere cousueuerunt, nosse conuenit. Vbi vero morbus in vetustatem inciderit, & vires sint debilitatæ exigua ipsius indicia apparent, vt nonnulli aliam quandam Phrenitidis speciem esse arbitrentur, non est aũt alia, sed ægri per initia quidem turbulenti fiunt, & furibundi, tanquam bile statim ad superiora tendente, & cerebrum excitante, postea aũt hecticis febribus similiter æquabili intemperie in totum cerebrum dispersa, non amplius valde perturbantur, & inordinata furiosaque nugantur, sed iacent, neque vocem ædere propter imbecillitatem potentes, neque decubitus figurã mutantes, neque valide exilientes, manus solummodo inordinate iactitant: vt quidam ignorantes ægrum quærere aliquid, & inuentum velle continere suspicentur, nonnulli autem ipsorum ne palpebras quidem ,ppter vires iam ante debilitatas aperire possunt. Sin autem aliquãdo etiam aperiãt, vbi paulisper respexerint, statim rursus propter infestantẽ humorem conniuent. Verum hæc signa adhuc infirmãte ipsorum facultate superueniunt, nec aliam adhuc Phrenitidis speciem ostendit id, quod pulsus sit imbecillis, durus, exiguus, & angustus, sed etiã ad omnes magna ex parte Phreniticos pertinet præcipue inueteratos. Hæc igiť indicia sunt. quibus Phrenitici cognoscũtur, deinceps autem quomodo curationem ipsorum optimam adhibeas, iam ꝓsequamur.

Phrenitici inueterati.

Phrenitidis inueteratæ signa.

Curatio Phreniticorum.

In omnibus proprie Phreniticis, si vires robustæ sunt, & nihil aliud prohibet, sanguis detractio adhibenda est, tanquam primum omnium & maximum futurũ præsidium. Sin autem repugnet æger, quod sæpe accidit, vt nolit brachium porrigere, omnino conandum tandem est ex recta in fronte vena sanguis missionem moliri. Facis autem id recte, si collum artificiose fascia lanea constringas, vt vas attollatur. Ita nãque si feceris, sanguis statim vena secta citra,

Phreniticorũ curatio

Sanguinis missio in.

impedimentum cum spiritu erũpet. Ego sane magna adeo Phrenitide correptum curaui, & nisi multi fortesque famuli eum continuissent, & vinculis vndiquaque cõstrinxissent neutiquam ne in fronte quidem venam secare potuissem, adeo ferociter agitabantur, omniaque faciebat, quæ insaniẽtes solent, atque si gladium habuisset, non paucos, qui ei aderant, iugulasset. Quia vero bis sanguinem detrahere molestum est visum, ideo tantum initio euacuauimus, quantũ ei satis erat futurum, etiam si secunda vice iterum emisissemus. At mirabile erat vacuatione facta, quam festinaret ex riuo superbibere, simul autem astãtes etiam aspergebat, vt risum quoq; ideo vulgo excitaret. Verũ hic quidem celeriter curatus est, alia quoq; ratione, ac cura conuenienter ei adhibita. Sic igitur agendum est, si venam in cubito secare non liceat. Post sanguinis vacuationem parti quoque remedia inducenda sunt, & caput oxyrrhodino madefaciendum, ne ipsum, cũ calidum sit, liberalius humores attrahat atq; idcirco eis repleatur. Aceto autem ea quæ mitigant & somnum conciliare poterunt, admiscere conabimur. At cũ morbus viget, & vigilias mentisque alienationem inuehit, adhuc magis succurrendum est, & largius oxyrrhodino caput implendum, & decocto chamæmili, papaueris capitũ, serpilli, hederæ, rursusque oxyrrhodino superfundendum: item ea, quæ odorem mouent, naribus adhibenda, nec nõ vnctionibus vtendũ, vt omni ratione vigilias excindamus, somnumque ægro accersamus, quod solum & maximum est delirantium, & cuiusuis morbi remedium. Quod si his administratis, vigiliæ, & alienationis symptomata perseuerent, dato ei potui medicamentum, quod a papauerum capitibus, dia codyon Græci appellant, ad omnia futurũ vtilissimum. Non solum enim vigilis, sed etiam febri medeť, præterea caput tanquam ab igne adustum refrigerare poterit. Sin autem nihil admodum impellit, vrgetque, noli medicamẽtum dia codyon exhibere, præsertim si neque Phrenitis quædam germana esse videatur, sed etiam pituitę nõ nihil particeps sit, vt ipsa quoq; falsa nominetur, tunc ca-

Phrenitici necessaria

Vena secta ĩ frõte.

historia curatio nisphrenitici.

partis affectæ remedia.

Vigiliæ & mentis alienatio qũo curari debeant.

Dia codyon q̃bus ꝯferat.

ueto ne id ipſum, vel aliud quoddam ad ſoporem torpo-remque inducendum efficax, offeras. Sin autem vires quoque imbecillæ fuerint, tunc maxime vitabis, ne quid corpori ſomnoque inducendo accõmodum exhibeas. Nam in his qui infirmas vires babent, non vulgaris noxa, immo interdum mors talium potionem comitatur.

Nacorĩtica periculoſa

De habitatione.

Conſiderari debet etiam habitatio, in qua deget æger, vt aerem neque admodum craſſum, neque humidum frigidumque, aut nimis calidum habeat, ne capiti meatuum denſatio, aut repletio ſuperueniat, ſed temperatus exiſtat, quo animalis ſpiritus temperie ipſius refocilletur ac relaxetur. Sit autem magis lucidus quam tenebroſus, vt æger per huius ſenſum ad conſuetorum perceptionem ac conſcientiam perueniat. Quare & amici nonnulli admodum familiares ei aſsiſtant, vt etiam increpantes ipſum propter ea quæ facit, reuereatur. Neque vero domeſticus, aut cognatus, cuius cauſa aliquando triſtetur aut cui iraſcatur, ingredi debet, quippe hoc irritare ægros, & commouere ſolet, & vt valde perturbetur, manifeſtam præbet occaſionem. Sed nec amici frequentes & copioſi ad eum ingrediantur, quippe turbam tantum ei excitant, præterea aerem quoque craſſum efficiunt, frigidos emittentes ſpiritus. Iam non violenter mouendus eſt, ſed leniter, ne in lecto propter imbecillitatem concutiatur. Hoc enim ſi quid aliud morbum excitat, & ſomnum impedit: ii vero qui adſunt, omnia ipſius membra citra violentiam teneant, leniterq; pfricẽt, & præſertim inferiora, atq; tũc magis, vbi conuulſiones ægro oboriũtur, artus vinculis excipiantur. Quippe hoc materiã ad inferna prouocat, præterea cõuulſiones lenit. Satius autem eſt inferiora quoque, vbi perfricata fuerint, fouere, atque ſic deligare, vt materia quæ fotu ſimul & fricatione accita fuerit, ad ima potius deriuare poſsit. Nihil autem facere oportet ante febrium

Phreniticorũ habitatio.

amici familiaris Phrenĩticis iad mittẽdĩ

Motus violẽtꝰ Phrenĩtices offendit.

Frictio iferiorũ phrenĩticis ac cõmodanda.

declinationem, longe vero antequam inuadant, id præstã dum. Iam cucurbitulæ adhiberi, præsertim ante accessionẽ debent, vt maceriæ sursum vergentis impetus per reuulsio nem coerceatur. Simili modo etiam epithemata semper eis admouere oportet, quæ non nimis frigida sint, neque rur sus calida, sed potius tepida. Qui enim viscera largius fomẽ tis excalfecerunt, maxima hi mala ægris accerserunt, mate riam subito ac vniuerse commouentes, vt ad supernas par tes profecta caput amodum repleuerit, vnde vehemens alienatio mentis prouenerit, nonnunquã etiam sopor, qui Caros, dicit, ita vt rursus iis opus fuerit, quæ excitare pos- sunt, sternutamenta prouocantibus, tum frictionibus. Qua re viscera validiores fotus non requirunt, præsertim in iis, qui vehementiori febri laborant, item quibus copia humo rum inest, & caput affectum. Sufficit igitur solum lini semẽ hydræleo incoctum, aut cum chamæmeli iure blandum & tepidu visceribus obducere. Ita enim feruor mitigabitur, & viscera distenta laxabuntur, atque ideo etiã febres erunt mitiores.

Epithe mata. phrene ticorũ.

De uictu.

Conuenit autem inter medicandum etiam victus ratio- ni vt maxime necessariæ animum adhibere. Multi nanque ipsam negligentes ignorant, quantum noxæ & adiumenti ægro adferre possit. Vtinam vero etiam recte medicari sci- rent tempusque inquirerent, aut ordinem, aut qualitatem, aut quãtitatẽ, verum nullum horum attendens, singulis vi cibus, cum ægrum accedunt, visceribus facessunt negotiũ, aut perfundendo, aut obducendo, aut oĩ tempore parãdo, etiam cũ copia, interim quoque cruditas vrget, præsertim cum sapientissimus Galenus manifesto clamitet, neque ca- taplasmatis, neque asperginibus quouis tẽpore vtendum es se, nisi in solis illis, quibus nullum in toto corpore excremẽ tum, aliaque superflua existũt, reliquis autem omnibus ex- tremum esse malum. Verum hæc quidem ii qui non bene mente ac ratione constant, faciunt. Nos autem qui ex vete- ribus

Victus iĩ obser uanda.

cataplas matis corpe repleto nõ vtẽ- dum.

ribus didicimus, simul etiã si quid ratio facere nos recte ad monet, iam exponamus. Ptisana igitur primum omnium victus ratione Phreniticis remedium adhibeatur, optime prius decocta. Detur autem solus ipsius cremor, quem si non libenter assumant ægri, cum granis ipsam sine aliquo cibo capiant, sin ea oblectentur, adiicere conuenit solum hydromæli exiguũ, aut hydrosatum, aut rhodomelum. Hydromæli vero maxime Cybyriticum, vt inimicum ipsis, vitare oportet, & oxymeli. Quod si minus gratã habent ptisanã, multi enim ne nomen quidem illius libenter audiũt, exhiberi ipsis oportet auenæ cremorẽ, si inueniat aut extritico virenti sorbitionem, quæ chidron Græce dicitur. At si in totũ sorbitiones auersentur, panem in aquã intingito, non minus enim quam sorbitiones, iuuabit.

Ptisana Phreniticis idonea.

Auenæ cremor

De oleribus.

Ex oleribus edant intybum, & maluam coctã, interim etiam crudam, si caliditas nimium superare videatur, & æger siticulosus sit, vigiliisque admodũ prematur. Ita nã que adiuuabis, præterea etiam magis, si lactucæ semina, cucumerum medullam, & peponũ exhibeas. Vbi concoctio apparuerit, etiam pisces assumẽt, vt erinaceũ & pectines.

Olera q̃ Phreniticis vtilia.

De pomaceis fructibus & potu.

Ex fructibus sumant duracina, persica, cerasea, mala, & punica, sed hæc raro, bibere autẽ ipsos crebrius & paulatim aquã tepidã conducit. Neque enim multam potionẽ appetunt, neque iuuãtur, si cumulate bibant, frigidam autem aquam vitare oportet, eo quod tuta non sit. Nam si inflammatio circa septum transuersum, aut aliam quãpiam particulam inuenta fuerit, non exiguum periculum sequitur. Quamuis enim frigidæ potio mitigare ipsas videatur tamen maiores postea, & malignas febres excitat, vt etiã alienatio mentis augeatur. breuiter, omnia ad deterius maligniusque cõuertantur. Quare tutius ẽ tepida potius quã frigida aqua vti. Noui autem me etiam hydræleo vsum, in quibus siccitatem immodicam, & bilem superiora occupa

Que poma phr̃niticis ꝯueniãt.

Frigide potio nõ tuta phreniticis.

re, nihilque ab intestinis notatu dignum externi viderem, hinc calor mitigatus fuit, & viscerum intentiones inflāmationesque relaxatæ, biliosa per aluum & vomitiones excreta, vt æger non multis adhuc diebus ad vniuersum prorsus morbum depellendum indigeret. Etenim omnia quæ ipsi admouebantur remedia, tunc administrabantur, cum totum corpus recrementis esset vacuum.

Phrenitici quō lauādi.

De *balneo*.

Lauare eos, & perungere cōuenit quibus iam vacuatio facta est, & quātitas totum corpus offendit, verū siccitas, & vigiliæ plurimæ vrgent, & si febricitet æger, nihil nocebit ei, si ita lauetur, præcipue etiam cum balneum temperatum adhibitum fuerit, vt neque aer sit igneus, neque solium nimis calidum. Qui autem febris metu eos nō lauāt, maxime offendunt. Nam ægri vigiliis magis torquentur balnei abstinentia, adhuc magis etiam animo turbantur. Lauandi igitur sunt, quemadmodum comprehensum est. Sic.n. balneo vtentes, ad bonam temperiem reuertuntur, & in posterū delirio & affectu febrim incēdente, liberātur.

Cōmoda phreniticis adhibiti balnei.

De *uino*.

Quin & vinū quod sitim restinguat, dare Phreniticis audendum est, in quibus multæ vrgent vigiliæ & vires sunt imbecillæ, febres autem nondum vehementiam, neque ardorem habent, sed quædam concoctio vrinarum quoq; in eis apparet Præterea illis potius cum fiducia dandum est, qui per sanitate quoque vinum amare cōsueuerunt, & os ventriculi imbecillum, & natura frigidius obtinent. In his enim tempestiua est vini potio, & omnibus mente alienatis si modice assumatur. Nam ferociam ipsorum mutat, & ferinos mores ad hilaritatem trāsfert somnumq; cōciliat eo q, cibum celeriter concoquat, & in totum corpus distribuendum adiuuet. In quibus igitur nulla feruens inflāmatio, aut magnus admodum calor præcordia infestet, & vires infirmentur, audacter vinū ipsis exhibeto. Maius enim ex eo commodum erit, quam quæ noxa fore putetur. Si

Vini vsus freniticis.

enim vires recollectæ fuerint & non collabi permissæ, omnia tẽtare possumus, & multifariã ægro succurrere, Collapsis autem ipsis vigilia, omnis medicorũ curatio desperata erit. Quare metiri conuenit, & noxam quæ ex vino expectatur, & cõmodum. Atqui si plura fuerint, quæ permittunt, propinari debet, minorem offensionem cõtenẽdo. Fieri enim haud potest, vt id quod iuuat, aliqua etiam parte non noceat. Medici autem est eiusmodi tum metiri, tum iudicare. Nam si vniuersa moderare quantitate, qualitate, ordine, & tempore adhibeantur, totam autem absoluunt, consumantque, & finem bonum imponunt.

Virib⁹ collapsis oĩs curatio inutilis

Qđ iuuat etiã aliqua ex parte nocet

De Lethargo. Caput XIIII.

GEnuinus ac germanus Lethargus, queẽadmodũ Phrenitis, sedem quidem habet cerebrum, materiã autẽ Phrenitidi contrariam. Nam ex pituita superante nascitur, quæ ipsum humectat, & valide adeo madefacit, vt ægri eorũ quæ dicunt, nequeant meminisse, sed palpebris semp cõniuere velint, & cõquiescere, vl' prsus in soporem, q Græcis Caros dicit, ab humiditate siľ & frigiditate, quæ spiritũ aĩalem suffocat, & torpidũ efficit, perducantur.

Lethargus.

{*Note ueri Lethargi.*}

Si igitur humor qui Lethargũ parit, solus fit pituitosus genuinus Lethargus nascit, atq3 oĩa hæc accidẽtia inducit.

Genuinus Letharg⁹.

{*Notæ falsi Lethargi.*}

Sin autem non sola in capite pituita, sed etiam bilis fuerit necesse est symptomata quoque mixta fieri, vt ægri nõ nunquam vigilent, nonnunquam altissimo somno premãtur, alias delirent. Ambo enim faciunt, & conniuent palpebris, & manus mouent, tanquam contingentes quædã, eaque tenere nõ potẽtes. Qui igiť moderatius degũt, nõnullis ipsos inclamãtibus, interim palpebras aperiunt, & rursus ꝯniuent. Sin aũt admodũ imbecilles sint, & valde morbo vincanť, nullatenus exaudiũt, neq3 palpebras mouent, pulsusq3 hñt raros, exiguos & obscuros. Sic igiť facile est ipsos internoscere. Dicamus autem qũo curare oporteat.

Mixtus lethargus.

Curatio.

Lethargi curatio.

Cũ omnia accurate inſpexeris, quæ veteres nobis præcipiunt, nempe ægri vires, habitum, aliaque vt ætatem, & totius corporis ſtatum, ita tandẽ huc venies, vt ſanguinis detractionem ante omnia adhibeas, niſi quid ex commemoratis tibi aduerſet, & præcipue vires. Vbi vero totius corporis curam habueris, etiam remediis, quæ partibus inducũtur, ægro ſuccurres, omnem capiti diligentiã adhibens. Vt autem vapores, ne ſurſum ferantur, prohibeas & eos qui iam eo irruperint, diſcutias, maxime auxiliat acetum cũ oleo roſaceo, quod Græci appellant oxyrrhodinũ caput corroborans, præſertim inter affectus primordia, ne deinceps multos vapores ad ipſum ſurſum tendentes facile recipiat. Quoniam igitur materia quæ in cerebro cõtinet, pituitoſa eſt, & ſuperãs cauſa, humida & frigida demõſtratur, miſcere & incoquere ea oxyrrhodino, quæ extenuare etiam ſimul poſſunt, expedit, nempe vel peucedanum, vel caſtoreũ, vel pulegiũ, vel calaminthen, vel thymum. Ac frons illinenda eſt, aut caſtoreo, aut pilis humanis crematis, læuigatiſq; ex aceto. Huiuſmodi enim valde ꝓficiunt excitantq;, forſan etiam naturali quadam facultate Lethargo cõtraria. Quod ſi affectus perſeueret, & ægri difficulter excitent, vtendũ eſt eo qđ ſternutamẽta mouet, ſtrutthiodicto, vel cũ caſtoreo, vel pipere, vel euphorbio, vel epithymo, nunc quidem inſpirãtes, alias pena illinẽtes, verũ id continue faciendũ non eſt quippe vires eorũ laborãt, & adhuc magis caput. Cæterum crura perfricare, & oleo ſicyonio perungere oportet, interim ſolã ipſam ſcillã ex aceto læuigatam cruribus obducere. Hoc.n. etiam eos, qui in ſomnum valde altum, & veternoſum deferuntur, excitare ſolet. At ſi affectus & malignus eſt, & inueteraſcit, capillos adimito, vngitoque iis tunc caput, quæ exaſperare ac vellere cutem poſſunt, vna cum caſtoreo, datoque ipſis potui caſtoreũ præ omnibus, idque faciendum eſt, præſertim hora vna ante acceſſionẽ. Etenim extenuat, & corpus

Sanguinis miſſio ĩ Lethargo.

Vapores ſurſum tẽdentes. qũo ꝓhibeant

Mã pituitoſa qb⁹ diſcutiat⁹.

Pili humani.

Scilla ĩ Lethargo vtilis.

viaſtorei us & vſu.

quod perfrixit, & prope est vt totum emoriatur, recalfacit fouetque. Ego sane noui multos eo morbo victos hoc solo remedio mortem euasisse. Item per se exhibitũ proficit adhuc autem magis cum oxymelite. Quod si æger recrementis plenus fuerit, etiam cum aliquo ad ventrem subducendum efficaci, præsertim scammonia dari debet. Sufficit aũt vnum scãmoniæ scrupulũ, aut paulo plus minusue ꝑ virium ratione duobus castorei scrupulis adiicere. Iam vero non solũ auxilia, extenuantia esse debent, sed etiam cibus talis exhiberi. Quare succus quoque amygdalarum ex melle coctarum præbendos est, ac ptisana, quæ habeat comam porri, aut apii, aut hyssopi, nisi ægri vehemẽter febricitent. Si enim febris vehemens fuerit, abunde est ẽt etiam solius apii radix, & oxymeli simplex, tum ex ptisana, tũ per se solum. Salutares sunt etiã micæ panis ex apomelite aut hydromelite datæ. At hydromeli Cybyriticum dare ipsis non oportet, immo neque Cnidium prosus, morbo ad huc concoctionis experte. Vbi vero concoqui inceperit, nihil obstat & lauare ipsos, & vini paulum exhibere præsertim a saguinis missione, ventris subductione, & mediocri totius corporis purgatione, verum balneum timeri nõ debet, nisi recremenotrum copia subsit. Nam quæ in cute hærent superflua, magis balnei calore moderato digerẽtur. Ego certe noui me quosdam ita laborantes, neque suspicere præ multo sopore potentes, neque hoc ipsum qđ lauarẽtur, percipentes, postquam a septẽ diebus in balneũ duxissem, magis ab eo excitatos inuenisse, vt respicere loqui, nonnullosque astantium agnoscere potuerint. Quare si vires robustæ appareant, in balneo lauandum est, sin imbecilliores, vt æger lassitudinem, aut calorem balnei, ferre nequeat, domi lauato vase quodam aqua calida repleto, in quo æger collocetur, ita vt sedeat, capite aquam excedẽte, facile autem est eiusmodi vas ex lignis parare. Non madefaciet autem caput æger, quoniã præterquam quod nihil a calide superfusione iuuatur, etiam animæ defectionẽ celeriter sustinet. Sic igit donec semel, aut bis lotus æger fue

historia Lethargici ſolo castoreo curati.

Cibꝰ extenuans Lethargicis aptus.

historia Lethargici balneo vsi.

Tinnã vł cupã vulgo vocãt.

Lethargicis caput nõ madefaciendũ.

rit agendum est, deinceps tandem ad balneum ducere ipsum, & consuetis nihil suspicantē abstergere cōuenit. Eiusmodi curatio etiam in his qui veternoso sopore quē Carō vocant, premuntur, tentanda est, neque enim multū variabit, neque causa. At nosse oportet Carō in anteriore potius capitis parte constitui, quare etiam sensoriæ ipsorū vires magis obleduntur. Cæterum oritur ob vehemētes quoque dolores, vt quibus spiritus animalis dissipetur, & cōcidat, item contusionibus hoc accidens euenit, si quis cerebri membranam lamina ænea, quam inde ꝙ membranā tueatur, menyngo phylaca Græci appellant, negligenter continēs deligauerit. Sic etiam accidit, si quis os vehemētius cōtundens, medium cerebri ventriculum compresserit. Sed de horum curatione nunc scribere tempestiuum non est. Peculiares enim hæc curationes requirunt, ac differemus de his dicere in eum locum, vbi de fracturis agemus, nunc autem de morbo comitiali verba facere instituimus.

veterno sꝰ sopor

Charos

De morbo comitiali. Caput XV.

Morbus comitialis, qui Epilepsia Græcis dicitur, vnꝰ quidem & ipse ex longis affectibus habetur, qui excellentē diligentiā studiumqꝫ requirat, & si per initia neglectus fuerit, frequenter ii qui eo detinentur, commoriuntur. Nā capitis vitium est, vbi sensus motusqꝫ origo habetur, ꝙ autem capitis morbus sit, testatur hoc, qđ ꝑ accessiones ægris contingit. Neqꝫ enim audire, aut videre, aut intelligere prorsus, aut meminisse alicuius possunt, sed omni destituti sensu iacēt, mortuis non dissimiles, quapropter etiam Græci Epilesiam quasi cōprehensionē vitiū hoc nominarunt, qđ videlicet ægri rerum obliuiscantur, & sensus eorum detineātur. Cæterum hoc ipsum vitiū nō nulli vocarunt etiam morbum sacrum, quod cerebrum sacrum & honoratum sit, alii vero morbum Herculeū, qđ validus sit, & contumax ad amonendū, alii aliter nominarunt, verū nō oportet omnia scribere, sed illa potius, quæ instituto conueniunt. Hæc enim magis scire conuenit, eisque insistēdum, id quod nos etiam facturos promisimus

Epilepsiæ.

Notæ morbi comitialis.

Epilepsiæ vñ dicta.

Morbus Comitialis tribus modis generat̃, vel enim capite primario laborãte, vel ſtomacho, vel alia quadã particula affecta, & prauitatẽ in ea ſubſiſtentẽ ad caput remittẽte.

Morb⁹ ſacer & hercule

Signa morbi Comitialis ex ſtomacho oriuntis.

Morbum Comitialem a ſtomacho proficiſci teſtatur, ꝙ continua plerumq; in eo gignatur & turbatio quædam, & roſio, irẽ ꝙ morbi acceſſionẽ tũ potius ægri ſentiũt, irritantur que, cum tarde ipſos cibum ſumere, aut nullũ ꝯtingit.

Quot modis gñet̃ comitialis morbũ

Signa Comitialis morbi ex alia particula contracti.

Qui vero ob particulam quampiam concidunt, diſtributionem mali ad ſuperiora fieri, manifeſto percipiunt, & id quod futurum ipſis eſt, prædicunt, cum diſtributio vitii ad cerebrum vergere incipit. Accidit autem hic affectus etiã pueris præſertim humidioribus, qua de cauſa nõnulli puerilem ipſum nominarunt.

comitialis morb⁹ ex ꝑticula. Morib. puerilis

Signa morbi Comitialis ex primario capitis affectu excitati.

Qui primario capitis affectu laborãt, omnibus ſunt manifeſti. Etenim grauantur capite, oculi obſcurantur, & caligant, tardeque ſentiunt. At hic affectus pueris potisſimũ accidit. Nos igitur a puerili ætate incipiẽtes reliqua perſequamur. Quod ſi infans eſt, vel etiam lac aſſumit, nihil moliendum eſt, neque agẽdum, quantum ad curationem attinet. Subſequens enim ætas, & calor augeſcens ſuperfluã in capite humiditatẽ, replentemque ipſius ventriculos diſcutit. Attamen iuuare nos, curamq; habere oportet, vt lac nutricis benignum ſit, & recrementis liberum. Nam quod vitioſum, & craſſum eſt, valde ſolet naturam impedire. Fiet autem probi bonique ſucci, ſi nutrici animum adhibeas, & exercitiis vt ipſa & mediocriter exerceat̃, & cibis boni ſucci vtat̃. Si igit̃ lac fuerit tenue, paulo ipm craſſi⁹ efficere cõuenit, ſin craſſum, extenuare qbuſdã quale ẽ feniculũ, aut anethum, aut aniſum, aut erucam, aut rutam, aut porrũ. Omnia aũt hæc dũ viridia ſunt, aſſumantur. Nam ſicca, cũ magis ſint acria, plus vteri vaſa aperiunt, & nimis ſangui

Signa comitialis morbi ex ꝑmario capitis affectu.

Quid infanti comitiali adhibendũ.

Lac nutricis q̃uo fiat boni ſucci.

nis menstruorum vacuationes incitantur,quo nihil est deterius. Nam hinc necesse est etiam lac imminui, dū sanguis purgatione decrescit,quare etiam venus nutricis,pueris lactentibus est nocentissima, quippe lac hinc tenue & fœtidi odoris fieri necesse est,sin autem contingat etiā concipere, adhuc multo sit perniciosius,ac cauendum est, ne illa omnino nutrix puero mamillā porrigat, sed alia potius quærenda est,quæ lac habeat benignum.

Notatio lactis.

Vet⁹ nutricis dānatur. quō lac internoscatur. Vinum moderatū nutricibus dādum Motus, &labor añ cibū Balneū a cibo noxiū. Meripòtio a balneo stati Comitiales offendit. Frictio quō adhibēda

Internoscitur autem lac colore, substantia & odore, vt & albissimum sit,& nihil habeat liuidum,aut fœtidū, substantia vero,vt nihil admodum tenue,aut crassum, aut caseosum contineat. Nam tale conuulsiones potissimum generare solet,& neruos obstruere. Quare etiam vinum moderatum nutricibus propinandum est, recrementi expers, & boni succi efficax. Motū laboremque semper ante cibū subire debent,ita quidem si infans adhuc lactet, nutrici ꝓspiciendum est,vt lac ipsius bonum euadat, si vero reliquo tempore moueri velit,mediocriter id agendum est,exercitandum,ludendumque, atque sic cibus sumēdus. Neque vero lauare continue debet,sed vitare hoc maxime a cibo itē ne bibat statim a balneo,præsertim meracū,nihil enim ipsi adeo est nociuum,vnctione autem vtantur,& frictione ante cibum. Nam exercitatio secundum cibū non mō sic affectis,sed etiam omnibus inimica. Cæterum in frictione Primum a brachiis aspicari oportet, deinde tandem ad pectus,& ventrem venire,post hæc ad crura descēdere, ac plus ipsa valentiusque perfricare,vt etiam recremēta,quæ sursum vergunt,per eiusmodi ad inferna reuellas. At aliis particulis perfricatis, tūc demum & caput fricari debet. Prius enim nō conuenit, ne omnia ad ipsum trahant. Post exercitia & frictionem non statim æger in frigidū aerem procedat, in eoque versetur, sed vbi distulerit donec calor sensum perspirauerit,& spiritus ꝯtinuitas remiserit,ita ad consueta prodeat,cibumque conuenientem sumat. Panem

igitur rectisſime aſſatum, optime fermentatum, & præſer tim clibanarium quatenus fieri poteſt, eſſe conducit. Hic.n. ſuperflui expers, & minus eſt recrementitius. Capiat autē ex eo vnā, aut duas vncias, præcipue ſi puer temperamē ti ſit magis melancholici, ex aqua feruente, in qua ſit coriā drum, ita enim cōmeſtus humorum vapores ad cerebrū ferri prohibet, quod maximum eſt commodum, & ab af fectu præſeruat. At ex oleribus edat betam, maluam, præ cipue autem cauacalydem, gingydium, porra decocta, in- tibū vero ſi miſceatur, hos iuuat. Condimētum oleris eſto ex olei modico, & ſale admodū tēperato. Ex volatu ægri edant galinam cohortalem, faſianos non pingues, anſerū alas, attagenas, paſſeres, turdos, & turtures, verum ex his quoq; minus pingues. Anates autē, & quæ in paludibus de gūt, auerſentur, iura ſint ſincera. Quod ſi cruditas quæpiā ægro acciderit, aut diſtentio a flatu in ventre excitetur, adii ciantur grana piperis nouem, aut vndecim, & aniſi paulū A carnibus omnino puerum abſtinere bonū eſt, præcipue ſuillis & bubilis, voluptatis, autem cauſa, aut etiam alio vr gente vſu modicas accipiat, & raro, ſed quæ non ſunt pin gues, & decoctum potius quam ius, intingatq; carnem in- garum ex pipere, aut ſinapi. Nam iſtud, & ſi vim habeat inciſoriā, tamen ipſum aduerſandum eſt, eo q; non nihil ca put repleat, quare etiā non conſulo cepas & daucum aſſu mere, nec ſmyrenum, vt replendi capitis efficax. Iam apiū vitandū eſt, ceu naturaliter Comitiales offendens. Ex piſci bus exhibeantur, qui ſuperfluitate vacant, vt pſeſſam, ſtur num, marulā, aut ſcorpiū, aut ſcarum, pingues autē auer- ſentur, & ceraceos, vt ſcombrum, pelamidas. Hi enim oēs craſſum terreſtremq;, & inimicum naturæ ſuccum cōgre gant. Ex fluuiatilibus eos ſumant potiſſimum, quos Græci q; ex mari in fluuios conſcendant, anadromos appellant, atque hos non admodum continue. Decoctioni ipſorū adii ciatur paulum piperis, aut oxymelis, nā talis decoctio craſ ſum ipſorum humorē noxiumque tollit. At eorum qui te ſtaceam cutē habēt, eſum cauere oportet, eo quod frigidi

Panis ꝓbe aſſus & recte fermentatus.

Olera comitia lib⁹ apta

Aues.

Cruditas ī Comitali qūo tollatur.

Carnes

Caput ꝑſencia vitaride bent.

Piſces

Piſces Andromi.

Piſces teſtacei.

ipsi sint, & crassum humorem pariant. Sin autem ex erinaceo quoque sumere per interualla cupiant, nō alienum est, quippe habet aliquid, quod ventri ducendo, stomachoq; firmādo, & vrinæ citādæ faciat, verum hæc sumere opor tet ex calido quodam vino factitio, aut absynthe, aut condito, hoc enim innocens est. At carnes vitari debent, donec in totū morbus fuerit discussus, & præsertim scillæ, simili ter etiam legumina, præcipue lenticula. Sin autem æger il la velit sumere, admisceatur extenuantium aliquod, vti pulegium, aut piper, vt crassities horum mixtura tollatur, fructus vero cauere, admodum salubre est, Sin autem voluptatis gratia ægri cupiant assumere, modici offerantur, & magis a cibo, ita enim minus nocebūt. Iam plæraq; bellaria fugiant, vt nuces, & palmulas, pistacea vero, & vuas passas super cibum sumant, præsertim quæ leuem astringē di vim habent. Placentis in totum abstineant, & contusis, quæ pini nucleum recipiant. Quæ vero ex amygdalis, aut pistaceis composita sunt, admittūtur, talia nanq; vim quā dam pituitam purgantem obtinent. Vinum, quātum ad affectum attinet, circūcidendum est, vt quod caput repleat præcipue vetustum, stomachi autem gratia, vt cōcoctioni auxilietur, non abs re est mediocriter ipsum assumere. Vina autem factitia quæ propomata Græci dicunt, offerri nō debēt, præter solum absynthites, quod stomachum firmare, & recrementum quod in eo cōtinetur, extenuare, atq; expellere potest. Talis quidem victus ratio puero adhibebitur, hæc autem medicamenta.

Erinaceus.

Vinum nō nisi stomachicā admittit.

Vina factitia.

cōmitialium remedia.

Auxilia medicamentorum ad Comitiales.

Vbi mane surrexerit æger, & aluū deiecerit, extenuans quoddam ita assumet, hyeme quidem decoctum hyssopi, q̄d magnū potest adferre iuuamentum, ac plærique solo hoc decocto vsi consanuerunt, vt non amplius secūdum, aut tertiū in eundē morbum inciderint. Quippe viscosa & crassa recremēta incidit, & nō pmittit vel in stomacho, vel in thorace recrementū in crassitiē coire, ac spissari, aliud.n.

ꝑ vrinas, aliud per aluũ prope expellit. Hoc ſane decoctũ æger capiat per ſe, aut cũ oxymelite in hyeme potius, & autũno, ꝑ æſtatẽ vero rarius. At anethi decoctũ cũ oxymelite, vt dictũ eſt, exhibebis. Quod ſi puer tẽperamento ſit magis melancholico, ſumet etiam epithymi decoctum, eo ꝙ id quoque humorem iſtum probe ſubtrahat.

De medicamentis purgantibus.

Si puer eius quoq; ætatis ſit, vt purgãs medicamentũ ferre queat, porrigantur ea quæ pituitam, & recrementũ melancholicum expurgant. Hieram ſane ad huiuſmodi ẽt affectus valere, cum talem euacuet humorem, teſtimoniis autorum probatum eſt, verum ætas valde iuuenilis efficaciam eius non tolerat, vt cuius vires illa ſuperet. Vigentibus autem ætate, & validis viribus præditis, & melãcholicis vtiliter exhibeť. Præſtat igiť iuuenib⁹ epithymi potius momentũ cum Picra præbere. Etenim ex humore quiddã ſubducit, & prius extenuat, atq; ita antidoto quod Theodoretum diciť, purgare conuenit. Vt autem hoc quoq; antidotũ probe reliquum corpus purgare queat, adiiciantur ipſi pendenti ſcrupulos quatuor, colocynthides ſiliquæ tres, aut quatuor, vel etiam ſi multum, quinq; : ſcãmoniæ ſiliquæ quinq;, aut ſex, aut plures, ꝓ ægri viribus, vt moderata ſit euacuatio. Ac multos noui quos eiuſmodi ſola purgatio ſanauerit. At ſi prauitas humoris adhuc ĩfeſtet, affectuſq; ꝑſeueret, ẽt catapotiis a me ꝯfectis vtanť, qbus nihil valẽtius inueni Hẽt aũt mixtura eoꝝ hoc pacto. Aloes ſcãmoniæ, ſinguloꝝ ſemũcia, gũmi vnciæ ſex, colocynthidis vnciæ ſex bdelli ſemũcia. Capiat ex his æger ꝓ viribus ſcrupolos tres, aut quatuor, adultis aũt ẽt ſex ſcrupolos dato, & ſi plures porrexeris nihil nocebis, adeo leniter & tuto purgãt, nec Comitialibus mõ, ſed ẽt vertiginoſis, & articulariis, ſi qd aliud, auxilianť, excipianť aũt braſſicæ ſucco. A purgatione ꝯfert ẽt iis quæ ſaliuã mouent, vti, vt ſi quid craſſum adhuc, & viſcoſum contineatur, id quoq; ꝑ palatum eliceant. Itaque bene vacuant & paſtilli ſi manducentur, qui recipiunt hyſſopum, pulegium, aut piper.

Comitialium purgantia medicamẽta.

Catapotia Alexandri ad comitiales.

Saliuã ducẽtia ꝑ purgationẽ adhibita.

Præterea magis adhuc proficit etiam ſolam gargarizatio q̃ in hũc modum paratur. Hyſſopum herbam accipito, itẽ pulegium, origanum, & ficus ſiccatas ſeptem. aut nouem atq; his ad tertias decoctis, & chochlearis duobus inde ſic cũ ſapa mixtis, ante cibum gargarizando ſaliuam ducito, poſtquam hanc ſic purgaueris, balneum eo die tanquam noxiũ futurum caueto. Secundum purgationem vero, & apophlegmatiſmũ conuenit præſeruationis cauſa ẽt vomitionibus vti. Etenim illę quoque humorem, qui quottidie colligitur, euacuant, nec permittũt in vnũ cumulari. Proſunt igitur etiam quæ ante cibum mouentur, ſed multo vtiliores, quæ poſt cibum, multoque magis adhuc quæ ex raphani radicibus, eſcis pinguioribus, repletione ciborum eorumque dulcium eſu, & ebrietate ſollicitantur. Nã eiuſmodi vomitus, ſi quid craſſum in ſtomacho, & viſcoſum inhæreſcẽs inueniant, omne diſcutiũt, ac liberãt. Atq; hæc ſane eo modo in oĩbus Comitialibus agenda cenſemus.

Vomitus a cibo qb⁹ fiat.

Curatio eorum qui ex ſtomachi affectu Comitiali morbo corripiuntur.

Comitis lis ex ſtomacho curatio.

Si ſtomachus affectus fuerit, inſpiciendũ eſt, qualis in eo humor generetur, & ſi quidẽ bilioſus, omnia tentare oportet, vt ne in poſterum bilem ei producere concedamus, abſynthi potu, & Picra antidoto. Accipiet etiam panis exiguũ ex aqua admodum calente ad horam ſecũdam, aut tertiã, & ſummatim in quibus flaua bilis circa ſtomachũ generatur, repletque caput, in his neceſſe eſt totum victum, & tepidũ, & contemperantẽ adhiberi, qui nihil habeat acre, aut pingue, aut oleoſum, aut ſalum, hoc enim bilẽ parit. At ſi frigidus ſtomachus pituitoſum congreget humorem, atq; hinc caput male ſimul afficiat, & cõuulſionem inducat, cõſilium eſt per ea quæ leniter calefaciunt, & corroborant, ei proſpicere, vt os ventriculi bis, aut ter in menſe perfundatur oleo, præſertim chamæmelino, gleucino & abſinthino, adiiciantur autem his, & ſtyrax, & maſtiche. Hoc nanque magis adhuc calefacere, & quod imbecille eſt, firmare

Stomachus frigidus quõ curetur.

poterit, vt etiam probe coquat. quo nullum ē in omnibus quidē affectibus, præcipue vero Comitialibus præstãtius.

Curatio eorum qui ex alia particula Comitialem morbum experiuntur.

Sin autem nec stomachus, nec caput morbi habeat originem, considera num ex alia quadam particula hic sumat initium. Nam alii a superiore pedis parte, quæ tarsos Græce dicitur, alii a tibia, alii ex alia particula morbi accessionē sentire visi sunt. Et si quidem tale conspectum fuerit, etiã illi potissimum parti prospicito, & totam ei curationem admoueto. Ego sane vidi quendam lectorem in hunc morbũ incidisse, qui cũ ei euenturus erat, auras quasdam frigidas a superiore pedis parte ad cerebrum ascendentes precipere se dicebat. Cum igitur hunc catapotiis pituitam & melã cholicum humorem vacuantibus antea purgassem, imposui parti affectæ etiam quæ exulcerare partem, extenuare & calefacere possunt, vt hinc ipsa & sudauerit, & humidam quædam non pauca ex eadem manifesto emanarint, atque hoc vbi nos fecissemus, adolescēs sanus euasit. Erat autem auxilium quod ei impositũ erat, sanaueratq; lepidũ herba. Idē nanque etiam alia quædam præstant, sed nullum adeo, vt ea herba. Post huiusmodi iã curationē adhibitam etiam vomitus moueri, & pituita per os educi debet. In palæstra vero exercitationem pro virium ratione æger, vt maximũ bonum, & præcipue ante cibos aggrediãtur. Moueat non solum ambulatione, sed etiam equitatu, primum sane mitiori, postea vero vehementiori quoque. Atq; exercitii modus sit, cum respiratio eius qui exercet, frequentior euadit Vbi enim hoc senserit, corpus non amplius exercere oportet. Ab exercitatione, balneis dulcis aquæ vtat sed non cõtinuis, verum semel, aut bis in septimana, & ante cibum potius quã post illũ, nec diu in balnei aere immoretur, sed etiã sicculas calidas stomacho quidē & cruribus superfundat, paucas autem in caput, easq; tepidas, & totũ corpus aqua nõ nimis calida detergeat, caput admodũ mo

Exercitatio epilepticis vtilis.

Balnea dulcis aquæ.

derate perfricet. Ingressus aũt solium caput nõ intingat sæpius sed bis, aut ter: In frigidæ labrum ingressus, primũ caput aqua modica superfundat, atq; ita in illud descẽdat, vt ipsum neq; vapores ex toto corpore ascendentes ad se rapiat, neque excipiat, & operimentis inuolutus rursus aquã manibus excipiat, frontemq; ipsius aspergat. Vinũ statim a balneo meratũ bibere cautio est, nihil enim adeo affectũ excitat, quare cauenda est meriaci potio, præsertim comitialibus. Hæc sane in eum modum agenda sunt, atque hoc victu non modo puer, sed etiam is, qui ætatis est florentis sustineri debet. Quod si morbus vetustus & contumax fuerit, vt mitiora contemnat remedia, tunc iis quoque vtẽdũ erit, quæ largius extenuant, & totũ affectum excindunt, præsertim ea purgatione, quæ veratrum album recipit, cuius descriptio sic habet.

Frigide solium qũo ad hibẽdũ vinum merum nõ statĩ abalneo bibẽdũ

Medicamentum purgans ex ueratro albo.

purgatio dialeucu Hellebo.ru. Dilutũ colocinthidis. Mulsa vomitũ adiuuat

Baccarum lauri purgatarum silliquæ octo, alypiadis, piperis albi, euphorbii, veratri albi, singulorum siliquæ octo. Hæc omnia cõtusa singulaque ponderata, quemadmodũ etiam scriptum est, dato vna vice ex colocynthidis diluto qđ in hunc modũ parabitur. Colocyrthidẽ probe prius purgatã, vt nihil interni seminis, neque lanuginis relictum sit, sapa repleto, sinitoque ipsam in calido cinere a vespero vsq; ad primũ diluculũ pernotescere, atque ita dato vt auxilium maximũ, quod & vomitu plurima valde crassa & viscosa recremẽta purget. Quare etiam vomitus adiuuari debet cum ægri nausea premuntur, aut conturbãtur paulum mulsæ supersorbendum dando, & si nauseantes nihil notatu dignũ sursum eduxerint, etiã pinnis ad stomachi turbationẽ vtendũ est, copiosiorẽ ad huc mulsam ꝓpinãdo. Ita enim minori cum molestia recrementa quæ stomacho infixa sunt, sursum emolientur. Secũdum purgationẽ panis exiguum mulso intinctum dato, balneum autẽ die vno, aut altero vitabis. Cæterum hoc sciendum est, quod in iis, qui os stomachi imbecillum, & bene sensibile habẽt,

Panis mulso ĩtinctus.

nō veratrum album, ſed potius nigrum purgationi iniiciē dum ſit. Sic enim datum ſine moleſtia purgabit, & ꝓficiet, præterquam quod neq; violentos vellicatus inducet. Ego etiā Hiera probe purgaui, & lapide armeniaco, tribus eius ſcrupulis datis, & profeci, verum in comitialibus inueteratis nullum adeo efficax inueni, vt hoc potisſimum medicamentum purgans, multoſque noui deſperatos ab aliis medicis, vel hoc ſolo perſanatos fuiſſe. A purgationibus deinde etiā antidota quædam ſumi debent, quæ refocillare vires & ſi quid meatibus inſideat extenuare poſſunt. Tale eſt tū q̄d Hermoclimax appellatur, tum Theriaca. Atque hæc ſane variis mixturis conſtant, & ægre comparantur. Inter ſimplicia vero & facile acquiritur, & valentisſimū eſt pyrethri radix contuſa, & melle excepta, ſi detur cochleari vno per interualla, donec vndecies exhibueris. Experiētia ꝓbatum eſt auxilium, ne ipſius vtilitatem contemnas.

Hiera, & lapis Armenius.

Antidota poſt purgationes.

Quæ naturaliter ad Comitiales ualent.

Hæc igitur de Commitialibus dicta ſunt, quæ & nos cognouimus, & longa experientia docuit, verum cū nonnulli naturalibus, quorū ratio haberi nequit, quæque alligari ſolent, oblectentur, eiſque vti deſiderent, & reuera id quo intendunt, aſſequantur, conueniens exiſtimaui ſtudioſis de his quoq; nonnulla percenſere, vt medicus omni ex parte ad opem ægris ferendam ſit inſtructus. Archigenes igit̄ in libris quos catagenos inſcripſit, præcipit his verbis. Per accesſiones oēs partes continere oportet, quemadmodū etiam eos qui per circuitum rigorem experiuntur, ſingulaque mēbra vnctis manibus moderare ꝯtinēdo in rectū dirigere, oculos ipſorū leniter attrectātes & demulcētes, præterea ſanguinē ipſis hoc tp̄e dimittere. Vbi vero accesſio finierit, caput perungendū, veſtimētiſque fouēdum & muſto oleo ac calente commode faciēdum. At ſi cū graui ſomno, quæ cataphora Græce dicitur, in Comitialem morbū probantur, in ſyndonem, aut aliud veſtimentum coniectos dimouere præcipito. Puncto autem quælibet ægri

Naturalia comitialiū remedia.

ipsius parte, sanguine os oblinito & expergiscet. Post accessiones tota quidem morbi excisio medicis in huiusmodi rebus exercitatis cõmittenda est, verũ citra superuacaneã curiositatem ac curam hæc facere conabimur, sed æquum est prænuncia morbi indicia, & remedia quæ ipsum coarguant, antea explicare.

Indicia quibus Comitiales internoscantur.

Indicia Comitialium

Comitialis hoc modo nosci debet, ægrum pelle caprina opertum mari intingito, statim enim concidet, aut loto ipsius capite ex cornu caprino nares eius suffito, ac cadet. Idẽ etiã præstat lapis Gagates igni prius admotus, & naribus inditus, cõcidet enim Ex alio exemplari sic, Gingiberis modicum naribus indito, & inde cadet.

Ex Apollonii commentariis facile paratu medicamẽtum, si quidem comitialis est curabilis.

Apollonius de Comitialibus

Postquam conciderit æger, admoueto ei thymum, & si apprehendat, curabilis est, sin minus, non. Ad prænoscendum Comitiales hoc quoque produnt, nempe ꝙ venæ sub lingua ipsorum sitæ virides inueniantur.

Curatio ex secundo Theodori.

Sãguis missus a magnis pedũ digitis.

Comitiali collapso, vbi a magis pedum digitis sanguinẽ lancinatu extraxeris, labra & frontem ipsius inungito, & inde resurget. Apollonius autem inquit recte dari sanguinem ipsorum potioni, vino autem abstinendum, hoc apud Xenocratem inuenies.

Aliud.

lapilli hirundinum ad Comitiales.

Hoc quoque mirifice facit, duo lapilli in hirundinẽ pullis dissectis inueniuntur, quorum vnus quidem niger, alter vero albus existit. Comitiali collapso eos impunito, ac ipsum excitabis, nigrum vero cuti alligato. At hirundines dicuntur primo pullo hos lapillos dare, qui non facile inueniuntur nisi vniuersis pullis dissectis.

Chameleon.

Aliud.

Chameleõtẽ in oleo coquito, donec intabuerit, & oleũ spissescat.

ſpiſſeſcat, conſumpto autem animali, oſſa ipſius ſelecta in locum ſolis expertem reponito, ac Comitialem collapſum in ventrem conuertito, oleoq; dorſum a ſacro oſſe vſq; ad primam vertebram inungito, ac ſtatim excitabitur, hoc vbi ſepties feceris, ex toto ægrum liberabis, oleum autẽ pixide reponito.

Aliud.

Alii vero inquiunt, Comitiales, vbi agniti fuerint, curari debere, quemadmodum Archigenes præcipit. Primario igitur in victu congrua aquæ pontione vtendum eſt, carnibus abſtinendum, & venere. Iam vnctiones quæ adhiberi debeant, ab expertis obſeruatum eſt, hæc quoque illis cõueniunt. Muſtelæ iecur ſine felle cum dimidia aquæ hemina ieiuno ad tres dies propinatur. Referunt autem quidã partem auis oſſiphragi crematam potu morbum tollere, atq; hæc ſane ex Archigenis libris decerpta ſunt.

Aliud.

Aliud quod in tertio Strato prodidit, iſtud eſt. Cani diebus quatuordecim incluſo oſſa tãtum deuorãda dato, quintodecimo die ex albo canis ſtercore cochlearium duorum inſtar comburito, ac diebus quinq; propinato.

Aliud.

Hoc quoq; in Thuſcia a ruſtico quoddam accepi, qui dicebat aliquem caſu morbo liberatum fuiſſe. Rutam enim ſyluaticam, quã rure habebat, contundebat, & vbi conſeruus eius lunaticus concidiſſet, ipſæ rutæ odore plenus aggreſſus nares ægri continebat, vnde ille excitatus non amplius Comitiali morbo laborabat. Expertus aũt erat hoc ẽt in alio morboque eum liberauerat. Atque ego ſepius ita hunc affectum curaui. Mirabile igitur & eximium medicamentum eſt, quod nulli communicabis.

Experimẽtũ ruſtici.

Ex quinquageſimo octauo Theodori Moſchionis ad Comitiales.

Herbæ pedicularıæ quæ ſtaphis agria græce dicit drach-

me octo, castorei drachmæ quatuor, liquoris peucedani, pyrethri, singulorum drachmæ duæ. Pediculariam contundito, ac in vesicã ouillã, aut caprillam, in qua adhuc vrina sit, depositam siccari curato, deinde contusam incretãq; aliis admisceto, ac ex mulsa pro viribus dato.

Staphis agria ad comitiales.

Aliud quod accepi ex Gallia.

Galligalbinacei testiculos in puluerem tritos, ex aqua & lacte ieiuno propinato, idque diebus quinque facito, vino autem abstinendum est.

Aliud a Mersino Thrace acceptum.

Testiculi gallinaceiad comitiales

Gladiatoris occisi, aut alterius cuiusdam panniculum, cruẽtum comburito, accineri vinum misceto, vbi septies dederis ægro liberabis. Hoc insigni experimento sæpe probatum est.

Sanguinis humanus.

Ex his quæ Stratonis libris adiecta sunt, dicit autem Orpheum autorem esse.

Solani radix.

Solani radicẽ luna declinante acceptam tundito, ac eam potui dato primo quidem die semel, deinde bis, postea ter tandẽ quater, atq; ita ordine donec quindenis vicibus eã insumpseris. Arcanum autem est hoc, & multis mirabile.

In Hispania hoc ad Comitiales didici.

caluaria asini.

Caluariam asini diligenter crematam contundito, incernitoq;, & in pixide habeto. Cũ vsus postulat, dato drachmam vnã. In alio inueni drachmas duas ex aquæ frigidæ hemina. Priusquam aũt medicamentũ dederis, sabinã herbam læuigato, datoq; potui ex ea drachmas tres cũ aquæ hemina. In alio habeẽ cochleare vnũ. Ieiuno ad dies duos dato, quando tempus est subnubilum. Ac paucis interpositis diebus exhibeto id quod ex caluaria asini paratur. At priusquam aliquid ex prædictis offeras, caput ægri ad dies tres purgato, vt infra scriptũ est. Herbæ pediculariæ sinapis, singulorũ vnciæ quatuor, pyrethri vncia, salis ammoniaci drachma, cõtusa, & cribro secreta in puluerẽ redigito, datoq; manendum post diem vnũ, ac finito ægrum hiãti ore pituuitam emittere, ẽ autem hoc valde mirificũ.

Quæ alligantur & naturaliter Comitialibus obsi=stunt ex comentariis Archigenis.

Iis aũt quæ alligantur vtendũ est ad affectum, vt Asclepiades medicamentarius prodit, clauum cruce fixum brachio ægri alligato, & liberabis. Zalachtes autem hæc ait. Lapis Iaspis a fumo quo insectus nõ pellucet. Capnias appellatur, ad omnia capitis & mentis vitia alligatur, & iis contritus si cum humore illinatur, hæc efficiet euidenter, & mirifice.

Iaspis lapis.

Osthanes inquit.

Corallium & glycizidem, solanique radicem luna inclinante collectam, illigatamque in linteolũ lineũ appẽdito.

Aliud.

Iaspis similis Callaino, digito impositus gestatur, & liberat, est autem præciosus.

Aliud.

oraculũ pythiæ.

Damocratem Atheniensem ferunt cum adolescẽs esset, & morbo Comitiali teneretur, ad Delphos profectũ fuisse, eumque rogasse Deum cum plerique ei offerent alliganda morbo contraria, quali ex eis vteretur, ac Pythiam respondisse.

Quos madidis cerebri latebris procreare capella.
Dicitur humores, vermen de vertice longum.
De grege sumæ capræ maiores ruris alumnæ.
Ex cerebro vermes & ouis dato tergora circum.
Multiplici vermi pecoris de fronte reuulso.

Vel sic.

Democrates cum hæc audisset, expendebat quid tunc Deus loqueretur, cum autem ipse profectus ad Theognostum Democratium nonagesimum octauum annũ iã agẽtem venisset, oraculũ huic denũciat, ille aũt vehemẽter miratus Dei prudentiã, vatis Pythiæ obscuritatẽ, & obliquũ dictũ, sentẽtiã oraculi manifestauit, gregariaꝝ, inqt, caprarum caput naturalr multis vermibus iuxta cerebri basim plenũ efficit, ac sternutamẽtis animali obortis, multi ver-

vermes capraꝝ.

Expõ oraculi.

mes in nares capræ insiliunt. Oportet igitur veste substra ta ne terram attingant, illos excipere, vnum, vel tres, & in dutum pelle nigræ ouis tenero collo alligare. Atque hoc ait morbo naturaliter aduersari.

Aliud ad idem quod in libro stratonis scriptum est. dicitur autem Moschionis.

Asini frons cuti alligata gestaque morbo liberat.

Aliud.

Clauum ex nauigio confracto exemptum in brachii or namentum latum concinnato, vt imponatur os ex corde cerui, & sinistro brachio circundatur. Postquam autem cer uo viuo cor exemeris, osficulũ, quod in eo explicato ceu carunculam concretam arundine statim sine mora inuenies, siccato, ac vbi reliquum proieceris, facito vt prædictũ est ac miraberis.

Aliud.

Linteum ex naue cõfracta iam attritum inueteratumque dextro brachio ad septem hebdomadas alligato, in q- bus alias ✠ & æger liber aliter. Concidet autem, si pilos asini, & mulæ in suffitum offeras. Pyrethrum cum naribus ipsis inspiraueris, si quidem sanabilis sit morbus, sternutabit æger, sin autem curari nequeat, non item.

✠ Deẽ aliquid.

Corallium.

Aliud.

Corallium ex cerebro asini alligato. Glycizidis radicis, & solani declinante luna granum vnum dato, primo autẽ vnũ, deinde duo, postea quatuor donec quindecim exhibueris. Iam Chrysolithos probe facit, item Iapsis aeriũ co lorẽ habẽs, aut ꝑsimilis Calaino, digito gestatus idem præ stat. Hæc sane a veteribus dicta sunt, tanquam naturaliter hoc est latenti natura efficacia. At quæ nos ædidimus, secũ dum viam & rationem dicta sunt, ac cõuenit peritũ oĩ mo do auxiliari, tum naturalibus vtendo, tum scientifica rõne & methodo artificiali, quodque recte dici solet, omni mo do properandum est, vt longo morbo, & prauo ægrũ li

Glicizis

Chryso lithos.

Iaspis.

beres. Mihi sane omnibus vti placet, quia vero plerique hoc tempore indocti accusant eos, qui vtuntur naturalibus, caui, ne continue iis quæ naturaliter operantur, vterer, conatusque sum artificiosa via & ratione morbos superare, ac noui nō mō Comitiales, sed etiam alios morbos plærosque victu & medicamentis fuisse persanatos. Quare etiam nūc consulo, vt iis qui velit Comitialē euadere, hoc potius nūc a me dicto victu, & medicamētis vtatur, nec successu frustrabitur. Iam efficax in commemoratos etiam solare Cyphi potum inueni, præsertim a purgatione. Oportet autē semel propinare desinente luna, idque facere dum in totū morbus fuerit discussus. Nihil autem minus cōfert, vbi curatus quoque fuerit, præseruationis gratia ipsum porrigere quousque tutam & firmā morbi liberationē videris, & nullæ ipsius reliquiæ superstities maneant. Qui etiam præcaueri in Comitialibus omnino debet, ne vllo modo affectū irritemus, maxime omnium vitanda est cruditas, vt maximum malū in cœna, aut prādio etiā suspicio cruditatis, itē ne cibus tarde sumatur, & bilis commoueatur, cauendum est. Ad hæc fugienda potio statim a balneo, vt diximus, præsertim meraca, vina valde vetusta, & nouella admodū astringentiaque, item lactis potius, caseusque, & si quid ex lactæ præparatur, nec non fœtida. Insuper vitandū, ne ægri prorsus in huiusmodi locis commorentur, suffimentaque plurimū odorentur, neque e sublimi defixis oculis diutius cernant, neque admodum caput operiāt, calefaciantque præterea ne in sole immorentur, aut vbi ignis est plerūque, adhæc ne in balneo tardius desideant, & caput calida rursus aqua abstergāt, cōcoctioneque non obita rursus lauēt. Insuper ne a cibo dulce quoddam esculentum, aut poculentum assumant. Quippe hoc etiam affectum irritat, præcipuæ in quibus flaua bilis stomacho innascit. Nam hos temperato victu alere cōuenit, nō quemadmodū eos, qui pituitosum humorem congregaut, per illa, quæ omnifariā extenuant humores & calefaciunt. Hæc si quis accurate conseruet & tueatur, nō opus habebit alio quodam auxilio. & maxime

Cyphi.

illis, quæ dolorem mouent, periculumq; vitæ inferunt, nō nunquam etiam arteriæ sectione, caluariæ adustiōe, & aliis quæ cruciatum & supplicium magis quā curationem multis conciliant. De resolutione particularum. Cap. 16.

Hoc caput in Græco ĩpresso ad finē trāspositum est.

RESolutionis vitiū quod Græci paresin & paralysin nominare cōsueuerunt, nihil aliud est quā sensus & motus priuatio. Differt autem ab Apoplexia, quod ipsa quidem totius corporis sensus & motus abolitio, cum principis animæ functionū noxa, & quodammodo mors accidit. Resolutio autem est, qua dimidia pars corporis, vel vna emoritur, vel etiā particulæ quædam neruosæ obstructæ, ita vt vel cerebrum, vel spinalis medulla ab affectu sit immunis. Vbi igitur prius animaduerteris, vnde inceperit & vnde causa prouenerit, ita tādem curationem tentato. Fieri enim nequit, vt qui causam, aut quod sit vitiū, ignoret, morbum infestantem possit excindere.

Resolutio.

Notæ.

Indicia resolutionis.

Si igitur ex superioribus particulis quædam affecta fuerint, nempe oculus, aut nasus, aut lingua, aut quædā in facie, constat ipsum cerebrum morbo esse implicitum, eique primario succurrēdum esse. Si igit̃ nulla ex prædictis partibus sensu, aut motu, aut vtroque læsa fuerit, necesse ē spinalem medullam ægrotare, aut aliquem neruorum ex ipso procedentium affectum esse, statuere. Attendito igitur diligenter, quæ sit pars affecta, & vnde initium trahat, aut a qua vertebra id, aut neruo recipiat, atque illi curationem adhibeto, non autem vt vulgo symptomatibus tantum obsistito. Itaque resolutas particulas, sic internoscere conuenit, animum scientiæ anatomicæ aduertendo.

Resolutæ ptes qūo nascantur.

Causa resolutionis.

Resolutiōis cā.

Causam resolutionis effectricem magna ex parte internoscere licet, ex crasso, viscoso, frigido, interdum etiā terrestri & melancholico humore constitui. Sciendū autē est vitium hoc & ex qualitate calida, aut sicca proficisci, vbi calida intemperies sanguinē, & humores nimium torrefece

rit, similiter etiã ob frigidã qualitatem solam. Quoniã igitur cã diuersa est, quæ resolutionis affectũ pariat, inspiciendum internoscendumque diligẽter est, copia ne sit, an qualitas sola, non parum enim interest. Si nãq; copia & crassities, necesse est adhibere, quæ extenuant, & humoris, qui resolutionem excitarit, vacuationem moliũtur. At si qualitas sola fuerit calida & sicca. tunc extenuantia calefaciẽtiaque (omnia enim eiusmodi natiuum humorem cõsumũt) magis adhuc assant materiem, crassioremque reddunt. Liquet igitur contraria qualitati remedia inducenda esse, hoc est refrigerantia & humectantia omnia, ad frigidã vero necessario ea quæ calefaciunt, applicari debent. Quæ cum ita habeant, dicamus quomodo etiam curatione vtendũ sit, ab affectu, qui ex copia prouenit, prius exorsi.

Curatio.

Siquidem igitur copiam sanguinis ex notis deprænhendas, liquet moderatam eius euacuationem ante aliã curationem vniuersam adhibendam esse. Non enim conuenit in his multum sanguinis, etiam si abundet, detrahere, sed ad auxilia potius quæ locis inducuntur, pueniendũ est. Si nãque in facie affectus cõstiterit, ante oĩa capiti prospiciendum est. Cõstat enim principio affecto, merito etiã faciei partes oblæsas esse. Necessario igit oĩa quæ caput euacuãt, ipsumque recrementis liberũ reddunt, adhiberi debent, quemadmodum apophlesmatismis quoque, perfrictione, dropacibus, & omnibus vtendũ est, quæ extenuare & aperire possunt. Quod si pituitosior sanguis fuerit, iis quæ pituitã per os educũt, sicut etiã cum magis melancholicus, illorum vsus est, quæ hunc humorem emoliũtur. Optime vero ad vtraque facere possunt & catapotia, quæ ex colocynthide parantur, quorum descriptio hæc est.

Curatio resolutionis.

Catapotia dia Colocynthidos.

Catapotia diacolocinthidos.

Aloes hepaticæ, colocynthidis, singulorum vncia, euphorbii semũcia, veratri nigri vncia, bdelli vncia, nitri Alexãdrini semũcia. His semper vtitor cũ humorẽ melancho

licum, aut pituitã purgare volueris. Nihil enim adeo ner uos laborantes caputque reficere, & expurgare potest, vt horum catapotiorum compositio. Sufficit autem ex eis vsque ad scrupulos quatuor, aut sex pro ægri viribus exhibere. Ad integrum vero modum veniendum non est, sed paulatim a duobus, aut tribus scrupulis exorsi, ipsa porri gemus, si igitur affectus recens fuerit, æger autẽ sæpe facilis ad vomitũ, medicamentorum potionem auerset, nullũ aliud præferendum, sed his vtendum est. Nã præter id qđ non facile euomũtur, materiam quoq; citra molestiá purgant, & commode ex alto euocant. Arbitror autem nullũ statim alio remedio opus habiturum, si quis ipsis recte vti possit. At si affectus longo tempore ægrum molestarit, & moderatioribus medicamentis non obtemperet, sed his contumaciter resistat, etiam omnibus potius quæ aperire, & extenuare possunt, vti conuenit. Vbi vero materiam tenuem & fluidam reddideris, medicamentũ Hiera assumi debet, quæ a me paratur, cum sit præstantissima, & tuta, periculique expers, describitur autem in hunc modum.

Resolutio diuturna.

Hiera Alexandri tuta, hoc est quæ sine periculo sumi pōt.

Hiera.

Aloes scrupuli quatuor, in alio octo, folii scrupuli decẽ. agarici scrupuli octo, in alio exẽplari decẽ, Polypodii scrupuli octo, piperis albi scrupuli quinq;, piperis longi scrupuli octo, piperis nigri scrupuli quinq;, casiæ scrupuli octo oppoponacis, amomi, croci, sagapeni, castorei, singulorũ scrupuli quinque, scammonii lachrimæ scrupuli decẽ, ammoniaci suffiminis totidem, petroselini Macedonici, aristo lochiæ, veratri, singulorum scrupuli quinque, marrubii sicci scrupuli octo, chamepytheos, bdelli, colocynthidis, singulorũ scrupuli octo. Integrum antidoti modum, si quidẽ absq; melle habes, dato scrupulos septem, si autem cũ melle scrupulos duodecim, aut paulo plus, minusue. Nõ oportet autem adiicere extrinsecus alterius scammoniæ mõ. Multi nanque arbitrati se promouere medicamentum ad euacuandũ, ita faciunt, ignari ꝙ inutile magis ipsum red-

dunt. Non enim volumus ad protinus ad ventrē deferri, ſed potius in membra diſtribui, in corpore immorari, extenuare recrementum, & emendare, item meatus dilatare vt obſtructiones neruoſorū adaperiantur, & ſpiritus, qui in ea mittitur, purus ſuppeditetur. Quare medicamentū vacuatorium efficere non licet, præſertim in pituitoſis, ſed contra ex ſcammonia adimere conandum eſt, augeri autē potius colocynthidis pondus, at totus modus potui ſtatim a primo die dari non debet, ſed partiri in tria, exhiberiq; primum drachma, deinde tribus diebus interpoſitis drachmæ duæ, admixta ſalis hemina, piperis autem minus, qđ ſit admodum ſubtiliter detritum. Conſilium enim nobis eſt vt medicamentum ſicut diximus diſtribuatur, nō ſpiſſetur cum paucis diebus ſalem ægro differre iuſſeris, dato rurſus ei tres drachmas, deinde rurſus aliis paucis diebus interiectis, offerto ipſis drachmas quatuor, ita nanq; iuuabis ægrum, & ſimul medicamenti vim, ac quanta qualiaq; efficere ſoleat, admiraberis. Vulgares autē ipſum occultāt ignorantes ipſius vſum. Scire vero licet, quod ſi vires ægri robuſtæ ſint, vereri non oporteat quinq; drachmas exhibere; interdum etiam ſex, magiſque ſi æger omnibus ex æquo humoribus ſcateat, qui Græce plethoricus dicitur, ætate vigente, & temperamento humidus ſit. Ita curandi qui reſolutionem ex humidorum viſcoſorumq; & craſsiorum humorum copia ſuſtinuerunt.

Si reſolutio ex ſola fiat qualitate.

At ſi nō copia, ſed qualitas potius cauſa fuerit morbi effectrix, vbi quidem ſiccitas ſimul cum caliditate infeſtat, refrigerantibus ſenſim & humectantibus potionibus, & cibis vtendū magis conſulo, vt cremore ptiſanæ, aut auena, aut chidro. Inter olera, intybis, aut lactucarum caulibus, admiſceatur autem his tum aſparagus paluſtris, tum radix apii. Aues comedantur prope omnes, præter nimium pingues vel quæ in paludibus aluntur. Inter piſces nimirum ſaxatiles potius, teſtacea vero deuitētur præter pectines, & eri=

Reſolutiōis ex qualitate curatio.

naceos. Interdicātur etiam legumina omnia, præſertim halica. Inter fructus pomaceos vniuerſos comedant magis ficus, vuas, ſemē peponū, & mala, punica vero, pſica, duracina, ſycomori fructus, & quæ vocantur mala aurea caueri debēt, ſummatim vniuerſus victus, qui refrigerare ac cōtemperare poteſt præterquam q̄ nihil admodum recremētitium, aut craſſi ſucci habeat, vinū bibāt aquoſum & non adeo vetuſtum, vt quod magis exiccet, & neruos offendat. Quare etiam vinis factitiis interdicatur, præterquam roſato & violato, at ſi fieri poſſit, etiam citra vinū æger degat, ſola tepida aqua vſus, id multo quoque melius eſt. Bibāt aūt, qui aſſueuerunt, etiā in medio cibi aquā frigidam cū vino. Talibus igit̄ purgās aliquod medicamētum præbere commodū non eſt. Vniuerſa nanq̄ ipſis inimica ſunt, præſertim Hiera, quæ euphorbio conſtant. Nā præterquā quod nihil iuuāt, ſiccitatem neruorum adhuc magis augēt. Noui ſane ego quendam reſolutionē ex merore, multa ſollicitudine, & inedia expertū, deinde ſumpta Hiera adeo læſum, vt totus ipſe immobilis fieret, & propemodum interiret, niſi in contrarium mutatus fuiſſet, & humectantibus omnibus tum potionibus, tū cibis, & aliis quæ tēperatū ipm̄ reddidiſſent, vſus fuiſſet, maxime vero balneis cōpluribus, vnctione ex hydreleo, mutatione aeris temperati, & omni hilaritate. Etenim triſtis erat, ad iram procliuis, a medicamēto nimirū excitatus, & qui flauā bilē collegiſſet Hac ſane rōne, ſi qualitas fuerit, præſertim intēperies calida, vitari debent cibi acriores, adhuc aūt magis quæ medicatam vim purgantemq̄ obtinent. Nam præter id q̄ nihil inueniant, quid ex corpore euacuent, magis adhuc aliam intemperiem generant. Pari modo etiā in frigida intemperie præditis medicamētis purgantibus vtendū non eſt, cum ſolo victu tales curari poſſint. His igitur & vinum moderatum vetuſtius, allia, porra tum per ſe, tū cū ſale comeſta, apium, petroſelinū, daucus, item quæ piper recipiant, adhæc vnctiones calefacientes conueniunt, præſertim circa ſtomachum adhibitæ, quale eſt etiam Martia-

[margin: historia reſoluti ex merore.]

[margin: Reſolutio ex frigida ītēperie.]

tum, habet enim medullam ceruinā, ſtyracem, & neruos vehementer iuuare poteſt, quemadmodum oleum quoq; rutaceum, & cum ipſo, & cum alio, refrigeratos neruos ꝓbe excalefacit. Sin autem morbus inuetuſtatem incidit, etiam aquæ naturales, hoc eſt, quæ ſpōte ſua calidæ ex terra proſiliunt quantum ad frigiditatem attinet, ſunt ipſis accomodæ, verum diu eis immorandum non eſt, neque bis die lauandum, ſed permittendum, vt in frigidum quoque ſolium deſcendant, ne ipſi ſupra modum exiccentur, ſed mediocriter etiam adiumēto quod ex ipſis prouenit, fruātur. Ita ſane reſolutio quæ propter intemperiem accidit, pro virium ratione curare conuenit. Cæterum autem deinceps explicemus, quibus remediorū auxiliis, in quibus corporibus ad morbum depellēdum vti magis expediat.

De oculorum reſolutione.

Quod ſi igitur oculus fuerit affectus, in primis capiti, vt diximus proſpiciendum eſt, apophlegmatiſmis, perfrictionibus & reuulſionibus, cucurbitulas in poſteriorem capitis partem adglutinando, trahendo, & ſcarificādo, ſi copia ſubiecta requirat. At ſi affectus remanet, etiam dropaces ſupercillis imponantur, quippe trahunt ex alto, calefaciūtq; partes affectas, & recreant, nec non ſcirro induratas excitāt, remolliuntque, vt muſculi refocillati in naturalium actionum memoriam reuertantur. Porro vtantur etiam ſucco betæ, cum melle ipſum naribus infundentes, itē ſuccus anagalidis bene facit. Quinetiā ad ſternutamentū prouocandum efficacibus medicamentis hoc in actu vtendum eſt, herba lanaria præſertim, quæ Græce ſtruthion appellatur, vel euphorbio cū caſtoreo, vel tribus ſimul coniūctis.

Oculorum reſolutio.

De labro reſoluto, aut gena.

At ſi labrū reſolutionē expertū ſit, aut gena, aut maxilla apophlegamatiſmis potiſſimū vtēdū eſt, q̄ ſtaphide agria, maſtiche & pipere ↄſtāt, itē pungere iis q̄ ex ſinapi fiūt, cō

Labrū reſolutū aut gena

fert, nec nō q̄ pastillis hyssopū, aut pulegium, aut piper, recipiunt. Hæc valent vt actiora, & emortuum sensum re uocant. Prodest ipsis etiam nucum pinearum crematarū vapor permittendum autem est, vt affecti vaporem hunc inspirent, valde enim hoc facientes adiuuantur. Quod si morbus inueterascens copia infestare videatur, etiam venas sub lingua incidere oportet. Saluberrimum enim illis hoc est auxilium, qui in faciei particulis resolutionem experiuntur, vnctionibus autem vtaris ex castoreo, medulla ceruina, & styrace confectis. Oībus hoc auxiliatur, præsertim resolutionem in maxillaribus musculis expertis. In aliis vero regionibus, vt manu, stomacho, aut vesica, non solum hoc, sed etiam Lysiponium dictum valde efficax est remedium, cuius scriptura hæc est.

Scriptura Lysiponii.

Lysiponium.

Castorei euphorbii, piperis singulæ vnciæ, suffiminis ammoniaci, opoponacis, galbani, singulorum vnciæ duæ, medullæ ceruine vnciæ tres, terebinthinæ vnciæ sex, ceræ vncia, olei veteris tantundem, olei taurini, irini, gleucini, cyprini singulorum vnciæ tres. Hoc auxilium est vtilissimum ad omnē resolutionem, & p̄ se, & cū rutaceo oleo, Epithematis autē, tum eo quod Dia daphnidon, tum quod Apollophanis dicitur, aut eo quod cōstat casia, vel samsucho, vel cachri, & in suma iis vtendum est, quæ ex alto euocare humores, & cruentare cutem possunt. His etiā in coxendicibus affectis, neruis difficulter sentientibus, & in iis qui stercus retinere nequeunt, vti decet, Iam vero iniectiones, quæ ex euphorbio, castoreo, & nitro constant, itē quæ alliū, rutam & cuminum vna cum oleo incocta, habēt, istis opitulantur. At si musculi sedis resolutionem sustinuerint p̄ insessus ipsis & suffimigia succurendnm est. Ad hāc rem præstantissimus est lapis molaris, oportet autē ægrū vestimentis contectum infundibulo ipsi subiecto vaporē ascendētem excipere. Lapis vero, vbi ignitus fuerit, vino aspergatur. His & similibus remediorum auxiliis, solo, vsus mo

Coxæ resolutæ.

Musculi sedis resoluti

do immutato, in affectis particulis vtendum est.

De melancholia. Caput XVII.

NOn vna quædā Melācholiæ causa est, neq; vnus humor vitii parens, sed plures, & alias aliter mutati vnde neq; omnes eadem syptomata sustinent, neque similiter eisdem imaginationibus agitantur, sed alii ipsorū rident semper, & cum hilaritate imaginantur, alii cum ira & contentione, similes, quantum ad hoc pertinet, Phreniticis appellatis, quidam ipsorum cum torpore multo ac segnitie. vt ipsi loqui nolint, stultorū modo, quos Græci vocant Moros, nonnulli opinionibus addicti sunt, & futura prædicere arbitrantur, hi vero mortem desiderant, illi iugulari optant alii metuunt. Atque ex his quidam ipsorum interualla morbi temporibus quibusdam habent, vt etiā consueta administrent, alii in continua dementia sunt. At nō solum variis quibusdam motibus symptomatum ipsis oborientium differunt, sed etiam affectorum locorum ratione. Hi quidem solum ipsum cerebrum morbo affectū habent, illi vero etiam reliquum totum corpus, alii autem ventrem solum, & præcordia. Quoniam igitur causæ Melancholiæ, & particulæ affectæ differentes sunt, item quæ mouent, quæq; infestant has accidentia, ideo conueniens studiosis existimo, vt singula intelligere, & vnde fiant, nitantur. Quare internotiones ipsorum accurate nobis exponendas esse duximus. Ita nanque tum mederi recte, tū morbum superare, etiam si difficilis fuerit, poterimus.

Dīæ melancholicorū fm motū ac cidētiū.

Signa Melancholiæ ex sanguinis copia nascentis.

Internosces autem Melancholiā ex copia sanguinis fieri, primum sane, si ad ipsum ægri temperamentum respicias. Nouimus enim hirsutos nigrosque colore, & habitu tenues multo facilius quā candidos, & crassiores Melācholia corripi, adhæc eos magis qui ætate vigent, tenui victu vtuntur, iracundi sunt, & vitam curis, tristitia, & mœrore plurima ex parte transægerunt. Adhæc interrogare cōuenit, num aliqua solitæ vacuationis retētio obuenerit, in vi

Notæ Melancholiæ ex copia sanguinis ortæ.

ris quidem sanguinis per venas ani quæ Hemorrhoides Græce dicuntur, profluētis, in mulieribus autem mēstruæ purgationis. Et si in corpore verus grauitatis sensus inest, facies quoq; inspici debet, num multo quam antea rubicūdior sit, venæq; magis turgescant & intētæ sint. Hæc enim si deprehendūtur, sanguinis copiā, quæ vapores ad caput transmittat, suspicari oportet. Sint aūt quædam venarum imaginationum interualla ipsis obueniant, vt etiam cōsueta quoque opera aliquantisper velint attingere, adhuc magis tum Melancholiæ speciem accidere suspicabimur, quū ex euaporatione sanguinei humoris originem trahat, offendat cerebrum. Ac simile quid ægris contingit, cuiusmodi iis, quibus oculi suffunduntur, accidit. Quod si cū risu vane imaginationes oriantur, humorem, qui offendit non admodū vitiosum esse, & rodentē, sola aūt copia nocere.

Melancholiae ex vaporatiōe humorū.

Curatio.

Si igitur notatio id quod offendit, sanguinis copiā esse, tibi suggerat, atq; ob hāc talem Melancholiam superuenire, dum vapores inde vt diximus, spiritum animalē turbidum reddunt, & eiusmodi excitāt imaginationes, ante omnem aliam curationē, sanguinis missio adhibenda est. Differendum enim hic non est, cum metus sit, ne dum nos diutius expectamus, vapores cerebri corpus magis inalterent, vel etiam longius immorari, vētriculos ipsius interiores obstruant. Paucis itaq; diebus, vbi ægrū cibo boni succi & temperato traduxeris, nequaquā cōcedens, vt carnes & ea quæ sanguineum humorē generare possunt omnino assumat, ad sanguinis vacuationē venito, & si vires robustæ sunt, quātum satis esse putaueris, statim detrahito. Frequenter. n. vniuersa * euacuatio efficit, vt nonnihil etiam spiritus qui vapores trāsmittit, euacuet, & dissipet. Sin autem vires multam prima vice euacuationē non tollerant, necesse est tunc non modo semel, sed etiam bis, & sępius quātū licet paulatim auferre. Qđ si a brachio vacuatio fieri nequit, tentandum est eam a poplite, & tali partibus mo

Curatio Melancholiæ ex copia sanguinis.

Dilatio nociua in hac spē.

Hoc est vna vice facta.

liri, atq; hoc magis in mulieribus corporibus faciundum est, quippe menstruam purgationem prouocat. Cum autē venas cubiti non manifestas inueneris, eas quæ cōmemoratis locis subiacent, incidere tunc oportet. Nam ad affectū prædictū sanguinis vacuatio est necessaria. Nihil igitur minus iuuabis, ex quacūq; parte sanguinem detraxeris cum etiam omnia simul vacuentur, quemadmodū diuus Hippocrates ait ꝯfluxus vnus, cōspiratio vna, oīa cōsentiat.

Sanguinis detractio ex quacūq; pte prodest Hippocrates, de alimētis.

Curatio Melancholiæ ex infarcto impactoq; sanguine orte.

Si humores sanguinei materies cerebro impacta fuerit, tunc audacter venam in fronte secato. Nā post totius corpus vacuationem, si loco iam remedia adhibeas, nihil nocebis. At si circa caput aliquid moliri cogites, priusquam totum corpus recrementis liberū reddideris, offendes magis quam iuuabis, copiosiorem materiam ad locū affectū attrahens. Hæc sane ratione iis, qui ex sola sanguineis copia Melancholia laborare inceperunt, mederi cōuenit, vbi nondum ad rodentem, aciem, aut biliosam, aliamue quandam humoris intemperiem manifesto immutatus fuerit. Nam si horum aliquid sustinuerit, hi non amplius cum risu imaginationes habent, sed contra feras ac furiosas admodum accessiones experiuntur, quare per initia affectū excindere tentandum est. Inueteratus enim & veluti in naturam conuersus, incurabilis propemodum euadit, & tali morbo affecti non Melancholia tantum laborant, sed etiā per circuitus insaniunt. Nihil enim aliud est insania, quam Melancholiæ ad maiorem feritatem intentio.

Melancholiæ ex ipacto sanguine curatio. Sanguinis missio.

Insania quid.

Indicia Melancholiæ quam sanguis acrior biliosiorque excitauit.

Cognosces autem ex notis quas prædiximus, non amplius vapores sanguineos, se magis melancholicos, aut acriores sursum efferri. Itē qđ nō ex sanguine ægri fiunt magis iracūdi, impetuosi, neq; amplius placidi. Cæterum quod tēperamētum ægri calidius sit, & siccū, ætas vigēs,

Notæ Melancholiæ ex acri & bilioso sanguine.

quodque victus præcesserit calidior, & acrior, aliaque his cognata, clarius tibi indicabunt, sanguinem ad biliosiorē magis naturam esse conuersum. Nam humores diuersis modis commouentur, & alias aliam qualitatem recipiunt. Siquidem in bilem conuertuntur multa inedia continua, salsorum ciborum esu, aut validis curis. Ad sanguinem autē humorem magis vergunt, ex largioris vini vsu, quoddam valentium ciborum appetitu, & liberalioribus balneis. Sin autem duos quoque humores superare contingat. vtrūque horum accidens oboritur. Interim nanque rident ægri, interim audacius loquuntur, & alias alios motus, interuallaque & accessiones habent, quemadmodum in febribus accidit quæ circuitu mouentur. Atque in his nonnunquam isto humore cerebrum repleri, nonnunquam illo, pro diuersis ipsorum mutationibus, motibusque.

Sāguis ī biliosiorē naturā ɔuersus.

Notæ Sanguinei humoris.

Curatio Melancholiæ, quæ a bilioso & acriore sanguine nascatur.

Si igitur ex his quæ diximus, indiciis, bilem sanguini in vasis admixtam eē suspiceris, ad ea quæ huiusmodi humorem vacuant, statim veniendum est. Hoc autem probe facies, ac purgatio commode tibi succedet, si paucis ante diebus homini cibo temperato & humidiore nutrito medicamentum ad bilem ducēdam efficax porrigas. Sic enim humor etiam qui offendit, medicamento purganti facile cedet, ita vt vincatur potius, quam illius vim euincat. Nā vt crassiores humores cibis, qui extenuant & calefaciunt, incidis, ita etiam tales eisdem ad euacuationem magis idonei reddentur. Vbi vero eos qui a bilioso sanguine infestantur, humido, vt diximus, & temperato victu alueris, medicamentum exhibeto. Sit autem Picra, quæ recipit liquorem scamoniæ. verum Picræ quidē scrupulos sex, scammoniæ vero liquoris siliquas octo, aut paulo amplius minusue ponito. Quod si æger medicamētum solutum nolit assumere, fiat catapotia, sin hæc quoque per se inuitus capiat, vino, aut ouis mollissimis excipiat, ita vt vitelli mēbrana leuiter

Reiterō purgationis.

aperta,

aperta, in medio illa coniiciantur, sic enim æger sine molestia, & placide omnino ea accipiet. Cæterũ si tali dato medicamento corpus non abunde satis vacuatum esse deprehendas, post paucos dies, & victum humectantem rursús adhibitum, balneo vtitor, & quiete, ægrumq; iterũ purgato, aucto paulo magis medicamenti pondere. Sic enim optime feceris, in quibus Melancholia non ex sanguine in biliosam naturã conuerso, & plus satis excalescente, & toto fermis adusto prouenerit. Qui enim calidioribus antidotis, aut purgationibus in tali Melancholia vsi sunt, præsertim Hiera, ægros magis furiosos, atq; insanos reddiderũt, dum sanguinem ad siccius & acrius conuertent. Præstat igitur tales simplicioribꝰ adhuc medicamẽtis, quæ corpus totũ nequeant calefacere, repurgatos, humectãti cibo ꝑmittere. Nouistis autem vos, me quoq; plerosq; ita laborãtes victu potius quam medicamentis vsum persanasse. Verum esto cibus, vt summatim dicam, ptisana potissimum, quæ mane cum grauis ipsis, aut circa horum secundum assumatur, in prandio etiã pisces saxatiles, gallina cohortalis atq; alia quæ volatu fidũt, præter palustres, itẽ ex testacea cute præditis pectines, astacei & erinacei, inter olera, lactuca & intybus, omni modo cõmesta, adhæc malua, alia vero oĩa vitentur, præsertim brassica, & agrestia olera. Ex fructibus pomaceis peponum & cucumerum medulla, similiter etiam inter vias, dulces, & dura carne præditæ, ex malis quæ nõ astringunt. Ficus aũt vitẽtur, aut modice assumantur, atq; hæc sunt oia. Nam talia fere nõ posse obesse vsu probauimus. At ex placentis vniuersis assumere qd, prorsus cauendum est, item quæ ex garo & caseo præparantur. Nam oĩa quæ in hunc modũ cõficiuut, biliosum humorem magis augẽt, & nimis exassant. Vinũ, si vsus quoque postulauerit, Chrysarticum, eiusque modicum ꝓpinabis. Huius inopia, præferri debent, quæ nihil astringens habent, ne ipsa ad caput vapores transmittãt. Huiusmodi sane victus ipsis ꝑscribatᷣ, etenim si quid ex particularibus desideretur, hoc quoque medicus intelligens, iis quæ dicta

Melancholiæ biliosæ quæ ab sint.

Victus pleros q̃ sanat.

ſunt, prudenter addiiciet, atque per ſe inuenire poterit, nũ carnibus & balneis æger indigeat, aut augens, aut minuẽs quantitatem non nimis ſubito.

De balneo.

Balnea dulcis a quæ cõ ferunt Melicis.

Dulcium balneorũ vſus, ſi quid aliud, ipſis opitulatur. Aliam nanq; partem bilis diſcutere, aliam humidorũ qualitate contemperare, totũ vero corpus aqua calida ſuperfundere, caput tepida potius & luteis ouorum abſtergere, ac vniuerſum ſane corpus hydrelæo, caput autẽ roſaceo vngere conuenit. Aer quoque ſit temperatus, pari modo calidæ labrũ, atq; ægri in eo immorentur diutius, ac in calidã deſcendere cogãtur, omnino etiã, ſi æſtas fuerit, in ea diutius inſideant. A balneo non ſtatim bibãt vinum, ſed aquã tepidam, atque ita vt antea prædiximus, cibũ ſumãt. Dormituris tepida rurſus offerat Hoc ſane victu eos qui ex birioſo ſanguine calido admodum Melancholia laborare incipiunt, nutrire conuenit. Notandum vero eſt, veteres in capite taliũ Melãcholicorum cucurbitulis & pulueribus acrioribus vſos fuiſſe, cruentare ipſum cupientes, alios etiã hirũdinibus, nos autẽ in omnibus huiuſmodi, talia fugiamus. Nam prætẽrquam quod nihil ipſos iuuant, adhuc etiã magis intemperatos & ſicciores reddunt. Tunc autẽ iſta fieri debent, quando materia violenter ad cerebrũ profecta & craſſior ĩpacta fuerit, vt aliis cedẽ medicamẽtis repugnet.

Tepida poſt balneũ potanda.

De Melancholia quæ a ſanguine melancholico naſcatur.

Melancholiæ ex humore craſſo & melancholico notæ.

Accidit igitur nonnullos Melancholia potiſſimum laborare, cũ ſanguis plus ſatis aduſtus vapores immoderatius capiti tranſmittit, animalemque in eo ſpiritum permutat. Vapores autem a melancholico potius humore excitari in de noſces, quod æger triſtitia præter rationem, mœrore & metu afficiat, optetque mortẽ, & auerſetur eos qui maxime vident eſſe amici, ſuſpicioneſque falſas habeat, quaſi nonnulli velint eũ interimere, aut gladio arrepto. aut medicamento exhibito. Nouimus autem eiuſmodi humorẽ

etiam alias infinitas, peregrinas, & multiplices imaginationes inducere posse, & quod alii se vas fictile esse putarint, alii coriũ alii gallũ, etiã vt vocẽ illius imitẽtur, quẽadmodũ alii lusciniam se esse crediderint, & plorent, q̃d Ithyn amiserint, alii vero quod cœlum gestent, tãquam Atlas, ac metuere dicant, ne collabatur, & nõ solum illum, sed etiã omnes simul conterat. Ego mulierem vidi, quæ ea imaginatione vexabatur, vt medium manus suæ digitum constringeret, tanquam in ipso totum gestaret orbem. Plorabat autẽ illa quoque, verita ne quando digitum suum inflecteret, & totus orbis corrueret, & omnia statim interirent. Iã alios plerosque vidimus, quorum superfluum est, forte etiã supra vires nostras, omnium velle meminisse, verũ hæc apposuisse sufficiet, quæ iis potius, qui a melancholico humore originẽ morbi trahere inceperunt, solent euenire. Quapropter si morbus ex tristitia, aut sollicitudine quadã præcedente, aut alio animi affectu cœperit, considerare tunc oportet imaginationis speciem, aut rationem, aut aliud q̃d dam eorum quæ subitam mutationẽ efficere possunt. Plurimi nanq; sic curati sunt quodammodo, vel cum vidissent audissentq; ea quæ ꝯsequi desiderabant. Ita ergo Philodotus medicus quẽdã qui sibi caput amputatũ esse, q̃ tyrannus factus fuisset, putabat, casumq; deplorabat, curauit imposito repente capiti ipsius plũbeo pileo, vt grauitatem sentiens, caput se recepisse rursus putaret, gauisusq; sit plurimũ, atq; ideo vana imaginatione liberatus. Iã muliebrẽ quidã curauit Melãcholia laborantẽ hoc pacto, cũ putaret illa serpentẽ se deuorasse, vomitum medicamento citauit, atque in id quod reiectum fuit, paruã bestiam per omnia imaginationi illius, & descriptæ a vana imaginatione feræ similem imposuit. Quare huius quoq; affectũ, quia ob tristitiã eius quod putarat, euenit, gaudium nimirum subito accedens dissoluit. Adhæc aliam quandã ex longa viri peregrinatione Melancholia correptam, & iracunde oĩbus respondentem vidi, sed & ipsa eodem modo sanata fuit. Nã maritus illius peregre reuersus nulli predicens, neque ali-

Variæ imaginatiões melancholicorum.

Mulier melancholico

Mulier melancholica.

quandiu differens, ſed ſubito ingreſſus, ſeipſum illi oſtēdit. Præter ſpem igitur ipſum mulier conſpiciens, atq; ita amplexa, multoq; gaudio affecta, ſubito omni metu liberata eſt, rurſuſque ad ſtatum naturalē rediit, vt nulla alia indigeret curatione. Sic igitur niſi affectus longo aliquo tēpore infeſtauerit, tales imaginationes curare oportet, omni modo omnique artificio vtētem, præſertim vbi malum a manifeſta quadam, & veluti primaria cā occaſionē habuerit.

De melancholicis iam inueteratis.

Melancholia inueterata

Si morbus inueterauerit, & imaginatio in habitū abierit, nihil adeo magnum, aut ratio, aut aliud quodam artificium efficere, & ægrum iuuare poterit. Neceſſe autem tūc eſt, & mentem arti adhibere, & conſiderare num a ſanguinis miſſione, an a purgatione, vel etiam ab vtroq; ſimul incipiendum ſit, & ſi quidem vtriſq; opus fuerit, ſanguinis detractione prius vtendū eſt. Poſt ſanguinis vacuationē ægri vires cibo boni ſucci & temperato, balneiſque dulcis aquæ recreandæ, deinde ſic recollectis ægri viribns ad humorum noxiorum vacuationem veniendū. Paretur autē his purgatio ex epithymo, & modico ſero lactis, epithymi q̄dē ſint ſcrupuli duodecim, ſeri lactis autem cochleare quod ſi tempus ſerū lactis non habeat, ex mulſa dētur. Paucis interpoſitis offerto rurſus epithymum, adiiciens ei Picram, ſint autem epithymi ſcrupuli ſex, & Picræ totidem. At ſi etiam poſt hanc purgationem accidētia venenoſa, & melancholica adhuc perſeuerent, nihilque minus ægrū infeſtent, a nouem, aut longiſſimū, decē diebus ad valentius purgantia tranſito, præcipue Hieram Galeni, hæc.n. vtraque obtinet, varios expurgat humores, citra moleſtiā, & turbationē Purgatione autē facta, iuſpicienda rurſus ægri mens eſt, & ſi quidē melius habere videatur, cognoſces aūt hoc nimirum inde, qđ metus & triſtitia intempeſtiua iam ceſſarint, & moderatiores māſuetioreſq; potius euaſerint audacter rurſus eadem purgatione vtitor, iiſdem nanque inſiſtētes, curationem quoque ita recte peragemus. Quod

si Hiera data Melancholiæ imaginationes nihilominus infe stare videantur, tunc sine vlla cunctatione lapidem Arme niacũ dare festinato. Noui enim ex veteribus antiquiores ad veratrum album properasse, vbi affectũ ab aliis purga tionibus nihil pene imminui conspicerent. Verũ ego lapidem Armeniacum veratro albo præfero, atq; licet vtentẽ ipso experientia cognoscere, quomodo præterquam efficaciter. etiam sine molestia, & periculo purget, quorum nihil veratrum album habere nouimus.

Lapis armeniacus. veratrũ album.

Quomodo lapis Armeniacus exhibeatur.

Si igitur res postulat non modo infra per aluum, sed ẽt per vomitus purgationem fieri, lapidem illorum exhibe re ꝯuenit, sit autẽ modus ipsius, scrupuli tres, aut quatuor aut paulo amplius minusue pro virium simul & copiæ hu moris noxii ratione, At si æger purgatione per vomitũ nõ admodum indigere videatur, sed per imum vẽtrem totũ vitiosum humorem exire, conducat, tunc lapidem eluere oportet, vsque ad * duodenas vices. Vbi enim sic fecerimus, neque turbationẽ stomachi, aut compressionẽ lapis excitare potest, sed etiam minori cum molestia nigrũ ter restremq; humorem vacuabit, vt paucis præteritis diebus adiumẽtum ex eo nubis accessisse percipiamus. Dato autẽ ex hoc scrupulos quinque, aut sex vt plurimum ex aqua tepida, semper ex cognatis dictis cõiectura depræhendẽs an plus minus vt exhibere debeas. Quod si ægrum etiam bis adhuc requirere suspiceris, cũ fiducia rursus exhibeto. Neq; enim calorem habet, aut siccitatẽ admodum aut aliã quampiam ipsi insidẽtem amaram, & venenosam qualita tem, vt æger ideo medicamentum bibere det rectet. Sin autem nonnulli humidum aliquod medicamentũ sumere auersentur, multi enim in totum non sustinent solutũ me dicamentũ assumere, in Catapotia lapidem redigere opor tet. Si vero libet, etiã Picræ aliquam insignem partẽ admi sceto, aut etiam ex aliis quibusdam, quæ purgationem ma gis promoueant, & non renitantur. Ne autẽ is qui parare

Vet* legit quinquagenas.

Lapidis Armeni facultas.

velit, horum confectionem inquirendo laboret, visum mi hi est ea de causa etiam horum compositionis meminisse, habet autem in hunc modum.

Cōpō catapo tiorū ex lapide armēo.

Descriptio catapotiorum ex lapide Armeniaco.

Picræ semuncia, epithymi semuncia, agarici scrupuli quatuor, lapidis Armeniaci scrupuli quatuor, scammoniæ vncia gariophillorum grana viginti. Contusa excipiantur Rhodomelo, aut succo citrii, aut Rhodomelite, detur scru puli duo, plurimum, quatuor. Notandum vero est, hæc præterquam quod stomachum corroborant, simul etiam varios humores, præsertim terrestrem, & melācholicum citra molestiā, purgare posse. Idē igitur lapis vt diximus, & potius, & in catapotia redactus ad purgandū est efficax. Nec amplius quærendū ē, num suffocatio quædā, aut syn cope subsecutura sit, queadmodū id ex albo veratro fieri contingit. Necq; necesse est nos antea ægros præpapare me dicamētis, quæ metu suffocationū assumere cōsueuerunt, quorum amplius nūc meminisse opus nō est, illa vero ad- monēdi gr̄a scribimus, quæ ēt nunc facere solem⁹ in cōsue tis magna parte purgationibus, vbi illæ plus minusue mo ueri videant. Si igit minus q̄ par est purgauerint, mulsam dare cōuenit, & tēpore interposito hoc victu nutrire, aut cremore ptisane, aut pane, aut colūbæ iure, aut gallinaceo, qd̄ nō multū olei adiectū habeat. Sin aūt purgationem co piosiorē fieri cōtingat, vt ēt cōuulsiones supueniāt (multis in hoc accidit) & si nō aīaduersione dignū quid euacuatū fuerit, q̄ ægri neruos habeāt natura sicciores, imbecillio- resq;, aquā liberaliter supfundito, multoq; vtitor hydre- læo, ac panē ex vino diluto, aut omphacomelite, aut aqua frigida porrigito. Sin aūt aquā frigidā bibeř cupiāt, adhuc magis ipsos iuuabit. Vtile est etiā malū punicum, mala, & pira ante cibum & gallinarum ventres. Vbi vero nutrieris quies & somnus ægro indici debēt, postquā vires receperit ad balneū ipse ducendus, quod aerem habeat temperatū,

Si ma- ior est purga- tio.

concedendumq; vt non modo in calidæ solio, sed etiã frigidæ labro diutius immoretur. At vestimentis indutũ rursus ipsum nutries pane ex vino, aut omphacomelite, { qđ ex vuis semiacerbis, & melle despumato paratur } reuerso autẽ domum permittendũ, vt conquiescat, & omnino obdormiscet, quippe hoc semper omnibus purgatis eueni re consueuit, præsertim autem iis qui largius vacuati fuerint, vt tũ suauimus, tum altius obdormire cupiant. A somno vires ipsorum recreare oportet, & permittere, vt cum amicis familiaribus colloquantur. Atq; vbi ipsos consentanea respondere deprehendis, ratiocinationesq; firmas habere, & barbaricũ morẽ deposuisse, adhuc etiam magis copiosum alimentũ porrigito, pdices, gallinas, phasianos, qui nõ sint pingues, & passeres similiter. Vitent aũt omnia esculenta, quæ in paludibus proueniunt, ex piscibus, cetacei, præterq̃ saxatiles. Postquã vero cibo boni succi vsi fuerint, & veluti bonum fundamentum iecerint, ita rursus secundũ tres, aut quatuor dies olera deinceps assumant, intybum, lactucã, maluã, & palustres asparagos moderate. Abstineant autem bras sica & omnibus quæ melancholicum humorem pariunt, vt eruca, sinapi, alio. Ex carnibus bubula potissimum, & ceruina, ac omnibus summatim ferinis, item panibus sordidis, garo, & vinis vetustis austerisque. Sic iam ægrum victu, & balneorum vsu vires recreare, loca mutare, intimis conseruari amicis, ac facere, quæ etiã prius ipsi grata erant, & spectaculis interesse permittito. Ita enim ex purgatione, victu boni succi & benigno, aliaque animi oblectatione toto corporis habitu corroborato mutatoque, furiosum & amarum morbum exuere poterit. Quod si reliquæ quædam ipsis supersint, & æger non admodum mundam habere mentem appareat, rursus expectata bona aeris temperie, auxilia debet repetere, initium a primis faciens, a quibus etiam antea incipiendum diximus. Atque hæc paulatim facito, confidens quod etiam si affectus difficilis & prope insanabilis existat, iisdem ipsis insistendo perite, & vt rationi con-

Quid fiat ĩ oĩbus purgatis.

ſentaneum eſt, omni tamen ægrum morbo amaro moleſtoque liberabis.

FINIS PRIMI LIBRI.

CAPITA LIBRI SECVNDI, & apendices.

vocatur reprimens.
Aliud collyrium reprimēs admodum generoſum monohemerum.
Aliud collyrium magnus Hermolaus dicitur.
Aliud collyrium Hermolaus, quod ab oleo diaelæu dicitur.
Collyrium Nicarium cognomento.
Aliud quod pilariū vocat.

CAP. 2.

Si dolor ex bilioſo & acri humore naſcatur.
Curatio.
Collyrium ad acres fluxiones efficax.

CAP. 3.

Si obſtructio ſola, oculos exerceat.

CAP. 4.

De denſitate.

CAP. 5.

De exulceratione & inflammatione.
Collyrium cygnos.
Collyrium Libianum.
Collyrium dia libaanu ad Chemoſin.
Collyrium Vranium.
Quæ cicatrices exterunt.
Collyrium diathece ad vlcera.
Collyrium Chionion.
Collyriū Nardinū Zoili.
Collyriū hydares hoc eſt aquoſum, egregium.
Collyrium Heraclium.
Dacnerō collyriū ad viſum acuendum.
Hygrocollyriū ad hebetudinē, ac alia multa efficax
Aliud, vt poſſis etiam ſolem citra noxā aſpicere.
Puluis Seuerius ad viſus acumen.
Puluis cui nomen eſt a lumine Phos, ad hebetudinē oculorum, ac dolores, fluxioneſque dentium.
Aliud valde idoneū ad ſcabioſos oculoꝝ affectus, &c.
Aliud ad hebetudines, & incipientes oculorum ſuffuſiones.

CAP. 6.

De Nyctalope.
Ad aſperas palpebras.
Puluis ad incipientes ſuffuſiones.
Ad tingendas albugines valde generoſum.
Collyrium quod magnū Theodotium vocat, ad magnos dolores, & inueteratos affectus.
Collyrium Hecatombe.
Xerocollyrium, facit ad ſycoſin, putredines, & carnis ex creſcentias.
Hygrocollyriū efficax ad

ALEXAN. TRALLIANI LIBER SECVNDVS, IOANNE GVINTERIO ANDERNACO INTERPRETE.

De curatione oculorum. Caput I.

ETSI Iã in aliis quibuſdam libris oculorum vitia pſecutus ſim, quo modoque illa cognoſci debeant, & quæ eorum ſint cauſæ, atq; curationes, item diuerſa ipſorum collyria, vſuſq; horũ modum, & confectionem, attamen hic quoque ſimiliter operæ prætiũ mihi viſum eſt, ſummatim, & breuiter eadem perſtringere, vt nequi in hũc de medẽdi ratione librum inciderint, aliunde, quæ oculis conducunt, colligere cogantur. Vt igitur in aliis multis, ita in oculorum quoque vitiis primũ docere conuenit, quomodo vniuerſa internoſci debeant, dein de curationẽ ſubiungere Quare nunc a dolore, qui oculis accidit, exordiemur, nihil.n. adeo excruciat vrgetq; artẽ ad curationem, vt vehemens dolor oculos affligens. Si igi

Morbi primũ internoſcendi, deinde curandi

tur vehementes dolores, & intollerabiles oculos cõpræhẽdunt, vt æger ferre nequeat, ne collyriis ad torporem inducendum efficacibus, vt plærique confidas. Multi nanque opium quoq; instillare ausi, præterquam quod nihil prorsus dolorem mitigarint, etiam valde adhuc offenderunt. Quapropter causam efficientem inspicere oportet, & eum considerando, ita quoque curationis speciem definire, non enim vna est causa efficiens, sed multæ ac variæ. Sola materiæ copia influens dolorẽ potest excitare, nec non qualitas, subinde vero etiam vtrunque, & qualitas simul, & quãtitas. Videndum porro ẽ vnde id quod influxit, procedat, num ex toto corpore, an ex solo capite, item vtrum per arterias, an a venis, vel vtrisq; profluat, adhæc quale vtiq; sit quod influit. Vel enim sanguinis potius, vel bilis, vel pituita, vel humor melancholicus, vel spiritus flatu lentus est, qđ influxerit, præterea humor noxius vnus ne sit, an duo commixti. Fieri enim potest, vt vnius tantum influxus inflammationem doloremque vehementem, & duorum simul etiam compositum tumorem excitarint. Quoniam igitur differentes sunt causæ, artificem ad singulas se accõmodare oportet, præcedat autem internotio, quæ ad rectam curationem deducit.

Oculorum dolor omniũ maxime excruciat.

Narcoticis in oculis ñ vtendũ

Cã efficiẽs inspicienda.

Materiæ fõs obsuãdus,

Curõ singulis accõmodanda.

Quomodo sanguineus humor inflammationem excitasse noscatur.

Sanguineum itaque humorem influxisse, ac inflammationem concitasse ex forma ipsius tibi constabit. Omnia nanque rubra, & sanguinea sunt, facies rubẽs & tumidior venæ latiores, grauitatis sensus, pigritia ad cõsuetas actiones. Quod si pter hæc neq; lachryma rodẽs & acris appareat, adhuc etiam magis sanguinem influxus causam esse, & inflammationem peperisse putato.

Sãguis doloris oculorũ autor.

Curatio.

Si igitur sanguis causa tibi inflammationis effectrix esse apparuerit, venam secare humeralem oportet. Sin biliosi & acres humores cũ sanguine, etiã purgationẽ paulo post

Curõ doloris oculorũ

ſanguinem dimiſſum adhibeto, ac medicamentis vtitor, intus quidem iis quæ nõ rodunt, & lenisſimis, extrinſecus autem illis, quæ cõcoquere inflammationes poſſunt, quorum etiam compoſitiones vobis exponemus.

De remediis, quæ extrinſecus imponuntur,

externa oculoꝝ remedia

Lac muliebre cum vitellis ouorum & roſaceo ſuperim poſitum mirifice lenit, inflamationeſq; oculorum admodum feruentes concoquit, ſimilia præſtant etiam violæ folia. Ad maximas autẽ inflammationes, tumidioreſque bene facit & crocus cum mica panis, luteiſque ouorum, ac roſaceo. Idem faciunt etiam palmulæ, præterquam q̀ fluxionis curſum ſiſtunt, cum meliloto, croco, glaucio, ouorum luteis ſeptem feruefactis, & oleo roſaceo.

Ad uehementes dolores & maximas epiphoras.

Dolorũ maximorũ & Epihore oculoꝝ remedium.

Roſarum recentium drachmæ quatuor, croci drachma excipiantur meliloti in vino dulci decocti iure.

De collyriis.

Cataplaſmatis igitur in inflammatis extrinſecus vtẽdũ eſt, quæ vero illini, & inſtillari debeant, hæc ſunt, verum ſcire prius oportet ea, quæ inflammationem experiuntur mitigatoriis lenioribuſque & non reprimentibus collyris demulcenda eſſe, deinde etiam quæ reprimere poſſunt, ſic adhibenda, vt primum quidem admiſceamus ea teneris ac mollibus, poſtea vero concoctione facta etiam ſinceris. Cũ enim feruor inflãmationis, & multa aſpertas finierit, ægri citra moleſtiam quoque aſtringentia ferre poſſunt.

Collyrium mitigatorium Trypherum ad eos qui collyriorum roſionem ferre nequeunt, præſertim ad effectus recentes.

Colliriũ Trypherum.

* In alio exẽplari drachma vna.

Cadmiæ cõbuſtæ ex lacte muliebri reſtinctæ, mihi autẽ melius viſum ẽ prius lotã cõburere, atq; ſic lacte extinguere, ceruſæ lotæ, ſingulorũ drachmæ ſedecim, croci drachmæ quatuor, opii drachmæ quatuor * tragacanthi vnciæ duæ. Aqua pluuiali excipito vſus eſt ex ouo, facit etiam ad puſtulas oculorum, quæ græce Phlyctenæ dicuutur.

Aliud & ipsum longe lenissimum.

Cadmiæ vnciæ quinq;, cerusæ drachmæ quatuor, pompholygis vnciæ duæ, opii vncia, ✽ tragacanthi vnciæ tres. Aqua pluuialis ad excipienda adiicitur. Hoc inflammationes admodum ardentes, & dolorificas citra rosionem mitigare plurimis constat experimentis.

✽ In alio vnciæ tres.

Aliud egregium quod breui paratur.

Cadmiæ combustæ, & asinino lacte extinctæ vnciæ quatuor: ✽ cerusæ vnciæ duodecim, terræ samiæ quæ aster dicitur, tragacanthi, mãdragoræ, amyli ordeaci, lactucæ caulium succi, gummi, singulorum drachmæ duæ, opii drachmæ tres, ouorum duodecim albumina.

✽ In alio vnciæ.

Collyrium quod Spongarium dicitur ad maximos oculorum cruciatus Celeriter enim mitigat in hunc modum habet.

Spongarium.

Amyli, cærusæ, singulorũ drachmæ quatuor, opii obolus, gummi drachmæ duæ. Aqua pluuialis adiicitur, vsus ex lacte est.

De collyriis reprimẽtibus, quæ etiã Monohemera dicũtur

Reprimẽtiũ collyriorũ, & quæ ab vno die Monohemera dñr græcis, duplex quædã differentia existit. Maiora igitur ipsorum vim habent discutiendi, & reprimendi moderatã vt ipsa etiam ad incipientes lippitudines citra rosionẽ accõmodari, tũ instillando, tum inungendo possint. Quare etiã imbecillioribus, & cæsis oculis potius, mollique carne præditis, & mulierũ faciebus inscribuntur, cuiusmodi sunt quæ ex lycio, croco & glaucio tẽperantur. Præter has igit cõpositiones medicamenta vobis, quæ valentiorẽ astringẽdi vim hñt, explicabo, vt etiam in diuturnioribus, ac inueteratis vti liceat. At in validiore lippitudine, & vehemẽtiore, talia sunt idonea, quæ ex vino parantur, q̃bus germina quoq; oliuarum cum reliquis odoramentis, quæ calefacere & siccare pñt, inieci, Cũ igitur talis sit collyriorum differentia, de iis quæ mediocriter reprimunt, & ad incipientes

Monohemera collyria

lippitudines conueniũt, prius agamus, deinde ſic quæ plus aſtringunt, & efficacius repellunt, perſequamur.

Aceſodinũ collyrium.

Collyrium reprimẽs mediocriter, Monohemerum hoc & Medicum & a dolore mitigando. Aceſodynum appellẽt.

Repellit igitur per initia, ſi inũgatur, & inſtillet ex ouorum albumine, frequenter etiam cum lauamus, adhæc ꝓdeſt ad epiphoras, acres fluxiones, & cicatrices veteres diruptas. Repurgat enim & cicatrices etiam tenues abluit, vt mireris. Ego vtor hoc & puluere, & collyrio cũ ouo, ſarcocollæ, glauci, croci, ſingulorum drachma, tragacanthi drachma. Aqua pluuialis adiicitur. Aliud.

Glauci * drachmæ octo, ſarcocollæ drachmæ quatuor, croci drachmæ duæ, tragacanthi drachma, opii drachma ſemis, aqua pluuiali excipiuntur.

* Impreſſus græcus. Glaucii ſarcocollæ ſingulorũ drachmæ octo, croci nouẽdecim.

Aliud ad eadem preſtantisſimum, & uſu probatum.

Roſarũ tenerarũ drachmæ quindecim, croci drachmæ ✿ octodecim: {tragacanthi drachmæ ſeptẽ} opii dolũ nõ expti drachmæ duæ, ſpicæ nardi drachmæ duæ, gũmi drachmæ ✿ ſepté. Aqua pluuiali excipiũtur. Ex iiſdẽ illitũ collyriũ Nyli, qđ Diarhodõ inſcribit, ad ſolis ardorẽ facit.

* Drachmæ .8.

✿ Octo.

Aliud Muſarium dictum ex tomo Hyeratica.

Hoc quoqꝫ collyrium eſt præſtantisſimum, quod eandẽ vt prædicta, vim obtinet, niſi qđ fluxionũ curſibus repellẽdis efficacius q̃ illa exiſtat, habet aũt in hunc modũ, amyli drachma * vna & viginti, glaucii drachme octo, ſarcocollæ drachmæ quatuor, croci drachmæ duæ, mirrhæ drachma, gummi drachmæ duæ, ex aqua {pluuiali} vtitor.

✿ Impreſſus græcus xv.

Aliud Polydeuci cognomẽto, qđ nos ſæpe ſumus experti.

Roſarũ viridiũ ſucci qđ ſufficit, croci ✿ drachma, ſarcocollæ drachmæ duæ, {glaucii drachmæ quatuor,} gummi ✿ drachma {opii drachme quatuor, tragacãthi drachma} Gũmi ꝯtundito primum adiecta tragacanthæ vncia Clauciũ, ſarcocolla, opiũ, læuigata roſarũ ſucco excipiant.

✿ Impr. græcꝰ i oĩbꝰ hẽt vnciã ꝓ drachma.

* In alio q̃tuor.

Aliud collyrium quod Medicum uocatur, admodum ſtre-

nue repellens statim per initia inuctum.

Glauci drachmæ octo, sarcocollæ drachmæ quatuor, croci drachmæ duæ, tragacanthi drachma, opii drachma ✲ semis Aqua pluuialis adiicitur. Ego hoc abunde sum exptus vt etiam, si cum quodam alio mitigatorio instilletur.

Collyriū medicū Impr. græcus quinq;.

Aliud siccum collyrium quod dia crocu dicitur ad incipientes lippitudines.

Glaucii, sarcocollæ, croci, aloes singulorū drachma. Hoc etiā vt præseruāte vti oportet, quippe repellit omnē oculi turbatione subunctum. His igitur p̄dictis in eū modū vtendum est, reprimunt enim omnem turbationē, si p initia sublinantur, & non diu inhæreant, nam diuturnior ipsorū vsus aspitates in palpebris excitat, atq; in affectū ptrahit.

Colliriū diacrocu.

De collyris quæ alio Modo Monohemera appellantur.

Deinceps aūt dicamus etiā de collyriis, quæ alia ratione Monohemera nuncupantur, quorum vis est valētior, magisq; potest reprimere, & astringere, quare etiam in iis fluxionibus quæ citra exulceratione fiunt, & inflammationibus, vti oportet, quorum descriptio in hunc modū habet.

Primariū monohæmerum quod a uino, dia œnu uocatur.

AEris combusti drachmæ viginti quatuor, cadmiæ drachmæ viginti sex: ✲ lachrymæ papaueris drachmæ octo, croci drachmæ octo, mirrhe drachmæ octo, gummi drachmæ ✲ quadraginta, vino Medensio excipiuntur.

Græc*. impr. sede im Octo, i alio quadragita

Aliud giluum quo utor, Cerycium dictum.

Cadmiæ drachmæ viginti, æris combusti drachmæ sedecim, opii drachmæ octo {croci drachmæ octo} acaciæ drachmæ viginti quatuor, gummi totidem.

Cericiū

Aliud ad eadē efficax cog n̄to Theophyliō h̄et hoc pacto.

Cadmiæ drachmæ sedecim, croci drachmæ sedecim, myrrhæ drachmæ quatuor, nardi indicæ drachmæ quatuor, acaciæ drachme ✳ octodecim, gūmi drachmæ viginti quatuor, æris cōbusti drachmæ. 16. opii drachmæ ✳ sex

Theophyliō. Impr. græcus viginti q̃tuor. Tres.

Aliud q̃ xerocolliriū uocat, reprimēs, hac mixtura cōstat

Xerocolliriū

Cadmiæ, acaciæ, gummi, ſingulorum drachmæ ſedecim æris combuſti, lachrymæ papaueris, mirrhæ, ſingulorum drachmæ quatuor, aqua pluuialis adiicitur.

Aliud collyriũ reprimẽs admodũ generoſu3 Monohemerũ

Stibis eloti drachmæ octo, cadmiæ drachmæ octo, æris cõbuſti & eloti drachmæ quatuor, aloes drachmæ * tres: mirrhæ drachmæ ✡ quinq;, acaciæ rufe drachmæ duodecim, opii drachma, vtitor cum fiducia ad fluxionum impetus, poſtquam toti corpori proſpectum fuerit.

Aliud collyrium quod magnus Hermolaus dicitur.

Aeris combuſti drachmæ octo, cadmiæ totidem, ſpicæ nardi ſeſq;drachma, croci drachmæ quatuor, myrrhæ drachmæ q̃tuor, aloes drachmæ octo, glycii Indici drachmæ duæ, acaciæ { gũmi } ſingulorum drachmæ viginti, opii drachmæ quatuor. Aqua pluuialis adiicitur, mirabiliter repellit & extenuat inflammationes.

Aliud Collyrium Hermolaus, quod ab æleo eleu dicitur.

Cadmiæ drachmæ ſex, æris cõbuſti drachmæ ſex, mirrhæ drachma ſemis { aloes ſeſquidrachma, opii drachma ſemis, } croci ✡, drachma, gũmi ✡, acatiæ, ſingulorũ * drachma vna & ſemis, olei veteris ad excipiendũ ea drachmæ quatuor. Aqua pluuialis adiiciatur.

Collyrium Nicarium cognomento.

Valde opitulatur omni fluxioni, & Chemoſi pũcturiſque, & membranarum excreſcẽtiis, item craſſæpit vite angulis oculorum inherẽti, Staphylomatis, Myocephalis, cruſtis & omni affectui benefacere cõpertum eſt, at vtilitatem medicaminum ne comtemnas. Aeris cõbuſti drachmæ * quindecim, cadmiæ drachmæ viginti, gummi drachmæ tringita duæ, medicamẽti drachmæ ✡ ſeſdecim. Aqua pluuialis additur. Eſt autem medicamenti concoctio hæc, ſucci cẽtaurei drachmæ duæ, ſapæ pars vna. Coquito ſermaceis lignis in olla recenti, donec ſordium craſſitiem habuerint, & ex ouo inſtillato illis, qui quod aſtringit, nõ ferunt, alias ex aqua benefacit, per mitia autẽ ipſo aquato vti oportet.

Magnus hermolaus. In græco ĩ pr. vncia vbi q̃ ꝑ drachma in alio, vna Et in hoc vncia ꝑ drachma fuit.

* In alio, drachma vna duodecim ſemis,

* Sex, ĩ alio vigiti Libra vna Nicarum.

✡ Græc⁹ ĩ preſ. ſedecim.

* Triginta ſex.

Aliud quod pilarium uocatur.

Cadmiæ combustæ, æris vsti & eloti, singulorum vnciæ duæ, opii, acaciæ rufæ, singulorũ vnciæ tres, ✲ cerusæ drachmæ sex ✲, myrrhæ vnciæ tres amyli, tragacanthæ, gummi, singulorum vnciæ duodecim: pluuialis aqua additur, egregie admodũ repellit, ac mitigat pinguior eius vnctio. Cum iam explicauerimus, qui sanguinis missionem requirant, & de conuenientibus ipsis, si vsus postulet, collyriis ꝑscribamus etiam, qui ex ipsis purgationem desiderent.

piliariũ Colliriũ

✲ In alio, vn. sex.

Si dolor ex bilioso & acri humore nascatur. Cap. 2.

AN igitur dolor aliquis ex bilioso & acri humore ꝑuenerit, clarum tibi ex multis euadet, primum sane inde quod totum corpus plethoricum non apparet, sed potius vitioso etiam humore præditum, adhæc quod non solum anguli, sed etiam malæ vehementer ex influxu rodantur, ægri quæ videantur vri, exiliantque, rosionem non tolerantes. Cum igitur morbum ex his, atque illis quæ præcesserunt, internoueris (nam tristitia plurimũ curæ, insolatus, ira, & acrium esus præcedũt) cum fiducia curationem aggredere, licebit enim celerrime vel sine collyriis affectui mederi.

Doloris oculoꝝ ex acri humoꝝ notæ.

Curatio.

Si igitur biliosa humorũ prauitas in toto corpore superare videatur, iis quæ totum corpus purgant, liberãtq; recrementis, vtitor, sin autem recrementa acria non in toto redundant corpore, sed qualitate potius, quam quantitate peccare videantur, solis balneis dulcis aquæ, & temperatis ægrum citra dolorem liberabis. Quod si etiam obediens æger fuerit, cibo quoque lenissimo, mitissimoque, & crasso vtaĩ, vt orpho, & aliis durioribus piscibus, glauco, buccinis, aut isycio, ex ipsis parato, aut vulua, aut omazo, exoleribus, intybo, aut malua, inter fructus pomaceos, malis, peponibus, vua dulci. Ficus autem lippitudine laborãtibus assumere neutiquã consulo, habent enim tetrum quippiã, quod irritet commoueatq;. At cytriorũ carnẽ sine cortice

Oculoꝝ doloris ex acri humoꝝ curõ.

aquam tepidam magis, quam vinum bibant, sin autẽ hanc bibere nolint, chrysatticum ipsis dato, aut dulce Bithynũ, ac alia quæ humores crassiores efficiunt obtunduntque. At si ægri inobedientes victus rationem non obseruent, quẽ admodum plærique sunt, præsertim barbari, tunc collyriis vti necesse est, atque ex eorum numero quæ non rodãt, sed acrimoniam quæant obtundere, ex quibus primum ẽ, quod ex pompholyge paratur, Descriptio eius in hũc modum habet.

Collyrium ad acres fluxiones efficax.

* Impre. græcus singulorũ drachmæ. viginti.

* Octo.

Pompholygis {lotæ,} piperis, * cerusæ lotæ, plũbi cremati, & eloti, amyli singulorum drachmæ viginti quinque, gummi albi drachme * quadraginta aqua pluuiali excipiuntur, singula hæc post combustionem eluere oportet donec aquæ mixta non amplius nebulosum inde ascẽdat, deinde siccata etiam pondere appenso miscere, læuigatis simul diebus plusculis amylum, & gummi ad excipiendum illa, adiicere conuenit, nam si cum alis amylum quoque super iniiciatur, facile accescit, Hoc collyrium laudatissimũ ẽ cum aliis multis de causis, tum maxime quod nihil torpori faciendo efficax habeat admixtum, quemadmodũ sunt alia multa quæ ex opio & mãdragora succo, & siliis, torporem inducentibus partem recipiunt, quorum copiosior vsus noxius existit, licet. autem si vsus requirat, nonnihil ex repellentibus sæpe admiscere, aut ex mitigantibus, quã tum quis affectui infestanti cõuenire putauerit. Alias enim aliter idonea mensura inuenitur.

Si obstructio sola oculos exerceat. Caput. III.

Oculi dolor ex obstructione.

SI inflammatio ex sanguis crassioris magisque pituitosi obctrustione citra corporis repletionem facta sit sanguis missio, aut purgatio adhiberi nõ debet, sed potius vinum aliquod ex iis quæ in corpus facile distribuuntur ipsis propinari. Etenim potest hoc, & sanguinem dissipare, humoremque impactum dissoluere, & particulæ imbecillitatẽ corroborare vt non amplius humores recipiat.

Satius autem est in huiusmodi affectibus, vbi in toto corpore copia non est, vt diximus, ægrotãtem temperato prius balneo lauare, meatus excalfacere, & laxare, atq; tũc vinũ exhibere. Ita enim potio facile in totum corpus partesque superiores distribuetur, vt nonnihil eorum quæ obstructionem pepererint, non modo calore ipsius, sed etiam motus celeritate extenuet, & expellat, simulque etiam particularum, vt diximus, imbecillitatem confirmet, vt ipsæ quoque partem aliquam illorum quæ insident, extrudere possint. Hæc igitur internoscendi ratio est, ad quam obseruandam optimus medicus requiritur. At si vini potione vti metuat, fomentum potius ex calida, cum sit tutissimum, & præterea internotioni cõferat, admoueatur. Cum enim vbi foues partem, nihil influit, constat totum corpus recrementis esse vacuum ac fomentis insistendum est, nam affectum in tot discuties, Sin autẽ humor influit, & dolor paulum remissus iterum intendatur: vacuatione indiget, nempe sanguinis missione, aut purgatione, vbi corpus quidem magis est plethoricum, sanguinis missione, vbi autẽ vitiosis humoribus & recrementis scatet, purgatione. His etiã aquosam mulsam instillare conuenit, atque tunc multo magis, cum crassiores pituitæ enascentes oculum premũt. Nihil enim adeo extenuat, crassumque pituitam nasci ꝓhibet vt mulsa, & ea collyria, quæ vim discutiendi, & inflammationes coquendi obtinent,

De densitate. Caput. IIII.

Quod si etiam densitas quædam in meatibns extiterit, hanc quoque mulsa potest dilatare, & meatus aperire, vt æger mirifice & subito dolore liberetur eo quod insidet, siue humor, siue spiritus sit dissipato. At spiritum esse, qui distendat meatus faciatque dolorem, hoc indicat, quod neque inflammatione, neque rosione vrgente oculi intollerabiliter doleant, distendantur, & rumpi videantur. Ego sane quendam ita affectum mulsa curaui, cum nullum ex iis quæ mitigant doloreq; leniũt sopire cruciatum posset, sed etiam maiorem q̃ antea fuerit

Oculoꝝ dẽsitas

excitaret. Cum igitur exposuerimus, qui nã sanguinis missione indigeant, qui vero purgatione, item qui vtrisque, superest vt deinceps etiam de balneis, fomento, vini potione item de vlceribus, tum quæ cum inflammatione affligũt, tũ quæ cum ruptura & erosione, nec non Myocephala, & Staphylomata experiuntur, & vt dicam breuiter de oĩbus quæ inueteratos habẽt affectus, de cicatricibus, albuginibus. pterygiis, sycosi, & suffusionibus incipientibus agamus.

De exulceratione & inflammatione. Caput. 5.

SI igitur vlcus simul & inflammatio oculum exercet, clarum est curationem quoque mixtam desiderari, per ea quæ inflammationem mitigare possunt, & concoquere, talia aũt sunt tũ quod a thure dia libanu Græcis dicitur, tum cygnos, tum quod ex amylo fit, tum quod cerusa & terrasamia, quæ aster dicit, cõstat Hæc omnia tum erosiones, tum vlcera, fluxione ex acri humore facta, persanat, habet autem scriptura horum in eum modum.

Collyrium, Cignos.

Lenissimum hoc est collyrium ad magnos oculorũ dolores, & acres fluxionum impetus. Cõuenit autem iis qui collyriorum rosionem ob corporis mollitiem, & imbecillitatem non ferunt. Cadmiæ drachmæ sedecim, cerusæ elotæ drachmæ quadraginta, amyli, acaciæ, tragacãthæ, opii, singulorum vnciæ duæ. Aqua pluuialis adiicitur, & ad excipiendum ea ouorum triginta duo albumina.

Collyrium Lybianum.

Cadmiæ combustæ & elotæ drachmæ duæ, cerusæ totidem amyli drachmæ duæ, cineris pompholygis drachmæ octo, terræ samiæ quæ aster dicitur drachmæ octo, plũbi combusti & eloti, tragacanthæ, singulorũ drachmæ octo. {gummi drachmæ tres} aqua leuigato, & excipiendis illis ouorum viginti albumina adiicito. In alio opii drachmæ duodecim. Hoc collyrium longe est vtilissimum, valet ad oculorum pustullas, ardores, rupturas, puris colluuiẽ, Chemoses, magnos dolores, multosq; affectus, cicatrices exte

rit, in summa, multi est usus, facitque ad omnia prædicta, maxime ad inflammationes, quæ cum ulcere infestant. Similiter etiam id quod dialibanu inscribitur, ad eadem facit, præsertim ad vehementes oculorum Chemoses.

Collyrium dialibanu ad Chemosin efficax.

Dialibanu collirium.

Cadmiæ, thuris, singulorum drachmæ viginti, cerusæ drachmæ * quadraginta, opii drachmæ * sex. Aqua pluuiali excipiuntur, confert etiã glaucium ex aqua, si extrinsecus illinatur, verum non statim per initia Chemosis, verum a quinque, aut sex diebus, vbi huius concoctio facta fuerit. Atque id sum expertus.

* Impr. græcus viginti.

* Duæ.

Collyrium Vranium.

Vraniũ. colliriũ

In quibus influxus non adeo calidus est, bene hoc facit ad pustulas, rupturas, procidẽtias, staphylomata, puris colluuiem, erosiones, nomas & carbunculos. Terræ samiæ torrefactæ vnciæ tres, pompholygos vncia, cadmiæ lotæ vncia, stibis vnciæ duæ, squamæ æris lotæ vnciæ * quatuor, opii * vnciæ sex, gummi vnciæ * quatuor. Aqua pluuialis adiicitur. At si cum vlcere inflammatio vrgeat, & lachrymæ influẽs copiosa fuerit, misceto lenioribus paululũ ex iis quæ repellere possunt, sin autem acris fuerit, ea quæ a rosis dia rhodon inscribuntur. Quod si non est admodum calida lachryma, etiam exiguum ex Hermolao collyrio, vel eo quod dicitur Pylariõ, vel ex illis, quæ Monohemera, aut Acharista nuncupant, quorum etiam mixturas vobis exposui, & si quid omissum fuerit, adscribemus. Iã mali punici granũ, si exprimatur in oculũ, qui carbunculo afficitur, valde opitulatur. Qui id expertus erat, dicebat a diuina se apparitione per insomnia edoctum eẽ.

* In alio, vn. vna

* Alii drachme. 6

* In alio tres.

Quæ cicatrices exterunt.

Quæ ex smegmatis cicatrices exterere solent, hæc quoque callos abolere possunt, crassasque cicatrices. Sunt igitur multa, quæ id præstare queant. Anemonæ omnis succus cicatrices oculorum exterit. Similiter etiam centaurei minoris succus ex melle abstergit. In magis autẽ vetustis quo-

Cicatrices exterẽtia.

quæ cedria vſi ſunt. Hæc etiã ſcirroſas albugines, quæ græci Leucomata quoq; appellant, largius extenuat. Nitrum ex oleo veteri læuigatum diligenter, & illi cum ꝓbe facit, item ſepiæ teſta cõbuſta, & ex melle contraria. Inter collyria vero hoc quoq; admodum probe, & leniter, abſtergit, qđ recipit, Mamyræ, ſuffiminis ammoniaci, myrrhæ troglodyticæ, crocodylli terreſtris fimi, omnium æquales partes in collyriũ redigito, & vtitor tanq̃ experimẽtis ꝓbato.

collíriũ diathe- thece.

Collyrium Diathece, ad ulcera mirabile.

Confert etiam vetuſtis, præſertim autem vlcera maligna. & albugines exterit, atque extenuat. Quare etiam ad Myocephala valet, aliaſq; plurimas laude dignas vires obtinet, hæc autem recipit. Cadmiæ cõbuſtæ, & elotæ drachmas viginti quinq;, ſtibis drachmas quinque, ſpicæ nardi drachmæ tres, croci drachmas tres, caſtorei, ſquamæ æris ſingulorũ drachmas duas, æruginis drachm. quatuor, æris cõbuſti drachmas tres, piperis, ceruſæ, lycii, opii, thuris, opobalſami, ſingulorũ drachmas quatuor, lapidis ſchiſti, caſiæ rufæ, ſingulorum drachmas duas, æruginis ſcoleciæ drachmas duas, chalcãthi drachmas duas, myrrhæ drach. duas, gummi drachmas viginti, ſucci feniculi drachmã, fellis caprilli drach. q̃tuor, vino. Amynæo leuigato & vtitor.

Chio- niũ col- lyrion.

* In alio ſemũcia

Nardi- num.

Collyrium Chionion.

Ceruſæ drachma vna, ſalis ammoniaci drachma vna, amoniaci thymiamatis drachmæ tres, ſepiæ teſtæ drachma vna, ſemis *, Præſtantisſimum eſt remedium, & ſubinde vſu probatum.

* ĩ græco impreſ. q̃tuor. ĩ alio octo.

Collyrium Nardinum zoili.

Stybis cremati & eloti drachme * octo, æris combuſti drachmæ octo, ceruſæ combuſtæ & elotæ drachmæ octo, ſpicænardi * drachme tres, folii * drach. tres, croci drachmæ ſex, opii drachmæ q̃tuor, myrrhæ drachmæ duæ, cadmiæ ꝯbuſtæ & elotæ drachmæ octo, lycii Indici drachmæ 16. gingiberis drachmæ quatuor, acaciæ rufæ drachmæ viginti, caſtorei drachme ſex, aloes totidẽ, gũmi drachmæ

* vn. duæ

* In alio vn. tres.

viginti. Aqua pluuialis addicitur. Hoc collyrium ad affectus admodū veteres bene proficit. Etenim ea quæ ab vlceribus proueniunt, & albugines extenuat, & cursum fluxionis repellit. At in iis qui rosionem ipsius non tolerant, miscere ei lenia quoq; collyria oportet. Ita nanq; vsus ipsius molestiæ expers, & tutior fiet.

Aquosū colliriū.

Collyrium Hydares, *hoc est aquosum, egregium.*

Facit ad oculos purulentos, Sycoses, Chemosesq; & fluxiones, Vtendum eo dilutiore, Cadmiæ drachmæ sedecim æris vsti drachmæ nouem, lapidis schisti, { aloes, nardi gallicæ singulorum } vnciæ octo. Haud noui an collyriū hoc sit præstantius ad oculos purulentos. Chemoses, & fluxionum impetus, quæ epiphora dicitur. Oportet autem eo vti aquoso, etiam posiquam finierit magna intemperies, & fluoris acrimonia, sin autem intemperies, acrimoniaque fluxionis oculum infestet, lenibus collyriis paululum ex eo per initia admisceto, deinde amplius, & postremo p se ad affectus commemoratos cum fiducia vtitor.

Collyrium Heraclium.

Confert vlceribus admodū canis, & vbi carne obducta fuerint, tenues & obscuras cicatrices efficit, præterquā qđ etiam ipsos tingere potest. Plumbi cōbusti & eloti drachmæ quatuor, croci ✲ drachma, gummi drachmæ ✲ duæ, spodii eloti drachmæ quatuor, squamæ stomomatis, piperis, singulorum drachma. Aqua pluuialis additur.

✲ i græco q̄tuor.

✲ i græco tres i alio quatuor.

Dacneron hoc est mordicās collyrium ad uisum acuendū.

Dacneron collyrium.

Hæc igitur commemorata ad cicatrices, & diuturnos affectus, cum sint detergentia, conueniunt, deinceps autem eorum quoque similiter mentio facienda est, quæ ab acuendo visu oxydorcia Græcis dicuntur, ad caliginosos oculos accommodata. Quoniam autem in prouectis etiā ætate visorii spiritus imbecillitatem emendat, & actiones reddit vegetiores, incipientesque oculorum suffusiones dissoluit, primario ei appellatio indita est, cynopticon

quasi caninum visum præstās. Aeris combusti drachmæ triginta duæ, piperis drachmæ * .16. cadmiæ drachmæ octo, alias inueni additionem drachmæ nouē mirrhæ, croci, singulorum drachmæ quatuor, gūmi drachmæ viginti quatuor, { opii drachmæ quinq; } Aqua exceptis vtitor.

Grecus ipres6.

Higrocolliriū ad hebetudinē oculorū, et alia multa efficax

Pompholygis elotæ cochlearia sex, opobalsami cochlearium, mellis cochlearia duo, vini non gypsati, veteris, & albi quod satis est. Pompholyx probe admodū læuigata primum iniici debet, mox opobalsamum misceri, deinde mel, postremo omnium vinum, Post misturā igitur vsq; ad dies tres diligenter læuigato, atque sic in vas vitreū cōiicito, & cum vti voles, vas agitato, atque sic specillo sublinito, vbi concoctio facta fuerit, oculos calida abluens.

Hygro colliriū.

Aliud ut possis etiam solem citra noxam intueri.

Iaspim album, Magnetem vinum, Sapphyrū aurei coloris, Agatem, Hemathitem, Chamæmelum, Hyeracidem liquorem conyse tenuis, omnia hæc æquali pondere accepta in collyrium tenue redigito, & subiungito.

Puluis seueri9.

Puluis Seuerius cognomento ad uisus acumen.

Cadmiæ * drachme tres, salis ammoniaci sesqdrachma folii drachmæ tres, piperis drachmæ sex. In puluerem redacta sublinito, facit etiam ad aridam lippitudinem, quam Græci Xerophthalmian appellant.

* In græco ipre. vncie loco drachmaꝝ hñtur p totum.

Puluis cui nomen est a lumine Phos, ad hebetudinem oculorum & dolores fluxionesque dentium efficax.

Puluis Phos.

Cadmiæ drachmæ octo, salis ammoniaci drachmæ quatuor, croci drachme * due, piperis drachme * duæ, folii auri pigmēti singulorū drachma vna & semis, valde bonū.

* Quinq;
* Tres.

Aliud admodum idoneum ad scabiosos oculorum affectus pruritus, hebetudines, palpebras asperas, fluxiones antiquas, oculorum cicatrices, & ptergia, quo utor.

* Vna. In imp. drachma.

Cadmiæ, chalcitidis, combustæ in pane singulorum drachmæ quatuor, croci drachme, piperis * drachme due, au

ripigmenti drachmæ quatuor, salis ammoniaci drachma. Læuigata subungito, medicamentum per membranam à cornu dictam ceratoidem. deducens.

Aliud ad hebetudines & incipientes oculorum suffusiones

Baccarum lauri excorticatarum drachmas viginti, læuigato ex vrina pueri venerem non experti, cum gummi drachmis duabus, suffusos quidem ex vrina, alios autẽ ex aqua inungito. Aliud. fel hyenæ cum melle, & coniza illinito. Aliud. Fel perdicis cum melle & succo feniculi illinito. Admodum efficax etiam ad incipientes suffusiones, collyrium Protheus existit, & quod Thalasseros dicitur, ad hebetudinẽ, & incipiẽtes suffusiones, & callos exterit. Aliud. Fel aquilæ bene facit per se, & cum melle illitum. Scribendum est etiam prophetæ Hygrocollirium.

Hebetudinis, oculorũ colliriũ

De Nyctalope. Caput VI.

AD eos qui sero non cernunt, quos Græci Nyctalopas appellãt, nitro ex aqua fluuiali trito vtitor. Aliud, fel hirci ex melle illinito, tollit, vitium paucis diebus. Aliud, iecoris hircini saniem, quæ dũ assatur, effluit, colligito, atque hac eos oblinito. Idem autem iecur comedendum dato, & vaporem eius dum assatur, oculis apertis excipere iubeto.

Ad asperas palpebras.

Collyrium Trachomaticum, quod palpebrarum excrescentias admodum prope extenuat, hæc autẽ recipit. Cadmiæ drachmas sedecim, lapidis hematitis, lapidis schisti, singulorum drachmas quadraginta, æris combusti drachmas viginti, eruginis drachmas octo, opii drachmas quatuor ✲ seminis papaueris drachmas sedecim, gũmi drachmas triginta duas, semẽ papaueris læuigabis, succũque exprimes, atque ex eo collyrium factũ instillabis. Aduerte autẽ quomodo eo in Trachomaticis collyriis vtare. Si enim vlcus cũ aspritudine palpebrarũ esse contigerit, satis est ipsas potius inuersas ita abstergere, aut mucrone specilli, aut ficulneis foliis: Nonnulli vero etiam sepiæ testa, aut pelle asperiore vtun-

Trachomaticũ colliriũ

In alio octo.

tur: aut rursus collyriis ex pumice sublimunt. Cum igitur subsederint palpebræ, & extenuatæ fuerint, tunc demum etiam vlceribus prospicito, applicans, aut Libianum, aut Vranion, admixtis eis siquid influit etiam repellētibus, sin autem nihil vrget Theodotium. Hac enim methodo & ratione vtentes, vlcera a fluxionibus conseruabimus, & cito ad cicatrices reducentur.

Puluis ad incipientes suffusiones.

Veratri albi * drachma, piperis albi drachmæ. 4. ammoniaci suffiminis drachma { semissis } raphani succo læuigata sinito refrigerari, & rursus tritis vtitor, vt mira pstātib⁹

Ad tingendas albugines ualde generosum.

Chalcanti drachmæ quatuor, spinæ Aegyptiæ, gallæ, singulorum drachmæ quatuor, aqua exceptis vtitor.

Collyrium quod magnum Theodotium uocatur, ualēs ad magnos dolores & inueteratos affectus.

Hoc collyrium cicatrices callosque exterit, itē ad Myocephala aliaq; multa notatu digna, mirabiliter valet. Cadmiæ, opii, chalcitidis croci, aloes hepaticæ, castorei, folii, { huris } singulorum drachmæ ✲ duæ, stibis drachmæ * quinque, acaciæ totidē, æris combusti drachmæ quatuor, myrrhæ troglodyticæ drachmæ quatuor, spicæ nardi drachma, cerusæ drachmæ octo, gummi drachmæ * quadraginta * quatuor, aqua pluuialis additur, nonnulli autē vinum quoque adiiciunt.

Collyrium hecatombe ualet ad cicatrices crassas, & incipiētes suffusiones, latas pupillas, quas Platycorias uocant, itē caligines pterygia, & tenuis lachrymæ cursum extenuat, detergit, purgat & repellit

Cadmiæ cōbustæ & elotæ æris vsti & eloti, singulorum drachmæ octo, stybis cōbusti drachmæ quindecim, acaciæ rufæ drachmæ * quindecim, aloes drachmæ q̄tuor, castorei, lycii, spicæ nardi, croci, opii, mirrhæ, cerusæ, ebeni scobis, chalcitidis singulorum drachma, rosarum drachma *

suffusionū pul-uis

✲ In impre vnciæ.

Theodotiu; magnū

* ī græco īpresso chalcitidis, aloes hepaticæ singulorū vnciæ duæ. In alio, septem sperum singulæ drachmæ.

* Vnciæ quinq;, in alio vna.

✲ Vnciæ q̄tuor.

* In impresso septē.

ſemis, aqua pluuialis adiicitur. Hoc maximum eſt collyriũ & plura præſtat quam promittit.

Xerocollyrium facit ad ſycoſi, putredines, & carnis excreſcentias.

Xero-collyriũ

Cadmiæ drachmæ * decẽ, chalcitidis drach. * decẽ, piperis grana quindecim, nardi gallicæ drachma. Cadmiam & chalcitidẽ ex vino terito ſiccatoq; & nardo tũc ĩ fuliginẽ redactæ omni miſceto, ac vtitor vt pſtãtisſimo remedio.

In ipre. greco q̃tuor, in alio tres Chalcitĩdis octo in alio: decem.

Hygrocollyrium efficax ad oculos purulentos mirifice ualet etiam ad ſordida ulcera, & Myocephala.

Chalcanthi, croci, myrrhæ, ſingulorũ vncia, in alio drachmæ quatuor, mellis libra ex ſucco ſenetiõis parato. Ego autem ex vino. A ſcalonite noui me hoc temperaſſe.

De mulſa.

Mulſæ vires.

De mulſa quoq; mentionẽ facere duxi neceſſarium, vt ex qua magnos lõgo temporis vſu & experientia ſucceſſim expertus. Nam vlcera ſordida, & præſertim maligna carbunculorumq; naturam referentia hac etiam ſola pſanaſſe me ſcio, item eos qui plus iam in alto congregarant, & immodice dolebant, nec non illos qui in ſyderationem ſphacelon Græcis dictam inciderãt. Adhæc vbi viſcoſi humores aut crasſiores conſtricti, vel impacti hærẽt. Ignoro aũt an quis medicamẽtũ hoc præclarius, aut efficacius, aut blãdius inuenerit, Præcipue vero valet etiã, in quibus multa pituita crasſior oculis innaſcit. Nã præterq̃ q ipſam purgat, & ſine dolore eluit, nõ ſinit eã rurſus procreari, pſtat hac vti q̃ ſpongia ꝯtinue palpebrã moue re, exaſperare, dolorẽ quæ facere. Noui.n. lippitudines ex crasſiore pituita ortas, etiã nullũ pſus collyriũ admiſiſſe, mulſam aũt ſolã ipſis gratã fuiſſe, & collirii vſum abũde ſatis expleuiſſe. Scire aũt ꝯuenit mulſæ parãdæ vtẽdeq; preferri rõnẽ ac modũ, efficere, vt ẽt ipſa multo his plura pſtet, quare ipſa nõ meraca & craſſa confici debet, ſed ita vt guſtu exiguũ obſcurumq; dulcedinis ſenſum linguæ præbeat, præcipue q̃do non ſolum exulceratio ſed etiã inflammatio mixta ap

pareat. At non expedit, vt solo specillo vsus mulsam instil les, sed multo adhuc satius, si etiam vitreo quodã, & angu stioris vase mulsa repleto, id pficiatur. Quanto enim quis ea copiosiore vsus fuerit, tãto magis opitulabitur. Quæcũ que enim in tunicis continentur, siue crassior pituita, siue etiam recrementũ acre, hæc manere intus nequeunt, sed proiiciuntur, & a mulsa abstergentur. vtendũ ea cõfiden ter ad quodcunq; res postulat. Neq; enim astrictionẽ hẽt, vt oculum dẽset & exasperet, neq; frigiditatem, vt torpo rem inducat, ac materiam cõstringat, aut rupturã, aut ero sionem, aut aliam quampiam duritiam, aut acrem qualita tem excitet. Propter hæc etiam si collyrio quis vti velit, cõ fert hac primũ oculos abluere, atque ita illud admouere, quæ vnicuiq; curationi cõgruunt. Nullus enim adhuc me tus erit, vbi oculus recrementis a mulsa liberatus fuerit, & si res exigat, etiã alia multa experimenta, & præclara pdita inuenias, verum ne longius sermo protrahatur, suffi ciũt hæc quoq; iis, qui vires intelligũt, vt inueniãt alias quo que omnes, quæ ipsi adsunt, facultates, non modo ad tales oculorũ affectus, sed ẽt ad alias totius corporis curatiões.

Ad staphylomata excellentissimum.

Chalcitidis, croci, singulorum drachma, mellis drach mæ quinque, aquæ quod sufficit.

Collyrium Maximiani.

Maximiani colliriũ.

Collyrii Cygni partes duæ, collyri Hermolai magni & parui singulæ partes, hæc tria accurate in puluerem redigi to, & tenui increta cribro aqua excipito, ac in collyrium re dactis in omni magno dolore non statim per morbi initia sed vbi vehementior euaserit, & in statu sit, vigiliasq; indu xerit, vtitor. Nam præter id quod dolorẽ finit, etiam som num conciliat, valet etiam ad oculos purulentos, quos græ ci hypopios appellãt, Myocephala, & Staphylomata. Vsus eius ex ouo, melius autẽ habet, si oculis sublinatur, quã sit instilletur, item sub palpebris vtendũ est, si quæ scabricies ipsos infestet, verũ in Myocephalis, & purulẽtis, post inũ-

ctionem medicamenti oculum deligare oportet, aut panniculo lineo in aquam frigidam intincto, aut spongiam, & ipsam aqua imbutã, quæ ambiens habeat linamentum, ne oculus adustionem experiatur.

De carbunculis qui in oculis excitantur. Caput 7.

QVoniam carbunculi & oculis & reliquo corpori accidũt, necesse est horum quoq; curationem explicare, qua via & ratione administretur. Quippe cum ex sanguine nimiũ torrefacto trahant originẽ, merito dolores syderationes, & magnas inflammationes oculis inferũt, vt periculũ sit, ne etiam toti excidant. Interdũ vero cõuulsiones quoq;, & deliria, propter cerebri, & mẽbranarũ eius viciniã pariunt. Quare vacuatio per sanguinis detractionẽ ante omnia in huiusmodi adhibenda est, vena cubiti potius secta, quæ humeralis nominatur, vel si fieri potest ea quæ directe oculum respicit ꝑ interualla aũt & paulatim. Non alienum est etiam per aluum purgationẽ moliri, scammoniæ lachrymam pro ægri viribus exhibẽtes ita vt eam ex cremore ptisanæ ipse assumat. Noui.n. quosdam ægros ne odorem quidem ipsius ferre, nam ad vomitum statim incitantur, quod in iis qui lippitudine laborant, longe pessimum ẽ, dum tunicæ in eo sint periculo ne ex distentione rumpantur. At post has euacuationes, si quidem etiam totum corpus tibi acrioribus succis obnoxium esse appareat, lauare statim balneis tẽperatis, & dulcis aquæ, non abs re fuerit, & caput leniter admodum detergere, si opus sit, vitellis ouorum, cum ptisane cremore, & exigua sapa. Nam si oculos ipsorum vehementer moueas, fluxionem proritabis. Ne concedas autem, vt æger diu in calido aere moretur, neque caput frequenter in calidæ solium intingat, vtraque enim oculis sunt nociua, frigida sane, vt nostis, cum superficiẽ denset, & recremẽta includat, plurium dolorum causa efficitur, calida vero cũ rarefaciat, fluxiones admodum mouere consueuit. Summa igitur & extrema in oĩbus morbis, præsertim autem oculorũ fugere oportet, similiter, caue, ne caput oleo inungas

Oculorũ carbunculi curatio.

Nam cum id meatus impleat, obturet, efficit, vt ipsum nõ perspiret, idq; fluxionis causam præbet. Subinde vero etiã cum oculos ingreditur, cruciatum excitat, acriter ipsos rodens. At vestimẽtis induto iubeto, vt temperatam, aut ptisanam per se, aut cum aliquo eorum quæ ipsam dulcẽ reddere queant, assumat, dico cum Rhodomelite, aut hydromelo, aut chrysatico præsertim primis diebus, si æger stomachum quoq; nimia humiditate debilitatum habeat, vel si etiam per se, ipsum sumere abhorreat. Domum profectus æger per initia quidem dierum, cibum recrementi expertẽ edat, vt lactucas, quæ merulia & thridacinas appellãt item intyba, alias cruda, alias etiam decocta. Præter hæc ẽt fructus, quos Græci oporas proprie, nos poma vocamus, maturos, & dulces assumet. Nã adeo recentibus ex balneo omnis vt summatim dicã, victus refrigerans, & humectans cõuenit, vbi autem opportunum tibi visum fuerit, cibum deinceps mutato, datoq; piscem molli carne præditum, & assum & elixum. Sit autem sturnus psitta, buglossus, & si quid eiusmodi inter pisces idoneum inueneris. Procedente tempore transeundum est ad gallinam cohortalem, prius quam ad ipsius pullos, ad pectus phasiani citra pinguedinem, anserum alas, sic vt omnium eiusmodi decoctio sit recrementi expers, citra condimentum acre, aut salsum. At cum fluxionis tenuis cursus est, qui frequẽs alimẽtum desideret, admiscere debent quædam frumentacea gallinis, vt halica, aut chõdrus, aut ptisana, aut suminalis placẽta, quæ itrion dicit, aut similago, aut micæ panis, aut oryza, si hoc quoque requiritur, vt etiam venter impediatur sistaturq;. Finitis tãdem doloribus, & fluxionis impetu, si ægrum ẽt copiosiore cibo indigere intelligas, carnes suillas quoq; presertim pedes offerto, vinum autẽ tenue, bene album, odoratum, & aquosum ipsis exhiberi debet. Vbi iam affectus declinare videtur, moderatione in cibo & potu obseruata, hæc sane ceu in victu assumi debent, auxiliis autem hisce vtendum. In primis igitur cognoscẽdum, collyriorum vsum tales quidẽ affectus per initia non ferre, cum pluri-

mum ab eis offendantur, verum mulsa aquosissima vtendum est, aut succo fœnugræci ter, quaterue, aut etiam sæpius, si succi per decoctionem extracti iure exiguo adiecto indigeat. Extrinsecus autē cataplasma ex palmulis, croco, & mica panis inducetur. Porro vbi modicus ardor affligit, & crusta adest, vt etiam palpebras depascatur, plantaginem minorem, aut maiorem cum mica panis obducito. Etenim refrigerat, & duriciem carbunculi emollit. Nihil minus ēt proficit ꝓdicias, præsertim si membrane rhagoidis procidentia vrget, totiusque oculi distēsio, syderatio, & multus dolor. Herba autem imposita deliganda est, sic.n. efficax est, quoniam etiam oculi peculiarem sitū recipiūt, vbi & Myocephala, & staphylomata in eis nasci contingit, verū hoc raro euenit, Nam carbunculo intereūte, totus simul oculus perit, tunicis totis diruptis, & humoribus effusis, quod in magnis carbunculis euenire solet. Sin aūt hoc non comitetur, staphylomata vero, aut Myocephala quēadmodum dictum est, gignātur, tum etiam collyriis ad talia inscriptis, & præsertim magno Diarhodon vtendum ē, cuius scripturam hanc vobis apposui.

Collyrium Diarhodon magnum cognomento.

Collyriū diarhodon.

Rosarum viridium quibus vnguis sit detractus, drachmæ duæ, cadmiæ combuste & elotæ drachm. quatuor, croci drachmæ sex, opii, stybis, singulorū drachmæ tres, æruginis drachmæ quatuor, squamæ æris drachmæ duæ, nardi indicæ drachma, myrrhæ drachmæ tres, gummi drachme viginti quatuor, Aqua pluuialis addit. Nos frequenter sumus experti, confert ad magnos dolores, pustullas, ardores, staphylomata, procidentias oculos purulentos, itē ad veteres & diuturnas fluxiones, contumacesq; affectus

Collyrium quod ab ouis dia oon græcis dicitur.

Opitulatur carbunculis, vlceribus, procidentiis, oculis, purulentis & fluxionibus. Spodii, crocii, amyli, tragacanthe, singulorū drachme octo. Excipito ouoꝝ octo albuminibus. Hoc eodē die & vno illinitu mēbrane oculoꝝ ꝓficit

Collirium Diarhodon.

Aliud oculis purulentis, staphylomatis, myocephalis, & lippitudinibus in spacelum digenerantibus vtile.

In staphylomatis quidē ex lacte, in aliis autem ex ouo. Cadmiæ combustæ & elotæ drachmæ octo æris vsti drachmæ quatuor, rosarum siccarum drachmæ quatuor, opii thebani drachmæ duæ, croci Sicilicis drachmæ quatuor, * myrrhæ drachma, lapidis schisti drachmæ duæ, gummi drachmæ sex, vino marine experte, aut palmulato excipiūtur. Sufficiunt sane & hæc ad affectus commemoratos. Sūt aliorum quoque collyriorum descriptiones, quæ eiusmodi præstare queant, præsertim collyrium Diathece, Theodotium, & quæ similiter componūtur. At ne etiam nos, dū hæc scribimus, omnia collyria in memoriam reuocātes sermonē producamus, vbi pauca de pterygiis & ægelopibus adiecerimus, orationem de oculis absoluemus.

* In alio, drachma.

Ad ptyergia & sycoses.

Chalcanti, salis ammoniaci, gummi paria pondera, aceto læuigata in collyrium redigito, & vtitor.

Aliud.

Lachrymam populi arboris cum duplicato melle illinito.

Aliud.

Sepiæ testa cremata læuigataq; simul cum sale fossitio, excrescētias carnis in oculis, & pterygia cōsumit. Aliud ad palpebrarum scabritias. Sepiæ testa ignem non experta, in collyrii modum concinatur, & infricatur. Ita enim collyria purgantia vim suam magis ostendunt.

Ad Rhyadas. Caput. VIII.

Rhyas fit angulo imminuto, interdum etiam prorsus abolito, & si hoc fieri ꝯtingat, talis Rhyas curationē nō recipit. Inspiciēdū aūt est, ꝯsiderādumq; totū corpus, & si vitiosis scatet succis, purgare nimirū ipsum oportet, atq; ita, quæ mediocriter astringunt, ei adhibere, commixtis illis, quæ carnē augere possunt, qualia sunt quæ ex

vino parantur collyria, ſi contemperentur iis quæ ex glau tio & croco conſtant. Puluis autem probe facit, qui diacro cu appellatur, item aloe ſola pótius inſperſa. Oportet autẽ vino eam prius lauare, atque ita in pollinem redactam ipſam inſpergere, ſic vt paulatim admoueas.

Aliud benefaciens ad Aegylopas.

Alterci folia viridia affatim in vino decocta, & leuia fronti impoſita bene auxiliantur, item vinum ſolum per ſe, probe opitulatur, ſi quis ſpongiam eo imbuens cõtinue frontem attingat. Quod ſi alumen etiam vino inieceris, ſimulque coxeris, vinũ reddes adhuc efficacius, & quod magis ſiccare poſſit, nec nõ reprimere. Ad Aegilopas. Aegilopas ſtatim ab initio conſiſtentes lenibus medicamentis, & ſiccantibus curare oportet. Nam a rodentibus, aut acribus male afficiuntur, & ad ampliorem humorem perueniunt.

Agylopũ oculorũ remedia.

Ad incipientes Aegylopas.

Ad incipientes Aegilopas proficit glaucium & crocus, ſi vna cum ſucco Perdiciadis illinantur, mutare autem continue medicamentum oportet. Ego ſane incipientes iam, & nondum in pus cõuerſos, horum vſu, ne in ſuppurationẽ mutarentur, prohibui. Aliud. Halica ex aceto cocta non modo incipiẽtes Aegylopas, ſed etiam inueteratos iam, & in pus conuerſos mirabiliter ſanauit. Ceterum læuigata ꝓbe imponi debet, q͛ ſi etiam pus inhæreſcens depræhẽdatur, rumpit ipſum, & vſque ad os penetrat, adeo validum eſt medicamentum. Hoc ſolo quoq; vſus nõ modo Aegylopas, ſed etiam diuturnos Aegylopas curaſſe me noui. Aliud. Ruta ſatiua vna cum lixiuio quod primum deſtillarit, læuigata probe admodum Agylopas tollit, curatque {per initia quidem} hoc præſidium eis impoſitũ modice rodit, poſtea vero non item. Ac mirum eſt, quemadmodum vnum quoddam ex adurentibus, ita etiã hoc medicamentum vſque ad os penetrare, & ne {cicatricem quidẽ indecoram} relinquere. Aliud vſu probatum. Internam arundinis membranam, id quod rotundum circa nodos in

ueniri consueuit, acceptum melli iniicito, ac particulæ affe ctæ imponito, mutans quotidie quater. Vbi locum probe repurgaueris. mulsa cum spongia oculari abluito. Adhæc prædictā arūdinis mēbranā per se imponito, ac miraberis.

CAPITA LIBRI TERTII

ALEXAN. TRALLIANI LIBER TERTITVS IOANNE, GVINTERIO ANDERNACO INTERPRETE.

De Aurium affectibus. Caput. I.

AVRIS Multis admodum, & variis vitiis subiicitur. Etenim ex frigida sepe, & calida intemperie, nõ nũquam etiam ex viscosorum humorum obstructione, & pituita flatulenta, nec non inflammatione extra ipsius meatum, aut intus constituta, ad hec ex calidi sanguinis biliosi influxu, & aliis de causis valde multis laborat, de quibus oĩbus dicet, ꝯueniẽtibus singulorum notis adiectis. Incipiamus igitur primũ a dolore, quoniam hoc potissimum accidẽs. artem ad curationẽ incitat.

Auriũ dolor.

Si dolor ex obstructione eueniat.

Quia vero dolor, & a crassioris spiritus obstructione, & viscosis crassisq; humoribus, quibus nõ patet exitus, generatur, necesse est causam doloris effectricem discernere.

Internotio utrum ex spiritu, an uiscosis humoribus, uel inflammatione aurium dolor excitetur,

Dolorem ex crassiorum viscosorumq; humorum obstructione potius concitari, artificiosa quis coniectura hinc depræhenderit, ꝙ æger capitis sentiat grauitatem, item ꝙ cibi præcedentes, & potius succos frigidiores, & magis humidos procrearint. At si distẽtio quidem orta fuerit, grauitatem vero in capite, vel aure neutiquam percipiat, spiritũ flatuosum & crassum, qui non inueniat exitũ, doloris causam potius existimandum esse manifesto cõstat. Sin autem grauitatis simul, & distẽtionis, caliditatis & doloris pulsati

liis ſenſus oriatur, inflammationem efficiẽtem eſſe cauſam doloris, qui a ſanguinis excalefacti influxu originẽ habuerit, bona ratione exiſtimare licet. Ac venã in cubito prius ſecare oportet, deinde ſic ad auxilia digredi, quæ inflammationes ſedare prædicantur. Clarũ vero eſt id in aliis quoq; humoribus fieri debere, ac ſpectari, vtrum humores quantitate, an qualitate offendant. Et ſi quidem copia dolorem parit, ea ſane quæ bilioſa eſſe videntur, victu cõtemperare oportet, lactuca, cucumere, intybo, pepone, malis, malua, & inter piſces, dura carne præditis, & iis quæ bilioſum calidumq; humorem permutant. Similiter autem pituitoſum extenuare & cibo, & medicamentis conuenit. Vbi enim ſic nos agimus, humores qui ſuperant, medicamentis purgantibus facile excutientur, & ea quæ applicantur, præſentius oſtendẽt adiumentum.

Curatio doloris ex humorum obſtructione, & ſpiritu contracti.

Si itaq; dolor ex inflammatione propter obſtructionẽ oriatur, conſtat his recte applicari, quæ abſtergere & incidere ſunt idonea, quale eſt aphonitrum, mellis & aceti paulo ei mixto. Item fel ouillum ex oleo his admoueri conuenit. ſalutare etiam amygdalinum oleum fuerit.

Aliud.

Porri ſuccus, ſi inſtilletur per ſe bene facit, & cum mellis momẽto. Aliud. Cæparum ſuccum cum melle mixtum inſtillato. Aliud. Origanum tritum ex melle & lacte muliebri infundito. Aliud. Fel caprillum cũ porri ſucco vehemẽtioribus obſtructiõibus admoueto. Multa vero ſunt & alia a veteribus prodita, tum ſimplicia, tũ compoſita medicamenta, quæ obſtructionibus ex humoribus, aut ſpiritu flatuoſo ortis accommodari poſſunt ex quibus facile eſt deinceps cõplura deligere, vbi cauſa, quæ offendit, cognita nobis fuerit. Deligenda vero potius quæ abſtergere, incidere, & purgare citra vehementem roſionem ſolent. Verũ in illis huiuſmodi vitare conuenit, in quibus dolor magnus, &

copiæ suspicio subest. Frequenter enim talia etiam fluxio nis excitatæ causam præbent, vt & aures magis fluxione laborent & dolor amplius irritetur. In quibus autem non multus vrget cruciatus, sed diuturna quædã affectio apparet, & ea quæ dicuntur, æger difficilius audit, in huiusmodi non alienum est etiam illis vti, quæ largius rodere, & abstergere possunt, quorum e numero est dracunculi succus, asari, & pæoniæ, atque his similia.

Ad obstructiones sine dolore incidentes,

Veratri albi drachmæ duæ, nitri drachmæ sedecim, croci drachmæ tres. Leuigata in pastillos ex aceto redigito, ac vtitor ad obstructiones, quæ sine dolore obueniunt, item in grauiter audientibus. Aliud. Veratri nigri radices ex aceto & melle leuigatas instillato. Notũ vero est nullum frigidum medicamentum auri adhibẽdum esse, sed prius concalfacta, & multo magis, cum aurem dẽsatam obstructamque fueris suspicatus. Aliud. Peucedani liquor, { & opium } cum irino oleo, aut amygdalino, vel betæ succus cum felle taurino læuigatus instilletur. Aliud. Floccum felle taurino imbutum læuigatũque auri imponito. Aliud Fel bubulum, aut ouillum instillato, aut capræ vrinam cõtinue iufundito.

Grauis auditus

Ad grauem auditum & dolorem, compositum medicamentum. Caput. II.

MYrrhæ drachma, thuris drach. ☩ quatuor, amygdalarum amararũ purgatarum grana viginti apho nitri drachma, croci drachmæ quatuor, opii drachmæ tres, galbani drachmæ duæ. Galbanum cum amygdalis seorsim læuigatur excipiturque aceto cum reliquis vtitor in magno quidem dolore ex rosaceo, in graui autẽ auditu, ex aceto. Aliud multis vtile, probatum medicamẽtum præsertim in vlceribus vetustis, & depascetibus, item in iis q ex flatuoso spiritu, & viscosis humoribus admodũ grauiter audiũt, vt etiam in surditatem prolapsuri sint. Bene aũt ꝓficit etiã ad veteres sonitus & sibilos cedria hiera

In impsso græco tres.

ita læuigata ex aceto. Vtitor ad prædicta omnia, infundés per specillũ, aut panniculum inungens, aut stuppam, aut lanam aut vt voles excogitare. Est enim medicamentũ valde efficax.

De dolore ex frigida causa nascente. Caput. III.

Auriũ dolor ex frigida cã.

QVod si dolor frigidis ventis, & humidioribus, balneisque eiusmodi prægressis, ortus fuerit, constat etiam horum curationem facilé esse ac iis quæ calefaciunt medicamẽtis vti oportet. Multa vero sunt vel inter simplicia, quæ hoc præstare queãt, quemadmodum & præstantissima nardus per se excalfacta. & ruta oleo incocta. Porro ad maximas pfrictiones piper quoque ex oleo bene facit. Item euphorbium similiter, allium, cepa, lauri folia, styrax, casia, calamus odoratus, irinum oleum, amaricinum, { laurinum, } & opobalsamum. Sic igitur doloribus ex frigida intemperie natis mederi conuenit.

De dolore ex calida intemperie. Caput. IIII.

Auriũ dolor ex calida intẽperie.

DOlorem, qui a caliditate, aut humore acri excitatᷣ contraris ipsum quoque curare oportet, pro causæ effectricis magnitudine, id quod conuenit, accõmodantes. Itaque ad mediocres intemperies optime facit etiã oui albumen, quemadmodum in oculis, sit tepidum paulatim cum lacte muliebri infundatur. Pari modo cũ quodã collyrio dolorem sopiente quod anodynon appellatur, succus quoq; perdiciadis strenue valet, & per se, & cũ exigua parte rosacei mixtus. Idem præstat rosa cum aceti momento, præsertim in feruente admodum & ignea intẽperie. Pari modo etiã succus solani, coriandri, & hastulæ regiæ plurimum auxiliatur. Aliud. Bucina quæ carnem viuã habeant, tria cum oleo amygdalino incoquito, ac vtitor. Naturaliter autem hoc idem præstant aselli, qui iuxta situlas inueniuntur, item terræ intestina consimiliter.

De inflammatione quæ meatum auditorium intus obsederit Caput V.

Auriũ inflammatio.

SIue meatus auris, siue alia ipsius quæpiam interna particula frequenter inflammatione laboret,

acutisſima pericula vicinia reginis & genere ſubſtantiæ in ducit. Etenim neruus, qui internã auris ſuperficiem ſublinit, cum ſit ſenſibilis, validos dolores, acutoſq; excitat, vt etiam cerebrum in conſenſum perducat, vnde febres & deliria ſic affectus oboriuntur, interim vero etiam læthales. Ac iuuenes quidem ex acutisſimo ipſis eueniente dolore, aut delirio, aut ortis febribus, intereũt, ſenes aũt febri quidem nõ ſubinde corripiunt, neq; affectu cõuulſorio, neq; delirio. Nã cũ humore qui ſuperat frigidior ipſis pariter & crasſior exiſtat, ipſe ſibi ligamentũ factus, in affecta parte manet. Atq; idem longo tempore ſuppuraſcere incipit, & vires paulatim debilitatæ, antequam ille concoctus fuerit, mortem inferunt. Materia enim dũ non euincitur, tandem ad partes principaliores confluit. In iuuenibus non celeriter ſuppuraſcit, nam acumen doloris generationem puris præuertit. At ſi quando etiam inflammatio in pus conuerſos videatur, ægri dolore, liberãtur, & ſalutẽ cõſequũt.

Curatio inflammationis.

Ad inflammationes moderatas ſane conducit roſaceum ipſum; & per ſe, & cum modico aceto infuſum ſimiliter ẽt glaucinũ in core ex modico aceto detritum tepidumq; infuſum, ad hæc eodẽ modo omnia quæ ex glaucino & croco paratur, etiam ipſa moderatis inflammationibus medẽtur, itẽ ramẽtorum quoq; cucurbitæ ſuccus ad maximos eryſipilaceos affectus, & per ſe, & cum roſaceo auxiliatur, ad hæc glaucinum æquali pondere cum opio mixtũ & ex lacte muliebri infuſum ſimiliter feruidas inflammationes, maximoſq; dolores lenire conſueuit. Eodem modo & caſtoreum in magnis doloribus ꝑficit, ſi æquale opio miſceatur, læuigeturq; ex ſapa, & auri tepidum inectum gene ro„ ſe lenit, Conſtat autem opium deligendũ eſſe vetus, eo q; nos magnam ipſius in torpore inducendo facultatem vitamus. Ego noui quendam ſolo vſum opio, & vocem & „ ſenſum ægro adæmiſſo, vt ne opobalſamo quidẽ, aut aliis „ quibuſdã calidis iniectis, homo amplius reſtitui potuerit.

Opii vires.

Quocirca si etiam quis ob multum dolorem opinio, aut quodam torporis faciundi vim habente uti coactus fuerit, semel ipsum, aut iterum offerre conuenit, postea vero castoreum cum oleo tepido iniicere, & extrinsecus lanam oleo calido, aut nardino, quod adipem anserinum habeat imbutam, omni ex parte circundare, si torporem ex frigidis contractum curare moliaris. At cum mediocris est inflammatio, & non admodum feruida, vbiq; nõ est febris valde calida, aut æger non sit ætatis vigẽs, etiam paulo tetrapharmaci quod nonnulli Basilicum appellant, miscere nardinum vnguentum, si hyems fuerit, sin autẽ æstas, rosaceum oportet. Pulchre vero iuuat & adeps anserinus, aut phasianorũ ipsi adiectus. Fiat autem quemadmodum etiã diuinissimus Galenus docet, cuius verba ita hñt. Ego
" vero magno dolore conflictantibus nullum medicamẽtũ
" infundo, neq; lana extergo, experientia edoctus, satis esse
" ne attingere quidẽ meatũ aditoriũ, quo tpe dolor ĩfestat.
" Specillo igitur lana in inuoluto foueo dolẽtes, hoc medi-
" camẽto moderate adeo in clystere auriculario tepefacto,
" vt interrogantibus nobis ægrum, num tepidum ei videat
" & calidius adhuc ipsum ferre posit, eo caliditatis illud ꝑdu
" cam, vt neutiquam offendatur. Itaq; specillum in medica-
" mentũ sic præparatum intingens, & iuxta meatus initium
" leniter deponẽs, in altum fluere sinito, ac deinde iterũ atq;
" iterum, & subinde intingens, idem hoc facito, nullo tpe
" interposito. Notum vero est, q; si hoc factum fuerit, omni
" no aliquid etiam foras effluxum iri, meatu auditorio toto
" repleto. Hoc igitur q̃ licet modeste excipito, meatũ nõ at-
" tingens. Postquam vero abunde foueris, meatũ qui medica
" mento repletus est, relicto, mollem extrinsecus lanam im
" ponito ori meatus, totiq; auri. At si opus sit rursus ouere,
" lana quæ extrinsecus imposita, ẽ sensim ablata rursus simi
" liter facito, cauens quatenus fieri posit, ne aliã quoq; cor
" poris partem quandam attingas. Atq; hinc mẽtem adhibe
" to, ceu maximo aurium curationis præcepto. Hæc igitur
prodidit Galenus, præcipiens nobis, vt in omni dolorifica

inflammatione hac vtamur, nulla distinctione apposita. Ego autem potius iuuenibus, vt dixi, & calidis temperamento, item in quibus admodum fruens est, inflammatio subinde vero etiam cum febri, vtendum vobis dedi, præsertim si ægrum ætatis tempore, & in regione calida laborare contingat. Præstat autem si fomento quoque ob vehementiam dolorum, vti res postulat, illud in his per spõgias calente aqua imbutas adhiberi.

Fomēta auriū.

Fomentum ad aurium dolorem, quod per spongias, & aquam calidam applicatur.

Fomentis per spongias aqua calida imbutas, & abunde expressas vtendum est, item iis quæ per cucurbitulã fiunt. Hæc autem, iniecta ei prius aqua calida. deinde euacuata, dolenti auriculæ applicatur. vapor enim quidam ex ea mitis emergens dolorem solatur. Præterea illis vti fomentis expedit, quæ per vapores arundinum pertusarum admouentur, oportet autem alterum arundinis partem auris sinui accommodari, alterã vero in olla quæ operculum habeat perforatum, & vndique constrictum. Sit autem in ea absinthium aquæ incoctum, vt vapor, qui sursum ascẽdit, auris meatui occurat, collum porro super ollam inclinare debet auri vero lanam foris omni ex parte super imponere, & probe tueri, ne ambientes loci adurantur.

De cataplasmatibus.

Auriū cataplasmata.

Si externa videantur inflammatione tentari, nõ alienũ est etiam farinam ordeaceam, aut triticeam sape, aut vino dulci, & astrictionis experti incoctam cataplasmatis modo inducere. Maxime vero cataplasmatibus, & spongiis vtendum est, in quibus materiam suppurari suspicamur. Si.n. eiusmodi quippiam cõtingerit, tunc etiam ex farinæ polline cataplasmatibus vti, & tetrapharmaco oportet, aliis ei ceratis, quæ ex adipibus cõponuntur, interdum admixtis magis autem festinandum est, vt inflammationes a suppuratione tueamur, id quod præstare poterimus, subiectis vsi medicamentis.

Auriculare anodynum ualde bonum, si frequenter infundatur, ubi & inflammatio, & distentio urget uehementes admodum dolores infestant.

Adipis anserini, aut gallinacei drachmæ ✲ sex, opii myrrhæ, croci, singulorum drachmæ ✳ duæ, cũ fiducia vtitor valde bonum est.

Aliud ad inflammationes non admodum feruentes.

Butyrum, mel, hyssopum, pari portione omnia tepida instillato, valet etiam ad sordida vlcera & inflammatione obscessa.

Aliud ac dolores, qui ex inflammatione proueniunt, atque in hoc fere sunt, ut in pus mutentur.

Argenti spumæ, cerusæ drach. quatuor ✲ thuris, farinæ pollinis, resinæ singulorum drachmæ tres, ✳ colophoniæ { drachmæ quatuor, } ceræ, olei singulorũ libra, adipis anserini recentis libræ duæ, succi lini seminis quod sufficit. Confert etiam furunculis, & podagricis affectibus.

Aliud ad inflammationes ex ictu & fluxione ortas.

Butyrum recens liquatum instillato, nec nõ adipem anserinum & lac muliebre soluta. Aliud. Lac muliebre cum croco læuigatũ extrinsecus illinito, præsertim vbi rubra est inflammatio, sin autem dolorem quoque moueat, confert etiam opium exiguum mixtum illinire. Aliud. Argenti spumam, glaucium, crocum ex aqua læuigata, & sapa illinito. Aliud. Psyllium tritum ex aqua inducito. Aliud. Cerusam, coriandri succum, aut solanum mixta inungito. Aliud. Lenticulam coctam cum mica panis obducito, in quibus etiam vlcus est cum inflammatione. Aliud. Malum punicum coctum cũ mica panis in iisdem affectibus applicato. Prædicta sane ad inflammationes quæ citra vlcus vrgent, iuuant, ac festinandũ, vt eas potius discutiamus. Qđ si vlcus quoque fieri contingat, vel etiam antea acciderit, medicamentis vtendum est, quæ nunc subiungam habẽt autem in hunc modum.

Auriculare anodynũ.

✳ In impresso græco sedeci.

✲ duodecim.

✲ In alio, vncia.

✳ In alio, drachme 10.

Ad aurium ulcera.

Glaucinum, lycium, & mœconium quod est papaueris lachryma, trita ex melle auri imponuntur, & vlcera inflãmatione obsessa leniunt.

Aliud ad diuturna aurium ulcera.

Cedria melli mixta inunctaq; bene proficit.

Aliud ad eos qui multum puris habent.

Mysi crematum in olla, tritumq; inspirato. Aliud. Cerusa cum melle vtitor, sordida valde purgat. Aliud. Aloe & croco aqua solutis vtitor. Aliud. Thuris lachryma vino soluta vtitor: hoc etiam carnem inducit. Aliud. Spodium læuigatum inspirato prius autẽ mulsa aut lenticulæ decocto aurẽ eluito, aut rosis ex vino coctis cum melle subluito, aut oleæ foliis contusis succo expresso cum melle vtitor.

Ad ulcera ualde sordida & depascentia.

Vinũ vrinamq; pueri impuberis melli mixta instillato.

Aliud ad eadem admodum efficax.

Sandaracham tritam mellique mixtam instillato, aut penicillũ e lucerna, quod ellychnium vocãt, probissimæ vnctum, meatui demittito. Optime facit purgat, siccat, ad cicatricem ducit, & dolorẽ aufert, cũ fiducia vtitor. Aliud. Scoriam læuigatam ex aceto coctamq; sensim auri instillato. {Aliud compositũ}. Viridis emplastri partem vnã pastilli ex castoreo partes duas rosacei quod satis est, mixtis vtitor, aut prius mulsa elota.

Ad sordida ulcera in quibus pus effluit & caro excrescit, in hunc modum habet.

* In alio, q̃tuor.

Aeruginis rasæ drachmæ duæ, *thuris drachma mellis heminæ duæ, aceti hemina. incoquito dũ mellis fiat crassities, ac vtitor, instillans, aut penicillum circumlitũ in meatum demittens. Aliud ad eadem valde commodum Alumen scissile ex aceto læuigatum, dum mellis habeat crassitiem, excipito lana delicatiore. & cum refrixerit, ĩtra mea

cum adiutoriũ demittes: Aliud. Cyphios ſcrupuli tres, aphonitri ſcrupuli duo, * collyrii Diarhodõ ſcrupuli quinque lycii indici ſcrupuli quatuor, vino excepta aut ſucco perdiciadis inſtillato. Bene proficit, deſiccat, ab inflãmatione, & dolore vlcera vindicat. Idem vero præſtat ẽt ſucc⁹ perdiciadis cum melle tepefactus, & ad craſſitiem ſenſim redactus, ſi eo penicillũ imbuatur, imponaturq; meatui. Quod ſi liquidius ipſum infũdis, prope valet etiam ad ſanguinem ex aure prorumpentem.

* In alio, tres.

Aliud ad ualde uetuſta ulcera.

Myrrhæ drachma, thuris drachma, marrubii ſucci drachmæ quatuor, nitri Alexandrini drachmæ nouemdecim * vrinæ apri drachmæ viginti, nucũ Ponticarum drachmæ viginti, capnelæi, caſtorei croci opii, ſingulorũ drach. quatuor, amygdala octodecim. his læuigatis ex roſaceo & amygdalino oleo acetoque modico vtitor.

* In alio, duodecim.

Ad aures diruptas contuſaſque ex ictu.

Panis calidi micam cũ exiguo mellis tritam imponito. Aliud. Myrrham detritã ex vino tenui inungito. Aliud. Cochlearum ceruices tritas & myrrhæ dimidiam partem imponito. Aliud Mannam thuris læuigatam inſpergito. Sin autem opus ſit deligare, violenta in his ligamina vitanda ſunt, & diligenter immutanda, quæ imponuntur. Hoc enim nocet, & fluxionum cauſam præbet.

De ſonitu Aurium. Caput. VI.

SOnitus partim ex flatuoſo craſſoque ſpiritu creãtur, partim etiam ex humore obſtructo, interdũ ob locorum imbecillitatem, quemadmodũ in iis qui ex morbo ſe recolligunt, accidere conſueuit. Iam fiunt etiam ex multo ſenſus acumine, præterea ratione criſis, in quibus nihil adhibendum eſt. Si igitur ſonitus nunc excitentur, nũc ceſſent, & ſpacio interpoſito rurſus reuerteant, intelligito ex ſpiritu, cui facilis non patet exitus, prouenire, maxime ſi pceſſerint cibi, qui flatus generare poſſint, & multæ cruditates. An vero tale propter viſcoſos craſſoſque humores

Aurium ſonit⁹.

accidit, inde cognosces quod neque repente oboriãtur sonitus, sed paulatim increscant, insuper quod etiã grauitas percipiatur, præcesserintq; cruditates balneorum in tẽpestiuorum vsus, & alia quæ crudos humores generare solẽt. Ad sonitus igitur constantes, & diuturnos, aures ex aceto, & melle nitroq; eluito. Aliud. veratri albi, castorei, singulorum drachmæ duæ, croci drachmæ tres. Redactis in pastillum, & ex aceto detritis vtitor. Aliud. Castorei, seminis cicutæ pares portiones ex aceto leuigatas tepidas instillato. Hoc quoq; valet p̃cipue in iis qui ob magnã sentiẽdi vim ac facultatẽ vapores sursum ascendentes percipiunt. Aliud Euphorbiũ ex oleo cyprino læuigatũ calfactũq; adhibito valet præsertim ad inueteratos auriũ sonitus, & tinnitus.

Ad aurium sonitus, qui ex morbo prouenire consueuerunt.

In iis autem, qui ex morbo aurium sonitus experiũtur vbi eas absinthii decocto foueris, acetum, & rosaceum infundito, raphaniq; succum cum rosaceo, aut veratrum nigrum cum aceto iniicito.

De iis quorum aures sordibus repletæ sunt.

Cardamomũ & nitri paulum cum siccatis ficubus granis exemptis, quæ Græci Cechramidas appellant, excepta in collyria redigito, ac in auris meatum demittito, tertio quoque die auferto, educit enim multas sordes. & abũde leuat. Hoc etiã ad excrescentias carnis conducit. Aliud. Nitri torrefacti puluere aurem obturato, atque ita rursus acetũ superinstillato, postero die calente hydrelæo eluito.

Si aqua in aurem incidit.

Quod si aquã auri incidere contigerit, fac vt æger vno pede, qua parte auris affecta est, subsiliat, ad eam inclinãdo ita nãq; facile excernitur. Cæterum extrahit etiam id qđ valde infixum est, si quis aurem exugat, id q̃ per arundinem quoq; fieri potest. Vbi vero exuxeris, etiam oleum calidum irinum, aut amygdalinum instillato.

Si lapilli, aut alia quædam in aurem inciderint.

Si lapillus aut faba, aut aliud quiddam in aurem incidat specillũ lana ĩuolutũ in resinã terebinthinam, aut glutinosum aliquod intingito, ac vbi in aurẽ inieceris, leniter protrahito, ac sternutamẽtũ excitãs, os, & nares obturato. Nã spũs intentione, quæ ita fit, id qđ intus impactũ est, expellitur. Hoc autẽ cõtinue facito, diligẽtia adhibita, vt q̃ primũ eximatur. Sin autẽ neq; sic exciderint, inflammatione oboriente cõuulsiones sæpe comitanť, vt etiã ægri de vita periclitenť. Quare oleum quoq; tepidũ frequenter infundere oportet. sic enim locis inflammatione liberatis, id qđ insidet, facile eximeť. Ac vbi inflammationes solutæ fuerint, mulsa eluere aures confert., Quippe id qđ incidit, subinde p humorẽ explicatur, & volsella prompte extrahitur. Iã nõnulli fistula auri imposita ore exuxerunt, eoq; mõ attrahentes eximere potuerunt, Ante oĩa vero oleo tepido sternutamẽtis, vt dixi, & mulsa vtendum est, vbi enim sic nos egerimus, facile etiam specillo, & quocunq; tandem prædictorum voles, ex alto id q̧ inhæret, educetur.

Aduersus aurium uermes.

Vermes auriũ corrũpit quidẽ & oxelæũ si instilleť, & capparis succus, simili modo ẽt calaminthæ succus, siquid aliud oẽm dolorẽ, cũ instillať, mitigat, Itẽ veratrũ albũ aurium vermes tollit, si cũ vino læuigeť instilleturq;. Aliud. Absinthio decocto ex vino aurẽ eluito, aut marrubio, & cẽtaureo similiter, ad hæc scãmonia aceto solutã, vel absinthii succũ, aut sulphur, nitrũq; cũ raphani succo instillato.

Auriũ vermes

De aurium doloribus ex defluxione, quæ catharos appellatur. Caput. VII.

HOc scire in vniuersum, & cauere oportet, ne subito in doloribus, qui ob defluxionẽ eueniunt, parti remedia adhibere festines. Nã præterquam q̧ nihil iuuant, etiam magis adhuc materiam attrahũt, & vt copiosius ad affectas particulas post cõcoctionẽ feratur, irritant. Quare in eiusmodi, & lauandum est, & cucurbitulis in

Auriũ dolor catarrho.

occipito vtendum, maxime si etiam grauitatem circa caput, & ruborem in facie sentiant, adhæc si æger vinum bibere soleat. Sin autem nihil horum extiterit, verū corpus siccum, & gracile sit, influxioque acris, victu vtendum crasso temperatoque, octio & quiete, magis autem balneis, & iis quæ somnum inducunt, quorum in numero est medicamentum a papaueris capitibus Diacodyon dictum, quod humores acres, si quid aliud, concoquere, crassiores facere & contemperare potest.

Si sanguis ex auribus profluat. Caput. VIII.

Sãguis ex auribus ꝓfluens.

QVod vero sanguinis ex auribus profluuia fieri cōtingat, & pericula quædam interdum comitētur, idque non ratione Crisis, hoc quoque in morbis valde multis videre licet, præsertim capite robusto, & materiam foras propellente, quemadmodū etiam natura hoc ꝑ nares, & alias quasdam particulas facere consueuit. Si igitur post concoctionē id spectaueris, naturæ impetus ꝓhiberi non debet, quoniam ægri salus est, vbi hoc ipsa tentauerit. Quod si vires interim deiici multa vacuatione orta, aut alias periculum inducente contingat, tunc ægro succurrendum est, & immoderatus sanguinis cursus reprimendus. Sūt autē multa, quæ hoc efficere possunt, & præcipue hæc.

Medicamentum quod sanguis profluuium reprimat.

Rubi & gallarum aceto in coctarū succū auri infundito.

Aliud ad idem.

Succum perdiciadis tepefactum infundito.

Aliud ne sanguis in auribus coeat in grumos.

Porri succum cum aceto mixtum frequēter infundito.

De surditate. Caput IX.

Surditas.

AT si auditus in totum offensus fuerit, quã Cophosin Græci nominant, nos surditatē, ac quibusdã sane ipsa sine febri, quibusdam vero etiam cū febri superueniat, quæ ex biliosa quidem humore impetum ad superiora capiente, accidit, hæc facilius curationem recipit, aut vētre naturaliter, moto, aut medicamēto ægris dato, qđ

biliosum

biliosum humorem vacuare soleat. Quæ vero ex viscosis crassisq; humoribus ad aures decumbentibus generatur, vt in Lethargis, Cataphoris, Cephalæis diuturnis, aliisque affectibus accidit, ea omnis difficulter solui potest, & ægri magna parte ei cõmoriuntur. Valde igitur affectui resistẽdum est, initium faciendo ab imi ventris purgatione, quæ petetur ex oxymelite Iulianio dicto, & Hiera frequentius autem ex salibus qui recipiũt euphorbium, vel qui a nobis parari solent. Videntur quidẽ humiles, & simpliciores, verum magnas vires obtinent etiam ad alia multa efficaces, habet autem ipsorum compositio in hunc modum.

Halatium, quod est Medicamentum ex sale.

Halatium.

Ammoniaci drachmæ duæ, piperis drachma vna, euphorbii drachmæ quatuor, * dantur ꝓ viribus scrupuli quatuor, aut sex ex ouis, aut mulsa, aut olere, aut quomodocũq; ipsos exhibere velis Vtiles sũt vertiginosis quoq;, & quibus mẽses retinentur. Vbi iam ventrẽ inanіueris, tãdem etiam ad ea transito, quæ saliuam per os educũt, item ad ea quæ per nares humores prouocant, & extrahunt, Errhina dicuntur, nec nõ ad ea quæ sternutamẽta ciere solẽt.

* In alio vna.

De apophlegmatismis.

Apophlegmatismus.

Hi præstãtissimi sunt apophlegmatismi, qui ex herba pediculari, & sinapi constant, si ex eis fiet gargarizatio.

De ijs quæ sternutamenta mouent.

Enhina

Ex sternutamenta mouentibus, ea cõueniunt quæ ex pipere, struthio, nobis dicitur herba lanaria, veratro albo, herba ranunculo, pari portione cõstãt. Quæ autẽ naribus tnfunduntur, ex ciclamini succo, & melle commixtis, sunto. Aliud. Probe facit etiam puluis hic per arundinẽ inspirațus, ista recipit, cumini sicci drachmas octo, iridis drachmas iquauor, nitri rubri drachmam, elaterii drachmam. Trita snlæuorem naribus inspirato. Nam caput copia infestatum egregie leuat. Iam aures etiam bene purgat medicamentum, quod ex centaureo, colocynthide & veratro cõficitur, si naribus infundatur.

Ad grauem auditum & surditatem.

Veratri nigri, castorei singulæ drachmæ. Aceto exceptis vtitor. Conueniunt autem his etiam quæ superius ad grauem auditum, & obstructiones dicta sunt. Talia vero habētur etiam quæ ex succis, nitro, & cedria componūtur. Præterea succus chamæleæ efficacissimus existit, & ad maximas surditates cōprobatus. Quod si affectus pleuerat, vomitu quoque vtendum, qui ex veratro moueri solet. Post euacuationes, vomitus, medicamenta, quæ per nares mouent, item quæ affectis partibus imponuntur, etiam exercitationem per equos adhibeāt, præsertim eā quæ curru obiri solet, & loca mutēt, deligito autem maritima potius quā mediterranea, & balineas naturales dulcibus præponito, harum inopia confert etiam in marinis aquis corpus abstergere. Adhæc caput præsertim qbus graue est, & repletū, exiccare salubre est, præterea hirudinibus, sinapismis, & cutis p fricatione vtendū. Quidam vero non solum hæc, sed etiam arteriæ incisionem postea adhibuerunt, & extrema rubicinalis calami parte in auris meatum imposita, ita modulati sunt. Alii vero p magna tintinnabula insonarūt, ac alii aliis machinis excogitatis vsi sunt. Nā in magnis affectibus, etiā si multa remedia nihil notatu dignum facere videantur, tñ excogitāda sunt, nec labor ad succurēdū detrectari, nihilq; omitti debet. Plæraq; n. nō raro pter opinionē succedunt.

Balineæ naturales surditat faciunt.

De parotidibus, Caput X.

Aurium affectus iam persecuti, deinceps opportune de parotidibus agemus. Scire igitur nos oportet plurimas parotidum esse differentias, quædam enim ipsarum, ratione Crisis concoctione apparente, fiunt, quæ neque prauæ, sed potius curatu faciles existunt, multosq; magnis periculis liberarunt. Aliæ vero ex copia cruda contingunt, quæ naturā grauant, simul & nonnihil irritāt. Quare etiam procedente tempore periclitantur, & medicis multa tentatibus vix ad suppurationem, aut cōcoctionem perueniunt. Accurate igitur inspici debet, tum qualitas, tū quantitas materiæ influentis & Parotidas excitantis. Nonnullæ

ſiquidem ipſarum ex copioſo humore calidiore, & bilioſo, vt nonnullæ rurſus ex craſsiores & frigido generantur. Ex his ipſis rurſus, quæ quidem ex copia calidiore conſtituuntur, magnos quibuſdam, & vehementes cruciatus inducũt quæ autem ex ſubtili, eryſipelata, neque grauantes, neque meatus arctãtes, quæ autem a craſsiore ſanguine originem traxerunt, grauant. Quæ enim a magis melancholico prouenerunt, neque ruborem habent, neque dolorem adeo ipſæ inferũt, ſed tumorẽ ſcirroſum, queadmodũ laxũ tumorẽ, qui oedema dicit, repræſentãt, quæ a pituita ſunt excitatæ. Qm̃ igit ipſarũ qualitas, quantitaſque diuerſa eſt, diligẽter eã inſpicere, & ſic ad curationẽ ꝯgruã venire expedit.

Curatio parotidum, quæ a copia ſanguinis conſtituuntur.

Incipiamus igitur a Parotidibus, quæ a ſanguinis copia generantur. Quando itaque ex tali humore conſiſtunt, neceſſe eſt tumores magnos. & rubros apparere, doloreſque euenire continuos, vehementes, & periculoſos. Antequam igitur vllam curationẽ parti adhibeas, ad ſanguinis miſsionem procedẽdum eſt. Qui enim nulla vacuatione præmiſſa, ſtatim ad ĩducẽda cataplaſmata trãſierũt aut ad aliud qđ diſcutere, aut extrahere Parotidas põt, cuiuſmodi ſũt, quæ ex fermento & viſco parantur, hi manifeſto autores extiterũt, cur ægri ſtrãgularent. Quare ſi nihil aliud ĩ Parotidibꝰ ex craſsioris ſanguinis copia ꝯſtitutis impedit, ad ſanguinis miſsionẽ vẽire oportet, atq; ita cũ bona fiducia offerre qualecũq; medicamentũ, quod affectui ꝯuenire exiſtimaueris.

Parotis ex ſanguinis copia.

Da cataplaſmatis.

Cataplaſmata igitur in maximis & dolorificis inflãmationibus ꝯueniunt, quæ ordeacea farina & ſemine lini conſtãt. Sin & durities quædã fuerit, ficus ſiccas, adipẽ ſuillũ, & Lapathũ adiicere oportet. Conſtat autẽ cataplaſma coq; debere ex iure fœnugræci, chamemeli, altheæ & ficuũ ſiccarũ. Tribus diebus poſt cataplaſma inductũ, emplaſtro qđ ad Mnaſæum autorem refertur, admodum lenienti, & ad ea quæ in ſcirrum induruerunt, diſcutienda, emolliẽdaſque

durities bene efficaci, vtitor. Hæc aũt recipit, Ceræ libram, axungiæ porcinæ libram, colophoniæ vncias sex, argenti spumæ libras duas, vini lecti heminas sex. Paratis vtitor Nõ minus autem hoc quoque medicamentum quam prædicta valet, habent autem in hunc modum. Terebinthinæ librã, mastichæ, ceræ, singulorũ vncias tres, olei gleucini, & myr tei quod satis est. Medicamentum in aquam marinam coniicito. Optime facit etiam medicamentum, quod ex melle constat, per se, & cum Psyttacio, pari modo etiam pæonia in superficiariis parotidibus, & quæ ex sanguine originẽ trahũt, recte adhibetur, verũ in iis, quę altius delitescũt, & in quibus cutis est densa, crassiorq́ materia, si nitri paulum, & dracunculi radicem cataplasmati iam dicto admiscueris, præstantius adhuc, magisq́ discutiens medicamentum efficies, quemadmodum si ammoniacum adiicias.

Tũor scirrhosus im parotidi.

Curatio earum in quibus tumor est scirrosus.

In quibus magna quædam durities apparet, aut picẽ liquidam, aut seuum taurinum, aut hircinum, aut vitulinũ, aut ceruinum, aut bdellium, aut styracem continue addere expedit. Hæc enim omnia duros scirrososq́ tumores dissipare, & emollire possunt. Deligendum igitur ex his est, qđ vnicuiq́ cõpetit. vbi tumoris discutiendi, molliendiq́ spes est. Ceterum oleum, quod parotidibus ex frigido subortis, & durioribus super accommodabitur, aut irrinum, aut sycionium esto, quemadmodũ rursus calidioribus rosaceũ, aut chamæmelinum, Clarum vero est calidiora medicamẽta melius adhiberi, vbi febris non adest, etiam in diuturnis affectibus, qualia sunt tum Ariobarzaniũ, tum Diastruthiũ appellatum, quorum descriptiones vobis subieci, ne eas aliunde conquirere cogeremini.

Emplastrũ ariobarzaniũ.

Emplastrũ Ariobarzanium ad scirrosos affectus efficax.

* In alio, vncias quindecim.

Spumæ argenti libras tres, & sescunciam, cerusæ libram & { vncias quinq́ }, aquæ { marinæ } vncias * vigiti quinque, olei veteris sesquilibram, buccinorum combustorum vncias * septem & semissem, cere rufæ vncias nouem, te-

rebinthinæ vncias ſex, thuris vncias tres, & ſcrupulos tres cum dimidio.

Medicamentum Dioſtruthiu ad eadem.

Herbæ lanariæ quæ ſtruthion græcis dicitur, vncia, ammoniaci ſuffiminis vnciæ * octo, ſpumæ argẽti vnciæ quinque, reſinæ piceæ libra, ceræ libra ariſtolochiæ { rotunde } vnciæ quatuor *, galbani vnciæ quatuor, ſquamæ æris totidem *, mannæ thuris vnciæ quatuor, aceti ſcillitici heminæ tres, olei veteris ſextarii quatuor. Oleum, argenti ſpumã, & acetum coquito, dum manus non inquinent, deinde lebete humi poſito adiice herbam lanariam, ammoniacum, ſquamam, & galbanum, deinde rudicula agitans, adiungito mannam thuris, & ariſtolochiã, coquitoq; donec in craſſitiẽ coierint. Lebete autem ab igne ſublato, moueto. Quidam acetum poſtea ſuperinſundunt. Hoc medicamentum confert parotidibus, & præcipue ſtrumis, auxiliatur etiam ſcirroſis, duriſque cõdylomatis, neruorum vulneribus, incipientibus panis, viſceribus ſcirro induratis, & ſtomachi abſceſsibus, tophos diſſoluit, in ſumma medicamẽtum eſt multis accomodatum.

> * In impr. codice græco, libras nouẽ.
>
> * Libras ſeptẽ. In alio vnc. ſeptẽ & ſemiſſem
>
> * Impſ. græcus vncia.
>
> * In alio, vnc. vna.
>
> * In alio vncia.

Quomodo tumor in pus conuerti notetur.

Si tumor nihil quod notari poſsit, imminui ex medicamentis, & cataplaſmatibus diſcuciẽdi facultate præditis appareat, ſed etiam dolor perſeueret, neceſſe tandẽ eſt, vt ad ea quæ ſuppurationem excitare, & materiam poſſunt cõcoquere, digrediamur, id aũt præſtat cataplaſma, quod ex farinæ polline conficit. Lapathum & axungia porcina in hydrelæo coquuntur. Porro materiam in pus iam mutari, inde tibi innoteſcit, quod rigor præter rationẽ, & febris nũc oboriatur, quæ prius non erant, dolorque maior vrgeat. Poſtquam igitur in pus tranſierit, materia mutata, tũc etiã magis non modo cataplaſmatis, ſed etiam medicamentis, quæ puri generando ſunt idonea, vtendum eſt. Ex ſimplicibus igitur ad huiuſmodi apta eſt & aqua tepida, ꝯtinue per fotum adhibita, nunc quidem per ſe, nũc autem cum ſapa

> Materiæ in pus trãſeuntis notæ.

magis adhuc proficiet, quinetiam triticea farina his incocta prodest, similiter & halicæ farina, sed in humidis magis tumoribus, eadem ratione etiam panis purus plusquam sordidus præstat. Item pix leuigata ex oleo, adeps vitulinus, & suillus absque sale confecti prosunt. Nam qui saltis participes sunt, ad discutiendum magis valent. Sunt autem alia quoq; non pauca simplicia, quæ suppurationi conferunt, verũ ad cõposita transire cõmodius est. Multa itaque sunt etiam alia cataplasmata, quæ ex farinæ polline parantur, { sed nullum præstantius eo quod a nobis confectum est. Recipit aũt } axungiæ librã, oua anserina quatuor, sapæ vncias quatuor, farinæ pollinis vnciam *. Hæc probe læuigata, & in panniculum illita applicato, continue immutãs. Ego autem, vbi farinæ pollinem cum sapa & axungia coxissem, ac postremo oua adiecissem, multo leuius medicamentum effeci. Insuper hoc quoque medicamentum probe, quod sequit, adiuuat, vt celerius fiat suppuratio, & humores crudi, coctionisque expertes concoquantur. Idem etiam humores in pus conuersos extrahere cõsueuit, quin & humorem insidẽtem per tenues, & a visu remotos meatus latenter elicere, vt cicatrices postea tenues, & quodammodo obscuræ appareant. Hæc autem recipit. Fermenti libram, ceræ vncias octo, apochymatis vncias quatuor, salis communis vncias quatuor, galbani vnciã *, salis floris, piperis, singulorum vnciam, seui taurini vncias quatuor, saponis gallici vncias tres, resinæ picæ * libram. Hoc medicamentum ita præparatum non solum Parotidibus, sed etiã aliis abscessibus accommodatur, vbi affectum vtriusque indigere putaueris, nempe vt humores in pus iam mutati excernantur, qui autem mutati non sunt, cõcoquãtur. Aliud. Eadem quæ hoc, efficere potest etiam medicamentum, qđ cuminum recipit, cuius scriptura ita habet. Farinæ ordeacæ tenuis admodum vnciæ viginti septem, salis communis vnciæ quinque, picis vncia, ceræ * vnciæ nouẽ, nitri, cumini *, resinæ fricte, singulorũ vnciæ quinq;, olei vnciæ octo altheæ unciæ * quinque, cremoris ptisane libra, cremoris

* In alio libram.

* In alio, vncias. quatuor.

* In impresso græco, vncia.

* In ĩpr. græco quinq;.

ſeminis lini * libra. Arida vino in leuorem redigito, & quæ liquari poſſunt, ipſis ſuperfundito, cremoribus autem ſeminis lini & ptiſanæ diligenter coctis, vt non adurantur, medicamento hoc cũ fiducia generatim vtitor in parotidibus, aliis abſceſsibus. Etenim maturat diſcutit, rumpit, conglutinat celeriter, & dolentia lenit.

* vn. duæ
* In alio, ſemũcia
* In ipr. vncia.

Aliud medicamentum ex farinæ polline, quod Diagyrios dicitur.

Bene facit etiam medicamẽtum ex farinæ polline, quod hæc recipit. Adipis porcini vncias ſex, ceræ vncias duas, ouorũ duorum albumina, mellis tantundem, farinæ pollinis quod ſatis eſt. Ceram primum cum adipe liquefacito, deinde vbi ſoluta fuerint, tepefacta ouorum albumina moderate adiicito, ac melle pilæ indito probe ſubigito, atq; ita paulatim farinam vſq; ad mediocrem craſsitiem, & ea quæ ſoluta ſunt, ſuperiniicito, rurſuſque diligenter tritis ſiccum fiducia vtitor, illinitoq;, valde enim diſcutit, lenit, rumpit, purgat, & in totum abolet, facit etiam angina detentis.

Diagyrios medicamẽtum.

Aliud medicamentum diaſericos.

Ad eoſdem affectus valet etiam medicamentum quod ex ſerico paratur, hæc autem continet. Serici libram, olei heminas quatuor, quod eſt ſextarii dimidium, coquito dũ manus non inquinet, ad multa efficax eſt medicamentum ne contemnas ſimplicium vilitatem. Iam id quod a nobis paratur medicamentum ex melle, conducit, ſi cum ſuperiori Diaſericos miſceatur, vt partes quinque ſint medicamẽti Diaſericos, quæ autem eius quod ex melle cõficitur. Interdum vero etiam per ſe poſitum proficit, eſt enim in multis comprobatum, habet autem in hunc modum. Lixiuii primarii, hoc eſt, piliariorum vncias ſex, corticum nucum vncias duas, ſaponis gallici vncias ſex, aphonitri albi vncias ſex, mellis vncias tres, olei veteris libram, ceræ vncias tres, terebinthinæ vncias ſeptem. In alio rurſus inueni ouorum ſeptem albumina, hoc diſſoluit, ſqua-

Diaſericos medicamẽtum.

mas educit, & multis est vtile. Hæc sane moderatis inflammationibus conueniunt, in quibus dolor vehemens multusque non vrget, & tumores rumpere cogitamus, neque calorem magnum excitare oportet.

Parotis ex biliosa fluxione.

De parotidibus quæ ex biliosa fluxione nascuntur.

At si Parotidem ex tenui feruentique sanguine, & in biliosam naturam conuerso generari cõtigerit, id quoq; tum ex aliis multis, tum nihilominus inde licet cognoscere, qđ tumor sit rubicundior, igneus, & erysipelati persimilis, ægerque videatur tanquam ardere, & tangẽtes manifestam caliditatem percipiant. In his igitur ea quæ ouis, chamæmelo, & sapa constant, admoueri debent, quæ in febricitãtibus parare consueui, item ceratum febribus abolendis efficax, Ambrosia dicitur, cuius compositio hæc est. Croci scrupuli quatuor, spumæ argenti vncia *, rosacei, ceræ, singulorum vnciæ * tres, adipis porcinæ vnciæ duæ, mellis vncia, cremoris seminis lini qđ satis est. Hoc quoq; medicamentũ calidis affectibus opitulatur, scriptura eius ita habet. Ceræ vnciæ quinque, chamæmeli vnciæ duæ, semis, rosacei tantũdẽ ouoꝝ lutea septẽ, farinæ fabaceæ * quatuor, Paratis vtitor.

Ambrosia ceratum.

* In alio scrupulus.

* In ĩpr. quinq; Impſſ. codex, vn. vna in alio, quatuor.

Aliud præstantißimum ad idem.

Altercum, lapathum cum axũgia læuigata obducito, bis die, aut ter immutans. Aliud. Ceræ vnciæ * sex, colophoniæ vnciæ sex, oleæ foliorum, perdiciadis, singulorum vnciæ sex, oleo paratis vtitor. Iam psyllium quoque per se coctum, & applicatum proficit, nonnunquã ouis adiectis, quin etiam medicamentum Diachylu cõfert, quod hæc recipit. Argẽti spumæ leuissimæ libras * quatuor, olei, ceræ puræ, singulorum libras septem, ceræ Tyrrhenicæ librã, resinæ piceæ vncias quatuor, succi psylli libras tres, succum psylii ita parabis Psyllii vncias tres in aquæ fontanæ libras sex coniicito, & die præcedenti aqua macerato, insequẽti igne vehemẽti coquito, donec iuris hedini crassitiẽ habuerit, & acceptum percolato, quicquid subsederit, cito enim coalescit, deinde rursus in lebetem recipito, iterumque percolato.

* Duæ, ĩ alio sex

* Vnc. q̃tuor, ĩ alio, libram.

Atque ita calefaciens parato, donec trium librarum pōdus receperit, deinde sic argenti spumam per se læuigatam habeto, postea in vas æreū cum oleo & succis iniicito, moue toque, lento igne incoquēs vsque ad spissitudinē, quæ manus intinctas non inquinet. Inde humi ab igne positis cerā & resinam piceam immitito, ac vbi nō amplius inquinauerint, sublata in pilam defundito, & rudicula emollita, exceptaque in pelle reponito, ac in quibus visum fuerit, vtitor. Optima etiam sunt cataplasmata, quæ ex palmulis, mica panis, luteis ouorū, glaucio, croco, & farina hordeacea conficiuntur. Etenim cōcoquunt, etiam si quæ durities igneæ inflammationi coniuncta inueniatur. Nonnulli sane iis quoque vsi sunt, quæ solanum recipiūt, ego vero huiusmodi auersor, quemadmodum & illa, quæ alumen, & aliud quid astringens continent, quippe materiam in alto non sine periculo repellunt.

At Parotidas œdematodes.

Ad Parotidas ex pituita prouenientes, quæ nihil habent dolorificum, aut renitens, digredi tempestiuum est. In his igitur cōperit terra Cymolia inducta, & lapathum iniectū, ita nimirum, vt prius butyro inūgatur. Item calx lota inūcta probe tumores Oedemathodes discutit. Adhæc erui cū melle applicati, aut mulsa valde siccantem discutientemque vim obtinent.

Paroti dos Oedema-todes.

De uictu.

Victu congruo maxime, & subiecto affectui, causæque eius effectrici accōmodato, in primis vtātur. Nam in Parotidibus, quæ ex bilioso humore cōcitantur, tēperatus victus, & refrigerans cōuenit. Cremor itaque his expedit, præsertim per initia inflammationis, cum adhuc est dolorifica tum ptisanæ, tum haliceæ, & similaginis insigniter decoctæ quemcūque ex prædictis cremoribus æger assumat. Similiter etiam ouorum lutea his idonea sunt, maluæque caules. At inflammatione declinante, etiā pisces saxatiles, pulli columbini, & gallinarum cohortalium alæ cōducunt. Eisdem

etiam in aliis Parotidis differentiis ægros vti oportet. Qui autem sine febribus existunt, inter initia si pisciculum, aut Aphratum, aut columbum assumpserint, nihil offendetur.

De narium affectibus. Caput II.

Natiũ affectus

TVmores quidem præter naturã Polypi naribus ob ueniunt, vlcera vero Ozenæ, necnõ excretiones na turæ contrariæ, quaa aut critica febrium solutio, aut copia, aut venæ eruptio excitat. Primum igitur de Ozena dicturus sum, quæ ex acrium putridorumq; humorũ colluuie procreantur, qui si acres tantũ existant, vlcera curatu difficilia, non tamen grauiter olentia contrahere solent. Curatio sane vtriusque huius vitii Ozenæ & Polypi est cõmunis, nempe caput primum resiccare, eique robur adiicere. Cõstat enim hæc ex eo propter humorum malignorũ redundãtiam naribus influere. Quomodo autem caput totum corroborandum sit, ne quicquam ex ipso superfluum infernis partibus influat, subinde compræhẽsum est. Cum igitur caput validum, robustumque reddideris, tunc ipsis naribus remedia applicabis. Itaq; capiti prius deraso emplastrum ex salicibus, aut Barbaram, quod bitumen & picem recipit, maxime a Galeno, aut certe a nobis probatum imponito. Item optimum quoque est, quod exanemone cõficitur, adhæc etiam proprium medicamentum, quod ex cochlæis in hunc modum paratur. Myrrhæ, thuris singulorũ vncia, cochleæ integræ, quæ petris adhærescunt, numero quinq;. His in pila tritis, cerã & albumina ouorum duorũ addito, commisceroque, ac medicamentum capiti cum linteo diebus nouem continuis inducito, & si malis humoribus sit infectũ, tertio id adhibeas, posthæc parti remedia induces. Malorũ punicorum tria sunt genere, austera, dulcia & acida, quæ adhuc recentia sigillatim contũdere oportet, totaque accurate cõfringere, vt succus ab ipsis exprimi possit, quem vbi modice decoxeris, si liquidior paulo appareat stanneo vase repones. Quod vero crassum ex ipsis solidum

Ozena.

Medicamentum ex cochlæis.

Malorũ punicorũ genera tria.

que reliqueris, rursus in pila exquisitissime contundes, vt iterum possit læuigari, ac collyria inde fingi, quæ narium eius qui curatur, meatui accommodentur. Demittentur autem in narium meatum, in quo Polypus delitescit, & citra rosionem, dolorisq; consensum, quem acria medicamenta efficiunt, longioris temporis spacio ipsum abolebunt. At si humidior molliorque Polypus tibi appareat, maiorē portionem ex austeris malis punicis iniicias, si durior, ex acidis. Quoniam vero molestum est perpetuo collyrium sustinere, licet etiam quandoque intermittere, atq; interim succum antea expressum in nares infundere, simulque ore hiante illinite, qua parte palatum versus nares perforatur, pinna, aut specillo lana inuoluto. Ex aridis medicamentis noui quandoque diphrygi polypum citra rosionem longiore tempore consumptum. Ad hac non vnū genus pulueris existit, sed etiā quod ex quatuor metallicis componitur, chalcanto, chalcitide, ære cremato, & mysi. accipias hæc æquali singula pondere, & seorsum teras ex aceto, postea omnia simul misceas, ex vino subigens, donec glutinosum fiat medicamentum ad mellis spissitudinem. Deinde in ollam recentem coniicias, quam operculo imposito, lutoq; oblitam in furnum demittas, vt in carbones illa redigantur. Furno exempta cum vino teras, atque iterum similiter torrefacias, redigasque in puluerem, eumque reponas, & cum necessitas postulat, vtaris. Hic puluis Polypos admodum inueteratos consumit. Nec parum confert ipsis & prædictum collyrium, quod ex malis punicis componitur, aridum minutissime tritum, & inspiratum, aut nucleo specilli impositum. Atque hæc omnia maxime facienda ne, vnquam affectæ particulæ medicamentum desit, facile enim ob fluentem humorem eluitur. Quē admodum igitur in lippientibus, ita in his quoque perpetuo medicamentum imponere oportet, lauari autem debet ex succo prædicto, aut vino. At si qs eunuchus nullū medicamentum adferri sustineat, sed ab omnibus irritet, rosas siccas contusas incretasq; cribro, diligenter impones,

Polyp. humidior molliorque.

ac citra rosionem pariter, & mirifice operabuntur. Verum sæpe adhibenda esse ista medicamenta constat, lauandaque studiose ex succo nuper dicto. Porro vlcera narium pastillis curabis, quales sūt Andronius, Passionius, Polyides, aut Bithynius, aut is quem ego composui, interim ex vino dulci ipsos diluens, interim austero, nunc ætate mediocri, nūc veteri, alias ex aceto, aut vinoso, aut simpliciter acido, aut etiam acri admodum, vetusto, vsu medicamentorum ab affectuum accidentibus inuento. Cum opulentus quidā me rogaret, vt medicamentum quod in Ozonæ curatione adhiberem, esset odoratum, hedychroo dicto vti cogitaui, falerno veteri ipsum diluēs, ac mirum est, quam cito affectus sanitatem receperit. Hedychroi autē confectio explicata est in Theriacæ antidoti descriptiōe, quam Galenus memoriæ prodidit. Iam emplastrum ex pipere albo, & oleo rosaceo solutum, & naribus illitū omnia vlcera mirabiliter persanat. Liquet autem in huiusmodi affectibus, cōsiderata cuiusque corporis natura, sanguinem, si nihil impediat, mittēdum esse, necnon medicamentum purgans offerendum. Cæterum vires quoque obseruari debent, & caput radi, siccarique medicamentis, & pituita per os educi.

Passio.

Ad sanguinis profluuium ex naribus.

Sāguinis ꝓfluuiū ex narib.

Platani pilulas colligens in vmbra siccato, vbi siccaueris easdem, substernito quandam tunicam asperam, extremitate fricato, sin minus in quadam pilis structa fricabis, & semē galbulorū proiicies, lenuinem autem colligens in vase fictili recenti reponito, cum vsus exigit, lanuginem platani impositam fistulæ arundinaceæ, cui geniculi sint adempti, insculpta autē sit, qua parte imponitur, ægro reclinato, naribus inspirato, ac statim sanguinis profluuiū sistet. Aliud. Chalcanthum diligenter tritum reponito, in vsu carptum linamentum in medicamen intingens, naribus demittito. Aliud. Spongiam nouam pice liquida imbutam comburito, hac illitum linamentum naribus immittito. Aliud. Putaminis oui triti partes duæ, gallæ Asianæ pars vna, linteū

totum aqua infundes, & in puluere ipso inuolutũ naribus inseres. Adhæc puluis Xanthos dictus, quo ego vsus sum, Chalcitidis combustæ drachmæ centum, chalcanthi cremati drachmæ quinquaginta, misyos cremati drachmæ viginti quinque, æris vsti drachmæ duodecim & semis. Terito & vtitor. Aliud. Mirrhæ, misyos Cypri, singulorum drachmæ nouem, chalcanthi drachmæ septem, corticũ pini, squamæ æris, mannæ thuris, singulorũ drachmæ quatuor, æris cremati, chalcitidis, singulorum drachmæ quindecim, calcis viuæ drachmæ nouem, gypsi torrefacti drachmæ quatuor. Terito & vtitor. Aliud. Stybis, chalcitidis, singulorũ drachmæ sex, manæ thuris drachmæ duæ, resinæ frixæ drachmæ quatuor. In puluerem redigito & vtitor. Quod si in naribus pessimus sit dolor, mirrhæ, acaciæ, stybis, singulas drachmas, teres, cernesq́ꝫ, melle cocto addito. Ex his extremas nares, vel carthilagines sibi conglutinant, qui medicinam non recipiunt, vt odor fœdissimus obtundatur.

Ad liuores faciei, Caput. XII.

Liuores faciei. Liuores faciei meliloti, & fœnugræco decocto fouebis, post fotum, collyrio Diarhodon illines. Ad recentes autem liuores cataplasma ex farina fabæ cum melle inducas. Liuores porro cum inflammatione, aqua calida fouebis, & cataplasmate ex lenticulis decoctis obduces.

De dentium affectibus ex Galeno, Cap. XIII.

Dentiũ morbi. Dentium affectuum alii sane omnibus euidenter apparent, quemadmodum cum perforati fuerint, aut nigruerint, aut attriti sint, aut neq́ꝫ frigida, neque calida sustinent, sed ob vtrunque, aut alterum solum dolor aliquis ipsos inuadit, alii vero non apparent in ipsis manifesto, sicuti quum æger ipse sentire se dolorem affirmat, qui in alto dentis corpore oboritur. Aduersantur enim nonnulli, dicentes dentem, quum os sit, citra dolorẽ affici, quẽadmodum cum lima excessus ipsorũ præsecare cogimur, aut ob aliam quampiam occasionem, de quibus paulo post tractabo, nunc enim citra rationalem naturalemq́ꝫ demõ-

ſtrationem cogito iis atteſtari, qui dentem ipſum dolere ꝓnunciant. Etenim ego quoq; dolorem paſſus, mentem diligenter adhibebam, ceu qui iam prius de hac controuerſia audiuiſſem, ſentiebamque manifeſto dentem non modo dolere, ſed etiam pulſare, carnibus inflammatione obſeſsis ſimiliter. vnde etiam admiratus ſum, an hic quoq; affectus, quem vocamus inflammationem, in dente qui lapideam duramque ſubſtantiam obtinet, poſsit oboriri. Quinetiam alio tempore dentis dolore affectus, palam perpenſi, non ipſius dentis, ſed gingiuarum eſſe dolore, idque cum inflãmationem experirentur, vt citra compreſsionem dolerẽt imo & vicinitate dentium, cum duri ſint, augeſcere dolorem ex compreſſu depræhendi. Itaque ceu vtrunque ſenſum expertus, alium ſane in gingiuis, alium, vero in ipſa dentis ſubſtantia manifeſto noui, & atteſtor iis qui dentes ipſos nonnunquam dolere dictitent. Præterea nerui qui dẽtis radici inſeritur, dolorem excitari interim, rationi cõſentaneum eſt, quanquam idem neruus imaginationem confuſam, incertamque multis præbeat, quaſi dens ipſe doleat. Etenim & hoc manifeſto mihi accidiſſe depræhendi, & ꝗ exigua adhuc doloris pars dẽte exempto permanet, id ob nerui inflammationem contingit, qui leuatur duntaxat inde, quod non amplius tendatur, a commiſſura, qua oſsi tẽdenti inhæſit, liberatus, reſpirationemque nonnullam habeat, & ꝗ medicamina quæ adferentur, attingat. Gingiuis enim ex inflammatione dolentibus, præſentiſsimum eſt medicamentum oleum ſycionium, ſi in ore calidum contineatur, ſit autem recens, nam vetus nihil auxiliatur. In duplici id vaſe calefacito & vtere, nam ſtatim gingiuarum inflammationes diſcutit. Alia igitur medicamenta aſtringẽtia adhiberi debent, quæ reprimant, aut certe, quæ diſcutiant.

Dentes ipſos dolore.

De dentium dolore.

Dentium dolorem gallæ ex aceto acri decoctum, & in ore calidum retentum adiuuat. Similiter etiam teda ex aceto cocta, adhæc tithymali radix in vino vſque ad dimidias

Dolor dentiũ.

decocta, nec non alterci radix oxymeliti incocta, ac in ore qua partes dentes dolent, retenta. Præterea quam primũ leniunt dolorem alleorum nuclei quinq;, thuris masculi oboli tres, myrti ramusculorum fasciuli duo. Hos foliis ademtis priuatim terito, similiter & allea & thus, deinde hæc simul in recentem ollam coniiciens infundensque aceti heminam coquito, tedacea rudicula cõtinue agitans, quo vsque ad dimidias peruenerint, & sic tepidis vtitor. Oportet aũt liquorem medicamenti supra locum dolẽtem diutius tenere, idque tam diu fieri debet, vsque dum ille fuerit consumptus. Porro in maximis dentium doloribus mirifice valet serpentis exuuium in cinerẽ redactum, qđ ex oleo in mellis soluti spissitudinem cogens dentem purgatum, partesq; omnes ambiẽtes circumlinito, & si dens cauus fuerit, intro mittito. Item origanum cum nitro terito, ac puluerẽ gingiuis inspergito, ac mox cessabit dolor. Adhæc liquorem Cyrenaicũ, & piper æquali põdere cũ galbano dẽti imponito.

Aliud anodynum ad dentes dolore infestatos erososq;, est etiam tussi efficax remedium.

Dentiũ anodynum.

Liquoris papaueris drachmæ duæ: piperis albi triti cribratique drachma, mirrhæ drachmæ duæ, styracis drachmæ duæ, galbani drachma, sapæ ad excipiendum quod satis est, contundito simul, & in catapotia redigito, denti circumlinens, & foramini imponito.

Alia ad dentes molares cõpositio eadẽ hora dolorẽ finiens.

Piperis, pyrethri, liquoris tithymalli, galbani, singulorũ drachma, læuigata galbano excipito, & foramini dẽtis erosi imponito. Aliud. Liquorẽ Cyrenaicum, aut radicem laserpicii, & galbanum cũ pipere inserito, aut opium cũ galbano, aut opoponaca indito, inuoluitoque, ac iuuabis.

Alia Mylice, qua utor.

Aluminis scissi drachmæ quatuor, piperis albi drachmæ duæ, opoponacis oboli quatuor, soreos oboli quatuor, gũmi macerati in aqua drachmæ duæ, ceræ totius põderis duplicata portio. In aqua calida dissolues cerã, & sic vteris.

Pastillus ad dentium dolores.

Aluminis scissi drachmæ quatuor: piperis drachmæ tres, pyrethri drachmæ duæ: alterci succi drachmæ quatuor. Ex aceto terito, fingitoque pastillos, & in ore contineto.

Aliud ad dentes laxatos.

Gallæ drachmæ duæ & semis: mirrhæ drachmæ duæ: mali punici corticum totidem. Ex aceto vtere. Aliud. Ad laxos dentes nigrosq; & fluxione tentatos. Gallæ drachmæ duæ: myrrhæ, aluminis scissi, singulorum drachma: Iridis drachma. Trita in puluerem redigito & vtere.

Aliud ad dentium relaxationem & gingiuas erosas. digito autem loca attinges.

Salis ammoniaci, aluminis rotũdi, singulorũ drachmæ duæ, mirrhæ drachma. In puluerem redactis vtitor.

Aliud ad dentium erosiones.

Cornu ceruini cremati, salis ammoniaci, singulorum libra, mastichæ, iunci odorati, singulorum vnciæ duæ: piperis vncia, costi vnciæ quatuor, folii vnciæ quatuor. In puluerem redigito & vtere.

Aliud uidentem dignis apprehensum tollas, antea cum probe purgabis.

Rosam, gallam, staphis agriam, alumẽ scissum, sulphur viuum, piper longum, pari pondere miscebis, & redactis in puluerem cedriæ vncias quatuor addito, cum cera denti superimpones.

Dentifricia Galeni.

Denti-fri. Galeni.

Nonnulla ex dentifriciis, quæ ego cõposui, vsu probata, notaque ad agẽdũ generosa, visa mihi sunt digna, quæ literis mandarẽ, ac primum ea quæ frigidis affectibus dentium medẽtur, siue ex frigidæ potu immoderato, siue ex niue, aut niueis aquis siue fructibus pomaceis frigidis. siue aliis cibis quibusdã, & potionibus frigidissimis, siue ex humore frigido e capite in ipsos dentes influente contractio Itaque ex humore perfrigeratos vehemẽter adiuuat apt.

phlegmatismus,

plegmatiſmus, hoc eſt medicamentum pituitã per os edu cens. Deinde hoc medicamentum adhibitur. nam ſi abſq; humoribus affliguntur, ſolo nunc commemorato medicamento curare oportet, vtiq; eo etiã poſt apophlegmatiſmum ſatius eſt, vt non ſolum noxium humorem euacuet ſed etiam affectum ab eo contractum perſanet. Compoſitio medicamenti hoc pacto habet, Duæ herbæ, quarũ alia ſideritis, alia pdicias nominatur, ſic dicentur domi ſenſim citra ſolis obiectum, vt neque humidæ adhuc, neque ſiccæ exiſtant, ſed tantummodo vrantur, vt quam primũ ad tundendum incernendumque fiant idoneæ, Corrumpitur enim facultas ipſarum, ſi plurimum fuerint aduſtæ, in alia autem ollula comburetur ſal foſſitius cum alumine rotundo. Attico melle ſubactus, deinde cũ aliis hæc mixta contũdentur, & increta probe tenui cribro rurſus conterentur. Præſtantius enim erit medicamentum, quanto exactius fuerit leuigatum. vti autem eo oportet ſolos dentes fricando, vt gingiuæ non attingantur, niſi hæ fuerint flaccidæ, nam medicamentum vim habet ſiccatoriam idoneum ſane eſt gingiuis humidis, contrarium autem ſiccis. Attamẽ radices dentium poſt gingiuas eo pfricare conuenit, quemadmodum etiam ipſos dentes. Cæterum eorum quæ ad huius medicamenti compoſitionem ſpectant, talis eſt temperatura. Herbarum cõbuſtarum drachmæ ſedecim, ſalis combuſti cum alumine drachmæ vndecim. Sit autem herbarum æquale pondus antequam comburantur, ſal quadruplo alumen ſuperet, aliorum vero nullum vratur arida iniiciantur, prout ſubſcripta habet temperatura, origani comæ drachmæ duæ piperis drachmæ duæ pyrethri drachmæ duæ, coſti drachmæ tres, appi ſeminis drachmæ tres, iridis illyricæ drachmæ quinque, mentæ ſiccæ drachmæ duæ, cornuceruini, aut capræ combuſti drachmæ duæ ſeſeleos, hyſſopi ſingulorum drachmæ duæ, ſi odorum ipſum eſſe voles, caſiæ, aut amomi drachmas duas miſceto, ſi regi præpares, cinnamomi drachmam vnam iniicias.

Ad mobiles dentes.

Dentes mobiles.

Callitrychi seminis vncia, aluminis scisſi & rotundi singulorum vnciæ tres, ſpicæ nardi vnciæ duæ, folii vncia, piperis aibi tantundem, pyrethri vnciæ, quinq; contuſis læuigatisq; simul omnibus gingiuas vsq; ad dentium radices attingito.

FINIS LIBRI TERTII.

CAPITA LIBRI QVARTI & appendices.

ALEXAN. TRALLIANI LIBER QVARTVS IOANNE, GVINTERIO ANDERNACO INTERPRETE.

De Angina. Caput I.

ANGINA, Si quod aliud quoque vitium, acutissimus morbus existit Nam ægros laquei funisque modo strãgulare solet. unde etiã Græcis merito Synanche appellata est. Quoniam igitur acutissimus ẽ affectus, & statim mortem inducit, necesse est etiam protinus ad curationem festinare. Verũ cũ in oĩ recta curatione inter notionẽ præcedere oporteat, conuenit tũ substantiam ipsam affectus, tum causas eius tũ differentias tum notas vniuscuiusque cognoscere. Ex veteribus igitur medicis antiquiores magna ex parte omnẽ inflãmationis circa gulam speciem, siue intus, siue foris suffocatũ minet, Synanchem nominarunt posteriores autem inflãmationẽ quadrifariam diuiserunt, ac internam quidem musculorũ in superiore gutturis parte inflammationem Cynanchen vocabant externam vero Paracynanchẽ, pari modo internam faucium, quæ Pharinx dicitur, inflammationem, Synanchen appellabant, externam vero Parasynanahẽ. Que cum ita habeant, dicamus iam etiam curationem vnicuiq; speciei conuenientem. Scire igitur in vniuersum oportet, neque reprimẽtem solam medendi rationem, hisce affectibus conferre, neque discutientem requiri, & temporũ ratione habita, alias repellentia, alias discutientia miscenda esse. Et si quidem morbi fuerit initium, & fluere adhuc materia videatur, tunc repellentia potius misceri debent, ac in statu potiore ex parte discutientia, in declinatione vero

Angina

Angina q̃tuor species.

ea, quæ valentius discutiant. Qui enim sola laxatoria ratione vsi sunt, siue intus, siue foris, hi insignium malorum autores extiterunt. * Vel enim suffocationem acutissimam intulerunt, vel inflammationem auxerunt, vt multis postea obortis { symptomatibus } æger vix respirauerit, seruatusque sit. Non solum autem temporibus animum, sed etiã facultati auxiliorum aduertere oportet. Etenim imbecilliora. mollioraque medicamenta iis qui teneriorem delicatioremque habitum obtinent, accommodatius quis obtulerit, nempe eunuchis, pueris, mulieribus, & horum similibus, valentiora autem durioribus, & fortioribus corporibus. Etenim quemadmodum duriora corpora a refrigerantibus per sanitatem affecta non ægrotant, ita rursus vt in naturalem statum reuertantur, valentiora necessario remedia item requirũt. at molliori habitu prædita contrarium experiuntur, quippe imbecilliora medicamentorum auxilia citra noxam offensamque tollerãtia valentioribus autem læduntur, eo quod vires ipsorum non ferant. Quare diligenter attendendum est, vbi sane vires medicamentorum remittere, vbi vero intendere oporteat, vt quod remedium adhibetur, contrarium quidem superãti affectui, familiare autem & amicum ægrotantis habitui fiat. Dicamus igitur iam quæ medicamenta simpliciora sint & imbecillia, quæ rursus valentiora, item quando ipsis mixtis, quando rursus synceris ac puris vti conueniat.

Vetus exẽplar ita, vt multi ex ipsis vix euaserint alii periculum mortis incurrerint.

De medicamento quod a moris Diamoron Græcis dicitur.

Diamoron.

Simplicius igitur medicamentum ex motorum succo & melle paratur, facitque ad incipientes tonsillarum, vuæ faucium, & summatim ad omnem in moderatam partiũ guttur ambientium inflammationem, præsertim in corporibus molli carne præditis, & cãdidioribus. Compositum vero non modo in principiis, sed etiam in statu inflammationis valet. Valentius autem magisque discussorium efficitur, si myrrham quoque receperit. Ac plærique inter initia

ſic cum myrrha parant, præſtaret autem in ſtatu, quando & diſcutere, & concoquere oportet, tunc ſi etiam medicamenti Diabeſaſa, aut alterius quoque cuiuſdam antidoti diſcutientis paululum adieceris, multo efficacius medicamentum reddetur. At ſi inflammationis feruor iam deſierit, durities autem quædam adhuc remaneat, tunc quoque ſulphuris, & nitri momentum tali medicamentis miſtruæ adiungere conuenit, ac ad diſcutiendum diſſipandumque ſiquid craſſum viſcoſum quæ in alto corporis hereſcat, nitri drachmæ ſex ſufficiunt, ſulphuris drachma vna. Quod ſi ægri roſionem non tollerent, ſed & ſtomachum imbecillem habeant, cumque ſubuerti a medicamenti perunctione putent, in his nitrum & ſulphur vitare oportet, contentos ſola mixtura medicamenti Diabeſaſa, aut pulegio, & origano, aut calaminthæ, aut hyſſopo, aut pipere. Porro ne fauces ab his exaſperentur, confert dulcis radiculæ ſuccũ admiſcere. Ita nanque multi vſus, & innocentius in omnibus erit medicamentum. Nam in iis qui medicatas qualitates non ferunt, mitiora auxilia opitulantur. Cæterum ne rurſus aliũde compoſitiones quærere ii cogantur, qui illas parare cupiunt, has ipſorum compoſitiones in præſentia explicandas cenſui.

Compoſitio medicamenti ex moris Diamoron Græce dicitur.

Diamoron cõpoſitũ.

Mororum ſucci heminæ ſex, croci, myrrhæ troglodytidis, alluminis, ſingulorum ſcrupuli, ſex, omphacei totidẽ mellis ſextarii ſex. Sinito mororum ſuccum horam vnã * vbi decoxeris, refrigerari, paulũq; ſpiſſari, Poſtea adiecto melle iterum ad tertias decoquito. Vbi refrixerint, rurſus arida miſceto.

* Codex græcus impſſus hic deprauatus.

Aliter diuiniſſimus Galenus medicamentum ea moris parauit.

Mellis libra, ſucci mororum heminæ quinque, croci drachma, myrrhæ drachma, omphacei drachma, vini auſteri heminæ quinque, alias drachmæ duodecim. Quod ſi om-

phacium tibi desit, in vicem eius rhu succũ immittito. Succus eius per se antea coqui vsque ad sordium spissitudinẽ debet, deinde sic mel adiici, vbi coxeris, atque lebetem ab igne sublaturus es, tunc tandem sicca iniicito coquitoque donec omnia in vnitatem probe coierint. Talis est compositio, quæ ex succo mororum constat. Fructus autem mororum syluestrium succus, si paretur, præstantissimum est medicamentum, item malorum cotoneorum succus, horum vero penuria, ét pirorũ syluestrium, mespilorũ, prunorũ Damascenorum, sorborum, & prunorũ syluestriũ. Clarũ porro est in astringentibus fructibus copiosius mel admiscendum esse, interim duplum, interim triplum, atq; hæc omnia medicamenta sunt stomacho amica, periculoque vacant, & si deuoret aliquis, etiam moderatis inflammationibus conueniunt. Ac licet hisce succis admiscere ea quæ in succo mororum quoque descripsimus. At medicamentum ex succo nucum paulo est valentius, imo & quæ ex moris rubi, malo punico & cotoneis, parãtur, tũ corroborantem, tum stomacho amicam vim obtinent. Hunc in modum componuntur.

Confectio medicamenti ex nucibus quod Diacaryon dicitur.

Ex nucibus medicamẽtis.

Vigentis nucum fructus cortices externi circuncidi, statimque in pila contundi debent, succus per linteum colari, vbi decoxeris, mel ei moderate misceri, vt in medicamento Diamoron proditũ est, & rursus vsque ad melleam spissitudinem incoqui. Ita nanque ipso p se sine aliqua mixtura recte vti licet in pueris & mulieribus, magis per initia. Sin autem myrrham quoque ei admiscueris, poteris eo in statu quoque vti, & si sulphur nitrumq; adiicias, etiam in declinatione. item in quibus durities & constrictio arteriã asperam, eiusque summam partem obsidere diximus. Huiusmodi sane est etiam confectio, quæ ex succo nucum paratur, quemadmodum & medicamenti quod ex moris & aliis fructibus conficitur. Vsus est aliorum quoque medica

mentorum quibus maximas Cynanchas etiam curare licet de quibus deinceps dicturus sum. Ac primum sane vobis exponam medicamentum præstantissimum, valde efficax quod plerosque multis periculis liberauerit, id qđ ēt ego sum expertus, habet autem in eum modū. Iridis vncia balaustiorum * vnciæ duæ, piperis vncia, croci ✿ vncia rhus Syriaci drachmæ sex, vini sextarii tres, sapæ sextarius, mellis * libræ tres, aluminis vncia. Hoc remedio licet quouis tēpore vti præsertim in quibus etiam excalefacere aliquid oportet, & ea quæ vehementer impacta sunt extenuare. Hoc sane auxilium multis experimentis optimum esse deprehendi. Iam vero salutare est etiam id quod Diabesasa, hoc est, ex ruta syluestri paratur. Vocant ipsum ab hyrundinibus Diachelidon, & a ruta, Dia Harmala.

* Impss. vncia. ✿ in alio vncia tres. ✿ in alio vn. quatuor, * Tres. ✿ Libra vna. Diabesasa.

Antidotum Diabesasa, quod ad malignas desperatasque inflammationes inungitur.

Anisi, seminis apii, ameos iunci rotundi floris, aluminis Iridis Illyricæ, Besasa quod nonnulli Harmala appellāt quidam vero agrestem rutam, singulorum vncia, casiæ, croco magmatis, rosarum siccarum, singulorū vnciæ duæ hederæ, pullorum hirundinum cineris recentis, singulorū vnciæ tres, * spicænardi, croci, ammoniaci, singulorū vnciæ quatuor * gallarū omphacitidum ✿ drachmæ octo, læuigatis cum mellæ vtitor, atque hoc solo in mediocribus vitiis vti licet, ac remittere ipsius vim, admiscendo ei aut amylū aut rosas siccas, aut terram Creticam, aut Lemniā, quam Græci Sphragida, hoc est, sigillum nominant. aut farinam ordeaceam, aut alia eiusmodi quædam moderata, quocūq; ad præsentē affectum sufficere aliquis existimauerit. Itē augere vires ipsius possumus, vbi efficaciore medicamento vtendū est, adiicientes ei nitrum & elaterium, vocant autem ita succum cucumeris syluatici, fimumque hirundinum crematum, & non crematum. Quinetiam si caninum stercus album miscueris, quod canes ex ossium esu deiiciunt. validum sic quoque medicamentum efficies. Qđ,

* in alio, vncia ✿ in alio, vncia. * In veteri exēplari numero nouem

ſi humanum etiam ſtercus miſcueris combuſtum, & non combuſtum: multo valentius adhuc medicamentum red des, quod ex combuſto fit, imbecillius eſt. Cæterum & p temporum ratione nõnulla medicamenta admiſcere oportet, quemadmodum & ſalem ammoniacum, quando non ſolum reprimẽtia, ſed etiam diſcutientia requiruntur. At ſi bryoniæ quoque radicem adieceris, longe adhuc magis diſcutiens medicamen effeceris. Conſtat autem in illis vtendum eſſe eis quæ valde diſcutiunt, in quibus nihil influit, ſed inflammationes, & duræ, & ſcirroſæ exiſtunt. Multi ẽt ſinapi præparatum, quod continue edunt, obſonia in id intingentes, oxymeliti miſcuerũt, deinde ita tepidum ægro gargarizandum exhibuerunt, poſtea illito medicamento Diabeſaſa mirabiliter inflammationem ſcirroſam adiuuerunt. Nam in omnibus fluxionibus curſum quidem reprimere, id autem quod in partem decubuit, diſcutere oportet, ne ſpiritus via intercluſa obſtructaque ægrum tanquã ex graui laqueo ſtrangulari contingat. Validam autẽ perunctionem reddes, ſi antidoto huic Diabeſaſa tria quædã admiſceas. Multos id ſeruant, vt ne venæ ſectione, aut purgatione indiguerint. Erãt autem tria hæc, caninum ſtercus, humanum & elaterium, ſingula duarum drachmarũ inſtar, in vnciam antidoti Diabeſaſa coniecta. Ac amplius ex eis pro ægri viribus & habitu, adiicere cõuenit. Quod ſi nõnulli humano ſtercore vt abominãdo vti recuſent, duo duntaxat ſufficiunt, elaterium & caninum ſtercus, ſi illinatur. Bene enim facit cum melle, ac vbi non licet inungere calamo inſpiratum idem præſtat. At ne ſtercus fœdi ſit odoris, curato vt canis triduo ante oſſa comedat. Ita enim & album eſt, & non fœdi odoris, humanũ vero ne fœdi odoris ſit, efficies, ſi puerum cuius ſtercus ſumpturus es, tribus diebus ante, ne deiectio minus cocta, ſed cohærens inueniat, lupinis coctis nutrias, quos etiã vna cum pane textuaceo probe cocto non copioſos edere ſolemus. Porro ſtercus ex prima pueri deiectiõe, & ſecũda proiicere oportet, quod autem ex tertia deſcendit, accipere, eoque vti

Humani ſtercoris vires.

non liquido, sed sicco cum melle. Hæc etiam Diuinissimus Galenus & Philagrius, alique multi veterum testantur, ac experientia nos ita edocuit. Recentiores autem humano non vtuntur, tanquam abominabili, canino magis, vt qd' nihil fœdi odoris habeat. Possit idem præstare. Quod si neque hoc vti velint, prædictis antea a nobis inunctionibus insistant nempe, ei quæ hirũdinibus cõstat & quæ rhu accipit, mirifico auxilio. Miscere oportet quæ ex hirundinibus paratur, ei quæ ex succo nunc cõstat, quæ enim ex ipso paratur, seorsim vsurpare oportet. Sciendũ autem est medicamentum Diabesasa non solum ad guturis affectus, sed etiam alios multos proficere, etenim Stomachicis Cœliacisque affectibus medetur, præsertim Stomachicis & Dysentericis, etiam si caninũ stercus receperit, quod & ipsum per se Dysenteriis medetur, si lacti calculis marinis candẽtibus cocto admisceatur. Nihil minus faucibus, tonsillis & vuæ inflammationem sustinentibus medetur, cum succo vuæ acerbæ, nucum corticum, cornorum, ilignearum glãdium, sorborum, item Aepyptiæ & antheræ mixtũ. Non autem obscurum est per initia inflammationum & cum fluxio adhuc vrget, magis astringentia adiicienda esse, cũ autem status est, & dissipare oportet, ea quæ discutiunt. Iã alias quoque multas facultates caninum stercus habet etenim medetur Aphtis, vlceribus antiquis, & quæ cicatricẽ ægre recipiunt, quorum omnium mentionem facere non opus est. Nam ex prædictis alias quoq; ipsius actiones depræhendes. sin horum sit inopia, subscriptis admodũ bonis & paratu facilibus vtendum est.

Medicamẽta ꝑ tẽpore variãt.

Ad anginas.

Raphani semen læuigatum si ex oxymelite gargarizetur, valde proficit, nã multam humiditatẽ inducit. Aliud. Gargarisma Angina pressis salutare, quo Stephanus pater meus vsus est, & ego. Spinæ Aegyptiæ drachma, iridis drachma semis, dulcis radiculæ tantundem, furfuris frumenti quantum manu compræhendi potest, rosæ siccæ pauculæ palmulæ Nicolai quinq;, aut septẽ. Sapa, aut aqua coquan-

tur, & ex decocti iure cum mellis momento singulis horis æger gargarizet. Aliud Sinapi perunctum probe facit. Huius meminit Dioscorides notum vero est id valere ad uersus eos qui duriore habitu sunt inueteratoque, non autem multum feruidas inflammationes experiunt. Aliud. Ad eosdem affectus. Picem liquidam, nitrum cum melle pari portione, cedriæ momentum, misceto, ac egregie diuturnis, & iam indurescentibus inflãmationibus opitulatur.

Aliud gargarisma.

Salicis folia ex aqua cocta donec colorem mutauerint, ad gargarizandum dato. Hoc crassa auellit iuuatq;. Aliud. Furfurum & ficuum siccarum decoctum ad os colluendũ dato præsertim in quibus tonsillæ inflammationem ab initio senserint. Aliud Lenticulæ, rosarum, palmularum decoctarum iure gargarizẽt. Hoc inter initia magis faciundum est. Aliud. Aeris combusti, & eloti drachma, nitri rubri drachme duæ, melle excipito, & mediocriter in vase æreo decoctis vtitor, Optime facit in statu. Itẽ absinthium cum melle egregie iuuat.

Aliud ad anginas ulceris expertes, & inueteratas.

Euphorbi drachmæ duæ, mellis sextarii quarta pars vbi mel antea probe decoxeris, euphorbiũ adiicito fingitoq; catapotia & ex ouo circunlinito, ac duo deuoranda porrigito, vẽtrem ex facili soluent, & suffocationem arcebunt. Valde efficax est medicamẽtum, & ad inflammationes ex viscosis crasisque humoribus sine vlcere contractas accurate valet.

De sarguinis missione.

Historia ex angina curati.

Angina infestatis venæ quidem sectionem ante omnia adhibere necesse est, sed non vniuersam, Nam particulares vacuationes causam potius ex ipsis locis affectis elidũt, quare etiam tertio, & quarto ipsum detrahere oportet, animi defectionem solum vitantes. Nihil enim aliud æque hos offendit, vt animi defectio, quæ efficit frequenter, vt materia tota in altum confluat, & post missionem sanguinis, si nul

lus laxitatis ſenſus oriatur , ſed cibi & aeris tranſitus adhuc impediatur, etiam venas linguæ ſubiectas incidere ne graueris, neque in craſtinum differas, ſed eodem id die facito. Ego ſene noui me cum vſus valde vrgeret , venā mane aperuiſſe, diluculo linguæ ſubiectas ſecuiſſe , & veſperi ex cremore ptiſanæ lachrymam ſcammoniæ exhibuiſſe, atq; ita laqueum ex inflammatione ortū vix potui diſſoluere. Iā alium quendam noui me, poſtquam duorum brachiorū in cubito venas ſecuiſſem, repurgaſſe , ſequenti die nō expectato. Erat aūt purgatio liquor tithymalli ſtatim ex herba expreſſus, humidus adhuc, & nondū exiccatus, habebat autē trium ſiliquarum pondus. Hæc facere oportet, in quibus vires robuſtæ ſunt, æger ætate viget, & affectus vehementer dominatur , vt nullas admittat inducias. Noui etiam iugulares venas a me ſectas eſſe , cum linguæ ſubiectas non inuenirē , ac plurimū adiuuiſſe. In muliere autem venas ad talū aperui, cum ipſam menſibus nō purgari cognoſcerem, atque illinc potius ei morbi occaſionē obuenire, ac duplex ægrotanti commodum ex eo ſubſequutū eſt, nempe conſuetarum vacuationū admonitio, & affectus liberatio. Idem etiā in viris tentandū eſt, ſi ipſos ſanguinē p venas in ano extātes vacuare ſolitos dedicere.

De *cucurbitula.*

Scire hoc quoque vos oportet, cucurbitulis in his etiam affectibus vtendum eſſe , verum vbi iam materia influere deſierit, neq; affectū circa caput, totumq; corpus eſſe ſuſpicemur. Nam quādo materia influit, & loca fluxionibus tētantur, reprimētia potius, & repellētia, quam attrahentia admoueri debent. Poſtquam vero influxus ceſſauerit, opuſq; tandem ſit materiam, quæ in affectas partes inciderat, diſcutere, tunc conuenit & cucurbitulas , & fomēta applicare, q; ſi res poſtulet, etiam cataplaſma. Nihil enim metuendum erit, vbi totum corpus recrementis liberum fuerit, ne alia quædam materies aliunde ad partes affectas defluat. Conſtat autē cucurbitulas ipſum quod in particulis

Cucurbitula ad anginam.

ptinet, & solū discrimē adfert, ad supficiē extrahere posse.

De iis quæ extrinsecus imponuntur.

Extra reme-dia ad anginā.

Extrinsecus autem iniicere conuenit ceruici lanam oleo madidam, aut cerata tenera ex cera, butyro, & adipe anserino conflata.

De Cataplasmatis.

Cataplasmatis vtendum est iis, quæ inflammata discutiunt & concoquunt, nempe ex ordeacea farina, semine leni, palmulis ex aqua coctis, item croco, & mica panis, simul incoctis. Vitari debet cataplasmata, quæ tantum laxāt & valide repercutiunt, Quod si inflammatio vetustior duriorque appareat, etiam confert tunc adiicere ficus siccas, lapathum, adipes, & nitri paulum, quippe materiam extrahere oportet, quod etiam natura molliri festinat.

De fomento.

Adhæc fouere inflammationes vetustas scirrosasq; alienum non est, chamæmeli, aut altheæ decoctorum aqua calida, & si laurum adieceris, præsertim in frigidis humoribus, & contumacibus, qui in altum desederint, multo magis proficies.

De uictu.

Victu vtantur ægri primū omnium mulsa aquosa quæ vniuersa præstare potest, nēpe extenuare, & purgare, partim per vrinas, partim etiam per ventrem. Dari etiam ipsa debet quibus thorax, aut pulmo fluxionem suscepit & thoracis pulmonisque regio angustia præmitur, ac prope est vt inflammatio, peripneumonia, & quodammodo alia Cynanche oriatur. Donec inflammationes moderatiores fiāt & thorax respirauerit, mulsam exhibere nō desines. A tertio die etiam cremor ptisanæ offerēdus est, qui & ipse omnem facultatem obtinet, quippe abstergit, incidit, nutrit, & inflammationum feruorem refrigerare potest. At inflammatione iam extenuata, & moderatiore facta, necesse est etiā lutea ouorum mollissima, non autem multa exhibere. Nam copioso alimento statim angusta premuntur, &

rursus strangulatu periclitatur. Quare inflammatio vt magnum malum in his vitari debet, non enim tantum ex parcissimo cibo, quantum a copiosiore periclitatur. Talia etiã alterius curationis gratia, quod si aliquid etiam prætermissum sit, hoc quoque inuenire poteris, ex his quæ vniuersim dicta sunt, inquirens.

FINIS LIBRI QVARTI.

CAPITA LIBRI QVINTI.
& apendices.

De tussi & medicamento Diacodyon.

Quo victu nutriri debẽt, qui ex tenui & acri fluxione tussiunt.

Quæ medicamenta cõue niant iis, qui a crassioribus humoribus tussi laborant.

Simplicium medicaméto rum expositio.

Composita medicaméta ad tussim extenuandi facul tate prædita.

Antidotum diaprasiu tus sientibus phtisicis, purulẽtis cibum fastidientibus efficax in omnibus cum fiducia vti tor, est enim multo vsu ꝓbatum, scriptura eius habet in hunc modum.

Bechicũ hoc est ad tussim efficax, qđ ab eruis dia oro bon græcis dicitur.

Aliud, quod vehementer calefacit ex commentaris Magni.

Suffumigium ad tussim quod ex stercore leporis pa ratur.

Aliud Bechicum vtile ad participãdũ facile & ad cruẽ ta sputa, spirandiq; difficul tatem efficax.

Aliud suffumigium.

Aliud eiusdem facultatis.

Pastillus fumo excitando idoneus, quo vtor ad vete res frigidosq; affectus.

Bechicum antidotum ad frigidos affectus saluberri mum.

Bechicum valde bonum.

Aliud benefaciẽs præser tim ad tusses vetustas.

Aliud tussiẽtibus, & ægre spirantibus idoneum.

Aliud valde egregium.

Granula bechica, hoc est tussi efficacia.

Ad tussim veterẽ, & phti sim.

Emplastrum ad tussim ef ficax.

Aud valde bonũ, con fert etiã ægre spirantibus.

Catapotia ad tussim.

ALEXAN. TRALLIANI LIBER QVINTVS IOANNE GVITERIO ANDERNACO INTERPRETE.

De Tussi. Caput. I.

TVSSIS, Quemadmodum spirã di quoq; difficultas, & ipsa accidẽs est & diuersas causas efficientes habet. Nonnunquam enim ex calida intemperie, nonnunquam vero a frigida, aut sicca, aut humida sumit exordiũ. Nõ solũ autẽ ex nuda qualitate, sed etiam materia influente similiter constituit, dum humor omnis, qui influit, aut calidã, aut frigidã, aut aliã quãpiam qualitatem assumpserit. At scire hoc quoque oportet tusses non causa tantum, sed etiam locis inuicem differre, ac alias sane ipsarum primario affectu, alias consortii lege prouenire. Quoniam igitur tussis non vnam sed multiplicem causam sortita est, conuenit etiã nos omni studio eniti vt causam eius effectricẽ internoscamus, discernamusque nã apud omnes hoc inconfesso notumque est, citra internotionem non posse recte curari.

Tussis

Signa tussis ex calida intemperie concitatæ.

Tussis ex calida intẽperie signa.

Cum igitur sola intemperies calida vrget tussientes, ẽt calorem merito per eiusmodi quandam qualitatem, vt po te intemperiem calidam sentiunt, & aerem frigidum respirare desiderant, iuuanturq; magis aeris inspiratu, q̃ aquæ potione, & facies rubicunda magis, & caput apparet. Qđ si igiť sola adeo nuda qualitas fuerit, nihil pene, aut nequaquam expuunt. Sin autem expuũt, sputum salsam habere qualitatẽ, aut fumosum colore, aut læuiter biliosum idque modicum admodum, & tenue apparet. Sic enim licet tus-

ſim ex calida intemperie natam ex præſentibus ſignis internoſcere. Nihil vero minus. etiam ex his quæ præceſſerunt hoc fieri poteſt, nempe in ſola tu magna parte balne is calidis, victu calefaciente, & appetitionibus potius quã ſollicitudine.

De tusſi ex frigida intemperie.

Tusſis ex frigida intẽperie ſigna.

Qui ob frigidam intemperiem, nempe frigidam in thorace qualitatem tusſiunt, vultu, & capite longe ſunt calidiores, ſiticuloſi vero non ſunt, neq; ſalſum expuunt, a refrigerantibus offenduntur, calefacientibus iuuantur, acidum magis quam amarorem magna ex parte ſentiunt, ac præcedit hos potius frigiditas, quam, ardor ſolis, item intempeſtiuorum balneorum, potuum & ciborum frigidorum vſus. Ita ſane tuſſes, quæ ex frigida cauſa, aut calida obueniunt internoſcuntur.

De tusſi ex ſicca aut humida intemperie orta.

Tusſis ex ſicca aut humida in tẽperie nota.

Siccæ vero humidæque intemperies, effectiuis ſimiliter qualitatibus internoſcuntur. Differunt autem inuicem, eo quod efficientes qualitates euidẽtisſima ſigna habeant, materiales, obſcuriora, nec opus eſt eadem iterum repetere. Porro tuſſes quæ ex influxa materia ſuperueniunt, ea re innoteſcunt, q copioſa expuantur, vel etiam manifeſtæ fiũt. q, per defluxum ex aliis materiem tranſmittentibus, orginem ſumant. vnde vero, & ex quibus particulis materiæ tranſmittantur, hic quoque diſtinguendum eſt, obſeruandumque, num ex capite id quod tusſim mouet, an etiã ex aliis, & quale influat. Nam pulmo ſubinde offenditur, vt qui primus ſit, deinde thorax, aut latos aut ſeptum tranſuerſum, aut alia quæ piam particula. Dicamus igitur quo modo hæc quoque particulatim internoſcantur, ſimul autem & curentur, vt ſermo de tusſi omni ex parte perficiatur, nihilque omittatur, & medicus, qui ad curationem vrgetur, omnia facilius inueniat.

Nota, quod ex capite materia influit.

Si igitur

Si igitur ex capite defluxio fuerit, irritationem, quandã in vua, vel aspera arteria concitari necesse est.

Fluxio nis ex capite notæ.

Indicia inflammationis in Pulmone, Caput II.

SPirandi difficultas, & febris acuta superueniens, interdum etiam lingua scabra, genæ rubræ, grauitatis sensus, præterea si etiam nihil pene expuatur, & ægri difficulter spirent, inflammationem necessario in pulmone subortã esse ex his omnibus indiciis suspicari ꝯuenit. Sin aũt sitis quoq; vehemens præter hæc signa pariter affligat, ægerq; calorem multum in thorace percipiat, vt frigidum inspirare aerem desideret, adhuc magis feruidam in pulmone esse inflammationẽ existimabimus quod si biliosum expuatur, nõ autem grauitas adeo, aut angustia, sed calor potius sentiatur, erysipelas in pulmone esse, manifesto cognoscitur. Pus sane depræhẽditur, & ex ipso solo colore, & ex aliis indiciis, vnde nos illud interno scere didicimus, ab odore, si concremetur, & quod dissoluitur si in aquam mittatur, item quod non subsidit, quemadmodũ pituita crudusque humor. Si igitur in thorace cõtinetur, cum ex aliis quidem multis depræhẽditur, tum vero etiam quod grauitas in pectore percipiatur, & quod ipsum, cum in subitis cõuersionibus circunfluit, strepitum elidere frequenter audimus. Hæc igitur ad ostendendum pus in thorace contineri, abũde sufficiũt. At si ad prædicta Pleuritis quidem præcesserit, nihil autem notatu dignum sputo educatur, idque violẽter fiat, pus in thorace cõpræhendi omnibus est manifestum.

Inflammatio pulmonis.

Erysipelas pulmonis.

De tuberculo quod phyma dicitur in pulmone contracto. Caput III.

SI hyma in pulmone neglectum fuerit, accedet sane oĩno angustia, & spirandi difficultas, nunc quidem subito, nunc autem paulatim augescit, ita vt æger ipse consueta obire posit. Adhæc nihil is expuit, neq; strepitum aliquem, aut stridorem sustinet, vt que euenire nequeãt, dum pituita adhuc incocta sit, & nondum reiiciatur.

Phyma pulmonis.

Indicia, cum viscosi humores in pulmone continentur. Caput IIII.

Viſcoſi humores in pulmone.

CVm vero æger anguſtiam ſubito citra moleſtiam febris ſitimq́ multã percipit, ſtridorẽ autem quendam cum tuſsi experitur, interdum etiam humoris eductionem, craſſum viſcoſumq́ in pulmone humorẽ contineri, & ex capite, aut alia quadam particula eo confluxiſſe liquet. Caput vero materiæ thoraci infruentis cauſam exiſtere, inde manifeſto internoſces, quod irritatio quædã & gargariſmus circa vuam præceſſerit. Hæc ad internoſcendũ diuerſas tuſsis ſpecies, & affectuũ, qui in thorace, aut pulmone conſtituunt, ſufficiunt. Sũt autem & alii, de quibus poſtea agetur, vbi etiam de exulceratione, ruptura, & eroſione ſcribere cogeremur. At quod ego ſpectaui, non prætereundum ſilentio eſſe, ſed vobis quoque exponendũ duxi, nã viſum mihi eſt peregrinum, & admirabile. Vir quidam calculum exquiſite figuratum expuit, nõ craſſum humorẽ & viſcoſum, ſed reuera calculum, nõ aſperum, ſed etiam valde læuem, durum & renitentem, vt in terram quoque ꝓiectus, ſonum ederet. Hic vir lõgo tempore tuſsi vexatus, non potuit, ne valde tuſsiret, liberari, quouſque calculũ expuiſſet. Vtebar autem victu temperato, humectante, & potius refrigerante mediocriter: erat enim & curis deditus, & habitu tenuis, vt hoc etiam tabidis ipſe reſponderet, & niſi his vſus fuiſſem, puto illum ſimiliter iis, qui tabe laborarũt, interiturum fuiſſe. Meminit etiam cuiuſdam Diuiniſsimus Galenus, qui non calculum, ſed grandinibus ſimilia expuerat, item aliorum quorundam, qui ſimilia bili colore ſputa reiecerant. Ac miror quomodo ipſe nullo refrigerãtiũ vti voluerit, ſed hæc quidem vitarit, calidam autem potius curandi rationem adhibuerit. Nam & Mithridatium ipſis offerebã, inquit, pariter & Athanaſiam, & quæ adhuc magis ſiccare poteſt, Theriacam, omniaque alia antidota ad ſuſpirioſos inſcripta, quæ acribus quibuſdam, & extenuantibus medicamentis conſtant. Atque ea ſe nõ ſolum in vno viro, ſed etiam compluribus vidiſſe dicit. Nullus autẽ eorum quibus eiuſmodi acciderunt, mortem effugere potuit, ſed omnes cũ paulo longiore tẽpore, aut breuiore perduraſſent, inte-

Hiſtoria de viro q̃ calculos expuit.

Galen⁹ notat.

rierunt. At re ipsa verum est hoc quod ille de Archigene ꝓdidit, difficile enim est, homo cum sit, non etiam in multis aberrare: qui nõnulla prorsus ignorauerit, nonnulla etiã negligentius conscripserit. Atq; hæc dicere de tam sapiente viro ausus non fuissem, nisi veritas confidenti me esse animo incitasset, atq; ego rursus impium esse silere, cẽsuissem. Nã medicus, cum id quod sibi videtur, arripit, & non explicat, valde alios offendit, & impietatem exercet, magnoq; errori imprudens seipsum sponte implicat. Verum illud agẽdũ est, quod, inquit, Aristoteles dixerit, Amicus quidem Plato, amica vero etiam veritas, duobus autẽ propositis, veritas præferri debet. Cæterum vt particulares medicamentorũ in tussim efficaciam materias facile inuenire, & affectui quẽ signa tibi suggerunt, accommodare possis, cõsentaneũ putaui, post notationes & generalẽ medendi rationem, etiam auxiliorum differentias vobis interpretari, adiecto exquisito ipsorum pondere, ne opus sit ab alio ea discere, sed hinc id quod quæritur, colligatur.

Notandæ.

Bechica, hoc est, ad tussim idonea, quibus ut endum sit.

In quibus id quod { ex supernis } influit, tenue est, & acre, thoraxque recrementi copiam nõ habet styrace, myrrha, melle despumato & vino exceptis, vtitor, fingito etiã catapotia eruorum instar vtitorq; noctu, pilulas duas, aut tres, aut vnam exhibens, virium ratione semper habita. Nã cum moderate offeruntur, præstantissima sunt vtilissimaque, & veteres tusses a tenui fluxione concitatas persanant. Aliud. Papaueris lachrymæ, myrrhæ *, galbani, pari singulorum pondere melle excepto vtitor. Aliud. Galbani, castorei, opii, piperis, paria pondera contusa excipito, fingitoque catapotia, ac eodem modo vtitor, in quibus nõ admodum tenuis est influxus, sed etiam thorax recrementa cõtinere videtur, & non admodum opus est torporem inducere. Aliud. Styracis vnciam, opii * drachmam, galbani semunciam, terebinthinæ semunciam. Redigito in catapotia, ac similiter ipsis vtitor.

Catapotia ad tenuẽ & acrẽ influxũ.

* Græcus ĩpr. additũ habet, gĩgiberis. Græcus gĩgiber.

Impr. græcus vnciã.

In vulgato græco, drachma vna.

*

Græcus īpr. duę in alio, duodecim.

*

Duodecim.

*

Quinq; Hygia medicamentū.

*

In impresso græco, quinq;.

*

Vnciæ duæ, in alio, nouem.

Optimū me dicamētum. Ex Cynoglossa.

Aliud Bechicum, in quibus acris influxus est, & thorax mediocrem repurgationem postulat.

Nucleorū pini vnciam, palmularum carnis vncias duas, iridis sescūciā, amygdalarum dulcium vncias duas, tragacāthæ vnciam. Melle Attico excipito, & vtitor, cochlearium exhibens. Aliud. Rosarum viridium drachmæ octo, nucleorū pini drachma, terebinthinæ drachmæ * duæ, vuarū passarum dulcium drachmæ quatuor, mellis qđ sufficit.

Aliud ad tenuem admodum, & acrem influxionem.

Alterci seminis drachmæ * duodecim, nucleorum pini drachmæ * sex, croci drachmæ * duæ, sapa dulci excipito fingitoque catapotia eruorum instat, & dato noctu.

Aliud quod in mixto affectu ualet, uocatur autem Hygia.

Ameos vncia, anisi sescuncia, opii drachmæ * duæ, tragacanthæ, meleorum pini torrefactorum, singulorum drachmæ quatuor. Arida læuigato misceetoque cum tragacātha. Hanc autem, & opium prius aqua macerare oportet, deinde læuigata mixtaque in pastillos conformare, qui singuli drachmam pendeant. Siccatos in vmbra cum mulsa exhibeto. Bechicum Aliud. Styracis, croci, galbani, opii, singulæ * drachmæ, nucleorum pini * drachmæ quatuor, fingūtur catapotia fabæ Aegyptiæ instar, ac datur pilula in noctem, ac vna nocte interposita altera exhibetur, si vtique vsus postulat. Ita nanq; valens & vtile medicamentum est ad acres, & tenues fluxiones, vt multos ex vno curatos nouerim, quā uis longo tēpore fluxionibus laborassent. Hoc medicamentum dandum non est, nisi solis probis, & prudenter artem exercentibus.

Aliud ad plura efficax.

Myrrhæ troglodytidis drachmæ sex, alterci drachmæ quatuor, opii totidē, cynoglossæ herbæ corticis drachmæ quatuor, semis. Corticem in sole bene siccato, miscetoque cum reliquis, opium vero aqua macerato fingitoque pastillos, & pro virium ratione exhibeto. Confert etiam cruēta

ſpuentibus, dentium fluxionibus, vrinarum ſtillicidiis, veſicæ doloribus, ſummatim iis qui vehementi fluxione laborant, Colicis, & Lienoſis.

Aliud Bechicum quod Miſterium dicitur.

Croci, caſtorei, ſeminis alterci opii, ſtyracis, ſingulorum drachmæ quatuor, melle exceptis vtitor, præſtãtius autem fit, ſi pro quaternis, duas alterci miſceas. Facit etiam Cœliacis, nam continuas fluxiones impedit.

Bechicũ Myſteriũ.

Ad tuſſes in quibus multus acriſque in fluxus eſt, præſtat etiam'ne in bilem ille conuertatur.

Dulcis radiculæ bene purgatæ, & elotæ vnciæ tres, ſemis, tragacãthæ vnciæ tres, ſucci dulcis radiculæ vncia: amyli vnciæ tres: ſucci lactucæ vnciæ duæ, ſemis. Coniicito tres ſemuncias dulcis radiculæ in ollã, ĩ qua ſint aquæ puræ ſextarii ſeptem, & coquito vſque ad tertias, deinde vbi refrigeraueris ex aqua, in quandam puram patellam coniicito, atque ſic vncias tres tragacãthæ addito, curatoq; ipſas vſque ad matutinum tempus incoqui, & puro mortario indita, a dictoque ſucco dulcis radiculæ, & lactucæ contũdito incernitoq; cribro. Mane vtraque miſceto, poſtea ſi craſsius euadit, Chryſatticum vinum addito, emollitoque donec mellis craſsities fiat. Dato cũ fiducia ieiuno cochlearia tria, ſiue ſiccitas, ſiue aliud quidpiam fluxionis cauſa extiterit. Hoc medicamentum Iacobo Pſychreſto aſcribunt viro magnifico, & Dei in arte obſeruantiſsimo, vocabatur autem Pſychreſtus, quia alimento humectante vteretur, atque hoc facere videbatur, cum vulgus hominum rerum ad ſe nõ pertinẽtium curioſum eſſe, pecuniæ deditum, & ſemper in triſtitia & curis per totam ipſorum vitam agere videret. Hactenus de iis qui tenui fluxione & acri infeſtantur, eoq; tuſsiunt. Porro ſunt & alia multa tum a Diuiniſsimo Galeno, tũ aliis prodita, verum ſatis eſſe putauimus, non copiam medicamentorum, ſed quæ longo vſu a nobis ſunt comprobata, explicare. Itaque Antidotum quod dia codyon vocatur, nihil minus eos qui acribus tenuibuſque fluxionibus mole-

Medicamẽtum Iacobi pſychreſti.

ſtantur, iuuare ſolet, quare huius quoque ſcripturam expo nendam eſſe duxi.

Diaco- dyon Ga.

Diacodyon, ut Diuiniſsimus Galenus ipſum parauit.

In alio quinde cim.

Papauerum capita decem * in aquæ ſextarium coniecta prius macerato, ſi fuerint humidiora millioraque vſq; ad vnum diem noctemque, ſin aũt duriora & ſicca fuerint, lõ giore tempore quam vno die, ſatius autem eſt dura nõ accipere, & humida admodum etiam reiicienda eſſe cõſtat. Quippe ſicciora ſuccum modicum habent, humidiora vero multũ quidẽ, ſed non coctum, aquoſum & imbecillem, quare etiam ea quæ ex humidis valde locis petuntur, repu dianda eſſe liquet Coctionis finis eſto nõ eſt tertia, aut quar ta, aut omnino huiuſmodi quæpiam aquæ portiuncula reli cta fuerit, verum quamprimum tota intabuerint, ſuccus ex primi debet, & nõ amplius incoqui, atq; ſic dimidia mellis pars ei admiſceri, & igne fumi experte vſque ad mellis Attici ſpiſsitudinẽ decoqui. Coctio ex aqua pluuiali, aut fonta na fieri. vſus autem ipſius iis qui ſomno indigẽt, accõmoda tus eſt, quibus etiam ea quæ ex opio parantur, frequenter offerre cogimur. Requirũt autem eiuſmodi potiſsimũ medicamenta illi, quibus fluxio tenuis a capite in aſperam arteriam defluit, quæ propter tuſſes inſequentes dormire nõ permittit In his ego medicamẽti confectionem ex ſapa pa rare conſueui, ad talia vero abunde coctum eſt medicamen tum, cum papauerũ capita vſq; ad aquæ dimidias incocta fuerint, ac præſtat ipſum, vbi fluxio admodũ ſubtilis tuſſim fecerit, ex paſſo Thebano & Cretico, quam melle deco quere, vt quod extenuantẽ vim obtineat, vitarique debet ipſum tũc, cum tenues defluxiones, quæ græce catharrhi di cuntur, intendat, augeatq;. Dulcis autem radicula medicamẽto, dum coquitur, miſcenda eſt, vt ſimul incoqueatur, ve rũ illius inopia, ſuccus eius qui ex Creta adfertur. At ſi in thorace copia, quæ ex capite fluxerit, contineaĩ, confectio, quæ ex melle paratur, vtilior exiſtit. Nã vt ægri ſomnũ, ita etiam ſputi eductionem requirũt, quæ melle efficitur. Qua

Vſus diaco- dyon.

propter ei quod magis vrget, insistens, cũ æger in somnum inciderit, vel id quod ex melle, vel illud quod absque eo cõstat, exhibebis, interim ambo miscebis, huc spectans in mistura, vt ex altero amplius, eo quod vrget, postulantẽ, iniiciatur. At moderatus medicamẽti modus esto, insignis duorum cochleari in mẽsura, augebisque ipsum aut minues ꝑ morbi magnitudine, & ægri, cui offers, ætate, anni tempore, & regione. Si enim ad frigidius vergant, paucissimũ exhibebis, sin aũt ad calidius, copiosius. Porro ꝙ ad defluxiõis quãtitatẽ, & qualitatẽ respiciẽs, plus minus exhibebis, cuiuis manifestũ existit. Hoc enim ĩ omnibus præsidiis est cõe.

De tussi, & medicamento Diacodyon.

Tanta etiam de medicamento Diacodyon a nobis dicta sint, quod aliis quoq; multis affectibus cõducit. Nam ardore febrili æstuantibus prodest, itẽ si immodica sitis vrget, si vigiliæ infestant, si sudores ob tenues acresq; humores affligũt, vt ꝑpe in syncopen æger incidat, adhæc si erysipelas in thorace existit. Præterea iis opitulat, qbus vertigines ob calidos vapores ex vẽtre, aut corde, aut iocinore ascẽdentes oboriũtur, nec nõ quib⁹ gingiuæ ex acribus humorib⁹ fluxiões experiunt, dẽtesq; dolẽt, insuper iis quos vehemẽtes lippitudines e syderatio, dolores, vigiliæ, & fluxiões ex tenuis & acris humoris cursu excitatæ torquẽt, præsens est remediũ, si pro viriũ rõne exhibeat. Nã gargarisatu ad multa admodũ valet, quorũ numerũ memoria tenere difficile est, sed tm̃ intelligere satis est, in omni calida intemperie, si moderate, & vt res postulat, propinet, ceu aliud etiã quoddã, præsentissimũ adferre præsidiũ potest, quẽadmodum & vitam frequẽter adimere, si viribus valde infirmis porrectum fuerit, cumque recremẽtorum copia in thorace cõtinetur, quare magna diligentia, & animaduersione ipsum præbere conuenit. Præstat autem, vbi talis suspicio fuerit, nempe abundãtiæ, aut imbecillitatis cã, neq; copiosum neq; per se ipsum exhibere. Etenim licet ipsa tussim lenire videantur ac somnum accersire, attamen thoracis angustiã

Diacodyõ qñ exhibebitur & quib⁹.

adaugent, vt multi ceu laqueo ſtrangulentur. Quare præſtat minus ex eo ſemper dari, & præterea extenuantia, aut abſtergentia ei miſcere, vt oxymeli, aut quod ex marrubio conficitur, & tunc potiſsimum, in quibus id quod influit, tenue eſt, vt diximus, & acre, ſi enim tale quid ſit, nihil inde nocebis, ſi antidotum dederis. Nam ea quæ tenuia ſunt, mediocriter craſſa reddit, & contemperat, doloremque hinc prouenientem finit.

Quo uictu nutriui debeant, qui ex tenui & acri fluxione tuſsiunt.

Victus tuſsientium.

In quibus tenuis acriſq; fluxio thoracem infeſtat, iis ptiſana, lutea ouorum, gallinarum alæ, teſticuli gallorum, piſces dura carne præditi, & præſertim Iſicia ex ipſis confecta, nempe orpho, glauco, ſepia, & buccino, dari debēt, ſin autem pectines ad ſint, etiam hi offerentur. Nam hunc cibū bonum habere ſuccum, vim contemperātem, & mediocri ter ſpiſſantem cum dulcedine etiam depræhendes. Inter olera, malua, & cocta, & non cocta his eſt aptiſsima, itē lactucarū caules ſimiliter, & intybi. Hæc autē largius exhibere conuenit, vt quæ etiam ſub amarum aliquid habeāt, vnde tū refrigerare, tū obſtruere poſſunt, adhæc carnes quoque ipſos aſſumere, quales velint, alienum non eſt, itē pectora boum, ouium ventres, pedes, & roſtra, anſerumq; alas & ventres. Inter legumina præponi debet halica cum aliqua aue, aut carnibus, item fabæ coctæ, quod ſi etiam tempus ferat, virides dare alienum nō eſt, quippe hæ ſpiſſant & contemperare infinitis modis poſſunt. Ex fructibus autē pomaceis dulcia mala præbere magiſque a balneo cōducit, ſic enim, ſi aſſumātur, magis iuuant. Aſſa vero ſuper cibum comedere cōmodius eſt. In mēſis ſecundis caſtaneæ aliis præponi debent. Nam vt cūque ipſas eſſe velis, affectus hos iuuant, magiſq; coctæ, palmulas autem, & vuas paſſas, ſi dulces ſint, neque multas, neque frequēter largiri oportet. Qđ ſi germina fœnugræci etiam continentius ipſis dederis, nō magis offendes, vt quod vim quandam humoris qui perti-

naciter thoraci inhærescit, repurgandi obtineat. Potione tẽperata vtendum est, si æger quoque calidus fuerit, sin autẽ frigidus temperamẽto, frigidam quoque bibere ipsis audacter permittendum. Quod si vinum eis gratum est, ꝓpina etiam Chrysatticum modicum, & Bithynum, & magis dulce aliquod vinum. At balneis vtantur quam licet tepidissimis, & in caput plures ex tepida situlas recipiant, vnganturq; totum quidem corpus hydrelæo, caput aũt rosaceo, & in aquæ frigidæ solio diutius immorẽtur. Cum enim sic nos agimus, tum id quod iam in thoracem incidit, celeriter educetur, tum nihil aliud in posterum influet, cum caput calorem præter naturã deposuerit, & humor qui influebat, tussimque irritabat, mediocriter crassus sit effectus.

Tussis ex viscosis humorib⁹ curatio.

Quæ medicamenta conueniant ijs quia craßioribus humoribus tußi laborant.

Cum iam de iis quibus tenues humores in thoracem & pulmonem defluunt, tractauerimus, de viscosis etiã crassisq; humoribus, respirationis partes infestãtibus persequamur. Duplici autem modo auxilia hoc in commẽtario vobis interpretatus sum, vno quidem simplicia, & paratu facilia, vt naturam viresq; eorum accurate intelligẽtes, nos ipsi quoq; medicamenta cõponere possimus, quæ magnitudini & qualitati infestantis morbi cõueniant, altero vero cõposita, quæ longo nos vsu & experientia comprobauimus

Simplicium medicamentorum expoßitio.

Strobylus viridis mulsæ ĩcoctus, piceæq; fructus & * glycirrhizæ radix ipsa similiter cocta, castorei suffimen in carbonibus excitatum, & per inspirationem attractum. Maxime enim iuuat pulmonis, thoracis, cerebrique affectus. Humidos & frigidos capitis, ac thoracis morbos etiã spica nardi sanat, eo q siccare potest, itẽ adianthum, vel amygdala amara pulegium, satureia, & ficus pingues. His omnibus vtendum est, in quibus thoracẽ & respirationis particulas viscosi humores, & crassi obstruunt, infestantque, cauenda autem quæ his valentiores vires obtinent. Hæ nãque par-

* Vulgatus codex grecus hẽc chryso colla.

Medicamenta tussi efficacia.

ticulæ non requirunt ea quæ efficacem habent actionem, præsertim in quibus pus expuitur, talia enim e ꝯtrario desiccant, quare etiã quæ vrinam mouent, inimica sunt, cum sputi eductionem e thorace impediunt. Nam vbi seorsum per vrinam trahitur, excrementa respirationis partibus infixa ægre sursum educi possunt, præsertim vbi magis quã par est, torrentur, & desiccescunt. Quapropter consulo, in quibus infarctus humor est, aut pus in thorace continetur, incisorium quidem medicamentum exhibere, restinguere autem ipsius vim, ne valde calefaciat, siccetq́ꝫ, admiscẽdo ipsum succis quibusdam, aut liquoribus aliis simul incoquendo, aut contemperando, magisq́ꝫ si æger sicciorem temperaturam habitumq́ꝫ tenuiorem habere videatur, præterea si febris adfuerit, tunc humidiora, & mediocre calefacẽtia offerre conuenit. Cum medicamentum quod exhibebitur, tale euaserit, superflua excrementa respiratoriis inhærẽtia, facile & citra impedimentum eductioni parebũt, victu ex hyssopo, & pulegio, vel thymi turionibus siccis, vel carapotiis vti non oportet, nisi tantum in illis, qui frigidis, viscosis, crasisque humoribus scatent, adhæc qui temperamẽto humidiore & frigidiore præditi vidẽtur, & si cibo copiosiore balneisque in tempestiuis antea vsi fuerint. In talibus enim omnes, qui nos præcesserunt medici, ex sinapi, aphonitro, & sulphure composita adhibuerunt, quorum etiam confectiones ad propositum affectum accommodari licet, maxime si pro tẽperamento, cõsuetudine, & ægri viribus accurate auxilii facultatem & intendamus, & remittamus.

Composita medicamenta ad tussim, extenuantia.

Marrubii succi sextarius, mellis Attici tantundẽ. In duplici vase coquuntur vsq́ꝫ ad vnum sextarium, parataque vitreo vase conseruantur, & cochlearia duo mane & vesperi exhibentur. Hoc remedium tussim sanat, etiam si inueterata sit, & pus in thorace contineatur. Aliud. Spicæ nardi, croci, piperis, marrubii. singulæ vnciæ, gingiberis sescũcia, mellis, vini, vtriusque sextarius. Marrubium cum vino vsque

ad dimidias coquito, deinde reliqua mixta incoquito, donec mellis fiat ſpiſsitudo, ac mane & veſperi vtitor.

Antidotum Dia praſsiu, tuſsientibus, Phtiſicis, purulentis, cibum faſtidientibus efficax, in omnibus cum fiducia utitor, eſt enim multo uſu probatum, ſcriptura eius habet in hunc modum.

Hyſſopi Cretici ſcrupuli ſex, apii vnciæ ſex, citrii medullæ vnciæ ſex, calamithæ vnciæ ſex, iridis illyrice vnciæ quatuor, roſarum ſiccarũ libra vna, ſemis, dulcis radiculæ ſucci tantundem, pulegii libra, capitum papaueris ſyluatici vnciæ decẽ, marrubii viridis vnciæ ſex, palmulæ Nicolai quinquaginta, ficus pingues viginti quinque, in alio, quinquaginta, nuces pini virides quinq;, ſapæ primariæ ſextarius, mellis primi meriti ſextarii tres, aquæ fontanæ ſextarii ſedecim. Coquito ad aquæ tertias, deinde medicamentis ſic proiectis, mel & ſapam adiicito, coquitoque ad mellis ſpiſsitudinem. Exceptis vtitor ad prædicta audacter. Nam valde nobile eſt, & multo vſu probatum remedium.

Dia praſsi medicamẽtum.

Bechicum, hoc eſt, ad tuſsim efficax, quod ab eruis Dia orobon Græcis dicitur.

Palmularum pinguium ſeſquidrachma, iridis drachma: croci drachma, piperis drachma, erui ſeſquidrachma, mellis deſpumati quod ſatis eſt. Cõtuſa incretaque melle excipito, datoque ieiuno cochlearium, qđ ſi amplius infeſtetur, porrige etiã alterum. Aliud. Sinapis torrefacti, & eloti paria pondera melle deſpumato excipito, ac ad tuſſes diuturnam perfrictionẽ expertas vtitor. Aliud eiuſdẽ facultatis. Sinapis, piperis cõmunis, ſingulorum ſcrupuli ſeptẽ, mellis ſextarii quatuor. Hæc cõtundito, deinde melle emollito in vnitatẽ cogito, fingitoq; pilulas, mane & veſperi exhibeto. Valẽs eſt medicamẽtũ, & præſtãtiſsimũ, vt ꝓpterea ipſum a Deo datũ eſſe, ſermõe ſit celebratũ. Aliud. Coſti vn. cardamoni, caſtorei, opopanaci, ſingulo℞ drach. duæ, croci, galbani, piperis albi, ſingulorũ drachma, mellis quod ſatis eſt.

Dia orobõ ad tuſsim.

Theodotum medica mẽtum hoc eſt a deo datũ.

Datur fabæ Aegyptiæ inſtar ex aqua. Confert hoc etiã iis qui pus iam educere meditantur.

Aliud quod uehemẽter calefacit ex cõmentarijs Magni.

Eruorum farinæ ſemuncia, ſeminis lini torrefacti vncia, pulegii vnciæ duæ, nucum pini, altheæ radicis, hyſſopi, ſingulorum vncia, vuarum paſſarum quibus acini ſint exempti, vnciæ duæ, ſemis. Dulcis radiculæ decocto excipito, & cum fiducia etiam in febricitantibus vtitor. Aliud. Hoc ipſum ſimiliter in ſigne. Nucum pini vncia, tragacanthæ vncia, palmularũ carnis vnciæ duæ, iridis vncia, amygdalarum dulcium vnciæ duæ, mellis Attici quod ſatis eſt. Excipito datoque cochleare.

Suffimen ad tuſsim quod ex ſter core leporis paratur.

Suffimẽ ad tuſſim.

Reſinæ terebinthinæ, auripigmenti, ſtercoris leporini pares modos in collyrium redigito, & carbonibus abiegnis, & terebinthinis fumum excitato ad triduum. ſi vires p̃miſerint, & affectus ex omnibus {notis} apparuerit frigidiſſimus, atq; id quod influit, tale ad amuſſim exiſtat. Nã in quibus calidus eſt affectus, talibus vti periculoſum eſt.

Bechicũ ad cruẽta ſputa

Aliud Bechicum utile, ad impertiendum facile, & ad eruenta ſputa, ſpirandique difficultatẽ efficax.

Iridis Illyricæ drachmæ quatuordecim, myrrhæ Troglodytidis drachmæ duæ, ſtyracis calamitis vncia vuarum paſſarum acinis purgatarũ drachmæ octo. Cum fiducia vtitor fabæ Aegyptiæ magnitudinem exhibens.

Suffmẽ ad cruẽta ſputa

Aliud ſuffimen.

Thuris, ſandarachæ, medullæ ceruinæ, paria pondera. Omnia læuigata in paſtillos cogito, & per infundibulũ dies tres ſuffito, ſeruatoque ægrum domi, odorata ei adhibens, recte autem facies, ſi primo die ter ſuffitum excites, ſecũdo, bis, & tertio, ſemel. Si paſtillo in panniculum coniecto fumum extites, longe præſtantius hoc reddes medicamentum. Multis experimentis eſt probatum.

Aliud eiuſdem facultatis.

Tus masculum, mastichen, medullam ceruinam, sandaracham, styracem, omnia pari portione ad fumum excitandum incendito, vbi prius vinum merum propinaueris.

Pastillus fumo excitando idoneus, quo utor ad ueteres frigidosque affectus.

Dauci, cardamomi, sinapis, abrotani, sandarachæ, omnium pares portiones sumito, ac cum fiducia per infundibulum vtitor:

Bechicum antidotum ad frigidos affectus saluberrimum.

Piperis, baccarum lauri, thymi, singulorum vncia, mellis quod sufficit. Dantur duo coclearia mane.

Bechicum ualde bonum.

Bechicũ ad frigidos affect°.

Pulegii, mastichæ, singulorum drachmæ quatuor, piperis drachmæ duæ, mellis despumati quod satis est.

Aliud benefaciens præsertim ad tusses uetustas.

Bechicũ ad tusses vetustas.

Marrubii succi libram, olei omphacini libram, mixta ꝑ viribus dato, valet etiam insigniter ad sputa cruẽta. Aliud. Vbi porrorum succo admiscueris mellis despumati librã, dulcis rediculæ succi, hyssopi, singulorũ vncias duas, amygdalarum expurgatarum vncias duas, & semissem, pistaceorum purorum & torridorum vncias duas, nucum pini purarum, & torridarum vncias duas, seminis vrticæ vnciã, seminis lini torrefacti semunciam. Valet ad tusientes, & præsertim iis qui viscosa educunt.

Aliud tußientibus & ægre spirantibus idoneum.

Nardum gallicam contusam melli adiicito, & nucis auellanæ instar ex ea dato.

Aliud ualde egregium.

Pilulæ bechicæ

Vuæ passæ domesticæ vncias duas: staphidis agriæ scrupula duo, piperis scrupula quatuor. Fingito catapotia, & vtitor ad vuluæ perfrictiones.

Pilulæ Bechicæ hoc est, tussi efficaces.

Opii, styracis, castorei, terebinthinæ, sulphuris viui, singulæ vnciæ. Datur pilula vna, aut duæ, aut tres pro viribus.

His semper vti conuenit, in quibus tussis est diuturna, multasque vigilias inducit.

Ad tußim ueterem & Phtisim.

Marrubii teneri succi sextarii octo, vsque ad dimidias coquãtur, deinde picis liquidæ sextarius superfũdatur, ac vbi vnitas facta fuerit, nardi Syriacæ læuigatæ vnciam adiicito, croci obolum, pompholygis Cypriæ obolũ, thuris vnciã, piperis lõgi, lapidis Hæmatitis, singulorũ drachmas duas. In eclegma redactum, lingendum pro viribus dato. Admodum prodest iis, qui in pulmone vlcus experiuntur, & qui per totam tussim pus excreant, item stomachi, & intestinis affectibus opitulatur. Cæterum ad eiusmodi affectus etiã su perfusionibus & emplastris vti, nõ est alienum, a simplicioribus primum incipiendo. Abunde auxiliatur oleum chamæmelinum, si thoraci inungatur, nũc per se, nunc anethino ei addito, adipe anserino, butyro, œsypo humido, & rutæ turionibus. Quod si vsus requirat etiã lanas sordidas ipsis imbutas pectori imponere vincit. Atq; hæc satis opitulari possunt, crassis viscosisque humoribus thoraci tussientiũ infixis. Si emplastris indigeant, etiam horum scripturas exponam, quæ & ipsæ in eiusmodi affectibus variis modis sum expertus.

Emplastrum ad tussim efficax.

Terebinthinæ vnciæ sex, œsypi humidi vnciæ quinque, ceræ vnciæ duæ, alias vnciæ tres, iridis cõtusæ, vnciæ tres, olei cyprini vnciæ tres.

Aliud ualde bonum, confert etiam ægre spirantibus.

Butyri vnciæ sex, adipis anserini vncia, adipis taurini vnciæ sex, œsypi vnciæ quatuor, galbani vnciæ quatuor, opopanacis vnciæ quinq;, castorei vnciæ tres, ceræ vnciæ sex, euphorbii vnciæ quinq;, adipis suilli veteris vnciæ duæ. In emplastri formam redacta thoraci imponito. Bene facit etiam emplastrum Peganera, & Anethine, & quod a baccis lauri Diadaphnidon Græcis dicitur.

Catapotia ad tussim.

Styracis, opii, myrrhæ, singulorum semuncia, opobalsami, croci, vtriusque drachmæ duæ Fingito catapotia ad magnitudinem erui, dormituro deglutienda dato. Aliud. Gingiberis vncia, piperis albi vnc. galbani, castorei, croci, opii, singulorum vncia: styracis semũcia. Fingito catapotia eruorum instar, & dormituro exhibeto.

Catapo. ad tussim.

FINIS LIBRI QVINTI.

CAPITA LIBRI SEXTI & appendices.

CAP. I.

ALEXAN. TRALLIANI LIBER SEXTVS IOANNE GVINTERIO ANDERNACO INTERPRETE.

De Pleuritide, Caput I.

Pleuritidem voco, quæ ꝓprie Pleuritis est, non.n. oĩs lateris dolor, Pleuritis nominatur. Nã quæ proprie Pleuritis existit, membranæ costas succingentis inflammatio est, vnde etiam febrim inducit acutam, vtpote corde vicino, & consortii lege cõdolescẽte. Si igitur febrim acutã, spirãdi difficultatẽ, dolorẽ pũctoriũ, & tussim depræhenderis, tunc illũ exquisitæ Pleuriticũ esse dicito, cui oĩa hæc acciderint. Febricitãt aũt spirãtque difficulter etiã qui iecoris inflammatione laborãt: latere distẽduntur, indolescunt, & ex consensu tussiunt, verum pũctionẽ non ita percipiunt, neque pulsus duritiem habent.

Pleuritis vera

Quomodo Pleuritici ab Hepaticis discernantur.

Differẽtia Pleuriticorũ & Hepaticorũ

Discernes autẽ eos tum peculiari dolore, tum pulsibus potissimum. Etenim Pleuritici pulsum habẽt, qui serræ modo tactum secet, & durum, iecore aũt affecti, nequaquã, sicut nec qui pulmone laborant,, ob particularum molliciẽ nihil tale possident, imo neque tusses Pleuriticis, & Iocinorosis similes existunt. Etenim Pleuritici, & tussi vehemẽtiore premuntur, & statim exereant, tẽporis aũt processu, omnia deinde colorata expuunt, quod etiam humorem, qui inflãmationem pepererit, indicat. Nam rubrum cũ est, sanguinem humorem notat, quemadmodum etiã omne subflauum, biliosum: album viscosumque, pituitosum, atque melancholicum testatur. At Hepatici irritantur quidem ad tussim, sed nihil excreant. Scire autem te volo, etiam Pleuriticos nonnullos tussire, & nihil emoliri: verũ hinc non cẽsere omnino eum esse Hepaticũ oportet, qui tussit quidẽ, non autem excreat. Nam Pleuritis quoque contumax cõcoctuque difficilis esse potest, quæ maxime etiam periculosa existit. Iam inflammatio quoque inferius in mẽdacibus costis subsistere potest, vt nihil ad thoracem pertingat, quẽadmodum etiam inflamatio externa. Nihil enim in hoc affectu excreatur, sed magna ex parte, nisi humores, qui inflammationem excitarunt, fuerint discussi, in abscessum cõuertuntur, rarumque est. Animum igitur aduerte simul omnibus, & faciei colori. Pallidi nanque sunt plurimum iecore affecti, quod Pleuriticis non adeo accidere consueuit. Hoc sane modo Pleuritici internoscendi sunt.

Curatio Pleuriticorum.

Pleuriticorũ curatio

Cæterum curare ipsos oportet, ad vires, & naturam ipsam morbi respiciendo. Si nanque sanguineum esse, qui inflammationem fecerit humorem, indicia suggerunt, ad venæ sectionẽ venito, præsertim si in supernis partibus ꝯstiterit, vt iugulum quoque detrahat vehemẽter. Si nihil horũ fuerit, sed etiam dolor imam septi transuersi regionẽ affligat, aluum purgare cõuenit, vt Diuinissimus Hippocrates

nos

nos docuit. Ne igitur temere ſanguinem dimittas, neque purges, vt vulgo faciunt, niſi exquiſite didiceris humorē, qui inflammationē pepererit, copioſum eſſe & in toto cor pore ſuperare. Etenim cum alia quoque multa copiā tibi indicabunt, tum vero maxime fomentum, quod loco admouetur. Si igitur fomentorum, & ſacculorum vſu dolor moderatior euadit, vt etiam æger manifeſto recreationē ſentiat copiam non eſſe intelligito, ac cum fiducia fomento vtitor, & auxilia parti inducito. diſcuties enim id quod offendit, quodque inflammationem excitarit. Quod ſi nihil horum euenerit, ſed dolor magis præterquam quod nihil cedit, adhuc etiam validior appareat, cōſtat copiam exiſtere, quam particulæ incaleſcentes ad ſe attrahunt. Hoc igitur vbi manifeſtū fuerit, ne differas, ſed potius nulla mora interpoſita, vacuationem adhibeas, qualemcunq; ex his quæ ſuperius commemorauimus, expedire ſuſpiceris. Vulgares autem noſtri temporis medici cauent, ne Pleuriticū aliquando purgent, ad ſanguinis autem miſſionem tanquā inculpatam & tutiorem confugiunt. Verum ſciendum eſt Plæroſque, præſertim in quibus non adeo magna ſanguinis copia in venis ſuperare videatur, iuuiſſe, locum acutiſſimo ſcalpello probe ſcarificaſſe. Conuenit autem cucurbitula quoque poſt cutem inciſam vti, vt quod in ea continetur, ex alto extrahatur, atque hoc facto mirari licet, quo modo inde etiam dolor, qualiſcunq; fuerit, licet vehementisſimus, conquieuerit, vt neque fomento, neque alio præſidio indiguerit. Hoc medici priuatique omnes vſi ſunt, lōga id experientia edocti, & iuuant. Commodius autem eſt & tutius, in quibus parua copia eſt euacuanda, hac vti curatione, vtpote validisſima, atque in omnibus auxiliis ſic agere præſtat. vtitor autem fomentis humori ſuperanti familiaribus. Si nanque ſanguineus fuerit, iis quæ diſcutiunt ſiccantq;, ita vt non calefaciant admodū, quale eſt ex milliis fomentum. ſin autem llioſum, ſpōgiis ex aqua calente ſolis cū herba chamæmelo, vtēdum, quod ſi pituitoſior fuerit ex ſale, & foliis lauri. aut eruis torrefactis, aut {la-

Fomenta copiā in Pleuriticis indicans.

nis } oleo anethino imbutis, sin melancholicus abũdet, fomento potius ex furfuribus in iure chamæmeli decoctis. Hoc fomentum excellentissimum est, & prope ad omnẽ dolorem conuenit. Nam licet ipsum etiam calidius efficere admiscendo, si vsus postulet, amplius, vel altheam, vel anethinum oleum loco chamæmeli, & intendere ipsum, item lenire quomodocunque velis, pro affectus propositi ratione. At fomenta ex posca, & præcipue que rodens aliquid continent, vehementer auersor, siquidẽ materiam repellunt quæ autẽ valde sunt acria, inflammatis fluxionem excitãt. Ceratis ex adipibus, & fomẽtis lenibus admodũ, quatenus licet, inter initia potissimum vtitor. vbi vero concoctio apparuerit, nihil nocebis, si etiam emplastro calefaciente vtaris, quale est quod ex melle paratur, per se, & cum adipe suillo adhibitum. Similiter etiam Peganera dictum intestinos affectus admodum discutit, & per se, & alicui horum admixtum. Bibant omnium maxime aquosam modum mulsam, nullum enim aliud auxilium ita Pleuriticis accommodatum inuenias. At si febris vehemens admodum fuerit, ne sic quidem, si valde sit aquosa quicquam nocebit. Similiter autem loco mulsæ, vtitor apomelite, quemadmodum etiam mulsa, paululum, quotiescũq; æger grauiter tollerat excreationem, tepidum ex eo supersorbere præcipiens. Quod si magis rursus in sputo educendo laboret, vtitor etiam oxymelite, præsertim quod marrubium habeat incoctum. Fugito autem Diacodyon, & Philoniũ, aut aliud quoddam leniens medicamentum. Maxima namque pericula inducunt, dum omnia humores eductioni cõtumaces reddunt, præterquam quod etiam vires posternant, reddantque emortuas. Sin autem dolor vehemens, & intollerabilis vrgeat, vel etiam vigiliæ multæ viribus robustis torqueant prædictis vti alienum non est, vt vires ipsæ nimis vigiliis periclitantes recolligantur. Sin imbecillitas viriũ fuerit, vitato prorsus torporis inducẽdi efficacia.

Peganera.

Mulsa aquosa pleuriticis.

De *uictu*.

Cibo vtatur cremore Ptisanæ largiter decocto, donec

id quod flatuosum ẽ, deposuerit. Nihil enim probe coctus fuerit, præcordia ipsa quoq; inflat, quemadmodum etiam alia legumina. Quod si humor ægre educatur, amygdala purgata, læuigataque ptisanæ incoquenda cõmisceto. Tũc enim humor qui in thoracem fertur, magis eductioni parebit. Sin autem æger {non} vehementer admodum febriciter, & inflammationis feruor cessasse videatur, cum fiducia etiam vrticæ semen cum hyssopo simul ptisanæ incoquendum adiicito. Nam hæc, crassiora, & viscosa magis recrementa largius extenuare possunt, cremorem autem amygdalarum per se exhibito, paulum ei mellis adiiciens. Commodius est manæ ptisanæ cremorem, vesperi amygdalarum succum offerre. At si vires imbecilliores appareãt panis quoque puri micas ex apomelite, aut hydromelo, aut hydrosato porriges. Nam quod Cyberiacum vocatur, vitabis, vt qđ febres irritet, & caput feriat, vt etiam faciat deliria. Multo satius esset, si vires admodũ imbecillæ videantur, paulum Cnidii vini dare, aut hydromelũ, quod a Cybere affertur. Sin autem micæ panis ægro sint ingratæ, dulces potiones sunt assumendæ, & iusculum, qđ sine oleo parat̃, ex sola gallina, & modicis panis micis, si vires infirmæ sint, & æger cibum fastidiat. Assumat etiã pisciculum, pᷓsertim turdũ, viriũ ratione habita, est autẽ piscis & tener, & humidus cõcoctu facilis, & si forte ipsum ptisanam marinam nomines, non erraueris, adeo recrementi expers ẽ alimentũ, qđ ex ea capitur. Pectines autem dictos, ac omnia testacea cute prædita fugito. vt crassi succi, & sputi eductionẽ vehemẽter impedietia. Similiter etiã olera vitabis, nisi lingua scabra, siticulo saq; & febris ingẽs appareat, tũc enim absurdum nõ est, aut maluæ, aut intybi decoctũ exhibere. Similiter & malũ dulce dari debet, malum autẽ punicum & quodcunq; astringens fuerit, ceu thoraci inimica repudiato. Itẽ frigidum, si quod actione existat, fructusq; pomaceo vitato. Tepidam vero exibeto, & non, vt vulgo biliosam ipsam esse putato, quippe hoc ridiculum existit. Accusant manifesto Hippocratem, ignorantes quomo

Pleuriticorũ victus.

do {hoc} dictum sit, Calorē igitur experientibus, vehe
,, menter siccis, & febri laborantibus, quis hac præstātius in
uenerit, quæ & bili resistere, & euincere eam queat, si quis
cibos etiam ad nutriendum efficaces offerat, quoniam ipsa
per se, vt quæ simplex existat, neque nutrire, neque hume
ctare proprie ægrum potest, sed tum siccum, tunc amarū
,, ipsum inediæ potius ratione efficit. Itaque cum vino mul-
sa, & aliis cibis ipsam conferens hoc dixit. quare tepida re
prehendi non debet. ipsa namque est, quæ efficit vt & alii ci
bi tum concoquantur, tum celerius in corpus distribuātur.
Atque hoc est quod dicit humiditas, alimenti vehiculum,
,, Quare non desinas tepidam exhibere, interea dum cibus,
,, & aliæ potiones exhibentur. Id namque ipse docuit, vbi di
xerit, mixtam quidem mulsam, vel apomeli commodius
exhiberi, quoniam per se sola non alit, neque medicamen
tum esse potest, omnia autem præstat cum aliis cibis, om-
niumque ciborum vehiculum existit. Nihil enim siccum,
neque cibus neque medicamentum sine humore in altum
peruenire potest, sed in superficie permanet, nullam actio
nem ostendens, vbi vero humidiorum alicui commixtum
fuerit tunc etiam {ad mēbra} penetrare potest, ac frigi-
ditatē aut caliditatem in alto largitur. Quare aqua etiam si
aliqui eam non vt alimentum existimarint, eo q; simplex
existat, attamen ipsa etiam sola vniuersa nutrienda curat,
& in corpus alimentum deducit. diuisa continet, & in vnī
tatem redigit. Si enim & terrā siccam & dispersam adunit,
continuāque hanc reddit, vt diuersa pficiantur vasa, adhæc
si panem ipsum, qui comeditur, cum farina est componit,
maximam vim obtinet, & nihil adeo contulerit, aut ani-
mātibus aut stirpibus, vt humor, vt ex quo etiam genera
tio existat, atque id semper obseruandum est, quod & alia
ipse potissimum vnit, & cōtinet. Hoc igitur victu Pleuriti
ci tractandi sunt, si aliud nullum accidens adfuerit. Sin au
tem superuenerit aliquod, huic quoque occurendum est,
verbi causa, si cum dolore etiam inflammationem latus in
festare contingat, & venter non secundū naturā, sed inor

Tepida aqua bilem domat.

dinate excernat, vt vires quoque deiiciantur, tunc & vētri prospicere necesse est, neque temere venam secare, neque alio quodam auxilio vti, nisi ventri tum superfusiones, tū epithemata, quæ ipsum confirmare & retinere possunt ac commodari. Si dolor etiā lateris vrgeat, ne is negligi, sed amborum ratio haberi debet stomacho igitur & ventri ea quæ corroborant, lateri autem quæ laxant & calefaciunt imponētur. Ita agendum est, vt nihil plane laxans, aut iecur, aut ventrem attingat.

De dolore & medicamentis.

Itaque si dolor immoderatus est, & febris vrget supfusiones, & fomenta lenia, quæque non rodunt, extrinsecus semper accōmodare oportet, sin autem iis non est vehemens cerata & epithemata. Salutaria sunt ad huiusmodi medicamenta tum quod ab adipibus Diasteato appellatur tum adeps suillus per se, & cum eo quod a melle diamelitos dicitur, mixtus. Vbi vero declinauerit inflammatio, & non amplius admodum ferueat, bene facit etiam Peganera dictum, & quæcūq; discutere omnino & extrahere possunt quæ in alto hærescunt. Præcipue, vbi febris nō est calidioribus omnibus porionibus, { & epithematis } vtēdum est. Itaque caules brassicæ { cum radicibus } cremati optime laterum doloribus faciunt. In cinerem igitur redacti, adipe suillo veteri excipi, atque sic affectæ particulæ imponi debent. { costum bdellium Arabicum propinari. } proinde vbi febris non vrget, hisce medicamentis potionibusque vti consilium est.

De decoctis.

Quandoquidem omnes ad pituitæ eductionem etiā decoctis magna parte vsi sunt, quemadmodū Diuinissimus quoque Hippocrates sermo de ptisana abunde tractauit, hi vero mulsa, oxymelite, & ptisanæ cremore, scire oportet, quomodo distinctæ ea vsurpentur. Si igitur biliosi sunt ægri, solo etiam ptisanæ cremore contenti esse, & crebrius copiosiosque ipsum assumere debēt, sin autem auer

Decocta ad pituitam educendā prosunt.

ſentur ptiſanæ cremorem, & non libẽter capiant, alio quoque vtentur præſertim auenato. Vim enim quæ humores ex thorace & pulmone purget, & educat haud minorem quam ptiſana, ſi non etiam aliquanto ampliorem obtinet. Tepida vero his idonea eſt, eo quod humoris ſiccitatẽ humectet, item apomeli, magiſque mulſa, & in ſumma quodcunque humectat, ita vt neque refrigeret, aut calefaciat vehemẽter, ſed abſterſorium quippiam obtineat. Nihil enim commodius eſt Pleuriticis, quam medicamẽtum, quod humectare ſimul & abſtergere poteſt. Sin autem id quod expuitur, viſcoſum, pituitoſumque fuerit, vt ob id ægre educatur, idque magna tuſſi, in his decocto ex iride, & dulci radicula, nec non eo quod ex marrubio fit, & oxymelite, adhæc mulſa vtendum eſt, ægri virium, & eius quod excreatur, educiturque, copiæ, & facultatis ratione habita.

Auenatu℥ qđ pſtat.

De purgatione.

Pleuritici purgãdi.

Aluus non modo clyſteriis, ſed etiam medicamentis ad eam molliendam efficacibus ſubducẽda eſt, ſi corpus vitioſis quoque ſcatere ſuccis & recrementis plenum appareat, vt hinc etiam dolor, antequam auxilia ſint admota, intendatur magis quam decreſcat, & circa imas particulas cruciatus excitetur. Fieri autem debet purgatio, ſi corpus bilioſum fuerit, ex lachryma ſcammoniæ, neque enim calida eſt admodum, ſicut alia purgantia. Dari autem debet modicum, ex ea, & paulatim, vires & materiæ redundantis quantitatem obſeruando. Quod ſi bilioſum nõ ſit, ſed pituitoſum potius, tunc illis vti conuenit, quibus Diuiniſſimus Hippocrates pcepit, aut peplio, aut veratro nigro, interim puluerem ex ptiſanæ cremore exhibendo, vt etiã nos ſubinde fecimus. Compoſitio ipſius in hunc modum habet. Veratri nigri ſine medulla drachmæ quatuor, ſcammoniæ drachma, gummi drachma, braſſicæ ſucco excipito fingitoque catapotia, quæ ciceris magnitudinẽ habeãt. Pueris dato pillulas quinque robuſtis ſeptem ætate vigentibus quindecim, mulieribus vndecim. Scire autem opor-

tet, hæc etiam lippitudine, & regio morbo laborantibus exhiberi, ac benefacere, ita vt stomachum omnino nō subuertant. Danda autem ea sunt a cibo potius Ita nanque citra noxam molestamque purgationem molientur.

FINIS LIBRI SEXTI.

CAPITA LIBRI SEPTIMI. & appendices.

ALEXAN. TRALLIANI LIBER SEPTIMVS IOANNE, GVINTERIO ANDERNACO INTERPRETE.

De sanguinis reiectione. Caput I.

HAVD Noui an alius æque difficilis sit affectus, vt sanguinis excreatio. Non enim ipsa per se, dum immoderatam vacuationem inducit, vitam adimere consueuit, sed pessimorum longorumque morborũ magna ex parte causa redditur. Quare incumbendũ est, vt vitium hoc prius internoscamus, vñ cãm traxerit, & quo in loco inciderit, atque ita curationẽ tentemus, neq; eã differamus. Quippe mora & dilatatio cum in omnibus morbis nociua est, tum vero magis in sanguinis eductione plurimum nocet. Scire igitur hoc ante omnia conuenit, sanguinis reiectionem tribus de causis palam excitari vasorum ruptura, erosione, & cum ora illorum adaperiuntur, cognosces autem singulos dolores hoc pacto.

Sanguinis reiectio.

Quomodo sanguinis reiectionem ex uasorum, ruptura fieri depræhendamus.

Sãguis ex vasis ruptura

Qui igitur ex ruptura sanguinis reiectionem, experti sunt primum sane inde cognoscere poteris, quod causa aliqua primaria antecesserit, vtpote aut vox violenta, aut casus, aut ictus vehemens, aut si pondus aliquod grauæ æger sustinuerit, aut etiam in vehementi frigore versatus sit, aut copiam sanguinis congregarit, aut flatus multi cũ distenderint, hæc enim frequenter vasorum rupturam in particulis excitare abunde possunt.

Sãguis eso vase erumpens.

Signa reiectionis sanguinis, quæ exeso uase accidit.

At quæ sanguinis reiectiones exeso vase eueniunt, Diabrosin Græci vocãt, primum sane inde cognosces, quod excreationes paucæ fiant, deinde cum vasa magis exedun tur, multus simul vacuet, postea vero, & quod præcesserit aut distillatio, aut salsorum, & valde acrium esus, aut tristi tia immoderata, aut inedia. Quod si etiam cum sanguine carnosæ quædam particulæ, siue membranosæ permixtæ appareãt, sine dubio sanguinis reiectionem particulis, quæ respirationi seruiunt, exesis fieri existimandum est.

Sãguis vase adapto effluens.

Si sanguis ore uasis patefacto erumpit.

Sin autem ore vasis adaperto sanguinis expuitio euenerit, primum sane inde notatur, quod nihil præcesserit, vt cũ vasis exesis sanguinis reiicitur, fieri diximus sed potius humidioris calidiorisque victus, & frequentium balneorum abusus item ex eo quod æger in calidioribus ædificiis præter consuetudinem, aut loco calidiore immoratus fuerit. Nam si horum {prædictorum} aliquod adfuerit, sputumq; sanguinis modicum, & paulatim fiat, sanguinis cursum patefacto vasorum ore accidisse cognoscito. Hac igit ratione causam vnde sanguinis eductio initium traxerit, internoscere potueris, locum vero vnde profluit, in hunc modum notabis.

Quomodo locus affectus cognoscatur.

Si quidem sanguis multus, & vniuersus vnaq; vice eductus fuerit, subflauus magis, spumosusque, & citra dolorẽ his, indiciis ex pulmone reiectionẽ eius fieri noscẽdũ est.

Signa, cum ex thorace effertur.

Quod ſi dolor aliquis circa thoracē oriatur, neque exiēs ſanguinis flauus fuerit neque copioſus admodū, & vniuerſus feratur thoracem affectum eſſe putabimus. Effertur autem ſanguis ad ſuperiora per pulmonem, quemadmodū in ſuppuratis, quibus inter thoracem & pulmonē ꝑtinet.

Sāguis ex thorace.

Signa cum ex faucibus erumpit.

Cognoſces autem non ex infernis partibus, ſed ex faucibus, & arteria reiici, ſi excreando ſolum ægri, & valide tuſſiendo expuant quemadmodum rurſus ex ore reiici teſtatur, ſi ſpuendo ſolum, & ex gula euomendo, non tuſſiēdo neque ſcreando effertur. Ita igitur cauſam vnde ſanguinis fiat eductio, & locos affectos internoſcere licet, deinceps autem de curatione ipſorum tractare nos oportet.

Sāguis ex faucibus.

Curatio reiectionis ſanguinis quæ propter rupturam accidit.

Cum igitur ſanguis ob rupturam vaſorum ſurſum erupperit, vena cubiti omni modo ſecari debet, vacuatio autē non vna vice, verum duabus tribuſue horis interpoſitis tētari, p ræſertim ſi primaria cauſa, ſanguinis copia fuerit, aut ſpiritus multi, & flatulenti collectio. Sin autem ætas quoq; ægri floreat, & vires appareant robuſtæ, cum fiducia plus ſanguinis auferendum eſt. Iuuat ipſos nihil minus etiam ex imis corporis partibus ſanguinis detractio. Noui autē ego me cum venæ cubiti in conſpectum nō veniſſent etiam ex venis in talo ſectis ſanguinem dimiſiſſe, & multo magis profeciſſe. Nam materiæ ad longinquiores partes prouocatio, firmiorum multo reuulſionem efficit. Sanguine detracto ægrum conquieſcere cogito, compelitoque, ne magnam reſpirationem edat, vbi vero reſpirauerit, aquoſam poſcam ipſi ſuperſorbere præcipito. Etenim ſimul cum vomitu accidit, vt & ſanguis grumi diſſoluti eiiciantur, & magnum illius { ex partibur iam commemoratis } profluuium curſuſque impediatur.

Reiectionis ſputi ob rupturā curō

De Cibo.

Victus sangui ne reiicientibus aptus.

Sit autē omnis cibus, qui & leuiter astringat mediocrē obturandi vim habeat. Cremor igitur halycæ, aut ptisanæ his est idoneus. longe autem melior, valentiorque erit sorbitio, si amyli frumentacei, & mali cotonei paulum cremoribus simul incoquas. Hoc nanque & obturabit magis, & leuiter astringere poterit, quod etiam maxime in iis requirimus, qui ob rupturam vasorum sanguinem expuunt In opia vero ptisanæ, etiam eo vtantur, qui apud Romanos vocatur Farris cremor, vel eoqui ex similagine ipsa valenter decocta factus ē. Item micæ panis tepida aqua imbutæ & ouorū lutea. si quid aliud, his sunt accōmoda. At neque sorbitiones, neq; aliorū ciborū quippiā calidū offerre cōuenit, sed omnia potius sint tēperata, & ad frigidius declinantia. Itē placenta suminalis, non alienus his cibus est, sed & ipsa opitulari potest, si absque sale & multo oleo confecta fuerit. Ex oleribus assumant ægri maluā, antea citra salem probe elotā, itē lactucā decoctā, in poscā aquosam ipsam intingētes, similiter & intybū, & portulaca. Horū in opia post septimum diem etiā gallinas non admodū pingues sumant, quin & perdicū, attagenarūq; pectora comedāt, nec non gallorum testiculos. Etenim præterquam quod valenter breui tempore nutriant, augeantque vires, adhuc etiā læuigandi obturandique facultatem obtinent. Quod si vēter copiosiora excernat, assi quoque citra salem sumātur. Sic namque comesti ventrem non perturbant, cum id qđ serosum in eis est, inter assandum abiecerint, & præterea etiam suauiores redduntur. Iam anserum nō adeo veterū alæ offerantur, nec non ventriculi ouaque ipsorum abiectis albuminibus. Etenim cum probe nutriunt, tum obturandi facultatem habent, sed non ægre concoquuntur, vt quidam calumniantur. Vbi sanguis expui desierit, etiā pedes suum, & pisces saxatiles. aceto inter coquendū adiecto. offerantur, ex leguminibus ante malyca, & chidron admodum decocta, eaque ipsa ex longiore interuallo, & cū non vehementer ægri febricitaut. Nam vbi febris abest, etiam si lac simul incoctum ipsis dederis, nihil noce-

bis præsertim iis qui etiam per sanitatem lac assumere cō sueuerunt. Ex fructibus pomaceis exhibeantur, qui modice astringant, vt mala præcipue cotonea decocta, pira, sorba mespila, & si admodū siticulosi fuerint ægri, etiam pepones, & cucumerum medulla, vuaq; pensillis exhiberi debet. A ficubus, bellaris, pistaceis, maxime amygdalis, & malo punico abstineant, raro autē nuces pini, & vuas passas simul assumant, eaque ipsa post sanguinis reiectionem.

De potu.

Potui autem aqua tepida per totum morbi curriculum exhibeatur, eaque non calida, sed temperata quemadmodum etiam dicetur. Quod si diu tepidæ potioni insistere nequeāt imbecilli se ventriculi os habere dicentes, concedendū ipsis etiam paulum omphacomelitis, aut hydrorosati, aut hydromeli ex cotoneis, semel, aut bis assumere, in aliis horis rursus tepidam, aut poscam aquosam.

Pot⁹ sāguinē reiicientibus idoneus.

De medicamentis.

Talis sane est victus ratio, adhibeantur autem ipsis auxilia, præsertim iis qui exquisitum obseruare nequeūt, ac primum simplicioribus vtēdum, deinde etiam valentibus si opus fuerit, & vt absolute dicam remedia pro affectus magnitudine, & ægri viribus metiemur, atque, ita eis exhibebimus. Sunt porro medicamenta eiusmodi, quæ & rō, & experientia contestantur. Habent in hunc modum Symphyti radicum decoctum sanguinis ex ruptura vasis reiectiones cohibet. Portulacæ succus epotus, præstantissimū est, & efficax remedium. q̄ si herbam ipsam assumere sustineant, ita quoque adiuuantur. Adhæc rubi fructus, quercus flos, & liber qui cortici subest, & tunica glandis putamini subiecta. At propter potionis eius asperitatē ne substantiam quidē ipsam assumere, sed illius ex aqua potius decocti ius ꝓpinare vincit. Rhus ipse quoq; valde cōducit. Lētisci tenerorū foliorū succus, admodū cōmendatur. Polygonii succus, nō modo ad sanguinis ex ruptura fluore, sed

Medicamēta ad sanguinis reiectionē.

etiam ad omnes, propemodum, & per se, & cum Lemnia terra quam sigillum dicunt, insigniter prodest. Samia quoque terra quæ aster dicit, aduersus omnes sanguinis reiectiones, aut cum aliquo prædicto decocto potu conducit. Porri succus cum portulacæ succo æquali modo, & aceti modico, potus, sanguinis ex ruptura fluxiones pulchre cohibet. His igitur, eorumque similibus ad sanguinis reiectionem idoneis vtendum est verum commodissimum est ea ante sanguinis eductionem, & post eam, non modo semel sed etiam sæpius exhiberi, & tūc potissimū, in quibus sanguinis reiectio continue molesta negotium facessit.

De iis quæ extrinsecus admouētur.

Externa remedia ad sanguinis reiectionem.

Extrinsecus autem thoraci accommodentur etiam suffusiones per lanas ex rosaceo, aut melino, aut myrtheo cum aceti modico, aut vino austero, non nimis veteri immutentur autem crebrius Nam perseueranter impositæ, non possunt non excalfieri, atque hinc rursus sanguinis cōmotio, & irritatio quæpiam orirettur, quapropter eas mutare conuenit.

De *medicamentis.*

Vbi sanguis reiici desierit, dolor autem thoracem affligat, non absurdum est medicamenta applicare quæ leniūt simul, & leuiter exiccāt. Præcipue autem ad eiusmodi affectus conferunt, quæ ex metallicis, & aceto parantur, quale est tum Ambrosia, quod etiam crebro parare cōsueuimus tum quod a salicibus Diaiteon dicitur, & Barbara. Ad teneriora corpora, & quæ dura medicamenta ferre nequeunt, etiam Phœnecine, quod est Palmulatum, cum cera modica rosaceo, & aceto solutum, adhæc medicamentum quod ad Mnasseum refertur, atque ipsa iam dicta medicamenta & Barbara, & Diaiteon, si probe soluta fuerint, fiantque sic cerata, lenia & valde idonea tenerioribus imbecillioribusque corporibus erunt auxilia.

De compositis medicamentis quæ ad sanguinis ex ruptura profluuium per os sumuntur.

Quod

Quod si & dolorem vrgere contingat, & sanguinis reiectio non cessauerit, compositis etiam vtere medicamentis, quæ & sanguinis profluuio accommodari possunt dolorem lenire, vigilias tollere, & aluum citatiorē cohibere. Propter hoc enim medicamenta etiam multæ misturæ a veteribus inuēta sunt, vt ad diuersos casus oboriētes alias aliud medicamētum nos quoq; applicare posſimus. Cōpositio ipsorū ita habet. Thuris vncia contusa, increta, & in tenuiſsimū pollinem redacta, cochleari dato ex posca, aut decocto lentisci, aut myrti, aut lenticulæ: aut succi mali punici. Aliud: Terræ samiæ drachmæ quatuordecim, tragacanthæ drachmæ quatuordecim, amyli totidem, gūmi drachmæ duodecim, opii drachma. Ex succo plantaginis, aut polygonii exhibetur, si febris vrget, sin autem febris abest, ex posca. Datur hic pastillus non solum ad sanguinis reiectionem, sed etiā in quibus dolor vehemens thoracem affligit, & aluus citatior est, item ad alia etiam multa bene facit.

Alius pastillus ad sanguinis reiectionem.

Terræ Lemniæ quæ sphragis, hoc est sigillum, dicit, thuris, amyli, terræ quæ Aster vocatur, coralli, gummi, aluminis scissili, singulorum drachmæ quatuor, symphyti, acaciæ rufæ, singulorum drachmæ tres. Succo porri excipito, fingens pastillos, qui scrupula tria singuli pendeant, datoq; ægris, respiciens non modo affectum, sed etiam ad vires. Dissoluito autē pastillū, aut ex posca, aut symphyti rubiue decocto. Hoc medicamentum est ad sanguinem reprimendum, admodum vsu probatum, ipsoq; cū fiducia ad implicatos affectus vti conuenit. Aliud. Valde bonum gummi, acaciæ, singulæ vnciæ, aluminis vnciæ quatuor, decocto cotoneorum excipito, fingitoq; catapotia, & sub lingua tenēda dato. Hoc potiſsimum cōfert ad eos, qui sanguinem ex faucibus, & aspera arteria reiiciunt. Sin autē hoc læuigatū iis etiam qui ex thorace & pulmone sanguinē reiiciūt, exhibeas, nihil minus auxilii conferre ipsis potest.

Si exeso vasæ reiicitur sanguis curatio.

Cum sanguis exeso uase reiicitur.

Quod si reiectionem sanguinis vase exeso fieri, ex quibuscũque tandem partibus, vel pulmone, vel thorace, vel faucibus contingat, non amplius medicamentis, aut cibis astringentibus admodũ, aut acidis, sed potius iis qui cõtemperare, mutare, & alterare humoris, qui erosionem excitarit, acrimoniam possunt. Vitanda autem est sanguinis missio, nam magna ex parte corpus eorum, qui sic ex erosione sanguinem reddunt, gracile, persiccũ & habitum eius assamentorum similem, huicque vitio, nec non Phtisico affectui opportunum depræhendes. De cibo.

Hos ptisana potius alere conuenit, quæ grana quoq; habeat: similiter etiã halyca, cui nihil adsit, aut salsum, aut acidum, imo nulla alia tenuis qualitas, sed econtrario, quæ magis implentem obturantéq; ipsam reddere queant, vt amylum frumentaceum, aut malua. Quod si ægri non febricitent, & lac, & tragacantha dabitur. Ex oleribus edant, quæ refrigerare, & humectare solent, vt intybum, troxymum, lactucam, & maluam. A septimo die iis qui infirmas habent vires, etiam ex gallinis, præsertim cohortalibus, pectora citra salem offerre expedit. Rarum siquidem est, non etiam calorem iis oboriri, qui sanguinẽ vase exeso expuent, præcipue qui fluxionis originem ex tristitia, aut curis quibusdã, aut inedia, & labore ampliore, aut vigiliis, aut distillatione tenui & acri habuerunt. Si.n. horum aliquod præcesserit, non modo gallinæ, sed etiam vuluula & omazum his conueniunt, itẽ pisces dura carne præditi, & Isicium ex ipsis paratum: similiter astaci quoque bis in alia atq; alia aqua cocti: itẽ pedes suilli cocti, & omnia summatim: quæ humoris thoraci, & pulmoni influentis acrimoniã obtundere, & crassiorem efficere possunt. Quapropter his etiam pomacei fructus humectare potentes, dandi sunt, vt peponũ caro, vua pensilis, mala non astringentia. A cucumeribus autem omnino abstineant.

Quid agendum sit in iis, qui sanguinem ob acris humoris destillationem expuunt.

Prospiciendum etiã capiti est, præsertim vbi acris influxus sanguinis reiectionem pepererit Fieri enim nequit, vt tussis desinat, aut affectæ particulæ nõ exedantur, nisi acris tenuisq; ex capite influxus cessauerit, id quod probe fiet, si quæ refrigerare & humectare possũt, capiti admouerim⁹. Ita nãq; calor ipsius desinit, vt etiam acria recremẽta in subiectas partes defluere nequeãt. Cum enim ipsum adeo frigidam intemperiem obtineat, tam acre & calidum influere, & respirationis vas, aut particulam aliquam exulcerare nequit. Iniiciatur itaque his in caput rosaceum, & per se, & cum frigida aqua modica, quo in altum penetret, finiet autem calorem, qui ex inferioribus materiem elicit, attrahit, & gurgulioni, thoraci, & pulmoni trãsmittit. Ad balneum ægri ducendi sunt, cum hoc agendum est, rosaceumq;, vel oxyrrhodinum frigidum superfundẽdum, & in sono etiã si maxime calidum esse cõtigerit, frigida aqua pro ratione intemperiei superãtis capiti superiniicere moderate oportet. Verum hoc agere conuenit, in quibus sanguinem e capite deferri cõsiderauerimus, item in quibus sanguinis sputum ex gingiuis ob humorem acrem excedentem accidit. Hi ipsi admonendi sunt, vt in ore cõtineant rosaceum, aut lentiscinum, aut poscam: item collutionibus vtantur ex alterco, & radice solani, aut semperuiuo, aut rosis, aut hydrorosato, & horum similibus. Ego itaque in hunc modũ curandos esse censeo, qui destillatione ob calidam intemperiem laborant, & sanguinem expuunt, quod humor qui e thorace fertur, acris sit, & erodens. Miror autem quomodo Diuinissimus Galenus nullo humectante, & refrigerante medicamento vsus sit, sed contra statim ab initio siccantibus, & calefacientibus, etsi causam reiectionis, quæ ob erosionem fit, accurate nouerit. Si igitur hæc ita hñt, an nõ etiam præstaret efficienti causæ resistere, & potius humectantibus refrigerãtibusq; statim inter initia vti? deinde ita si copiam quoq; vitiosi humoris esse suspicetur, vacuare p ea quæ acribus, & biliosis recrementis purgandis sunt ido-

Sanguis ex acri Catharro profluens.

Galen⁹ notat.

nea, & non adhuc intemperatum caput reddere, & ea quæ in thorace sunt, acriora efficere, tum Theriaca, tũ Thapsia, tum columbarũ stercore, & balneis siccis vsum, vt ne paucissimum quidem oleum capiti iniici permittat, neque corpori? Hæc enim omnia acrem qualitatem adaugent, & erosionem magis intendunt quam curent. Nam quæ contéperare, & ienire possunt, immoderationemꝗ rodendi, & exedẽdi particulas prohibere, etiam tussim mitigare poterũt, atque omne temperatum cõseruare. Quid autem corpori quam hoc, est præstantius? vbi nanque temperatum totum euaserit, & acrimoniam influxus abiecerit, etiam iis quæ celerrime erosionem lenire possunt, modice siccantibus, & ad cicatricem ducentibus vti licet. Ego sane noui frequẽter me sine Theriaca aliisque præciosis antidotis multos curasse, lenibus vsum medicamentis, & præsertim lapide Hæmatite. Vsus autem eo sum in his, qui largius sanguinem reiiciebãt cum succo mali punici, & granis, vel cum succo polygonii, in quibus autem sanguis non copiose euacuabatur, etiã ex aqua sola tepida. At læuigare ipsum curiose oportet, vt in tenuissimum puluerem redigatur, sitque aereus, & vẽto ꝑ similis. Dedi ex eo scrupula quatuor, & paulo amplius minusue. Exhibui etiam iis, qui pus expuere inceperant, ac mirum est, quomodo vlcus exiccarit sanaueritque, vt nõ amplius pus generaretur, nequæ æger a tussi infestaretur. Spectaui autem & alium quẽdã ex his quibus vas exesum erat non modo particulas quasdam ex faucibus, sed etiam aspe ram arteriam expuẽtem, ac mirum, quomodo in hoc quoque lapis hic maximam efficaciam indicauerit. Nam & hic curatus est, nobis non admodum etiam sperantibus. Exhibui autem ægro potui medicamentum frequentius, vt cõmodius distribueret. Quare cum crebro ipsum bibisset, tã dem sumere ipsum fastidiuit. Excogitaui autem huiusmodi rationem, redactum in tenuissimũ puluerem panniculo lineo imposui, & diligenter ipsum vndiquaque constrictum, colligatumꝗ in poculo, quod vinum odoratum modicum haberet, suspendere permisi, idque per totam noctem iam

Lapis hæmatites.

Reiectio sanguinis curata sæpius. Hæmatite.

inde ab ipſo veſpero, extraxi autem tenuē aereamq; eius partem, vt æger ſolam vini qualitatem perciperet. Ex hoc bibere, quantum mane libenter habebat, ei præcepi, atque hoc ſane agendo, bibendoque continue ſanitatem recepit. Hoc autem morbo liberatus, idem præſeruationis cauſa facere pergebat, bibebatque donec etiam corpore probe ꝑmutato, conſueta agendo viribus ſe conſtare ſentiret. Hæc de lapide Hematite hactenus a me viſa, & vſu comprobata conſcripſi, item quod medicamenta calefacientia, vel ſiccantia, & acriora iis, qui ſanguinem, aut pus ex deſtillatione ꝓpter calidam intemperiem expuunt, offerre non oporteat, ſed lenibus potius medicamentis ad curandos eos ſit vtendum. Quod ſi Hæmatitis lapis alicui non ſuppetat, vtaẽ Armenia bolo præſtantiſsima, aut Samia terra, aut Lemnia, quæ ſphragis, hoc eſt, ſigillũ dicitur, ſi ſit germana. Qui n. nunc lutum macerant, deinde paſtillos formant, tanquam Lemniam ſphragidem medicis exhibẽt. Hi autem ſucceſſu eius fruſtrati, antiquos tanquam de eo mentitos accuſant.

Bol⁹ armen⁹.

Terra Lẽnia.

Sunt & alia medicamenta ſimplicia, & compoſita, quibus ii curioſe vti debẽt, qui ſiccã, & acrem qualitatem ſuſtinent. Quamuis enim tantum non poſſunt opitulari, quantũ Hæmatieis, tamen eroſionem adhuc latius ſerpere nõ permittunt. Porro exhibeas etiam ægro illa, vt longiore tempore viuere poſsit, qui nõ admodum a morbo afflictus ſit, & debilitatus. Quin nec hoc exiguũ beneficium eſt, robur aliquod ægro accommodare, & ne quid deterius experiatur. Quid igitur dixerit aliquis, quando medicamento ex viperis vteudum erit? Pronunciamus igitur manifeſto illis recte exhiberi, quos ob frigidam intemperiem nõ autem ſalſam qualitatem præpollentem deſtillatio infeſtat, & id quod influit, frigidum, pituitoſum, non autem ſalſum apparet. In his enim Theriaca etiam vti præſeruationis gratia alienum non eſt, item iis quæ extrinſecus exaſperare, & vellere cutem, ſiccareque poſſunt, vt ne particulæ fluxionẽ experiũtes, validamque adferentes tuſsim, interdum rupturã quoque pariãt. Ego itaque noui me cuidam taliũ, qui eiuſmodi

Theriaca quando vtẽdũ in reiectiõe ſanguis

fluxionem in thorace etiam ex frigida intemperie sustinerent, candenti quoque ferro in capite vti præcepisse, ac cum æger id prompte fecisset, mirũ, quomodo omnia simul cessauerint, & copia quæ influebat, humida, & tussis. In posterũ vero æger a fluxionibus in thoracem liber, ac immunis permansit. His sunt aquæ calidæ naturales vtilissimæ, quẽadmodum etiam illis, qui ex calida intemperie destillationem sustinent, aduersæ, & omnia, vt prædictũ est, quæ calefaciunt & desiccant. Præcaueant aũt omnes, qui sanguinem expuerunt, vt ne rursus in eadem incitant, ambulationem largiorem, corporisque exercitium, exclamationẽ, iracundiam copiosiorem venerem, esum apii, quod vocatur Macedonicũ, aut salsamẽtum, aut caseum veterem. Hæc enim maxime iis qui sanguinẽ exeso vase reiiciunt: inimica, quẽadmodum rursus satietas, cruditas, vinum meracũ, cibi flatulenti, indignari, põdera manibus attollere, & vẽtrem cohibere, vel cõsuetas sanguinis euacuationes oĩbus quibus ob rupturam sanguis reiicitur, aduersantur. Insolatum vero, & in calida domo conuersari, aut caput largius in aquã calidam intingere, aut inungere, aut ipsum cõtegere, illi potissimum deuitent, quibus sanguis ex naribus, aut per palatum copiosus erumpere solet. Pari modo etiam quibus ore vasis adaperto sanguis erũpit caueant balneum magis continuum, ebrietatem, & calidiores cibos. Omnes autẽ lacte vtantur, mollique & recẽti caseo, præsertim caprillo, aut bubulo. Neque enim medicamentũ, aut cibus, aut aliud quidpiã adeo accõmodum ipsis est, aut vtile, atque lac. Et qui per initia solo ipso constanter longiore tempore vsi sunt, omnes in totum cõsanuerunt. Noui autem quendam, qui cũ toto anno ipsum & bibisset, & comedisset, interim cum frumentaceo aliquo, aut similagine, aut libo suminali, aut halyca, aut lente, aut panico incoquens: cũque ita agendo a vino abstinuisset liberatus fuerit, & puris sputu, & ne postea ĩ phtisim inciderit. Tantum etiam de sanguinis reiectione dictũ a nobis sit, putoque abunde sufficere.

Aquæ naturales retrectiõi sanguis qñ aptæ.

Lac reiectiõi sanguis idoneum.

De purulentis. Caput II.

QVoniam vero post sanguinis reiectionē puris spu tū, magna ex parte interuentu inflāmationis ſm Hippocratis sentētiam cōmutari solet, necesse est nos colonem orationis sequentes de inflāmatione, quæ in pulmone, & particulis respiratoriis cōstituitur, ptractare.

Purulenti.

Signa, cum inflammatio in pus conuertitur.

Omnia in vniuersum indicia suppurationis talia existūt: Febris vehementior q̄ antea: rigor præter rōnem & grauitatis poti⁹ q̄ doloris multi sensus. Vbi hæc tibi apparuerint, naturam materiem subiectam in pus mutare scito, & si quidem facultas efficiens robusta fuerit, etiam pus nō adeo viscosum reperietur, & vomicam tunc intra thoracem circa decimum quartum diem erumpere. Sin aūt crassius quoq; pus vltra dies prædictos inuentum fuerit, & ægri vires infirmiores, etiam circa quadragesimū, aut sexagesimum, & longius vomicæ eruptio expectāda est. Summatim pro copia, & qualitate materiæ, ægriq; viribus vomicæ eruptionē futuram expectato. Et si quidem intra thoracem pus illapsum, diutius intus manserit, & nō fuerit vsque ad quadraginta dies expurgatum, vt Diuinissimus ait Hippocrates, in Phtisim peruenit, pulmone ipsis antea puris acrimonia exulcerato, & computrescente. Internosci aūt debet locus affectus, si æger interrogatus dicat, dextrā thoracis partem esse calidiorē, magisq; grauitatem sentire, tanquā aliquid ex ea pendeat, quando in alterum latus inclinauerit.

Puris signa.

Vomicæ æruptio.

De uictu.

Victus igitur omnibus purulentis varius cōuenit pro diuersitate puris eius quod expuit, & crassitie ipsius & tenuitate, item pro vomicæ eruptionis mō], adhæc ,p particulæ ipsam cōprehendētis natura, & ægri virib⁹, aliis aliter trāsmutatis, si id quod expuitur succosum fuerit. Qui igit̄ biliosum pus expuunt, his etiā cremor idoneus est ptisanæ, si super sorbeat, cremorq; auenæ. Si vires imbecillæ sint, cremor halicæ, aut typhæ, aut zeæ : sin autem nihil eiusmodi fuerit, neque aluus citata, etiam succus amygdalarum, vel

Victus purulētorum.

per se, vel cum prædictorum cremorũ aliquo mixtus. Aluo autem citata nihil prorsus exhibeatur ex iis, quæ amplius ipsam irritare possunt, neque potus, neque cibus eiusmodi. Nam id genus affectibus aluum fluxione tentari est, quare etiam cremor ptisanæ plus quam amygdalarum, itẽ mulsa, decoctum dulcis radiculæ, iridis, & fœnugræci, nec non oxymeli magis quam omnia alui fluorem citat. Habet enim aliquid quod etiam intestinum abradat. Iuscula autẽ ex aqua tepida, aut halycæ, aut similaginis, nisi admodũ febricitẽt, exhiberi magis expedit. At cum sputum fieri crassius, & biliosum abiecisse, nec non reiectioni cõtumax fieri incepisse depræhendis, tũc rursus ad aquosam mulsam, aut apomeli transire conducit, exhibendo ipsum paulatim, & nõ vniuersum. Vsus namque ipsius innoxius erit & plurimũ iuuare poterit, magisque si etiã pus quod expuitur, fœdi odoris, & sordidum fuerit. Sin autẽ tale illud esse appareat, fœnugræci cremorem cum palmulis pinguibus decoctum dare confert, horum inopia ficus quoque siccas modicas incoquere. Etenim & humorẽ simul egregie proiiciũt & eductioni facilem reddunt, nec non etiam quæ vlcus inflammant, leniunt. Constat autẽ palmulas, aut ficus, siccas in tertio fœnugræci iure incoquendas esse. Præstat, si etiam mellis paulum admisceas, vbi cremorem exhibiturus es. Hunc quidem ante cibum potius dato, mulsa vero quouis tempore exhibita nihil ægrum offendit.

Viribus infirmis quid agendum sit.

Vires imbecillæ victum mutãt.

Vires quoque maxime attendendæ sunt. Nam ob earũ imbecillitatẽ accidit, vt humor ægre reiiciatur, dum ipsæ, quæ in thorace hærent, exprimere nequeũt. Cura igitur ipsarum habenda est maior, iniiciẽdo ptisanæ cremori aut columbam, aut pullum. Exhibeto autem ægris etiam gallorũ testiculos, vt ne vires deiici permittas. Imbecilles enim in valde facilibus quoque concoctu distribuendis, & probe cõficiendis, laborant. Quia vero ex facili coquuntur, & ventrem ipsi perturbant, habent autẽ nonnihil etiam quod sto

macho aduersetur, assos exhibere conuenit, vt qđ serosum in eis est, effluat, id quod probe fit, si quis ipsos, dum assantur acu pūgat. Sic etiam cerebella porcellorum assa præbere satius est, sale modico ipsis asperso, quoniam & ipsi stomacho aduersantur, ventrēque pturbant. Quare iis qui vires habent infirmas, solis ipsi exhibendi sunt, præterea anserū alæ, suum vngulæ, halyca cocta cum amygdalis, pistaceis, vuis pasfis, & quæ alia ꝓbe nutrire ægros possunt. Auctis autē viribus contra, ad solidiorem cibum transeundū est. Quod si diuturnior effectus fuerit, & corpus totum alimentum non sentiens contabescere manifesto incæperit, neque thorax multum puris cōtineat, etiam solum ipsis lac dari debet, si non vehementer febricitent, si enim multo infestante calore exhibeatur, non item nutrire, aut humectare poterit. Nam ab eo quod præter naturam est, vincitur & in alienam, corruptricēque qualitatem mutatur. vbi calor febrilis moderatior euaserit, lac ipsis exhiberi debet.

Quale lac, & quando offerendum sit.

Purulētis lac qñ dandum. Lac asininum. Equinū lac.

Sin id quod reiicitur, expurgatione adhuc indigere tibi videatur, & nō modo sordidum, & fœdi odoris exiſtat, asininum omnibus aliis antecellit, quippe etiā eo quod probe purgat, omnia vincit. Item equinum ipsis propinādum est, quod asinino ad omnia sit persimile. Quare etiā ægre spirantes eo adiutos subinde conspexi, cū opportune esset datum. Omnia enim, quæ pulmonis cauernis infixa sunt, reiectioni reddit morigera. Adiectū autē est {opportune} vt, cum hos febris non infestat, neque accessionis tempore exhibeatur. Quod si ægri horum animātium lac nolint assumere, dabitur ipsis secūdo loco bubulum, aut caprillum. Et si enim lac horum non adeo purgantē vim obtineat, tamen nutriendo amplius quiddam aliis præstare potest. Porro ne lactis potio ægri vētriculum corrumpat, satius est ipsum supra carbones incoquere, sic enim decoctio bonā serosi partem aufert, vt etiam ipsum ad ventrem retinendum magis quam alia efficax euadat. Sin autē calculos flu-

uiales candentes excussosque, vt puluerem non contineãt, iniicias, aut ferraméta eodem modo ignita, commodius ad huc, & vtile efficies. Cæterum variis modis lac ipsum comedant, interim cum similagine, alias cum libo luminali, aut oryza, aut halyca cũ ouorũ luteis. Sic enim appetitus quoque conseruabitur, & vsus lactis, qui omnia potest, fastidio sus non erit. Etenim vulcus purgare, carne obducere, & totum corpus plus quam vniuersa, nutrire poterit.

De *pane*.

Purulẽtorũ panis.

Panis offeratur textuaceus calidus, si id quod expuit, humidũ valde, & aquosum existit. Sin autem cõtumax ad reiectionem fuerit, etiam in vinum dulce, aut mulsum intingent: si febris vrget vehemẽs, in hydromelũ, aut mulsum, sin autem ægri dulce fastidiãt, etiam quædam tenuia vina, aut Sareptinum, aut Cnidium, aut Sabinum sincerum, aut Adrianum ex tepida propinabitur, si illi maxime etiam siticulosi sint, & sicci.

De *oleribus*.

Purulẽtorum olera.

Olerum radices quidem iniectæ purgare pus, & crassius reddere poterunt. Sumantur autem radices porrorum ex vino, deinde ex mulso bis percoctorum. Assumatur etiam Sinapidion dictum ante cibũ. Si crassum & copiosum pus appareat, ab omui oleraceo nutrimento abstinere confert, eo ꝙ humidum ipsum sit & recrementitium Sin autẽ ægri libenter assumant, etiam brassicam percoctam, & palustrẽ asparagum, præsertim agrestẽ comedãt: magis enim proficit. Quod si nihil huiusmodi fuerit, æger autem vehementius siccum, aut biliosum, aut salsum expuere videatur, necesse ẽ humidiore vti cibo, & magis inter olera intybo, vel malua Etenim cũ lubricitatem habeat, arteriam læuiget, lẽtore blãda sit, & mediocriter extenuet, sputũ ad reiiciendũ facile reddit, præterquã ꝙ corpori etiam temperie conciliet. Finita aũt febri, vel etiam imminuta, refrigerantibus vtendum non est: quippe ad sputum emoliendum educendumqꝫ in eiusmodi victu diu persistere non expedit.

De auibus.

Aues purulẽtis aptæ

Ex auibus comedant ægri gallinam cohortalem, phasianos nõ pingues, perdices siłr, artagenas turdos, & alios rurales passeres ex decocto. Nã iura vlcera magis detergent, ventremq; humidiorem efficiunt, & febres intendunt: verũ cum oẽs nõ diu eiusmodi cibum tolerent, pro viribus laborandum est, vt neque multum olei, neq; salis iniiciatur, ea vero quæ ad vsum præsentem cõueniũt, iusculis misceamus. Si nãq; sanguis, qui expuitur, sordidus fuerit, etiam mel & porrum adiiciendũ est. Sin autem purus tibi appareat, tunc ex glandibus quoq; castaneæ, & libum suminale, aut halyca, aut similago indetur, quẽadmodum si etiam vlcus esca, vel adiectione opus habeat, cibo misceať lens itẽ Aegiptiaca excorticata, vel brassica percocta: vel quod ab Alexãdria adfertur phasiolum exiguum, vel quod dicitur zyzola, vel panicum.

De piscibus.

Pisces purulẽtis accõmodati

Inter pisces præponanť, si quidem vomicæ factæ ruptură promouere voluerimus, & id quod expuitur, fœdi odoris sit, & sordidũ, indigeatq; repurgatiõe pisces muria conditi, & præcipue quæ Encathera dicitur, semel, aut bis loco medicamenti dari debet. Nã si quis imo oderatius ipsis vtatur, magis os vasorum adaperit, et humidiora { excrementa } efficit. Qđ si nullũ tale fuerit, sed biliosum appareat, ab omnibus quidẽ salsis cibis cauendũ est, edant autẽ maxime oĩum saxatilẽ piscem ex iure, aneto tm̃ assumpto. Sin autẽ crassum & viscosum id qđ efferť, existat, ꝑterea nausea etiã quædã ægrum torqueat, ex oxymelite decoctio parabitur.

De testacea cute præditis.

Alimẽtũ ex testaceis nõ valde iis, q in thoracis regionibus vlcus hñt, & pus expuũt, vtile existit: tñ cum salsus humor est, & biliosus, tũc pectines, aut buccina, aut astacũ, aut locustas dare nõ est alienũ. Sin autẽ sordidũ { vlcus } fuerit, & paulatim { pus } efferať, eo q, ꝑfecta eruptio circũfusi humoris facta nõ sit, etiã erinaciũ modicũ sumere nõ prohibeto, hẽt enim aliquid, quod & aperire, & repurgare potest.

De leguminibus.

Inter legumina ptiſanam, quæ vim habet abſterſoriam, ſimiliter & auenam, febricitantibus quidem recte dari conſtat, ſin autem calor nõ infeſtet, etiam halycam quæ habeat aut piſtacea, aut amygdala, aut vuas paſſas, aut nuces pineas. Si vlcus ſordidum & fluidum appareat, fabas quoq;, aut phaſiola, aut lentem interim per ſe, interim vero cũ ptiſana decoctam optime nimirum exhibes, quemadmodum prædictum eſt, febri in totum prope finita.

De fructibus pomaceis.

Fruct⁹ pomacei purulentis non vtiles.

Quod huiuſmodi affectibus fructus pomacei ad modũ vtiles ſint, non medicis tantum, ſed etiã omnibus idiotis eſt in confeſſo. Veruntamen cum cibi quoque faſtidium ægros comitaĩ, paulo deteriora ex pomis deligere cugimur, quare etiam mala, & pira admodum matura, cucumerum medullam, aut peponem, ſi febris potiſsimum, aut ſitus affligat, ſputumq; bilioſius inueniatur, exhibere commodum eſt. Ham medulla peponis nonnihil abſterſorium obtinet.

De bellarijs.

Bellaria purulẽtis apta.

Bellariorum cibus vtilis eſt, vt qui thoracis affectibus abſtergendis vim quandam habeat idoneam. Itaq; amygdala aut piſtacia, aut vuæ paſſæ, aut nuclei pinei, & quæ ex his cõficiuntur placentæ, aſſumantur, verũ nõ copioſus ex his cibus dari debet. Nam etſi abſtergere poſsint, ægre tamen concoquũtur. & propter oleoſam ipſorum partẽ {alios} cibos in ventriculo corrumpunt. Tantum etiam de victu ipſis idoneo, dictum eſto, deinceps aũt perſequi oportet, quæ itẽ medicamenta compoſita, iis qui pus in thorace habẽt, bene ſint accõmodata. Dicta igitur ſunt vniuerſa ,ppe, vbi de tuſsi ægimus, plurimaque illic ſcripta antidota reperies, purulentis quoq; efficacia. Sed hic etiam eorum mentionem faciemus, quæ proprie ad purulentos conueniunt, ita vt prius ſimpliciora auxilia exponamus, deinde ſic compoſita quoque in memoriam reuocemus. Hyſſopum igitur cum melle bene facit: ſimiliter etiam thymum, aut iris con

tusa, aut erui fricti ex butyro, aut pulegiũ, omniaque hæc seorsim contusa, aut cum melle mixta, si exhibeãtur, bene faciunt, nam generose repurgant.

Purulẽtorum medicamẽta simplicia.

Ad purulentos.

Ad omnia thoracis vitia, & eos qui tabe detinentur, quibusque arteria affecta est, admodum salutare & suaue medicamẽtum est, quod sequitur. Cinamomi, mirrhæ, singulorum drachmæ quatuor, thuris drachma, dulcis radiculæ sescuncia, *tragacãthæ vnciæ sex, nardi Indicæ drachma, ammoniaci drachmæ quatuor, croci drachma, *melle excipito.

Cõposita purulentorũ remedia.

* In alio vncia.

* In alio, drachmæ due

Ad eaquæ in thorace hærent & omnía recremẽta. Cap. 3.

NVcem pineam, quæ copiosam resinam peculiarem sibi circundatam habeat, cum marrubio recenti coquito, deinde mellis modicum decocto misceto, & rursus hoc vsque ad melleam crassitiẽ incoquito Ad thoracis pulmonisque affectus vtitor.

Ad purulentos, Phthisicos, & eos qui ex pulmone, aut thorace, aut membrana septitransuersi, feculenta & sordida expuunt, item ad eos qui iam Phthisim sentiunt, optimum præsidium, habet autem in hunc modum. Cap. 4.

SEmperuiui succi, paßi Cretici, mellis Attici, singulorũ drachmæ duæ *, vrticæ seminis contusi hemina, cucumeris satiui hemina, cupreßi seminis vncia. Omnia simul vsque ad dimidias coquito, sorditiesque proiicito, iuri decocti picis liquidæ vnciam addito, coquitoque ad mellis spissitudinem, nec non nardi Syriacæ drachmã admisceto, thuris drachmas tres, croci drachmas duas, piperis albi drachmas duas. Fabæ instar lingendũ dato. Quod si affectus prædicti vehementer increscant, & intendãtur, nucem pineam torridã adhuc probe contusam, coniectãque in ollam recentẽ, aquæ quod satis est ei superfundens, incoquito vsque ad tertias, & percolato iure in vicem reliquæ aquæ vtitor.

Antidotum ualde efficax ad stomachi fluxionem, & eos qui difficulter glutinosa excreant, tussi laborantes.

& Peripneumonicos, opitulatur celeriter siue noxā.

Diaprassiu antidotum.

Croci, folii, singulæ drachmæ, marrubii, iridis, piperis albi, pulegii, hyssopi, singulorũ drachmæ duæ, erui farinæ sextarius, amygdalarum amararum sextarius, mellis exquisiti sextarius. Vtitor vt longe optimo remedio.

* In alio tres.

Antidotum dia praßiu, hoc est ex marrubio optime humores thoraci infixos, omniaq; ut prius repurgat.

Hyssopi, marrubii. pulegii, calaminthæ, singulorum vnciæ duæ, dulcis radiculæ vnciæ tres, scillæ, helenii, singulorũ vnciæ duæ: nucum pini tantundem. Triduum aqua macerato, coquitoq; ad tertias, melle adiecto vsq; ad crassitiem incoquito tm̃ etiam de medicamentis, diuturna thoracis, et pulmonis vitia repurgantibus. Scire autem licet, post purgationem vlcera studiose siccanda esse. Nā vbi recrementis libera fuerint coalescunt, & carne replentur. In posterū his conueniunt aeris mutationes, nauigatio, & naturaliū aquarū vsus, si sint corpulenti, & nō immodice a morbo extenuati. Tunc enim præterquam q̄ nihil iuuātur, etiam magis a siccante offenduntur. Quare satius est dulcibus vti balneis, vnctione, oleo Sabino, & adipe. Ita nāq; ex eiusmodi vniuersis particulas infirmas, & extenuatas, præcipuæ si lactis potu vtantur, recolligunt reficiūtque.

De affectibus oris ventriculi. Caput V.

Oris vētriculi affect⁹.

Os ventriculi, quod sane etiam stomachum, quidam autem veterum cor appellarunt, vbi offensionē acceperit, infinita & varia accidentia hominibus inferre solet. Nam morbum Comitialem, conuulsiones, grauē soporem, qui caros dicitur, tristitiam intempestiuam, metum, Melancholiam, alienam appetentiam, cibi fastidiū, nauseamq;, vomitus, ciborū corruptiones, intestinorū tormina, vteri & vesicæ dolores, interim etiam vigilias, dolores, desipientiam, curas intempestiuas, & extremiorum frigiditatem inducit. Adeo est sensile, vocatque in doloris consortium, vicinitate quidem, cor: cognatione autem, cere-

brum. Quoniam igitur stomachus talium, & tot vitiorum autor efficitur, obseruãdum est, quinã stomachi ipsius proprie sint affectus, qui vero per accidens. Vbi hi accurate distincti fuerint, ad curationem ita veniendum est.

De frigida intemperie.

Frigidam oris ventriculi intemperiem manifesto licet inde cognoscere, si æger non sitiat, appetatq; magis cibos, q̃ potus. Si vero non solum qualitas, quæ offendat, sed etiam humorum quorundam frigidorum intemperies existit, oĩa sane eadem ipsis accident, quæ in frigida qualitate eueniunt, præter hæc aũt etiã alia. Etenim in hac ægri vomũt pituitam, & cũ cibum assumunt, retinere nequeũt, post vomitum statim alium appetunt, quẽadmodum canes: quare etiam tales caninum habere appetitum dixerunt. Hac igitur ratione siue intemperies quædam frigida sola os ventriculi offendat, siue etiam copia materiæ, caninum quoq; esse appetitum statim licet internoscere. Quoniam vero nõ vna quædam causa caninum appetitum efficit, sed diuersæ, nempe frigida intemperies, vt diximus, & humor pituitosus, qui in stomacho continetur, multaq; admodum caliditas, & recentricis in toto corpore facultatis imbecillitas, internosci antea debet, quæ prior immoderatam nunc ciborum appetentiam pariat. Nam curatio inueniri nequit, nisi causa morbi effectrix prius sit comperta. Si igitur immoderatum ciborum desiderium ex multa caliditate oriatur, contraria magis iis qui ob frigiditatem immodica appetũt, euenire videntur. Neque enim siti carent, neque acidum humorem vomũt, quippe immoderata caliditas tale quid accidere non permittit, vt quæ omnia facile in vaporem dissoluat, & latenti perspiratu extenuet, digeratque: vnde etiam aluus his magis astricta quã citata. At iis qui ob retentricis in vniuerso corpore facultatis infirmitatem laborãt, cibi minime cocti, copiosi, & subinde alterationem non experti excernuntur. Quare etiam tales cõtinuis illorum corruptionibus laborant.

Vẽtriculi intẽperies frigida.

Canin⁹ apetit⁹.

Curatio canini appetitus ex frigiditate prouenientis.

Appeti t⁹ canini ex frigiditate curatio

Qui igitur ob frigiditatem, aut pituitæ abundantiam immoderatius appetunt, curabis nimirum contrariis vtẽdo, nẽpe calidioribus, præsertim vino mero, cibis pinguibus, & omnibus oleosis, phasianorũ quidem femoribus, & carnibus suilis. Hæc enim comesta prius exaturant ipsos, & immodicam eorum appetentiam obtundunt, vt in posterum copiosiorem cibum nolint assumere.

Curatio canini appetitus ex caliditate nascentis.

Caninæ appetẽtiæ ex calore curatio

Quod si canina cibi cupiditas, ob multam caliditatẽ ægros teneat, vinum quidem ipsis dandum non est; sed cibi q ægre conficiantur. His nãque calida valde inimica sunt, vt piper, & quæ ex eo parantur, hydrogarum, cõditum. Alia vero, præterquam q refrigerant, etiam difficulter confici possunt, vt omazum, vuluula, & vaccarum pedes.

Curatio canini appetitus ex retentricis facultatis imbecillitate.

Appeti t⁹ caninus ex ĩbecillitate retentricis facultatis.

Sin autem ex retẽtricis facultatis imbecillitate nascatur, omnique, vt ita dicam, intẽperie, vbi notaueris antea quæ causa offendat, tandem ad curationem congruam venito. Nam astringentia semper offerre velle, ad indoctos medicos pertinet. Maxime igitur ob frigidam intemperiem retentrix facultas dissolui consueuit, atque ideo aduersus hãc magis insistendum est, interdum vero etiam ob siccitatem retẽtrix facultas deiicitur, estque ipsa curatu difficilis.

Curatio retentricis facultatis ex frigiditate infirmæ.

Facultas retẽtrix infirma.

Si igitur frigida intemperies negotium vẽtriculo facesse re, ex iis indiciis, vnde eam internosci debere diximus, appareat, patet omnino calefaciẽtibus esse vtendũ, nõ modo cibis eiusmodi, sed etiam medicamẽtis. Conuenit igitur ipsis inter olera quidem, brassica percocta ex vino, comestaque, nec nõ cinara, caulis & rapa similiter, ex frumẽtaceis, polẽta, puls, halyca cum vino, typhe, olyra, zea. Inter aues, perdices, attagenæ, anates, ex carnibus paucæ, vt caprina, & leporina

& leporina, fructus autẽ pomaceos maiori ex parte deuitent. Inter bellaria vero vuas passas, vt maxime salutares assumant, reliqua omnia repudient. Victus igitur, vt breuiter dicam, talis esto. Porro vnctiones, & epithemata accõmodant, quæ constant ladano, masucha, myrrha, aloe, & absynthio, potiones autem quæ ex spicanardi & rheo fiunt item quæ ex malis constat, gingiber recipiens, adhæc antidorum Esdra, & Theriaca potissimum nam ipsa omnium maxime eiusmodi affectus concoquere, & sanare potest. Ex balneis conueniũt, quæ aerem calidiorem, & soliũ habeant, reliquo vero tempore procedente, & morbo iã decrescente, etiam naturales aquæ calidæ ad perfectam liberationem adhibẽdæ, præsertim quæ mediocrem habẽt astrictionem. Exercitia his sunt vtilissima, gestationes, nauigatio, & longa peregrinatio. Hæc enim omnia totum corporis habitum in pristinum statum recolligunt, corroborantque, vt alimentum probe continere, & cõcoquere possit, moderatosque cibos appetat.

Curatio retentricis facultatis ob calorem imbecillæ.

Retẽtricis facultatis ob calore ʒ imbecillæ curatio.

Panis igitur in his commodissimus est, si ex mero assumatur, item oua dura circa horam tertiam assumpta, inter olera, intybus, lactuca, & malua. ex auibus gallina cohortalis, non admodum cocta, anserum præsertim alæ & pectora, item phasianorum, reliqua autem omnia deuitent. Ex piscibus edant dura carne præditos, vt orphum, glaucum, ceridem, cuculum, octapedem, & sepias. Ex testaceis, astacos, buccina, pectines, & cochleas. Ex leguminibus Phasiolum fabã, oryzã. Ex fructibus pomaceis mala dulcia citria, vuam dura carne præditã, peponum, ʃearnem, cucumerũ medullam, sycomora, duracina, & persica. Itẽ balineæ dulcis aquæ conferunt, nam naturales his sunt inimicæ. Tãtũ etiam de retentrice facultate a calida intemperie affecta.

De grandi fame quæ Bulimos Græce dicitur. Cap. VI.

Bulimos.

BVlimos græce dictus, vt etiam nomẽ indicat, magna est fames. Fit autem, vt ratio subindicat, ab immode

rato oris ventriculi calore, & imbecillitate, vnde nisi alimentum immodice assumant ægri animo deficiunt, conciduntque. Hoc igitur cum etiam plærique idiotæ sciant, statim iis quæ odorem mouent vtuntur ad vitalem facultatem, quæ digeritur recreandam recolligendamque. Ex his autem, quæ odoratu mouent, panem potissimum vino imbutum, carnes porcinas assas, hædinas, & summatim, ea quæ nidorosum odorem habent, & bene conditum offerunt. Continent autem eorum extrema, & pungunt vndiquaque, aures perfricant, & maxillas, ex capillis attrahunt. Reuersus ad se, & defectione animi finita, panis vino imbutus ante omnia dati debet, deinde sic etiam alii cibi. Reliquo tempore celerius nutrire, & quicquid ægre mutatur, conficiturque, ipsis exhiberi oportet, nec non quod refrigerare, & confirmare potest. Ab eiusmodi nam que adiuuantur, & temporis processu ad bonam temperiem reuertuntur Nonnulli etiam opium grandi fame laborantibus cum aqua frigida exhibuerunt, vt excedentem calorem restinguerent. Verum talia vos cauere adhortor, cibis autem qui ægre elaborantur, mutanturque, potius vtamini. Noui mulierem quãdam, quæ cum multa & immodica assumeret, omniaque concoqueret, & nunquã saturari se diceret, rosionem vero in stomacho experiretur, & capite doleret medicamẽtum purgans accepit, erat autem id Hiera. Facta igitur euacuatione vermem proiecit, qui longitudine duodecim cubitos, & plures habere putaretur. Atque tunc immoderata, & furiosa apppetentia conquieuit. Innotuit igitur non Bulimum, sed bestiam fuisse, quæ ad cibum sumendum compelleret, omniaque consumeret.

Bulimi curatio.

historia mulieris aquæ vermẽ eicerit.

De cibi fastidio Quod Græci Anorexian appellant. Caput. VII.

Cibi fastidium

SCiendum est cibi quoque fastidium, aut ex intemperie quadam, aut humoribus in stomacho contentis excitari. Necesse igitur est, vnum e tribus perficere,

aut humores euacuare, aut contemperare, aut mutare, & cum ipsi crassiores existunt, extenuare. Quapropter ipsos aut vomitu, aut per aluum euacuabis, si itaq; æger ad vomitũ procliuis fuerit, per superiora. Maxime vero ad huiusmodi remedium confugiendum est, si humores tenues & non admodum crassi fuerint, videanturq; adhærescere.

Quomodo uomitus sollicitari debeat, quibus humor tenuis, & biliosus in stomacho continetur.

Vomit' quomodo sollicitetur.

Quod si humores noxii per vomitus euacuandi tibi videantur, caue ne medicamentis ad vomitum ciendum efficacibus vtaris, sed humectantibus potius cibis, & potionibus, vtpote copiosa aqua tepida, idq; frequenter. Sic nãq; recrementitius humor facile supernatabit, educeturq;. Etenim mulsa etsi stomitum moueat, tamen in eiusmodi ipsa vitari debet, vt quæ intemperiẽ aliquã latentem corpori insinuet, quare rectius ages, si tepida sola vtaris. Sin autem ægrũ quoq; luteis ouorũ, aut cremore ptisanæ nutrias, priusquã tepidã exhibueris, deinde exiguo tempore interposito ita vomitũ potius prouocaueris, is sine noxa erit, & vtilissimus. Eo sane modo vomitus, si æger ad illũ inclinatior fuerit, accommodari debet, sin autẽ difficulter vomat cauendum est, ne stomachus plurimum vellicetur, vel ad id compellatur. Nam si largius vellices distendasq; magis appetitũ subuertes. Satius igitur est in eiusmodi materiam ad vẽtrem prouocare, humectando primũ liberaliore, & tẽperato cibo ita nanq; materia purgantibus prõpte obedire poterit. At medicamentum aliquod purgãs ex iis quæ corroborare possunt, paulatim exhibere oportet, vtpote Picrã, aut vnum ex his antidotis, vel quod malis cotoneis cõstat, vel quod rhodomelite, cum sint medicamẽta absq; noxa, & stomacho idonea. Ne autem ipsa apud alios querere grauemini, descriptiones eorum hic quoque exponẽdas putaui. Habent porro in hunc modum.

Medicamẽtum diamelon.

Medicamenti purgantis, Diamelon, hoc est, malis cotoneis cõfectio.

Malorum cotoneorũ libra, citrii corticis vnciæ ſex, mellis ſeſquilibra, ſcãmoniæ vnciæ duæ, piperis * vncia, aquæ pluuialis puræ ſextarii * tres, vſu probatũ eſt. Inſtar oxymelitis coquito, poſtremo ſcammoniam adiicito, piper inſpergendo, datoque cochleare vnum, aut duo.

* Impreſſus codex grecus, vnciæ quatuor.

* ĩpreſ. 6.

Aliud purgans ex malis cotoneis comprobatum.

Mala cotonea octo, ſcammoniæ vncia, Mixta fermento extrinſecus obducito, ne ſcammonia ꝑ meatus penetrare poſſit. Vbi aſſa probe fuerint, ſcammoniam cum malis citra fermentum læuigatoque, adiicitoque mel, ac rurſus læuigata vaſe vitreo recondito, ac dato cochleare vnum, vel duo, prout purgare volueris.

Medicamenti purgantis Diarhodomelitis deſcriptio.

Diarhodon.

Roſarum ſucci libra, ſcammoniæ vncia, agarici *, drachmæ quatuor & ſemiſſis, piperis ſcrupuli duo, mellis vnciæ ſex. Lento igne coquito, & cum in craſſitiem coierint, tunc ſcammoniam, piper, agaricũ addiicito & vtitor. Dentur pro viribus cochlearia quinque, aut ſex.

* Impreſſus codex Seſqui drachma.

Si cibi faſtidium ex uiſcoſis humoribus naſcatur.

Faſtidium cibi ex viſcoſis humoribus.

Sin autem ex viſcoſis humoribus cibi faſtidium ortum fuerit neceſſe eſt deinceps ad contraria reſpicere, quæ extenuent, & incidant, præterea etiã abſtergeant, atque ex his vt accipiant, ægri, adhortandi ſunt Capparis igitur ad huiuſmodi ſalutare eſt remedium, elota prope, & ex oxymelite parata proſunt etiam oliuæ omnes, quæ ex muria, aut oxymelite condiuntur. At ſinapii his vehemẽtiꝰ extenuat cum oxymelite & aceto comeſtum, & ſummatim, quæ ex oxymelite, aut muria, aut garo probe offerunt. Porro quibus ſtomachus nimium refrigeratus eſt, etiam medicamẽta ex pipere, & gingibere confecta porrigere neceſſe ẽ, ex quorum numero etiam id habetur, quod ex malis cotoneis paratur adiectũ, habens piper, myrrhã. aut liguſticũ, aut coſtum, aut pulgium. Alii aliter ipſum parant, omniũ vero optima compoſitio eſt, qua etiam Diuiniſſimus Galenus vſus eſt, quam in capite reperies, vbi de cibi faſtidio ex

frigida intemperie nascēte agitur. Quod si largius deterge re volueris, etiā oxymelite Iuliano dicto vtitor, quidam vero ipsum Lonchino Philosopho ascribunt. Hoc oxymeli valde mirificum est, vt non solum quæ in stomacho hærent detergere, sed etiam quæ iecori, lieni, thoraci, & capiti infixa sunt, amoliri possit, morbum quoque Comitialē, aliosq; multos diuturnos affectus sanet, verum & cōfectionem, & vires quæ ipsi insunt, in præsentia omittentes, reliqua persequamur. Etenim in aliis capitibus, tū descriptionem oxymelitis, tum quæ titulo ꝓmittat, explicauimus. His igitur per os medicamentis vtendum est, extrinsecus autē vnctionibus quæ fouere ipsum, & corrroborare possunt est etiam, quod Marciatum vocatur deinde vero epithematibus, tum Baio, tum eo quod Euodes a gratu odore dicitur. Porro cum longe optima sint, & paratu difficilia confectionem ipsorum, & materiam hic subieci.

oxymeli.

Stomachicum quod dicitur Baium.

Stomachicum Baion.

Casiæ drachmæ quatuor, iridis * scrupuli octo, iunci rotūdi floris scrupuli octodecim, herbæ sabinæ scrupuli octo bdelli scrupuli triginta duo, mastiche vnciæ duæ, ceræ vnciæ * sex, terebinthinæ vnciæ * tres, piceæ resinæ torrefactæ sesquilibra, * amomi scrupuli triginta duo, nardi vnciæ sex œnātharii vnciæ octo, aloes vncia, cardamomi vnciæ duæ, gariophylli vncia, balsami vnciæ duæ. Leuigatis succosis ea quæ liquari possunt, adiicito, deinde arida ipsis cum liquida adhuc sunt inspergito excipitoque.

* Impressus scrupuli quatuor.

* Decem

* In alio drachme due

Euodes.

Hoc quoque præstantissimum est epithema longo vsu probatum. Croci sescūcia, bdelli scrupuli nouem, aloes vnciæ duæ, myrrhæ totidē, folii vncia, propoleos vnciæ tres terebinthinæ totidē, thuris vnciæ duæ, styracis vncia, mastichæ vnciæ duæ, semissis, spicænardi vncia, cardamomi vnciæ duæ, magmatis hoc est fecis vnguenti Hedychroi sescūcia, ammoniaci vn. sex, ceræ libra, colophoniæ libræ duæ opobalsami vn. sex, palmularū totidē. Cōfectis vtitor.

Euodes epithema.

De cibi fastidio ex calida intemperie.

Fastidiũ ĩ calore

Cibi fastidio ex calida intemperie excitato, victum, qui refrigerantibus constat, profuturum esse liquet, præsertim illa quæ aceto parantur, poscam, oxygala, & quæ apud Romanos vocatur Melcha. lactucas, intybum, & aquam per se frigidam, si moderate bibatur, & quæ e contrario intẽperie calide superanti resistunt. Nam immoderata frigiditas vires corporis emortuas reddit, & deiicit, vnde etiã cibi fastidii causa efficitur.

De iis qui ob immoderatam frigiditatem cibos fastidiunt.

Fastidiũ ex frigiditate.

Qui igitur ob frigiditatem cibos fastidiunt, his hydrogarum dari, vinum vetus, cõditum, decocta rutæ, & anisi & sæpe allia esui offerri debent, potui vero antidota, quæ valide calefaciunt, ex quorum numero est etiam Theriaca potissimum. cum stomacho sit idonea, & maligna contemperet, vnde etiam iis, quos humida, recrementa maligna, & praua infestant, recte hoc antidotum exhibetur, vt vna quoque vice datum, appetitum abolitum frequenter reuocauerit. Quin etiam ius columbæ, & vuarum passarum conducit. Cum enim & ipsæ stomacho sint gratæ, contemperentque maligna, & cruda concoquant, etiam præter id quod non subito corrumpuntur, nutriunt. Nihil autẽ hoc præstantius, quam vt idem & alere, & intẽperies, quæ stomachũ exercẽt, curare possit.

De siti. Caput. VIII.

Sitis.

SCiendum est eodem quoque modo accidere, vbi bibere ægri desiderent. Nam vel propter stomachi siccitatem, vel multam caliditatem immoderatius potum appetunt, sitiuntque vehementer, interim vero sitis non propter ventriculi os tantum quibusdam sed etiã ob calorem iecoris, pulmonis, & ieiuni intestini accidit. Etenim quæ pulmonis vitio contingit, non tantum a re-

frigerantibus, quantum aeris ambientis inspiratu adiuuatur, ac ardentes febres maiorem potus appetentiam, ob immoderatum calorem inferunt. Quemadmodum igitur immoderata sitis ex intẽperie quadam frequenter oritur, ita sciendum est etiam propter vitiosos quosdam humores in ore ventriculi putrescentes, qui sursum exhalent, eã excitari. Itaque superantem humorem, qui in ventriculo continetur, non modo refrigerantibus, sed etiam aliis ad illum idoneis medicamentis abstergere & repurgare cõuenit. Si igitur humor qui in illo habetur, biliosus fuerit, aliquod refrigerans humectansque adhibito, quemadmodum etiam, si pituitosus fuerit, & id quod redundat, facitque sitim, salsum, ea quæ huiusmodi humorem repurgent, & abstergant, offerto. Ego saue noui huiusmodi sitim a salsa pituita ortam, per salsos cibos finitam fuisse, vt salsamenta, Coryacum, Encatheram, & capparem. Quare non semper refrigerantibus humectantibusque vtendũ est, sed vbi causam accurate distinxeris, atque internoueris, ita tandem congrua adhibenda curatio est. Proinde iis qui ex siccitate sitiunt, humectantia, illis autem, qui ob caliditatem, refrigerantia, aliis vero, qui ob salsam pituitam, detergentia conueniunt.

Ad eum qui stomachum æstuantem habet, & uehementer sitit.

Stomachus. æstuãs.

Archigenes igitur Diuinissimus. si quis alius, cum ea quæ ad medicinæ tractationem pertinẽt, re ipsa docere studuisset, eis qui ardorem in stomacho sentiunt, aquam frigidam superbibere præcipit, præsertim etiam si rosionem in eo experiantur, & animo ex calore nimio, tibique fastidio deficiunt, aut vuæ acerbæ succum, aut malorum cotoneorum, aut cucumeris satiui semen cum aqua frigida, aut mali punici dulcis, aut acidi succi cum aqua pari mensura, aut ramusculum mentæ læuigatum ex aqua frigida, aut rosaceum oleum similiter cum frigida, aut

persicorum immaturorum aut rosarũ siccarum decoctũ aut lactucæ semẽ albæ cum aque frigidæ cyathis quatuor. Nos autem compositis quoque vti sumus, nõ mediocri ip sa vsu experti, quorum etiam descriptiones ampliter vobis exponemus. Ordine ita habent.

Catapotia ad sitim arcendam.

Galen⁹ addit. Gatapo tia ad si tim.

Cucumeris satiui seminis drachmæ octo, ⸢ portulacæ se minis drachmæ octo, ⸣ tragacanthæ drachmæ sex. Traga canthum ouorum recẽtium albumine dissoluito, ac semen cucumeris tritum ei adiicito miscensque in catapotia redigito. Siccata in vmbra, sub lingua tenenda dato, & humor qui inde dissoluitur, deuoretur. Aliud. Dulcis radiculæ, ✻ cucumeris satiui seminis, ✻ portulacæ, singulorum drachmæ duæ. Ouorum albumine excipito, formatoque catapotia erui magnitudinis, ac linguæ submittito.

✻ Alii quatuor.

✻ Sex.

Aliud ad febricitantes, quibus parum bibere conducit. item ad insolatus, & profectiones, ubi sitis urget,

Codex grec⁹ ĩpressus drach. in alio, sex.

Dulcis radiculæ succi drachmæ ✻ sex, cucumeris satiui seminis drachmæ quatuor, tragacanthæ drachmæ duæ. Leuigara in vnum misceto, & albuminibus ouorum adiectis subigito, fingitoque catapotia, & vtitor, sub lingua continenda exhibens. Aliud. Portulacæ seminis, cucumeris satiui seminis, portulacæ radicis corticis, singulorum drachmæ quatuor, dulcis radiculæ succi drachmæ duæ, tragacanthæ drachmæ quatuor. Ouorum albuminibus excipito, formatoq; pastillos, qui singuli drachmam pendeant, datoq; vnum sub lingua tenendum.

Pastilli ad febricitantes siticulosos.

De iis, que ad ardorem stomachi extrinsecus imponũtur.

Epithema ad ardorẽ stomachi.

Extrinsecus autem vesicam aqua frigida, aut niue repletam, vel cucurbitæ ramẽta iniicito, aut sesamum aqua maceratum, læuigatũque cum oleo rosaceo misceto, ac febricitantibus applicato, aut mali folia viridia, aut mala cotonea, aut palmularũ glandes, quas Phœnicobalanos vocãt aut mespilum cum cerato, aut caseum recentem cum polenta inducito, in summa omnibus, vt in Cardiacis vtitor.

De iis qui atram bilem colligunt, & inflatione stomachi laborant.

Quibus præcordia, & stomachus inflatur, melancholicis in eum recrementis confluentibus, spongias aceto quã accerrimo imbutas imponito, & si post has malum remã serit, alumen liquidum cum chalcanto leui, & melle modico exceptum applicato, aut hædere foliis in vino coctis stomachum obducito, aut stercore bouis armentarie sicco ex vino cocto. At ei qui inflationem stomachi potissimum experitur, calaminthæ decoctum ex aqua modico mellis despumati & piperis adiecto, potui dato flatus sane discutit. non confert autem ad calidas intemperies, & ea quæ ex nimia adustione generantur, vitia, sed potius illis qui melancholico humore laborant, opitulatur,

Præcordia & stomachus inflatur.

Medicamentum Diaoporon, hoc est, ex fructibus pomaceis confectũ ad subuersionem stomachi, Cæliacos & Dysentericos efficax.

Mala coronea decem rhus rubri sextarius, aquæ congii septem, sorba quinquaginta, mespila totidem. Fructus cõtusi, coniectique in aquam ⸢ coquentur curiose, ac vbi dissoluti fuerint, liquor exprimetur, rursusque incoquetur abiectis fructuum sordibus & cum tertia liquoris pars relicta fuerint, adiicientur mellis Attici libræ quatuor, ⸣ coquenturq; in pruinis, ac mouebuntur continue vbi spissitudinem acceperint. sublata reponentur. Dato ante cibum chocleare vnum aut duo.

Vulgarus codex coneoruʒ rhus rubri, singulæ drachme. Diaoporon ad stomachi subuersionẽ. Epithema stomachis fluidum.

Epithema ad stomachum fluxione tentatum, febri æstuantibus, & Colicis, qui stomacho consortii lege laborant, & cibum reiiciunt, idoneum.

Myrrhæ, croci aloes, mastichæ, absynthii succi, styracis, singulæ vnciæ ceræ, nardini olei, palmularum patetarum singulorum sesquilibra, vini Adriani qđ ad palmulas irrigandas satis est. Quidam autem ceræ & nardini singulorũ * libras tres iniiciunt, & siccis in leuorem detritis vna cũ

* Vulgatus codex vn.

ſtyrace liquata miſcent, ac læuigatis vtuntur, nos autẽ ſingulorum ✿ ſeſquilibram iniicimus, ac fit præſtantius.

✿ vulgat⁹ libram.

Aliud ad eos, qui ſtomachum habent imbecillem, quique cibum retinere nequeunt.

Epithema ad ſtomachũ non continẽ tẽ cibos

Palmularum patetarum vnciæ tres, œnanthæ, cere, ſingulorum libra, maſtichæ, thuris inſecti, ſingulæ vnciæ, vini quod ſatis eſt Palmulas ex vino læuigato, arida ſimul terito, deinde vbi ceram liquefeceris, cũ nardini vnciis tribus ceratum efficiens, arida in puluerem redacta, excipito atque in vnum cogito.

Aliud epithema ſimiliter ſtomachum corroborans.

Epithema corroborans.

Oenanthæ, omphacii. roſarum florum, aloes hepaticæ, acaciæ, galle, balauſtiorum, mali punici, phœnicobalani, ceræ tractæ, olei lentiſcini, ſingulorum vnciæ ſex, vini Spathitis quod ſatis eſt malorum cotoneorum adipe inuoluto rum carnis aſſe vnciæ tres, croci, abſynthii, ſingulorum ſeſcuncia, vnguenti Melini vnciæ octo. Vino odoro ſubactis vtitor.

Aliud ad ſtomachum fluxione laborantem, & uentrem.

* In alio, drach.

Gallæ omphacitidis drachmæ quatuor, nitri drachmæ ſex, alcyonii drachmæ quatuor, * ſereos vnc. tres. Aliud. Vuarum paſſarum decoctũ potui ipſaſque vuas eſui dato.

De antidotis ad eos, qui ob frigidam intemperiem cibum non concoquunt.

Antidoti ad frigidã ſtomachũ.

Præſtantisſimum eſt hoc medicamentum, quod per os exhibetur, plurimis experimentis probatũ. Helenii vnciæ quatuor, feniculi ſeminis vnciæ tres, piperis vnciæ duæ petroſelini ſeminis vncia, mellis Attici crudi exquiſiti libræ duæ huius penuria, alterius deſpumati. Ego autẽ adieci ẽt erucæ ſeminis vncias duas, atque in omnibus mihi optime succesſit, nec non miſcui ſinonis Syriaci drachmas duas, ſeſeleos totidem, mellis vncias ſex, vel etiam plures. Maximum hoc eſt præſidium, & ad multa vtile. Non enim ſolũ

inflationem stomachi, & cruditatem sentientibus confert, sed mulierum quoque menses educit. Ego vero vsus sum etiam in ægre spirantibus. & præter opinionem profecit. Dantur cochlearia duo mane & vesperi dormituro, ex diluta vini potioni, præstat autem diluta potio idem, quod nectar, mane vero ex aqua. Facit enim ructus suaues, & omni tussi cõfert, item iis, qui a capite in thoracem fluxiones experiũtur, summatim omnibus intestinis affectibus. Reddit etiam appetentiam ciborum ampliorẽ, quibus ipsa interierat, nec nõ qui in veneriis offensionem experti sunt iis desiderium illorum excitat, si constanter eo vtantur.

Aliud ad eosdem affectus Dia melon.

Dia me lõ aliud

Malorum cotoneorum purgatorum, & postquam contusa fuerint, expressorum libræ tres, gingiberis vnciæ tres { piperis vnciæ duæ, } mellis sesquilibra. Succus cũ melle vsque ad huius spissitudinem incoqui debet. deinde sic arida contusa, & tenui cribro increta adiici. Etenim hoc præsidium etiam iecore affectis est vtilissimũ, interim sane hoc pacto, interim sine aridorum puluere. In calida intẽperie in eius vicem Rhodomelite vtor, & præcipue, quibus vinum exhibere cautio est.

Aliud Dia melon.

Cotoneorum succi sextarii quatuor, mellis tantundem aceti hemina. Hæc ad prunas moderate coquantur, despumenturque, deinde gingiberis in puluerem redacti vnciæ quatuor adiiciantur, piperis albi vncia, & rursus ad mellis crassitiem lento igne incoquantur. Quod si purgans hinc medicamẽtum efficere velis, lachrymæ scammonii vncias tres adiungas, sin autem absque scammonio paretur, imbecillitate vẽtris laborantibus auxiliatur. Vtilissime datur Heppaticis, & Stomachicis cochlearii mensura. Et si a cibo sumat, ẽt iuuare potest, rectius aũt mane ieiunis, vel dormituris vesperi exhibetur, sic vt a cibo duabus, aut tri

bus horis abstineatur. Confert etiam ad cibi fastiduim, & eos qui nou bene concoquunt. At si venter nimio calore intemperatus in corpore bilioso fuerit, gingiber & piper adimes. Succum vero mel, & acetum tantummodo, vt supradictum, coques & vteris.

Ad stomachum cibum vomitu reiicientem. Cap. 9.

Stomachꝰ cibũ euomẽs

ALoes rosarum siccarum, singulorum drachmæ decem Terunt, dãturq; cochlearia tria, aut quatuor, si humorem stomacho insidentem, repurgare velis scammoniæ & mastichæ, singulorum drachmæ quatuor admisceto. Repurgat enim, & sine molestia.

Stomachus inflatus.

Ad inflationem Stomachi, & intestinorum, item ad eos, qui cibum non concoquunt Iecorarios, tussi vexatos, præsertim, quos frigida causa infestat. Caput. X.

* In alio, vnciæ duæ.

PIperis vnciæ tres, ligustici, ameos singulorum sescuncia, * epithymi puri seminis, pulegii sicci singulorum vncia, mellis despumati quod satis est. Quidam vero etiam apii seminis vnciam adiecerunt, rutæ seminis semunciam. Datur cochleare.

Ad stomachi dolorẽ,

Aliud ad inflationem dolorem, omnemque stomachi cruciatum efficax.

* ĩpressus heminã Hemi-nam semissem

Lachrimæ papaueris drachmæ duæ, piperis castorei singulæ drachmæ petroselini seminis drachmæ quatuor. nardi Syriacæ drachma. In tenuissimum puluerem redigito. ac * cochleariũ cum aquæ calidæ * sesquicyato dato, & si cum melle temperatũ fuerit, cyatũ vnum tepidum mane & vesperi propinato. Robustis autem copiosius dato. Nã ad leniendum dolorem, & humores cõcoquendos efficax est, præsertim ad mulieres virosque Cœliacos, inflationes & cruditates, item ad febres, & precordium dolores, nec non ad febres ex cruditatibus contractas, tusses, laterum dolores, conuulsa, ac ad vrinam mouendam conducit.

Aliud antidotum optimum.

Spicæ nardi, piperis, singulorũ vncia, casiæ fistulæ, costi,

ſingulorum vnciæ duæ. Datur ex aqua mane, & noctu. Nō modo ſtomachicis, ſed etiam Iecoroſis, & Nephriticis confert. vtitor hoc medicamento cum fiducia.

Aliud ad idem.

Piperis, petroſelini, ſingulæ vnciæ, cumini ſemuncia. Datur a balneo.

Stomachicum, quod etiam ad colum proficit.

Iridem Illyricam contuſam, incretamque ex aqua calida potui ieiuno dato poſt cœnam autem ex vino diluto. Modus eius eſt, * ſcrupuli tres. Ne ipſum contemnas. nā probe auxiliatur.

* Vetera exēpla drachme tres

Aliud ad alia quoque uitia ſalutare.

Liguſtici, ameos, apii ſeminis, * rhei, ſingulorum drachmæ tres, piperis grana triginta, mellis quod ſatis eſt. Dato ieiuno, & ante ſomnum.

* Alii, Cari.

Antidotum ſtomachicum quod Piera dicitur.

Stomachicum antidotum Picra.

Iuncii rotundi floris, xylobalſami, maſtichæ, ſpicæ nardi aſari, croci, ſingulorum drachma vna, & ſemiſſis, cinamomi veri drachmæ ſex, caſiæ drachmæ tres, aloes hepaticæ lotæ, & ſiccatæ drachmæ centum.

Aliud ſtomachicum, etiam ac inflationem utile.

Petroſelini Macedonici ſeminis, cumini, ſinguiorum vnciæ qnatuor. Aeger ieiunus, & veſperi ex modica aqua tepida ſumat.

De affectu cardiaco. Caput. XI.

Cardiacus affectus.

CArdiacus quoque affectus ſtomachi vitium eſt, quod accidit vbi humores praui rodentes, & virulenti in ore ventriculi collecti fuerint, aut eo confluxerint. Si igitur quidam os ventriculi ſenſibile habere depræhendantur, ſtatim intereunt, cum immodicam humorum roſionem ſuſtinere nequeant. frequenter etiam lumbrici ſurſum ad os ventriculi aſcendētes Cardiacos affectus, immodicas animi defectiones, & ſyncopas excitant, vt nonnulli ſtatim cum a lumbricis rūpuntur intereant. Quapropter non ſemper repentinas os ventriculi Syncopas a prauis

humoribus fieri censendum est, sed etiam lumbricorũ indicia requirenda. Nam hæ bestiæ adeo repentinam mortẽ & syncopas non minus quã perniciosi humores inferunt.

De Cardialgia Quasi dicas cordis dolore. Caput. XII.

Cardialgia.

QVi ego prauos, rodentesque humores in ore vẽtriculi continent, atque adeo prope in syncopen incidunt, his primum omnium illos cibos offerre conuenit, qui præterquã quod refrigerant, etiam particulam resolutam posſint item confirmare. Itaq; probe refrigerant, corroborantque, tum mali punici grana comesta, tũ succus eorũ, adhæc mala nõ admodũ dulcia, sed mediocriter astringentia, pira, persica, duracina, vua quæ austerũ frigidũq; succũ obtinet, & panis ex aqua frigida, tepidaque sumptus, si ægri temperamento valde calido fuerint & humores qui continentur. rodentes nimiũ, & acres existant. His igitur inter initia ad Cardialgiã vtendũ est, reliquo autem tẽpore paulatim ipsis offerri debẽt, quæ ægre concoquuntur, & noxiorum humorum rosioni & acrimoniæ resistunt. cuiusmodi sunt vuluula, omazum, astaci iscia pectines, buccina, ventriculi anserum, suum, vngulæ ac petioli, in summa, quæ non cito corrumpunt, sed etiam vitiosum humorem superantem oppugnant, euincuntq;. Cæterum his quoque, cum affectus cessauerit, ac conquiescit, semper vt citius cibum sumant, consu lendum est. Nihil enim adeo ipsis confert, vt, si non tarde cibum capiant, sed circiter tertiam horam, aut quartam panem ex tepida aut frigida aqua sumant, aut malum, aut citrium absque ipsius cortice. Hæc sane Cardialgiam expertis conueniũt. Ex medicamentis idoneum est, quod Glycy dicitur, cuius confectio in hũc modum habet. Aceti sexquisextarius corticis radicum fœniculi * vnciæ sex, aloes hepaticæ vnciæ tres, mellis Attici sesquilibra. Dantur cochlearia duo, aut tria. Hoc medicamentum emollit, & confirmat ventrem, præstantissimumque est eum vt quod non solum Cardialgiæ, sed etiam incipientibus Epilepticis, & Hypochõdria-

Glyceis cõfectio

* ĩpressus yncia.

cis aliisque plurimis affectibus medeatur, quorum nũc me minisse, tempestiuum non est. Noui autem antidotũ quoque Diaanacardion dictum, & Picram eiusmodi vitiis auxiliari, sed nullum æque, vt hoc medicamentum. Tantum de Cardiaco affectu, qui ex rodentium prauorumque humorum acrimonia nascitur, dictum sit, deinceps autẽ de aliis quoque agamus accidentibus, quæ in ore ventriculi, aut humorum superantium qualitate, aut copia eueniũt.

De nausea & vomitu. Caput. XIII.

Vomitus quoque vt nausea stomacho accidere videtur, verũ singula ipsa a diuersis causis procreãtur, nempe a copia, & praua rodentique qualitate. At copia quidem naturam vomitum grauando irritat, praui autem humores rodendo, affligendoque. Huc itaq; cõsiliũ dirigas, vt copiosos quidem euacues, prauos autẽ & vitiosos contemperes mitigesque, & malignitatem ipsorũ imbeilliorem reddas, præsertim vbi biliosi fuerint, & melancholici, pituitosos autem extenues, si crassi viscosique tibi appareant. Proinde si crudi humores in solo ventriculo redundent, & non ex toto corpore influant, medicamẽtis sollicitandi non sunt. Quippe solus etiam victus absolutam ipsis curationem præstare abunde potest, & humores in ipso contentos immutare. Sin autem ex toto corpore ventriculo influant, tunc medicamentis vtendum maioribus. Interdum enim & sanguinis missio requiritur, si is superare videatur, & purgatio, si magna humoris prauitas existat. Quod si ambo videantur abundare, tum venam secare, tũ purgare oportet. Dicamus igit prius de iis, quæ in ventriculo continentur, deinde sic de illis, quæ ex toto corpore ipsi influunt, tractabimus.

vomit. & nausea.

Curatio uomitus & nauseæ.

Internoscendum igitur est antea, humores ne sint infixi, an ad meatus remittantur, an ad fundum sint impliciti. Si quidem æger acidam qualitatem percipit, scire licet humorem noxium, frigidum potius

existere, vtrum vero ad meatus transmissus, vel tunicis ad hærescat, vel in fundo ventriculi fluitet innatetque, id curiose inquirẽdum est, & quomodo excerni debeat, cognoscẽdum. Si etenim vomitus statim post nauseam obortam etiam citra violẽtiam comitetur, humorem noxium in lato ventriculi spacio esse, non dubie censendum. Sin autem nausea quidem excitata fuerit, nihil autem notatu dignũ per vomitiones efferatur, humores noxios, vel cũ biliosi sunt, vel serosi, in ore ventriculi absorptos esse, vel cũ viscosi sunt, ipsi ori ventriculi infixos esse intelligito, quoniã subinde accidit, vt venter quidem nihil habeat recremẽti, sed id ab aliis particulis aut iecore, aut liene, aut alia quadã in ipsum recipiatur, deinde cũ grauatur, aut roditur, ad vomitionẽ incitetur. Necesse autẽ est hoc quoque discernere.

vomit⁹ & nauseæ curatio.

Quomodo internoscatur humor qui euomitur, utrũ in uentriculo gignatur, an aliunde influat.

Notæ ad humorũ sedes cognoscẽdas.

Si quidẽ vomitus cerebrior, & intensus, nulllo insigni spacio interposito vrget, humorem qui per illum reiicitur in ventriculo potius generari, sciendum est Sin autem spacium notatu dignum intercedere videatur, neq; vomitus frequentius infestet, id quod reiicitur, ex aliis potius influere existimandu m. Considera igitur totum corporis habitũ aliaque indicia, atque sic curationem aggredere, siue sanguinis missionem, siue purgationem adhibens. Fieri enim nequit, vt aut humor superueniens, aut vomitus, aut quæ infestat nausea conquiescat, nisi totum corpus recrementis liberum prius reddideris, siquidem ipsum causam influxionis præbet.

Curatio, cum biliosus, aut melancholicus humor uomitum, aut nauseam excitat.

Vomitiõis ex bilioso aut melãcholicho humorẽ curatio.

Postquã igitur diligenti obseruatione depræhenderis, biliosum esse, quod in stomacho gignit, nauseã, aut vomitum faciens, primum contẽperanti medendi ratione vtendum, deinde vbi contemperaueris, humoris praui acrimonia lenienda est, atque sic ad abstergendum eum transibis,

vel

vel per aluum, vel per vomitus euacuando. Dato igitur ipsis ptisanæ cremorem, qui vtraq; præstare potest, tum acrimoniã lenire, tum repurgare, & abstergere. Etenim aquosa quoq; mulsa vacuat, & quæ stomacho innerent, abstergit, sed calidum quippiam obtinet. Quod si igitur vitiosus humor feruens magis esse & acrior apparet, vt etiam febrim inducat, fugito quidem mulsam, & si quid aliud calidum est, quod abstergere posit, vtitor aũt ptisanæ cremore, aut tepida. Etsi enim vim abstersoriam nõ habeat, tamẽ humectat, meatus dilatat, in bonam temperiem deducit, & acrimoniam ipsorum obtundit, qua ratione plurimum iuuat, reliquum autem non per se vomitu reiicitur, sed omnino aut qualitatis ipsorum, aut substantiæ particeps factum educitur, atq; hoc in sordidissima spõgia fieri cernim⁹. Etenim aqua non probe eam purgaret, simul que ipsa attraheretur, nisi præterquam quod meatus conniuentes laxet, dilatetq;, recrementi etiam siccitatem humectare posset, atq; dissoluere. Quare in quibus id qđ affligit, biliosum fuerit, & melancholicum, tepidæ potio maxime omnium succurrit. Si enim viscosum, & vehementer affixum existit, exiguo indiget adiumento intus, vt citius reiiciatur, quippe aqua tepida etiam sola crassos humores dissoluit, eoq; ꝓpinari debet: si pituita affixa sit, & valenter inhærescat, præsertim salsa, & vetusta, siccisq; medicamentis, & calidis intẽpestiue datis, vt vulgo faciũt, torrida duraq; euaserit. At si humores nõ admodum biliosi sint, febris autem infestare videatur, tũc mulsa vtitor, & iis quæ plenius possunt abstergere. Quod si humor victum contemnere videatur, deinceps etiam medicamẽtis vtitor, aut antidoto quod Picra dicitur. Nam valenter ipsum, biliosa quæ tenacius impacta sunt, & melancholica recrementa purgare potest. At q medicamentum aliquod exhibiturus est, diligenter considerare debet, ne quandoq; calida intemperies in solidis particulis præpolleat. Nam si quid tale fuerit, & antidotum ipsum tunc exhiberis, cum calidæ & siccæ particulæ existunt, hecticorum affectuum & Tabis, quæ marasmus dicit, autor

euadis. Quare illis dãda eſt, in quibus materia praua ſtomacho aliunde remittitur, ita vt ſolidæ particulæ natura calidæ, & ſiccæ non ſint.

Curatio pituitæ ſtomacho affixæ, & nauſeam excitantis.

Stomachi pituitoſi curatio.

Hoc modo ſit recrementũ bilioſum, & melancholicum fuerit, curatio tentanda eſt. Sin autẽ acida, & dulcis pituita affixo videatur, tunc nimirũ extenuantibus vtendum medicamentis, præſertim oxymelite, raphani radicibus, cappari, ſinapi, Coryaco & medicamẽto ex malis cotoneis, q̃d recipit gingiber, & petroſelinum Macedonicum. Nam ab eiuſmodi omnis humor pituitoſus, & crudus concoquitur. His etiam moderata inedia confert, item ſomnus & quies. Hoc enim victu pituita nõ ſolum alteratur, extenuaturq́ꝫ, ſed etiam in ſanguinem benignum, probumq́ꝫ cõuertitur, vt eiuſmodi quoq́ꝫ humor ꝑ inopiã alimẽti nutrire poſsit. Si.n. acida fuerit pituita, etiam dulcia offerri debent, ſin autem ſalſa fuerit, quæ inhæreſcit, conſiderato rurſus, vnde ſalſa exiſtat. Quippe videtur interdum etiã ex ſeroſæ ſubſtantiæ commixtione ſalſa, interdum vero non propterea ſed ob calidam quoq́ꝫ intemperiem, quæ ipſam torrefacit. Nam pituita incaleſcens, & ſalſa, & craſſa perpetuo redditur. Quod ſi igitur ob calidam intemperiem ſalſa tibi facta appareat, humectante, & tepida potius curandi ratione vtitor. Etenim non a calefacientibus, ſed humectantibus, refrigerantibuſque diſſoluitur, ſicut etiam ſal, & nitrum. Hæc enim, vt a caliditate concretionẽ ſortita non igne, ſed aqua reſolui poſſunt. Hoc ſane pacto, ſi pituita affixa fuerit, auxiliari oportet.

Curatio ſeroſi tenuiſq; humoris ſtomacho infixi.

Seroſi humoris ĩ ſtomacho curatio

Si fuerit ſeroſus, tenuiſq́ꝫ, & non nimium vẽtriculo impactus, haud curioſum eſſe oportet, ac ſollicitũ, verum ſatis eſt etiam ſolo vomitu ex liberaliore tepide potu vti, vel cremore ptiſanæ ventrem recrementis liberare. Si vero a multa humiditate imbecillior ſtomach⁹, & reſolutus tibi videatur, eo quod os ventriculi infirmetur, magiſq́ꝫ cibum

vomere cupiat, tunc iis, quæ sensim exiccant, astringuntq; leuiter, vtitor, quale est & malũ cotoneum tostũ, fermento circundatum, si per se comedatur, item médicamẽtũ quod ex ipso conficitur, quo placẽtæ loco oẽs vtuntur, & multifariam ipsius cópositionem præparant. Nonnulli enim solum piper { misturæ ipsius } adiiciunt, nonnulli etiã gingiber, petroselinũ, & costum, alii vero garyophyllum. Verũ hæc quidem plus quam oportet medicata sunt. Iã vtile est etiã, quod recipit piper & gingiber. Nã hæc quoq; particulam imbecillem abunde firmare, & calefacere possunt, quorum vtrorũq; calor, & acrimonia recremẽtũ in stomacho, & ventre immutat. At si id quod superest recrementum, tenue nimium, & acre videatur, caueto quidem a calidis, ad hibeto autem quæ corroborant, & astringũt, nihil, qđ manifesto calefaciat, habẽtia, quale est simplex antidotum ex malis cotoneis confectũ, quod ex succo solo mali cotonei, & melle paratur. Quippe hoc & multum corroborare, & omnia biliosa, acriaq; recrementa contẽperare põt, atq; id circo infirmo, & calido stomacho, humoresq; in bilẽ commutanti accõmodatũ est. His etiam castaneæ sunt idoneæ, mespila, sorba valde matura, fabæ elixæ ex posca, halica, & *Phasu pissarium. In summa, quæ corroborare sensim, & leuiter astringere, nec non exiccare modice non solum in cibo, sed etiam inter medicamenta possunt.

De inflammatione stomachi. Cap. XIIII.

Inflam matio stoma.

QVomodo igiť humores, tũ qui sola intẽperie vitiati, in vẽtriculo cõtinenť, tũ qui aliunde influũt, internosci, & curari debeãt, abunde hactenus explicatũ est, reliquũ vero est vt de aliis humoribus deinceps agamus. Vbi stomachus inflãmationẽ sustinuerit, magna opus est diligẽtia, qm̃ maximũ morbum, & necessitatẽ corpori adfert. Mixta igitur curatio in ipso potissimum tẽtanda est, & non, quemadmodum in minus principalibus: resoluta, & laxante medendi ratione vtendum. Nam periculum non exiguũ comitabiť, neq; æger alimentum sentiet, neque appetere id amplius poterit. Adiiciatur igiť vna cũ

laxātibus etiam corroborans aliquod, nēpe absynthii paulum, aut mastichæ. Attendendum aūt quare opus sit: atque eius copia intendi magis debet. Si igitur laxantia requirantur, adiicito fotui etiam chamæmelum, sin autem ægri vehementer febricitent, etiam gelucinum, adipem anserinū, & sapam. Quod si imbecillitas quædam fuerit, & resolutio non adeo laxantium aliquod fotui addito, sed potius curationem ex melino, & vino tentato, ablynthiū, rosas, œnanthen, mala, palmulas in vino macerans: Summatim ad id quod vrget, roborātia, & laxātia, alias aliter augemus. Nō solum autem fotus, sed etiam cataplasmata, & medicamenta in hunc modum excogitare oportet.

Epithe. stomachi. * Impr. vn. * Quatuor. * Galen[9] sic hēt, & loco vn. drachmas.

De medicamentis, quæ extrinsecus imponuntur, epithemata græci uocant, Gelenicum.

Ceratū Galeni

Cum moderata quidem est inflammatio, sufficit etiā Galeni ceratum, quod hæc recipit. { Olei nardini per hyemē vncias octo, per æstatē vncias septem, } ceræ { albæ } vncias octo, mastichæ vnciam aloes semunciam. Sin autē stomachus magis corroborari postulet, ēt aloen augeto, { vnciam ex ea iniiciens, } aut succum absynthii, aut œnanthē, aut succum capreolorū vitis admisceto. Quod si stomach[9] nō admodum deiectus videatur, aut imbecillis, epithema Nilæi applicato aut Philagrium per se, aut cum mica panis inducito. Sin durior videatur inflāmatio, & emollientia adhuc requirere, etiā hoc quod Diamelilotū dicitur, applicandum est. Corroboranti autem simul, & emollienti vtitor, quod a me solet parari, cuius descriptio in hūc modum habet Thuris, absynthii, singulorū vnciæ quatuor, ammoniaci suffiminis * vnciæ sex, styracis vnciæ sex, ceræ libra, * olei nardini libra, vini Phalerni quantū satis est. Arida pridie vino macerato, deinde trita valide, nardino & cerato adiicito, ac vtitor vt medicamēto admirabili, vt quod emollire simul, & robur stomacho adhibere queat.

* Impr. masti. vn. qua. in alio vna. * gingiberis, ceræ singulorum vnciæ sex. * Stiracis vn. 4. in alio semūcia.

Aliud quod idem præstare potest.

Mastichæ * aloes, croci { mirrhæ } singulorum vncia: *

ceræ vnciæ sex, succi absynthii vnciæ duæ, styracis * semuncia, olei nardini libra. Quod si inflãmationẽ stomachi diuturniorem esse cõrigerit, vtitor iis quæ vocant copia. Hæc enim ad inueteratas inflãmationes magis cõmendantur.

* In alio * sex. sescũcia ĩ alio semũcia.

Copia ad stomachi duritiem.

Propolis vnciæ sex, styracis vnciæ duæ * mastichæ vncia terebinthinæ * semuncia, fecis nardini quod satis est.

Aliud malagma bonum, ad stomachi duritiem, fluxionem & dolorẽ faciens, ut æger tribus horis eo leuetur, sentiatque manifesto adiumentum, habet autem eius scriptura hoc pacto.

* Gingibe. opoponacis sin. vn. duæ, in alio, gingiberis vnciæ.

Ceræ Põticæ vnciæ sex, terebynthinæ vnciæ tres, * mirrhæ, opoponasis singulorũ vnciæ duæ, * aloes vnciæ tres, { aluminis scissi } vncia, galbani vncia. Mirrham oleo læuigato, & arida iis, quo liquari possunt, inspergito, spleniũ autem sit digitorum quatuor.

* Mirrhæ vncia. In alio duæ & semisi.

De iis, qui inflammationem a frigido humore experiũtur.

Ad stomachi perfrictiones simul & inflãmationes optimum est medicamentum, quod a grato odore euodes appellatur, cuius confectiones variæ sunt, sed cuius ego experientiam habui, hæc est. Croci * { sescuncia, } colophoniæ libræ duæ, * opobalsami palmularum, singulorum vnciæ sex, aloes, myrrhæ * terebinthinæ, thuris, singulorũ vnciæ duæ, folii * vncia, propoleos, { styracis, } singulorum vnciæ tres, spicænardi vncia, cardamomi vnciæ duæ, fecis hedychroi sescuncia, ammoniaci suffiminis vnciæ sex, ceræ sesqui libra, huic aũt nullum præponas, in quibus frigida magna intemperies, duritia quædam, & pituita est, item dolores, & distensiones fiunt. Nõ solum autem ad stomachum, sed etiam iecur, & intestina inflata, & ad eos, qui Cœliacos dolores sustinent, idoneum existit.

* Terebĩtine thuris sing. vn. tres in alio duæ.

* vn. quatuor.

De medicamento Diamelilotu, & Hyeratico.

Huius quoq; descriptionẽ hic exposui, vt qui requirũt, facile inueniant, simul autem pluribus appositis, id quod ad

Diamelilotu. Hieraticum.

vſum vrgentem cõmodius eſt, deligant. Deſcriptio eius in hunc modũ habet. Nardi gallicæ, iunci anguloſi, { mirrhæ ſingulorũ drachmæ decẽ, cardamomi drachmæ octo, croci drachmæ * tres, ammoniaci ſuffiminis drach. * ſex, Cyphios hyeratici drachmæ duodecim, mirrhæ drachmæ decem, terebinthinæ drach. octo, ceræ mina, vini odorati hemina. Confert hoc quoq; nõ modo ſtomachicis, ſed etiam iecoris doloribus, aliiſq; multis affectibus.

* Impre. octo.

* octo.

Aliud malagma Polyarchiũ prodeſt Peripneumonicis, Iecoroſis, Hydropis, Lienoſis, Nephriticis, ueſicæ & uuluæ affectibus, & omni neruorum dolori.

Malagmæ Poliarchiũ

Ceræ, { reſinæ terebinthinæ, bdellii, cardamomi, ſingulorum } mina, iunci anguloſi, { mirrhæ, croci, cinamomi, meliloti } thuris, ſingulorum drachmæ viginti quinq;, ammoniaci ſuffiminis drachmæ * triginta quinq;, { nardi Indici drachmæ ſex, } olei Cyprini * hemina, vini Italici qđ ſatis eſt, vtitor cerato, interim quidẽ mero interim Cyprino luto. Aliud. Abſynthii ſucci, œnanthæ, nardi, ſingulorũ vnciæ tres, maſtichæ vnciæ qua. ceræ vnciæ ſex. Cerã liquefacito, nardũ, atq; alia læuigata cerato raſo excipito.

* ipr. 24. ĩ alio viginti nouem.

* Sextarius.

Aliud epithema ad dolorem ſtomachi.

Sulphuris viui, maſtichæ, ſingulorum vnciæ duæ, ceræ ſeſquilibra, { olei irini tantundẽ } Sulphur, & maſtichem in læuorẽ trita, & ea quæ liquari poſſunt liquefacta, pilæ demittito, & rurſum emollitis vtitor.

Ad omnem ſtomachi inflammationem, duritiem, et præſertim in quibus perſrictio, & hydropicus affectus incipit, in ſumma in quibus inflantur præcordia.

Styracis Iſaurici, aloes hepaticæ, ſingulorum vnc. tres, terebinthinæ * vnciæ quatuor, ladani vnc. * duæ, bdelii pellucidi vn. tres, euphorbii recẽtis vnc. item adipis ſuilli recẽtis, aut adipis anſerini purgati vn. quatuor, croci Afri vn. tres, nardini Lybici vnciæ duæ ceræ põticæ vn. duodecim, alliorum purgatorum vnciæ tres vini odorati quod ſufficit.

* Impre. vn.

* Quatuor.

Illius stomachi, & unguentum ad frigidum intemperiem, Marciatum.

Multa igitur sunt etiam alia ad frigidam intẽperiem celebrata medicamẽta, tum simplicia, tum composita, verũ præstat omnibus quod Marciatũ appellatur, & odoratius est, quam Decamyron, & Pẽthamyron, præterquam quod emollit, si forte duricies quæpiam extiterit, corroboratq; stomachum cõfectio eius hæc recipit. Styracis calamitis * ceræ, singulorum vnciæ tres: medullæ ceruinæ vnciæ duæ semis: terebinthinæ vncia: * Hyssopi vnguẽti liquidi vncia, opoballami sescuncia, si recens sit: sin minus etiam duæ misceri debent: olei nardi vnciæ * sex.

* Impre. vn. qua. cere vn. tres.

* In alio quat.

Compositio Marciati generosi.

Styracis calamitis vnciæ tres: medullæ ceruinæ vn. tres: aloes hepaticæ vnciæ duæ: mastichæ vnciæ duæ, olei nardi vnciæ * tres, opobalsami vn. tres ceræ vnciæ quinq;. Parato, ac vtitor lõge optimo, & paucis cognito medicamẽto.

* Impre. tres.

Vnguentum Myracopon.

Idem ergo præstare potest Myracopon istud, hoc autẽ præstãtius est, quod calefacere possit. Quare vbi frigida intemperies magis præpollet, hoc potius vti cõuenit. Parandum aũt est ipsum hoc pacto. Croci, opobalsami, singulorũ * vnciæ quatuor, vnguẽti Syriaci * libra, mellis vnc. tres, myrrhæ, ammoniaci suffiminis { ceræ põticæ } singulorũ vnciæ tres, terebinthinæ * sescuncia, enphorbii vncia.

* ĩp. octo in alio 12. vel. octo decim.

* ĩpr. vn.

* vncia.

* Singu. sescun.

Ad stomachum perfrictionem expertum intinctus, qui Embamma græcis dicitur.

Baccarum iuniperi, piperis, singulorum vnciæ duæ, gingiberis * vnciæ quatuor, petroselini * vncia, mellis quod satis est. Vtitor vt præstantissimo.

* Im. græc. drac.

* Drach.

De antidotis stomachicis.

Pastillus amazonum.

pastillus amazo.

Hic pastillus multo vsu ꝓbatus ẽ, i q̃bus dolores validi,

& cõuulſiones ſtomachum exercent, nam abunde ipſas mi tigat potus, nec non auxiliatur. Habet autem iu hunc modum. Apii ſeminis drachmæ * ſex aniſi * totidem, abſynthii drach. quatuor, mirrhæ * piperis lõgi ſingulorum drach. duæ cinamomi drachmæ * ſex, caſtorei drachmæ duæ, opii drachmæ duæ. Læuigato ex aqua, fingitoque paſtillos, qui ſinguli pendeant drachmam, dato ſtomachicis cum * vini factitii cyathis ternis, Cholericis, & cibum vomentibus ex frigida, Cœliacis & Dyſentericis cum myrtorũ decocto, Lienoſis autem ex oxymelite. Item ad alia multa valet hic paſtillus, & præſertim vomẽtibus, quiq; roſionem ex prauis ſtomachi, & ventris humoribus ſentiunt, ſatis reſpõdet. Atque hæc ſunt nobiliſsima, quæ multis experimentis cõprobauimus. Cæterum hoc quoq; ſciendum eſt, omnem duritiem, aut ſtomachi, aut iecoris, aut lienis, aut alterius cuiuſdam particulæ, a diuerſis cauſis, & non ab vna excitari. Etenim ſiccitas, aut caliditas, ſi præceſſerit, humoreſq; reddat craſſos, tumorem duriorẽ efficit, & perfrictio ſimiliter. Accurate igitur incumbendum eſt vt ex ſignis præcedẽtibus, & iis quæ aſsident, præcipue temperamẽto internoſcamus, atq; ita medicamẽta adhibeamus. Si enim præceſſerint triſtitiæ, curæ, labores, animi deiectiones, pauci cibi, & calidiores, potuſq;, huiuſmodi duritiem ex nimia humorum aduſtione potius factã eſſe cognoſcemus. Neceſſe igitur eſt, vt medicamẽtis ægros curemus, quæ tepidam facultatẽ, aut temperatam qualitatem obtineant, non autem calefaciant, & emollire poſſe titulo admodum promittant, hæc enim iis, qui tumorem ex frigiditate in ſcirrum coactum habẽt, contulerunt, nec de huiuſmodi ambigere, dubitareq; oportet. Dictum nãq; eſt ab Ariſtotele, aliiſque præſtantiſsimis viris antiquis, ſingula, quæ concreta, & in ſcirrum indurata ſunt, a contrario eius quod concretionem peperit, diſſolui, nempe quod a calore, & ſiccitate concretum eſt, ab humectantibus ipſum, & refrigerãtibus diſſolui oportere, quemadmodum in nitro, & ſale fieri cernimus. Omnia nãq; hæc a caliditate magis torrentur, atq; indurantur, ex aqua ve-

Impr. duæ, * drach. * In ĩpr. græco additur gingibe ris drachmæ duæ. * Imp. 2. * Galen⁹ palsi. Nota.

ro diſſoluũtur, quẽadmodum rurſus, quæ a frigiditate con creuerint, ab igne reſoluũtur, id quod videre in glacie & niue fieri licet, dum ab ſole & igne diſſoluũtur. Quare adhortor, vt animum adhibeatis, & ne vt plæriq; medici citra iudicium remedia adhibeatis, titulis ipſorum ſolis aquieſcentes. Ego ſane noui viſcerum duritiẽ humectantibus, & temperatis me curaſſe, nẽpe balneis, & hydræleo vſum, { nec non roſaceo & oleo & chamæmelino, ſimiliter etiam balneis temperatis, quemadmodum in aliis, ſuperfuſiõibus ex nardino, gleucino & anethino oleo, item Marciato, & horũ ſimilibus, adhæc victu calefaciente, vtpote pipere cibis iniecto, & aniſo, & aliis quæ eiuſdem ſunt facultatis ĩſuper potione ex ſpica nardi, aſaro, & id genus autidotis, quæ extenuare, & calefacere poſſunt. Quoniam igitur non pauca a cõtrariis euenire ſolent, attẽdendum eſt diligenter etenim acores in ſtomacho, ſubinde non ſolum ex frigiditate, ſed etiam calore oriũtur. Nouimus autem plæroſque medicos putare, omnem acorem a ſola frigiditate prouenire, qua de cauſa ſemper his calefacientia adhibent. Video rurſus multos etiã a refrigerantibus cibis adiutos fuiſſe, qui antea a calefacientibus plurimum offenderẽtur. Nam vinum potius ipſis magis aceſcebat, quã calidiores potiones factitiæ, quæ ex pipere, aut aniſo, aut alio quodam huiuſmodi parantur medicamento Quare talis repudiatis, cõtrariis vſi, temperata aqua largiore, cibis boni ſucci, & qui ægre cõfici poſſunt, vt vulua, omazo, aut anſerum ventriculis, iuuẽcæ pedibus ex poſca, & ex piſculentis, orpho, iſiciis, pectinibus, oſtreis nõ coctis celerrime tali affectu liberati ſunt, vt neq; acidos ructus, neque aliam cruditatem in poſterum ſuſtinerent. Ex talibus igitur vniuerſis coniectura aſſequi licet, idẽ accidens a contrariis ſæpe cauſis oboriri. Quemadmodum autem in acido ructu, ita rurſus cura habenda eſt, vbi æger amaritudinem cauſatur, & non ſtatim humidis in rotum, & refrigerantibus vtendum. Fieri nanque poteſt, vt viſcoſi abundent humores, in quibus bilis, dum ad ſuperiores partes effertur, huiuſmodi cõſenſum, etiam ſi non admodum

Acidus ructus.

Ructus acidus quõ curetur.

copiosa fuerit, ægro præbet. Omnes igitur Arquatos amaritatem percipiẽtes videre licet, attamen nõ omnes a refrigerantibus adiuuãtur. Multi siquidem etiam alliis liberalioribus vsi, Arquato liberati sunt, ita vt neq; reliquo tẽpore amaritudinẽ perceperint, id quod merito accidit, cum neque ab eadem causa Arquati fiant, sed alii ob iecoris inflammationem, alii ex ventriculi intemperie, alii a viscosis humoribus, sed hi curari nequeunt, nisi extenuãtibus, & calefaciẽtibus, quemadmodum rursus considerandum est, etiã in iis, qui copiosiora expuunt, & frigidum putãtur stomachum habere. Nõ enim eiusmodi a copiosa in totum humiditate accidit, cum etiam ob caliditatem euenire posit. Nã cum ieiunant, & cibo modico vtũtur, hoc sæpe experiunt, nec desinũt saliuam emittere, & copiosa expuere, donec cibum assumãt. Clarum aũt est, id accidere, dum caliditas humores, qui in alto latent, dissoluit. Postq̃ enim natura cibũ concoquens, oblatum insumpserit, tũc rursus, quæ apposuit, dissoluere cogitur, atq; idcirco copiosiora spuunt, humiditate quæ in alto hærescit, liquescente Quod autem ob calorẽ crebrius expuere ipsos accidit, videre licet in lignis cum cõburuntur, quippe humor ex eis destillat, nimirum igne, id quod aquosum in ligno cõtinebat, euacuate. Idem ẽt in carnibus dum assantur potisimũ euenire cernimus.

Arquati nõ vna ex cã.

De curatione.

Expuẽtium copiosa ob calorem curatio.

Curandi ergo sunt, qui ob calorẽ copiosa expuunt, cĩbis refrigerantibus, & qui difficulter confici possunt: quemadmodum rursus eos, qui ob humiditatem, calefaciẽtibus. Opus igitur viro est in arte omnifariam exercitato, qui exquisite cãm diiudicare queat. Etenim idem accidẽs a cõtrariis, vt diximus, causis oritur. Quare plæriq; rigorẽ, & frigus in corpore sentiunt: quidam sane a crudis humoribus, qui in eo superant: quidam vero ob siccitatem, & inediam, alii propter bilem, queadmodũ alii rursus in externis partibus ob magnam inflãmationem, quæ calidum sanguinẽ totũ ad se attrahit, perfrigescũt. Multa sane etiã alia exem-

pla licet adducere, quod eadem res a cōtrariis, vt dictū est, subinde causis efficitur, verū hæc quoq; sufficiunt. Nam in febrium curationibus copiosius de hac re agetur, quia medici plurimū ab eis decipiuntur errantque.

De singultu, Caput XV.

CVm singultus etiā stomachicus sit affectus, his cōiungere eum decet, vt oīs stomachicorum disputatio in idem sit collecta Nā totus stomachus cōuulsorio more, dum nonnulli mouentur, affici, videtur, vbi facultas ipsius expultrix illic largius ad recrementa, quæ insident, grauant, & rodunt, expellenda incitatur. Non raro in euacuatione etiam ipsa obsiccitatē comitatur nimirum, vt in Dysentericis, vel quocūq; alio modo largi⁹ euacuatis, & febri tentatis immodica, tale fieri spectamus. Fit autem, vt etiam ob acrem quampiam qualitatē homo singultiat, sicut qui hydrogarum assumpserit, aut aliud quid eiusmodi rosionē inferēs, ac magis vbi stomachus quoq; est sensibilior. Atq; hæ sane singultus causæ, tot & tales existunt, curari aūt ipsæ remediis ad cām eum facientē proprie accōmodatis debet. Si n. causæ fuerint viscosæ, & crassæ extenuantibus, & incidentibus vtendum esse constat. Incidit aūt probe acetū quoq; solum, si modice sorbeat, & præcipue, quod vocatur se illiticum, item oxymeli, quod ex eo temperatur. Adieci aūt huius quoq; compositionē optimā, quæ multis conferre potest, præsertim stomachi affectibus, & inflatiōibus, acidisq; ructibns, est aūt hæc. Oxymelitis confectio.

Scillæ partis internæ tenerioris libræ duæ, acetis acris albi sextarii quindecim, piperis vnciæ duæ, dauci Cretici seminis, fœniculi seminis, * cumini singulorum drachmæ quatuor, apii seminis * drachmæ octo, petroselini { Macedonici } vnciæ duæ, laseris * vnciæ duæ, gingiberis vncia, pyrethri vncia, nardi Gallicæ drachmæ quatuor, Ligustici drachmæ quatuor, hyssopi { Cretici } drachma, pulegii * drachma, mentæ viridis fasciculus, apii viridis { fasciculus } cardamomi drachmæ duæ, rutæ viridis turiones quinque, mellis * sextarius, folii drachmæ

Singultus.

Singul: causæ.

Oximeli scilliticum.

* Paul⁹ feniculi, cumini, singulo. vnciā.

* Pa. vn.

* ipr. vn. duæ.

Apis viridu cardamomi sing. drach. duæ.

quatuor: costi vncia: sapæ sextarii duo, agarici, spicænardi, amomi, singulorum * vncia. Omnia hæc contusa diligenter, seorsim habeto, & scillã in acetum cõiectam per dies septem macerari sinito, deinde ea sublata, reliqua omnia contusa, vbi valide læuigaueris vna, acetoq; indideris, alios dies septem sinito. deinde per linteolũ dẽsum expressis etiã ad affectũ prædictum vtitor. Cæterum & raphani radices in ipsum intingere cõuenit, vomitumq; ciere. Ad hæc mulsa, & spicæ nardi rutæq; decoctum potu ipsis auxiliatur, nec non panis ex condito comestus. Omnia nãq; hæc adhibui, & ĩ magno adeo singultu, vt æger e lecto exilire cogitaret, profeci Vsus autem sum præter hæc etiã extrinsecus in stomacho castoreo, styrace & mastiche, oleo ipsa incoquẽs, & stomachum vehementer ex eo fouens, agitabam autem inter coquẽdum oleum ruta. Porro castoreum, & potum & olfactum in his probe opitulatur, item nardus gallica, asarum, spica nardi, anisum, cuminum, & ligusticum. Quod si recrementa rodentia & corrupta fuerint, iis vtendum esse constat, quæ contemperant, & simul id quod rodit, abstergere possunt. Vinum his circumcidendum est, atque omnia acria decocta, temperata autem aqua vtendum, & pane ea imbuto, ptisanaq; copiosa, pisciculo, qui aceti paulum habeat, & pullis columbarum, atque huiusmodi singultientes purgandi non sunt. Sin autem ob euacuationẽ, aut febrim singultus accedat, non dubie etiam firmiter perseuerans, tunc enim ob siccitatem immodicam affectus oritur, talis merito quidem periculosus est. Quare in eiusmodi humectantibus, & refrigerantibus auxiliis, præsertim temperata aqua creberrima, vnctiõe, & omnibus, quæ euacuatis adhibentur, vtendum. Noui autem quendam ex iis, qui ob hãc intemperiem singultiunt, frigida sorbitione conseruatum. At in inflammatione ea quæ actu frigida sunt, vitari debent, magis etiam continue tepida vtendum, paulatim eam sorbendo, extremas autem manus calidissimas frequentius madefacere oportet, & pedes deligare, continereque, non est alienum. Insuper sternutamenta accommo-

* Impre. sextarii duo vid. Paulũ Aeginetam.

dare in quibus maxime humida stomacho infixa sunt. Ita nanque spiritus dum in angustias redigitur, & violentia incidit, humorem qui in stomacho cõtinetur, propellit. Adhæc superfusionibus ad stomachum vti confert, in quibus potissimum etiam inflammationem illius, aut iecoris esse consideraueris, vena prius secta, nisi omnino vires dissuadeant. Talibus igitur ratione & artificio vtẽdum est, ita vt animum aduertas tempori, ordini, qualitati, & aliis omnibus, quibus celeberrimi medici aduertendum esse putarũt. At si multis, atque multis tentatis, æger nihil sentiat adiumenti solatiique, dum nihil ex iis quæ ab arte suppeditãtur, morbi difficultati succurrere potest, etiã naturalibus, quæ alligantur vti alienum non est, vt ægrum cõseruemus. Etenim impium est talem deserere, & ꝓhibere ea, quæ ægro ad salutem conferunt, cum etiam Diuinissimus Galenus, & qui eum præcesserunt, his sint vsi. Quare sapientissimus ille Didymus in libro, qui Octatomus vocatur, scriptum reliquit. Aliud. Festucam, aut lapillum, aut fimum ex terra sublatum singultientis capiti, ipso ignorante, imponito, ac statim singultus desinit. In Cyrene hoc quoque didici. Aliud. Singultiens contineat manu sinistra calculos suffragiorum quadraginta, & capiti superimponat, ac statim singultire desinet. Castoreum autem alligatum cito singultũ finit. Adhæc cuminum quoque panniculo lineo inditum brachiali sinistræ manus alligato: hoc Aethiopes ad austrũ habitantes facere, dictitant. Cretẽses tesseram manibus continere, γεύγ & naribus offerre. Nõnulli vero panis fracti micam auri singultientis tacite imponunt, & fragmentum olfaciunt, liberanturque, alii vero rutam ex vino, aut mulsa coctam potui præbent, alii apium, aut castoreum, aut daucum Creticum, aut asarum, aut nardum Gallicam, singula priuatim, aut simul cum mulsa, vel decocta potui, aut laser olfaciendum exhibent. Eximie facit etiam gargarizatio, & aurium orisque detentio. Non autem oportet pleraque contemnere, sed omnia etiam cum alia curatione, quam ars præstare iubet, adhibere.

Physica remedia.

De cholera. Caput XVI.

Cholef.

QVod cholera sane acutissimus sit affectus, syncopen insignã, immodicamq; virium resolutionẽ inducens, omnibus in cõfesso est. Idcirco accurate iternosci, & celertime curari, merito postulat. Etenim dilatio in omnibus acutis morbis nociua est, in hoc autẽ affectu etiam exigua, ac leuis curandi mora, haud simplicẽ offensam, sed etiam absolutam subinde tabem, quæ Phthisis dicitur, conciliat. Choleram itaq; immoderatam esse perturbationem, quæ per aluum, & vomitum propter stomachi subuersionẽ, offensionemq; proueniat, intelligendũ ẽ. Ne autem quis affectum hũc ideo Choleram vocari putet, quod a bile omnino fieri cõsueuerit, sed quia materia, quæ per vẽtrem adfertur, ex intestinis videtur excerni, intestina vero choladas veteres appellabant, vt etiam Homerus testatur his verbis, κὲ χυντο χαμαί χολάδες, quod est, fusa erant humi intestina, huius gratia etiã affectum Choleram nũcuparunt. Vt non solum de vna fit causa, sed etiam multis, nempe ob copiosiorem cibum assumptum, & quia concoqui non potuerit, corruptũ, item ob prauorum humorum, aut ciborum, aut potionum, præsertim stomachũ offendẽtium qualitatem, qualis est & pepon, & pingues, dulcesq; & oleosi cibi. Gignitur etiam ex copia bilis, naturam sursum, aut infra ad excernendum irritantis, nec nõ ob nõ nulla frigida applicata, vt epithemata quædam, aut frigidarum aquarum vsum, si eas bibant, aut in eis dii natauerint. Quæ cũ ita habeãt, necesse est etiam de curatione tractare, quæ ad vnamquãq; huiusmodi causam accommodetur.

Cholerræ cãæ variæ.

Curatio eorum, qui ex copia ciborum cruditate laborarunt, inciderunt q; in Choleram.

Cholerræ ex copia ciborum curatio.

Si igitur ciborum corruptio per initia tibi appareat, & æger nihil fere per ventrem, aut vomitũ excernat, sed nausiet, veilicetur q;, tũc ipsis exhibere conabimur, quæ potius vomitum prouocare largius possunt, qualis est mulsa, quæ ambo sine noxa præstare potest, nẽpe & aluum, & vomi-

tũ incitare. Quod si vero mulsam nõ libenter sumant, tepida aqua ipsis liberalior dari debet, atq; vomitus sollicitari, aut digitis, aut pennis anserũ ex hydræleo in os inditis, donec corrupta abunde euacuata tibi esse videant. Et si quidẽ ita tibi apparuerit vt nullum recrementum ex iis, quæ iam in vẽtre corrupta fuerant, copiosum remãserit, somnum ægris præcipere oportet, quieteq;, & præcordiorũ fotum. Cum igitur hæc imbecillia sunt, dulce oleum calidum iniectum adiuuabit, per hyemẽ autem etiã nardinũ, vel gleucinum, vel Marciatũ. At vacuatione post somnũ finita, neq; febri vrgente ad balneũ duci debent, paulatimq; cibo refici, ita vt cruditas tñ vitetur. Nisi enim qd impedimẽti fuerit, celerrime rursus ad naturalẽ statũ reuertũt, qualia neq; stomacho affecto, accidũt, sed corruptiõe ob copiã ciborũ oborta, vnde neque huiusmodi ꝓprie Cholerã nominãt.

Curatio Choleræ ex uitiato stomacho prouenientis.

At si nõ ex ciborũ copia sed inanitione, aut imbecillitate stomachi prægressa euenerit, quæ etiam proprie Cholera vocatur, cum sit immoderata per ventrem vomitũque, vt diximus, euacuatio, stomachus vitiatus atq; imbecillis refici iis deuoratis, si fieri potest, debet, quæ corroborent, & recreare queant, nẽpe victu & medicina. Dicamus igit prius de victu, qui hoc præstare possit, atque ita tandẽ de vnctionibus, quæ extrinsecus imponuntur.

Cholerę ex vitiato stomacho curatio.

De victu.

Panis igit his ante oĩa idoneus est, si ex vino detur, aut myrteo, aut omphacomelite, aut Palmatiano, siue Sareptino, ꝑsertim si æger nõ febricitet, sed etiã ꝑfrixisse videat, & imbecillis sit viribus, copiosioresq; pepones comederit. Hi.n.cũ stomacho pluscultũ aduersent, vomitũque ĩmoderatius comesti moueãt choleræ affectũ gignũt. Quod autẽ vomitũ cieãt, & stomacho sint inimici expientia id licet cognoscere. Nã si duos'fieri seminis scrupulos illi, q̃ vomitu opus habet potui offeras, videbis eum qui deuorauerit ex ipsis nauseare, vellicariq;, & statim in vomitũ prorũpere. At si æger febricitet qdẽ, ætate aũt floreat neque stomachꝰ eius a frigidis, sed potiꝰ pinguibus, aut dulcibus, aut oleo-

Pepões cholerã pareũt.

sis subuersus fuerit, & ructus nidorosi oriãtur, his panis nõ ex vino, sed omphacomelite, aut Cybiriaco hydromelo, aut posca, aut hydrorosato dari debet, pmittiqꝫ, vt paululũ ex his sorbeat. Quod si vomitus pseueret diutius, etiã mentæ decoctum, vt saluberrimũ medicamentum, ipsis dandum est. Etenim & stomacho illa grata est, & naturaliter ad hunc affectum accõmodata. Sin aũt vires vrgeant, & extremorum perfrictiones, conuulsionesque, & animi defectio oriatur, salutare est etiam vinũ decocto admiscere. Nã vinum omniũ maxime subito, & celeriter vires collapsas refocillare potest, ac multos noui ex sola illius potiõe præter spem mortis periculum euasisse.

Mẽta ad vomitũ efficax.

Vinũ recolligit vires celeriter.

De *unctione.*

Particulas autem refrigeratas perfricare irino vnguẽto conuenit, aut gelucino, aut nardino, aut populeo, aut sicyonio, aut quodam alio, quod recipit præsertim castoreũ, & medullam ceruinam. Hæc enim omnia iis, qui cõuelluntur & prope, perfrigescunt, admodum sunt cõuenientia.

De *Epiplasmatis siue Cataplasmatis.*

Epiplas. idẽ qđ cataplasmata.

Vtendum etiam est Epiplasmatis, quæ ad eos præsertim idonea sunt, qui cibum nõ continent, panis siligineus ex vino coctus, oleo melino adiecto, & polẽta similiter ex vino myrteo incocta. Quod si desideretur myrteũ, ex vno prædictorum aut Palmatiano, aut Tyrio, aut Sareptino. Prius aũt decoquatur in eo absynthium Põticum, rosæ, mala cotonea, palmulæ, iuncus rotundus siccus, & œnanthe, si tempus autem patitur, etiam capreoli vitis, deinde sic polenta coquatur, inter coquendũ adiiciatur etiam mastiche, & melinum oleum. Hæc enim omnia sunt apta, tum ad corroborandum, tum ad prohibendum, ne aliud in ipsum influat.

De *Epithematis.*

Multa sunt ad huiusmodi affectus prodita, quorum autẽ nos habemus experientiam, hæc sunt.

Epithema Dia œnanthes laudatißimum.

Oenanthæ

OEnãthæ drachmæ duæ, omphacii drachmæ quatuor, ſtyracis item drachmæ quatuor, acaciæ drachmæ octo, roſarum ſiccarum drachmæ octo, gallæ ompacitidis drachmæ quatuor, palmularum drachmæ ſeptem, vini auſteri, olei myrthei, picis ſingulorũ drachmæ ſedecim. Hoc medicamentum ad hepaticas Dyſenterias, vomitiones, & eos qui cibum retinere nequunt, præſtantisſimum exiſtit.

Dia œnãthes epithema.

Epithema quod ex malis conſtat, Diamelon græce dictum.

Epithema dia melon.

At ſi multis in ventre collectis flatibus tormina, & diſtẽtiones oboriãtur, ratio eſt etiam cucurbitulas admouere, hæ enim non ſolum leniunt, ſed etiam plurimum iuuant iis etiam conferunt, qui cibum non retinent, ſi ſtatim cum æger illum aſſumpſerint, ſtomacho adglutinentur. Nã valide retrahendo, vomitũ fieri prohibent, præterea ſi diutius adhærent, etiam concoctionem iuuant, & ventrem, ne amplius profluat, cohibent. At calidioribus citra ſcarificatum vti conducit. ſin autem inflammatio quædam diuturna, & ſcirroſa circa præcordia orta fuerit, tũc cum ſcarificatu eas admouere, non eſt abſurdum.

Cucurbitulæ ventres admouendæ.

De iis qui ob bilis copiã cholerã ſunt experti. Ca. XVII.

QVod ſi bilis copioſior nunc ſurſum, nũc infra Choleræ affectum excitet, clarum tibi erit, eam ex roſione, & caliditate circa ventrẽ, ac præcordia amphore percipi, ea vero, quæ per aluum, & vomitus eſſerũtur, omnia etiam eſſe bilioſa, ægrum vehementer ſitire, & linguam habere ſcabram. Si æſtas fuerit, & æger iuuenis, calidiore victu primum vſus, multo magis ex his veram notionem, manifeſtamque conſequeris, quod affectus prædictus ex bilioſi humoris abundantia procreatus fuerit.

Cholera ex bili.

Curatio.

Cauſam itaque efficientẽ obſeruans, per contraria ſemper curabis. quæ refrigerare, & humectare poſſunt, cibos potus & epithemata, quæ eiuſdem ſint facultatis. Proinde ptiſanæ cremor refrigeratus his eſt idoneus, itẽ lactuca co

dem modo refrigerata, paulo aceti adiecto, similiter etiam intybus, & troxymus, item panis ex aqua assumptus inter testacea, pectines, & buccina lota sepius, itẽ vulua, & omazum, adhæc astacus bis coctus, & pisces duri, quodque ex ipsis fit isicium, nec non anserum, & gallinarum cohortalium ventriculi.

De fructibus pomaceis.

Ex fructibus conducunt, qui non admodum maturuit, & mediocrem habet astrictionem, præsertim mala, pira, mala punica, & vua pensilis.

De bellariis.

Ex bellariis, castaneæ,, & vuæ passæ expediunt.

De potione.

Aqua frigida. cholericis.

Potus his omnium maxime aqua frigida conuenit, quæ non vniuersa, sed paulatim, & in cibi sumendi medio tempore bibatur. Quod si ex symptomatis nimium infestantibus vires imbecilliores fieri contingat, non alienum est hydromelum, & omphacomeli eis exhibere, aut paulum vini vel Sabini, vel Cnidii. Sin autem vigiliæ quoq; multæ infestauerint propter siccitatem, quæ ex inanitione accidit, Diacodyon, quod ex sapa Cretica paratur, dare ipsis quoque commodum est, & cum somnum capturi sunt, paululum ex eo prædictis potionibus admiscendo.

De iis quæ extrinsecus imponuntur.

externa cholera remedia.

Imponantur autem stomacho, & præcordiis semperuiuum, & lactuca cum mica panis, rosaceoque excepta, item ceratum probe confectum optime & maxime iuuat, si tẽpus ferat, capreolorum vitis, aut vuæ acerbæ, aut polygonii succus ei miscebitur. Præstãtius enim erit, & ad ea quæ volumus efficatius. Etenim refrigerat, corroboratque & id quod in stomachum influit, repellit, nec non inferiorẽ ventrem cohibet, totumque corpus ad bonam temperiem mutat, & appetentiam excitat. hæc omnia aliaque plura præstare potest. Hæc igit̃ ratione ipsos curare oportet in quibus & vomitus copiosiores. crebrioresq; fiunt,

& venter immoderatius excernere, atque cõuulsiones, syncopasque inducere videtur, vt æger de vita periclitetur, dum immoderatior per vomitus, & aluũ excretio accidit.

De cholera quæ citra noxam excitatur. Ca. 18.

Cholera qua citra noxã excitatur.

QVod si bilis ad excretionem procliuis, naturam irritare videatur, nihil autẽ mentione dignum, vel per aluum descendat, vel per vomitum erumpat non absurdum est tunc etiam medicamento purgante vti quod humorẽ biliosum purgare queat, præcipuæ si æger iuuenis fuerit, & priori tempore purgari consueuerit, nũc autẽ cessauerit. Maxime igitur hoc efficere potest citra noxam scammoniæ liquor ex posca cũ exiguo admodũ mẽtæ succo. aut hydrorosato, aut hydromelite datus. As si bilis in ventriculi tunicas absorpta fuerit. etiã Picra ipsis exhiberi debet. adiecta ei scammoniæ lachryma, pro vt ægri vires permittunt. His igitur ad corpus purgandum vti debemus Vbi vacuatio facta fuerit, & totũ corpus deinceps recrementis vacuũ, vt nihil in ventrẽ possit influere, nausee statim cessabunt, & cibus, qui offertur, non corrũpetur prauitate humoris iam euicta, minoreque facta, & in totũ corpus distribuet, ipsumq; probe nutriet, vt æger sequenti tempore immunis a morbo, & sanus conseruetur. Cæterum nosse oportet, frictionem per manus adhibitã, quietam, calidã & mitem iis omniũ maxime qui Cholerã sustinent cõducere præterea etiã extremorũ deligaturã, & si quidẽ aluus vrget, plura brachiis, & iuncturis quibus illa cũ manibus cõmittuntur vincula iniicienda esse, sin aũt vomitus, tũ femora, tũ talos cõstringi, & paululũ ipsa dissoluendo, rursus deligari oportere. Si pedes refrigerari, aut euelli spectaueris, etiã pmittes, vt calidæ ipsos aquæ imponãt, ac fouebis, quousq; particulæ incaluerint, vehemẽterq; rubescãt. A fotu lanis quoq; obtegẽt, ne refrigescãt, atq; hec potius fieri dñt, cũ ẽt vomitus vrget, & materia sursũ erũpere videt, queadmodũ dixim⁹, brachia vehemẽter vincir, & supfũdere iterũ oportere, si alu⁹ itẽ vrserit, vt materiã

ſemper in contrarium reuellamus, nec non alia, vt dictum eſt, diligenter adminiſtrari decet atq; eo pacto. Choleræ curatione non fruſtaberis. acutisſima namq;, ſi oboritur, ſubito periculum inducit.

FINIS LIBRI SEPTIMI.

ALEXAN. TRALLIANI LIBER OCTAVVS IOANNE, GVINTERIO ANDERNACO INTERPRETE.

Liber hic ab aqua intercutẽ in ipreſſo græco codice incipit. Iecoris inflãmatio.

De inflammatione Iecoris. Caput. I.

QVOD Sane, vt omnis inflammatio ex feruenti ſanguine trahit originẽ, ita etiã ea, quæ in iecore oboriri ſolet, Exordium ſumat, omnes fatentur. Qũo autẽ ipſa internoſci debeat, diſcernique, num ipſi iecori proprie acciderit, an tunicis ipſius, vel muſculis extrinſecus ambientibus, cõſiderare oportet. Et ſi iecur inflammatur, inſpiciendum rurſus eſt, & inquirendũ gibba ne potius, an caua ipſius pars, vel etiã vtraq; ſimul affecta ſit. Si.n id cognitũ diſcretũq; probe fuerit, curatio quoq; celeriter, ſine impedimento adminiſtrari poterit.

Note inflanimationis.

Nota an gibbam iecoris partem inflammatio obſideat.

Si igitur inflammatio in gibbis conſtiterit, facile internoſci poteſt, præſertim ſi magna ſit. Nam ſecundum am

bitum circumſcriptum inflammationis ſpecies ferri tunc videtur, ac febrim inuehit ardentem, vomitum bilioſum & æruginoſum, frequenter iugulum detrahit, tuſsiculam mouet, ſeptum, tranſuerſum coerctat, & grauitatis potius quam inflammationis ſenſum infert. Si enim in tunicis, aut ambientibus vaſis conſtiterit, acriorem dolorẽ excitat. Quare ſi vniuerſa iecoris inflammatio magna fuerit, ita ipſam noſſe tum oculis ipſis, tu tactu, tum aliis prædictis indiciis expedit. Quod ſi inſtammationem non magnam, ſed exiguam eſſe contigerit, ægre ipſa internoſci poteſt. Neque enim febrim ſtatim inducit, niſi inſignem quandã magnitudinem acquiſierit, neq; oculis hec ſpectari, neq; tactu manifeſto cognoſci, ſed ex aliis ipſa animaduerti poteſt. Si namque æger, vbi nos preceperimus, vt magnam reſpirationem edat, grauitatem ſe quandam, & dolorem percipere dixerit, inflammationem exiguam interius in iocinore, aut circa eius gibba exiſtere ſciendum eſt.

Iecoris caue p-tis inflã matæ.

Signa inflammationis cauam iecoris partẽ occupantis.

At ſi in caua iecoris parte inflammatio conſtituta fuerit inde cognoſcitur, quod tumor primum in imis potius quã in ſupernis partibus conſpiciatur, atque hinc animi defectio ſuccedat, immo etiam corpus alimentũ non ſentiat, pallidũ & tenue appareat, vt tandem ipſo refrigeſcente ẽt aquæ ſubter cutem ſuffuſio deinceps ſequaẽ. Ita ſane inflãmationem caua iecoris infeſtantem ab ea, quæ gibba exercet, diſcernere conuenit. At ſi muſculis inflammationem tempeſtiue cognoſcere licet. Nullum enim ex predictis accidentibus ægri ſuſtinent, & præterea inflammatio e directo muſculorum figurata conſpicitur, nec non extrinſecus manifeſto conſpectui ſe offert, non quemadmodum in caua iecoris parte intus delireſcens. Curare autem eã oportet ita, vt toti corpori proſpiciamus. Si namque ſanguis in vniuerſo eo ſuperet, curatio protinus adminiſtrãda eſt, & nõ differenda, (periculoſum enim) ſed vena axillaris incidi debet. Quod ſi hæc ſecari nõ poteſt, ex ſuperius vacua-

curatio inflãma tiõnis iecoris.

tio omnino tentanda est. Qui enim vacuationem adhibere & totum corpus recrementis liberare neglexerunt, hi maximorum malorum ægris autores fuerunt. Vel enim accidit, vt materia in pus ex medicamentis intempestiue adhibitis conuertatur, aut tẽporis spacio scirrosa, & ad discutiẽdum contumax fiat. Propter hæc legitur omnia cauendũ est, ne cataplasmata, & supfusiones inducamus, priusquã totũ corpus a recrementis liberũ fecerimus. Itaque sanguinis mitti debet, post missionẽ victus institui recremẽtorum expers, mitis, qui nihil habeat acre, præsertim inter initia. Nã feruens inflammatio nihil huiusmodi tolerat, quare cõmodius est ab id genus decoctis abstinere, ac non vti iis, quæ vidẽtur aperire fluxiones citare, & inflãmationem magis adaugere. Itaq; cremor prisane his est idoneus qui hẽt vim & aperiẽdi, & abstergendi, præterq̃ q affectas partes non affligit, aut calefacit. Similiter etiam auenæ cremor accõmodus est. Iis autem qui hæc auersantur, & Chydron, & amigdala dari debent oua autem prohibenda, eo quod crassi sint succi, & flatuosi, micæ vero panis, aut coctæ, aut elotæ, verum non copiosæ assumi. Reliquis omnibus frumentaceis interdicendũ est, vt similagine. libo, suminali, pulte, quæ græce poltos dicitur, & placentis, item pinguinibus, testaceis, præter erinaceum, & raro admodũ pectines atq; tunc dare conuenit, cũ æger biliosus esse apparet, siti & vigiliis conficitur, inflammatione feruenti & Erysipelacea torquetur, His & intybi, & troxymi, & cichoria, & lonchi. & teneræ bete, nec nõ colũbus, & piscis cũ iure decocti cõueniunt. Dulcia vero oĩa, & recrementicea ꝓhibito. Nam viscera largius hinc augescentia, in tumorem attolli videre licet, non solum in gallinis, & suibus, sed omnibus brutis animalibus, quare dulcia, & astringentia similiter cauere oportet. Nam eo quod constringunt, contrahuntque tumores ad discutiendum difficiles ipsos reddũt, ob quod neque malum punicum, neque alium fructũ pomaceum, imo neque vinum maxime competit, vt quod omni feruenti inflammationi in totum sit aduersarium.

Oua crassi succi.

Quod autē astrictionis expers ē, magis proficit, in quibus sola obstructio citra inflammationem existit. Tantum de victu dixisse sufficiat. Offerenda igitur prius sunt quædam simpliciora, ex quorum numero est radicis apii dilutum, & oxymeli, cū inflammatio concoqui incipit. Nam p vrinas materia subtrahitur, tumorque imminuitur. Si igitur & febris mitior fieri, & ꝯcoctionis signa tutiora appareāt, cum fiducia etiam ea quæ largius incidere, & obstructa aperire possunt, exhibeto, cuius generis est alarum, mæū, & nardus Gallica. Composita autem probe faciunt hæc, quæ soluere simul inflāmationes, & dura emollire possunt, itē quæ magnas citra febrim obstructiones possunt discutere, quorum etiam confectiones exponere est necessarium.

DE OBSTRVCTIONE IECORIS CAP. II.

Iecoris obstructio.

OBstructiones iecoris vniuersæ hinc innotescunt, qđ neq; febris, neq; feruor in locis affectis adsit, grauitas autem, & sola distentio in cauis iecoris partibus sensu percipiatur. Cum igitur obstructionē esse animaduerteris, cum fiducia medicamentis vtitor, quæ incidunt, & extenuant quibus etiam in particulis scirro indurescere incipientibus vti consulo. Ac scirri vbi materia quæ particulis impacta est, prius emollita, dissolutaq; fuerit, medicamentis tunc indigēt, quæ obstructa liberare possunt. Qui enim ad ea, quæ reserare solent descenderunt, priusquam tumor fuerit emollitus, hi adiumētū quidē ex eis attulisse visi sunt, tenui solo si quod est, discusso, postea autem obfuerunt. Nā humores nimium exiccati, assatiq; lapidum instar concreuerunt, adeo vt non amplius discuti potuerint. Dicamus igitur de vnoquoque, qualia sane ad inflammationem tantum, qualia item ad obstructionem conueniāt, quæ rursus indurescētia dissoluere, & emollire queāt.

De inflammationis iecoris curatione.

Iecoris iflāmati curō.

Laborantes inflammatione iecoris, malis cotoneis, farina hordeacea, & fœnugræco decocto obducito. Etenim præter quam quod robur insinuant

etiam durities diſcutiunt, emoliuntque. Ad maximas inflammationes, in quibus etiam ſtomachus affectus eſt, & latera diſtenta ſunt, palmulas citra medullam contuſas diligenter, & cum pari cerato roſaceo, in pila legitime vnitas, paulo roſacei ſuperfuſo, applicato. Iam ceratum bene facit quod recipit hæc, ammoniaci, ceræ, ſingulorum drachmas * octuaginta, croci drach. quatuor, Cyprini * heminã aceti * heminas ſex, ceratũ deraſum reliqs admiſceto.

Aliud ad inflammationes non admodum feruentes.

Sampſuchi viridis drachmæ ✿ viginti quatuor, { thuris drachmæ quatuor, } ceræ, reſinæ, piceæ, ſingulorum drachmæ * ſedecim, olei Cyprini * heminæ ſex mellis heminæ quatuor. Quæ liquari poſſunt, liquefacito, & aridis in pila probe læuigatis addito. Aliud Epithema ad inflammationes feruentes, non modo muſculorum, ſed etiam ipſius iecoris, multis admodum experimẽtis cõprobatũ. Abſynthii, gummi, nardi Gallicæ, aſari, croci, ſingulæ vnciæ, iridis, myrti ſtyracis, bdelli, ſuffiminis ammoniaci, ſingulorum vnciæ duæ, medullæ vitulinæ vnciæ quatuor, cerati Lentiſcini libræ quatuor. Adhæc Apollophanis epithema optime facit, ſi quis ipſum commode parauerit, habet autem in hunc modum.

Apollophanis malagma ad iecorarios.

Ceræ, iridis Illyricæ, bdellii, ſingulorum drachmæ ✿ octuaginta, ammoniaci ſuffiminis totidem, reſinæ terebinthinæ drachmæ quadraginta, mannæ thuris totidem. Contundito, & irino pilam ſubungito.

Epithema ad inflammationem iecoris.

Aloes vnciæ tres, maſtichæ vncia, { ceræ vn. tres, olei nardini ſiue melini totidẽ. } Sin autẽ voles, vt magis corroboret, miſceto aloen pari maſtichæ pondere, ita & ſtomacho, & iecori, quod mediocrem ſuſtinet inflammationem, conueniens eſt medicamentum, quemadmodũ etiã quod micas panis recipit, itẽ Anethine, & Ambroſia, nec non quod Diamelilotu dicitur, ſi his miſceatur, adhæc qđ

* Impreſſus octo Drach. qtuor.

* heminã

✿ ĩpreſſus octo.

* Octo.

✿ Drachme ſex, in alio, octo.

Malagmaapollopãis.

* ĩpreſſus octo.

Diachamelu vocatur.

Ad inflammationes scirrosas.

Ad tumores sine febribus, præcipue diuturnos, & scirrosos etiam Anemone medicamentum valet & Ariobarzanium, & quod vocatur Helladicum, omniaque copta bene faciunt. Atque horum scripturas apud multos proditas inuenire licet. Vt autem lector prõpte inueniat, nec differre cogatur, hic quoque exponenda vobis censui, maxime illa quorum experientiam accepimus.

Hepaticum optimum, facit etiam lienosis, & quibus stomachus est distentus, nobilissimum medicamentum & blande emolliens, adeo ut nullum ei comparari queat.

Ceræ drachmæ, * viginti quinq;, sampsuchi quinquaginta, fenugræci torrefacti totidem, piperis albi vncia { nitri vnciæ octo, } terebinthinæ drachmæ septuaginta quinque Cyprini { libra, vini } hemina. Sicca cõtundito, incernitoque, & ad triduũ vsque in vino macerata simul vnito deinde ea quæ liquari possunt, liquefacta, iis quæ in pila sunt superfundito, emollitaque diligenter reponito. Cum vsus postulat, medicamenti partem vnam misceto, atque ita imponito.

Epithema odoratum, quod Euodes dicitur, ad iecoris, & stomachi inflammationes, egregium.

Croci sescuncia, bdellii ✲ drachmæ nouem, aloes, mirrhæ singulorum vnciæ duæ, folii vncia, propoleos vnciæ tres, * thuris vnciæ duæ, styracis vnciæ tres, mastichæ vnciæ duæ semis, cardomomi vnciæ duæ, fecis hidychroi { sescuncia, ammoniaci saffiminis vnciæ sex, ceræ libra, colophoniæ libræ duæ, opobalsami vnciæ sex, } palmularum totidem. Haud noui an in duris, & frigidioribus affectibus medicamentum hoc sit præstantius.

Copton ad duritiem & stomachi iecorisque resolutionem insigne.

✲ ĩpressus septuagĩta q̃nque.

Hepatĩ cũ medicamẽtũ

✲ ĩpressus vn. nouẽ ĩ alio octo.

✲ In alio. sescuntia.

Coptõ.

Propoleos vnciæ ſex, ſtyracis vnciæ duæ, maſtichæ vncia, terebinthinæ ſemuncia, fecis nardini quod ſatis eſt.

De antidotis hepaticis.

Antidota hepatica.

Tantum de medicamentis, reliquum eſt vt eorum quæ experti ſumus, antidotũ, & puluerũ mẽtionem faciamus.

Hepaticum, Athanaſia dictum, ad Nephriticos, & Arquatos ualet, item ſudores mouet.

Athanaſiũ antidotum.

{ Groci drachmæ duæ, } cinamomi, nardi, { caſiæ } myrrhæ, iunci odoratu floris, ſingulæ drach. Melle Attico excipiuntur fabæ græcanicæ inſtar febricitantibus ex hydromelite datur. Non conuenit autem calidis intemperie bus, ſed potius frigidis ſimul & humidis.

Paſtillus hepaticus, qui etiã ſimul Arquaticis auxiliatur.

✽ Impreſſus vna

Aniſi, apii ſeminis, aſari, amygdalarum amararũ purgatarum, abſinthii, ſingulorum drachmæ ✻ quatuor. Parantur ex aqua formanturque paſtilli, & datur drachma ex aqua. { Adhæc Chamæmelum cum vino & melle datum ſubito ecoris inflammationem ſanat. }

Antidotum hepaticum ad magnas iecoris obſtructiones & ſcirroſos affectus, uſu comprobatum.

✽ ĩpreſſus ſeſcũcia ✻ ĩpreſſus græcus ſex.

Piperis ſeſcuncia, ſpicæ nardi ſcrupuli tres, aloes ſcrupuli ſex, fœnugræci ſcrupuli ſex, eupatorii ✻ ſemuncia, maſtichæ ſcrupuli ✻ tres, { ammoniaci, coſti, ſingulorum ſcrupuli ſex, aſari, } ſcrupuli ſex, mellis ſeſquilibra. Datur cochleare vnum ex condito. Hoc valet iis, quos calida intemperies infeſtat, imo in quibus etiam viſcoſi humores obſtructionem pepererint.

Ad iecoris obſtructionem puluis nobilis, quem frequenter dedi.

Puluis hepaticus nobilis.

Coſti, eupatorii ſingulorũ partes duæ, piperis pars vna. Datur ad triduum ex vino Aſcalonite cochlearium. Qui autem aſſumit, in dextrum latus, ad horæ dimidiũ decumbat. Veſperi ſimiliter capiet, abſtineat autem qui medicamento vtitur, aceto, glandibus, leguminibus, oleribus, ra-

pa, & aliis quæ flatus pariunt.

Ad magnam iecoris, & lienis obstructionem, ut etiam insignes durities emollierit.

Ammoniaci suffiminis * scrupuli quatuor, thuris scrupulus. Datur ex condito per triduum, beneque facit. Nam causas per ventris euacuationem educit, & eos qui aqua inter cutem laboraturi sunt, ne morbo corripiantur, prohibet. Hoc ego subinde sum expertus.

* ĩpressus vncia.

Aliud ad iecoris obstructionem

Capparis { radicis } partes duæ, costi pars * vna, Dat̃ iis qui febri carẽt ex vino, febricitantibus autẽ ex tepida.

* In alio, duæ.

Aliud comprobatum, quod a lepore Dia elaphu dicitur.

Costi, fœnugræci, piperis, leporini stercoris, omniũ paria pondera cõtundes, incernesq́ʒ, probe leuigabis. Datur cochleariũ, si febris absit ex vino, febricitantibus autẽ ex tepida. Iubeto ægris, vt in dextrum decumbant latus.

Dia elaphu.

Aliud Dia bacanu.

Costi, bacani, singulæ vnciæ, folii scrupuli octo, piperis { albi } scrupuli sex, { spicæ nardi totidẽ, } mellis qđ' satis est. Dat̃ cochleare cũ mistura cõditio in balneo, atq́ʒ hoc est cõprobatũ, præsertim ad obstructiones a viscosis, & crassis humoribus cõstatas. Vt aũt medicamẽtũ quodcũq́ʒ velis, ad subiectũ affectũ accommodatũ cõponere queas, ægri vires temperamentũ, ætatẽ, & singula alia, quæ etiam sapiens ille senex obseruare docuit, respiciens, simplicia exposui medicamenta, vt & eorum facultas tibi cito suppetat, & alia ex eis facile quomodocunque velis, cõficias.

Dia bacanu.

Simplicia ad iecur medicamenta, {ab Oribasio, & multis nobilibus uiris probata }

Viticis semen iecori scirrho, & obstructioni obnoxio opitulatur, centauri minoris succus potus, & extrinsecus impositus, plantaginis radicis siccæ, & folia, multoque magis semen, asparagus myacanthi-

Simplicia iecoris medicamẽta.

nus præsertim radices, & semen glycizidis radix similiter lauri radicis cortex ex vino odoro potus, item nux pinea cicera, erythrodani radix, & eupatoriũ, præterea robur particulæ ipsi insinuat, adhæc lupinorum amarorum decoctũ cũ ruta, & pipere potũ, & extrinsecus impositũ, insup iris pistacei semen, marrobium, amygdala, & dracũculi radix viscera purgant, crassos, & viscosos humores extenuant. Iã carpesiũ, poliũ & chamædrys obstructa aperiunt, & crassitiem humorũ extenuant, ampeloprasson, similiter { agaricus } & Anthemisium, quod etiam dicitur chamæmelum, præcordiis vtilissimum, si quid aliud existit.

Caua iecoris purgantia.

Caua iecoris purgantia.

Porro cauam iecoris partem purgãt polypodium, herba mercurialis mixta elaterio cum oxymelite. Chamælea cũ absynthio, & hydromelite pota. Brassicæ succus potui datus, nitrum cum mulsa potũ, adhæc cyclamini radix, lupinorum decoctum, oleum, mel, & nitrum, serum lactis, galli veteris decocti ius, ciceris decoctum. Hæc etiam diuturnis inflammationibus cauæ iecoris partis opitulantur.

Quæ gibbam iecoris partem expurgant.

Amomi decoctum, iuncus odoratus rotundus, acori radix, agaricus cum vino & melle potus gentiana ex aqua, vitis albæ foliorum cũ { lauri radicũ cortice ex vino tres oboli potati, rheu Ponticum, dulcis radiculæ succus cum sapa, quinque folii radicis succus, viticis semẽ, daucus Creticus, apii semen, & petroselini, baccæ lauri, & folia, cardomomum, centaurium, glycyzidis semen, anisum torridũ absynthium, costum, opobalsamum, mirrha phu, asarũ, meũ. Hæc inueteratos iecoris affectus, siue cum tumore, siue cum intemperie fuerint, nec non dolores persanat. }

Ibecillitas & disenteria hepatica.

De imbecillitate iecoris & Dysenteria. Caput. III.

CVm dixerimus, quomodo inflammatio, & obstructio, vel scirrus, curari debeant, exponamus etiam, qua rõne ei medendum sit, atque internoscendũ, qñ nihil horum experit, sola autem intemperie infirmatur.

Notæ

Notæ.

Quod si igit attractrix facultas est imbecillis, ea quæ per aluum deiiciuntur, in cremorem quem chylũ vocant, probe redacta, eo quod vẽter nullo affectu laboret: liquidiora autẽ inueniuntur, quia distributio in iecur minus perfecta fuerit. At si facultas alteratrix infirma existat, deiectiones carnium recentiũ loturæ similes videbis, atq; his affectus hepatica Dysenteria vocatur. Itaque vulgares medici, vbi eiusmodi quispiam cõspexerint, nihil solliciti, nec internoscere valentes, vnde imbecillitas oriatur, statim quæ ad iecur sunt inscripta medicamẽta adhibẽt, præsertim quæ robur adiicere, & confirmare possunt, extrinsecus quidem cataplasmata, quæ ex aloe, balaustio, malicorio, mirrha, & œnanthe constant, intus autem reum barbaricum, Xylomacer dictum, Theriaca, atq; alia quædam antidota. Nonnulli autem ipsorum ventrem extrinsecus, spissamentis, & pastillis curare nõ dubitant, maxime offendentes. Nam ex huiusmodi corrumpunt magis viscus, magisq; infirmum, & intemperatum reddunt, verũ non ita cõuenit, sed prius inquirendum, ac inuestigãdum est, quæ intemperies causæ sit effectrix. Atque hac diligenter animaduersa, ita victus institui aduersus affectum debet, qui ab internotione suggeritur. Quippe iecur non ex calida solum intemperie, sed etiã ex frigida, & humida qualitate, item ex vtraq; simul infirmum redditur. Subinde vero ob prauam quoq; materiem ingrauescens, & propter obstructionem leditur. Interdum etiam inflammatio vna cum frigida intemperie miscetur, mixtus quæ affectus & varius efficitur. Dicamus igitur in eum modum, quo optimus medicus singula internoscere debeat.

Dysente. hepatica.

Forte mirto.

De calida intemperie.

Ex calida intemperie iecorario affectu laborantes internoscere multis indiciis licet, præsertim qđ æger valde sitit, bilemq; vomit, sæpe vero etiam æruginosa, & quod deiectiones eiusmodi apparẽt, linguam habet scabram, corpus

Iecoris calida intẽperies

ſiccum & gracilius videtur, tãquam iecore colliqueſcente, & in cruentas ſanies contabeſcente, temporis autem ſpacio etiam ex ipſa ſubſtantia tandem particulæ longe fœtidiſsimæ deferri cernuntur. His igitur notis calida intemperie laborantes animaduertere conuenit. Cæterum ex temperamento ægri, ætate, anni tempore, & prægreſſo victu reliquum licet firmioris cognitionis gratia capere, atque hinc internoſcere. Nam temperamento calidi ſunt, & tenues habitu, piloſque denſos habent, curis dediti, & animo iracundi.

De *frigida intemperie.*

Iecoris frigida intẽpies

Qui vero ex frigida iocinoris intemperie laborant, neq; ſitiunt vehementer, neq; bilem vomunt, neq; amaritudinem in ore, ſed potius acorem ſentiũt, item deiectiões alui nequeylioſum, neq; fœdi admodum odoris, neque colliquationis aliquid, ſed veluti ſanguinem craſsiorem, & nigro ſimilem continent. His etiam vultus non collabitur, & reliquum corpus temperamentumq; ad frigidius magis inclinare videtur: adhæc præcedens victus talis, ſi perſpicias, depræhenditur, item vita ocioſior, balnea copioſiora, & intempeſtiua, eaq; poſt cibum. Ex his, atque aliis conſimilibus indicis frigidam intemperiem iecoris notare ac internoſcere poteris.

De *ſicca intemperie.*

Iecoris ſicca intẽperies

Sicca iecoris intemperies corpus ſiccius reſtatur, & tenuius: ſitim magis cõciliat, & deiectiones alui pacæ, & craſſiores apparent.

De *humida intemperie.*

At humida iecoris intemperies neq; ſitim efficit, neq; ſiccitatem, ſed magis etiam linguæ humiditatem. Nam nulla ſitis vrget, & vultus totumq; corpus diu non collabitur, poſtea autem deiectiones ventris plurimæ apparent. Scire porro licet quod materiales qualitates, ſi cum effectricibus miſceantur, hæc indicia demonſtrent.

Quomodo calida iecoris intemperies curetur,

Calida igitur iecinoris intemperies refrigerantibus auxiliis curari debet, illa vero in totū remedia deligenda sunt, quæ præterquam quod refrigerāt, & abstergūt, etiam aperire iecoris meatꝰ, & corroborare præterea ipm possunt, efficiūtq;, vt alimentum celeriter per totum corpus distribuatur. Itaq; cremor ptisanæ his est idoneus, ac panis, cui adiecta sit inter coquendum radix apii, intybus, cichoriū, sonchus, & his adhuc magis troxymum. Quoniam vero in prædictis oleribus vis amara, & aperiundi obstructos iocinoris meatus existit, vti his oportet. Nam hæc facultas etiā calidas iecoris intemperies admodū iuuat, & frigidas non offendit. Non enim intensam habet frigiditatem, sed mitē, & quæ medium attingat, vt quis citra noxam ea, & cum fiducia vti posit. Omnia namq; recipit, quorum maxime vsus est in iis, qui imbecillum adeo iecur habent, vt neque contineat alimentum neq; exacte inalteret, vel etiā in corpus distribuat. Ego sane noui multos, qui hepaticas Dysenterias euaserint, hoc adeo vsos olere. Neq; enim semel tantum, sed etiam sæpe ipsum comedere eodē die conuenit, & mane, & vesperi, tum ex decocto, tum ex condimento, coriandrum autem ipsi inter coquendum miscere oportet. Quod si quædam obstructionis suspicio in gibba, aut caua parte iecoris fuerit, tunc etiam apium simul incoquere præstat. Nam præterquam quod suaue est, & gratum, concoquitur etiā, & in iecur magis distribuitur. At oua in omnibus huiusmodi affectibus, præsertim dura vitari debent, & halica, nisi propter vires collapsas, aut fastidium refectione vtendum sit, atque tunc apii radicem cum ea incoquere conuenit. Commodius igitur est, nisi necessitas quædam vrgeat, nunquam halicam tali morbo laborantibus dari, neque sorbitionem ex virenti tritico præparatam, quam Græci chidron appellant, aut typhen, verum omnibus cibis ptisana & panis prædictaque olera præferenda sunt: inopia vero olerum, lactuca quoque dabitur, & ex iure, & ex condimento, cum radice apii & betæ percocta. Vtilis enim est per se, & cum malua suauior euadit,

Calida iecoris intēpies curō.

Mlti hepati. ser ros olere curati.

commodiorq́;, si acetum inter coquendum recipiat. Ex iis quæ volatu nitũtur, gallina cohortalis deligi potius debet, quæ & ex decocto comedatur, & cum oleribus coquatur. Multa vero iura. præsertim pinguia, & quæ habent aut cuminum, aut oryzam, aut aliud quoddam cõdimentum, vitare semper oportet. Nã eiusmodi confectiones impediunt & cõcoctionem, & distributionem, cum humor adhuc biliosus superat. Iam ex perdice alimentum his cõuenit, phasiani nõ pingues, & anserum ventres, ex syluestribus nonnulla, vt attagenæ, raro turdi, aut turtures, aut ex p̃uis passerculis Aliqui. Anates in totum fugere oportet, ac omnia quæ in paludibus degunt, quæq́; siccam & melancholicam carnem obtinent, raro, aut nequaquam offerri debent. Ad calidas intẽperies nihil ex his comestum iuuat. Ex piscibus præcipue marinis saxatiles offerendi sunt, in puro mari degentes, vtpote turdus piscis, scarus, psitta, mulus, chrysophrys. Qui vero calorem habent leniorem, validusq́; vires, iis lupus, orphus, ceris, & isicium ex ea paratum exhiberi debet, q̃d nihil habet gari, aut vrticæ, aut alia quædã. Nam isicium ita confectum, præterquam quod nihil iuuat, adhuc etiam magis eos, qui copiosissime vescuntur, ledit. Ex quadrupedibus pulmones dandi sunt, & crassa ouiũ intestina, quæ græci institores ea vẽdentes chordas appellãt, verum illi etiam lienem, & cor eis admiscent, vt quæ ægre corrumpantur, & calidæ intemperiei queant resistere. Vbi nõ admodum magna est intemperies, & biliosa, humorq́; citra aliquam obstructionem magnam, aut inflãmationem vitiosus, ibi cibos offerre cõuenit, qui ægre cõficiãtur, & validos. Cæterum dare his quoq́; oportet, si tempus permiserit, fructus pomaceos, peponum dulcium carnem, admodum dulcia mala, & cotonea bene matura, eaque assa probe, aut cocta cum gallina. Ne autem mala dum assãt, adurentur, sed diutius ad assationẽ sufficiant, durentq́;, fermentum extrinsecus vndiq́; ipsis obducetur, atq́; sic ipsa furno demittentur. Malorum punicorum grana, & ante cibũ modicum, & cum pane dare conuenit. Nam iecur admodũ

imbecille, & stomachum collapsum firmare possunt, etiam si æger maxima siti cõficiatur. Tunc enim vuam quoq; dura carne præditam, & citrium molle ipsis porrigere oportet: item cerasia, pira, vel mespila cõferunt, aut semel, aut bis exhibita. Nam continuus omnium astringentium vsus, & siccare, & vẽtrem inferiorem obstruere, cohibereq; potest, ne stercus facile efferatur. Quare astringẽtia cibi ratione crebro offerre, & extrinsecus obducere cautio ẽ. Ex bellariis plurimum exhibeto vuas, præsertim quæ vocant Larissenæ. Nihil enim hepaticis Dysenteriis adeo opitulat, vt vua passa, quæ omnia bona cõtinet, vt nõ putrescat, vt cor roboret, vt præter boni medicamenti facultatem, etiã nutrire posit, & quodcũq; prauum vitiosumq; inuenerit, in benignũ conuertet. Reliqua vero omnia, nuces, pistacea, & nuces pineas vitare oportet, vt inimica, castaneæ vero tuto sumentur, nam boni succi sunt, & nõ cito a calidis intemperiebus corrumpuntur. Tantum etiam de hepatica Dysenteria, quæ ex calida intemperie nascitur, dictũ esto. In vniuersum autem illi cibi magis sunt deligendi, qui probe distribuuntur, & robur temperiemq; inducũt, & vim abstergendis visceribus aperiendisq; efficacem habent, qualem si non obtineant, alias autem temperati sint, adiicere eis hunc oportet, vt probe iecoris meatus pertranseant. Dicamus igitur cremorem ptisanæ ad hoc idoneum esse, subinde vero & grana ipsius, & olera, maxime intybus, & his adhuc magis troxima ad idem congruunt, quare etiam per se, & cum gallina, aut perdice, aut ventriculo anseris dari possunt, aut cum carne quadam { suauitatis gratia } simul incoqui. Cæterum olera iam commemorata, elixa, aut cruda offeruntur, prout æger bene afficitur, & vsus morbi postulat.

Hepatici dysente. vua vtilissima.

De hepatica Dysenteria ex frigida intemperiæ, Caput IIII.

QVod vniuersalis curatio per calefacientia adhibeatur omnibus est manifestũ, verum quæ potius ex

Dysen. hepati. ex frigiditate curõ.

particularibus deligi debeant, hæc quoq; medicum scire cõuenit: ac faciemus sane hoc a victu exorsi. Cum igitur frigida intemperies affligit, & panem calidum exhibere p se, & ex vino Tyrio, aut Beryzio, aut Sareptino, aut Cnidio expedit, frequẽter etiam ex Arysino, cum & æger febricitat, & frigida intemperies magna apparet, quæ iecur, & stomachũ obsederit. Ego sane noui me alicui cuius viscera & stomachum refrigerata cõiecturis deprehenderam, cõditum cum pane, aut typhe dedisse, & plurimum adiuuisse. Oportet aũt remedia magis, minusue calefacientia pro frigiditatis obtinẽtis magnitudine, accommodare. Ex oleribus brassicã ter coctam esse potius conuenit, interim ex vino, alias cõditam, vel per se, vel cum in tybo, aut troxymo, interim cum gallina, aut perdice, aut attagena, aut turdis: itẽ uentriculos anserum, isicium, & carnem assam, sed raro, cũ ægri alios cibos fastidiunt. Non enim offerendi sunt frigida intẽperie laborantibus cibi, qui ægre conficiuntur. Secunda ratione etiã milium affatim coctum, & puls similiter idonea est. Testacea vero his exhibenda non sunt: nam calidis tẽperaturis talia conueniunt. Ex piscibus vtiliter datur turdus, cossyphus, ceris, chrysophrys, & omnium maxime mulus. Hi namque etiam asi adhibiti omnibus conducunt, & magis super prunas asi. Castaneæ mediocriter assæ, si non admodũ crebro edantur, iuuant: ita nãquæ comestæ nihil frigidum obtinẽt, & præterea fluxiones obtũdũt, vt quæ mediocrem crassitiem rosionis expertem posideant. Dato autem & vuas passas, quoniã omni, vt summatim dicã, quacũq; tandem intemperie citra inflammationem infirmo familiares cibi existunt, vt quæ iecur cõfirmẽt, etsi malignũ quid in eo contineatur, in benignum commutent. Pistacea autem, & amygdalæ in hepaticis Dysenteriis caueri debẽt, eo quod facile corrumpantur, & oleosa sint, prompteq; in bilem mutentur, & recrementum asperius reddẽt, vt hinc venter magis, crebriusq; irritetur. Hæc etiam de hepatica Dysenteria, quæ ex frigida intemperie prouenit, dicta sunto. At materiales qualitates, vt siccitas, & humiditas, eisdem

Cõditũ refrigeratis visceribꝰ vtile.

cibis curari possunt, si illos studeamus exhibere, qui neque manifesto calefacere, neq; refrigerare solẽt, sed medii quodammodo cum sint, etiam secundum efficientes qualitates humectare, aut siccare solent. Dicamus autem, quæ inter medicamenta, aut antidota hoc præstare queant.

Quæ hepaticæ Dysenteriæ ob calidam intemperiem ortæ conferant.

Hepati. Dysen. ob caliditatẽ curõ.

Citrii succi cyathum cum mulsa dato, aut serios succum similiter: aut cichorii. Sin autem intemperies non admodũ calida est, etiã succos olerum cum vino tenuiori dato. Nã & absterforiam vim obtinent, & generose aperiũt. Quare si humidus succus nõ adfuerit, siccum inspergito: catapotia aũt ex eis contra huiusmodi affectus fingere oportet, quæ hæc recipiunt. Cichorii { radicis } drachmas quatuor, chamæ pyteos radicis drachmas quatuor. Tũdito, excipitoq; melle cocto, & nucis ponticæ instar ex aquæ calidæ cyathis tribus potui dato. Iis autem, qui valde calida visceris intemperie laborant, rosaceum, aut melinum, aut hydrorosatũ aut serios succi cyathos duos quotidie potui dato.

{ De fotu ad calidam iecoris intemperiem.

Fotus ad calidã iecoris ĩtẽperiẽ optimus adhibeť ex oleo chamæmelino, & nardino. Nã ante cataplasmata oĩno melius ꝑficit. Cataplasma aũt in hũc modũ ꝯficies Croci macerati in vino Ascalonio, & triti drach. quatuor: plãtaginis sicci, triti, incretiq; drach. duæ: lenticulæ farinæ vnc. quatuor: aut polentæ. Coquãtur igne lento in aqua, & oleo rosaceo. Tepidissimum sic iecori & stomacho super imponitur. }

Antidotũ Cyphodes ad frigidas iecoris intemperies utile,

Croci, cinamomi, singuloꝝ drach. q̃tuor: mirrhæ totidẽ: bdelii drach. qua. bituminis drach. tres: iunci odorati floris drach. tres: calami drach. duæ: casiæ drach. nardi indici drachma: terebinthinæ drach. sedecĩ: mellis heminæ dimidiũ: vuæ passæ carnis drach. * sedecim: { vini q̃d satis est }. Vino vuã passam bdelliũ, & myrrhã macerato: resinã liquefa

* ĩpr. dra. centũ septuaginta sex.

ctam melli misceto deinde omnia cõmixta læuigataque reponito. Excellẽtissimum hoc est medicamentum, & plurimum id in hepaticis Dysenteriis expertus sum. Etenim siccat, corroborat, discutit, & prauas sanies putridasq; emendat, corrigitque, cõstat enim aromatis, & vua passa, quæ & nutrit, & naturalem habet ad iecur proprietatem.

De fotu, & cataplasmate.

His fotũ ex oleo anethino, aut sampsuchino adhibeto. post fotũ cataplasma ex ruta cõtusa, melãthio, cymino, & aristolochia longa. Adhæc puluis horum coquatur cũ melle & vino modyco Aresino, oleoque Cyprino. Sit aũt mel diutius cum aromatis coctum, vino simul adiecto, vt pastillus fiat, atque sic oleum postea misceto. Quod si nimia sit iecoris imbecillitas, fotus primum ex absynthio, epithymo, & oleo supra dicto adhiberi debent. Similiter & cataplasma, cui addendus est rosarum siccarum puluis, & pro aloe, palmulæ & cotonea inducenda.

Epithema tonoticon, quod iecur corroboret, & inflammationes concoquat.

Epithe. tonoticum.

Ammoniaci suffiminis, meliloti, singulorum vnciæ tres, œnãthæ, casiæ, mirrhæ, croci, aloes, absynthii succi, nardi, folii, singulæ vnciæ, mastichæ Chiæ, styracis, amomi, singulorũ vnciæ duæ, ceræ libræ duæ, nardini quod satis est.

Potios ad eos quos imbecillitas cum obstructione infestat.

Brassicæ decoctum, & rhus Syriacum tenuiter læuigatũ mixtumque potui dato, & miraberis

DE ALVI PROFLVVIO EX LIBRIS PHILVMENI, CAP. V.

Alui pfluuiũ.

ALuus tum in febribus, tum citra febres pfluuio laborat. In febribus autem difficilior eius est curatio, animaduersionemq;, & coniecturam diligẽtem requirit. Nam ĩter initia naturæ aliena salubriter euacuare cõsueuit, ipsa nimirum natura ad superfluos, incommodosque humores reiiciendos vndiquaque cogente, Id aũt alias in statu morbi, alias in declinatione cõtingit, nunc quidẽ cũ

magna ꝓfusione humorũ, subitaque & critica, quã febres soluũtur, sæpe vero paulatim & multis perseuerat diebus, & pene in ipsa declinatione cõsistit. At in tali occasione profluuiũ aut sisti non debet, donec ipsa se natura componat, & ad integram perueniat sanitatem, aut motus eius adiuuari, nam si quis ventrem cõstringere volet, magnam excitabit ægritudinem. Vidimus enim ventrẽ initio affectus ad quartum quintumve diem profluxisse, et postea fluorẽ aut per se, aut medici auxilio substitisse, vnde ægri in magnum periculum inciderunt, ita vt Phrenitici, aut Lethargici efficerentur, aut perniciosæ in eis Parotides excitarẽtur. Quare initio ea quæ corporis cõmodo atque vtiliter excernuntur, minime reprimere cõuenit, ne materia in aliam conuersa partem, supradictos affectus generet, sed ad statũ vsque contemperari cibis debent. Vbi vero diutius iam profluuium perseuerarit, nõ modo superflua euacuãs, sed etiã habitum colliquans, viresque consumens, tunc sane ei resistere medicamẽtis expedit. Attendendum autem, num aluus nimium, an modice, aut certe nõ profluat, magna quidem resolutio coerceri, parua leuius cõtineri debet. Astricta autem aluus relaxanda est, aut iis quæ per os assumunt, aut quæ per anum immittũtur, aut quæ extrinsecus imponuntur, donec criticus dies superuenerit. Nam biliosus humor solis cibis lenientibus magis, vt descendat, quã in corpore retineatur, est sollicitandus. Si enim biliosum aut in ventre, aut in intestino collectũ retineatur, exituq; ꝓhibeatur, loca ambientia offendit, stomachũ subuertit, caput replet, viscera inflammat, febres magis accendit, sitim auget, omnesque prædictos affectus in capite excitat, summatim totum morbum grauiorem efficit.

Venter non statim sistẽdus.

Biliosus humor cõmode euacuatur.

De lacte.

Lac igitur in toto affectu, si febris nõ vrget, caprinum, aut bubulũ tepidum, recẽs mulctum, aut coctum ad ignẽ, ita vt semper agitetur, donec ad tertias redigatur, potu auxiliatur, quod etiam si per silices fluuiales ignitos, & cãden

Lac ĩ ꝓfluuio alui.

tes ferri laminas in ipso extinctas, coctū fuerit, potui datū iuuat. Alii etiam mel in eo coquunt, atq; sic propinãt, spuma vero dum lac coquitur, pinna, aut cochleari auferri debet. Hoc nullum præsentis remediū ad biliosas fluxiones inuenire licet. Quoniam aūt in febribus lac purum assumptum plus noxæ quam cõmodi adferre solet, quarta pars aquæ lacti miscenda est, coquiq; vna ad dimidias debẽt, atque hoc modo exhiberi. Hæc quidem ad biliosas fluxiones sufficiant. Ad alias vero, vbi corpus abunde iam euacuatū sit, ipsumq; profluuium adhuc perseueret, fotus ex oleo, & vino adhibeatur, sit autẽ oleum omphacinum, aut rosaceum, aut melinum. Efficacius his est myrteum, tertia, aut quarta vini parte admixta, vel etiam ad biliosas fluxiones magis astringunt fotus, in quibus decoctæ sunt gallæ, mali corium quinq; folii radices teneræ, cupressi pilulæ, lanaq; sicca præcordiis imposita ventrem calefacit, & desiccat. Itẽ purum oleum cumini puluere insperso, aut pii semine, aut vtriusq; æquis partibus mixtis cum lana impositum iuuat. nam vrinam prouocat, & fluxiones eo diuertit. Hæc sane pfluuio ab intestinis deriuãdo conueniunt. Adhibebis autẽ fomenta illis, siue dolorem experiantur, siue eo carent. Nã fluxiones desiccant, maxime sacculi ex milio, aut panico facti, mirifice faciũt etiam ex sale cõpositi, si quis singulos ex sale & ordeo torrefactos seorsim imponat. Quod si profluuium sit immoderatius, sacculi ex sale ventri imponantur, ex ordeo autem ad dorsum, si vero non immodicum, neque frequens vrgeat, contra, sacculos ex ordeo ventri, ex sale factos dorso applicabis. Cæterum etiam anus his sacculis foueri debet, aut luto pauimẽti calefacto æger insideat, aut Cymoleæ terræ calenti, vinoq; restinctæ, aut sordibus balneorum vino dilutis, molli lana circũdata. Nam calor ipse introrsum administratus, opitulatur. Item spongia aqua calente madefacta, & expressa superimponatur, vt quæ vapore suo anum adiuuet, nec non lanæ oleo imbutæ, anoq; subiectæ, auxiliantur. Post primos dies exactos, siquidẽ dolores in intestinis consistentes vrgeant, necesse est inflãma-

Fot⁹ ad pfluuiũ alui.

Sacculi pfluẽte aluo.

Spõgia ad anũ pfluentẽ ad habita.

tionem ibidem, aut tumorem existere. Tunc igitur cataplasma ex tritici, & lini seminis, aut milii, aut panici farina adhibendum. Astringens autem fiet melle cum modico vini & aceti admixto, postea vbi coctum fuerit, paulũ mannæ thuris, aut malicorii, aut gallam insperges. Cum vero nullus dolor affligit, magis astringentia adhiberi debẽt epithemata, cuiusmodi palmulis cõstant. cum acacia aut alumine, aut hypocistide, aut quæ balaustia recipiant, aut coctũ malicorium. Adhæc ceratum cum oleo myrteo, quod ex supradictis, vel mannam thuris, vel gallam adiectã habeat. Alii quoque emplastra astringentia conficiunt: optima vero sunt epithemata, Clidium Mnasæi, & dia œnanthes. Clidium autem hoc modo conficito. Gallæ omphacinæ, hypocistidis, aluminis rotũdi, acaciæ, rhus culinari, malicorii sicci, apii seminis, singulorum vncia, visci quercini, ammoniaci thymiamatis, singulorum drach. quatuor, picis siccæ, ceræ, singulorum vnciæ duæ, olei myrtei, aut lentiscini vnciæ duæ. Gallam & malicorium contusa cribrataq; in vini cyathis nouem decoquito vsq; ad tertias, assidue agitans, deinde in mortarium cõiecta terito, ac reliqua similiter in puluerem redacta inspergito. Ammoniacum vero aceto diluito, viscum cũ modico oleo emollito, deinde pici ac ceræ ex reliquo oleo liquatis, ab igneq; sublatis adiicito, ac in vnum cogito, nec non iis quæ contriueris affundito, tunditoq; fortiter, ac vtitor.

Lanæ Cataplasma ad tumorẽ ani.

Clidiũ epithe.

Epithema ex œnanthe, mediam inter cataplasma & emplastrum naturam obtinet.

Ad intestinorum fluxiones, stomachi fastidia, & resolutiones ardoresque efficaciter opitulatur. Oenanthæ siccæ, gallæ, acaciæ, rosarum siccarum, omphacii, singulorum vncia, aluminis rotundi, aloes, singulorum vnciæ duæ: rhus Syriaci vnciæ quatuor, olei myrtei, ceræ, picis, singulæ libræ, vini Falerni, aut Aminæi quod satis est. Sicca ex vino tertio deinde quæ liquari possunt, adiicito. Ad ventris igitur profluuia medicamenta, &

Dia œnãthes epiche.

ſimplicia, & cõpoſita hæc ſunto. Cæterũ extremas corporis partes, nempe brachia & crura faſciis lineis, aut laneis deligari debent, foueriq́ꝫ, ſi frigidæ ſunt, calidis vnguentis & oleis, vt ſycionio & oleo veteri, cui adiectũ ſit pyrethrum, piper, nitrum, & baccæ lauri, item ceræ ſolutæ modicum, vt ſit acopum, quinetiam ex oleo cõi hoc medicamentum conficere licet. Huc faciunt etiam medicamenta, quæ græci a laſsitudine acopa appellant, ex euphorbio, & liguſtico parata. Calefaciunt enim & roſionem in articulis cum illinuntur, excitant.

De cibis.

Cibi aluũ aſtrĩgentes.

Ciborum alii aluum aſtringũt, alii humores craſſos reddunt, alii contemperant, alii ſiccant, cõſumuntq́ꝫ materiã, quorum facultates diſcernere conuenit. Ex frumentis oryza aluũ magis retinet, ſi ex aqua adiectis palmulis decoquatur, ſi febris abeſt, ex vino aquoſo, & auſtero. Similiter & pultes ex ea factæ, & ex halyca, quibus aliqui gallæ, aut malicorii puluerem inter coquẽdum admiſcent, nos autẽ rhũ culinarium, aut mala cotonea adiicimus, ſimulq́ꝫ cum pulte ſubigimus. Iam fit etiam pulticula ex pane Alexandrino trito incretoq́ꝫ, & ſic cocta ad ventrẽ retinendũ efficax eſt, nec nõ polenta ex milii farina diutius decocta. Iuuat etiam lenticula bis cocta cum modico ſalis, aceti, & olei condita aſſumptaq́ꝫ, fit autem melior ſuauiorq́ꝫ, ſi mala cotonea, aut oryzam admiſceas.

De oleribus.

Olera aluum aſtringẽtia.

Ex oleribus expediũt aut intybus, aut plãtago, aut blitũ nigrũ. Hæc. n. & ꝑ ſe, & cũ lenticula cocta, aut cũ oryza bene iuuãt. Quin & braſsica bis cocta, ita vt ſecũda vice aceti momentum adiiciatur, multũ in fluidis affectibus ꝓficit.

Intinctus.

Intinctꝰ aluum aſtringẽtes.

Intinctus hoc modo conficitur: Cuminum cum ſalis momento, aceto, & oleo præparato. Id quod edendum eſt, his intingi debet.

De piſcibus.

De piscibus mētionē facere opus non est, cū oēs fere aluum citēt, paucis quibusdā exceptis, quales sunt mænides, mulus, scarus, & erythin⁹, supra carbōes assati, nec nō scorpio piscis assus, & cū cumini intinctu assumptus, præterea ostrea cum testis suis assata exhibitaq; aluum cōprimunt.

Pisces aluū astrīgentes.

De auibus.

Ex auibus maritimæ potius, & syluestres solæ deligenť, vt merulæ, turdi, perdices, turtures, & columbæ, ex domesticis autem gallinarū pulli asi, sed prius elixi ventrē astringunt. Magis etiam astringentes sunt, si myrtorum, aut sorborum puluis carni super inspergatur, aut ex pomis, corna, vel omphaciū simul incoquatur, adhæc medicamentū quod a fructibus pomaceis Dia oporon Græci vocant, quē admodum ea quæ ex cotoneis, aut sorbis, aut īmaturis piris, item ex malo punico præparantur, præterea vuæ, quæ fictilibus reconduntur, aut cum suis foliis inuoluuntur, aut quæ ex fune suspenduntur, Cibi igitur ad vētris profluuiū tales exhibeantur.

De potu.

Potui vero aqua pluuialis bene cocta exhibeatur, sed neque ante cibum, neque cum hūc æger assumit, sed aliquod spatiū intercedet, neq; vero vniuersa, ac vna vice, sed paulatim, ac modice dari debet. Quod si quinq; folii herbæ radices simul incoquantur, præstantissimū fiet auxilium, itē si rubi radices vna coquantur, magis aluum astringent. Nōnulli plantaginis semen contritū, & acinos siccos in puluerem redactos, incretosque, aut sorba detrita similiter admiscēt. Multæ igitur aliæ quoq; potiones & simplices, & compositæ ad ventris profluuiū idoneæ habenť, sed eas præter mittimus. Nā de iis quæ Dysentericis potiones expediunt, posterius ageť, vbi de Dysenteria tractabimus. Vinū in declinatiōe, hoc est inflāmationes remittente, & febri cōfidentius dandum est austerum Surrentium, Albanū, Tygrinū, Marsicum, & ex Italia Aminæum, vel alia astringētia, quæ diuersis locis nascuntur, experimentisq; probata sunt.

De balneo.

Balneũ ad aluũ retinendam.

Balneum ex nitro abſque oleo cõuenit. Iuuat enim nitri vſti puluis corpori in balneo ſuperinſperſus, vt modicũ ruborem inducat, cutemq; vellicet, & fluxionem ex alto ad ſe attrahat: atque ita cutem vellicatam in balneo perunges, vt meatibus adapertis profluuium alui in diuerſum reuellat, retrahatque.

De dyſenteria ex ventris profluuio excitata, Rheumatica dicitur, Cap. 6.

Dyſente. rheumatica.

RHeumaticam Dyſenteriam dicimus humorum ex meſenterio per venas ad inteſtina profluuium. Nã ciborum ingeſtorum Chylus, hoc eſt cremor, dum in ſanguinem mutatur, ad inteſtina refundit, atque ita vna cũ bile mixtus excernitur, nec poteſt ob huius acrimoniã in ventre retineri, ſed ab inteſtinis foras ꝓpellitur, atq; hæc cauſa Dyſenteriæ Rheumaticæ, cuius hæ ſunt notæ.

Notæ Dyſenteriæ Rheumaticæ

Dyſente. rheumaticæ ſigna.

Acres variiq; humores per aluũ excernuntur, ſitis magna vrget, corpus colliqueſcit, & cibi faſtidiũ torquet. Aliquando etiam roſiones inteſtina, & ſtomachũ affligunt, qđ ſi hic affectus diutius perſeuerauerit, ad exulceratioẽ inteſtinorum perueniet, quæ proprie Dyſenteria dicitur.

Curatio.

Ventris & inteſtinorum profluuium aſtringẽtibus cataplaſmatis curabis, & lac ad dimidias coctum potui dabis, ſit autem nõ minus, quã hemina. Quin & aqua pluuialis modica propinari debet, nec nõ panis ex aqua, aut lacte macceratus dari, poſt tertium diem pani adiicias vuas, quæ in vaſis fictibilibus, aut vitreis reponuntur, vel pira, vel mala cotonea cocta, vel ſorba, vel meſpila. Quin & paſtillos lacti admiſcere licet: ſin autem ægri lac bibere recuſent, pulticulas ex oryza, aut auena, aut milio, aut pane Alexandrino exhibebis. Ptiſanam vero, aut lenticulã, aut oua in poſca cocta, nec nõ vitella ouorum aſſa, ſuper prunas cum rhu, & aceto

porrigito. Quinetiam olera bis cocta, panemq; bis coctũ, & auriculas, vt supra dictum est, nec non vinũ astringens similiter exhibeto. Quod si affectus inueterascat, malitiosus efficitur, & vires cõsumunt Curatio itaq; adhibẽda est, quæ corpus nutriat, & illas reficiat, confirmetq;.

Signa Dysenteriæ ex uentris fluxu excitate Philumenus.

Signa Dysenterie ex ventris fluxu.

Dysenteriã quam latini intestinorũ difficultatem appellant, locorũ, & excrementorum expulsionis ratione variare, omnes prope antiqui medici cõsentiunt. Si intestina vlcus, aut inflãmatio quædam obsideat, hæ notæ præcedunt. Inter initia morbi cruenta, deinde saniosa excernunt: multis primo ramenta, postea pinguia descẽdũt, & si malignus fuerit affectus, feculẽta, fœdi odoris postremo vbi in cancrum iam degenerauerint, varia excremẽta, & nigra cum quibusdã putridarũ carniũ laminis ꝑ aluũ reddunt. Quin etiam febris cum multa siti comitatur, nec nõ cibi fastidiũ, vnde corpus emacrescit: tormina quoq; cum sonitu intestina exercent, dolorq; ingens, & vigiliæ ægrum infestant.

Curatio.

Dysenterico℞ curõ.

Dysentericus affectus diuturnus est, & magna parte Tenasmus eũ præcedit. Quod si fiat, intestinorũ exulceratio fiet acrior, plurimũ aũt in recto intestino, aut Colo, aut certe in tenuioribus intestinis excitatur, modo cum febre, modo sine febre, nũc cũ dolore, nunc sine dolore. Cũ febris affligit, curationẽ impedit, vlcera reddit putrida sordidaque, nec non inflãmationes & cãcros excitat, quando quidẽ diuersis ipsa curaƭ modis, cibisq; tũ qualitate, tũ quantitate ac cõmodis, maxime q̃diu ipsa affligit. In declinatiõe aũt, cibi neq; nimis sicci, neq; plus æquo humidi sunto. Sicci augẽt febrim, humidi ꝓfluuiũ mouent, ideo in vtroq; aĩaduersio est adhibenda. Nã q̃tum exhiberi dẽat, ex viribus ægri maxime æstimandũ est. Dysentericus. n. propter intestinorum & vẽtris imbecillitatem haud multum potest coquere, præsertim cum febricitat. In inflammatione, cum maximus excruciat dolor, ne pigeat cataplasmate calẽte vti, vt qđ in-

Dysentericus male cõ coquit.

terdum & illam tollit, & fluxũ reprimit, quemadmodũ illis solet cõtigere, quos mediocris torquet exulceratio. Nos igitur initio ægrũ accedentes præsertim si febris non adsit, talem adhibemus curationem. Primis duobus diebus abstinentiam indicimus, & si iuuenis ille fuerit, tempusq́ꝫ, & vires permittant, venæ sectione in brachio adhibita succurrimus, nõ minus sanguinis, quam heminas duas detrahẽtes: his etiam cibos præbemus tẽperatos, nempe tribus diebus transactis lac propinamus. Quod si vero sectio venæ prætermissa fuerit, post duos dies exactos lac potui damꝰ. Hæc aũt facimus, cũ malum a leui occasione sumpserit originẽ.

De lacte exhibendo.

Imprimis igitur lactis calefacti, & inter coquendum sæpius agitati cyathos tres exhibemus, & post horas duas tantundem rursus potui damus. Quibusdam etiam tertio offerimus, vt integra hemina absumatur, & si eo die repletus æger videatur, cibo eũ abstinere iubemus. Hoc igitur modo bilis educitur, & humores corrupti modice purgant̃ mĩtiganturq́ꝫ postea mediam heminam in duas partes diuidimus, & similiter, vt supra exhibemus duabus horis interpositis: atq́ꝫ sic iterum tertio duas hæminæ partes, aut tres vna vice præbemus. Tribus horis post lactis potionem interpositis, pulticulam, aut panem siccũ, aut palmulas Thebaicas, aut micas panis cum lacte exhibemus. Lac igit̃ quouis morbi tempore eligi debet caprillũ, huius aũt penuria vaccinũ. Asininum vero, & equinum minus, vtpote magis serosa. Mane igitur cyathi tres exhibẽtur, deinde viridis caseus hoc modo cõfectus cibi loco datur. Exprimitur is manibus fortiter, & aqua feruens ei superfunditur. Id autẽ fit ter quaterve melle superinfuso, præsertim cocto, cũ inspissatur, esui exhibetur, nã ventrẽ admodum constringit, & vlcera purgat sanatq́ꝫ. Verũ iis dari debet, qui febri carent, magnũq́ꝫ ex eo senties adiumẽtum. Febricitantibus non tã facile lac dandũ est, vt quod in vẽtriculo acescat, & corrũpatur, aut ex calore in caseum coalescat, vnde maiores cru

ciatus,

ciatus viſcerum tenſiones capitis dolorem, & cibi faſtidiū excitat. Quare vt citra noxā febricitātibus exhiberi queat, præſertim pueris, magiſque, iuuenibus, quā ætate iam prouectis, exactius a nobis dicendum eſt. Miſcemus igitur lacti aquæ pluuialis, aut fontanæ bonæ quartam partem, ac illud ad leues prunas ac cineres, aut lento igne ad dimidias incoquimus, ſiue intermisſione agitantes. Ex hoc cyathos tres, aut quatuor potui damus, quemadmodum aūt febricitantibus citra caſeum dari expediat, alias indicabimus. Nam is febribus omnino eſt inutilis, illis porro qui febri carent, lac etiam citra aquæ admixtionem coctū porrigemus, coquemus autem donec totum in eo ſerum conſumatur. Nonnulli etiam vſque ad tertias coquendum putant, nos vero donec ter quaterque ebulliat, atque tunc ab igne tolli præcipimus. Quin & calculos tres rotundos ſolidoſq; ex fluuio collectos in ignem ex lignis quernis ſiccis extructum coniicimus, ac cādentes admodum in vas, qđ lac continet, particulatim demittimus, ita vt cū vnus tollitur, alius iniiciaꝉ, ac vbi lac hinc coctu accurate fuerit, Græci ſchiſton, hoc eſt ſcisſille nominant, Hoc igitur modo cō fectum Dyſentericis, ventris fluxū expertis, & Cœliacis exhibetur facies autem hoc quater, aut quinquies, vbi ebullire deſierit, non ſolum iis qui febri carent, ſed etiam febricitantibus propinabis. Idem hoc ferrei orbiculi candentes in lac demisſi non ſegnius, immo etiam efficacius quā calcudi præſtant. Hac igitur ratione lac Dyſentericis propinari debet, nūc autē cibus a nobis ægro præſcribendus eſt.

Lac ſciſſile aluī ꝓfluuio aptum.

Ferreī orbiculi in lac demiſſi.

De cibo.

Ex frumento igitur pultes exhiberi conuenit, halyca vero plus omni alimento nutrit, magiſque concoquitur, oriza minus quam halyca, ſed plus ventrem aſtringit. Hinc ēt pultes magis reprimunt, quam quæ ex farre conficiuntur adhæc ex milio & panico paratæ valentius nutriunt, & recrementa craſſa reddunt, item ex Alexandrino pane contuſo cretoq; huc referri debent, ſimiliter ex chidro torre-

facto pultes faciunt, atque hæ duæ species ex posca parentur, & sale modico, oleo anethoq; condiantur. Porro omnibus pulticulis in vicem olei adipes anserinos, aut gallinaceos, aut caprinos immittes. Quod si rosiones venter experiatur, & biliosa sint quæ excernantur, ex lacte pulticulas parabis, verum imprimis halica, aut oryza, aut far in aqua decoquatur, quæ deinde excoletur exprimaturque, postea lactis modico addito leuiter illa prunis concoquant. Vbi succus consumptus fuerit, lac iterum paulatim adiunges, & tertio & quarto, donec percoquantur, quibus momentum salis addes, & sine oleo comedenda porriges, admiscebis autem pultibus si libet rhun Syriacum, grana mali punici acidi trita, & mali cotonei orbiculos repurgatos sorba sicca contusaque, omphacium siccatum, nec non acinos vuæ tritos. sunt qui etiam gallam detritam inspergant verum ea stomacho aduersatur, alii vero aquæ hæc iniiciunt, in qua pultos decoquentur, sed prestat in aqua, vnde pultes fiunt. sorba, aut pira cruda, maturaue, aut mala cotonea, aut mespila, aut siliquas, aut palmulas Thebaicas contusas simul incoquere. Præterea pultibus indetur gummi, amylũ, & cera recens instar mellis, similiter puls ex caseo recenti cribro valide ꝑcolato cõfecta esui offert.

Pltes ad Dysentericos.

De cibi fastidio.

Fastidiũ cibi ĩ disenteri cis.

Qui vero male affecti cibum fastidiunt, pultesque auersantur, iis dato halicam, aut oryzam ex aqua paratam, in qua prius palmulam, aut pruna Damascena, aut sorba, aut mespila, aut siliquas, aut mala cotonea, aut pira immatura decoxeris.

Legumina.

Ex leguminibus lẽticula magis astringit, sed cortex eius auferri debet, eo quod cruditatem & profluuium incitet. Quidam enim modice eam macerantes, corticem detrahunt, atque sic in pila subactam tenuiore cribro incernũt, quidam aquæ calidæ immittentes paululum manibus con fricant, donec totus cortex decidat. Commodius autẽ fiet,

si vbi semel atque iterum ea ebullierit, in pilā demittatur ac postquam refrixerit, manibus conteratur. sic enim accuratius purgatur. Vbi cortex fuerit detractus, rhu Syriacum, & adipes supradictos olei vice nec non aceti momentum adiicies, aut mali punici acidi grana contrita, salisque modicum. At lenticulæ sorbitionis modo coditæ ades plātaginem, aut betam nigram aut intybum simul miscens, interdum cum oryza, aut farre, aut malis cotoneis coctis, tritisque, & bene permixtis pultis modo inspissatam esui exhibebis. Nonnulli cum cortice ipso lenticnlam decoctā valide terunt, succumque exprimunt, hunc linteo puro diligenter percolant, & cum pane Alexandrino, aut chidro bene cocto in pila terunt, atque inde pultes conficiunt, aceto ipsas condientes

De *ptisana*

Ptisana quō parāda ad Disenteriam.

Ptisana per se quidem ventrem non astringit, vt quæ illum laxet, & facile acescat. Melle autem condita sæpius id facit, & amplius aluum subducit, oportet igitur ipsam diu torrefactam cum aqua pluuiali vesperi in ollam recentem demittere, hanc bene coopertam in furnum prunis ardentibus plenum collocare, atque ii inuolutam per totam noctem sinere. Quippe soluitur ptsana ex ipso vapore pinguisque, & glutinosa efficitur, mane vero mel seorsim ei miscebis, & leniter coques, item chidro addito iterum simul incoques horis duabus tribusue. Atque hoc modo parata esui dabitur. nam tum cibus tum medicamentum esse videtur.

De *oleribus*,

Olera ad Disenteriā

Olera magis astringentia sicclioraque conueniunt, intybus vterque, plantago, beta nigra cocta, & bene expressā tritaque, & aceto condita. Ea vero quæ cruda edi possunt cum pane sumantur. Brassica bis cocta recrementa inspissat, sumatur aceto, sale & oleo condita. Aliqui secundam eius coctionem in posca moliuntur.

De *piscibus*.

Ex marinis piſcibus haud multi Dyſentericis conueniũt aliqui vero ſanis hominibus aſtrictionem alui pariunt, pro fluenti autem aluo non expediunt. Scarus igitur coctus, & aceto cuminoque conditus aſſumitur, Mænides autem, & erythinus tenui ſale aſperſi, modice aſſentur in cratere mũdo, & ſic exhibeantur. Nonnulli etiam multos ſimiliter paratos offerunt, ſed humores varios generant, naturamq; in iis turbare ſolẽt, qui imbecilli ſunt vẽtre præditi Oſtrea vero cum ſuis teſtis aſſata concoctionem iuuant, & ventrem reprimunt.

De *carnibus*.

Carnes diſentericis inutiles.

Carnes vniuerſæ dyſentericis ſunt inutiles, eo q̃d multum nutriant, & tarde concoquantur. Ex auibus maxime ſylueſtribus exhiberi poſſunt turdi, perdices, turtures, merulæ, ſturnus, interdum & columbæ, præſertim earũ pulli, verum nihil pingue, aut concoctu difficile dari debet, coquentur autem primum in poſca, deinde aſſabuntur præſtat ſi ipſis euiſceratis iniiciantur myrta, aut ſorba ſicca trĩtaque, aut minutim inciſa, aut meſpila, aut pira viridia, aut mala cotonea, & poſtea conſuantur, coquanturque, ac deinde aſſentur. Quadrupedum carnes vitandæ ſunt, porcini tamen lumbi, aut hædini in aceto macerati voluptatis gratia ſumi poſſunt, oua gallinacea in poſca elixa, donec indureſcant, proſunt magis autem aſtringũt vitelli ex eis ſuper prunas aſſi, tritique cum aceto, & rhu Syriaco. Pulmẽtariis rhus, aut malicorii modicũ, aut galla, aut omphaciũ recte imponitur. hæc enim ventrem valide cõtrahunt. Nõ nulli etiam pedes vitulinos in ptiſana per totam noctẽ incoquunt, donec vngulæ diſſoluantur vnde cremor ptiſane ſpiſſus fit, & glutinoſus, qui modico aceto conditus eſui exhibetur, ac ventrem egregie ſupprimit, verũ illis dari debet, qui concoquendi facultatem validam obtinent. Nam imbecillem ſtomachum perturbat magis, & amplius profluuium excitat. Atque hactenus de animalibus.

De *fructibus pomaceis*.

Pomacei igitur fructus dulces flatus generant, & ex humiditate sua facile acescunt, eoque prohiberi debent, dabũtur autem astringentes, cuiusmodi sunt sorba, corna, pira viridia mespila, mala cotonea, aut vuæ in vasis fictilibus reconditæ, aut cum foliis ex fune pensiles mansæ, donec acini ipsarum comminuãtur. At cum omnibus pomaceis fructibus panis mandi debet, eo quod facile corrumpantur. Mali punici grana sanis aluum astringunt, ægris autem nõ item sed dulciora in stomacho euadunt, corrumpunturq;. Palmulæ Thebaicæ etiam fortiter mansæ cum pane ventrem reprimunt. De cibis hæc sufficiunt.

Fructus Disentericorũ.

Panis cũ fructib⁹ pomaceis dari dẽt.

Potiones simplices uentri tenendo idoneæ.

Cæterum hæ potiones dari possunt. Nardus indica pota ventrem comprimit, mirrha electa fabæ instar in catapotiis data idem præstat, nec non semen lapathi syluestris ex aqua tritum similiter facit, itẽ coaguli leporis drachma potui in hoc datur. Cornu ceruini vsti lotique cochlearia duo cum tragacantho potui dantur, adhæc galla, malicorium & polygonium, coquantur autem ex aqua vsque ad tertias Ladanũ ex vino austero potui similiter dato, præterea acaciã rufam, hypocistidem, lycium Indicũ terrã Samiam terramque astera, dictam, Lemniam sphragidem, & balaustia trita. Decoctum ipsorum stomacho aduersatur, eoq; virium ratione habita, valido exhiberi debet, non autem febricitanti, aut dolorem experto, aut imbecilli stomacho.

Potiones Dysenticarum.

De falsa imperitorum medicorum opinione & pastillis.

Plerique imperiti medici mox inter initia pastillos, vel antidota ad Dysentericos commendant, & ex opio, aut altero, aut nigro papauere, aut mandragora dare non dubitant, eo quod somno dolorem leuare videantur, falluntur autem ipsi, dum ægros accepta potione tota nocte dormire, & ventrem retineri conspiciunt. Cũ enim dies illuxerit, inutilis labor deprænditur, quia humores in vnum collecti sine intermissione deiiciũtur, & capite grauato, vĩ

Narcotica nõ temere danda sunt Dysentericis.

ribusque labefactis ventrem reddunt deteriorem, & maius cibi fastidiunt inducunt. Quare nunquam ea medicamenta dari debent, nisi forte necessitas vrgeat. Post simplicia vero composita exhibeãtur, quorum confectiones tra demus, quæ a nobis subinde sunt oblatæ.

Pastillus ad eosdem.

Balustium, acaciam, hypocistidem, lycium, terram Samiam, terram quæ aster dicitur, opium, æquali singula põdere ex succo plantaginis in pastillos rediges, qui tres obulos pendeant, vnum mane duabus horis ante cibum, & interdum dormituro cum teneris aquæ cyathis exhibebis. Iam pastilli Diacoralliu, Dielectru, & Diaphythias mirifice fluorẽ reprimunt, & ventrem constringunt, sanguinẽ quoq; reiicientibus, & tabidis vtiles.

Pastillus Diacoralliu.

Pastill. diacoraliu.

Acaciæ rufæ drachmæ tres, hypocistidis drachmæ quatuor, plantaginis seminis drachmæ tres, balaustii drachmæ quatuor, gummi, thuris, amyli, singulorũ drachmæ quinque, rosæ foliorum drachmæ duæ, rosæ seminis drachma opii drachmæ duæ, coralli totidem, psyllii decocti cyathus. His oĩbus simul thritis pastillos drachmæ ponderis effinges, dabisque ex vino cum quinq; folii herbæ decocto.

Pastillus Dia electru.

Pastill. dia electru.

Succini, iridis Illyricæ, croci, mastichæ, singulorum drachmæ triginta quinque, opii drachmæ tres, psyllii concreti drachmæ quadraginta quinque, sic cõficito. Psylli herbæ seminis cyathos tres in aquæ puræ sextarios Italicos quinque coniicito, coquitoque ad tertias, & ab igne tollito, vbi decoctum refrixerit, medicamenta in ipsius sextario triduum macerato pastillosque formato, qui drachmam pendeant, ac singulos ex aquæ tribus cyathis offerto.

Pastillus ex coagulo, qui Diaphythias dicitur.

Pastill. diapythias.

Gallæ hypocistidis, acaciæ rufæ, singulorum drachmæ duæ, opii drachma, coaguli leporis, aut cumini, terræ Samiæ, singulorũ drachmæ duæ, aquæ pluuialis q̃d satis est

Pastillos fingito, datoq; singulos ex aquæ ternis cyathis.

Pastillus ex seminibus Diaspermaton dicitur.

Pastill. diasper maton.

Anisi, feniculi seminis, ameos, papaueris albi seminis sin gulorũ drachmæ tres, opii Thebaici, malicori singulorũ drachma, alterici seminis drachmæ duæ, apii seminis dra chmæ tres croci, florum rosarum, gallæ, singulorum dra- chmæ quatuor, Arida in puluerẽ redigito, opium vero in aqua macerato, fingitoque pastillos, qui sesquiscrupulũ pẽ deant. Dato autem ad tussim ex mulsa ad diarrhæam cum cremore orizæ, iis vero qui cum tusse sanguinem reiiciũt ex posca ad profluuium sanguinis, ex decocto lentisci, ad nauseã ex aqua absynthii, ad intestinorum tormina, & sto machi inflãmationẽ ex mulsa, ad Disentericos, & Celiacos ex rosæ decocto. Dabis aũt singulos pastillos mãe & vespi.

Pastillus Crocodes.

Pastill. Crocodes.

Castorei, myrrhæ, singulorũ drachmæ duæ croci, opii, singulorũ drachmæ tres, anisi, alterici seminis, apii singu- lorũ drachmæ octo, dauci Cretici styracis, singulorũ dra- chmæ quatuor. Opiũ & myrrham in aqua macerabis, cæ tera in puluerẽ rediges, styracẽ aqua dilues, in qua opiũ & myrrha maduerint, deinde styracẽ cum iis quæ macerata sunt subiges, & puluere siccorum adiecto pastilos forma- bis qui obulos duos, aut tres pendeant. Dantur ieiunis, & in cibo, & post cibũ, in cibo aũt sæpius, & ante illũ. Valde .n. sunt mirabiles, stomachi dolorẽ leniunt, acidos ructus finiunt, cruditates discutiunt, vẽtrem astringũt, Cœliacos & alui tormina mitigãt. Quin & dolorẽ capitis tollũt, si cũ aceto & oleo rosaceo fronti illinãtur, adhæc auriũ affectus & dentiũ cruciatus cũ suco perdiciadis herbæ in foramen illorũ demissi adiecto galbano persanant, nec nõ lippitudi nes addito Tetrapharmaco discutiunt. Quin & cubitũ eun ti somnũ suauem potu concilliant, defluxionẽ reprimũt, si militer etiam articulariis doloribus succurrunt, menses si nimium fluant, reprimunt. Vnus autem ex ipsis cũ myrti decocti ternis drachmis potus nariũ fluorem, hemorrhoi-

das, omniaque profluuia ſiſtit, præterea ad deſtillationem capitis, & ſtrangulatum vteri, cholericuſque affectus cum rubi decocto, aut vino auſtero, in quo aniſum, aut myrtũ aut ſorba macerata ſint, exhibetur. Commode datur etiã in morbis, qui circuitu repetunt, præſertim cum rigore. Sumatur autem hora ante acceſſiones ex aquæ ternis cyathis. Confert quoque cibos vomentibus, & iis qui tusſiunt ex ſapa, aut melle cocto datus, item Phreniticis inter initia adhibitus. Stomachicis autem cum tragorigano tritus, ex roſarum decocto, aut vino myrtheo, aut mentæ ſucci drachmis ternis potus. Dyſentericis prodeſt cum ſorborum, aut cotoneorum, aut rubi decocto. Iam in puluerem redactus cũ ouo ſorbili exhibetur, ſimiliter & Cœliacis, vel omni ventris, aut aliarum partium profluuio conducit. Confert ex hoc etiam vuam propendentem cum aqua gargarizare. Ad veſicæ dolorem cum aquæ calidæ cyathis duobus, & ad ſanguinem ſpuentes cum aceti cyatho vno, & aquæ frigidæ duobus potu cõducit. Hoc etiã paſtillo poto veſicæ exulceratiõe laborãtes fuiſſe liberatos nouimus.

Paſtillus Clidion.

Paſtill⁹ Clidion

Nardi Indicæ, croci, ſingulorum drachmæ octo, aloes, thuris, aniſi, roſarum ſiccarum, iridis, ſingulorum drachmæ duæ, acaciæ, myrrhæ, hypociſtidis, lycii Indici, tragacanthi, opii, piperis, ſingulorum drachmæ quatuor, alii autem iniiciunt opii drachmam vnam, aquæ quod ſatis eſt. Paſtillos finges, qui obulos duos, aut vnum pendeant, dabiſque ex vino myrteo.

Paſtillus ad Dyſentericos, ſanguinem ſpuentes, & muliebrem ſanguinis fluxum.

Hypociſtidis, pſyllii, terræ Samiæ, gallæ omphacinæ, acaciæ rufæ, ſingulorum drachmæ octo. ex aqua pluuiali paſtillos fingito, & vtere. Dyſentericis drachmas duas cũ cremoræ oryzæ, aut lenticulæ, aut horum ſimilium ꝑanũ iniicies. Spuentibus vero ſanguinem drachmam cũ aquæ frigidæ hemina potui dato. In muliebri ſanguinis fluxu

ſimiliter eum halicæ cremore naturalibus infundes, aut peſſum ex lana, ſolani, aut ſimilis cuiuſdam herbæ ſucco diluto intinctum inſeres.

Catapotia ad Dyſentericos.

Myrrhæ, opii ſingulorum drachmæ duæ, gallæ omphacinæ drachmæ quatuor, alias duæ, ex aqua catapotia fingito, datoque noctu terna & mane totidem.

Catapotia ad Dyſentericos, & omnem uentris reſolutionem.

Gallæ omphacinæ nõ perforatæ, opii, ſingulorum oboli tres Ex aqua finges catapotia erui magnitudinis. Noctu ex vitello oui, aut myrti ſucci bina, aut terna dabis. Alii ex gallis duplum iniiciunt.

Potio ad Dyſentericos.

Quercus corticis recentis drachmas ſex in ollam nouam coniicito, additoque vini auſteri ſextarios duos & coquito vſque ad heminæ menſuram, & ſublato cortice cyathos duos potioni ieiuno dato.

Glans quæ ano ſubiicitur ad Teneſmum & Dyſenteriam.

Myrrhæ, thuris, opii, croci, æqualia pondera ex aqua terito, colatoque, & glandes formato nuclei pinei magnitudinis, aut paulo maiores, & ano ſubiicito.

Glãdes ad diſentericos.

Alia glans ſiue collyrium ad dolores mitigandos.

Calbani, ſtyracis, ſingulorum drachmæ duæ, opii drachma. Collyria fingito vt ſupra, & ano ſubdito.

Aliud collyrium quod ſubiiciatur, ad Teneſmum & dyſenteriam ualde efficax.

Opii drachmæ quatuor, myrrhæ drachmæ octo, croci caſtorei ſingulorum drachmæ ſex thuris drachmæ quatuor ex vino Attico collyria fingito.

Quæ per inferiora iniiciuntur ad Dyſentericos, magnoſque dolores Enemata græci uocãt.

Enemata.

Sæuum caprinum curatum liquato, & per inferiora iniicito. Lac vaccinum cum medulla, & oleo infundito. Cre-

morē ptiſanæ tepidū indito, & ſilr lac tepidū, & oleū roſaceū cū butyro, oleū roſaceū & butyrū cū albumine ouorū vel aquā in qua lini ſemē decoctū ſit. Qđ ſi vigiliæ vrgeāt, roſarum folia in aqua decoquantur, atq; huius decocti ius cum ouorum vitellis iniicito. Tragacanthum ex roſarum decocto ſolutū cum tantillo cremoris oryze per inferiora iniicies, item acaciæ partes duas, cremoris oryzæ tres, in ea ſimul myrta ad mellis ſpiſsitudinem coquito, ac omnibus mixtis per anum drachmas quatuor indito. Ad Dyſentericos eos potius, qui profluuio non laborant iniicere cōuenit Lycii Indici lacte caprino ſoluti drachm. duas. Aliud. melius. Lactis caprini cyathos ſeptem, aut octo, amyli drachmas quatuor, lycii drachmas duas, mixta ſimul iniicito. Aliud. ex ſeuo hircino cū oryza, aut farre cocto iniicies. Hæc ſane per initia iniici debent. Quod ſi cancer inteſtina occupet ſuccus lenticulæ cum melle optimo præſertim pontico proficiet, interim alumen rotundum admiſcebis, nam illa purgare, hoc ſiccare poteſt. Sin autem latius cancer ſerpat, vt etiam putridæ particulæ deſcendant, in his muria ex ſale ammoniaco ventrem ſubluere conuenit, deinde paſtillum Fauſtinum iniicito, qui recipit calcis, ſandarachæ, auripigmenti ſingulorum drachmas quinque, chartæ combuſtæ drachmas triginta. Paſtillos ex vino fingito, qui drachmas quatuor ſinguli pendeant, iniicito autē cū myrti lēticulæ, aliorūque ſimiliū decocto, & cū vino.

Paſtill⁹ Fauſtinus.

Paſtillus Marcelli magnificus.

Paſtill⁹ Marcelli.

Chartæ combuſtæ drachmæ duæ auripigmenti drachmæ quatuor, ſquamæ æris cremati totidē, opii drachmæ duæ, croci drachma, calcis drachmæ quique, aluminis ſciſſi drachmæ quatuor, ſandarachæ drachmæ ſex, omphacii drachmæ tres. Ex vino myrteo, aut ſapa Cretenſi paſtillos formato, qui ſinguli drachmam pendeant, & cū myrti decocto in aluum dato.

Paſtillus ſine opio & calce Dyſentericis accommodus purgat enim & cicatricem inducit.

Malicorii drachmæ gummi, hypocistidis, rhus Syriaci, singulorum drachma, licii Indici drachmæ quatuor, amyli totidem, acaciæ drachma. Hæc omnia conteres, & ex aqua cui myrtum incoxeris, pastillos finges, cum vsus postulat, ex cremore oryze, aut lēticulæ aluo infundes. Quod si primum medicamentum nihil dolentem iuuerit, cōsiderato num ex nigra bile affectus sit concitatus, qui pessimus est, & periculosus. Oportet igitur medicamentum quoq; fortius efficere, quod recipiat salis ammoniaci partem vnam, spinæ Aegyptiæ partes tres, veratri nigri partem vnā, spinam & veratrum in aqua decoques, & sic postea salē decocto adiicies, anoque infundes. si mortis periculū instare videris, sandaracham postea, & calcem viuam æquali pondere admiscebis, Hec enim prosunt, vbi nimia putredo oborta fuerit, vt paulatim insaniem possit cōuerti. Quin & Musæ pastillus cum melle & vino adhibitus opitulatur. Qđ si inflammatio rectum intestinum obsideat, lactis & cremoris halyce ptisanæ, farrisque iniectio dolores, illamq; mitigat. Si non magna fuerit alui profluxio, oleum ano inditū lenire solet. Hoc autem in iis fieri debet, qui enemata cōtinere nequeunt. In illis vero qui retinent, muriam pleriq; iniiciunt, alii salis ammoniaci heminam, vel plus minusue medicamēto admiscuerunt. Nos muriæ in qua oliuæ albæ conditæ sunt, heminā iniicimus, atque rursus dimidiæ horæ spacio aut paulo maiori post deiectionē interposito pastillos in anum dabimus, qui sic eam retinebunt, quāuis nuda vlcera inueniant. Hæc dysentericorum, qui ex ventris profluuio fiunt, curatio tota existit.

De intestinorum Exulceratione quæ propriæ dyssenteria græcis dicitur. Cap. 7.

Disenteria pro prie dcā

VEteres Dysentericos illos vocare cōsueuerunt in quibus neque iecur est affectū, neque alia quæpiam particula, quæ morbū hūc efficiat, sed ipsorū tantū intestinorum exulceratio existit, quæ si negligatur etiam vlcera corpus depascentia, græci Nomas vocant, interdū

putredinem quoque generare solent, & interitus periculũ ægro inducere. vbi vero exacte internoueris, quibus in particulis morbus hic constiterit, ita ad conuenientem affectus curationem venire oportet. Non parum autem interest tenuia ne intestina an crassa exulcerata sint. Nam superioribus affectis curatio, quæ per os adhiberi solet, commodior existit, quemadmodum rursus humilioribus infestatis vel si circa rectum intestinum noxa inciderit, illa medendi ratio competit, quæ medicamentis per aluum inditis subiectisq; administratur. Prius igitur ab internotione auspicabimur. Nã qui optime internoscit, optime medet.

Iternotio locorum necessaria

Notæ exulcerationis in crassis intestinis.

Exulceratio in crassis ĩtestinis.

Notæ eorum quibus crassa intestina exulcerata sunt, hæ contingunt. Rosiones in imis partibus, &, crebra desidendi cupiditas, quæ græce tenesmos dicitur, simul autem cũ hac excretio comitatur Nequaquam enim in his ramenta & sanguis in deiectionibus permixta sunt, verum supra stercus guttæ potius sanguinis, & naturalis intestinorum pinguedo effertur. Præterea etiam quæ excernuntur carnosa apparent, quoniam intestinorum quoque structura non tenuis & membranosa, sed carnosior potius a natura condita est. Cæterum considerato doloris quoque magnitudinem, vt quæ & ipsa multum ad internotionem conducat, obtusior enim, & non acutus dolor eos infestat, qui crassis intestinis laborant.

Exulceratio tenuiũ intestioꝝ. ĩtestinorũ mediocrũ exulceratio.

Notæ superiorum intestinorum affectorum.

In tenuibus cõtraria horum magna ex parte eueniũt, Nam rosione infestante non statim, sed post aliquot horas æger ad excernendum vrgetur. Præterea etiam vulneris sanguis, deiectionibus permixtus est, & dolor multo acutior existit, item quæ per aluum procedunt, neq;, pinguia, neque crassa, apparent, sed tenuia, & membranosa accurate obseruantibus videntur.

Si in mediis intestinis exulceratio existat,

Cum neque deiectiones iis quæ ab vlcere emanant, ad-

modum permixta, neque omnino discreta apparent, con iiciendum est in mediis potius intestinis affectum existere. Similiter etiam ex tempore excretionis & dolore, si non statim post rosionem æger, neq; multis horis interpositis ad deiectionem exurgat, neque dolor vehemens sit admodum, neque rursus insensilis, exulcerationem ad media potius intestina pertinere notandum est. Quæ cũ ita habeãt, reliquum est, vt quomodo curatio fieri debeat, perscribamus. Sed considerãdum est, num morbus hic ex primario ipsius intestini exulcerati affectu, an alterius particulæ affectæ consensu prouenerit. Nam accidit etiã, vt ex toto corpore frequenter excrementa ferãtur, vel propter colliquationem, vel ob vitiosi humoris abũdantiam natura expellente, in quibus negotium ægris facessere non expedit, vt quæ a facultate nos dispensante pulchre fiant, prohibere festinemus. Indicium autem huius est, quod æger excretiõe facta seipsum robustiorem sentiat, & cũ medicus deiectiones cohibere cogitat, videatur quidem paululum proficere verum non longe post, duplo copiosiora excrementa defluunt, quare in huiusmodi affectibus naturæ auxiliari oportet. Si enim propter copiam tale euenerit, tunc etiam sanguinis missionem adhibere non est alienum, interdũ ẽt purgationem, ac sangninis quidem euacuatio paulatim administretur, & id quod euacuari debet, neque vniuersum, neque copiosum educatur, vt ne ægri vires imbecilliores hinc reddantur. Similiter etiam purgationem nõ vniuersam, sed & ipsam per vices tentabimus. Ad huiusmodi cõuenit Theodoretum, quod & sanare ægrum, & obstructione liberare abunde põt. Dantur scrupula quatuor, aut sex, plus aut minus pro ægri viribus, totum corpus respiciendo & nonnunquam per se, alias cũ scammoniæ lachryma siliquis sex, aut septem, atque hic rursus ægri viriũ ratione habita purgationis mistura fieri debet. Adhæc etiam aloe probe lota bene facere admodũ creditur, præsertim in quibus iecur corroborare volumus, Accidit enim vt affectus, hic etiã particula ista infirm ante, aut inflãmationẽ

experiunte, quemadmodum, & liene, & ventriculo, & venis meseraicis tali morbo affectis Dysenteria excitetur. Cōuenit igitur, sicut diximus, vt vbi prius internouerimus ac curate, num morbus ex consensu prouenerit, ita tandem conuenienter curemus.

Quid agendum sit, cum ulcus in recto intestino excitatum fuerit.

Intestini recti vlcus.

Vlcere rectum intestinum ex acribus biliosisque excrementis, aut aliunde missis, aut in ipsum intestinum absorptis, infestante, necesse omnino est tenesmos comitari, & crebras desidendi sine stercore cupiditates, ita vt deiectiones ramentosæ, aut cruentæ existant. Tali ergo mederi victu potius humectante, hoc est inter olera quidē intybo, & malua cōuenit, ventrē horū facilē ad deiiciendū retinere, vt stercus citra impedimentū transiens ceu medicamen aliquod salutare, vlcera siccare purgareq; possit. Curare igitur oportet, ne deiectio admodū acris, neq; dura existat, ac potiones eiusmodi vnctionesq; in talibus vitiis admouēdæ sunt, vt venter omni ex parte facile soluatur. Noui enim quosdā Damascenorū copiosiore esu Dysenteria absolute curatos fuisse stercore citra impedimentū ab ipsis per aluū deiecto. Itē alios quā plurimis vuis assumptis, verum tuto expendendū est aluo nāq; cōmode descēdenti, ea quæ corrumpunt, exhiberi nō debēt, sed medio vtendū victu, qualis est intybus, si coctus & non coctus edatur, etiam si ægri maxime febricitent, item panis ex aqua tēperata, aut vino valde aquoso, si vires imbecillimæ esse videant. Luteis autē ouorū, neq; admodū mollibus, aut duris etiā ex decocto vescendū. Post primos dies etiā suū petioli idonei sunt, cū troxymis, aut intybis, aut brassica percocta, aut libo suminali tenui, aut halica bene cocta. Quando vero deiectiones liquidiores sentimus, vel cucumerē sumere ipsos pmittito vel gallinā absque sale copiosiore, aut garū. Sin aūt multa quædam fuerit caliditas, & æger temperamento iuuētutis vrgeat tunc etiā isicciū ex pisce, ipsi dandū est iuuabit enim

Disenterici ex Damascenis curati.

amplius. Sit autem intestinũ ex piscibus dura potius carne p̃ditis, vt orpho, aut glauco, aut ceride. Porro deiectiones omnibus idoneas seruare cõuenit, crassius id quod influit & obtusius reddendo, extrinsecus autem vtendum est lentisciuo, præsertim flatibus imum ventrem distendentibus & profluuio quodã deiectionũ nõ adeo biliosarũ, aut acriũ vrgente. Oleũ hoc esse debet, nõ admodũ vetustum, sin autem fuerit, adiiciatur huic sapa, aut vinũ odoratũ tenue. similiter etiam stomachus vino melino irrigandus est. Ad hæc vtatur æger maxime inter initia balneo crebriore, & calidiore solio, magisque si aquæ potio, & frigidorũ ciborum esus præcesserit, ac pituitæ suspicio sit. Hoc si contigerit, paulum ad calidiorem victus rationem inclinandũ est & vinum exhibendum Sareptinum, aut Tyrium, aut ex his quæ in Campania nascũtur. Britianum, aut Palmatianũ At ne te decipiant ea quæ deiiciuntur, quemadmodũ vulgares pituitam illa esse putantes, sæpe enim eiusmodi descendunt, interim sane a rasura, alias ab acrimonia albedinẽ nitoremq́ intestinorum deradente, ac vocant eiusmodi ignorantes pituitã, & frigidum humorem, qui merito cũ innocatione decipiantur, etiam calidioribus ægrum cibis vti potius compellunt, atque euenit multo magis intestinũ ob malam medicantium rationem deradi & intumescere. Idcirco non solum ab excrementis, sed etiã prægresso victu, & natura ægri accurate internoscas, q̃ pinguedo reuera externatur, vel a rasura. Ita etiam ipsa totũ victũ instituito, nunc ad calidius, nunc ad frigidius, ea quæ adhibentur, conuertens Hæc solum de victu dicta sint, qui exulcerationem sustinentibus conuenire potest, non solum in recto intestino, sed etiam in omni Dysenteria.

Quibus enematis in recti intestini affectu utendũ sit.

Enemata ad recti itestini affecti.

Si recens sit vlcus, & purgatione indigeat, eluere sola aqua mulsa per clysterem oportet, sin autem suspicio quædam fluxionis extiterit, adiiciatur aquæ lenticula, rosæ, rubi radix, atque ita per clysterẽ eleuatur. Puro autẽ vlcere

facto simplicioribus primũ vtitor, vt amylo, Lenia sphragide hoc ẽ sigillo, & cremore oryzæ. Quod si vlcus fluxionem experiri videatur, amylo etiã acacia vino macerata & succo plantaginis admisceatur. Probe autem facit etiam terra Samia quæ dicitur aster, in eiusmodi affectibus. At si carnem inducere opus sit lachryma thuris quoque adiiciatur. fit enim optimum medicamentum, quod carnem generare, & vlcera ad cicatricem perducere possit. Componitur autem in hũc modũ. Lemnii sigilli, terræ Samiæ, põpholigis, acaciæ lachrymæ thuris, gummi, singulæ vnciæ. Trita vino vna mistura inspergito, nam bene proficit.

hipotheta quæ ano sub iiciunt.

Præstantissima quæ ano subiiciuntur, longo usu a nobis comprobata.

In quibus crebra desidendi cupiditas, multæque vigiliæ vrgent, vt etiam hinc vires infirmentur, bene quoque faciunt quæ Græci Hypotheta appellãt, ex quibus & hæc multis adeo experimentis probauimus, scriptura ipsorũ in hunc modum habet. Croci, thuris, myrrhæ, glaucii, singulæ vnciæ, vini quod satis est ad læuigandum. Penicilla nucleis pineis similia, paulo oblongiora formato, ac dextre subiicito.

Glans. Clidiõ.

Alia glans, quæ etiam Clidion nominatur ad Tenesmos & alui profluuia efficax nam doloris leuationem adfert quã primum apponitur, somnum suauem inducẽt.

Myrrhæ troglodytidis, glaucii, singulorũ drach. duæ. Vino modico odorato excipito, ac nucum pini magnitudine formato subiicitoque. Eximie confert iis qui Tenesmo infestantur.

cataplasma ad r̃ cti ĩtestini inflã matiõẽ.

Cataplasma ad recti intestini inflammationem.

Micarum panis siliginei aqua maceratarũ, croci, olei, rosacei, oui tosti, palmularum. Nicolai sapa maceratarum purgatarumque omnium æqualem modo probe læuigatum duplici panniculo illinito, ac vbi calefeceris tepidum

ano

ano ſubiicito. Confert etiam roſaceũ per ſe ſtuppa iniectũ impoſitumq́, item in balneo illitum. Similiter decoctũ roſarum, & lenticulæ tepidum per ſpongiam, & quæ his ſunt ſimilia adhibeto. Hæc ſane recto inteſtino exulcerato inflãmatoq́, & crebris deſidendi cupiditatibus conducunt.

Si craſſa, aut media inteſtina exulcerata ſint.

Si exulcerationem ſuperius quam rectũ inteſtinum eſt, & crebram deſidẽdi cupiditatem fieri contingat, ſanieſque putridæ appareant, tunc etiam efficacibus vtendum & iniectionibus & glãdibus, nec nõ iis quæ extrinſecus inducuntur, verum illa etiam quæ prædicta ſunt, glãdium numero aſcribantur. Atq́ hæc lanæ vſus ſatis ſumus experti.

Medicamẽtum quod in Dyſentericis ano ſubiicitur.

Vbi inteſtinum prædicto lenticulæ roſarum, & aliorum ſpiſſamentorum decocto antea per clyſterem elueris, & veluti ſpongia abſterſeris, hoc ano ſubiiciendum eſt, quod iſta recipit. Croci, myrrhæ, lachrymæ papaueris, thuris maſculi, partes portiones. Hoc prioribus ſimiliter paratũ, ano ſubiicitur, item Colicis bene facere creditum eſt.

Paſtillus Dyſentericus.

Paſtill⁹ Dyſen.

In quibus vlcus, & Nome quædam magna inteſtina affligit, neceſſe eſt paſtillis vti ex auripigmento, ſandaracha, & calce. Sunt autem plæriq́ ad huiuſmodi affectus inſcripti, e quibus eſt & Fauſtinus, & Dia arnagloſſu dictus, ſed nullus adeo valide vlcera depaſcentia lenire ſolet, vt qui a me paraẽ paſtillus, cuius vim plæriquæ præſtãtiſsimi medici in ipſis operibus admirati ſunt, recipit aũt hæc. Auripigmenti, ſandarachæ, ſquamæ æris, ſingulorũ drachmas quatuor. Læuigatis ipſis collyriorũ inſtar per æſtũ caniculæ ita adiicito opii drachmam, calcis viuæ drachmas duodecim, balauſtii hypociſtidis ſucci, chartæ combuſtæ, ſingulorũ drachmas decẽ. Læuigato rurſus ex vino myrteo, aut ſpathite, aut Aminæo ad dies viginti. Excepta in paſtillos redigito, datoq́ viris drachmas tres, mulieribus duas, pueris vnam, ac refrigerato in vmbra vtitorq́, præſtantior autẽ paſtil-

lus fit, si vetustescat. Porro in hunc modum ipso vtitor, postquam ex decocto lēticule clysterem ægro prius iniiceris, tempore interposito sic cum cremore oryzæ pastillum cum modico adipe hircino immittas, ex vino generoso antea læuigatum. Modus autem esto eius quod immittetur, misturæ dimidium. Cæterū ægrum prius nutrito, atq; ita medicamentum ei indito, ac continēdum permittito. Post hunc pastillum alterius meminisse superfluum est. Tantum de Dysenteria ob exulcerationem crassiorum, aut mediorum intestinorum prouenientes dictum esto.

Si Dysenteria in tenuibus intestinis constituatur.

Tenuiū ītestinorū Dysenterie curō.

Quod si erosionem in tenuibus intestinis fieri cōtingat, medicamēta potius quæ per os assumuntur, dare cōuenit. Eiusmodi autem sunt inter simplicia quidem Lemniū sigillum ex posca potum, item lac caseosum in omnibus vētris fluxionibus acribus saluberrimum est remedium, oportet aūt prius decocto cādētes calculos marinos iniicere, ac rursus sensim coquere, donec maior serosi recrementi portio cōsumpta fuerit, nōnulli etiam ferramenta potius cādentia prius calculorum vice lacti iniecerunt. Cum enim ferrū astringens quippiam habeat, hoc impertit ei, ac magis ad retinendum ventrem efficax reddit. Nōnulii etiam caninum stercus tenuissimum ei admiscuerunt, verum hoc ratio nō exigit, vt faciamus, cum & cibi & medicamēta a natura nobis donētur, nec non herba, quæ cum aceto coctæ potæq; ventris fluorem desiccent. Commodius autem erit, admixto ei quodam ex iis quæ Dysenteriæ & Cœliacis affectibus cōueniunt, & in igne fumi experte frixa sunt. Quæ vero iniiciuntur, sunt hæc rhus rubrum succusque eius, omphacium, malicorium, galla, & cochlearū testaꝝ cinis. Apti vero sunt etiā acini vuarum, myrta, mespila, corna, & cotonea. Portulaca vero Dysentericis salutaris cibus est, succus ipsius potus efficacior. Plātago similiter, caloribus potissimum cōuenit, item rubi semen & flores, nec non lenticula bis, aut ter decocta exhibitaq;. Iam in quercu quod sub cor

tice caudicis membranoſum latet, aut cortex glandis decocta potui ægris propinãtur. Mori fructus ſubito exiccatus medicamẽtum fit abunde aſtrictorium, vt etiam Dyſenteriæ & Cœliacis affectibus opituletur Cõrunditur aũt miſceturq; obſoniis, quẽadmodum rhois ſemen, ſi ex aqua ipſum, aut vino, aut vt dilutum quis bibere voluerit, Cœliacos & Dyſentericos adiuuat. Porro etſi aliorum cõpluriũ ſimplicium medicamentorũ meminiſſe liceat, ſatis tamen eſt, ad ſubiectam materiam iſta deligere, & contra præſentem affectum eadem componere. Non abſurdum autẽ eſt etiam ea nos meminiſſe, quæ frequenter ſumus experti.

Medicamenta compoſita ad Dyſentericos & Cœliacos.

Cõpoſita medicaméta ad Dyſenteri.

Medicamẽtum quod ex fructibus pomaceis cõſtat, præ dicto affectui eſt cõmodiſsimum, in quibus etiã potiſsimũ intemperies ventris, iecoris, aut ſtomachi exiſtit, quæ inteſtina magis fluxiõibus opportuna reddit. Mala punica integra, mala cotonea, ſingula viginti, roſarum ſiccarum ſextarius, prunorum ſylueſtrium ſextarii duo, ſorborum aluũ aſtringentium ſextarii duo, pira & mala triginta, rhus Syriaci ſextarii tres, ſiliquæ Græcæ, Xylocerata dicũtur, quadraginta, myrtorum nigrorum ſextarius, muſti Amynæi quod ſatis eſt. Decoquito oĩa teſta, aut cacabo, donec mellis habuerint ſpiſsitudinem, coniicitoq; in vas fictile, & cum vſus poſtulat, exhibeto.

Catapotia ad Cœliacos & Dyſentericos.

Gallæ omphacitidis non perforatæ, opii, ſingulorum vnciæ duæ, petroſelini vncia. Excipito aqua ſingitoq; catapotia, ac dato ciceris inſtar, ad vires reſpiciens etiã modũ cõiicito. Hoc medicamentum calidis admodũ intẽperamentis opitulatur calidioribus aũt etiam cremor priſanæ cũ polenta & vino potus. At in quibus iecur valde infirmum eſt, & ventri fluxionẽ tranſmittit, aut obſtructione laborãs diſtributionẽ impedit, bene facit etiã picra oĩum maxime aloe elota, & in catapotia redacta. Porro ad Dyſenteriã ex frigi

ditate cõtractam grossi potæ mirum est quam cõueniant, oportet autem ipsas vase æreo comburere, atque ita ex eis quod tribus digitis cõprehendi potest, exhibere, atque id tertio facere, detur aũt ex vino generoso præsertim in diuturnis affectibus, ac validioribus, agricolarũque corporibus.

Dysentericus pastillus per os datus ad omnia interna, omnemque fluxionem ualet.

pastillus Dysen. per os.

Anisi drach. duæ, alterci drachmæ quatuor, apii seminis totidem, opii drach. duæ, febri carentibus ex vino, febricitantibus autem & superioribus intestinis affectis, si multæ vigiliæ vrgent, ex aqua dat. Potus vero ante medicamenta quæ inferius, idunt, stomachũ ab enematis subuerti iã sinit.

De epithematis & unctionibus.

In Dysentericis affectibus ab illis, vnde morbus excitatus sit, per totam curationem incipiendum est, & ægro succurrendum. Solet enim mortis periculum comitari, tũ copia excrementorũ, tum frequẽtia desidendi, & quæ ex his sequitur, viriũ imbecillitate & cibi fastidio. Vnde non solũ cõtentum esse oportet iis quæ per os exhibentur, & p Enemata iniiciuntur, sed etiam per ea quæ extrinsecus iponuntur, opitulari conandum est. Cõueniũt igitur & potiones, & epithemata, quorum cõpositiones exponẽdas vobis cẽsui.

Epithema Dysentericis & Cœliacis efficax.

Epithe. ad dysenteri.

Alterci albi seminis vnciæ qua. anisi, rosarũ floris, rhus Syriaci, hypocistidis succi, balaustiorum, singulorum vnciæ duæ, opii, croci, singulæ vnciæ. Hæc singula ex vino myrteo læuigataque mixtaque simul in pastillos redigito, atque in vmbra refrigerato. Cum vsus postulat, cõtundes & incernes quantum satis est. Palmulis Patheticis excipito, ac in linteolum illita imponito.

Foratũ ad dysente.

Ceratum optimum.

At in quibus stomachus potissimum infirmus fluxionẽ intestinis transmittit, hoc quoque vtitor cerato, quod ista recipit, Palmularum pinguium vnciam, mastichæ tãtundem,

aluminis liquidi vncias ſex, aloes vnciã, vini & roſacei qđ ſatis eſt, confecta diligenter reponito.

Epithema dia œnanthes.

Dia œnãthes.

Hoc quoque medicamentum ad Dyſenteriam bene facit, in quibus etiam os ventriculi affectũ eſt, & inteſtinis fluxionem tranſmittit. Oenanthes drachmæ duæ, vuæ immaturæ ſucci drachmæ quatuor, ſtyracis totidem, acaciæ drachmæ octo, roſarum ſiccarum totidẽ, gallæ omphacitidis drachmæ quatuor, palmularum drachmæ ſex, vini auſteri & olei myrtei quod ſatis eſt, picis drachmæ ſex, ceræ drachmæ ſedecim. Mirabiliter confert.

Epithema ad Teneſmos potißimum & cruentas excretiones cum frigiditate.

Ad Teneſmos Epithe.

Ceræ vnciæ ſex, picis, croci, aloes, acaciæ, amomi, aniſi, ſingulæ vnciæ, ſtyracis ſeſcuncia, adipis vnciæ quatuor carpobalſami totidem, gleucini vnciæ duodecim.

Vnctio Dyſenterica.

Vnctio Dyſenterica.

Rhei drachmæ quatuor, omphacii drachmæ duæ, hypociſtidis, gallarum, myrtorum, ſingulorum vnciæ quatuor. Vino myrteo excipito, benefacit illitũ, & iecori robur adiicit. Item orýzam ex vino tritam oblinito, & ante, & poſt. Hoc ad Teneſmos ex frigiditate contractos omnium maxime valet, adhæc Maſuchas cũ malichoriis, gallis, acacia, myrrha, ladano, aloe, iunci rotũdi floribus, roſis, ſpica nardi, & horũ ſimilibus conuenire admodũ ad huiuſmodi affectus creditur, oportet autem artificem ad Dyſenteriæ ſpeciem etiam remedii miſturam accõmodare, vt ſi vitium ex calida quidem intemperie prouenerit, frigidorum facultas præpolleat. Sin autem ex frigida cauſa, calefaciẽtium roborantiumq; modus intendatur. Talis porro eſt materia omniũ odoratorũ, vt calamus aromaticus, iunci odorati flos, ſpica nardi, atq; his ſimilia cataplaſmata. In quibus inteſtinorũ maxime cõfluxio moleſta eſt, ordeaceam farinam, ſapam, & acetum coquito plurimum, & obducito. Hoc & ad ſanguinis profluuium mirifice confert, item ex polenta &

cataplaſma Dyſentericorũ.

prædictis odoratis medicamentis cataplaſma ſimiliter face re creditur, oportet autem ex vino aſtringenti vt lentiſcino, aut melino coctum tepidum apponere. At ſcire licet fieri non poſſe vnquam, vt inteſtinorum exulceratio curetur, niſi quis materiam ex aliis particulis influentem prius coerceat. Accidit enim, vt dictum eſt, etiam dum viſcera expurgantur, aut inflammationem, aut imbecillitatem experiuntur, inteſtina fluxione laborare exolcerarique, adhæc ob totum corpus contabeſcens, interdum quoque ob caput materiam tranſmittens, & ſtomachū fluxioni obnoxium id euenit. Nam in iis qui Dyſenteria per conſenſum totius corporis contabeſcentis laborant, vitandi ſunt paſtilli, qui ex ſandaracha, calce & ſimilibus parantur, intemperatum magis corpus reddentes, magiſque ipſum colliquantes. In illis autē vtendum ipſis tantum eſt, in quibus deiectiones de paſcentis & putridi vlceris efferri videntur. Ego ſane quendā conſpicatus ex iis qui cōtabuerant, a paſtillis ei oblatis magis irritari, iuſsi hæc quidem abiicere, balneis autem potius vti, & cibis refrigerātibus: vt pepone ſine medulla, intybis, vulua, & iſicio: atque hoc victu citra medicamētum, ægrū morte ipſi expectata liberaui. Ac multos alios, qui vlceribus curatu difficilibus & magnis infeſtarētur, victu etiam ſolo ad ſuperantem intemperiem accōmodato curatos noui. Nō igitur feſtinandum eſt, vt dixi vlcus depaſcens, cum foris, tum intrinſecus & antidotis & paſtillis medicari.

De cœliacis Philumenus, Cap. 8.

Cœliacus affectus.

COeliacus affectus ex ventris ipſius cruditate generatur, dum ipſe præ imbecillitate cibum concoquere, & corpori ſuppeditare nequit. Quare liquidæ, & nō bene concoctæ, varii coloris, nec non cruentæ feces, veluti ex vaſe diſtillante per aluum excernuntur. Nihil igitur mirum eſt, quod ſanguis non probe concoctus in ventrem recidat, retētrice facultate amiſſa, aut vitiata, vnde lōgo tempore frequens vētris reſolutio cum aſsidua deiectione per

durat: corpus extenuatur, vigiliis consumptum: cruditas rosioque, & tormina ventrem affligunt, & cibi fastidium comitatur.

Curatio.

Cœliaci ita curantur, vt qui ventris profluuiũ, q̃d Græci diarrhæam appellant, experti sunt. Cibi eis cõueniunt, qui non nimis aluum reprimunt, sed qui astringentes facile con coqui, & in totum corpus distribui possint, qualis est panis bene elaboratus, in textu probe coctus, vinoque astringen ti intinctus, nec non lenticulæ, & oryzæ sorbitiones. Pisces aũt dura carne præditi exhibeant. Ex auibus, quæ nõ sunt pingues, præter palustres. Quin & panem cum malis coto neis, & myrtis coctum damus, item vitella ouorum assa, & aceto intincta: adhæc lac scisse propinamus. Prosunt etiam carnes leporinæ, aut ferinæ, ac alia quæ in fluidis affectibus enumerauimus. Hic morbus curatione initio adhibita facile tollitur: postea vero difficilius: vbi autem inueterauerit, tarde remouetur. Primis duobus tribusve diebus a cibo abstinere oportet, præcordiis fomenta, quæ modice astrin gant, corroborentque ex vino & oleo rosaceo, aut myrteo, aut melino, aut lentiscino imponere: deinde ex palmulis, polenta, malis cotoneis, aloe & absynthio. Bene facit etiam plantago trita: lentiscus & polygonium cum tritici farina, aut polenta mixta. Ad dolores autem cum ardore excitatos, quod rarius solet accidere, oxymeli præparetur, atque sic vtaris cataplasmate, quod ex palmulis, & lini semine confectum est hoc pacto. Palmulæ ex vino maceratæ teruntur, lini semen, aut farinam cum melle & oleo modico coques, & cum in vinum coierint, pilæ in qua palmulæ habentur, iniicies, vbi iam probe commixta fuerint, in bal neo vteris calidis. Item ceratum oleo myrteo, & palmulis mixtum applicabis. Hoc quoque profluuium desiccat. Emplastra his proficiunt Dia iteon, Panacæa, Icesion, & maxime omnium Dia œnanthes, adhæc Clidion, cuius confectionem in capite de profluuio vẽtris explicauimus.

Cœliacorũ curatio.

Atque de externis remediis hæc a nobis dicta sint. Cæterũ de potionibus nunc agendum est.

Potiones Cœliacis accommodæ.

Cœliacorũ potiones.

Quinque folii radicis decoctũ potui dari debet, item rubi radicis similiter, nec nõ salicis arboris. vuæ autem Amineæ siccæ acini potioni inspergantur. Nonnulli etiam hypocistidis succum acaciam rufam, lycium Indicũ, & mala punica vtriusq; generis adiecerunt. Alii balaustium quoque tritum potui inspergũt, alii gallæ, aut malicorii puluerem. His autem ad Dysentericos vti solemus. Sistunt quidem ea ventrem, sed pene omnia stomacho aduersantur, cibiq; fastidium mouent, & concoctionem impediũt, qua de causa rarius ad hæc vitia dari debent. Nos in hoc affectu cataplasmata inducimus, & eodem die potionem hãc exhibemus. Siliqua Græca, semen plantaginis, & vuæ domesticæ siccæ acini, in aqua decoquunt, ac ius ipsorũ potu cõuenit. Quin & pastillos ad hunc morbũ proprie dicatos dare licet.

Pastillus ad Cœlicos optimus.

Semen apii in lenticulæ decocto tribus diebus maceratur, postea teritur, gummique ei adiicitur, & ex succo plantaginis pastilli formantur, qui ex quinque folii, aut rubi radicis decocto exhibentur. Seminis plãtaginis, lapathi syluestris seminis, singulorũ sesquidrachma, hypocistidis succi, acaciæ, singulæ drachmæ, gummi oboli duo. Terũtur omnia, & ex papaueris decocto pastilli fiunt, qui ex aqua potui dantur, & ab inferioribus partibus iniiciuntur.

Pastillus ad cœliacos.

Pastillus ad Cœliacos, statim aluum astringens.

Myricæ fructus drachmæ quatuor, acaciæ rufæ, opii, singulæ drachmæ, rhus Syriaci, myrti nigræ foliorum, singulorũ drachmæ quat. mellis drachma Fingito pastillos, & cũ oui assi vitello vtere. Cum autẽ potui daturus es, ex rubi radicis corticum, myrtorum, & cotoneorum decocto propinato. Iam ipsum decoctum bibere licebit.

De *inueterato Cœliaco affectu.*

Cum Cœliacus affectus inueterauerit, aut remedia quæ

ex alto noxium humorem euocare solent, aut solæ frictiones sine vnctione tunc adhiberi, debent, quibus cōmodius auxilia administrantur, vt coxis brachiisque citra oleū per aspera lintea, deinde nitrum particuli superinspergi debet, admixto lapidis Asii aut Pyritis, aut testæ veteris assæ puluere æquali nitri pondere. Postea vnguentum Dropacinū, & aliquando ipse Dropax particulis accommodabitur, primum quidem coxis, deinde brachiis, postea spinæ dorsi postremo pectori & præcordiis. Similiter etiam Sinapismus in eum modum imponi debet, ac celerius ad sanitatem peruenitur.

Cœlia. inueteratus.

De tenesmo, Cap. 9.

Tenes.

TEnesmus recti intestini affectus est, quē comitatur conatus, & implacabilis desidendi cupiditas cum flatibus. Descendunt autem per aluum mucosa cum graui distentionis sensu, nec non aquosa, & interdum post recrementa sanguis destillat.

Curatio.

Tenesmus curatur fomētis, & fœnugræci, altheæq; radicum decocti iure in aluum dato. Quinetiā anus huius vaporem ex vase supposito pannis circundata suscipiet. Vtimur etiam oleo rosaceo, butyro & adipe anserino cū modica cera solutis, & anum interius inungimus. Item ex pice Brutia suffitum ei accōmodamus. Iniici autem debet lac cum melle, vt muscosa expurgentur, aut lenticulæ decoctum cum melle. Posthæc astringētia iniicies, vt rosæ, myrtorum, & corticis pini decoctum, item erycæ semen ex rosarum decocti cyathis duobus cū butyro, oleo rosaceo, aut myrteo per aluum iniicies. Adhæc penicillum Tetrapharmaco ex oleo rosaceo soluto illitum, aut puluerem plumbi ex oleo rosaceo tritum cum modico ceræ, & lētiscino oleo calido intra anum demittes. Cæterum sacculos calentes pectini, lumbis, vel ano subiicies. Cibos autem boni succi, concoctu faciles, & leuiter astringentes exhibebis.

De lienis affectibus ex libris philagrii, Cap. 10.

Lienis affect⁹.

QVemadmodum reliqua corporis membra, ita & lien intẽperies experit. Nã refrigescit, calefit, sic cescit, & humectatur. Deinde vt omnibus intẽperierum generibus affligitur, ita & alios sæpe morbos sustinet. Nam obstruitur, augescit, & inæqualiter intumescit, extenuatur, adq; partes aliquas protenditur, inflammatur, indurescit, & scirro obducitur. Nunc igitur singulas eorum nominatas & curationes persequemur.

Notæ frigidæ intemperiei.

Lienis ĩtẽperies frigida.

Lien frequenter intemperiei præsertim frigida & humida laborat, idq; magna parte ex cibo & potu frigido subinde assumpto, qualia sunt aqua frigida, ostrea, omazon, caro porcina, fructus pomacei copiosi, variiq;, præcipue per æstatẽ Quippe calor in liene ex his, præsertim si locis humidis proueniãt, imminuitur, nec nõ balnei vsu post cibũ, & venere nõ modo frequenti, & ampliore q̃ res postulat, verũ etiam cũ stomacho cibis potu ve repleto, & crudo adhuc exercetur. Nã frigida intẽperies facilius quã calida {vt dictum est} in liene augescit, præsertim autẽ in illis corporibus, quæ humoribus redũdant, cruciantur, dolentq;, tumore partis præter naturalem modũ adaucto. His co or non ex toto niger, sed subliuidus, & plumbeus accidit.

Signa calidæ intemperiei.

Lienis calida ĩtẽperies

Calida lienis intemperies maxime ex febribus, & nimio solis æstu contrahitur. In febribus enim sanguine accenso lien extenditur, & intumescit. Et quia natura rarus est, ideo sanguis adustus feruensq; in eum defluens in magnum tumorem ipsum extollit, distenditq;. Aestas enim, & calida aeris constitutio lienem offendunt, cũ homo plus iusto fuerit calefactus. Quemadmodum igitur in hyeme frigidi aeris, ita & humidi, & sicci qualitates facere consueuerunt. Quæ ex præcedentibus, aere, cibo & potu pueniunt, a prudente cognosci possunt, quia hinc defluxiones augẽtur, flatus generantur, & morbi increscunt.

Curatio calidæ & siccæ intemperiei.

Calida & sicca intēperies frigidis & humidis adiuuatur auxiliis, siue extrinsecus, siue intus per cibos, & potus adhibitos. Ex oleribus conueniunt lactuca, blitum, triplex, cucurbita: item cremor ptisanæ. Balneum autem aquæ dulcis admoueatur. Extrinsecus oleum rosaceum, melinumq́ꝫ, & ex eis epithemata cōfecta prosunt. Adhæc etiā succus vuæ immaturæ, aut portulacæ, aut semperuiui, & teneri vitis turiones.

Curatio frigidæ & humidæ intemperiei.

Frigidæ lienis intēperiei & humidæ curatio.

Frigidæ humidæq́ꝫ intēperiei calida & sicca præsidia cōueniunt, verum sicca & frigida intēperies magis quā humida & frigida considerari debet, quibus illa extrinsecus adhiberi oportet medicamenta, quæ cum butyro, cera noua, œsypo oleo Cyprino, vel irino conficiuntur, aut horū similibus cum adipe anserino, vel porcino recenti, addito styrace, & ammoniaco pingui, quibus admisceatur herbæ buglossi, aut dulcis radiculæ succus. Quin & balneorum vsus, & oleorum si inungantur, prodest: item oleum nardinum cum prædictis medicamentis, & croci modicum, vnde lienis vires instaurentur, adhibendum est. De iis quæ extrinsecus calefacere & humectare possint, abunde sit dictum. Obseruādum enim ne forte corpus humoribus plenum sit, & dum ipsum incalescit, humor in liene augescat, & si tibi manifesta copiæ signa apparuerint, æger euacuari debet, & sic tandem sanari intemperies. Cibi vtiles sunt, qui optimum sanguinem generant, gallinæ domesticæ, phasiani, perdices, & omnes aues quæ in mōtibus degunt, pulliq́ꝫ columbarū. Ex pedestrib⁹ probāt caro porci, q mediæ fuerit ætatis hædus & ipse mediocris, ptisanæ cremor cū melle optimo, & pipere modice ꝯditus vtilissim⁹ est. At cōuenit, vt viscera inflāmatione vacēt, ne a mellis calore, aut siccitate offendant. Nā dulcia oīa naturaliter præcordiis, & visceribus sunt inimica: nec vinū, qđ calefacit & humectat, assumi debet, atq́ꝫ ideo quæ naturaliter sunt dulcia, ꝓhibere oportet.

Curatio calidæ & humidæ intemperiei.

Itaq; ad calidam nunc & humidam intemperiem trãſea mus. Externa eius curatio vtiliſsima eſt, quæ medicamẽtis cõſtat ſiccantibus, nempe ex aluminie pice liquida, aceto, fo liis roſarum, oleo roſaceo, manna thuris, œnanthe, & gallis omphacinis compoſitis. Huiuſmodi.n aſtringentia adhi beri debent. Intus autem curabitur intẽperies cibis nõ pinguibus, qui ſanguinem ſicciorẽ frigidioremq; reddãt, qua lis eſt caro ceruina. Lenticula vero quia melancholica eſt, & ſanguinem craſſum generat, prohibenda eſt Oryza, & nux auellana recte aſſumuntur, nec non panis ex ſimilagine lota confectus, caſeus recens, & lactariũ carnes recentes, hœdina, & anſerina. Itẽ ex herbis, ſpondyliũ, aſparagus, bryo nia, & ſalſamenta omnia. Verum his non crebro vti conue nit, vt quæ ſpacio temporis Melãcholiam procreẽt, & ſanguinem craſſum manifeſte producant. Vinum aũt ſit aſtrin gens, calida temperatum. De cõpoſitis intemperiebus hæc dicta ſint, nũc de ſimplicis intemperiei curatione agemus.

De ſimplici intemperiei curatione.

Simplex intẽperies calido, aut ſicco, aut frigido, aut hu mido, cõſtat, cui ex compoſitis ſupradictis intemperiebus, cibi, & potus ſimplices & compoſiti, vel medicamẽta, quæ bonos & mediocres humores gignant, offerri debent.

Curatio humidæ intemperiei.

Lienis humide intẽpie curõ.

Humidæ intemperiei optimum eſt medicamẽtum, ſalis flos, ſiue per ſe ſolus, ſiue cum aliquo ſimplici cerato impo natur. Solus enim calefactus, & in veſica aliqua except⁹ lie ni adhibetur. Quin & ſalſugo, & ſalis ſpuma cũ cerato quo dam ac modico aceto permixta cõmodum humidi lienis affectui medicamentũ præſtabunt, Proderit & quinq; folii radix, & plantago ſicca, & alumen ſciſsile adeo inteſta vſtũ vt quod in ea adſtringens eſt, abiiciat. Poteris etiam ipſe medicamentum ex plantaginis foliis, radicibuſq; quinq; fo lii, ac floris ſalis pari vel impari modo permixtis, exceptiſque cõponere aceto qđ ſatis eſt adiecto, & pice ſicca in po-

ſca liquata, nec non cera alba, & ſuffimine ammoniaco, & modico roſaceo additis. Galenus lienis ſcirrum flore ſalis ſanari dixit, idq; bene. Non enim ad intemperiem ſolum facere cenſendus eſt, ſed etiã tumores ex craſsis humoribus, & viſcoſis induratos iuuare ſolet. Conſumit durities, & fortiter extenuat. Eam vero de qua diximus, intẽperiem deſiccari tantum oportet, ad quod optime facit medicamẽtum ex ſalicis ſucco cõfectum. Inciſa enim ſalicis arbor lachrymam emittit, quã vni, aut alteri ex prædictis medicamentis admiſcebis, ac efficacius medicamentum reddes. Verum ante medicamentum fricationes optime cõueniũt, vt quæ humidam lienis intemperiem poſsint diſcutere.

Flos ſal' ad lienẽ.

Curatio ſiccæ intemperiei.

Lienis ĩtẽperiei ſiccæ curatio.

Sicca intemperies frictione adhibita relaxari poterit, nutriri & humida effici. Huic pdeſt balneum dulcis aquæ, itẽ vnctio ex dulci oleo applicata, præterea ptiſanæ cremor ad vnguendum eſt vtiliſsimus. Vel ſi quæ eſt talis frictio corporis, qualem in Podagræ curatione dicemus.

Curatio frigidæ intemperiei.

Lienis frigide ĩtẽperiei curõ.

Frigidæ lienis intemperiei quæ adhiberi debent, nõ ſunt exigua, præſertim quæ iam dicta ſunt. Licet etiam vnguenta calida, & epithemata applicare, ſimiliter & cerata, & Myracopa Talia ſunt etiam acopa, quæ ſiccitatem & frigiditatem oleo ſimplici mixta perſanant.

Curatio calidæ intemperiei.

Calide ĩtẽperiei curõ.

Calidam intemperiem oleum roſaceum ſolum, aut melinum, & quæcũq; ex his componuntur medicamẽta, tum cerata, tum epithemata diſcutiunt. Præter hæc ſuccus omphacii, portulacæ, ſemperuiui, & teneræ vitis palmites, ſimiliaque.

De Lienis *inflatione.*

Lienis ĩflatio.

Inflatio ex ſpiritu generatur, & quemadmodum in aliis corporis partibus, ita in liene tumor naturæ contrarius excitatur, id quod accidit ex leguminum, aut bulborum, aut palmularum caſtanearum ne eſu, aut ficuum, vel malorũ,

vel mellis dulcisq; vini vsu. Hæc enim omnia nõ modo liẽ nem inflant spiritu, sed etiam colum, mesenterium, vẽtrẽ, & stomachum flatibus distendunt. Facile autem depræhen dere licet, an ex cibis tantum inflatio excitetur. Nam si ex his nihil assumptum fuerit, ad aliam causam morbus referri debet. Quod si lien flatibus distendatur, & in amplum tumorem attollatur, ægerq; interrogatus id se citra pondus & loci ipsius grauitatem sustinere dixerit, tũc ex cibis frigidis malum accidere cognosces. Quando enim lien ex toto flatibus repletur, fluctuationes, vbi paulo liberaliorem potum assumpserit, experitur. Græci fluctuationes Clydonas appellant, quãdo vt in vtre aqua, ita in vẽtre copiosior potio sonitum elidit, cum agitatur. Ex frigidis autem cibis acidus ructus frequẽter prouenit, & post cibos singultus. Qđ si nihil horum in vẽtre contingat, lien autem tẽdatur pungaturq; citra aliquã grauitatẽ, flatuosos spũs esse putato.

Fluctuatiões vẽtris.

Curatio inflationis.

Inflationis curatio.

His igitur medicamentum Diospoliticum dari debet. Piper enim & cuminũ calefaciunt ruta flatus discutit, & partem affectam iuuat, humoresq; pituitosos imminuit, nitrũ ventrem subducit, mel similiter purgat, calefacitq;, & humores extenuat. Pari modo etiam medicamẽta faciũt, Dia calamynthes, & Diatrion peperion. Epithema vero, quod ex seminibus constat, vnde Dia spermaton Græci vocant, huic malo auxiliatur. Iam melãthium, apii semen, anisum, & petroselinum trita pani apud pistores inspergi debẽt. Eadem ex vino pota lienis inflationem tollunt. His etiam cestrum adianthum, & polypodion modice adiicientur, præsertim cum lien indurescit. Tunc scolopendrium quoque, & splenidion herbæ ex vino potui dantur vtiliter. Itaque liene inflato prædictis potionibus, & epithemate Diaspermaton vteris, hæc enim adhibebis, si hydropicus morbus inde non subito accidat. Sin autem repente prouenerit, tunc nullo modo hæc conueniunt. Nam hydrops Tympanites plærũq; inter initia oriri solet, quod vbi acciderit, me

dicamenta tum quæ inflationem tollunt, tum quæ calefaciunt, si adhibentur, affectum magis augent. Nam multi dū medicamentis eum desiccare vellet, maiorem duritiem excitarunt. Potui vero dare eis viticis semen torrefactum, petroselinum, melanthium, anisum, sison expedit. His enim singulis lienis duritia, & scirrus in eo factus curatur, & si flatibus plenus sit lien, dantur illa aut ex aceto, aut oxymelite, aut posca. Porro sunt & alia huic vitio accommoda, vt serpillum, thymus, lauri cortex, origanum, calaminthæ sicca & viridis, piper, rutæ maxime syluestris semen, peucedanum, præsertim ipsius liquor, costum, cardamomum, marrubium, eryngium, centauriū minus, præsertim ipsius succus, chamædrys, & chamæpytis. Ex his enim medicamentis, aut vnum duntaxat, aut duo triaue, aut simul etiā omnia inflationi potu benefaciunt.

Indicia inflammationis lienis solo sanguine.

Lienis īflāmatī ex solo sanguine notæ

Quod si sanguinis copia in lienem cōfluxerit, & ex coinflāmatio indidem orta fuerit, doloreque cum tumore & tensione, & multa grauitate vehemēter vrgeat, interim obstructio membri excitatur, vnde scirrum & inflāmationē plærūq; contrahit, interdum etiam sine dolore augescit, durusq; efficit, qđ tactu subinde cognoscere possumus. Quippe tāgentibus facile apparet, itē cū ex duritie in mollitiem largiorē deductus fuerit, attollitur adeo, vt super musculos qui extrinsecus incūbunt, excrescat. Ego enim sæpius vidi, nō solum ventrē, & stomachū, sed etiam dextram præcordiorū partē, & pubis pectinē lienis tumore occupari. Hippocrates memoriæ prodidit, sanguinis in liene abundantia vētrē indurescere, corpus humoribus vigiliisq; extenuari, & faciem emacrescere. Nam ex liene ipso carnes colliquescunt, & magna sitis vrget. In primis enim lienis tumor apparet humidior, dū scilicet humor adhuc fluit. Vbi vero collectione facta induruerit, necesse est, vt iugulū non sentiat alimentum, & venæ in musculis foras prodeant, color melācholicus, aut pallidus fiat, & aqua subter cutē subsequat.

Incremētū lienis.

Signa inflammationis ex humore bilioso.

Lienis ex bilioso humore inflãmati signa.

Vbi biliosus fluxus in lienem decumbit, totũ corpus calidũ esse, & sine febri videtur, oculi tincti sunt, vrinæ coloratiores, acresq́ʒ, aut flauæ, aut rubræ existũt, ægri sitibundi frigidã bibere appetunt, animo sunt abiecto, cito furiũt, os habent amarum, cibum fastidiunt, vigiliis torquent, & ventris turbatione, linguam habent flauam, atq́ʒ alia id genus similia, quæ bilem testantur, sustinet.

Signa inflammationis ex humore melancholico.

Lienis humor melancholic⁹.

Paulatim in his color melancholicus fieri videtur, præsertim facta iam inflãmatione, cutis & vrina nigrior efficit. In toto corpore bilis atra abũdat, gingiuæ nigræ apparent. sitis vrget, & si ægri frigidam potionem assumpserint, magis cibum appetunt.

Indicia inflammationis ex humore pituitoso.

Lienis pituitosi notæ.

At si humor pituitosus in liene collectus inflãmationẽ pepererit, color pallidus, aut eius naturæ similis inuenitur, oculorum linguæ, & cutis corporis: ægri non sitiunt, sed cibos appetunt, si pituita non salsa in liene fuerit. Hoc ergo scire licet, quod ex pituita quotidie febricitant: ex bile, tertio die: ex melancholia quarto.

Curatio inflammationis.

Nunc ergo agendum est de inflammatione in liene excitata. Ac primum vniuscuiusq́ʒ humoris signa considerari, atq́ʒ sic tandem curatio adhiberi debet. Recidiua vt vitetur non magna sollicitudine, nec pluribus verbis opus est. Nã vbi semel curata fuerit, non facile reuertitur, rarius enim quam alia viscera lien inflãmatione cõflictatur. Hoc autem obseruandum est, vt pro humoris natura, ex quo generata est, conueniens, non autem cõtraria adhibeatur curatio. Num enim cibi potusq́ʒ alibi morbo occasionem dederint, aut aliquid extrinsecus accesserit, omnia internoscere oportet. Similiter ociosi ne ægri fuerint, an exercitio ac labore se fatigarint, an balneis frequenter, aut nunquam vsi sint, aut ex accidenti ne, an a parentibus hunc affectum sustineant.

Lienis inflãmati curõ.

ſtineant. His diligenter examinatis ſi inflammatio lienem exercet, primũ ſanguinis detrahi, deinde purgationes adhiberi, poſtea medicamenta extrinſecus imponi debẽt. Primum ſane iis vtendum, quæ aluum ſubducunt, græci vocant Epilata, nec non clyſteriis. Vomitu autẽ tentanda purgatio eſt, cum humores in ventriculum influunt ibique ſupernatant. Tunc enim citra vllã morã purgare eos oportet. Quod ſi venæ ſectio omnibus viſceribus inflammatis præſentisſimum eſt remedium, maxime certe in lienis inflammatione adhibenda eſt, ſi nihil contra ſuadeat, nempe ætas, aut vires, aut locus, aut conſuetudo, aut aeris conſtitutio, aut præcedens ciborum cruditas, aut magnum ventris profluuium. Hæc enim in ſola iſta cauſa dilationem ſuadent. Sin autem ætas aut vires nõ prohibeant, venam brachii ſiniſtri interiorem ſecabis, ſi ea non appareat, media ferienda eſt, ſi ne ipſa quidem in conſpectum proueniat, humeraria incidenda eſt. ſi nec ipſa quoq; conſpiciatꝛ, ea quæ minimo digito vicina eſt, aperiri debet. Et ſi vero hinc minus ſanguinis euacuetur, tamen quantulacumque inde tẽtata in initio præcipuum lieni ad ſanitatem adiumentum eſt. Cum ſanguis fluit, attendendus eſt, valde ne rubens ſit & purus, an liuidus. Nam ſi liuidus eſt, aut æquo rubẽtior copioſior auferri, ſi purus ac ſyncerus, paucior debet. verum ſic extrahendus eſt, ne vitalis facultas deficiat.

Sanguinis ex vena iuxta minimum digitũ misſio.

De iis quæ aluum ſubducunt.

Poſt ſanguinis misſionem ea dari oportet, quæ aluum ſolent ducere, quorum formam habes capite de podagra expreſſam. Sunt enim leuia medicamenta alui ducendæ idonea, vt herba mercurialis, polypodium, cnicus, atque his ſimilia.

De fomentis.

Tempeſtiuum igitur eſt, vt de aſtringentibus medicamentis nunc dicamus, quæ corpori iam euacuato, recte accomodantur. Quare conuenit poſt euacuationem fomenta ex eis adhiberi primum, quæ humoris copiã reprimãt

Fomenta ad lienem.

deinde vbi redundans humor imminutus fuerit, quæ humorem partim iam defixum discutiant, digerantque, ita tamen vt etiam quæ lienis robur, quo actionem suam obit conseruent, admisceātur. Cum mediocris fluoris impetus accidit, vino austero & tenui lienem fouebis, & si leuis est affectus leuia præsidia, si validus, valida applicabuntur, vbi nulla ex calore noxa manifesto depræhenditur. Sin autē calor vrget, oleum omphacinum, rosaceūq; inducendum est, quæ si non adsint, turiones oleæ, aut mali arboris, aut mespili in oleo coquātur, item lentiscinum & melinū oleū vino admixtum inunges. His adiicies rosas, lentiscum, rubū, & simile quid astringens vna cum oleo conuenienti incoquens, vt astringentium portio tenuiorū partium in ea coctione deprehendatur. Quod si frigidus in liene humor inflammationē excitarit, pulegium modice adiungetur, & si hoc non satis proficiat, thymus origanum, & nardinum oleum imponetur. At si pars, quæ inflammationem sentit excalescat, aut quædam febris ei superueniat, lanam succidam tenuem prædictorum quodam oleo cū vino mixto copioso imbutam superimpones. Hanc nolētibus, omphacio admiscebis rosarum flores, aut cyperum, aut œnanthē aut spinæ Aegyptiæ semē. Mediocris sane inflammatio ꝑ initia hoc modo curanda est. Sin autem nimius calor infestet, admouenda sunt olea qualia diximus, & acetum cum vino, aut certe vinum austerum oleis est admiscendū. Attendendum vero est, ne caput feriat, vt quod facile huius sensu in febri admodum ardenti offendatur. Quare sapam aut vinum dulce modicum esse conuenit, & vt humectare videatur, oleum admiscebis imponesq;. Sin autē crassior sapa existat, aqua miscenda est. Porro si frigidus. humor inflammationem excitauerit, adiiciēda sunt pulegium, thymus, & origanum, vt quæ vim quandam euacuantem cor roborantemq; habeant, cæterum frequens quidem vini & olei, rarior autem cæterarum rerum vsus esse debet.

De clysteri.

Ad purgationem ergo ventris in morbi initio vel augmento clysteria adhibenda sunt, atque tunc magis, quãdo calor non nimium ardens vrget. Ex mulsa autem, & nitro nec non aphonitro & sale euacuatio tentari debet, verum iniectio medicamentorum ab inferioribus partibus nõ semel tantum, sed bis terue singulis diebus fiet, multo autem magis, quando sanguinis detractio prætermissa fuerit.

De cibo.

His temporibus solo ptisanæ cremore æger nutriẽdus est, illius penuria aqua & solo pane ipsam quæ aquam calidam bibat, & oxymeli. Si calore æstuet, aqua non ex toto calida, sed modice refrigerata offeretur. Hæc per initia ad statum vsque fieri debent.

De statu.

Cum morbus iam in statu est, post fomentum cataplasma eis inducitur qui prius euacuati fuerint. Noxa enim omnino sequet, si corporibus nondũ humorũ copia liberatis, calida medicamẽta adhibeãtur, vel si crudus aliquis humor ex nimia crapula, vel copia ciborum collectus fuerit, aut si ægri crassis cibis repleti, vt conchyliis, aut purpuris, aut sepiis, aut pectunculis, aut polypis, aut, ostreis, aut vuluis porcinis, vel agninis, aut carnibus porcinis, aut salgamis, & cõgelatis pinguioribus, & multum frigidis, adhæc si in ocio degerint, & post cibum lauarint, pterea si pauperes pane copioso lẽticulis, vel carnibus bouillis, vel ouillis item piscibus qui humorẽ melancholicũ, & copiosum sanguinẽ generãt, vsi fuerint. Qui igit tali cibo nutriti vene sectionẽ subductionẽq; ventris detrectãt, iis talia cataplasmata adhiberi nõ dñt. Nã humor horũ caliditate collectus copiosior hominẽ occidit. Cum igitur morbũ in statu esse videris, clystere aluus ducẽda est, vbi autẽ febris iam declinauerit, absinthii decocto ex oleo lienẽ fouebis, huius penuria, ea quæ non nimiũ amara sunt, aut astringentia adhibebuntur, quale est oleũ rosaceũ, aut melinum. At si tensio, vel dolor sine ardore partem exerceat, iridis quoque

& cyperi modicum, aut simile quippiam oleo iniectum cō uenit. Nam hæc virium lienis conseruandarum facultatē obtinent. Optimium vero est, vt quotidie semel aut bis satisque diu adhibeantur. Tertio enim ex oleo fouere vitandum est, id quod de cataplasmate quoque adhibendo obseruare oportet.

De medicamento purgante, aut decocto, aut iniectionibus.

Purgantia lienē medicamenta.

Cum æger meliuscule habuerit, mutanda sunt auxilia, venter lenibus medicamentis per os assumptis subduci debet, quæ ex ptisana cocta, aut ex aqua potui dantur. Quin & oxymeli ad hoc commode accipitur, vt quod mediocriter cum aqua temperatum sit. Vteris igitur & mulsa simul & apomelite & ad vrinam ciendam idoneis potionibus, qualia sunt apii, & asparagi radicum cum aqua decoctarū iuscula. At per aluum iniicies ptisanæ cremorem, cui incoxerit polypodion, thymum origanum, medullam cucurbitæ syluestris, nec non veratrum nigrum, centaurium minus, cnicum, capparis cortices, & alypum deinde nitrum, mel, & oleum immitti debet. Cucurbita syluestris pituitā educit, cnicus & veratrum nigrum atram bilem, thymus & centaurium flauam. Per initia modice his vteris processu autē tēporis validiores purgationes, non solum per aluum, sed etiam per os exhiberi, nempe epithymum cnicum, polypodium, alypi semen, & granum cnidium. Cnicus coctus flauam bilem educit, polypodiū humores mixtos, quemadmodum & capparis cortex, & centauriū. Verum ista paulatim adiecta potioni ex ptisanæ cremore, aut oxymelite dare ratio est, admisceantur autem ptisanæ inter coquendum cnicus, polypodium, & veratrum nigrū. Quod si loco ptisanæ halycam in cibū, aut alia crassi succi assumere præceperis, liē prorsus in scirrū obdurescet, nulloq; modo, aut certe vix sanari poterit. A lien & iecur ꝑ initia inflammationis, & dum ipsa confirmata est, fortior medicamento purgari sine periculo non possunt. Nam iecur ex inflammatione intumescens angustos mea-

tus obtinet, & medicamētum purgans humores in eo col lectos nequit educere. Lien inflammatus inter initia purgari potest. Nam ex toto corpore superfluos humores attrahit, & affectus purgatione discutitur, vel minuitur, validis autem purgationibus lien ante statū & post irritatur, imo neque extrinsecus in statu inflammationis valentioribus vti medicamentis expedit, vt affectus mutetur, aut discutiatur. Nam tota eius substantia non in melius, sed in deterius magis vergit, duriorque euadit. Quare dum morbus in statu est, lenibus vti medicamentis oportet, qualia sunt quæ modice calefaciunt, & humectāt, nō ea quæ desiccāt. Cataplasmata igitur, & fomēta quæ diximus adhiberi debent. Corpus antea euacuatum his adiuuat, quādo humor qui in eo supnatat, incalescit, qđ vbi cognoueris, & morbus in statu est, cataplasma inducendum est.

De parando cataplasmate.

Cum ergo morbum in statu esse depræhenderis, cataplasma applicabis. Si natura ægri calida, & humor fuerit biliosus, cataplasma ex medicamentis mediocriter calidis parari debet, vt ex lini semine, & oleo chamæmelino, cui addiiciatur ordei, aut fabarum farina, hæc enim modice calefaciunt. Sæpius autem, vt nosti, artomelite cum aqua in liene vsi sumus, interim acetum quoq; addimus. Quod si pars inflammata non multum incalescat, & necesse sit humorē discuti, tuto fœnugræcum sine aqua prædictis admiscere licet, & si quæ scirrosa inflammatio fuerit, aut crassi humores in liene generati, aceto veteris, necnō amara erūt admiscēda præsertim lienosis. Nam lien ex iecore crassum in se humorem recipit, ob quod ei absinthium, & cappares in cataplasmate, & acetum, vbi morbus declinauerit, expediunt, quando etiam purgans medicamentum augere conuenit.

Lien ex iecore crassum humorē in se recipit.

De cibo & potu.

Cibi leniores, & vinum tenue albumque exhibebitur, Hinc enim aluus subducitur, & vires lienis corroborātur,

nec non febris per vrinas discutitur. Suillæ autem carnes & ouillæ. item halyca, oua, pisces, pelagii, & palustres, ad hæc aues, quæ in paludibus, & aquis degunt, prohiberi debent, non autem illæ, quæ siccis locis aluntur. Quos enim liene crassis infarcto humoribus laborantes, medici imperiti carnibus quadrupedũ nutriunt, & in statu morbi ouis sorbilibus & halyca, nonnunquam etiam sorbitionibus ex tritico, aut halyca, iis plus noxæ ex cibis quam adiumenti attulerunt. Nam halyca nisi in declinatione vtilis non est. In hoc autem tempore nõ solũ ea, sed etiã potiones exhiberi debent, quæ crassos humores per inflammationẽ auctos extenuent, viscosos incidant, discutiantq́;, obstructos aperiant, lieni infixos relaxent, & ipsum lienem corroborent, cuiusmodi sunt scolopendriũ, & capparis cortex, vel alia quæ postea a nobis dicentur, cum de lienis scirro agemus. Nam de his duabus herbis Galenus hoc modo scriptũ reliquit. "Quale medicamentum iocinori est absinthium, tale est lieni capparis cortex, quale rursus iocinori quod vocant eupatorium, tale est lieni scolopendrium, siquidem similibus genere medicamentis vtrunque viscus indiget."

Crassis liene humorib⁹ qui cib⁹ ꝯueniat

Galen⁹ de liene & iecorẽ

De epithematibus.

In statu vel declinatione Nili epithema commode admouetur. Plus enim ceræ in statu adiiciendum est præsertim in molli corpore. Epithema quod a me confectum ẽ, recepit bdellium, aloen, thus, crocum, œsypum, cæram ac alia medicamenta, quæ ibidem scripta habentur. In declinatione vero inflammationis plurima sunt & alia epithemata, quæ adhiberi pñt, ex ammoniaco & bdellio ꝯposita. In statu ergo cum inflammatio estuat. Nili epithema oleo chamæmelino, & cerato, cui aceti modicum adiectum sit, diluere oportet. Consulimus etiam adhuc, vt hoc cerato sicut oxelæo vtaris cum lanis succidis, oleoque imbutis, & lieni imponas, ac si tensione laboret, liberabitur. Itaque ꝑ initia febricitanti, dum accessio adest, aqua frigida propinanda nõ est, neque subito auide assumenda. Nos enim ad

lienis inflãmationem fomẽta ex aceto, vino & oleo impo nimus, fouemusque, quibus interdum adiũgi debet ceræ modicũ, item hyssopo cerato interdum vtimur, & furfuri bus ex vino, aut aceto, aut posca, aut aceto & melle, aut aqua cum oleo decoctis, Admiscemus etiã cataplasmati pu legium thymum, origanum, folia lauri, saluiam, artemisiã salé & nitrũ. At si ea quæ dixi negligentius adhibeãtur, in flãmatio in scirrũ degenerabit, de quo nũc verba faciem[9].

De lienis scirro.

Lienis scirrus.

Post lienis inflammationem magnus præter naturã tumor cum duritia accidit, ita vt tangenti resistat, nec non loci quædam intemperies apparet, verum copia substantiæ scirrum lienis excitat, Nã humor ei infixus est, aut flatuosus spiritus, aut vtrique simul mixti, vnde ille prætermodum augetur, & a naturali recedit magnitudine. Internosces autem humorem & flatum his indiciis. Si flatus est, tactui resistit pertinaciter, & lien punctionem tentionemq; experitur sin autem grauitas cum pondere in latere ipso percipiatur, ex prædictis signis flatus cũ humore mixtos in liene esse scias, idq; per initia. Nam postea morbo inueterato, humoribus frigore nimio, aut siccitate induratis, scirrus generatur. Aliqñ accidit, vt lien etiam citra inflammationem in magnum tumorem attollat. Hæc.n. eo mõ solent euenire. Duritia igitur non accedente, tensio, grauitasque simul & punctiones validæ oriuntur. Causa autẽ ex humore & flatu mixta esse videtur, quemadmodum etiam tumoris laxi simul & punctionum validarum, si in ipso liene depræhendantur, solus humor causa existit.

Curatio scirri.

Historia d̄ liene indurato.

Nouisti curatum a me fuisse militem, qui dum ad me veniret, totam lienis regionem barbaricis ferramentis candẽtibus inustam habebat, quem duobus tribusue diebus medicamentis per os datis purgabam, & deinde diligentem ei curam in singulis conuenientibus remediis offerendis adhibebam.

De cibo.

Ptiſanæ cremorem quotidie in cibo porrigebam oxymelite conditum, & piſces ſaxatiles. Ex auibus autem gallinas perdices, ac alia concoctu facilia, boni ſucci, & probe macerata. Prohibebam ei quæcunq; viſcoſos & craſſos humores generant, ſimiliter & carnes bouillas, ſuillas, ouillas caprinas, & hædinas, item aues quæ in aquis paluſtribus degunt, omneſq; piſces paluſtres, & pelagios, præſertim qui duras & craſſas, non albas carnes obtinẽt, adhæc polypos, mulos ſepias, orphos, oſtrea, conchas, bulbos, placẽtas ex melle & chidro, & quæcunque inflant, duraque, & craſſa, vel quæ cruda ſunt. Vinum improbatur craſſum, nigrum & aſtringens dandum autem eſt, quale Hippocrates præcipit, quod neque craſſum, neque valde frigidum, neque calidum exiſtat. Hoc igitur modo cibus eſt adminiſtrandus.

De potu.

Potui vero dabam vinum, in quo capparis radicem ſcolopendrium, & myricæ radicum corticem decoxeram initio quidem ſingulas herbas ſimpliciter exhibebam, deinde ex poſca, aut oxymelite, aut ſolo aceto coctas, interdum etiam in puluerem redactas cum ſupradictis liquoribus citra coctionem per interualla dabam, idque non plus quam duobus, vel ternis diebus. Quin & oxymeli purum per totam hyemem propinabam, nonnunquam ſupradictas ſtirpes decoctas temperataſque cum aqua calida ante, & poſt cibum, die & noctu, q̃ncũq; volebat æger potui offerebã.

De miſſione ſanguinis.

Vere primum ineunte, cum æger multum ſe recollegiſſet. & lien decreuiſſet, videbatur mihi potiones medicaminum efficaciores præſtari debere, quæ lienem euacuare poſſint, qui cum magis imminueretur, fortiora medicamina exhibebã. Ac mox inter initia veris ſanguinem ex brachio ſiniſtro copioſe detrahebam, & poſt dies vigintiquinque hoc medicamẽto quod ſequitur, vtebar. Spicæ nardi, capparis radicum corticum, myricæ foliorum aſpleni her

bæ, squamæ ferri, singulorum drachmæ octodecim, myro balani drachmæ decem, ammoniaci suffiminis drachmæ octodecim, polytrichi drachmæ sex, stæchados drachmæ quatuor, scolopendrii drachmæ tres. Ex oxymelite pastillos drachmam pendentes singulos fingebã, ac vnum oxymelite dilutum potui dabam. Postea vero cum lien probe esset explicatus, medicamenta ad ciendam aluum dabam, ac ociosos humores validioribus nẽpe Hieræ diacolocynthidos drachmis tribus euacuabam. Inchoante iam æstate non tres drachmas, sed quatuor exhibebam, ita vt a prædictis medicamentis nullo die discederẽ. Vbi sanitati propemodum esset restitutus: cyclamini radicis drachmam ex mulsa deinceps semel, aut bis post singulas potiones offerrebam. Nam ea vitiosos humores ex liene per sudores expurgat calidis extrinsecus operimentis medicamenti das, iuuandi gratia admotis.

De iis quæ lienem corroborant.

Lienem sæpe potione quidem ex scolopẽdrio & cappare, epithemathe vero ex auripigmento, alumine & similibus corroboramus. Nam hoc medicamentum medium inter frigidum & calidum existit, quorum confectiones nõ alienum est vt hic subiungam.

Potio ad lienosos probata.

Ammoniaci suffiminis, pulegii, singulas drachmas, cum aceto potui dato.

Alia potio.

Salicis corticem mediũ, & folia eius cum duobus aquæ sextariis ad dimidias coquito, datoque potui ad triduũ.

Epithema malacticum.

Epithema lienis malacticũ.

Hoc medicamentum molliendi facultate præditum est commune iocinori, lieni, abscessibus, strumis, parotidibus articulis, calcibus quoque suppuratis, aut aliter dolentibus item torsionibus ventris. Conficitur autem hoc modo. Bdellii Scythici. adipis porcini, ammoniaci suffiminis, iridis Illyricæ, singulorum drachmæ sedecim, oppoponacis, ca-

chryos,ſtyracis,thuris,galbani, ſingulorũ drachmæ octo piperis grana centum ſexaginta, ceræ drachmæ quadraginta octo terebinthinæ,fecis olei irini & vini ſingulorum quod ſatis eſt. Hoc medicamentum contunditur,emollien di viribus donatum. Neque enim aliud magis eo emolliẽs duritias reperies. Paratur autem nõ dilutius, ſicut alia. Nã in pila tunditur,cera alii quæ medicamentis adiectis. Inter tundendum paſtillum fecibus olei irini illinitur, donec to ta mixtura perficiatur. Sit autem ammoniacum recẽs, ſty rax pinguis,bdellium Scythicum. Oppoponacum eis admiſceto,omnia ſimul conterens, & vtitor.

Malagma amithaõis.

Malagma Amythaonis.

Hoc ad præcordiorum tenſiones conducit,nec non articulis prodeſt, qui difficulter mouentur,lienem conſumit, duritias emollit, & diſcutit. recipit autem hæc. Ammoniaci ſuffiminis drachmas ſedecim,ceræ totidem, terebinthinæ drachmas octo ,bdellii totidem, thuris drachmas quatuor,myrrhæ totidem,galbani drachmas octo, olei cyprini heminas ſex. Myrrham,bdellium,thus in vino prius macerabis,amoniacum aceto diſſolues, omnia in pila contundes oleo cyprino, vt ſupra dictum eſt,ipſam inungẽs. Hæc duo malagmata emolliunt.

Aliud epithema.

Quod nunc ſubiungam, prædicto eſt longe efficacius, fortiusque ad diſcutiendum, & extenuandum tollendũq; duritias,quemadmodũ quod ex ſtercore caprillo, & oppo ponace ſimul cum aceto paratur. Nam id quoque diſſoluit & extenuat, vacuatque non modo inſpiſſatos humores, & viſcoſos,ſed etiam ipſas partes corporis ſolidas,quoniã caprillum ſtercus ex aceto, vt Galenus memoriæ prodidit affectibus ſcirroſis, vel tumoribus, qui ex craſſis fiunt humoribus vtilisſimũ exiſtit. Altera igitur cõfectio inſcribiť.

Malagma Aſclepiade.

Malagma Aſclepiada.

Ceræ ſeſquilibra,colophoniæ vnciæ ſex, galbani vnciæ tres oppoponacis vn. ſex,propoleos vnciæ tres,ammo

niaci suffiminis vnciæ sex, olei heminæ duæ, aceti sextarii duo, stercoris caprilli vnciæ tres, thuris totidem, myrrhæ vnc. tres. Ammoniacū ex aceti sextario teres, huic adiicies thus, myrrham, oppoponacē, stercus caprillū, teresq; iterum, propolim vero cum galbano in pila tundes, cerā & resinam ex olei heminis duabus liquabis, vbi coierint, propolim adiicies, agitabisq; frequenter, & cum in vnum omnia coacta fuerint, ab igne soblata refrigerari sines. & deradesdes, deinde iis quæ in puluerem redacta sunt, inspersis misceebis vniuersa, & in vsum condes. Hæc enim sunt medicamenta discutiendi emolliendique viribus prædita.

Epithema lienem imbecillem corroborans.

Epithema lienis corroborans.

Medicamentum quod supra ex auripigmento & alumine fieri diximus ad lienis imbecillitatem valere dixi, quod militi cuius mentionem feci sæpius, imposui. recipit autē hæc Ceræ Tyrrhenicæ drachmas nonaginta sex, resinæ piceæ drachmas sedecim, resinæ frixæ drachmas nonaginta sex, auripigmēti scissi drachmas sedecim, aluminis scissilis drachm. duodecim. Metallica terito ex aceto acri, quæ liquari possunt, ex modico oleo liquato, ac refrigeratis sicca adiicito. mixtis vtitor. Hæc enim sunt quæ homini illi exhibueramus.

Epithema lienosum, & hepaticum, quod utriusque uisceris obstructiones discutit.

Ceræ, terebinthinæ, hyssopi Attici, iridis Illiricæ, singulorum drach. sex. Quæ terenda sunt, terito, & quæ liquefieri possunt liquato, sicca superinspergito, ac vtitor. Qđ si sudor supueniat, & tollere eū voles, detergito, & absinthino oleo partem perunges, ac sudore sublato, illo vteris.

Si lien flatu distenditur & intumescit.

Lien flatu distētus & tumidus Diospoliticum

Quod si lien ex prædictis signis flatu tendi, aut durus scirri modo videatur, pungaturq; doloribus, absque vlla partis affectæ grauitate, mirificæ auxiliatur electuarium Diospoliticum, quod in hunc modum paratur. Rutæ viridis pridie decerptæ, piperis, cumini, singulæ, drachmæ,

nitri drachmæ quatuor. Si aluus astricta fuerit, nitri drachmam iniicies, cuminum vero ex aceto per triduum maccrabis, postea siccatum in puluerem rediges, omnia cũ melle bono & despumato miscebis, & vase vitreo repones, Datur ex eo cochleare vnũ. Facit enim ad inflationes stomachi viscerumque, stomachum excitat, concoctionem promouet, pituitã extenuat, aluũ emollit, acidos ructus aufert, vitia pectoris lateris, iecoris, lienis, & rerũ mitigat. Simili modo accõmodata sunt ventris stomachi, iecoris, & lienis affectibus medicamenta Dia calaminthes, & Diatriõ peperion, nec non Diaspermaton. Adhæc cucurbitulæ in ventrem defixæ adiuuant, præterea vtilissima sunt melãthium petroselinum, anisum, & cuminũ, si pani cõmisceãtur, vel cum aliis dẽtur cibis, præsertim infantibus. Magis autem ex vino dari debent, vel in puluerẽ redacta inspgi. Conuenit etiam cestrum, adianthum, & polypodiũ præcipue cum magna lienis durities apparet, tunc etiam scolopendrium, & aspelenõ vino admiscere expedit. Porro nũc de lienis inflatione ex Galeni opere de ratiõe medẽdi quædam excerpta ascribam, vt ipsi morbi causæ accõmoda antidota, vel pastillos, vel epithemata, quæ ipse expertus est, & nos vsu & periclitatione cõprobauimus, adscribamus.

Galeni uerba de lienis scirro & inflatione.

Galen⁹ d̃ scirro & inflatione lienis.

Lienem scirro obnoxium non modo extrinsecus medicamẽtis efficacibus, sed etiã potionibus validissimis curare conuenit, vt quæ citra molestiã toleret, ex quorũ numero optima habent capparis radicis cortex, scolopẽdrii, & myricæ tũ radix tum germina, oĩa vero eiusmodi in aceto & oxymelite coquere conuenit. At sæpenumero lien tangenti quidẽ resistere videtur, nõ tamen scirrosus, sed flatuosus potius tumor existit, cui medicamentum emplasticum mixtæ facultatis, quod prius absinthii oleo madefeceris, imponere oportet, quale est, quod ex sulphure & alumine constat. Sunt denique plurima huiusmodi ex iis quæ in medicamentariis libris prodita sunt, huc accommodata.

Attende autem non ſolum mixtorum medicaminum facultatem, ſed etiam miſturæ copiam. Nam ſi lieni flatuoſo humori obnoxio, magiſque in Oedematibus, etiã ſi multum aluminis adhibueris, nihil offendes, verũ in ſcirroſis diſcutiendi facultatem ſuperare conuenit, paulum autem eius quæ aſtringit, admiſceri. Cum igitur ex numero ſimplicium, & ſponte naſcentium medicamentorum flos ſalis talis ſit natura prædıtus, lienes ſcirro obductos ſanat, ſi extrinſecus ipſis in veſica applicetur.

Epithema iecoris & lienis.

Epithema iecoris & lienis hæc recipit. Aluminis liquidi vncias ſex, ſulphuris viui totidem, nitri rubri, ammoniaci ſuffiminis, œnanthæ, *capparis radicis corticis, ſingulorũ vncias ſex, picis ſiccæ, reſinæ aridæ, ſingulas libras, olei cyprini vncias ſex, aceti quod ſatis eſt, Hoc ad tales viſcerum affectus efficacia nobile eſt.

* In alio, mannæ thuris.

Epithema Hypotherion.

Hypotherion epithema.

Sunt alia quoque epithemata Lienoſis & Hydropicis accommodata, quæ vocantur, Hypotheria. Hæc enim humiditates ex alto eliciunt, dolores, & ſcirros diſcutiunt. Reſinæ aridæ libræ quatuor, ceræ libræ duæ, piſcis ſicce totidẽ aluminis liquidi, nitri rubri, ſulphuris viui, manne thuris, ſingulorũ libra aloes vnciæ ſex, pyrethri, ariſtolochiæ, cardamomi, viſci quercini, ammoniaci ſuffuminis, bdellii, cucumeris ſyluatici radicis, liquoris ſycomori, ſingulorũ quadrans, aceti ſeſquiſextarius. Alumen, ſulphur, nitrum, terito, ammoniacum ex aceto diluito, ſiccis in puluerem redactis liquida ſuperiniicito. Obſeruare autem in his oportet & medicamentum ex alumine & ſulphure idem quod ſuperiora præſtare, nec non epithema Diaſpermaton lienis inflammatoni medetur, tum per ſe impoſitum, tum cum alumine & ſulphure mixtum auxiliatur. Ipſum vero malagma Diaſpermaton flatuum ſubſtantiam tollit, collecta diſsipat, reliqua purgat & diſcutit. Aſcripſi autem duas malagmatis prædicti confectiones.

Prima confectio Diaspermaton.

Diaspmaton.

Cardamomi, meliloti, herbæ sabinæ, baccarũ lauri nardi Gallicæ, sampsuchi, iridis, radicis panacis, radicis cyperi nitri, casiæ, fœnugræ. seminis apii, anisi, thuris, styracis, myrrhæ, ammoniaci suffiminis, terebinthinæ, singulorum vnciæ tres, ceræ. mellis, olei cyprini, seui taurini, singulorũ libra, vini quod satis, Facit ad stomachi, iecoris, & lienis inflationem.

Alterum epithema Diaspermaton ad idem.

Cardamomi, iridis, cyperi, sampsuchi, anisi, nitri, ameos apii seminis, fenugræci, baccarum lauri, ammoniaci suffiminis singulorum vnciæ tres, seui taurini hemina ceræ vnciæ decem, colophoniæ hemina, mellis libra. conficito & vtitor. Licet autem & æquale põdus, & paulo amplius medicamenti ex alumine, & sulphure confecti admisceri.

Lienis potiões

Potiones ad lienem.

Quibus lien intumescit, & calorem, siccitatemque sustinet, his vtiliter dãtur myricæ folia. aut turiones ipsius, aut radices, item asplenon herba, & anchusa. Hæc enim neq; ipsæ calorem in se vehementem, neque nimium obtinẽt, neque lienẽ magis excalfaciunt, præsertim si cum oxymelite exhibeantur. Per initia earũ decoctum, præcedenti autem tempore tritas ipsas ex posca dare oportet. Huius generis sunt & salicis folia cortex, radixque, quin & ferri recrementum, quod in fabrilibus officinis, dũ ignitur & malleo tunditur, abiicit, ex aquæ mistura potu conuenit, hoc enim lienem fortiter imminuit, reprimitque. Vinum aũt, & posca in qua candens ferrum extinctũ sit, iis qui tenerã carnẽ habent, & febri carent, conuenit, postea vero etiam agrestioribus hominibus, qualis miles ille fuit. Mentionem ergo faciemus potionum, in quibus ferrum extinguitur. Itaq; inter initia magnus affectibus, & minus duris corporibus expediunt, in sequentibus autem diebus plurimis ordine dari debent. Nonnulli admiscent squamæ ferri absinthii comas, & piperis modicum, ne potio stomachum of-

fendat. Melius autem erit, si pelecinum, & hemionitis herbæ in tali intemperie misceantur, quemadmodum in frigidis contra, casia, costum, serpillum, anisum, & his similia iniicientur. In calida ergo intemperie duæ illæ herbæ superius dictæ preberi debẽt. Nam ambæ efficaces sunt, vt quæ maximum lienem consumant, intemperiem minuãt omnino, nec augeri permittant. Frigidæ autem & siccæ intemperiei, chamæpitys, chamædrys, gentiana, myrobalani, calaminthe, peucedanũ, acorum, scordiũ, trifolium, hypericum, vitex, liquor peucedani, cẽtauriũ vtrũq; siccũ, eisq; similia, scolopendriũ, & farina lupinorũ medentur. Alia vero ex vino, aqua, & oxymelite bibuntur. Phœnicobalanus autẽ, quẽ & myrobalanũ nominant, nisi ex posca bibatur, mox reuomit. Hoc modo singula, vt dixi, adhiberi debẽt.

De pastillis.

Ex plurimis pastillis, qui stomachum non offendunt, hosce tres selegimus. Ac primus stomacho idoneus ẽ, vtitor autem eo ad omnem lienis affectũ, facit & ad cõuulsiones tormina, inflationes, & muliebria vitia, Myrrhæ drachmæ sex, nardi Indicæ drachmæ quatuor, aut pro nardo Indica iniicies, nardi Gallicæ drachmas sex, costi totidẽ, opoponacis, dictamni, peucedani radicis corticis, capparũ radicis corticis, periclymini radicis corticis, ammoniaci suffiminis, singulorũ drachmas quatuor, nõnulli iniiciunt ẽt iridis drachmas duas, & semissem. Ex oxymelite pastillos fingito, qui obulos duos pendeant, ac dato singulos cum oxymelitis vncia Noster autem pastillus, de quo alias dictum est, valde efficax est, ac mirifice omnibus lienosis affectibus, præcipue vbi tumor eximius & ingẽs durities infestet, vtilis, dabis hũc quoq; pueris, præsertim si mellis multum admisceatur. Tertius iam pastillus subiungetur, quo melior inueniri nequit. nos eum frequenti vsu probauimus. Capparis radicis corticis, myricæ foliorum, asplenii herbæ, squamæ ferri, seminis pelecini, singulorum drachmæ sex, myrobalani drachmæ decem ammonia-

Pastilli ad lienẽ accõmodati.

ci ſuffiminis drachmæ octo, ſtœchados drachmæ decem, abſynthii Pontici drachmæ tres, ſcolopendri totidem. Fingito paſtillos, qui drachmam ſinguli pendeant ac dato vnũ ex oxymelite.

Epithema.

Epithema a me confectum hic tibi ſubiicito, ad diuturnos & frigidiores lienis affectus optimum. Myrobalani. œnanthes, ammoniaci ſuffiminis, bdellii Scythici, capparis radicis corticis, floris ſalis, ſingulorum drachmæ quadraginta octo oppoponacis pinguis drach. octo, ſtyracis, mannæ thuris, ſingulorum drachma, viſci quercini drachmæ duodecim, ceræ drachmæ vigintiquatuor. Ammoniacum cũ ſalis flore diſſoluito, capparim vero, myrobalanũ, ac mannam cum aceto terito, reliqua autem iuxta ignem emollito, & in pila tundito, trita eis adiicito, vnito & vtitor. Hoc medicamentum benefacit lienoſis nam duritias & tumores eius maturat, conſumit, disſipat, & ſcirrũ digerit, Quin & ipſi myrobalani ſoli in pila contriti impoſitique iuuant optime. Item chamedrys & verbenaca, cum axungia veteri porcina impoſitæ opitulantur.

De tusſi lienoſorum.

Tusſis lienoſorum.

Si tusſis ex tenui & acri defluxione facta Lienoſos infeſtet medicamento Diacodyon, aut paſtillo Trygono prohiberi debet. Adhæc epithema lieni applicandum eſt, quo posſit extenuari. Quod ſi his vti cauſa quædam impediat, capiti fomentum ex paſtillo quodã aceto, & oleo roſaceo ad mellis ſpisſitudinem temperato, inducendum eſt. Optime huc cõferet paſtillus Crocodes ex aceto, & oleo roſaceo dilutus, ſyncipitique impoſitus. Nam tenuem fluxionem ardentem, acremque refrigerando cõtẽperat, & tusſim finit, ſomnũq; cõciliat.

FINIS LIBRI OCTAVI.

Capita

CAPITA LIBRI NONI ET appendices.

V

ALEXAN. TRALLIANI LIBER NONVS, IOANNE GVINTERIO ANDERNACO INTERPRETE.

De aqua inter cutem. Cap. I.

Aquæ inter cutē differentiæ.

AQVA inter cutē, quæ Græce Hyderos dicitur, & ipsa lōgus quidam affectus est, iecore adeo refrigerato pueniens, vt ipsum nō amplius deinceps cibos in sanguinē sed in aliā qualitatē, aut in aquā, aut pituitam, aut flatū transmutare possit: atq; id circo trifariam aquā inter cutē constitui diximus: ac vocant eam sane, quæ a tenui & seroso humore cōtrahitur, Asciten: quæ vero a flatu in toto corpore generatur. Tympaniā, quæ rursus a pituitoso humore per totum corpus excitatur, Anasarca, alii Leucophlegmatiā appellarunt. Notū vero est has quoq; curandas esse, vbi prius internouerimus, siquidem internotio rectæ curationis fundamentum est.

De ascite. Cap. 2.

AScites igitur inde internosci debet, quod fluctuationes excitētur ex humore, qui veluti in vtre quodā cōtētus circūuoluatur. Tympanias aūt, q vbi nos ferimus ventrem, tympani modo strepitum quendam elidere videatur. Anasarca vero hinc depræhēditur, qđ æger carnes habeat emortuo corpori similes, & totū corpus intumescat, ac vbi nos digito id imprimimus, cauitas oboriatur, cumq; imprimere desierimus, nō statim in pristinū reuertatur. Cæterum singulæ hæ aquæ inter cutem species aut primario affectu, aut consortii lege fiunt. Nam ob lienem vitiosis humoribus præditum, maleq; affectum, item ob colum, mesenterium, vterum, renes, vesicam, mulie-

Internotio aque inter cutem.

brem fluxum, mẽsium retentionem, pulmonis refrigerationem, ſeptum trãſuerſum, & multas alias particulas ſuperuenit, quæ ſingula prius internoſcere conuenit, deinde ſic curationẽ aggredi. Quibus igit aqua inter cutem refrigerato iecore, aut pulmone oborta fuerit, hos ſimul tuſsis magna ex ꝑte ĩuadit, ipſiq́ȝ nihil notatu dignũ expuũt, ſed irritantur tm̃. Accidit etiam ventris retentio, quod inflãmatio viſceris, humiditatẽ ventris exhauriat. Veſicæ aũt & meſenterii propria indicia erunt, nempe ventrẽ magis profluuiis infeſtari, nec nõ corruptionibus cõtinuis, & inteſtinoꝝ roſionibus. Nã hæ, dum bilis excernit, comitant, gignũtur aũt ipſis merito etiã bilis recrementa, dum cibi ab inflãmatione inteſtina exercente, euacuãtur. At eorum qui ob pulmonis affectum aquæ inter cutẽ laborãt indicia ſunt, quod tuſsis potiſsimum excitetur, cor refrigeretur, totũq́ȝ corpus & pedes oĩum maxime intumeſcant. Atq́ȝ hæ aquæ inter cutem ſpecies tabidis potiſsimum obueniunt. Diſcernes aũt eos, qui ob lienem male affectũ hoc morbo laborãt. Iã alios quoq́ȝ ob tabẽ hydropicos fieri facile deprehendes, ſi internoſcendi vias ac rationes frequenter ſequaris.

De curatione.

Omnium curatio a vacuatione incipiẽda eſt, ſed Aſcitis quidem dicti, aut Tympaniæ a ſola purgatione. Cui autem Anaſarca nomẽ eſt, ea venæ ſectionem interdum requirit, vt quæ ex ſanguine frigido naſcatur. Ac frigiditatis quidẽ ratione, illa nõ indiget, ſed qm̃ copiæ detractio, naturam leuat, vt hæc minorẽ illã ęffectã facile ſuperet, nõ alienũ, ſed rõni ꝯſentaneũ eſt hic quoq́ȝ venæ ſectione vti. Videm⁹.n. ꝙ ẽt ignis externus, cũ a lignis viridibus ꝓpemodũ extinguit, refocillat rurſus, ſi illa quæ ipm̃ ſuffocabant, auferant. Hydropẽ igit Anaſarca, & vena ſecta interdũ, & purgatiõe curare oportet. Dicamus aũt particularẽ quoq́ȝ ipſoꝝ curationẽ, & qñ ꝑfricare, madefacere, cataplaſmatis obducere, & qñ medicamẽtis, & quibus poſt ſanguinis dimiſsionẽ vti oportet. Nam ante oẽm aliã curationẽ ipſa venæ ſectio, vt

Anaſarcæ curatio.

dixi, adhibenda est, si vires permittant, si enim imbecilles sint, tunc sanguinis detractio vitari debet, etiam si alias indigere videatur. Licet enim postea commode sanguinē detrahere vbi vires recreatæ fuerint, & copia vitiosi hūoris paulatim aliis quibusdā præsertim Picra dicta leuata. Nam hoc medicamentum simul aperire, & corroborare viscera potest, qua etiam maxime re indigemus. Post vsum vero eorū quæ aperiunt, & meatus ampliores efficiunt, materiāq; fluxilem reddunt, transito deinceps ad ea quæ paulo valentius purgare queant. At hoc non vna vice faciundum est, ne vires deiiciantur. Etenim, quamuis id quod vacuatur, recrementitium est, tamen vniuersa ac subita mutatione magis offendit. Satius igitur est paulatim & tuto euacuare, quā festinando perturbandoq; vna cum morbo etiam ægrum e medio tollere. Pulchre igitur purgant sambuci corticis secundi expressi succus cum condyto potus, item lathyrides, & æris squama, verū nullū adeo, vt illud quod recipit, chameleæ foliorum, vnde granum Cnidium colligitur, drachmā, { squamæ } æris, & anisi, singulorum drachmas quinque. Dato ex aqua per initia quidem drachmam vnam, viribus aūt recollectis, etiam duas drachmas exhibeto, plus minusve paulo, ac totum medicamenti modū absolutūq; ad vires respiciens, metire. Rursus a purgatione illa porrigito, quæ aperire possunt, maxime pastillū, qui ex amygdalis cōiicitur. Adeo enim hunc incipiētes Hydropicos aperire citra noxam vidi, vt cōtinue potus, iecoris scirros dissoluerit. In hunc autem modum paratur.

Picra qd præstet.

Confectio pastilli ex amaris amygdalis.

Anisi, seminis apii, amygdalarum amararum, absinthii, gummi, singulorū drachmæ quatuor, aquæ quod satis est. Hoc sane pastillo ad obstructiones ex crassis viscosisq; humoribus cōtractas, & in quibus non vehemens aliquis dolor viscus affligit, vtitor. Sin autem dolores aliqui intestina ventrem, & præcordia exerceant etiā pastillum Amazonum dictū præbeto. Etenim dolorem lenit, & vim aperiē

di mitigandiq; obtinet. Crebrius aũt in huiusmodi decocto seselios vtitor, aut casiæ, aut spicænardi, aut asari, & cataplasmatis quæ recipiũt farinam fœnugræci, & ordei, absinthiumq; plurimum contusum. Hoc namq; super omnia auxiliatur. Nã robur visceri insinuat, & humores in alto hærẽtes citra rosionem leuiter desiccat: habeat autem & cuminum cõtusum, anisum, mastichen, nardum Gallicam, rutæ semẽ, & mel. Semina in vitro coquãtur, sic enim multo commodius erit. Vbi iam viscera emollita, & rarefacta ad dies quinq; aut septem fuerint, vtitor etiam epithemate, quod mixtã habet facultatem, vt viscus posit & firmare & emollire, ex quorũ numero est & hoc, quod ista recipit. Croci drachmas duodecim, aloes, mastiches, ammoniaci, bdelli, singulorũ drachmas octo, styracis drachmas quatuor * ceræ drach. viginti sex, adipis anserini drachmas sedecim, hyssopi liquidi drachmas triginta duas, cyprini qđ satis est. Sin autẽ æstas fuerit, & laborans aqua inter cutem febricitet, etiam rosaceum & vinum siccis in vnitatem cogendis adiiciantur. At si non solum iecur, sed etiam lien & stomachus tumorem, & duritiem habere videantur, detrahito cum fiducia paulum sanguinis, præsertim si praui quoque humoris copia in venis subsistat, & vires nõ aduersentur. Sed & æger vigẽtis sit ætatis, & tempus non admodũ frigidum. Sic vacuatio tentanda est, & adeo sensim, vt natura quæ a copia grauatur, respiret. Etenim, animi defectiões præterquam quod vires deiiciant, etiam aliam frigiditatem visceri imponunt. Quare magnam & accuratã obseruationem habere cõuenit, atq; ita sanguinem Hydropicis iuuandi gratia detrahere audẽdum. Etenim intempestiua sanguinis misio in aliis quoq; periculum inducit, in Hydropico autem interdum etiam mortem. In quibus igitur & maxima est obstructio, & inflãmatio scirrosa, viresq; robustæ, in his vacuationẽ sanguinis ante omnia alia pſidia, præsertim valẽtia adhibeto, ex quoꝝ numero etiã hoc existit.

* In alio sex.

Sãguis detractio in Aqua inter cutẽ

Ad lienis & iecoris duritiem ualidum medicamentum.

Ammoniaci ſuffiminis, bdellii, iridis Illyricæ, ſingulorũ drachmæ ſedecim, ſtyracis drachmæ octo, adipis vitulinæ drachmæ duodecim, opoponacis drachmæ octo, pipis grana centũ ſexaginta, ceræ drach. quadraginta octo, irini fecis quantum ſatis eſt, vini quod ſufficit. Non oportet autẽ emollientibus tantum medicamentis vti, neque diſcutientibus, ſed etiam iis, quæ tumorẽ reprimere poſſunt, ſcriptura eorum in hunc quoq; modum habet. Ceræ drach. centum nonaginta quinq;, picis aridæ drachmæ centum nonaginta ſex, aloes drachmæ quadraginta ſex, nitri, mannæ thuris, ſingulorũ drachmæ nonaginta ſex, pyrethri drachmæ viginti octo, ariſtolochiæ drach. viginti quatuor, ammoniaci totidem, cardamomi drachmæ viginti octo, viſci quercini drachmæ viginti quatuor, olei totidem, aceti qđ ſatis eſt. Itaq; cataplaſmata, & epithemata huiuſmodi iis adhibeantur, qui aqua inter cutem, quæ Anaſarca dicitur, laborant, ita vt viſcera eorũ diſtenta ſint, & obſtructionẽ duritiemq; maximã experiantur. In quibus igitur moderata eſt obſtructio, bene facere diximus paſtillum ex amygdalis in maximis autem, etiam valẽtioribus antidotis vtẽdũ eſt.

Ad ſcirroſos iecoris affectus.

Croci, ſpicæ nardi, coſti, iunci odorati floris, cinamomi, ſingulorũ drach. duæ, gingiberis drach mellis Attici deſpumati drachmæ viginti quinq;. Dato drachmam ex mulſo. Præſtãtiſsimũ hoc ẽ remediũ, & viſcera valẽter expurgat.

De aſcite & Tympanite. Cap. 3.

Aſcitæ & Tympanitæ curő.

OMnia cõmemorata medicamenta etiam aliis aquæ inter cutem ſpeciebus nẽpe aſcitæ & Tympaniæ citra ſanguinis detractionẽ conueniunt. Nam his purgationes potius, & quæ aquam per aluũ repurgare ſolent, omnia cõgruunt. Nihil minus etiam perfricationes, quæ ſale, oleo immaturo, ſicyonio, & cyprino adhibentur. At frictio moderata fieri debet, ne alia materia ex alto vi attrahetur, ſed quæ in ſuperficie corporis tantum continentur, diſcutiantur. Vtendum autem ad hæc eſt medicamẽtis, quæ

non modo diſsipare, ſed etiam reprimere tumorē poſſunt, vocant hæc a iecore Græce Hepateria. Itaq; veteres multa prodiderunt, ac licet hæc apud plæroſque deſcripta inuenire. Cæterum præſtantiſsimum validiſsimumq; inter ea etiam hoc eſt, cuius compoſitio hæc recipit. Reſinæ torrefactæ drachmas tercentum octuagita quatuor, ceræ, picis ſiccæ, ſingulorum drachmas centum nonaginta duas, aluminis liquidi, nitri, ſulphuris, mannæ thuris, ſingulorum drachmas nonaginta ſex, pyrethri drach. viginti octo, bdellii drachmas viginti quatuor, ammoniaci ſuffiminis totidem, cardamomi drachmas viginti octo, viſci totidem, olei drachmas viginti quatuor, aloes drach. quadraginta ſex, ariſtolochiæ drachmas viginti quatuor, aceti quod ſatis eſt. Nihil autem minus valet etiam hoc ad diſcutiendum, & comprimendum. Aliud. Chalcanti, nitri ſpumæ, aloes, ſingulorū vnciæ tres, ceruſæ, olei, ſingulorum vnciæ decem, aceti acerrimi, quod ſatis eſt. Sicca ex aceto læuigato, dum mellis fiat craſsities. Ceruſam autem cum oleo coquito vſque dum ſpiſſeſcat, vt manus intinctas non inquinet, tūc ceram iniicito, atq; ita particulatim in pila emollitis vtitor. Eſt hoc medicamentum multis experimentis probatum, nō ſolū ad Aquam inter cutem, ſed etiā alios plæroſq; affectus vtile exiſtit. Etenim lienem cōſumit abſceſſus ad ſuppurationem perducit, furunculos, & humores in articulis contentos, item hydrocephalis, Atheromati, Scirris, & Parotidibus conducit, nec non ad alia plura grandia vitia mirabiliter valet. Ne igitur ſimplicium medicaminum vilitatem Aſcitæ congruentium contemnas etiam in quibus nō magna durities viſcera & iecur affligit. Sin autem durities in eis extiterit, vtitor cataplaſmate, quod poſsit viſcera emollire, & omnes humores, qui in penitiore omenti, & peritonæi regione habentur diſcutere. Porro vtitor eo, quod etiam ad alia multa proficit, confectio eius ita habet. Ceræ, reſinæ piceæ, picis brytiæ, nitri rubri, baccarum lauri ſiccarum, adipis taurini, ammoniaci ſuffiminis mannæ thuris, ſingulorū libra. vbi ea quæ liquari poſſunt

liquefeceris, arida liquidis inspergito, & vtraque miscens pilæ indito, ac tritis diligenter vtitor.

Ad Tympanicos, & eos quibus iecur scirro induratũ est.

Ad Tympanicos, & qbus iecur scirro induratũ est, medicamentum etiam ante scriptum valet. Multo autem magis illa parari debent, quæ & flatus discutere, & duros affectus emollire probe possunt, habet scriptura huius in eum modum. Resinæ aridæ libra: picis, ceræ, singulorum drachmæ duodecim, aluminis liquidi, sulphuris, nitri, singulorũ libra, mannæ thuris vnciæ tres, olei veteris vnciæ duæ. Ex aceto læuigato, donec sordium habeant crassitiem, atque sic vbi liquefeceris quæ liquari possunt, & vtraque in pila paululum subagitaueris, mãnam inspergito, & læuigatis plurimum vtitor. Hæc de medicamentis & alia curatione dicta sunto. Deinceps autem de victu agamus, qui & primas & principalissimas curationis partes in omnibus potissimũ affectibus, maximevero etiam in periculosissimis obtinet: in quorũ numero aqua inter cutẽ quoque habetur. Siue enim primario affectu, siue aliarum partium cõsensu hæc cõtracta fuerit, nõ sine iecoris vitio vnquã constitui potuit. Quoniam igitur iecur cibum in sanguinẽ conuertit, totique corpori transmittit, idcirco simul prospiciendũ prorsus est, vt & alimentũ, quod ad ipsum peruenit, facile sit ad distribuendum, & nequaquã impediatur, quo minus in corporis partes dispensetur. Quare optimum ipsis alimẽtum est panis furnaceus, qui semina flatibus discutiẽdis apta cõtineat, vt anisi, aut cumini, aut feniculi aut sinonis similiter, interdici autẽ ipsis etiã copiosus panis debet. Si enim probe fuerit fermentatus, nõ potest crassitiem, & id quod obstruit, continere. At olera sumi debent, si febris absit, quæ calefacere & extenuare queant, quale est apium petroselinum, daucus, eruca, pulegiũ, rapa, caucalys, & quæ ex his tenuia & calida extiterint, alia magis, alia minus in id efficacia. Ex auibus præponi debẽt feræ mansuetis, vt palumbus, turtur, turdus, & ex minutis passerculis, qui nõ sunt pingues. Inter pi

sces cõueniunt saxatiles, at horum ius sit excrementi expers, quod inter coquendũ assumat anisum aut piperis paululum. Ex carnibus moderate comedãt, & eas potius, quæ nõ sunt pingues, præcipue ferinas, vt ceruinas, aprinas, & caprearum leporinæ vero prohiberi debẽt, paretur autem earum ius cum cibo quodam extenuante. Asas maxime si gratæ sunt, assumere ipsos alienum nõ est. Testacea, vt astacum, vel buccina, vel pectines raro, & modice solius voluptatis gratia offerre cõuenit. Quantum enim ad affectũ attinet, & præcipue in quibus calida non est intemperies, aut febris, cõtinuus ipsorum vsus interdici debet. At leguminibus ipsos, maxime Tympanicos abstinere oportet, similiter etiã placentis oĩbus, quæ ex lacte & similagine parãtur. Bellaria vero assumere nõ est absurdum, amygdala, aut pistacea, vuas autem pastas, & palmulas raro, castaneæ vero & nuces in totum prohibendæ sunt. Viuum assumant Tyrium, vel Ascaloneum præsertim vetus, & leniũ resipiẽs, hoc vero etiam vrinas prouocat. Quod autẽ medicamentum hoc præstãtius commodiusq; ad aqua inter cutem laborantes inuenire poteris? Ex factitiis vinis sumant Absinthites præcipue, quod spicam nardi copiosiorẽ recipiat, vel Apiatum, aliis autem abstineãt. Porro motus, si quid aliud Hydropicis cõducit, præcipue qui fit per mare, equum, & lecticam, iis autem qui viribus cõstant, etiam itio est vtilissima. At perfricatio Hydropicis adhiberi debet potissimũ vt { externos corporis } meatus rarefaciat, humores extenuet, & discutiat. Nihil enim adeo Hydropicos offendit, vt densitas meatuum, quæ flatus & humores cõgregatos non sinit dissipari, sed ipsi in ventrem, & membranam, quæ q; omnibus intestinis circumtendatur, Græcis dicitur Peritonæos, recurrũt. Itaq; fricare hos cõuenit interim siccis manibus, interim cum sale, & oleo, interdum etiã cum sicyonio, aut cyprino. Balneorũ vsus Hydropicis præsertim frigida intẽperie prædictis, noxios esse scire licet, quoniam & ipsa, vt didicimus, refrigerare magis quam calefacere possunt. Cum itaq; lauãtur, vtile est visceribus inficere, medi-

camenta, quæ discutere queãt, & extenuare, qualis est erui farina, atq; sal, aut nitrum, aut aliud quid ad discutiendum efficax. Multa vero sunt etiam alia a veteribus medicamenta tradita, quæ discutere possunt, ac licet eiusmodi examinare & vtilissima quæque ex ipsis deligere. Talis sane victus iis, qui Aqua inter cutẽ sine febri laborãt, præscribi debet.

De iis qui aqua inter cutem cum febri laborant.

Quod si Aqua inter cutem laborantes etiam febricitent, admodum calidis auxiliis vtendum non est, neque in visceribus, neque in cibis, aut potibus, aut antidotis, aut purgationibus, sed abunde est ex oleribus assumere intybum, & troxymum, aut caucalydem, aut rapam his mixtam, itẽ cichorium maxime, aut apiorum radices. Dato autem ipsis & porra decocta subinde, & palustres asparagos. Ita vero etiã continuũ antidotorum vsum, præsertim sicciorum & acriorum { in Hydropicis } vitare oportet, item ex purgantibus similiter calida admodum medicamẽta ꝓhibere. Nullum.n. valde calefaciens ipsos iuuare põt. Nã eiusmodi medicamenta sitim ipsorũ augent, & febrim incendunt, & causas inflammantes magis adhuc exurunt, intendũtque malum. Quare aqua inter cutem ex acutis morbis ꝑfecta, non potest non inflãmationes habere in ipsa perseuerãtes. Nihil enim adeo interuallorum expers est, vt febris, ac mirũ. ꝙ neq; aqua inter cutem ipsis oboriens calorem ægrorum extinguat, neq; febris omnem aquam inter cutem exhauriat, sed ab aqua simul & igne ambo contineantur, vt vndiquaq; dubia fiat curatio, siue calefacere, siue refrigerare ꝗppiam velis. Quippe necesse est, vt refrigerantia oĩno aquã inter cutem adaugeant, calefacientia rursus febrim. Satius igitur est in huiusmodi mixtam curationem adhibere, & ei quod magis vrget, quatenus licet, insistere. At vbi febris vehementiores apparent, tũc refrigerantibus potius vtendũ est, nec metuendum ea tunc exhibere. Quomodo enim finietur febris, nisi a contrariis? Imo neque Aqua inter cutẽ cessauerit vnquam, nisi prius calor præter naturam desic-

rit. Etenim iis si diutius immoretur. Aquam inter cutem parere potest. Omnis nanque siue calida intemperies, siue frigida longius protrahat, superetque, vires deiicit & nutritionem. Itaque cum ægri alimentum, quod distribuitur, non amplius in sanguinem transmutant, necesse est, vt in vaporosam quandam, & prauam substantiam conuertatur. Porro quod aqua inter cutem etiam ex colliquatione nascatur, diuinissimus quoque Galenus confitetur. Videmus autem colliquationem a calore potius, quam frigiditate oboriri. Quare omnia & quæ præcesserunt morbum, & quæ nunc adsunt, obseruanda putes, ac vbi præsentem intemperiem internoueris, ita ad curationem audacter accedas, non autem vulgarium opinionem sequaris, nempe aqua inter cutem laborantes quouis modo calefaciendos esse neque enim hoc verum est. Nam ego plærosque etiam a refrigerantibus medicamentis interdũ adiutos esse conspexi, atque id euenire posse constat. Cum enim omnes particulæ a caliditate præter naturam orta ad bonam temperiem reuertũtur, necesse est, vt etiam iecur probum sanguinem generet, nullatenus impeditum. Quemadmodum igitur dixi: semper conandum est, vt speciem morbi inuestigemus, & causam quæ aquam inter cutem efficit, accurate depræhendamus. Nam quæ Hippocraticæ artis methodi vocantur, hæ sunt, nempe contraria contrariorum semper esse remedia. Postquam igitur omnibus aqua inter cutem laborantibus victum vnicuique aptum & conuenientem præscripseris, ita ad ea accedito, quæ ipsos purgare possunt, non confestim & vna vice, sed paulatim vt diximus. Ex frigida quidem intemperie aquam inter cutem expertos calefacientibus, imo neque hos cibis nimium siccantibus, aut medicamentis acrioribus statim curare, sed per vices, & a mediocribus primum inchoari oportet, & deinde sic ad valentiora, & ea quæ magis calefacere & extenuare possunt, progredi. Nam calefacientia nimium, si vniuersa ac vna vice assumantur, totum potius habitum colliquant, quã abundan-

Hydropici iterdum refrigerãdi.

tum humorem euacuent. Ita vero etiam si refrigerantibus vti oportebit, a mediocribus incipiēs, particulatim naturæ adiicere conatur, atque hoc pacto ad magis refrigerātia accedito. Postquam igitur ipsos purgaueris, vt cōuenit, etiam ad balnea, & motus mediocres ducito. Sed pituitosos & tēperatura frigidiores satius est naturali balneo committere. Graciles aūt, siccos, & febricitantes, potabilis & dulcis aquæ lauacro, vnctione, mutatione aeris, & omni hilaritate recreare oportet. Ita nāque accidet, vt congruo vtentes victu, ad pristinam rursus temperiem reuertātur, vt etiam iecur non amplius aquam, sed benignum sanguinem in posterū generare queat.

Calculi renum.

De affectibus renum. Cap. 4.

CAlculi qui in renibus generantur a viscosis crasisque humoribus igneo renum calore nimiū assis gignuntur. Est itaque materialis Calculorū causa, humor crassior, efficiens autem, ignea caliditas, sicut etiam in externis videmus. Nā ex igne & tali materia idonea figuli omnia vasa conficiunt ita, vt ne ab aqua quidem vnquā dissolui possint. Quæ cum ita habeāt, procurandum est, ne materia in renibus crassior generetur, neque ipsi ignei, & intemperati fiant. Nisi enim horum aliquod extiterit, nunquam calculus constitui poterit.

Notæ calculi.

Calculi notæ.

An autem reuera Calculus sit, qui dolorem pariat in hūc modum diligenter internoscito. Etenim eadem accidūt indicia, cum Colico cruciatis, tum renum Calculo affectis, & præsertim signis ægre discernuntur. Etenim in vtrisque vomitus excitantur, ventris retentio, flatus & distensiones vsque ad stomachum & iecur pertingūt. Et si vero eadē vtrisque accidāt, tamen artificem medicum nō latuerint. Siquidem in Colicis multo plures vomitus, & crudi, & pituitosi oriūtur, aluus & flatus magis retinentur, in Nephriticis nō adeo, sed etiam inter curandum sæpe excernūt, interdū citra curationem quoque flatus erumpūt, & aluus deiicit, qd'

nequaquam in Colico dolore contingit. Cæterum vrinas quoq; diligenter cōſiderare conuenit. Nam maximā in his diſcretionem ad amuſsim inuenire licet. Quippe in Colicis pituitoſius copioſiuſq; ſedimentum, in Nephriticis minus redditur, & ſi accurate conſideres, arenoſa quædam in vrinis deprǽhendes, quæ Colico tentatis, nō eueniūt, & dolor magis grauis, & vno in loco infix⁹ Nephriticis apparet qđ Colicis non accidit. Hoc igitur pacto Nephriticos laborantes calculo, & Colicos internoſcere & diſcernere inuicem oportet.

Curatio calculoſorum.

Calculo affecti in acceſsionibus quidem medicamētis curari debent, quæ laxare, lenire, & præterea comminuere, & calculum educere poſſunt. Omnium igitur optimum eſt balneum, vt quod non ſolum mitiget, ſed etiā curare poſſit, Nam Colicos frequēter ſolum modo lenit, Nephriticos autē vtraq; ratione iuuat. Porro ad loci vnctionē chamæmelo ægri vtātur in balneo, & in calida copioſiore, ſolioq; diutius immorentur, non ſemel tantum die, ſed etiam bis, & ter lauare expedit. Sæpe etiam in frigidam, ſi æſtas ſit, deſcendant. Veſtimentis iam induti decoctum * cardui cum apio, aut aniſi momento bibant. Sin autem dolor perſeuerct, & calculi excretio nequaquam ſucceſſerit, etiam decoctum radicis quinq; folii herbæ adhuc veſtimētis induti bibant. Nam valde gratum, & efficax exiſtit, verū extra balneum per ſe, & cū oxymelite ſumi debet. Quod ſi quinque folii radicis copia non detur, eryngii decoctum, aut eryſimi & prionitidis plurimum potu proficit. Extrinſecus aūt ſacculi ex farinis frumētaceis, maxime etiam decocto chamæmeli, altheæ, ſertulæ cāpanæ, & oleo chamæmelino admoueantur, ſed ita vt frequentius mutent. At ſi farinæ deſint, panniculis laneis, & ipſis interdū oleo dulci, alias chamæmelino imbutis vtendum eſt, atq; ita calefaciendo variare illos crebrius oportet. Cæterum aluus clyſteriis duci debet, nō admodum acribus, ſed potius quæ copioſius oleū reci-

Calculoſorū curatio.

* Græcus impreſ. hēt colybandū.

Clyſteres ical culoſis.

piant, poßintque laxare, & comminuere citra acrimoniam. Tale est altheæ decoctum, fœnugræci, ficuum siccarũ, furfurum, chamæmeli, & oleum chamæmelinum, in calidioribus admodum etiam ptisanæ cremores cum rosaceo, chamæmelo, & luteis ouorum compositi Mitigãt enim, & bonã locis temperiem inserunt, & morbi causam minuẽtes, eos qui cõtinue calculosi sunt, ne affectu corripiantur, prohibẽt. Sin dolor permaneat, & calculus ægre excernatur, ad valẽtiora medicamẽta transito. Eiusmodi est sanguis hircinus, quem probe refrigerare, refrigeratũ tundere, cribro incernere, atque sic calculo laborantibus exhibere conuenit. Item cicadas similiter siccatas contusasque dare expedit, verum alæ & pedes ab eis tolli debent, atque ita ipsas ægro exhiberi in balneo, quando iam is in frigidæ solium descẽdit. Cõmodius autem erit, si medicamentũ ex mulso, aut condyto læuiges. Ne igitur cõtemnas, est enim validum. Hæc quidem simplicia existũt, ex compositis autem hoc est præstantisimum. Spicænardi, piperis, singulorum vncia, casiæ fistulæ, costi, singulorũ vnciæ duæ. Ex aqua noctu, & mane dato. At efficacisimum longeque validisimum est medicamentum, quod ex hircino sanguine hoc pacto exhibetur. Cum vua maturescere inceperit, ollæ recenti aquam iniicito, eamque decoquito, vt quod terrestre est, abiiciat, ac hirco iugulato sanguinis eius medium olla excipito, ita vt neque eum qui primus effluxit, neque postremum accipias. Ac vbi coalescere permiseris, minutim in olla solũ incidito, reticulo autem tenui, aut raro linteo cõtectum sub dio exponito, vt a sole, & luna illuminetur, ac siccescat, cura adhibita ne madefiat, læuigatũ diligẽter in pixide adseruato. Cũ vsus postulat, cochleare plenum ex passo Cretico dat. Hoc igitur tale est, & nos nõ pauco tempore id sumus experti. Cæterum hircus qui iugulatur, ætate vigẽti esse debet. Erit autem talis circa annum quartum. Cæterum folia feniculi, grati odoris gratia amomum, & huiusmodi hirco antequã occidatur, comedẽda obiici debent. Ego autem myrto gingibere, & myrrha Troglodytide cremata ĩ maximis dolo

Sanguis hircin⁹.

ribus noui me exhibuisse, & calculum grãdem, quem comminuerat, per vrinam expulisse. Indicabat autẽ copia segmentorum concretam ipsam particulam per lotium fuisse redditam. Hoc medicamentum præterquam quod comminuit calculos, etiam dolorem lenit: nec alios sinit generari, vnde etiam Manus Dei appellatur. At si hircinum sanguinẽ desideras, vtitor medicamento quod ex Condito paratur, habet autem in hunc modum.

Manus Dei.

Conditum Nephriticum.

Cõditũ Nephriticum.

Spicænardi, phu, saxifragæ, betonicæ, asari, lini seminis, petroselini, singulæ vnciæ, costi, folii, singulorum semũcia, cochlearum pulueris in Conditum mittito, ac ante horam prandii propinato. Comminuit calculos, & per vrinã ꝓiicit, vt non amplius alios renasci permittat.

De *Anodynis.*

His & similibus, cũ dolor vrget, & calculi impacti sunt, sanitatis tempore vtendum nõ est, ne renes fiant intẽperati. Quod si dolor remanet, & magnũ imminet periculum, ne vires a vigiliis & constanti dolore deiiciantur, accedito etiam antidota, quæ præterquã ꝙ mitigant, etiam somnũ inducere possunt, item quæ extenuant, & calculos comminuunt, quale est Phylonis, item Panacea dicta, & Theriacæ nõ antiqua per se, vel cũ Philonio mixta. Præstat enim lenire dolorem, & viribus ita recreatis ad valentiora, quæ calculos cõfringere queant, rursus accedere.

De sanguinis mißione.

At si copiam subesse, aut inflammationem vnicum calculi obstructione suspiceris, venæ omnino sectionem prius adhibeto. Ita nanque haud delinques, si medicamentum offeras. Laxatione enim facta, & meatibus rarefactis multo magis auxilia quæ adhibentur, propriam vim ostendent. Noui igitur etiam vnum solum ex prædictis auxiliis ad absolutam morbi curationem sufficere. Memini autem diuersorum, vt penuria vnius altero vti posis. Cæte-

rum licet etiam ex diuersis id quod congruit pro magnitu dine morbi, viribus, & ægri habitu inuenire. At in præsidiorum copia, quædã calculos sane iam factos cõminuũt, aliorum vero plurium generationẽ promouent. Nã effectricem calculorum causam adaugent, dum renes intemperatos igneosq; per calefacientia reddunt, vt prompte alios assare calculos possint. Ne igitur hoc fiat, studiose vitari debent admodum calida, & acria medicamenta At si necessitas quædam incidat, semel, aut bis hisce vsus, & consecutus id quo tenebas, desistere rursus ab ipsis debes, & nõ, vt vulgo factitant, vti ipsis per sanitatẽ præseruationis gratia velle, ne crassior, aut frigidior materia, quæ ad calculorum generationem idonea est, congregetur, sed contra studendũ est, vt bonam temperiem cõciliemus, & extenuantibus citra magnum calorẽ vtamur, quale oxymeli est, adianthũ, decoctũ palustris asparagi, & graminis, radix apii, & eryngii, & quinq; folii herbæ, item plãtaginis radix, & folia, magisq; adhuc semen ipsius, & cicerum ius, glycyzidis semẽ, & amygdala. Verum neq; his continue vtendum, sed tunc solum, cum suspicio quædam fuerit, materiam crassiorem in renibus congregari. Bibere autem oportet ante omnem cibum aquam tepidam. Nihil enim renes adeo recrementis vacuos, temperatosque reddit, vt non amplius Calculos procreare possint. Nam temporis spacio igneus ipsorum calor a tempore aquæ extinguitur. Quare ꝓbe faciunt, qui bibunt etiam in medio cibi aquam, aut vinum refrigeratũ, aut rosaceum, aut violatum. Nam Condytum quouis modo prohiberi debet, quemadmodum etiam Hydrogarum, atque omnia quæ ex pipere constant, & non solum acres, sed etiam crassi succi cibi vitabuntur, vt halica, libum suminale, similago, oua dura, placentæ, & quæ ex lacte parantur, ipsumq; lac, & caseus, item vina admodum nigra & austera. Adhæc cauendum, ne ægri culcitris indormiant ex cianserũ plumis confectis, hæ siquidem renes valde calefaciunt, præterea ne multum stent, magis vero studendũ, vt vel moueantur, vel considant. Vitandum autem est, ne

Aqua tepida ad renes.

tarde

tarde cibum sumant, nec eum qui non concoquitur, copiosum iscium, & ex piscibus cetacea, vt tynnos, pelamidas, scombros, cephalos, & testacea præter pectinē, & echinū. Ex hoc vero etiam frequenter sumendum est, si fieri possit. Nam præterquam quod bonam temperiem inducit, et vrinæ citandæ vim obtinet. Astacum vero & buccinum raro assumere præstat, ostriis in totum, & pinguibus carnibus & auibus interdicendum, similiter etiam earum quæ in palude degunt, continuus esus prohiberi debet. Assumi vero & anserum alæ, & ex auiculis non pingues, passerculi virides, qui a turribus in quibus nidificantur, Pyrgitæ vocantur, & similia. Ex fructibus comedant & cucumerum primā maxime medullā, peponumq;. Ficus autem siccas & virides assumant, vuamque, mala, duracina, pira, nec copiose, nec continue. Hæc generatim membratimque secū dum methodum scientificam exposita tibi sunto. Quoniā vero aliqui etiam veterum, qui naturalia decontraria rerum facultate scripserunt, nonnulla quæ calculos iam factos præter opinionem abstergere promittant, & in posterum nō amplius gigni concedant, prodiderunt, necessariū duxi, quædam eorum enumerare, præsertim virtutis studiosorū gratia, vt hominem conseruent, morbumq; superare posint. Honestum enim est morbum vincere, & omni machina ægris succurrere. Præterea etiā Diuinissimus Galenus, qui ne esse quidem incantationes putauit, ex longo tempore multoque vsu plurimum ipsas posse depræhēdit. Audi igitur verba ipsius quæ de medica Homeri tractatione reliquit, habēt autem ea in hunc modū. Nonnulli igitur putant incantationes anicularū fabulis esse persimiles, quemadmodū ego quoq; diu existimaui, tēporis aūt processu, ab his quæ euidēter apparēt, persuasus sum, vim in ipsis esse. Nam in percussis a scorpio, adiumentū sum expertus, nihil autē minus etiam in ossibus gutturi infixis, quæ incantatione statim expuebantur. Ac multa præclara singulæ habent incantationes, cum institutū cōsequuntur. Si igitur Diuinissimus Galenus, & alii plæriq; veterum te

Incantationes.

ſtantur, quid prohibet nos quoque, quæ experiẽtia cognouimus, & quæ ab amicis ſinceris accepimus, hæc vobis cõmunicare. Multa igitur ſunt & alia, ſed nullum ita vt annulus ex ære Cyprio confectus, habet autem in hunc modũ.

Phiſica.

Naturalia.

Aes Nicanum, aut Cyprium, quod igni in totum nõ admotum fuerit, accepito, quod in ipſo metallo æris inueniatur, veluti teſſarã facito, vt in digito appareat, & vbi in ea inſculpſeris leonẽ, & ſemilunam, & ſtellam, huius circulo nomen beſtiæ conſcribito, & incluſam aureo annulo geſtato in minore digito medico iuxta minimum.

De inflammatione renum. Cap. 5.

Renũ ĩflãmatio.

QVod ſane inflãmatio in vniuerſum ex copia materiæ in particulas præſertim carnoſas influentis generetur, omnibus in confeſſo eſt, ac conuenit hoc ſcienter perpendere, num id quod influxerit, ſola copia, an qualitate tãtum, aut vtroque ſimul offendat, copia quidẽ vt cum ipſe ſanguinis probus eſt, & ob nihil aliud quã ſolã abundantiã, obſtructionẽ excitat, particulã diſtendit, & in ſublime attollat, qualitate autem ſola, vt cum exiguus exiſtit, bilioſus & nimis acer, aut craſſus viſcoſuſq;, aut terreſtris & melãcholicus Sin autem etiã copioſum ſit quod influxit, maliq; ſucci, tunc particulam vtroq; modo offendi cõtingit, & a copia diſtẽdi, & a qualitate ipſam infeſtãte affligi. Quare cõſiderandũ eſt, nũ ex toto corpore influat, an a quadã ſuperiore particula, vt liene, iecore, aut hinc enim maxime variat curatio. Nam ſi totũ corpus videatur plethoricũ, hoc eſt omnibus ex æquo ſuccis repletũ toti ꝓſpicere prius oportet, deinde parti. Si quidẽ ſanguis ſuperare videtur, vene ſectione, ſin aũt vitioſus quidã humor, purgatione, quæ humorẽ præpollentẽ educere põt. Hæc aũt fieri debet, vbi tuto illũ cibũ antea tractaueris, & ſolũ facilẽ paraueris ptiſana, piſcibus, intybis, & oĩbus humectantibus contemperatibuſq;. ſin autẽ craſſus ſanguis fuerit, & nihil habens acre, cibis ex oxymelite, & decoctis

extenuantibus, incidentibusq́ꝫ. Verum cũ magna ex parte ea quæ incidunt, etiam rodant, partesque inflammatas irritent, curandum est omnino, vt quæ rosionis expertia sunt deligant. Sunt itaque & alia incidentia, quæ nihil acre neque molestũ obtinent, verũ nullũ adeo, vt aquosa mulsa. Postquã igitur crassa prius ita extenuaueris, vel acria cõtemperaueris, tunc eorũ purgationem quæ offendunt molitor, si tibi vtraque ratione peccare videantur, & sola virtus vitiosum humorem euincere, ac superare nequeat. Fugere namque omnia hæc oportet, quæ inflammare possunt, & purgare quia partes inflammatas purgare, cautio est, presertim inter initia, & cum humores adhuc sunt crudi, & inflammatio feruet. At nullam adeo partẽ offendere possunt, vt renes & vesicã. Nã recremẽta prõpte in ipsa potius recipiũt, quã aliquid ex eis discutiat, nisi cõcoctio eius qđ inflammatur, & totius materiæ fieri deprehendat. Ita sane vbi multa ac vitiosa materia eibi appareat agendũ est sin autẽ non multa in toto corpore esse videatur, sed potius exigua, & acris, teruẽsq́ꝫ vitari debent, vrinã ciẽtia, etiãsi nõ rodãt, & mulsa. vtendũ aũt magis aqua tepida copiosiore. Quæ acrimoniã obtundit, & rosionẽ eluit, atq́ꝫ in corpore diutius remanens caliditatẽ extrahit, id qđ rodit {tẽperat,} & dolorẽ * mitigat, qui magis fluxionẽ promouere solet. Quare si acrimonia offendat, non verendũ esse liberaliorem potum offerre. Nam hæc copiosior inflãmationes ex acrimonia prouenientes iuuat. Eas enim quæ ex copia materiæ contrahuntur, vrinæ mouendæ efficacia non admodũ opitulãtur. Quippe alia quoq́ꝫ materiã crassiorem cũ vrinis simul in affectas partes attrahunt, quæ cũ transitum non inuenit, in ipsis affectis locis immoratur.

* Græc⁹ ĩpressus codex. ἐμποιεῖ

De auxiliis loco inducendis.

Extrinsecus sane refrigerãtia admouere, pſertim inter initia, & feruẽte adhuc inflãmatione cõuenit, si quidẽ id qđ inflãmationẽ excitat, biliosum fuerit. Multa igit sunt, quæ hoc præstare, queant, sed nullum adeo efficax, vt ceratũ,

Externa renũ auxilia.

quod recipit rosaceum, & aceti paulum succumque polygonii, aut portulacæ. At in morbi incremento etiam discutiens aliquod admiscendum est, vt chamæmelum, aut recētes adipes, aut medicamenti Diachylu modicum. Declinatione autem facta etiam ea miscebuntur, quæ plus discutiant. At si materia, quæ inflammationē excitauit, crassior tibi appareat, iuuandum est extenuantibus citra rosionē, & extrinsecus chamæmelo, & cataplasmate ex ordeacea farina, & lini semine decoctis in iure chamæmeli, sertulæ campanæ, absinthii, altheæ, & momento sapæ. Caue autē ne multo totu partem calefacias, sed mitiore calefactione vtitor. Quemadmodum igitur multa calefactio vitanda ē ne materia quæ in parte inflammata continetur, in pus cōuertatur, ita etiam renum inflammationes iis quæ multū refrigerant, sæpe quamprimum indurātur. Quare omnia extrema vbique fugienda sunt, præsertim in renibus inflāmatione tētatis. Balneis sane, priusquam copiam vacuaueris, vti properandum non est, vbi vero toti corpori prospexeris, etiam balneis excalefacientibus tuto vteris.

De inflammatione renum in pus conuersa.

Pus in renibus gñatū.

Inflammationem, quæ in pus cōuertetur, prius hinc internosces, quod nulla occasione oborta febres, aut perfrictiones quædam citra rationē, & inordinate superueniant. Nā dum pus generatur, dolores febresque magis eueniūt quā cum generatū est, deinde ad hoc, quod æger, cum in sanam partem inclinat, ex affecta grauitatem magnā magis sentire se dicat, ac anteaquam inflāmatio in abscessum peruenisset. Cæterum etiam si pus apparuerit, nō aliunde ipsum excerni suspiceris, nisi ex renib⁹. Etenim dolor qui antecessit, & grauitatis sensus, exquisitam internotionem & indubitatam demonstrationem similiter repræsentant, Quādoquidem vero ex aliis quoque locis cōpluribus pus excernitur, omnia tibi signa manifeste exponam, quibus id depræhendere licebit, ex quibus nā illud, a renibus ne, an vesica, an vrinaris meatibus, an etiā a pulmone, vel alia

quadam particula, siue respirationi, siue nutritioni dicata prodeat. etsi enim raro tamē ex ipsis quoque pus excernitur. Quod igitur pus a superioribus partibus effertur, omnino cum vrina ipsa accurate permixtū inuenitur, sin autem ab inferioribus excernatur, etiam sedimentum infundo matulæ potius subsidere depræhendes. At si ex mediis particulis feratur, media quoque puris mistura, & non exquisite permixta apparet. Obseruato autem ea quæ vrinis permixta sunt, & in eis feruntur, vt quæ prorsus locum affectum tibi indicent. Si namque ex vesica proueniant, particulas laminis similes in vrina ferri reperies, sin a renibus carnosas. Cæterum etiā dolor peculiaris, & quæ præcesserunt, & omnia quæ simul comitantur, tum locum affectū tum morbum indicabunt, reddentque valde manifestum.

Puris vñ pde at notæ

De curatione.

Qui pus excernunt, lenibus & abstergentibus curandi sunt, ex quorum numero est etiā mulsa aquosa, & cremor ptisanæ cum modico melle. Item adianthum, & semen cucumeris cum chrysattico. Adhæc pastillus Diaphyssalidon hoc est ex vesicariis, & lac asininum, præsertim iis qui vlcere in vesica laborant, nec non bolus Armenius potu profi ciunt, insuper equisetū, & præterea gramē valde conferūt vrinarii vero meatus vlcera granulis, vel pastillis citra rosionem siccantibus magis quam extenuantibus curātur.

✱ *Puluis Nephriticus ad urina difficultatem, & calculū.*

Altheæ seminis, lini seminis, vtriusque semuncia, vrticæ seminis scrupuli sex, spicænardi, carpobalsami, singulorum scrupuli sex, palyuri seminis semuncia, vitri vncia.

✱ Hic pul uis īgre coīpres so ante curōnē posit⁹ ē

Aliud quo etiam ipse usus sum.

Agarici vncia, altheæ seminis semuncia, lini seminis tantundem. vrticæ seminis, carpobalsami, paliuri seminis, vitri singulorum scrupuli sex. Dato ex puluere scrupulū cū chrysattico aut eryngi, gramminis cucumeris seminis, & attractylidis herbæ decocto.

{De uictu.}

Obſeruari etiam victus omnino debet, & nõ vt vulgo ſolis medicamentis confidendũ. Idoneus igitur eſt cremor ptiſanæ, & auenæ ſolus cũ chryſattico, aut roſato, aut mulſo, aut paſſo Cretico, aut Ladaceno, aut Scythopolite. Qđ ſi vero æger non libenter paſſum bibat, aut hydromelũ, aut Cnidum, aut Sareptinum, aut Tyriũ aſſumat, ſed modicum. Copioſum enim vlceribus fluxionẽ inflammationemque excitat. Vtilisſimæ his ſunt vuæ paſſæ comeſtæ, amygdala, nuces pineæ cum paſſo, ſi calculus non laborãt ſolet enim renibus eos generare, item oua gallinarum cohortalium tepida & mollisſima ſi edantur, valde proficiũt. Ego ſane noui quendam, qui oua quã primum eſſent poſita, ſorbebat citra coctionem, dicebatque ſe plurimũ adiuuari, & roſiones, ac dolores qui circa veſicam oriebantur, mitiores fieri, vt ferre poſſet, affirmabat. Adhæc erinacius lotus, ſi per ſe, aut cũ chryſattico, aut hydromelo dulci comedatur, itẽ pectines elotæ, & aſtacus in alia atq; alia aqua poſtquam purgatus fuerit decoctus vtilisſime ſumitur. Ex oleribus aũt intybus, & braſſica ter cocta, ex vino comeſta niſi id quod effertur, pus, acrius fuerit, & rodens. Iam lupini ſalis expertes conducunt, cum vim calculi confrigẽdi vlceraque abſtergendi habeant. item germina fœnugræci eſu ꝓſunt, adhæc cuminũ ſatiuũ modice ſumptũ. Caſtaneæ aũt elixæ, aut aſſæ valde cõferunt, præſertim cũ id qđ efferẽ, tenue & bilioſum extiterit, cũ vero craſſum, & impactũ vt vix excerni queat, a cibis craſſi ſucci abſtinendũ.

Nephriticorũ victus.

Notandum de ouis.

Quomodo vrinæ ſtillicidium agnoſcatur curaturque. Caput. 6.

Stillicidii notæ.

SI acrimonia quedã in vrinis, & totus habitus ad acriorem bilioſioreque fuerit conuerſus, cõiiciendũ prorſus eſt ſtillicidiũ obroſionem quæ ex acrimonia ꝓuenit, excitari, ſin autem nihil tale fuerit, ſed contra, & vrina magis alba appareat, & ea quæ præceſſerunt, frigidiora, tũ victus, tum balnea, frigida potius intẽperies veſicæ cauſari debet, quæ vrinã non ſinit euincere. Hæ quidem ſtillici-

dii causæ sunt, quibus illud efficientibus curatio conuenien ter adhibenda est. Si quidem acrimonia fuerit, humectanti bus, & contemperantibus, nullo calido, aut salso vtendum est. Omnino igitur ptisana his vtilis est per se, & cum modico hydromelo, aut chrysattico, interdum etiam cum lacte, vbi magna pars acrimoniæ finierit, quoniam lac corrũpitur, si qualitate sicca & acri præpollente multum exhibeatur. His apta sunt etiam continua balnea, & aqua tepida ante cibum, & cucumerum medulla, & pepon, & germina fœnugræci, & vua dulcis, vinumque dulce, quale ē. Bithynum. In summa quæ contemperare possunt, & obtundere acrimoniam.

De stillicidio ex frigiditate.

At si stillicidii vitium ob frigidam intemperiem fieri cõtingat, iis quæ calefacere possunt, & in victu, & in medicina vti necesse est. Vinum igitur calidius his est idoneũ mulsum absinthites, & anisatum potu & esu. Inter olera apiũ, porrum, decoctum, daucus, & quicquid citra rosionem calefacit, vnctione vero vtantur anethino, aut gleucino, aut Martiato, & aquis naturalibus. Interdum scordii, & artemisiæ decoctum ad stillicidium, & difficultatem vrinæ benefacit, vbi non est multa acrimonia aut inflammatio.

Quomodo difficultas urinæ agnoscatur cureturque.

Vrinæ difficultas partim cum dolore, partim sine dolore oritur. Si igitur vrina vix, & cum dolore excernitur, scire licet vesicam morbo laborare, sin autem cũ rosione vehementi etiã pus excernatur, & citra grauitatẽ, vlcus eẽ in vesica suspicãdũ est. Si vero grauitatis sensus quidã fuerit obortus, suspicabimur magis aut inflãmatione, aut abscessu ipsam ĩfestari. At si absq; grauitate dolor, aut distẽtio sola in vesica percipiatur, cognoscito retentionis causam esse spiritum copiosum, ac flatulentum. Si æger nullũ dolorẽ aut tumorem, aut distẽtionem citra vesicam sentiat, scito obstructionem, aut inflammationem, aut calculum in re-

nibus vel meatibus vrinariis existere. Quomodo autem internoscere omnia & curari debeant, antea explicatum ẽ cum de renum inflammatione, abscessu, atque aliis eorũ affectibus disserebamus, atque eadem nunc repetere sup-uacuum, attamen vt facile inuenias, hic quoque nonnullo rum mentionem faciemus. Ad obstructionem vrinarum, quæ ex viscosis humoribus nascitur, bene facit etiam com positum oxymeli, & mulsa, & decoctũ rhamni, quod ex radice ipsius fit, item origani decoctũ mirifice iuuat, ac ma gis adhuc, si magna obstructio fuerit, vt vrinæ retineãtur efficax est corticis tithymalli decoctũ, incidit & aperit. vbi vero inflammatio est, his abstinendum, lenibus autem & concoquentibus vtendum est, qualis habetur etiam aquo-sa mulsa & quæ inflammationes, si extrinsecus applicent, maturare solent. Ad renum calculos, si magni sint, vt per eos vrinarum facta sit retẽtio pulchre auxiliatur pæonia herba ex mulso pota Datur autem ex radice ipsius scrupu lorum duorum, aut trium instar, item quinque folii deco-ctum magis proficit & erysimum, & serpyllum siccum, & medicamẽtum, quod ex hircino sanguine, & cicadibus cõ ficitur. omnia vero hæc etiam vesicæ calculos peculiariter confringere credita sunt. Compositorum quoque men tionem iam fecimus.

De calculis in vesica nascentibus. Cap. I.

EOdem modo calculi in vesica nascentes, quo etiam iis qui in rebus proueniunt, per circuitus infestant. Veruntamen vesicæ Calculi pueris magis quam vi-ris generantur, neque a tãta caliditate, sed materia potius crassiore, & ad gignendos calculos, prompteque ab insita caliditate concrescendos, idonea. Proinde crassitiei potius per extenuãtia occurrendum est, ne multa materia crassa cõgregetur, quam merito, parit colligitque, & voracitas inordinata, & commotiones corporis post cibum factæ.

Indicia calculi ex urinis.

Vrinæ crudæ & colore & subalbidæ conspiciuntur, sedi

mentum est arenosum & scabiei simile, præterea ægri naturalia scalpere, aut ea violenter, & sæpe distendere solent atq; tunc magis cum ad vrinarum excretionem vrgent.

Curatio.

Medicamenta igitur valida ad vesicæ calculos etiam antea sunt explicata, dicentur autem nunc quoque efficaciora adhuc. longoque tempore, & experientia prius inuenta & comprobata. Sanguis caprillus si extrinsecus illinatur calidus maxime confert, commodius autem est, si etiam super vesicam sanguinem imponas, longe vero optimum, si in calido balnei aere illinas, atque ita deliges. Valet autem ipsum non modo semel, sed etiam sæpe, & p interualla.

Scabiosæ uesicæ indicia.

Vesica scabiosa.

Scabiem vesicæ inde notato, quod furfuraceæ quædam particulæ in vrinarum liquore appareant, discernes autẽ eas ab iis quæ ex venis deferuntur. Etenim & venæ, nõnũquam etiam totum corpus, subinde tanquam scabiẽ quandam in febribus immoderatis, quas Causos dicũt sustinẽt ac efferuntur ex eis furfuracea. Si quidem igitur vrina tenuis substantiæ fuerit, & magnis acris, scito vesicæ scabiẽ esse. Curari debet purgantibus, & postremo siccantibus, vlcusque ad cicatricem perducentibus. Est igitur affectus difficilis & prope insanabilis, vt nullum aduersus ipsum valeat medicamentũ. Attamen auxiliari oportet, & non desperare, sed victu, medicina, & omni mõ succurrere cõuenit. Itaq; lac asininum continue datum, his admodum opitulatᵋ. Huius autem inopia, etiã caprillum datum, & potu & esu non solum, sed etiam cũ quodam frumẽtaceo, aut pane, aut similagine, aut libo suminali, aut halica, aut chidro. Prosunt his etiam oua mollissima, & peponum cucumerumque medulla. In cibo autem nuces pineæ recẽtes, vuæ passæ, & semẽ cucumeris, item quæ ex huiusmodi parantur, ita vt participent etiam anodyna, aut cicutam, aut opiũ propter immodicũ dolorem. Verum non vtendum est adeo frequenter anodynis, nisi pro virium ratione

Medicamentum ad scabiosos uesicæ affectus, difficultatem urinæ, & inflammationes efficax.

Nuces pineæ viginti, cucumeris satiui, seminis grana quadraginta, amyli, spicænardi, singulæ drachmæ, apii seminis drachmæ decem. In aquæ sextario nardus & apium concoquuntur, deinde decoctum miscetur prædictis. Dantur cochlearia duo.

De Diabete. Caput. 8.

Diabetes.

DIabetes appellatur, cum vrina immoderatius excernitur, frequenter simul atque potus assumitur, quale etiam Lyenteria affectis accidit, vt cibi excernantur, & ne paululum quidem in ventriculo euinci alterariq; & corpus nutrire possint. Quare aliqui non Diabeten modo affectum nominãt, sed etiam in vrinas profluuium, eo quod potus statim profluit. Quoniam vero immoderate ægri sitiunt, cum humidum omne excernatur, affectum etiam Dipsacum nuncuparunt. Talis igitur est, & variam appellationem sortitur. Fit autem ob retentricis renum facultatis imbecillitatem, & propter attractricis robur, quæ ob caliditatem non humores solũ venarum, sed etiam totius corporis immoderatius attrahere compellitur. Quapropter aduersus hanc quoque intemperiẽ pugnandũ est, atq; sic tota curatio tentãda, refrigerando quidẽ partẽ, & cõfirmando, contẽperando autẽ totum corpus, & humectando, quoniam id necessario siccum ob largam vrinarũ excretionem depræhenditur. Conuenit igitur potionẽ his ampliorẽ solita dare, vt neq; in totũ sitim fieri pmittamus, & cibi, qui difficulter conficiuntur, vt ne facile in vrinam cõuertantur, attenuẽturq;. Nã iecur calidius acriusq; euadens ventrem, sicciorem efficit, dum ciborum humiditatẽ attrahit, & exhaurit. Quare his necessario datur copiosios cibus, & crassus, vt perdurare possit. Itaque halica his aptissima, si cũ rosato, aut chrysattico, aut rhodomelo, aut hydromelo, aut modico Sareptino, aut Tyrio, aut Cnidio

ſumat. Ex oleribus intybi, aut troxyma, aut lactuca. inter carnes vulua, & omazum, pedes præſertim bubuli, aut roſtra. Ex piſcibus Iſicium, orphus, aut alius quidã dura carne præditus, item peponũ caro ſemine eiecto, & mala ad modũ dulcia. Fugere autem oportet ſalſa omnia, & acria nulluſq; in iuſcula cõiiciat, aut aniſum, aut cuminum, aut oĩno eiuſmodi aliquod ſemẽ, vel ea quæ vrinas prouocãt. Itẽ erinacium aſſumere cauendum eſt, aut amygdala, aut piſtacea, aut ficus ſiccas, aut palmulas, caſtaneas vero comedere alienum non eſt.

De ſeminis profluuio. Cap. 9.

Seminis profluuium accidit interim a copia ipſius facultatem retentricẽ in vaſis ſeminariis contentã grauante, vt ſemen non amplius retinere poſſit, interim ex ſeminis acrimonia, & tenuitate. Inquirendus igitur eſt & ſeminis color, & ipſius ſubſtantia, adhæc cauſæ prægreſſæ, tum victus, tum ſuperior vita. Si igitur venerẽ exercere conſueuerit, & crebriore vti concubitu, nunc autẽ continentius, & purius, innocentiuſque degat, ſine dubio a copia id ſuſtinet, dum particulæ illam ferre nequeant, Si aũt nihil tale fuerit, ſemen autẽ quod excernitur, bilioſius multoque acrius eſſe appareat, ſcito geniturã magis ob tenuitatem irritari, & defluere, magna autem ex parte etiã ob retentricis facultatis imbecillitatem ipſos comitatur.

ſeminis pfluuiũ

Curatio.

Cum igitur geniturae profluuiũ ex copia prouenit, omnino abſtinẽdum eſt copioſis cibis, præſertim qui generãt bilẽ & ampliores flatus, irritantq; materiã, vt pcliuius foras efferatur, Multa autẽ eiuſmodi ſunt tum inter cibos, tũ inter medicamenta, inter cibos quidẽ nuclei pinii, fabæ, cicera, bulbi, eruca, rapa, & præſertim ſemen ipſius potum quemadmodum & dauci maioris ſatiui ſemen, & menta.

Quæ medicamenta ſemen gignant.

Que geniturã augeãt.

Quæ inter medicamẽta ſemen gignũt, etiam ad vene-

rem incitant. Vrticæ ſemen potum, & coſtus ex multo venerem mouet, orcheos radix quam nonnulli teſticulū canis appellāt maior, potu libidinem promouet, item ſatyrium, & ſyncorum partes, quæ circa renes habentur, tanquam naturalibus arrigendis efficacia bibuntur.

Quæ ſiccent genituram.

Quæ ſic cent.

Hæc igitur eorum que ſimilia, vel in cibū coniicere, vel omnino bibere cauendum eſt, eſſe autem oportet, quæ naturali vi copioſioris ſeminis procreationi aduerſantur, ſemenq; potius extinguūt, ex quorum grege eſt viticis ſemen torridū, & nō torridū, nec non folia & flores ſubſtratu idem præſtare poſſunt, lactucæ ſemen ex aqua potū eadem efficere, & genituram cohibere ſolet, vnde etiam venerem ſomniantibus exhibetur. Similiter canabis quoq; ſyluatici ſemen geniturā deſiccat, ſi ſubinde potetur. Orchis quā nōnulli canis teſticulum vocant, minor radix, potu ſemen cohibet: plumbū lumbis impoſitum venerē ſomniantes iuuat, nymphææ radix, & ſemē veneris inſomniis opitulatur. Quibus autem immoderatius profluit, iis ex vino nigro auſtero pota prodeſt. Item periclymini folia, & ſemen geniturā deſiccant, ac nonnullos aiunt multo huius potu infæcundos fieri. In vniuerſum igitur refrigerātia & ſiccantia, in quibus & ſeminis copia, & facultas retentrix infirma, deligi debent cum in cibis, tum in medicamentis, vitari autem flatuoſa, quæ etiā calefaciant. Flatus expertia commendantur, quæ ſimul non valde calefaciunt. At ſi tenue & acre ſemen eſſe contigerit, danda quidem ex prædictis medicamentis quæ refrigerant ſiccantque, maxime vero cibus obſeruandus eſt. Nam hi contemperantia refrigerantiaque & balnea temperata requirunt, vt genitura ſenſim craſſior, & temperata reddita, non amplius effluat. Rutam quoque cum calida, ſit geniturā craſſam reddere compertum eſt. Quare etiam ad continua veneris inſomnia, & ſemen conſumendum proficit, & tota ipſius ſubſtātia, non ſolum temperamento peculiariter ad hoc valet.

De priapiſmo. Cap. 10.

Priapiſmus.

EA dem etiam in Priapiſmo laborantibus tentanda ſunt abſtinendũq; a cibis calidioribus, qui materiã in ſpiritus reſoluunt, & aperiunt arterias tendentes in pudendũ, quod fiſtuloſum exiſtit, & ſpiritibus, qui ipſum diſtẽdere & inflare poſſunt, ſuſcipiendis aptum, Quare nõ ſolũ calefacientibus, vel etiam viſcoſum humorem parientibus, aut multi ſeminis efficacibus ægrum abſtinere conuenit, nec nõ omni ſpectaculo, turpi conſuetudine & imaginatione, vt omnis motus qui naturam ad memoriã renouandã incitare poteſt, vndiquaque circũcidatur, Multi igitur hoc cum obſeruaſſent, in totũ affectu liberati ſunt. Qui vero præter victũ calidum humidumque, quo ſemen rurſus gignebatur, etiam a turpibus deſideriis nõ ceſſarũt, hi quoque poſt mortẽ, rectam intenſamque habere particulam depræhenſi ſunt. Itaque ceratũ roſaceum cũ aqua frigida, & paulo aceti ſubactum his auxiliatur. Valde autẽ frigida, præſertim quæ aſtringunt, & torporem inducunt cauere oportet, ne affectus difficilis ad diſcutiendum reddatur. Bibant vero, quæ geniturã infirmare poſſint, præſertim nymphex ſemen & radicem. nam naturali vi his aduerſari non ſolum temperamento quodam, ſed etiã tota ipſius ſubſtantia obſeruatum eſt. Motu vtãtur ægri, & frictione partium ſuperiorum, item alterius, & ſphæra exerceantur, quo materia in diuerſum retrahatur, & ſpiritus flatulentus digeratur.

FINIS LIBRI NONI.

CAPITA LIBRI DECIMI.
& appendices.

ALEXAN. TRALLIANI LIBER DECIMVS IOANNE GVINTERIO ANDERNACO INTERPRETE.

De Colico affectu. Caput. I.

GRAVIS Quidam morbus, & dolorificus Colicus affectus existit præterea etiā difficulter internosci pōt. Ac quod quidē vehemētes cruciatus inducit, merito id plenio ri intestino, quod Colū dicitur, accidit, quia densum sit, crassum, & neruosum, ac nihil q̄d in illud confluit, facile discuti possit, quēadmodū in tenuioribus intestinis. Aegre vero internoscitur rursus, eo q̄d aliis etiā particulis eiusmodi accidētia, cuiusmodi colo dolētibus, eueniāt. Ne igit in curatione quispiā aberrādo fallatur, necesse ē nouisse nos, & prius discernere, colū ne sit, q̄d afficitur, an alia quedā particula, & qui in eo affectus contingāt, & quomodo singuli priuatim debeāt internosci. Neq; n. vnus quidā affectus in eo cōstituitur, sed multi & diuersi. Nā huiusmodi morbus ex frigidis humoribus, & biliosis, vel pituita in substantia ipsius prouenięte aut aliūde influente, item ob inflammationē: sicci stercoris

Hic liber nonus est i codice greco i presso.

Colicus affectus

retentionem, flatuum copiosiorum crassorumque peruica ciã, & ob alia infinita, non modo primario affectu, sed etiã vicinarum ei particularum consensu generatur, nempe ve sicæ inflammationem experiuntis, renum, iecoris, lienis, septitransuersi, ventriculi, & ilium. Verum alui & intestinorum retentiones consortii lege incidentes Colicos affectu nominare non conuenit, quorum vbi de Ilio, quod nonnulli etiam Cordapsum appellare, cõsueuerunt mentionẽ faciemus. Nunc enim institui morbos, qui primario affectu in ipso solo constituuntur persequi. Quoniã vero affectus qui colo & renibus dolentibus incidunt, magnam habent similitudinem, vt nonnunquam etiam eruditi medici in discernendis ipsis laborent, necessarium est de hoc primũ tractare, quomodo sane inter se respondeant, qua autem re differant, vt discreto, ac notato vtroque affectu nullum in curando errorem committamus.

Quomodo Colicos a Nephriticis discernamus.

Colicia Nephriticis discernũt

Primum sane Colicis dolores magnis continui, & validiores quam Nephriticis incidunt, deinde etiam vomitus copiosiores, magnis continui, & pituitosi, item venter his multo magis quã Nephriticis astringit, vt neque flatus omnino transire possit. Non enim dolor circa ipsum colum modo in eo affectu excitatur, sed etiam alias vicinas particulas compræhendit, interdum vero totum quoque ventrem, quod in Nephriticis non accidit. Nam dolor in ipsis incitatus non alios atque alios locos inuadere conspicitur. Quapropter manifesta etiam hinc differentia, quam cum Nephriticis habent, esto. Cæterum vrinæ simul crassiores quidem in colicis, aquosæ vero in Nephriticis per initia videntur processu autem temporis arenosæ, quod in colicis non accidit. Adhæc in Colicis quidem simul atque ventrẽ excernere cõtigerit, protinus etiam dolor conquiescit qđ in Nephriticis non comitatur, sed etiam post excretionem nihil minus remanere videtur. Atque hoc sane modo ipsi discernuntur, conuenitq; vt animaduertentes ea, & accu-

rate

rate internoſcentes, ita ad curationem perueniamus. Nam ſi in tantis affectibus temere medicamenta adhibere audeamus, maximorum malorum, interdum etiam mortis autores erimus. Cognoſces autem hoc pacto, qui Colo quoq; diuerſis rationibus incidunt.

De Colico dolore ex frigido humore contracto.

Colici ex frigido humore.

Cum igitur frigidus morbus exiſtit, aut pituita inteſtino inſidet, grauitatis circa ipſum ſenſus oboritur, ægri citra febrim degunt, & ſtercus ipſis cum excretum fuerit, bubulo ſimile videtur, non ſubſidens in matula, tanquã a ſpiritu geſtatum, ac plærique ipſorum humorem excernunt pituitoſum, & potius vitreum Hæ ſane ipſorum ſunt notæ. Cæterum cauſæ etiam prægreſſæ adhuc firmiorem exhibebũt tibi internotionem. Nã magna ex parte præcedit ipſos continuus frigidorum ciborum, & potionum, balneorũq; intempeſtiuorum vſus, nec non ocium & repletio. Hæc ſane notatio eorum eſt, qui ob frigidam intemperiem Colico laborãt. Deinceps autem de victu ipſorum, totaq; curatione pertractare oportet. Panis itaq; his aptiſsim⁹ eſt ſiligineus, qui ex iure radicis, apii, vel anethi, vel cumini, vel aniſi coquatur, recipiatq; vini modicum, quod tenuis ſit ſubſtãtiæ. Nam dulcia omnia & aſtringẽtia multa, aduerſiſsima ipſis ſunt, & nocentiſsima. Noui autem me panem ex condito, quod plurimum piperis haberet, exhibere iuſsiſſe, ac maximum attuliſſe iuuamentum.

De oleribus.

Ex oleribus eſſe ipſis conducit, apium, & porrorum coctorũ capita. Salutaris his eſt etiã caucalis, & paluſtris aſparagus, item porra valde copioſa. Norunt autẽ hoc omnes, & ipſa edocti experiẽtia, non paruam ex ipſis vtilitatẽ prouenire, atque ideo vulgus quam primum dolorem aliquẽ in ventre percipit, ne interrogans quidem medicos, ſtatim hæc offert, præſertim agricolæ loco maximi medicamẽti hoc cibo vtuntur.

De auibus.

Ex auibus colũba, perdix, & gallina cohortalis cõuenit, breuiter quæ nõ ſunt excremẽticea, nec pinguia, ea medio criter eſſe cõuenit. Habeat autem horũ ius aniſum, aut cuminũ modicũ, aut porrũ, aut apiũ incoctum, aut piper.

De piſcibus.

Piſces proſunt ſaxatiles, qui & ipſi ſemen aliquod flatibus digerendis idoneum adiectum habeant. Si vero etiam cum alliis libenter ægri aſſumant, permittendum ipſis eſt. Hoc.n. modo alimentum ex eis, prouenięns, a flatibus alienum, & minus noxium erit.

De carnibus.

Carnibus ſi fieri poteſt, donec in totum curati fuerint, abſtineant, ſimiliter etiam leguminibus. Ptiſanam vero ipſos aſſumere alienum non eſt, vbi aliquod ſemen flatibus diſcutiẽdis efficax ſimul cõcoctũ fuerit, vt radix apii, aut coma porri, aut pulegium, aut origanum, aut aniſum, aut piper, aut amygdala. Vbi enim ſic coquitur, vim refrigerãdi amittit, diſcutiendi autem flatus, abſtergẽdiq;, & extenuandi largius excrementa aſſumit.

De bellariis.

Inter bellaria conuenit his amygdala aſſumere, præſertim ſuccum ipſarum, adiecto paulo mellis, & piperis. Sic enim craſſa viſcoſaque recrementa magis adhuc extenuari poterunt.

De uino.

Vinum ſit album, quod facile in corpus diſtribuat, aſtrictionis expers, deturq; potiſsimũ, quibus flatuũ copiã vehementem dolorem excitaſſe cõſiderauerimus. His enim, enim, etiam ſi ipſum meracius exhibeas magis opitularis.

De uinis factitiis, quæ propomata dicuntur.

Ex factitiis vini, quæ propomata appellant, præſtantiſsimũ eſt, conditũ, & Apiatũ, aut Aniſatũ, aut Liguſticatũ, aut Abſinthatũ, aut Citratum, aut Maſtichatum. Omnia enim hæc ob frigidos humores dolentibus mederi poſſunt.

De balneo.

Cõtinua dulcis aquæ balnea nihil adeo doloribus ex frigiditate, aut craſsis humoribus excitatis cõferunt. Nam huiuſmodi aquis illi mitigantur tantum, non curãtur. Didicimus autem dulcium aquarũ facultatem refrigeratoriam qualitatem, & humectãtem potius obtinere. Quare etiam aer calidior præparari debet, & calentis aquæ ſolium, item affecti loci calidioribus vnguẽtis illiniri, aut anethino, aut gleucino, aut Martiato, & ſuperinſpergi nitrum, aut ſinapi parteſq; affectas, & totum corpus ſenſim perfricari decet. Sin autem oblectentur ægri, permittendum etiam, vt marmoribus ignitis foueantur, nam hoc faciendo, & iuuantur ſimul & leniunt dolores. Quod ſi in naturalibus quoq; aq̃s lauare velint, magis adhuc curantur, & in totum conſaneſcunt, præſertim ſi fuerint ſulphuratæ, & bituminoſæ, ac vt ex eiuſmodi aquis bibant, ipſis cõcedendũ. Habent enim vim abſtergendi & expurgandi, ſi quid viſcoſum tum ventriculo, tum inteſtinis infixum depræhendatur, ac ſubinde reſtituunt, totumq; morbum prorſus perſanant. Tantum de victu dictum ſit, putoque hæc ipſa omnibus prudẽtibus ſufficere. Si enim quippiã a nobis quoq; ex prædictis omiſſum ſit, licebit facile ad ſimilia medicamẽta trãſire. Dicam⁹ aũt deinceps etiam, quæ auxilia lõgis experimẽtis affectũ iuuare, lenire, & in totũ curare poſſe nouerimus.

Fomenta.

Itaq; fomẽta in frigidioribus longe ſunt accommodatiſſima, quæ ex ſale, milio, & ordeo parant, in quibus aũt nõ adeo opus eſt diſcutere, & ſiccare, his cõueniunt etiã ſacculi ex furfuribus. Verũ in qua aqua furfures coqui debẽt, anethum prius ebulliet copioſius, chamæmelum, althæa, pulegium, lauri & baccæ, & folia, artemiſia, ſampſuchus, & ſi quid aliud his ſimile inuenitur. Adiiciẽdum igitur coctioni etiam chamæmelinum, aut anethinum, aut cyprinũ oleũ. Atq; his ipſis loca dolentia inungi debẽt, ſalutare enim eſt. Cæterum iuuat ipſos maxime etiam vnctio ex Pentamy-

rio, aut Martiato, præterea magis ex eo quod vocat Pisselæum, quo etiam rustici apud nos vtũtur, & valde iuuantur. Oportet autem non solum pubem & lumbos inungere, sed etiam tomentũ eo repletum ano demittere, ac multos hac ratione vsos celeriter sanari, non solum viros, sed etiam mulieres, & pueros nouimus. Alexandrini raphanino oleo vtuntur, & multum adiuuantur. Scire autem licet, nisi dolores fomentis adhibitis discutiantur, non diutius calefacere oportere, neque vehementioribus vti fomentis. Quippe humores magis siccantur, viscosiq; fiunt, flatulentos spiritus & distensiones pariunt, multoque vehementiores adhuc dolores efficiunt. Quod autem largius calefacta spissescunt, sal, nitrum, alumen, aliaque multa testãtur. Itaque si dolores calefaciẽtibus nõ soluuntur, sed inualescunt, tunc vehementioribus quidem fomentis abstinere, iis autẽ quæ viscosa, & crassa recrementa extenuant repurgantq;, vti conuenit. Probantur in his quæ ex euphorbio cõficiuntur, etenim nisi aliqd ex his quæ celeriter penetrare queãt, admisceatur, periculum est, vt quippiã possit quod datur, efficere. Multa igitur, sunt, quæ id præstare queant, sed nullum adeo, vt catapotia, quæ a nobis ad hæc parari solẽt, ac in Ilio me vsum noui, laudemq; reportasse. Habet aũt scriptura ipsorum in hunc modũ. Aloes, euphorbii, granorũ Cnidiorum carnis, scammoniæ, singulæ vnciæ. Ego aũt sic vsus, id quod volui, sum assecutus. Dẽtur scrupuli duo, aut plures, quidã adiecerunt, etiã agaricum, atq; ita exhibuerunt. Horum compositio in eum modum habet. Aloes, lachrymæ scãmonii, singulæ semunciæ, agarici scrupuli quatuor, granorum Cnidiorũ carnis scrupulis tres, euphorbii scrupuli octo, absinthii sũcco excipiãtur. His eorumq; similibus vtẽdum est etiam in frigidioribus temperaturis, & in quibus multa pituita intestinis cõtenta, tum dolorem, tum alui retentionem efficit. At per initia purgãdi ipsi nõ sunt, verum vbi humores prius extenuatos dissolutosq; senseris & nullam amplius inflammationem intestina vrgere. Ita enim illis vsus nõ erraueris, neq; metues vllum periculum

futurum, materia iam cōcocta, & ad euacuationē idonea. Qui enim ausi sunt humores dum crudi sunt, aut inflāmatio Colum exercet, purgare, vel efficacibus vti, hi ignorant se ægrotantibus autores fieri, & periculorum, & mortis.

De insessibus.

Aquæ insessus optimum est horum remediū etenim affecta mitigat curatq́, præsertim si aliquod semen, aut herba flatibus discutiendis efficax simul incocta fuerit, vt apium, anisum, cuminum, althea, lauri folia, ruta, sampsuchus, & arthemisia. Ita enim si aqua ꝑparata fuerit, ad omnia vtilis erit, siue alueo insidentes ægri superfundi velint, siue in solia descendere possint.

De epithematis.

Post fomenta, superfusiones, & inunctiones, confert tandem his etiam epithematū vsus, ex quibus est Diamelilotu dictum, Diaspermaton, Diasampsuchu, atque his magis Polyarchium. Hoc autem in calidioribus tēperamēto vtendum est, non mero, sed diluto, cui cerati modicum & chamæmeli sit adiectum. Ita nāq́ intolerabilis ipsius acrimonia, blandior temperatiorq́ euadet, & in totum multo vtilius medicamentum reperietur.

De iniectionibus.

Iniectionibus quoq́ si dolor perseueret, vti necesse est, vbi mediocris quidem vrget, simplicioribus, sin validior, iis quæ magis adhuc lenire, & humorē infixum extenuare possunt. Simplicius igitur est oleum ipsum per se calefactū, vbi autem semen aliquod ad flatus efficax, & adipem anserinum receperit, blandius existet. Parabitur autem ipsum hoc pacto. In oleo tenui semina quædam flatibus discutiendis apta, vt anisum, apium, cuminum, aut feniculum, & his similia, coquito, deinde vbi oleum per linteolum colaueris, adipem anserinum salis expertem in eo liquato. Huius aūt inopia, etiam gallinaceo ei mixto, iniectione sic vti alienū nō est. Agitetur oleum rutæ ramusculis, non modo semel, sed etiam iterū, & tertio. Quod si dolor remanet, validius

quoq; medicamentum adhibere oportet, ex quorum numero est etiam, quod succis herbarum conficitur, habet autem in hūc modum. Fœnugræci, sertulæ campanæ, aneti, altheæ, seminis lini, ordei torrefacti, chamæmeli sicci, pulegii, singulæ libræ. Herbis in ollam recentem, aut in cacabū coniectis, aquæ sextarios duodecim misceto, ac vbi diebus quīdecim macerari sciueris, sic ipsa coqui curato, deīde succis percolatis, herbisque proiectis sumito succi libras duas, adipis anserinæ, medullæ ceruinæ, styracis, mādragora succi, butyri, terebinthinæ, singulorū vncias sex, thuris masculi, alterci seminis, aloes, cyclamini succi, singulas vnc. Parato quemadmodū decet, & seruato, vbi vsus postulat, medicamenti cochlearia duo, aut tria oleo anethino mixta iniicito. Siue enim inflāmatio quæpiam fuerit, siue humor qualiscunq;, hunc adimit, & subducit, doloresq; excindit.

Alia uehementer generosa.

Impr. græcus vn. quatuor ī alio vna.

Aloes, castorei, singulorū * vncia, cyclamini succi recentis semuncia, opii tantūdem. Parato vt dictum est. Cum autem vsus postulat, cum oleo anethino etiam adipis anserini paululum iniicito. Validum est medicamentum, ne cōtemnas propter simplicium vilitatem.

Alia ad uitreos frigidosque humores efficacißima.

* Impr. īn alio sex.
* Impr. cētum.
* Impr. tres.

Terebinthinæ, medicamēti Diachylu, butyri, castorei, latioris cumini, singulorū vnciæ sex, basilici vnciæ duæ, * baccæ lauri * quinquaginta, allii spicæ tritæ & læuigatæ * totidem, rutæ manipulus: olei cyprini libræ quinq;. Simplicia quidem hæc sunt, conficiantur autem in istum modum Cyprinum oleum, & Sabinum in cacabum mittito, & admixto eis vini sextario, castoreum, latius cuminum, baccas lauri, alliū, & rutā vsq; ad dies tres in eo macerato, & post hæc lento igne coquito, donec vinum absumptum fuerit. Vbī aūt ab igne sustuleris, oleum percolato, deinde accepta, terebinthinā, basylicum, butyrū, & medicamentum Diachylu sensim calefacito, quousque misceantur, deinde vase reponito, ac vtitor, cochlearia duo, aut tria cum modico adi-

pis ex eo capiés. Mirabile est auxilium, vt quod dolores vehementes admodum etiam mitiget, præterquã ꝙ nihil habet torpori inducendo accõmodatum.

Aliud præstantius enema, crassos uiscososque humores purgans, recipit.

Aristolochiam rotundam cõtusam, salem torrefactum, & læuigatum, meu herbam, ipsam quoq; cõtusam, oleum fœnugræci, oleum rutaceum, oleum anethinum. Ad herbarum autem cochleare vnum, etiam salis tantundum in oleum coniicies. Hoc admodum pituitam soluit, & nõ modo Colicos, sed etiam Ischiadicos strenue iuuat.

Alia iniectio ileis quoq; efficax.

Nitri Alexandrini instar semũciæ, vel etiam ampliori, oleũ & aquam calidam admisceto. Oĩa permixta heminæ mensura iniicito, ac miraberis quomodo excernat quodcũq; inuenerit stercus durum, siue viscosum crassumq; humorẽ pituitosum, intus contentum. Ego etiam in Iliosis ea vsus sum, ac succesit, vt omnes simplicitatem & efficaciam medicamenti admirarentur. Alia admodum benefaciens.

Styracis, castorei, myrrhæ, opii, singulæ vnciæ. Oĩbus mixtis cũ vsus postulat fabæ Aegyptiæ magnitudinem capito, & cũ oleo rutaceo, adipeq; modica iniicito. Hæc etiã somnum cõciliat, & vehementes dolores, si quid aliud, mitigare põt, pluribus ipsam experimentis probaui.

Quæ per os dentur etiam iis, qui ex frigido, & pituitoso humore dolent.

Colerũ remedia p os data.

Qm̃ autem multi per anum curari nõ sustinent, partim metu, ꝑtim etiã præ multo dolore erubescentes, necesse est his potui exhibere, quæ ad Colicos dolores facere credunt. Multa igitur ab omnibus veteribus ꝓdita sunt, quorũ autẽ nos quoq; experientiã habuimus optime valentium, horũ omnium scripturas vobis exponã, a simplicioribus, & quæ ad mediocres dolores facere inscribuntur, auspicatus.

Simplex medicamentum usi compertum.

Marrubii herbæ decoctũ potui cũ mulso dato, aut bac-

cas lauri læuigatas nouem, aut quatuordecim, & cortice bene detracto, ex vini cyathis tribus propinato, vsu approbatum est.

Aliud quod etiam Nephriticis confert.

Ex rhami foliis succum extrahito, ac in vna succi misturam grana piperis septem, aut nouē indito, mellis cochlearia duo. Tepida ægro in balnei solio potioni dato, ac miraberis, quomodo post exiguum tēpus æger dolore liberetur. Hoc etiam ad Nephriticos valet, qui laborant obstructione, aut Calculo, aut crassiore humore. Polii decoctum ex vino bibendum dato, similiter etiam hyssopi, & dictamni, item petroselini & anisi conducit.

Aliud ualde generosum.

Origani scrupulum dato ex vna mistura Ascalonitis, aut alterius vini tenuis. Cōprobatum est auxilium, multos magnis doloribus liberasse.

Aliud & ipsum ualde bonum.

Castorei partes duæ, origani pars vna. Datur febri carentibus ex mulso, febricitantibus autem, ex mulsa.

Aliud ad idem.

Feniculi seminis, anisi, spicæ nardi, singulæ vnciæ, apii seminis, ameos, casiæ, singulæ semunciæ. Hoc & Nephriticis, & Colycis, & Hydropicis salutariter datur.

Aliud præstantißimum etiam ad aliud efficax.

Cardamomi interioris seminis * vncia, amomi vuæ vn. spicænardi, feniculi corticis, aut foliorū papaueris albi; costi albi, nardi Gallici, piperis albi, cumini Aethiopici, mētæ siccæ, seminis asari, singulæ vnciæ, myrrhæ troglodytidis drachmæ quatuor, scammonii totidem, mellis despumati quod satis ē. Mixta excipito, datoq; nucis auellanæ magnitudinem Arquatis enorandam. Colicis aūt cum hydromelitis frigidi cochleariis duobus. Scire licet medicamenti pondus non solū nucis auellanæ, sed etiam iuglandis instar dandum esse, præsertim Iliosis, & qui seipsos propter immode

* Impr. vn. quatuor, in alio vna

ratos dolores huc & illuc proiiciunt. Vt autem semel dicã, in quibus vires robustæ sunt, & dolor vehemens vrget, nihil reueritus cum fiducia etiam maius quã nucis auellanæ põdus dato. Nihil enim habet quod torporem inducat, vt Philonium, & alia quædam antidota, sed quia noxium humorem purgat, & subducit, doloris mitigationem cõciliat. Item Theriaca antidotum ad dolores ex pituita, & vitreo humore nascentes, magnifice facit. Datur auellanæ modo ex mulsa. Ego subinde cum in his illã obtulissem, successum cõsecutus sum. Sinautem quis eam etiam per interualla semel mense bibat, sanus ex toto euadit, & in posterum malo non tentatur. At Philonium antidotum dolores sane ex frigida causa contractos mitigat, non medetur, biliosa aũt, & cacochymia quæ humorum prauitas est, affectos non solum lenit, sed etiã maxime iuuat, si modice exhibeatur, & pro virium ratione. Præterea Marcellium antidotum præterquam quod magnã torporis inducẽdi vim obtinet, dolores sedat, scriptura ipsius ita habet. Croci drachmæ ✻ decem, sulphuris viui ✻ sex, opii drachmæ sex, cinamomi drachma, piperis a bi drachmæ viginti, mellis Attici quod satis est, dato nucis auellanæ magnitudinem ex aqua calida. Hæc de enematis & antidotis interprætatos, cum multa eorum opio, atq; aliis torporem inducentibus constent, necesse est etiam de his tractare, quando, & quomodo, & in quibus ipsis vti oporteat.

Antidotũ Marcellium.

✻ Impr. sex.

✻ Drach. duę i alio sex.

De *anodynis enematis, pastillis, & antidotis.*

Torporem facientia medicamenta, quæ & ex opio & alterco componuntur, non temere admouere properandũ est: verum, siquidem humores qui dolorem pariũt, tenues & acres fuerint, cum fiducia adhibere oportet, nullam inde noxam fore suspicãtes, sin autem crasi sint, & viscosi, torporem inferentiũ vsus vitari debet. Etsi enim doloris eam leuationem adferre videantur, tamen efficiunt, vt dolor postea diutius permaneat, putoq; bona ratione ipsa nõ cõferre. Nam cum meatus ex medicamẽtorum quæ torporem

faciunt, frigiditate condensentur, cõstringanturq́, & recrementa spissescant, necesse est etiam totum affectum magis adaugeri, & ad discutiendũ difficilem reddi. Multi igit cum in eiusmodi affectibus ea iterum, atq́ tertio dedissent, effecerunt vt partes læsæ emorerentur, resoluerenturq́ interdum vero etiam mortẽ omnino induxerũt. Propter hæc omnia, vt dixi medicamẽta torporem faciẽtia temere Colicis ex frigida intemperie infestatis offerre properandũ nõ est, nisi magnus quidam dolor & vehemẽs, qui syncopes periculum minetur, id nos facere compellat. Si igitur vires tibi robustæ appareant, & dolor grandis admodum vrgensque, tunc solum exhibere, idq́ semel oportet. Nam calidiore temperatura præditis, & ob tenuem acremq́ humorẽ dolentibus, torporem excitãtia medicamẽta, præterquam quod nihil nocent, adhuc etiam magis opitulantur, dum tenuem, acrem, & biliosum humorẽ crassum reddũt, ad concoctionem perducũt, ad bonamq́ tẽperiem conuertunt.

Narcotice quãdo dãde

De uomitu.

Vomitus ob frigidum humorem dolẽtibus vtilissimus est, præsertim qui a raphani radicibus, item cibis salsis, dulcibus, et copiosioribus petitur. Simul.n.cum vomitu etiam si quid viscosum est, crassum, & pituitosum, educitur, nec sinit copiosum collectum rursus intestinis influere, qui aliorum iterum dolorum autor fiat. Oportet autem non solũ in ipso morbo vomitum ciere, sed etiam quando cõquiescit, id faciundum est.

De Synapismo & dropace.

Synapism⁹ et dropax

Similiter & cutis vellicatus cruentationesq́ sinapi excitatos, & Dropacismos conuenire arbitror, præsertim in tali morbo iam inueterato. Nã cum affectas partes calefaciant, si quis per interualla ipsis vsus fuerit, recrementa in extimã cutẽ eliciunt. Sin autem pustulas exiguas, & bullas aquæ plenas, quas Psydracia Græci appellant, fieri contingat, terreri nõ debes. At diuturnos affectus, & perseuerãtes, iis potius solui medicamentis accidit, quæ violentiora esse videntur.

Hæc autem non in accessionibus, sed interuallis magis præseruationis gratia adhibere conueniebat, ne permittant adhuc ægrum ad affectus admonitionem reuerti.

De motu.

Motus quoq;, & omnis exercitatio insigniter iis conferunt, qui diutius tali morbo laborarunt, & frequentius eo corripiuntur, siue pedibus, siue per equum, siue etiam nauigio mouere corpus velint, item palæstra, & toti⁹ corporis perfricatio, lociq; mutatio, & longa peregrinatio. Hæc.n. omnia extenuant, discutiũtq;, & totum corpus excrementis liberum reddũt, vniuersum habitum corroborantia, vt in posterum affectæ partes frigidum humorẽ colligere nequeant, imo neq; aliunde influencẽ prompte in se recipiãt.

De Colico dolore ex flatibus contracto.

His igitur qui ob copiam flatuum cruciantur, cõgruunt fomenta, quæ ex milio, & furfuribus modicé adhibentur, quæ oleis tenuibus, & calidioribus, adiecto aliquo flatib⁹ discutiendis medicamento, vel semine cõstant. Nam horũ aliquo per aluum indito, statim flatuum copia erumpit, & dolor inde conquiescit. Maxime vero iuuat ipsos etiam cucurbitula bene grandis circa vmbilicum admota, vt nonnulli curationis celeritatem admirati, cogitarint magia quadã, & non ratione artis leuationẽ doloris ipsis obtingere. Constat autem etiam in hoc victum calidiorẽ magis adhuc præponendum esse.

De Colicis, qui ex stercoris duri obstructione dolent.

Eos vero, qui ob stercoris duri obstructionẽ Colico dolore vexãtur, multo hydrelæo potissimũ, & mulsa curare, atque eadẽ propinare ipsis conandum est. Ita nanq; stercus, quod exiccatum iam induratumq; fuerit, ex continuo iniectionum vsu humidũ euadens, ad infernas partes delabi, & excerni põt. Ac omnem victũ humidum his conuenire notum est, maxime eũ qui ventrẽ subducere credit. Itaq; alypias herba oleribus incocta, similiter partheniũ mirabiliter aluum subducere vidẽtur, itẽ veteri galli ius. Oportet autẽ

vētre ipsius explicato, saleq; & anethi coma repleto, coniectum in aquam copiosam tamdiu decoquere, donec admodum dissoluatur, & intabescat. Si vero cum eo quoq; polypodii vnciam coxeris, ius magis adhuc aluo ducēdæ erit, si vinum etiam, aut mulsum adieceris, multo ipsum suauius, & ad alui deiectionem efficacius reddes. Quoniam vero nō nulli vsi sunt etiam folle fabrili, & catapotiis ex plumbo factis, (nihil enim assumptis antidotis & iniectiōibus magnū quid præstare potuerunt) necesse est de hoc quoq; nonnihil dicere. Nam si citra inflāmationem præcellētem frigidus Colicus, Ileosusq; affectus sit, tūc curatione per vtrem vtendum est. Sin autem inflammatione prægressa astrictio alui oborta sit, hæc curādi ratio præterquam quod nihil iuuet, maxime etiam nocebit. Accommodetur vero vsus ipsius in hunc modum. Canalem medicū folli fabrili adaptato, & cum hoc feceris, ipsum aperito, quousq; totum spiritu repletum conspexeris, atq; tunc demum spiritū emittito, vtre compresso. Posthac ex momento nitri, & hydrelæo clysterem mox iniicies. Nam omnia quæ in vētre, & in testinis cōtinentur, vna cum clystere euacuabuntur, vt admireris, siue sterc⁹, siue humor, siue spiritus flatulētus fuerit id q̄d inclusum erat. Pari modo etiā catapotiis ex plumbo vti licet, sed cum nulla inflāmatio festat, præcipue inter initia. Nā progressis iam diebus aliquot, & laxa quadā mollicie, concoctioneq; apparente, meo iudicio etiam catapotia ex plumbo, & quæ euphorbio constant, tunc dari poterunt, & obstructionem pulchre discutere.

De Colico affectu ex calidis, & biliosis humoribus nascente.

Cum hactenus de Colico dolore ob flatuum copiā contracto, item de eo qui ex frigidis & crassis humoribus prouenit, tractauerimus, iam tandem etiam de iis, qui ob biliosos & acres humores hoc morbo corripiunt, agem⁹ exorsi hic quoq; ab ipsorum internotione.

Notæ colici doloris ob calidos biliosósq; hūores excitati.

Nosces rursus Colicos cruciatꝰ ex calidis, biliosis, & acribus humoribus concitari, ꝙ interna morderi, exuri, & lancinari videantur, itē quod lingua arida sit, & sitis, vigiliæq; vrgeāt, & singulis diebus magna ex parte accessio inuadat vrina sit acris, & quæ per aluum excernūtur, biliosa, copiosaq;. Adhæc quod cibis calidioribus, potionibus, & medicamētis ægris magis irritentur, & plures ipsorum non sine febri agāt. Tales igitur notæ Colici affectus ob biliosos & calidos humores ꝓuenientis habentur. Curare aūt contrariis nimirū conuenit, quæ refrigerare & humectare possint.

Curatio Colici affectus ex calidis biliosisq; humoribus orti.

Cremor ergo ptisanæ, si per se offeratur, nullam habēs mixturā, aut porri, aut copiosioris salis, his est vtilissimus. Nam absq; sale calorem refrigerare, & biliosum abstergere, si quid aliud, potest, præsertim copiosior, & sæpe exhibitus, adhæc ouorum recens positorū lutea assumpta.

De oleribus.

Olera his cōmodissima sunt, si & cocta, & non cocta exhibeantur, his adhuc magis lactucæ grādes, & auctæ, si probe refrigeratæ exhibeantur. Dari autem debēt hæc iis potissimum, quos vigiliæ vrgent & calidiore temperamento præditis, & ætate vigentibus. Porro omne pomum, quod refrigerare & humectare potest, his datur vtiliter, nec vlla suspicio est ægros hic offensum iri. Cucurbitam vero solā metuere oportet, eo quod ipsa naturali quadā vi Colo aduersetur, vt omnes testantur. Ergo itaq; noui non solū iuniores, sed etiam senes paucis diebus huiusmodi victu curatos fuisse. Adhæc frigida aqua vsus sum, in quibus vires robustas, & principales particulas illæsas depræhendi, ac scio leuasse me omnino dolorem, & totum morbū ne amplius reuerteretur, ꝓhibuisse, idq; cum æger antea crebris accessionibus corriperetur. Illi vero potissimū immunes ab accessione postea manserunt qui præterquam ꝙ vino abstinerent, etiam ab acribus omnibus in posterum se cōtinebāt,

perseuerabantq; aquæ potionis, & victus refrigerātis vsu. At in quibus, aut principalis Particulæ inflāmationē suspicatus, aut vires infirmas esse, aquam frigidam dare metui. In his etiam rosaceū copiosum, ac refrigeratum, per inferiora me iniecisse noui, ac plurimum profuisse. Adieci etiā subinde adipem anserinum, ac præsidiū attulisse sensi. Porro ob bilis acrimoniam & immoderatā rosionem, nec non ramentosa, quæ per aluum excernuntur, probe facit etiā cremor ptisanæ vna cū chamæmelo iniectus, & lutea ouorum simul cum rosaceo his per aluum indita.

De *piscibus*.

Ex piscibus sumi debēt duriore carne præditi, vt ceris, orphus, glaucus, scorpius, caris, coxyx, sæpiæ & lolligo.

De *testaceis*.

Ex testaceis, pectines, ostrea, cochleæ marinæ. Vtilis ipsis etiam erinacius existit, vt qui præterquam q cōtemperet, refrigeretq;, præterea etiam stomacho gratus est, aluūq;, & vrinam mouet, quibus nihil est præstantius.

De *carnibus*.

Ex carnibus potissimū dare cōuenit, quæ difficulter conficiuntur, vt pedes bubulos, & ventriculum, item suū vuluam, & vngulas probe coctas refrigeratasque.

De *fructibus pomaceis*.

Inter fructus, melopepones oībus aliis pomis præferēdi sunt. Ne āt os vētriculi subuertat, miscere ipsis aceti paulū oportet, cū assument. Adhæc aliud quoduis pomū a flatib9 alienum, & dulce modice voluptatis gratia sumere alienū non est. Ex placentis, aut bellariis nihil prorsus offerri iis debet, qui a bile roduntur, & Colico dolore cruciantur.

De *balneis*.

Balnea dulcis aquæ his adhibeātur, præsertim ætate vigētibus, & calidiore temperamento præditis. Sit autem aer temperatus, & calidæ aquæ solium. Cæterum partes quidē affectæ vngantur chamæmelino, totum vero corpus hydrelæo. Cauendum aūt, ne oblinātur nitro, aut sampsucho

vel omnino acri quodã, vel calido, item ne affecta pfricentur, fomentisq; obducantur, & salsæ aquæ, aut nitrosæ, & in summa naturalium aquarum vsus vitari debet. Reuersi a balneo, nõ statim vinum ægri bibant, sumant autem cremorem prisanæ, aut aquam tepidam, in medio vero cibi si velint, recentatam dictam bibere ipsis permittendũ, ipsamque aquam frigidam, ac potu eius iuuãtur. At vino si in totum abstinere possent, vtile esset, sin autem nolint, eo quod ex toto vini abstinentiam ferre nequeant, concedendum ipsis tenue, & aquosum.

De motu.

Exercitiis autem gestationibus, omnique motu per interualla morbi, neq; multis, neq; validis vtanť. Neq; enim ferunt, sed statim intemperati & acriores reddunť, vbi largius exercitiis vsi fuerint. Abstineant autem ab ira, omniq; cura, quatenus licet, & oĩs generis lassitudinibus. Ita nãq; temperanter, ac in omni hilaritate degẽtes, molestũ, & excruciantem Coli dolorem euadere poterunt.

De purgatione.

Quod si purgatione interdum vti in iis, qui ob biliosum acremq; humorem Colico dolore afficiunť, oporteat, obseruandum est, ne vllum adhuc medicamentum, quod acre quid obtinet, offeratur, vt euphorbium, aut Cnidium granum, aut lathyridas, aut veratrũ. Hæc enim omnia præter quam quod nihil hos iuuant, præterea etiam tormina, & rosionem pariunt, & aliam bilem excitant. Vtile igitur his est antidotum quod picra dicitur. Si nãq; bilis, quæ dolorem rosionẽq; inducit, intestinorũ ipsoꝝ tunicis affixa tibi videatur, ipsa per se Picra eis dari debet, sin aũt nõ solum in tunicas absorpta est, sed etiam in spacio continetur, ac aliunde frequẽter influit, tunc antidotum non per se exhibere, sed adiectis ei scãmonii lachrymæ scrupulis duob⁹, aut paulo ampliori, aut minore mõ, oportet, vt ipsos purges, nec nõ Theodoreto, admixta ei scãmonii lachryma. Quod si æstas fuerit, ẽt rhodomeliti, aut rhodomelo ipsam adiiciẽtes, aut

hydrorosato, sic purgare ipsos cõuenit. Valde enim iuuantur, non solum quod infestante dolore leuentur, sed etiam ꝙ totum prorsus affectum euaserint.

De Colicis doloribus ob inflammationem intestinorum contractis.

At si Colicum affectum, ob inflãmationem intestini fieri contingat, nequaquam purgationem in his præsertim inter initia, & cum illa nondum ad cõcoctionem peruenerit, exhibere audebis. Qui enim medicamenta ventri ducendo apta præberẽ nõ dubitarunt, ægrotantibus periculorũ autores, & mortis extiterunt. Accidit nãq;, vt datum medicamentum humores ex illæsis ac sanis particulis trahat, & trãsmittat affectis Cum autem hæ, quod illatum est, nequeant propellere, necesse est dolorem, vigilias, & tormina augeri, quibus omnibus increscẽtibus, in Ileosum morbũ incidere. Neque enim aliud est Ileos quam Colici affectus intentio, ac incrementũ. Quapropter purgatio inflãmatione tentatis danda non est, venæ autem sectio adhibenda, & paulatim ex toto corpore vacuatio tentanda, eo ꝙ vniuersa inanitio tantum præsidii non adferat, quantum, quæ paulãtim fit Porro si propter inflãmationis magnitudinẽ etiam vrinas supprimi cõtingat, venam, & in talo, & in superiore pedis parte, secare nõ est alienum, sæpe.n. cum hoc nos fecissemus, & alui & vrinæ excretio secuta est. Alimento in his vtendum est, cremore ptisanæ, aut auena mediocriter, item iniectione per aluum ex cremore ptisanæ, chamæmelo, succo lini seminis, & hydrelæo, præsertim si etiã febris vehemens vrgeat. Rarum nanq; est Colo inflammationem sustinente, febrim nõ oboriri. Quæ extrinsecus imponentur, temperata sint, nihil acre habentia: e quorum numero est etiam chamæmelinum oleum, & ex farina ordeacea, lini que semine epithemata, nec nõ cerata similiter, que cõponuntur ex chamæmelino, cora, rosaceo, & luteis ouorum, fiat autem ponderum æqualitas eiusmodi. Ceræ vn. quinque, chamæmeli vnciæ. duæ, semis, farinæ fabaceæ, ro

facei, singulorum unciæ duæ, semis, luteã ouorum quinq; aut sex, succi lini seminis quod satis est. Oua & farina læui gentur, atq; tunc ceratum refrigeratum iniiciatur, ac omnia subigãtur, quo vsque inuicem commixta fuerint, ac in vnum coiisse videatur. Hoc & renibus & vesicæ inflammatæ pulchræ auxiliari potest.

De balneo.

Balnea igitur continua priusquam totum corpus recrementis vacuatum fuerit, adhibenda non sunt. Post sanguinis autẽ vacuationem, ẽt si dolor vrgeat, balneo vti absurdum non est. Si vero vires refragentur, in alueum ægri descendent, corpus oleo chamæmelino illinentes. Vino si inflammatio adhuc feruet, & febres præpollẽt abstineãt, vbi concoctionis notæ apparuerint, & si vires imbecillæ videãtur, non alienum est ipsis vinum tenue, & aquosum propinare. Scito igitur, qđ si quis prædictis curandi methodis, vtatur, non vllo alio extrinsecus remedio opus habebit. Verum cũ plerique eorum qui per circuitus Colico dolore afficiuntur, præsertim diuites, neque bibere omnino medicamentum, neque ventrem clysteriis curari volunt, naturalibus autem quæ alligari solẽt, dolorẽ ipsorum abigere nos cogunt, conatus sum etiam de his vobis mentionem facere, quorum & ipse experientiam habui, & quæ a veris amicis iuuari posse cognoui. Ac præstantissimos veterum testatos illa inuenimus, vt neq; ars experiẽtiæ, & misericordiæ expers esse cẽseatur, neq; ✿ medici ab honestate & consensu doloris alieni esse videantur, tanquã ignorãtes naturã, & a sensu doloris alioꝝ affici & simul cõdolere.

Medicamenta naturalia quæ alligari solent, aduersus dolores Colicos.

Medicamentum alligatorium, certum, cuius & nos periculũ fecimus, ac omnes propemodum præstantissimi medicorum comprobarũt. Stercus lupi si fieri possit, qui ossa vorauerit, in canalem includito, ac dato in dextro brachio aut femore, aut lumbis, per accessionem gestãdum, cauẽs

Colicorũ physica.

ne dolente parte, neque terram, neque balneum æger attingat.

Aliud etiam ipſum probatum.

Alauda comeſta idem optima præſtat. Thraces viuente adhuc alauda cor eximentes, alligatorium faciunt, femori ſiniſtro ipſum circundantes.

Aliud naturale comprobatum.

Ex porci inteſtino cæco, id quod mammoſum eſt, accipito, ac myrrha inuolutum ligatumque in pelle lupina, aut canina dato geſtādū, luna abeunte a ſole. ac miraberis.

Aliud alligatorium.

Herculem erectum, ſuffocantem leonem in lapidē Medicum inſculpito, ac incluſum in annulum aureum, geſtandum dato,

Idem rurſus.

Alauda cōbuſta læuigataque, & cochleariis duobus, aut tribus ad dies tres, aut quatuor propinata, admodum Colicis affectibus auxiliatur.

Aliud ualde efficax.

Vmbilici infantis nuper nati præciſi paululum in argētum, aut aurum includito cum modico ſale, qui geſtat hoc alligatorium medicamentum, dolore prorſus non corripietur.

Aliud.

Iecur caprillum combuſtum læuigato, datoque ex vino potui multum ipſis auxiliatur.

Annulus ad idem.

Annulum ferreum accipito, ac circulum ipſis octangulū efficito, atq; ita in octangulū inſcribito. φεῦ γε ἰοῦ χολὴ ἡ κορύδαλος ἐζήτει hoc eſt, fuge, fuge, heu bilis, alauda quærebat. Subiectam autem figuram in annuli caput ſcribito.

Huius magnam habui experientiam, ac abſurdum putaui tantum medicamentum naturali vi Colico aduerſum, non vobis tradere, ſed admoneo vos, ne quibus libet

huiusmodi, ostendatis, virtutis autẽ studiosis, & qui huiusmodi possunt conseruare, communicare, quod etiam Hippocrates Diuinissimus cũ nouisset, præcipit his verbis Res quæ sacræ sunt, sacris hominibus ostenduntur, prophanis autem non fas est. Paretur autem præfiguratus annulus decimoseptimo, aut vigesimo primo diæ lunæ.

Aliud naturale ad colum efficax usu probatum.

Lupi stercus in tenuissimum puluerẽ tritum, incretũq; ex aquæ calidæ cochleari dimidio laboranti dato.

FINIS LIBRI DECIMI.

CAPITA LIBRI VNDECIMI & appendices,

Medicamentum præser-
uãs a Podagra, & morbo ar
ticulario.
Aliud probatum
Aliud quod pedes & ma
nus præseruat.
Ad podagram.
Remediũ a Podagra præ
seruans.
Ad Podagram, quæ non-
dum contraxit nodos admi-
rabile & probatum.
Podagricum naturale.
Aliud ad Podagram, & om-
nem fluxionem.
Auxilium Podagricum val-
de bonum.

ALEXAN. TRALLIANI

LIBER VNDECIMVS IOANNE GVINTERIO ANDERNACO INTERPRETE.

De podagra. Cap. I.

PODAGRAE Affectum ex multis, diuersisque causis originẽ trahere imprimis sciendũ est, vnde meo iudicio propter generationis varietatem, neq; interno sci probe, neq; absolutam curationem cõsequi potuit. Hac autẽ ex re morbus molestam tristemq; de se opinionem acquisiuit, nẽp͏e q͏ nequaquã arte medica vnquã curari possit. At ego asseuero, q͏d si & differẽtiæ, & species ipsius quot & quales existant, probe internoscãtur, facilẽ curatu medicis futurũ. Dicamus igit̃ iã notas ipsius, deinde sic etiam curationes p͏sequamur. Speret aũt vnusquisq;, quod, si animum diligenter scriptis a me intẽdat, multos iuuabit, nõ mõ morbi principia subeũtes, sed etiam diu iam eo cõflictatos. Multæ igitur causæ sunt, quæ molestam podagrã progignunt. Etenim sanguinis, qui in sinus articulorum confluxerit, calidus, tum ipsos, tum com

Podagra curabilis.

Cãæ podagra.

pages ac ligamenta distendens, vehementem dolorem excitare solet. Similiter etiam bilis, quæ frequenter inter neruos, & ligamenta influxerit, inflammatio simul, & distendendo, magnos cruciatus adferre consueuit. Præterea pituita, dum in prædicta loca se insinuauerit, validioris doloris causa efficitur, dum simul cum frigiditate ipsa & arctat, & distendit. Eadem ratione etiam humor melancholicus, non modo refrigerando & premendo, sed etiã quod grauitatis sensum efficiat, aut moderatas parit accessiões. Porro fluxiones, non solum ob materiæ influxũ articulis oboriri solent, sed etiam propter nudam qualitatem solam calidam & frigidã, adhæc siccitas. & humiditas fluxiones subinde, concitat. Quare diligenter, vt diximus, obseruandum est, quæ exquisite causa sit morbi effectrix ac remediũ vnicuique conueniens accommodandum.

nota podagræ ex bili excitatæ.

Si podagra a bilioso humore nascatur.

Incipiamus igitur de dolore verba facere, qui ob biliosum humorẽ nascit. Etenim magna ex parte, cũ eiusmodi humor superat, fluxiones in articulos decumbere consuerunt. Nosces aũt, an humor qui influit biliosus sit, inde, ꝙ nullus manifestus tumor articulis oboriat. Deinde, ꝙ æger igneã potius caliditatẽ, q̃ distẽsionẽ aut grauitatẽ quandam insidentẽ ꝑcipiat, præterea ꝙ particula dolẽs colore rubro spectet, & refrigerantibus quidẽ oblectetur, iuueturq; magis ab ipsis, quã calefacientibus. Cæterũ etiam causæ, quæ præcesserunt, item ægri ætas, temperatura, anni tempus, regio, atque alia quæ didicimus, superãtem humorem indicabũt biliosum esse, & calidũ. Si igitur humor, qui articulis influit, acris & biliosus esse ex indiciis, quæ cõmemorauimus, tibi appareat, liquet sanguinis vacuationẽ adhibendam non esse, sed medicamento potius bilem ducente vtẽdum, vbi prius acrimoniã humoris, aut rosionẽ humectaris & contemperaueris. Non semel autẽ, verũ sæpe, si res postulet, æger purgandus est. ita namque articulos a recrementis fluxionibus tutos seruare poteris, si materiam

ſuperantem non vniuerſam, ſed per vices ſubtrahere ſemper coneris.

De medicamento bilioſum humorem expurgante.

Sit autem medicamentum purgans ſimplicius, quod non adeo calidum quiddam habere debet, quale eſt etiam, quod ex ſucco roſarum paratur, quod odoratu gratum, & deuoratu ſuaue apparet, ſtomachum autem nō ſubuertit, Nā huius quoque cura in omnibus fluidis affectibus haberi debet, vt ne ventriculi os ab iis quæ aſſumuntur offendatur. Ipſi namque infirmanti, omnes nerui conſentiunt, & fluxionibus tentantur. Habet autem ſcriptura in hunc modum. Roſarum ſucci libræ duæ, mellis libræ quatuor ſcammonii torrefacti vnciæ quatuor. Omnia ſimul incoquātur. ſummus medicamenti modus eſt, cochlearia quinque, minor, cochlearia duo & dimidium, vel tria. At maior aut minor medicamenti dandi modus, ex copia humoris definiatur.

Podagra bilioſæ curatio.

Medicamētum ex ſucco roſarum.

Aliud ad idem.

Ad eos vero, qui os ventriculi paulo frigidius habent, non eſt alienum etiam piper ei admiſcere, habet autē ſcriptura huius in eum modum. Roſarum ſucci libra, ſcamoniæ vncia, agarici, drachmæ quatuor, piperis ſcrupuli duo mellis vnciæ ſex. Lento igne incoquito, ac vbi in craſſitiē coierint, tunc ſcammoniam, agaricum, & piper adiicito, atque ita vtitor. Dantur cochlearia quinque, aut ſex pro virium ratione.

Aliud purgans, ex malis cotoneis.

Mala cotonea octo, ſcammonii adiecta vncia, extrinſecus fermēto obducito, aſſatoque. Vbi probe ipſa aſſata fuerint mellis quod ſatis eſt, adiicito, vt neque craſſum, neque valde liquidum euadat, ac dato ex eo cochlearia duo aut tria, pro vt vires ægrotantis poſtulāt. Talia quidem ſunt purgantia iis qui potione ipſorum oblectantur, accommoda. At ſi potu aſſumere nolint, etiam catapotia ex liquore

Purgatio ex maliscotoneis.

ſcammonii fieri debent. habent autem in hunc modum. Abſinthii drachmæ tres, ſcammonii ſcrupulus. Admixto roſati modico, fingito catapotia, ac dato ſimplicē compoſitionem, interim vero duplicatam, pro ægri viribus, & humoris copia. Hoc ſane modo eos, quorum articuli bilioſi humoris fluxione laborant, purgare conuenit. Verũ nõ ipſi ſoli corpori proſpiciendũ eſt, ſed etiam particulas affectas refrigerare, ac mitigare conandum, vt ne propter immodicum ardorem, aut magnum articulorũ dolorem particulæ magis fluxionibus tententur. Etenim caliditas partium affectarum materiam ad ſe allicere, & dolorem rurſus excitare ſolet. Huius igitur gratia ambobus proſpicere refrigerare, & lenire properandum eſt, vt particulæ tẽperatæ & doloris expertes reddantur. At quod præſtantiſſimum in his eſt roſaceũ, ſi quotidie affectis partibus inducatur, & ſenſim infricetur. Melius itaque feceris, ſi lutum oui admiſceas, & veluti in vnctionem redacto affectas ita partes perfrices, tum veſperi ante ſomnum, tum rurſus mane, Idẽ vero hoc etiam ad præcauendum morbũ tempore ſanitatis valet, ſi quis ſomnũ initurus, & mane ꝓgreſſurus quotidie vtatur. At hoc non ſolum agendum eſt, ſed etiam aliis omnibus refrigerantibus, & articulos corroborantibus vtendũ, de quibus paulo poſt dicetur. In præſentia vero a victu exordiamur, docentes ipſum nihil calidũ, aut quod bilem omnino creare poſſit, recipere debere. Sic igitur & toti corpori, & affectis, particulis prouidere oportet. Cæterũ & victus obſeruãdus eſt, vt ipſæ & refrigerãs, & humectans exiſtat. Cauendum autem, quicquid calefaciens valde bilioſum quid procreare poſſit.

Præſer uãs me dicamẽ tũ exter num.

Aliud ad eos, qui tardius purgantur.

Roſarum ſucci vnciæ tres, ſcammonii, mellis, ſingulorũ vncia, tithymalli lachrimæ ſcrupuli tres. Datur cochleariũ vnum vel duo ſecundum ægri vires, Hoc medicamentum ad multa valet, tertiana laborãtes, Arquatos, & Lippitudine affectos, atque ſine moleſtia noxaque ſumitur, nec non

acre existit. Cum fiducia ipsum dato, quomodocunq; velis, præsertim febricitantibus cum ptisanæ cremore.

De oleribus.

Inter olera assumantur intybus, lactuca, & malua. Sin autem eis oblectentur, etiam bletum, chrysolachanũ, sonchus, & quodcunq; refrigerare, & humectare potest. Brassica, vero nasturtium, eruca, porrum, & allium, vt inimica vitari debent.

Podagricorũ victus.

De auibus.

Ex auibus offerantur phasiani, gallinæ cohortales non pingues, attagenæ, perdices, merulæ, turdi.

De piscibus.

Piscium saxatiles præsertim, & alii quibus substantia alba, friabilis natura, & nihil pingue habet. Palustres autem vitentur, at omnia condimenta recremẽtis vacua sint neque olei, neq; ex acribus seminibus multum recipiant.

De isicio.

Isicium vero, quod ex his paratur, vtile quoq; est, præsertim ex durioribus confectum, vt orpho, ceride, teuthide, sepia, pectinibus, testacea exhibere metuendũ non est.

De carnibus.

Ouillarum carnium decoctũ assumant, & maxime ventriculi. Similiter noui quosdam, qui ita fluxione copiosissima & acri laborabant, maxime carnibus bubulis adiutos. Dicebãt enim non amplius se continue, aut vehementer pedibus dolere, quemadmodum cum tenui victu vterentur, esse autem pedes bubulos, & ventres magis quam decoctum. Porro erat hic ætate florida, calido temperamẽto.

De leguminibus.

Inter legumina exhibeantur tum ipsæ fabæ virides, tũ siccæ leniter feruæfactæ, item faseolum Alexandrinũ, præsertim maceratum, & fœnugræci germina. Adhæc halicã & ptisanam assumere alienum non est. Reliqua vero legumina ipsos vitare satius est.

De *fructibus pomaceis.*

Fructum pomaceum admodum dulcem, & maturum offerre cõsulo circa horam secuudam, aut tertiam, præser tim persica, aut duracina, & vuam durã & non astringen tem Damascena, mala dulcia citria purgata, & excorticata probe Pirum vero, malum punicum, aliaque omnia raro aut nequaquam offerri debent.

De *Tragematis.*

Ex bellariis castaneas potissimus sumere conducit, non autem nuces, aut pineas, aut amygdala, immo nec placen tas, aut liba, Omnia enim hæc iis sunt noxia, quorum arti culi biliosi recrementi fluxionibus infestantur.

De *Motu.*

Moueantur autem ægri mediocriter citra magnam las situdinem, & ante cibum potius quam post. Nã lassitudo his maxime aduersatur, vt quæ articulos largius excalefa ciat, incendantque, vt ipsi aliam rursus materiem ex lon-ginquoribus particulis ad se attrahãt, arripiantque, atque ideo causam fluxionibus suppeditent.

De *balneis.*

Balnea dulcis aquæ his conducunt, atque ea quæ vespe ri adhibent, magis q̃ matutina. Nã post cibũ sumptũ, ma-ximã vim ad calidiorũ intẽperiẽ corrigendã obtinet, præ sertim in gracilibus, siccioribus, & acrioribus corporibus. Nam in eiusmodi, si quotidie balnea adhibeas, nõ eis noce bis, sed plurimũ etiam adiuuabis. At priusquã æger in cali dũ balnei aerẽ ingressurus sit, confert ei, pedes prius aqua frigida irrigare. Vbi vero mediã domum balnei ingressus fuerit, deinde modice sudauerit, situlæ tepidæ ei supfun-dentur, atq; ita totum corpus hydræleo perungi oportet. Porro balnei aerẽ tẽperatũ esse cõuenit. similiter etiã laua-cri solũ. Post vnctionẽ ex transitu statim in calidæ solium æger ingredietur. Qd̃ si etiã frigidã aquã influere cõtingat pedes scaturigini submittat, priusquam in ip̃m descẽdat. Egressus rursus e thermis descẽdere omnino in frigidæ so

lium debet, & si æstas fuerit, & oblectetur, in ea natet. vestimentis autem indutis, pedibus iterũ aqua frigida iniicia tur. Reuersus a balneo in domũ æger non statim bibat vĩ num, præsertim merũ, sed ptisanæ cremorẽ, aut tepidam aquã prius assumat. In medio autem prandii, si æstas fuerit, aquam frigidam, sin autẽ hyems, temperatam bibat.

De *uinis factitiis.*

A vinis factitiis abstineant, sin autem oblectẽtur, sumãt aut rosatum, aut absinthites, similiter refrigerãtes, quemadmodum Romani facere consueuerũt, id quod vocatur recentatum. Ita sane præseruari debẽt ii, qui biliosi humo ris fluxionem in articulis experiuntur. At si quãdo rursus aliquem fluxionibus corripi contigerit, eo quod negligẽtius ipse, vt veri simile est, victus rationem obseruarit, talĩ via ac modo vti debet, ac nullum calefaciens offerre, sed quæ magis refrigerantis sunt facultatis, ex quorum nume ro habentur psyllium, solanũ, portulaca, altercũ, semperuĩ uum, lactuca, & Palustris lenticula. Sed hæc sane omnia ꝑ se leuigata, & præsertim viridia, dolores qui in accessionĩ bus oriuntur, abunde lenire possunt, adhuc etiam magis, si paucis farinis ordeacis, vel vnũ ex prædictis, vel duo ad misceas. At ne siccescant, vtile est etiam rosaceum cataplas mati adiicere, ac frigida oĩa his adferantur, mutenturq; crebrius, vt frigiditas permaneat. Scire autem licet, semen psyllii si aqua maceretur, & diligẽter subigatur, viscosumque fiat, & ordeaceis farinis ꝑmisceatur, mirabiliter dolores mitigare, feruorem & ardorem doloris extinguere, & affecta loca ad temperiem bonam reducere. Si igitur her barum copiam habes, commodum est his vti. sin autem tempus non permittat, non harum loco cerato rosaceo mitigare, quod pulchre aduersus calidas intemperies resistere potest, præsertim si frequentius immutetur, verum ceram refrigerare semel atque iterum oportet prio rem aquam mutando. Validius ipsum reddes, si vuæ acer bæ succum, aut portulacæ, aut albumina ouorũ, & ptisa-

næ cremorem admiſcueris. Porro ad intemperies non ad modum ardentes optime facit etiam ceratum ex lomento factum, habet autem hoc pacto. Ceræ vncias quinque, chamæmelini, roſacei, ſingulorum vncias duas, & ſemiſſem, lomenti ſemunciam, ouorum octo lutea. Hæc primum læuigata, deinde facto cerato in pila miſceto, exceptis vtitor frequentius. At ſi magnus quidam dolor vrgeat, etiam medicamenta, quæ ex croco, ſucco coriandri, glaucio, & exiguo opio parantur adhibere conuenit, verũ ſoluere ea ex poſca oportet. Cæterum ſciẽdum eſt epithematum, & vnctionum quæ torporem inducunt, liberaliorẽ vſum cauendum eſſe, vt quæ magis offendant, quam iuuent. At ſi ob vehementem dolorem, æſtumque ipſis vti cogamur, animus diligenter adhibendus eſt, ne huiuſmodi auxilia diu incumbere permittamus, verum ſiue vnctiones, ſiue pharmaca eſſe, quæ adhibentur, acciderit, conandum eſt ſtatim ſimul atque feruor doloris finierit, ipſa prorſus auferre. Vniuerſa namque hæc diutius in hærentia torporẽ, & mouendi difficultatem in articulis excitare ſolẽt. Si igitur, dũ nos ipſis immoderatius vtimur, eiuſmodi fieri ꝯtingat mouendi difficultatem vel torporem, tũc commodũ eſt vti ẽt medicamento Diachylu ex chamæmelino ſoluto, vel Dia altheas. Hæc enim omnia concoquere ſolẽt, & morbos ex intempeſtiuo frigidorum vſu obor ientes reſtituere. Medicamenti Dia altheas ſcriptura eſt talis.

Medicamentum Dia altheas.

Fœnugræci, ſeminis lini, altheæ, ſingulorum vncias quatuor. { Hæc omnia triduo ex nouem aquæ ſextariis in vaſe æneo macerabis, deinde coques, vt quã craſsiſsimus eorum ſuccus fiat, percolabis eum, exprimeſque fortiter, & libras duas eius ſumes, olei autem veteris totidem cacabo iniicies, coqueſque lento igne, donec ſuccus cõſumatur, & ſolum oleum remaneat, iterum colabis, indeſque cacabo mũdo, & appones igni. Huic addes } ceræ, colophonie, ſingulas libras, galbani boni vncias quatuor. Sublatũ ab igne

ceratum vaſe condito, & vtitor. Cōfert etiā, quod a multis paratur, verum hoc multum ſum expertus, non ſolum in Podagricis, ſed etiam viſceribus induratis, & aliis ſimilibus multis. Vbi vero refrigerati articuli incaluerint, & proprio rurſus agi motu inceperint, robur etiam particulis adiiciendum, ne ſubito in poſterum fluxionibus tententur. Erit autem hoc commodius, ſi Palmulato cum aceto roſaceo liquato vtamur, inopia autem roſacei id quod ex immaturis vuis fit, oleum proficiet. Verum prius cōuenit ipſum mollius imponere, quod mitem habeat ſubſtantiam, poſtea vero cum articuli mouentur, etiam dura glutinantium craſsitiem ſortita, admouere rationi cōſonū eſt. At ſi medicamenta ferae aeger nequeat, multi enim ſunt, qui medicamentis impoſitis grauentur, non alienum in hiſce vti etiam aliis quibuſdam, quae affecta cōfirmare poſsint. Sunt igitur permulta praeſertim ſuccus acaciae cū poſca illitus item lycium vna cum croco, & glauciū, nec non ſuccus ꝑ diacidis ſimul cum poſca illitus validam vim obtinet. Sūt autem & alia ſimilem his facultatē conſecuta, ſed haec quoque ſufficiant, quae pauca ſane praedictis eſſe videntur, ſed validam vim repreſentant. Et ſi quis ipſis etiam per ſanitatem vti velit, cōfidat ipſas particulus, quae prius iniuriis affici, & crebris fluxionibus tentari conſueuerunt, ſanas, & a fluxionibus liberas conſeruatum iri.

Si podagra ex pituita prouenerit.

Podagrae pituitoſae curatio

Hoc igitur modo curari debēt, qui ex bilioſo humore calido, & acri fluxiones experiuntur. At ſi id quod influit, pituitoſum eſſe contingat, & fluxus frigidus in affectis particulis percipiatur, neq; ipſae rubrae, neq; feruidae ſint, ſed magis extenſae calidis quidem iuuētur, frigidis autem moleſtentur, ledāturque, praeterea ſi etiam vita ipſorum quae praeceſsit frigida fuerit, humorem magis pituitoſum eſſe qui articulis influit, indicatur. Nā ocium magna ex parte praecedit potius quam exercitia, item creber plurium ciborum, & vitioſos ſuccos generātium vſus, vt iſiciorū, aſta-

corum, aut buccinorum, aut pectinum, aut polypodium, aut leguminum, aut plurium pomorum, & intempestiua rum lauationum. Si igitur hæc quoque præter alia indicia id quod influit, frigidum, & pituitosum esse tibi ostēderint cum fiducia tunc tandem ad curationem ipsius accedito.

De curatione.

Dicamus igitur iam, quomodo etiam frigida podagræ species curari debeat. Quod igitur influxus qui ex frigido humore pedibus accidit, calefacientibus semper indigeat remediis, omnibus manifestū ē. Quia vero id quod in parte defertur, non semper est simile copia, vel qualitate, vel substantia, sed aliis quidem id quod influit, copiosum, aliis aūt exiguū, & quibusdā crassum, quibusdā tenue, & his in summa cute, illis circa mēbranas interiores, necesse est nos quoque ita similiter ad qualitatem, & quantitatem affectus præter naturam respicientes, tum copiam, tum qualitatē tum vt simpliciter dicā, omnē curationis modum morbo indicato accōmodate. Si igitur id quod offendit pituita eē tibi videatur, hanc ante oīa medicamentis in id efficacibus euacuare necesse est. Non enim fieri potest, vt qui remediis parti inducendis vtitur, aliquid ferat adiumēti, nisi totum corpus primū recrementis liberū reddiderit. At si, qđ offendit, non mō pituitosum fuerit, sed etiā sanguineus sit humor abundans appareat, vtraq; fieri debent, sed venæ quidē sectio prius, deinde sic viribus recreatis, ad medicamentū purgans veniendū est, quod pituitā crassam, & nō serosam attrahere, possit, quēadmodū pleriq; faciunt, elathyridas, liquorē tithymalli, & granū Cnidiū ipsis exhibentes, qui dū tenues pituitas euacuāt autores magis læsionis q̄ auxilii fiunt, qui humores crassiores adhuc magis siccos, & ad discutiendū cōtumaciores reddant. Itaq; talia semp vitari, debent, sin aūt etiā dederit aliquis, admiscere ipsis quædā extenuantia oportet. Sic.n. talium mistura vacuationē, quæ ex ipsis prouenit, innoxiā ac tutam redet. Certe oxymeli Iulianum tale est, ex iis quæ extenuant, cōpo

ſitum repurganſque non modo, ſi quid tenue, ſed etiam craſſum articulis affixum, & inſinuatum exiſtit, hæc porro eſt ipſius compoſitio.

Oximeli Iulianium.

Oximeli Iulianium.

Rutæ, origani, lathyridum, tedarum, alypiadis, ſcyllæ ſurculorum ſambuci, pulegii, ſingulorum vnciæ tres comæ thymi vnciæ quatuor. anethi, mādragoræ radicis, ſingulorum ſemuncia, iridis, folii, coſti, ſpicænardi, aſari, veratri albi, hyſſopi, amomi, hyperici, cumini ſingulæ vnciæ agarici, polypodii, epithymi, aniſi ſingulorum vnciæ duæ rheu pontici ſeſcuncia. Lathyridas, coſtum granū Cnidiū, & ſpicam nardi cocto oxymelite inſpergito. Sint autem aceti ſextarii decem, aut tredecim, mellis ſextarii quinque. Herbas triduum in aceto macerari ſinito, deinde ſic excoctis, dum amplius dimidio conſumptum fuerit, mel adiicito, inſpergitoque deinde quæ inſpergi debent granum Cndium lathyridas, coſtum, & ſpicam nardi. ſimul læuigata excipito, ac ꝓ viribus vtitor. Modus ſummus eſt ſemūcia, alias vncia, minor ſcrupuli octo. Ita ſane plærique parant. Ego vero tantum in oxymelite agaricum in tenuiſsimum puluerem redactū inſpergens, ſuauius & minus moleſtum effeci. Frequenter autem ipſi ſcammoniam adiecimus, cū validius purgare vellemus. At ſi non libēter ægri oxymeli aſſumant catapotia ipſis dato ex ouis. Sint autem eius vt poſſint, & ipſa viſcoſa, craſſiſq; ſucci recremēta ex articulis purgare, Multa igitur talia habentur, maiori autē in vſu ſunt, quæ a nobis in hunc modū cōficiuntur. Aloes hepaticæ, colocynthidis, veratri nigri corticis, ſingulæ vnciæ, euphorbii, nitri, ſingulorum ſemuncia, ſucco braſſicæ, aut malorum, aut citri excipiuntur. Vtitor pro virium ratione Præſtat autē nō modo ſemel, ſed etiā frequēter ipſa exhibere, Neq; enim craſſiora recremēta vniuerſa, ac vna vice extrahi poſſunt, ſed paulatim & ꝑ vices. Nā hoc pacto ex frequēti ipſorū vſu extenuāſ, ſi qd craſſum, viſcoſum-

que intus hæret, & idoneum magis trahētibus ad euacua tionem redditur. Cæterum ſciendum eſt ipſa non modo præſeruationis gratia, per morbi interualla dari debere, ſed etiam in ipſius circuitu. Nam acceſſionem valde mitigant dum materiā ex partibus affectis eliciunt, nec in poſterum fluxione tentari ſumunt. Poſt purgationes antidota etiā non nulla exhibere conueuit, quæ viſcoſa craſſaque recrementa extenuare probata ſunt. Iuuantur aūt his omnium maxime qui natura pituitoſi ſunt, humidoque & frigido temperamento præditi, quemadmodū rurſus offenduntur valde, qui ardoribus æſtuant, curis & vigiliis ꝑ totam vitam conficiuntur. Multa igitur ſunt, antidota, quæ validam habeant, oſtendantque crebro maximam in pituitoſo & humido tēperamēto præditis efficaciā. Sed ego nullus præſtantius, eo, quod Diacoralliu dicitur, inueni. Nam præterquā quod nihil in potu habet, inſuaue prætera etiam efficax, & abſque, periculo exiſtit. Non.n.immoderate ſiccat, ſed eo quod in altum penetrās, viſcoſos affixoſque articulis humores extenuet, vtilitatem indicat. Habet aūt antidoti deſcriptio in hunc modum. Corallii ſcrupuli ſex, myrrhæ Troglodytidis vnciæ quatuor, garyophilli ſcrupuli duodecim, rheu Pontici vncia, folii dolū nō experti ſcrupuli duodecim, pæoniæ radicis vncia ariſtolochiæ longiæ vnciæ duæ, ariſtolochiæ rotunde tantundem ſpicæ nardi vnciæ quatuor. Hæc optima & ſincera deligēs ne medicamentum iis quæ promittit, fruſtretur, cōtundito, & tenui admodum cribro incernito, datoq; ægro ſcrupulum mane ex tepida, & a cibo abſtineat horis ſex. Initiū autem antidotum hoc exhibendi ab ipſis Ianuarii calendis fiat, capiatque æger primum quotidie per dies centum, & intermittet triginta, deinde iterum bibet per dies centum, & triginta intermittet. Cum ducentos ſexaginta abſoluerit, potiones autem ducentas aſſumpſerit, dabis iterum alternis diebus, & in cētum ſexagintadiebus potiones octuaginta aſſumet. Caueat autem, qui bibet, iram, venerem, vini aſtringentis, vel admodum dulcis potū, omniaq; acria

Annua purgatio.

olera,

olera, piſcium capita, cācros, aſtacos, ſepias, ſmylas, betas, carnes leporinas, legumina omnia, præſertim fabam. Tale ſane eſt antidotum, & qui morbo in totū liberari velit, cū fiducia ipſo vti debet. Quoniam vero, vt diximus, nō omnibus ſimiliter pituitoſus humor ſuperat, neq; idem oīum temperamentum, conſtat omnes vno antidoto curari non poſſe, ſed alios imbecillioribus, alios efficacioribus, neceſſario mihi viſum eſt, & vtile, nō modo vnius, ſed etiā diuerſorum mentionem facere, vt is qui ea ad ſuperantem vitio ſum humorem accommodare velit, ex eis quod ipſi appa reat commodum ac ſalutare, deligat.

Antidotum Heraclidis philoſophi in multis ualde probatum.

Spicænardi, folii, ſingulorum vnciæ duæ, gentianæ Creticæ, ariſtolochiæ lōgæ, ariſtolochiæ rotūdæ, myrrhæ Troglodytidis, ſingulorum drachmæ quatuor, baccarum lauri excorticarum drachmæ quatuor, rheu Pontici drach. quatuor. Summus modus antidoti ē drachma, licet aūt plures dare, vt medicus qui exhibet, conſiderauerit, etiam ad omnia reſpiciens Verum hoc antidotum nō ſimpliciter initio dandum eſt, ſed tempore cōuenienti. Optimum autem & primum antidoti exhibendi tempus eſto incipiente vere, & ſole arietem tranſeunte, ſin autem aliquid hoc in tēpore dare prohibeat, iterum circa extremam autumni partē dare incipito. Verum ſatius eſt id tētare in frigidiore temperamēto præditis, incipiente potius vere, in calidioribus autem, cum autumnus iam deſinet. At quotidiana dādi ratio matutina eſto, ſi concoctio probe obita inueniatur, ſin minus, differatur. In illo autem die capiet circa horam ſecundam, aut tertiam, cum ructum puriorem, & recrementis liberum percipit. A medicamento ad horam fere quintam a cibo motuq; abſtineat, in quiete & hilaritate animi permanens, ab omni ira ſeipſum conſeruans, vt ne medicaminis diſtributioni ſit impedimēto. Etenim hoc ſemper curandū eſt, in his aūt adhuc magis. Quemadmodum enim in mul-

tis successus magnum adiumentum conciliat, ita etiam frustratio maximam molestiamque noxam inducit. Sit autem quotidianus exhibendi modus drachma, & nō intermittas antidotum vsque ad menses sex bibere Quod si vero dilatio quædam assumendi medicamenti orta fuerit, intermissum diem recōpensare oportet. Ego autem asseuero, in iis qui pituitoso, & humido sunt temperamēto, etiam ad annum vsque in medicamēto exhibendo perseuerari vtiliter. Quanto enim diutius in illo sumendo quis persistat, tanto magis superare morbum, ac euincere poterit. Cæterū post hæc data antidota cōsulo omnino per interualla duorum, aut triū mensium corpus purgari, eo quod vitiosus humor admonitionem morbi generationemque iterum excitat. At si æger continuā purgationem vitet, saltem antidotum qđ antea per interualla capiebat, sumat, præsertim vere, & autumno. Ita nāque faciens aliquis a recrementis, & fluxionibus liber in posterum euadet, non amplius suffocationem aliquam, neque aliud periculum metuens. Sciendum aūt illos maxime periclitari, qui post quintum, aut septimū annum huiusmodi antidota assumere voluerūt. Qui vero incipiente affectu vsi sunt, deinde etiam purgationibus post ipsius discessum, nullum periculum depræhenderunt.

Antidotum Podagricū Agapeti, & ipsum præclarum, quo multi sanati sunt.

Antidotū podagricum Agapeti.

Spicæ nardi, myrrhæ Troglodytidis, anagallidis, quæ cæruleum florem profert, pæoniæ radicis, singulorum vnciæ duæ, casiæ, croci, meu, folii, masticHes, asari, erythrodani, singulæ vnciæ, damasonii, aristolochiæ longæ, & rotundæ, singulorum vnciæ quat. garyophylli semuncia, phu tātundē, aloes hepaticæ vnciæ sex. Datur drachma, æger ad annum vsque sumat. Cum tanta de remediis vniuersalibus diximus, transeamus deinceps ad auxilia, quæ partibus imponuntur, initium sumentes ab iis, quæ doloribus ex frigida intemperie contractis conueniunt.

Cataplaſmata quæ locis ex frigido humore do= lentibus admouentur.

Cum mediocris quidē dolor eſt, in his etiā braſsica confert, ſi conciſa obducatur, item apiorum folia, ſimiliter etiā conyzæ. Sin autem dolor vehemēs ortus fuerit, vt ferri nō poſsit, in his vti cataplaſmatis oportet, præſertim mitigantibus, qualia ſunt, quæ farina fœnugræci, ſemine lini, farina lolii, & melle modico cōſtāt. Fœnugræci farinæ ſint partes tres, ſolii pars vna, nō diſſuadeo etiam cicera ipſis ſimul admiſcere. Cæterum coquito ipſa ex vino tenui, & calidiore, nardinoq; vnguento, & cyprino modice incocto, præſertim hyeme, tunc enim, etſi calidius quippiam ipſis adiicias, non offendes, ſed etiam potius iuuabis. Nam ad dolorē leuandum, diſcutiendumq; efficacius erit id quod admouetur. Miſceantur igitur ipſis, ſiquidem opus erit etiam paulo adhuc calidius cataplaſma efficere, tum folia lauri, tum alia mollisſima, & conyzam ſimiliter, aut apium, aut ſmyrniū, & quæ alia eiuſdem ſunt facultatis. Verum cataplaſmatis portio ſit*maior, multo autem minor iuris ex his decocti, quod cataplaſmati admiſceatur. Si enim plus herbarum adiectum fuerit, præſertim inter initia acceſsionum, plurimum nocere ſolet. Commodius igitur eſt in declinationibus iis quæ magis diſcutiunt, vti, prius autem lenire expedit. At ſi æger dolorem, cum cataplaſmata imponuntur, immoderatum eſſe, & intolerabilem dicat, neceſſe eſt tunc vti ſuperfuſionibus, quæ diſcutiant ſimul, & repellant, ex quorum vnum etiam hoc eſt frequenter in multis celebratum, habet autem hoc pacto. Ex aceto acerrimo decoquito thymū, origanum, ſatureiam, & calaminthen, in mōtanis potius locis decerptam. Vbi igitur herbæ coctæ probe fuerint, omnemq; vim ipſarum exuerint, tunc aceto reliquo adhuc calido accepto particulas affectas ſuperfundito. Non modo enim ſemel, ſed etiam ſæpe experientia probatū eſt, ac mirum quod in calidis quoq; fluxionibus adhibitū profuerit, & defluxionē rurſus alteram oriri prohibuerit. Vbi

vero dolor poſt ſuperfuſionem moderatior euaſerit, etiam ceratis, ſi res poſtulet, vti licet, nõ ſolum quæ ſummã cutẽ infeſtãtia, ſed etiã in alto fixa calefacere, & diſcutere queãt. Ac primum ſane conducit ceratum, quod ex ſtruthio paratur, & vim mitigatoriam, digerentemq́ obtinet, admouere, confectio eius ita habet.

Ceratum ex ſtruthio.

Ceratũ ex ſtruthio.

Suffimin is ammoniaci, lactis vaccæ nigræ, ſingulorũ vnciæ tres, ſeminis lini vnciæ octo, oua quatuor. His in læuorẽ tritis ammoniacum ex lacte macerato, læuigatoq́, deinde addito colophoniæ vncias tres, adipis ſtruthii vncias duas ſemiſſem. Confectis vtitor.

Aliud uehementer bonum.

Ceratũ ex euphorbio.

Epithema quod ex euphorbio paratur, validũ eſt ad ampliores perfrictiones, & intolerabiles ex his dolores cõtractos, nec nõ articulorum infarctus, obſtructioneſq́, habet autem eius compoſitio hoc pacto. Olei veteris ſeſquilibra, ceræ, nitri Alexãdrini, terebinthinæ electæ, ſingulorum libra, euphorbii vncia, iridis Illyricæ vnciæ duæ, fenugræci farinæ ſeſquiſextarius. Nobile eſt medicamentũ, & in multis eiuſmodi affectibus frequenter approbatũ. Etenim ſummam cutem diſcutit, & vellicat, trahitq́ ex alto, quæ impacta ſunt, & diſcutit, dolorem excindit, & quod oĩum optimum eſt, manus nõ inquinat, & ſine moleſtia aufertur. Noui autem ipſum quoq́ euphorbium vna cum oleo, & cera incoctum etiã magnos dolores a frigido humore natos mĩtigaſſe. At mirari nõ debemus, quod euphorbium, cum ſit areo calidum, & rodens, cõmendemus, tãquam dolores lenire poſsit. Sunt enim nõnulli cruciatus, qui immutari nequeunt, niſi aliquod acrius ipſis admoueas. Itaq́ ratio neq́ horum quicquam miratur, neq́ vtentes damnat. Quemadmodum nec, cum videt contraria quædam ex dulcibus aquis in vehementi defluxione adhiberi, ſed conſiderat nimirum, & diſcernit probe, methodumq́ admirať. Vt enim extenui, rodenti, & acri humore dolẽtibus balnea iure pro

fuerunt,(partim.n.discusserunt, partim etiam ad bonam temperiem redegerunt,)ita rursus frigidorũm humorum defluxiones expertis,qui articulorum mẽbranas dolere dicãt, & distendi,merito vsus eorum quæ cutem calefaciunt, rodũt, & vellicant,profecit. Ego sane noui quendam solo sinapi in huiusmodi,dum maxime vrgerent ac cessiones, vrẽtem,dolore liberatum. Admiscebat ei frequenter ficus siccas, & acetum, eaque subigens emplastri figura medicamẽtum sic imponebat. Ac alium similiter spectaui medicamento Diacantharidon vsum, ac maximas gratias agebat. Nam pustula,quæ a medicamento fiebat, rupta,multus humor excernebatur,atq; hoc eueniente plurimum iuuari se dicebat. Item Diascordon quod ex alliis cõficitur, aliis profuit, aliis obfuit,ipsaq; sola allia inducta, & præsertim quæ crustã faciunt,apud Barbaros ischæ dicuntur. Ego vero nõ laudo huiusmodi medicamenta, cum per se admouentur. Nocent enim maxime,etiam si lenire videantur,cum nihil habeant,quod emolliat,extrahatq; refrigeratos humores, & admodum infixos. Nam id quod tenue est solum, per ea exhalat,crassum aũt & terrestre relinquitur,vt quod manere, & articulis infigi, ac adhærescere compellant. Præterea magis exiccant, & siccante ipsorum vi, atque calefactoria, quæ inest sinapi, & acribus omnibus, nimium assant. Quod autem hoc euenit, nulli nõ constat,nam omnes solis adeo acribus medicamentis,quæ nihil habẽt emolliens, vsi, præsertim initio, & cum vrgeret copia,articulos nacti sunt admodum difficiles, & post lõgum tempus eo reuertentes,vt potuerint incedere. Cõsultius igitur est his solis nõ vti, aut eum qui vtitur statim transire ad illa,quæ diffundunt,emolliunt,incidunt, & in altum penetrant, vt articuli rursus veterem motũ per hæc iterũ possint recipere Si quis vnius auxilii facultatem habeat, quod ambo præstare queat, bene habet,sin minus,licet etiam particulatim ipsis vti, interim sane laxantibus, & discutiẽtibus,(ita nãq; materia tandem diffundi poterit,)interim extenuantibus vellicãtibusq; affectas partes,omnem in altu repositam articulis materiem

ſubtrahere. Porro ne quis compoſita medicamenta ex aliis colligere veteribus cogatur, neceſſariũ eſſe duxi, etiam horum cõpoſitiones apponere. Nam medicus, qui nõ in operibus exercitatus eſt, neq; multos veterum commentarios commode poteſt euoluere.

Vnctio ad induratos articulos.

Vnctio ſimplex diſcutiens, & induratos articulos reſoluens.

Olei populei, ceræ, adipis anſerini, ſingulæ vn. euphorbii ſcrupuli quinq;. Ceram cum oleo populeo liquefacito, deinde adipem adiicito, cocta refrigerataq; in pilã diffundito, ac euphorbium detritum paulatim inſpergito, rurſuſq; oleum populeum ſuffundens, læuigato vſq; ad cõſiſtentiam neq; craſſam admodum, neque liquidam.

Vnctio diaciſſu

Vnctio quæ Diaciſſu ab hædera dicitur ad eadem.

Olei veteris libræ decem, * cupreſsi galbuli viginti quinque, ſabinæ viridis libra, roris marini viridis libra, lauri virentis baccæ cẽtum, fœnugræci ſextarius, altheæ viridis libra, corticis pinei tãtundem. Hæc cõtuſa in aquæ ſextariis ternis ad triduum macerato, deinde adiicito oleum, coquitoq; dũ aqua fuerit inſumpta, poſtea oleo percolato adiungito ceræ libram, colophoniæ tantundem, hæderæ lachrymæ vncias quatuor. Hæc ex vino Aſcalone admodũ generoſo læuigato, atq; ita omnibus exceptis vtitor, vt præſtantiſsimo & mitigatorio medicamento. At hoc valentius, q̃d vetuſtis vitiis etiam conuenit, eſto id, quod Lyſiponiũ dicitur, habet autem eius deſcriptio in hunc modũ. Caſtorei vncia ✿ euphorbii vncia, piperis, ſuffiminis ammoniaci, ſingulorũ vnciæ duæ, opoponacis, galbani medullæ ceruinæ. ſingulorum vn. duæ, terebinthinæ reſinæ vnciæ ſex, * ceræ libra, irini, gleucini, cyprini, laurini, ſingulorum vnciæ tres, olei veteris libra.

* Impr. addit, in alio tres velquiuque.

✿ Impr. addit, in alio due

* In alio, tres.

Aliud efficax, & in duris corporibus, & ualde uetuſtu uitiis, quinetiam articulos recenti cicatrice contractos diſſoluit.

Adarcæ, opoponacis, caſtorei, galbani, terebinthinæ, pi

peris, ſingulorum vn. quatuor, hyſſopi, ceræ, ſingulorum vn. duæ, euphorbii vncia, ſtyracis, thapſiæ, ſingulorum vnciæ quatuor, pyrethri vnciæ tres, ceruſæ rufæ libra, olei cyprini vnciæ tres, thedacei vn. ſex, laurini olei vn. octo, olei veteris vncia, nardini libra, olei amaracini libra, balſami vnciæ tres. Hæc deſcriptio ſtrenue valet ad particulas reſolutas. Obſeruandum vero eſt, ne in ſiccioribus calidioribuſque corporibus vtamur, ſed in iis, qui carnem habent iniuriis minus opportunam, & duriorem, quæque ex lōgo tempore ob craſſos viſcoſoſque humores male habent, vt particulæ fluxionē expertæ nequeāt diſtēdi, neque ideo moueri.

Si pedes tumoribus pituitoſis laxiſque infeſtantur.

Si laxi tumores ſint, quos Græci œdematodes appellāt, in quibus humor qui influxit, neque craſſus, & terreſtris exiſtit, ſed laxus, & mollis, tāgentibus ſtatim digitis cedēs, ſpiritum flatulentum, & pituitam humidam, aquoſamque fluere ſuſpicamur. In his igitur cōueniunt potiſsimum & ceratum, quod ex ſale paratur, & vnctiones. In quibus aūt, illitus, aut vnctiones nihil proficiunt, his etiam fomenta ex ſale torrefacto frequētius mutata apte accōmodantur. Etenim ab ipſis non modo leniuntur, ſed etiam plurimū adiuuantur. Ego ſane noui Romæ quendam virum longe clariſsimum, qui fomento ex ſale ſemper vteretur, atque hinc valde mitigaretur. Quod a ūt hoc opitulatur, omnibus eſt manifeſtum, nunquam enim leſionē aliquā articulorum, neque tophū excitaſſe inuentū eſt. Cōfert porro his etiā calidiore balneo, & ſicciore vti, itē nitro, tenui ſale, & iis quæ cutē rodere, vellicare, & extenuare poſſe, nec nō humiditatē intus ɔtētā attrahere deprehēdunt. Sūt āt multa a veterib[9] inuenta, nos vero ēt huius pulueris magnū fecim[9] experimētū.

Smegma, aut puluis egregius, uocāt autem quidam ipſum Indum, alii Aeſculapium.

Puluis Aeſculapi[9], ſiue induæ.

Puluis tophos emēdās, atque ad laxos tumores benefacit, nec non ad eos, qui humidū caput, & thoracem habent, item Lepram, Alphum, ſpirandi difficultatē, & aliorum vitio-

rum quæ ex capite, aut thorace originem trahũt, causas re pellit omninoq; vitiatam materiem, & copiosam discutit, vehemẽtem ruborem in cute excitat, & humores prauos, vitiososq; impactos, & ferinos digerit, Articulariis, & stomachicis accõmodum. Etenim qui perpetuo ipso vtit, podagra laborare non permittit vel exiguum dolorem experiri, item ad pruriginosa impetiginosaq; corpora facit, pilos extenuat, ac vocatur Isotheos quasi dicas æqualis Deo, quoniam etiam ad Elephanticos cõducit, habet ipsius compositio in hunc modum.

Descriptio pulueris Indici.

Salis Cappadocici, salis cõmunis, salis amari, salis ex nitri fontibus, salis Tragasæi, nitri Alexandrini, aphonitri, aphronitri, pumicis, adarcæ, singulæ libræ, lapidis Asii floris, aluminis liquidi, aluminis scissilis, nardi Gallicæ, veratri albi, & nigri, herbæ lanariæ, Feculæ hoc est fecis vini cõbustæ, radicis chamæleontis, sulphuris viui, staphidis agriæ, sinapis, aluminis, iũci angulosi, piperis, terræ Cimoliæ, seminis viticis, baccarum lauri siccarum, gallæ omphacitidis, lupinorum farinæ, lomenti fabarum, cumini, singulorũ omnium vnciæ tres, pyrethri, iunci rotundi floris, thuris masculi, gummi, iridis Illyricæ, cucumeris syluestris radicis siccæ, marrubii sicci, sepiæ testæ, fenugræci, Cnici, grani Cnidii, costi pulegii, graminis sicci, pæoniæ, singul. vn. tres, sampsuchi vncia, folii vnciæ duæ. Sales & nitrum olla recẽti super ignem torreto, reliqua siccata contundito, incernitoq;. Vtantur aũt ægri subinde in balneo, cum iam sudare inceperint, tũc caput decocto radicis salicis abstergi curato. Hic puluis præstantissimus est, & valde efficax, præterquam calida intẽperie affectis, & fluxionibus ex bilioso, & acri humore, nec non calido sanguine excitatis. Omnibus autem aliis fluxionum vitiis accõmodari potest. Adhæc psilothra in balneis adhibere admodum iis cõducit, qui ex pituitoso humore Podagra laborant, maxime in quibus summa cutis extenuari desiderat.

Psilothrum nobile ad Podagram quo pila abolentur.

Thuris, mastiches, lapidis Asu floris, pumicis tosti, alcyonii, staphidis agriæ, Cymoliæ, veratri, sampsuchi, spumæ argenti, amyli, singulorũ vn. tres, spicænardi vncia, garyophylli vnciæ duæ, vtitor puluere, aut cũ cremore ptisanæ, & oryzæ, vniuscuiusq; seorsim cocti. Sit aũt mẽsura æqualis saponi Gallico in cremore soluto, calefactoq; antea, pulueris cochlearia quinq; inspergito, calcis viuæ & incretæ libram, auripigmenti, sandarachæ, singulorũ sescunciã, ac vbi penna probaueris, vtitor. Hæc sane valida etiam in maximis tumoribus adhibere conuenit, ad moderatos aũt tumores laxos etiam loleacea farina cum acero inducta probe auxiliatur. Similiter etiam adeps suillus cũ calce viua in pila subactus, vt malagmatis substãtiam induat. Optime discutit laxas omnes inflammationes, præsertim in genibus, item mala punica acida cocta, læuigataq;, & post coctionẽ applicata. Quin & ipsa Theriaca, si cum vino quodã tenui illinatur, probe discutere, comprobata est. Tantum de Podagra ob pituitosum humorem proueniente interpretati, dicamus etiã quomodo dolor ex sanguine ĩ articulis obortus curari possit.

Si podagra ob sanguineum humorem constituatur.

Podagra sanguinea.

Quod si humorem, qui in articulos confluxerit sanguineum esse suspicemur, vbi quidem nihil ꝓhibet, vacuationem quæ per venæ sectionem adhibetur, tẽtato. Hac enim ratione multos noui, aut in totum morbo liberatos, aut raro fluxionibus correptos, eo quod nõ neglexerint, sed veris statim initio sanguinem sibi detrahi curarint, nõ solum vacuandi, sed etiam præseruationis causa id facientes, abstinendum eis a cibis valẽtis materiæ, & qui sanguineum humorem magis adaugent. Norũt igitur hæc, etiã si ego non scribam, omnes medici, quod carnes cũctæ, & ex his adhuc maxime suillæ, & vina dulcia, in vniuersum omne alimẽtũ copiosum, animi hilaritas, & motꝰ mediocris, id efficere solent. Si itaq; ambo obseruet quispiã, nẽpe vt vere ineun-

te sanguinis vacuationem adhibeat, & cibis illũ copiosum gignentibus abstineat, corpus autem continue etiam exerceat, impigerq; ad omnem motũ fuerit, quomodo is hac ratione nõ liber a recrementis erit? quando aũt vacat recrementis, quomodo non fluxionum expers permanebit, cũ nihil sit qd' adhuc in articulos defluere posit, Ceterũ vtantur tales, tepidæ aquæ potu magis, omniq; ratione victus refrigerãte, & quæ sanguinis generationi aduersari queat. Ac multos noui ex his, qui cum vino tantum abstinerent, non amplius morbum fuisse expertos. Hac ratione copiosum vinum multo sanguine præditis inimicum est. Commodum igitur est ipsos talia deuitare, atque si in totũ negligant, certe vere, & æstate hæc obseruare conẽtur. Hæc igitur generatim facere cõuenit, in quibus defluxio a sanguinei humoris copia ꝓuenire cõsueuit. Quoniam vero nõnullos etiã ex victu parum obseruato defluxione corripi contingit, necesse est ideo curationes particulares interpretari, quibus inflammatione obsessis opitulari oporteat.

Si inflammatio partem exerceat.

Sciendum igitur est vtraq; in particulis fluxiõe iam tentatis præcipiẽda esse, nempe vt id quod in inflammatione continetur, refrigeremus, & discutiamus. Optime igitur in his valet cataplasma, quod ex semperuiuo paratur, aut cortices mali punici, rhus, farinæ ex vino coctæ, & ĩductæ. Etenim id quod influit, repellere, & quod iam cõtinetur, discutere, & exiccare statim abunde possunt, item particulis imbecillis robur adiicere, vt ea quæ ad ipsa mittuntur rursus repellant. Porro coqui ex vino probe debẽt mali punici cortices, rhus, & semꝑ vinũ. Accurate vero læuigata ita simul cum farinis misceri, malum punicum autem ipsum mediocriter coctum læuigatũq; affectis particulis imponere conducit, æstate quidem frigidum, hyeme autem tepidum. Itaque per initia accessionis, & cũ dolor adhuc moderatus est, hæc adhibere vincit, sin autem auctus fuerit, fomẽto ex cera, quod cerembroche dicitur, vtendum est. Habet in hunc

modum. Sapæ partes duæ, rosacei pars vna, ceræ minimũ, vt fomentum tantũmodo crassius efficiat. Excipiantur autem omnia lanis succidis, imponanturq́ per hyemẽ quidem tepida, in æstate vero frigida At si inflammatio in alto fuerit, etiam nitri paulum, & olei dulcis loco rosacei sapæ admisceto, magisq́ proficies. Si dolor remanet, etiã cataplasmate ex brassicæ folii veteris, habet in hunc modum. Foliis brassicæ coctis læuigatisq́ diligenter fecẽ aceti, ouorum crudorũ lutea duo, & rosacei paulum adiicito, ac mixta omnia simul, læuigataq́ inducito, cõtinue immutãs medicamentum, ac vehementes dolores multum lenies, beneque facies, si etiam spongiam vino mediocriter astringente imbutam affectis particulis superimponi iusseris, sin tale vinum desideretur, posca madefactam. Nõ autem superfundãtur partes iis quæ ex polline farinæ, aut ordeacea farina constant. Omnia enim hæc istis sunt inimica, præsertim in quibus copia articulos offendit, doloremq́ excitat. In quibus enim totum corpus recremẽtis vacat, non alienum est cũ magnus dolor vrget, etiam cataplasmatis ex farina ordeacea vti, sint autem farinæ quidẽ ordeaceæ partes duæ, seminis lini pars vna, immutentur frequentius, humidioribus autem, & nõ admodum feruentibus vtendum, quemadmodum medici faciunt, non solũ articulos, sed etiã alias particulas admodum ardentibus farinis obducentes, ignari se cutem magis adurere, & siccare, quam aliquid humoris subiecti discutere. Porro quod cataplasmata, quæ largiꝰ coquuntur, præsertim quæ oleum in coctione recipiũt, magis siccent, manifestũ est ex piscibus, & carnibus, quæ oleo frigentur, quippe siccantur, & torrentur. Non conuenit igitur temere cataplasmata ardẽtia, & feruida inducere, nisi totum corpus sit recrementis vacuum, neque cum adhibes, ardentibus vti, & feruidis. Ego vero affirmo ne astringentibus quidem & repellẽtibus in affectis partibus vtendum esse, nisi totum prius corpus recrementis liberaueris. Nam quod articulis influit, ne ad principales particulas recurrẽs suffocationis causa fiat ægro, periculumque mortis adfe-

rat, metuendũ eſt. Siue igitur diſcutientibus, ſiue repellentibus vti velis, totum corpus recremẽtis vacuare ꝑperato.

Tophis

De Tophis.

Quoniam vero etiã tophi qui Græcis Pori dicunt, plæriſque articulis fluxione tentatis oboriuntur, ſiue ex inordinato quorundam ciborum eſu, vnde incoctus, & crudus humor colligitur, ſiue continuo torporem facientium, & anodynorum hoc eſt dolorem tollentium medicaminum vſu, cõſentaneum eſt, vt ſciamus, quibus etiam in his, & quando vtendum ſit medicamentis, quæ tophos diſſoluere prædicantur. Si igitur calida intemperies materiã nimium adaſſans, atq; adurẽs tophos generare videatur, calefaciẽtibus in his, & acribus medicamẽtis vti non oportet. Et ſi.n. hæc procreatos iam lapides diſſoluere videbunt, tamen efficiũt, vt etiã alii calculi obnaſcãtur. Quare ſi quis his ad lapillos iam creatos diſcutiendum vtatur, ſtatim rurſus ad ea quæ mediocriter calefaciunt, & modice diffundunt, diſſoluũtq;, tranſeat, abſtineatq; in poſterũ ſiccantibus, tum cibis, tum antidotis, quæ corpus calefacere, & immoderatius ſiccare ſolent, omnia enim iſta tophos magis his generant, quam diſſoluunt. At quibus non adeſt calida intemperies, ſed frigidiores, craſsiores, crudioreſque potius humores in articulis inſeruntur, his omnia hæc, quæ & extenuare, & calefacere poſſunt, opitulantur, & ſiquis ipſis vti velit, hic etiam natos iam lapillos conſumere, & ne alii naſcantur, prohibere poterit. Ego ſane noui quendam magnos tophos in articulis expertum cõſanuiſſe adeo, vt etiam citra impedimentum incideret, eo quod antidotum continue aſſumeret. Antidotum vero quod per totũ annum bibebat, hoc eſt.

Antidotum ad Tophos.

* Impr. vn. duę

Cẽtaurei vnciæ quinq;, chamedryos vnciæ nouem, hyperici* totidem, ariſtolochiæ rotundæ, gentianæ, petroſelini, agarici, phu dulcis, meu, ſingulorum vnciæ tres, ſpicænardi vncia. Excipito melle, datoq; ex tepida aqua. Ac aliũ quendam noui, qui cũ tophos habere incepiſſet, non alios

amplius nasci permisit, eo quod decoctum biberet, cruda, crassaq; recrementa extenuans. Erat autem decoctũ quod bibebat, ex eiusmodi herbis compositum, origano & chamepity, quarum neutra calido, & bilioso recremẽto prædi tis conuenit. At quia magna auxiliorum, quæ tophos dissol uere consueuerunt, differentia existit, alia siquidem ex acri bus admodum conficiuntur, alia ex iis quæ magis emolliũt diffunduntq; largius, cõmodum est, vt horũ quoq; discrimina vobis exponamus, vt pro diuersis ægrorum tẽperamentis, & tophorum articulos obsidentium magnitudine, & malitia liceat vobis medicamenta vnicuiq; congrua ex iis, quæ hoc loco a me cõscripta sunt, deligere.

Ceratum excellentißimum tophos articulorum dissoluẽs, adeo ut neq; an oborti fuerint, adhuc appareat.

Ceratũ, ad tophos.

Aphonitri vnciæ octo, terebinthinæ vn. duodecim, ceræ vnciæ quindecim, olei veteris vncia vna & viginti, lixiuii quo piliarii vtuntur lanis succidis abluendis, quod etiã non nulli Protostacton græce appellant, vnciæ sex. Vtitor vt præstantißimo & vsu probato.

Aliud usu probatum.

Aphonitri, terebĩthinæ, lixiuii quo lanæ succidæ abluuntur, propoleos, singulorum vnciæ qua. ceræ vnciæ nouem, colophoniæ libra, olei veteris vnciæ sedecim. Mixtis vtitor, & in tophis, & abscessibus admodum subito auxiliantur. Commoda igitur hæc sunt & plurimis experimentis comprobata, sed his adhuc multo efficacius est, quod ex cynabari, salis flore, & aliis plurimis metallicis paratur, cuius descriptio hoc pacto habet.

Medicamentum Dia cinnabareos.

* Impr. lib. Medicamẽtum ex cinnabare.

Argẽti spumæ libra, olei veteris *sextari⁹, squamæ æris vn. æris cõbusti vncia, cinnabareos scrupuli octodecim, Maguetis viui vncia, lapidis Phrygii drachmæ sex, lapidis Pyritis vncia, thuris vncia, aloes vnciæ duæ semis, galbani sescuncia, cadmiæ vncia, diphrygis vnciæ duæ, eruginis rasæ vncia, suffiminis ammoniaci semuncia, lapidis Onytis Scy-

thici*vnciæ octo: lapidis Hæmatitis vncia, ꝑpoleos*libra, sescuncia, lapidis Perdicitis vncia, betonicæ vncia vna, scrupuli octo, gẽtianæ vncia, aristolochiæ longæ semuncia, chamæleontis {nigri} vncia, dictãni sescuncia, resinæ siccæ libra vna, & semis, adipis struthiocameli*libra, Lapides cũ spuma argenti terunt seorsim, adiectis salis floris libris duabus, donec omnia dissoluantur. Hoc medicamentum plurimis experimentis probatum est, non solum in cõdylomatis, sed etiam strumis, ramicibus aquosis, hydropicis, lienosis, aliisq; plurimis, & maximis vitiis, quorum hic mentionem facere superfluum est. Hoc solum sciẽdum est, ad omne id vitium accommodũ appellari, eo quod in varios vsus ipsum adhiberi omnes medici cõfitentur, ac mirum est idẽ, præterquam quod non calefacit, etiam articulos non valde exurere, sed etiã tophos in ipsis discutere solere. Hoc sane efficax est medicamentũ, sed non facile paratur. At quod ex auellanis constat, Dialeptocaryon græce dicitur, ambo consequitur, etenim & facile paratu est simul, & efficaciam obtinet. Compositio eius in hunc modum habet.

* Paulus scrupuli octode.

* alii, lib. quat. quinq;.

* Impr. vncia.

Medicamentum Dialeptocatyon.

Medicamentũ dia Leptocaryon.

Lixiuii quod primũ destillauit, hoc est, pilarii vnc. sex, auellanarũ vnciæ*duæ, aphonitri, saponis Gallici singulorum vnciæ quatuor, mellis vnciæ tres, ouorum albumina sex, olei veteris libra, ceræ vnciæ decem, terebinthinæ vnciæ septem. Licet medicamentum multis vtile efficere, si interim vires ipsius remittas, interim intendas. Moderatius nãq; erit, & corporibus mollioribus accõmodatum, si medicamẽti, q̃d ex melle fit, partes duas adiicias vnã vero medicamenti iam dicti, item si emplastrum Dia anemones adiunxeris, vbi id quod ex melle constat, desideratur. Erit tibi etiam hoc pacto blandum, & citra rosionem efficax ad maximos tophorum affectus, variosque corporum habitus, vt non multis & diuersis auxiliis indigeant. Quæ cum ita sint, non opus est multorum medicaminũ hic meminisse. Noui autem ego me emplastrum ex cerusa factum medica

* imp. nouem, in alio sex

mẽto adiecisse, eo q æger ipsius rosionẽ minime ferre posset, ac mihi opus pulchre successit Nam vtrisq; æger oblectabatur, tum lenitate, tũ efficacia medicamenti. Si quis igit ita cõsiderare velit, licet ei tuto, & citra noxam ipsam, pro vt corpora sensilia sunt, & pro diuersis habitibus, vitiisq;, admouere. Ipse vero Diuinissimus Galenus meminit etiã se tophos veteri caseo dissoluisse. Habet aũt vsus hoc pacto. Vsus sum in articulario tophos in ipsis articulis habente caseo antiquissimo acerrimoq; suillæ carnis salsæ decocto intincto, ac in pila subactum tophis imposui, & valde pfuit. Nam cute vltro citra sectionem dirupta, particulas prõpte, & citra noxã quotidie tophis liberauit, resecitq;.

De antidotis, & medicamentis quæ somno dolorem leuant, anodyna uocantur.

Anody.

Quoniam vero nonnulli, siue ob maximam rerum necessitatem, siue quod dolorem ferre nequeant, omnino requirunt, vt medicamentum aliquod ipsis dolori leuãdo idoneum exhibeamus, cõmodum erit etiam de his tractare, quando & quomodo ipsis vtẽdum sit, item antidota ab ipsis exposita, quot simplicia, quotq; cõposita existant. Cerata igitur extrinsecus ex opio parata, quæ veteres etiam a dignitate, Chaliochrysus vocare dignantur. Verum ego etsi vim mitigatoriam habent, non ipsis adeo vti consulo, nisi magna admodum vrgeat necessitas, & calida valde intẽperies. Bibunt autem nonnulli etiam id quod vocatur Diahermodactylu, aiuntq; doloris leuationem inde fieri, dum ex ventre quædam aquosa euacuat, vt etiam ægri statim inambulare velint. Atque hoc est verum, raroque id quod titulo promittit, non euenit, sed habet etiam aliquid quod offendat, quoniam efficit, vt ii qui bibunt, crebrius fluxione irritentur. Hoc igitur ne fiat, nonnulli admiscuerunt cuminum, mastichen, gingiber, alii vero etiam euphorbium, arbitrati illud refrigeratorium quippiam, & corporis inducendi efficax obtinere. Alii non adeo ve-

rum hoc esse dictitant, nō enim ita purgare posset, si tantā refrigerandi facultatem haberet, vt torporem queat inducere, sed falsum esse arbitror. Omnes enim qui biberūt, eo die stomachum cibis qui offerūtur nō oblectari causantur. Idonea igit̄ sunt quæ ex cumino, gingibere, & pipere participant, & malitiæ ipsius, qua stomachū offendit, resistūt, sed nullum adeo, vt aloe ipsi adiecta opitulari potest. Ego huius compositionem, & eorum quæ veteres inuenerunt, vobis exponam, ne ignoremus nos, neque ab aliis ea discere cogamur, sed isqui velit pro arbitrio vti, hinc queat facile colligere.

Descriptio purgantis medicamenti Diahermodactylu simplicißima.

Hermodactyli * drachma, gingiberis siliquæ nouem, piperis siliquæ duæ, anisi totidem, hæc omnia vna vice dant. Sin autem ventrē { copiosius } subducere cogitas, scāmoniæ quatuor siliquas admisceto, & citra molestiam purgat, ægrosque dolore leuat.

Aliud Diahermodactylu.

Hermodactyli vn. tres, cumini * scrupuli tredecim, gingiberis * scrupuli duodecim, piperis * scrupu. decē, { Dant ex aqua calida, summus modus est scrupuli quatuor. }

Aliud ad idem.

Hermodactyli * scrupuli qua. gingiberis scrupuli sex, cumini * siliquæ quatuor, piperis siliquæ quatuor, anisi siliquæ quatuor, lachrymæ scammonii siliquæ octo. Dant scrupuli, quatuor, { ex mulso: } Hoc medicamentum efficit, vt ægri statim incendant. Satius autem est ipsis dare morbo incipiente, { vel declinante, } quam vigente.

Aliud ualde bonum, experiētia a nobis probatum.

Anisi, * siliquæ duodecim, cumini, * pipis albi, & nigri, singulorum scrupuli duo, gingiberis scrupuli octo, euphorbii scrupuli quatuor, { mastichæ scrupuli sex, casiæ scrupulus, } hermodactyli * scrupuli quatuor. Hæc omnia vna vice ex aqua temperata dantur.

Aliud

* Impr. lib. Diahermodactilu.
* Impr. vn. tres in alio. vn. duo.
* Siliquæ
* Scrup.
* Scrup.
* Impr. scrupu.
* Cumini scrupu. 12.
* Impr. quat.
* Siliquæ

Aliud quod Iacobus Psychrestus exhibebat.

Hermodactyli scrupuli quatuor, * scammonii scrupuli duo dato potui ex aqua tepida, vbi ægrum victu prius cō modo præparaueris.

Egregium antidotum, quod Theodotius philosophus exhibebat.

Hermodactyli siliquæ quatuor, ✲ cumini Aethiopici scrupuli * quatuor, anisi scrupuli ✲ tres, { alypiadis herbæ scru. sex, agarici scrupu. tres, musci siliqua, phu scrupuli tres, } mastichæ scrupu. duo, { gingiberis scrupuli tres, spicæ nardi scrupuli duo, } cnici scrupuli sex. Dantur scrupuli quatuor cum hydromelite. Præstantissimum est hoc medicamentum, ac plurimum a multis aliis medicis comprobatū. Oportet aut etiam ægrum victu prius præparare, atq; ita duo, vel tria ouorum lutea, panis exiguum, & gallinæ pectus exhibere, deinde hora vna interposita, aut multum duabus ad balneum ducere, ac loto reuersoque domum ita antidotum, vt prædictum est, debito pondere propinare. Hæc ratio victus in omni medicamēto exhibēdo vtilis experientia apparuit. Neque enim hoc pacto medicamentum stomachum attingit. sed etiam ventrem lōge facilius potest subducere. Tantū in hermodactylo nos experti sumus, ac medicos nostri temporis exhibere spectauimus, atque ego longo tempore his vsus sum. Processu autem temporis aloen ei admisceri vtiliter sum expertus ac tentaui catapotia potius fingere, quā potionē offerre. Etenim præterquam quod ægris dolorē auferunt, etiam prohibent, ne crebris ipsi fluxionibus afficiātur. Describuntur ipsa in hunc modum.

* ĩpressus addit, ĩ alio siliquæ quatuor.
* in impſſo additur, ĩ alio scru.
✲ Tres.
* Sex.
✲ ĩpressus ,p phu, hēt Su, Rō ĩ oĩ medicamēta exhibēdo vtilis.

Catapotia ex Hermodactylo & aloe.

Aloes scrupuli duo, scammonii scrupuli quatuor, cucumeris agrestis seminis sescuncia, hermodactyli semuncia, dantur scrupuli quinque, aut sex pro viribus.

Catapotia ex hermodactilo.

Aliud eadem efficiens, tum in articulariis tum habitu pituitosioribus.

Aloes, colocynthidis, ſcammonii, ſingulorum ſemuncia hermodactyli vncia ſcrupulos quinque, aut ſex, catapotia fingens, pro virium ratione dato. Cũ autem emolliẽtia aluum catapotia efficere cogitamus, hoc pacto componito.

Catapotia emollientia.

* Impſſ° quinq;. * Septẽ, i alio nouem.

Aloes ſiliquæ * ſex, lachrymæ ſcammonii ſiliquæ * nouem, Hermodactyli ſiliquæ tres, { ſerici totidem, } cucumeris agreſtis ſeminis totidem. Omnia trita excipito roſato, aut rhodomelo, fictaque catapotia dato non modo podagricis ſed etiam aliis, quorum aluum cogitas ſubducere. Omnia enim adferũt moleſtiæ, nihilq; ingratum, ac inſuaue, cum deuorantur, obtinent. Sciendum autem non ſolũ potione ex Hermodactylo ad podagrici doloris leuationẽ parari, ſed etiam alia eſſe plæraq;, ex quorum numero antidotũ ex Cornopodio quoq; habetur, q̃d & ipſum meo iudicio nõ ita vt Hermodactylus ſtomachum offendit, mitigat autem ſimiliter, ſi non amplius, certe non minus. Datur quaternis ſcrupulis, interim quidem per ſe, interim vero cum piperis granis quadraginta. Multi ſane in hunc modum cõpoſuerunt, alii vero etiã { pluribus adiectis } vtilius medicamentum reddiderunt, deſcriptio ipſius ita hẽt.

Antidotum Dia Cornopodiu.

Diacoronopodiu.

Gingiberis ſcrupuli duo, piperis ſcrupulus, agarici ſcrupuli decẽ, cnici partis interioris ſcrupuli quatuor, coronopodii radicis ſcrupuli ſex. Contuſa incretaq; reponito. At ſciendum eſt drachmam eius exhiberi, iis autem qui difficilius purgantur, ſiliquas vigintitres, vel amplius, vel minus. Subducito aluũ omnino ſepties, vel ſæpius. Poſt euacuationẽ ægrũ in balneũ deduces, a balneo nutries ouis, & pane, Hoc quoque ſcire oportet, medicamẽtum iſtud etiã in magnis acceſſionibus datũ dolores mitigare. { Alia potio. Hæc ſtatim vt acepta eſt, in ipſa acceſſione ægrum dolore leuat. Paratur hoc pacto. Eryſimi ſeminis ſcrupuli quatuor, gingiberis ſcrupuli ſex, coronopedii radicum, amomi, piperis, ſingulorum ſcrupuli ſex. Redigantur om

nia in puluerem, qui ad summũ scrup. sex exhibetur ℈ ægro, pridie concoctione bene obita, vel ex rosato, vel ex posca. Nil minus solet dolores lenire etiam medicamentũ ex myuro herba, præterquam quod stomachũ nõ vitiat, aut articulos offendit. describitur autem hoc pacto.

Medicamentum ex myuro herba.

Erysimi, agarici, myuri herbæ, singulæ vnciæ. Dantur scrupuli quatuor, misceat potioni vna vice dandæ scrupulus euphorbii, ac exhibeatur cum mulso, aut Chrysattico generoso.

Medica mẽtum ex miuro herba.

Aliud generosum probatum.

Anisi, propoleos, singulorũ siliquæ duæ, gingiberis scrupuli quatuor, euphorbii totidem, mastiches scrupuli sex casiæ scrupulus, hermodactyli siliquæ quatuor. Hæc omnia potui dato vna vice ex tepida.

Aliud, quemadmodum Iacobus Psychrestus.

Hermodactyli scrupulus, lachrymæ scammonii scrupulus. Aegro prius humidiore victu nutrito datur.

Antidotum podagricum quod uocatur Climax.

Agarici vncia, phu, vnciæ duæ petroselini vnciæ tres, meu vnciæ quatuor, hyperici vnciæ quinque, gentianæ vnciæ sex, aristolochiæ vnciæ septem, centaurei vnciæ octo, chamædryos vnciæ nouem, mellis quod satis est. Datur hoc ad annum.

Climax podagricũ.

Podagricũ ad anũ datum.

Aliud antidotum, quod eodem modo podagricis ad annum datur.

Podagricum, medetur pedum articulorum capitis, stomachi oculorum, iecoris, lienis, & renũ dolori Curat etiã difficultatem vrinæ, & callos in articulis concretos summe discutit. Est autem medicamenti temperatura hæc. Rheu Põtici vncia, agarici vnc. duæ, phu vnciæ tres petroselini Macedonici vnciæ quatuor, meu vnciæ totidem, hyperici vnciæ sex, gentianæ vnciæ * septẽ, aristolochiæ vnciæ *

* Impss⁹ duæ.
* Sex.
* Septẽ.

octo centaurei vnciæ * nouem chamedryos vnciæ * decẽ Dantur viris ſcrupuli duo, mulieribus vnus parato autem in hunc modum. Hæc in pilam coniecta, contuſaque ſingula priuatim, miſceto omnia, & rurſus pilæ iniecta contundito, atque ita probe incernito, ac vtitor, vt a nobis per ſingulos menſes ordinatum eſt. Menſe Ianuario dato diebus quinque alternatim, Februario diebus quinque alternatim Martio diebus quinque, alternatim, Aprili diebus quinque alternatim. Maio tribus diebus alternatim, Iunio duobus diebus alternatim. Iulio vno die, Auguſto vno die Septembri vno die, Octobri duobus diebus alternis. Nouẽbri duobus diebus alternis. Decẽbri quatuor diebus alternis. { Atque ſic per menſes duodecim dies triginta ſex anno vertẽte abſoluito. } At abſtinendum eſt, mero, carne ſuilla, bubula leporina, itẽ braſſica, ſinapi, & crudis omnigenis oleribus hydrogaro. Bene autem concoquat æger, qui medicamentum aſſumet, pedes aqua calida lauet, & oleo inungat, lactis potione, quam tempus exhibet, abſtineat.

* Octo.
* Nouẽ.

De mitigatoriis medicamentis, quæ locis affectis admouentur.

Hæc igitur ſi per os exhibeantur, dolores mitigare ſolent, eorum vero gratia qui non tollerant, ſiue quod ſtomachus ſit affectus, & ea quæ exhibẽtur cõtinere nequeat, ſed protinus in vomitum erumpat, ſiue propter metum, & alterius medicinæ ſuſpicionem aliquam, exponẽda cenſuimus, quæ & ratione, & experientia vtilia nobis eſſe demonſtrata ſunt habent autem in hunc modum.

Ceratum quod in acceſſionum ſtatu imponitur dolore liberans.

Croci, lachrymæ papaueris, ſingulorũ vnciæ quatuor, pannis, ceræ, ſingulorũ libra, olei ſextarius. Crocum, & lachrymam vino macerato, panẽ vero aqua, ac vbi expreſſeris diligenter miſceto lachrymæ, & croco prius læuigatis, deinde ceram cum oleo liquefactam reliquis miſceto.

Ceratũ mitigatoriũ.

Aliud ceratum, quod ſimiliter in ſtatu applicari põt.

Ceræ vnciæ,* quatuor, argenti ſpumæ vnciæ duæ, ce ruſæ tantundem, roſacei, ſolani ſucci, ſingulæ libræ, ſucco quouſque ſoluta fuerint excipito.

*ĩpreſſ° vncia.

Aliud ceratum, & ipſum mitigatorium, ad omnem inflammationem feruidam efficax.

Opii drachmæ quatuor,* cerati roſacei libra, lacte mu liebri opium terito, atque ita ceratum in pila miſceto, ac vtitor, vt longe optimo.

*in ĩpreſſo addit in alio octo.

Ceratum mirabile, & uſu probatum, de quo etiam alii multi teſtati ſunt.

Olei veteris ſextarios duos, in cacabo lignis ſermẽtaceis coquito donec vehementer ebulliant, & turpænæ marinæ viuæ libram vnam adiicito, coquitoque donec olei pdi cti modus iterum, aut tertio efferueſcat, deinde talphæ ani malis, quod nonnulli calamitem vocant, ſanguinis vncias quatuor, ac cum turpæna incoquito, donec carnes ab ea re ſolutæ fuerint, & ſublata deinde ab igne refrigerato, percolatoque, ac vitreo vaſe reponito, cum vſus poſtulat, olei qđ ſufficit, paululum miſceto, ac vbi diſſolueris, ceratum mollisſimum facito, ac in linteolum illitum, imponito. Coquito autem oleum, vt præſcriptum eſt, in domo ſubterranea, menſis Martii die. 5. nequaquã diem differẽs, ita nã que bene ſuccedet. Tantum de epiplaſmatis dolorem tollentibus, & mitigatoriis diximus.

Halacia ad concoquendum.

Salis communis libra, piperis vnciæ tres, gingiberis vn ciæ duæ, origani vnciæ duæ, hyſſopi ſeſcuncia, thymi ſeſcũ cia, ſeminis apii ſeſcuncia, folii, erucæ ſeminis, laſeris, ſpicæ nardi, petroſelini, ſingulorum ſeſcun cia, feniculi vncia, ſa lis ammoniaci libræ duæ. In puluerem redigito, ac vtitor. Aliud. Feniculi, hyſſopi, petroſelini, caſiæ, liguſtici, rheu Pontici, myrrhæ, laſeris, ſingulæ vnciæ, piperis vnciæ duæ ſalis ammoniaci ſextarius.

Aliud Buphati.

Piperis vnciæ tres, gingiberis vncia, laseris semũcia, anisi vncia, costi vncia, salis communis libræ duæ, pannis quod satis est. Aliud. Salis communis libra, salis ammoniaci libræ duæ, piperis albi vnciæ tres, piperis nigri tantundem myrrhæ vnciæ duæ, cnici vncia, ameos sescũcia, laseris vnciæ duæ, follii vnciæ duæ, anisi sescũcia, origani vnciæ duæ semis, hyssopi vncia, thymi vncia, & semis petroselini seminis similiter, erucæ similiter, piperis longi vnciæ sex, spicæ nardi vnciæ duæ, cumini, seselos singulæ vnciæ.

Phisica.

Naturalia diuersa ad pedum fluxionem.

Quoniam nonnulli, cum neq; in victu perseuerare, neque medicinam tolerare possunt. cogunt nos in Podagra vti naturalibus, & iis quæ alligãtur. Vt igitur optimus medicus omni ex parte instructus sit, & multifariã ægris omnibus opituletur, huc descendi Cũ autem multa sint, quæ id præstare queant vsu tantum longo probata scribimus.

Medicamentum naturale ad fistulam pedum, admodum celebre, & a multis comprobatius.

Neruos ouagri, & aprii, & ciconiæ sumito, ac plicatis inde chordis, dextros quidem neruos dextris ægrorum pedibus sinistros autem sinistris alligato, ac statim dolorẽ leuabis. Vbi autem dolor conquieuerit non amplius alligabis, sed vbi rursus dolorem senserit, ac miraberis, quod neque dolor, neque aliud quid periculosum subsequatur, quemadmodum multos attonitos fieri conspicimus. vbi pedes fluxionibus tentari desierint. Nõnulli vero ciconiæ neruos aliis non complicant, verum retinent, mittuntque in phocæ pellem, ac illigãt chordis seorsim absque neruis ciconiæ pilicatis. pedibus ægri similiter illigãt dextros dextris, sinistros sinistris, cum luna ẽ in occasu, vel in signo sterili, & Saturnum ingreditur.

Medicamentum præseruans a podagra & morbo articulario.

Torpedinem viuam cum oleo & aqua in vas æreum,

& cacabum coniicito, ne oleum vstum strepitum edat, ac herbam narcissum luna desinente collectam adiungito, ipsamque cum animali incoquens, vsque dum tota dissoluatur, & ossa nudentur, tunc tandem oleum ab aqua paulatim separabis, omnia facito luna desinēte, vngitoq; ægrū ter die, & siquidem articuli dolens, patiunturque, curantur si vero non dolent, præseruat ea, ne vnquam doleant. Id autem facito, vngitoque ad dies tres, luna omnino desinēte. Nam si in alio tempore hæc facias, non succedet.

Aliud probatum.

Puellæ virginis primis menstruis inquinatum panniculum illinito, ac vbi sic aliquando feceris, Podagra non laborabis.

Aliud quod pedes, & manus præseruat.

Neruos vulturis ex cruribus, ac summis pedibus collectos ad talos ægri alligato, curans, vt neruos dextri pedis vulturis, dextro ægri pedi alliges, & sinistros sinistro. Similiter etiam cubitorum, manuum, & humerorum neruos, alasquæ. Aliud. Leporis tali, si alligētur, articularios affectus admodum alleuiant, oportet autem leporem viuum relinquere. Melius facit etiā cutis vituli marini, si pedibus substernatur, Quin & versum Homericu, Contio turbata est, subter quoq; terra sonabat, si aurea lamina ipsum scribas, cum luna est in libra, præstat autem multo, si in leone inueniatur. Item Magnes lapis gestatus articulariorum dolores curat, similiter etiam Aethites si gestetur, præterea cotyledonis radix, item sanguis hirūdinis illitus podagricos dolores mirifice lenit.

Ad podagram.

Vbi initio videris pedes inflāmari alliū læuigatū quotidie ipsis īducito, nō soluēs, donec fuerint exulcerati, deinde vrinæ pueri īpubis, quā calculis marinis cādētibus incēderis, oīa iniicito, & vtitor, postea si absinthio pedes ob

ducas, adeo efficax est, vt non amplius podagra infestet.

Remedium a podagra præseruans.

In laminam auream luna desinente quæ sequuntur scribito, & neruis gruis inuoluito, deinde simili canaliculo ipsam includito, gestatoque ad talos. Meu Treu, Mor, Phor, Teux, Za, Zon, Phe, Lou, Chri, Ge, Ze, On. Quemadmodum sol in hisce nominibus firmatur, & quotidie renouatur ita hoc figmentum cõfirmatur, quemadmodum prius. Iã Iam, Cito Cito, ecce enim magnum nomen dico, in quo conquiscentia firmãtur, Iaz, Azyph, zyon, Threux, Bayn Choog. Firmante hoc figmentum, vt erat primum, Iam, Iam, Cito, Cito,

Ad podagram, quæ nondum contraxit nodos, admirabile, & probatum.

Chamæleontis caput, & pedes ipsius, extimaq; pedum, vel genuũ præscidito, & quæ ex dextro pede habentur, seorsim seruato, & rursus a sinistro pede, extrema similiter præscidito: seruatoque & ipsa priuatim, ac vbi duos digitos dextræ manus impresseris, pollicẽ & annularẽ vngue chamæleontis, similiter & sinistræ manus secundũ digitum notaueris, ✠ vngue chamæleonits, inquinans sanguine digitorum dextræ manus extrema, dextra chamæleontis, sinistræ autem manus sanguine, sinistra animantis extrema, in exiguum canalem includito, ac gestato dextra quidem animantis extrema dextro pede, sinistra autem sinistro, vsque dum æger curatus fuerit. At chamæleontem præcisis extremitatibus adhuc viuentem panniculo lineo puro inuolutũ attingito, ad solis exortum. Sin autem contingat manus, quoque prædicto affectu cruciari, attingito etiam manus ac in exiguos canales indito, curabisque ipsas, facito autem hoc luna desinente.

✠ Hic corrupti sũt codices

Podagricum Naturale.

Cornubus ouillis crematis, & ex vino in pila detritis dextro cornu dextrum pedem inungito, & sinistro sinistrum, & dolores podagricos mitigabis.

Aliud ad podagram, & omnem fluxionem.

Herbam ſacram, quæ eſt altercum, cum luna eſt in Aquario, aut Piſcibus, effodito ante ſolis occaſum, radicem non attingens, vbi effoderis ipſam duobus ſiniſtræ manus digitis, pollice & medico dicas, Loquor tibi, loquor tibi herba ſacra, cras voco te in domum Philiæ, vt ſiſtas fluxionẽ pedum, & manũ huius viri, vel huius mulieris, ſed adiuro te per nomen magnum Iaoth Sabaoth, Deus qui terram firmauit, & fixit mare fluuiis abũdans fluentibus, qui exiccauit vxorem Loth, & fecit eam ſtatuam ſalinariã, accipito ſpiritũ matris tuæ terræ, & vires eius, & ſiccato fluxionem pedum, aut manum huius viri, aut mulieris. Craſtino die, ante exortum ſolis accepto oſſe cuiuſcunque animantis mortui effodito radicem, & accepta ipſa dicito. Adiuro te per ſancta nomina, Ioth, Sabbaoth, Adonai, Eloi, ac in ipſam radicẽ ſalis pugillum coniicito, inquiens. Vt ſales hi non augebunt, ſic neq; affectus huius viri, aut huius mulieris, Item extremã radicis partem ægro alligato, cauens ne madeſcat, reliquum vero ſuſpendito ſuper cruſtã diebus trecentum ſexaginta. Cum iam de conuenientibus podagricis, auxiliis, curãdi ratione, & vſus illorum modo, præterea de naturalibus, quæ experimẽtis probauimus per ſcripſerimus, finẽ libro feliciter imponemus

Hæc ſũt impia.

Auxilium Podagricum ualde bonum.

Myrrhæ ſiccæ ſextula, hermodactyli ſextula duæ. Trita incretaque potui ex vino veteri in balneo exhibeto.

FINIS LIBRI VNDECIMI.

CAPITA LIBRI DVODECIMI.
& appendices.

ALEXAN. TRALLIANI LIBER DVODECIMVS, IOANNE GVINTERIO ANDERNACO INTERPRETE.

De febribus. Cap. I.

CVM Postulaueris a me charissime Cosma, vt curationes, quas in diuersis morbis frequẽter sum expertibus tibi exponerẽ, non grauate obtemperaui, vt qui fatear iure me gratiã vtrisque, & tibi, & patri tuo ꝓ beniuolẽtia, quã subinde mihi benigne ꝑstitistis, debere. Hic.n. ꝓtinus abinitio nõ in artis mõ operibus, sed etiã in vniuersis vitæ negotiis commodus mihi fuit administer, tu vero cum apud Barbaros, neutiquã me propter casus euentusq; rerum quæ nos vrserunt negligẽdum censuisti. Quare etiã senex in posterum vobis morẽ gero, & cum nõ amplius laborem ferre possim, librũ hũc conscribendum, & experimenta, quæ lõgo vsu, atq; exercitatione in hominũ morbis a me sunt comꝑerta, in cõ-

mentarium redigenda putaui. Oblectabit autem non paucissimos, qui hæc citra inuidiam inspicere voluerint, accurata ista docendi ratio, breuitasque simul & perspicuitas dictionis. Studui enim, quantum licuit, verbis vti communibus, magisque perspicuis, vt etiam vulgaribus liber esset dictione ipsa facilis & explicatus. Exordiū itaque a Diariis febribus sumemus, Diuinissimi galeni doctrinam pro viribus hic quoque imitantes.

Febris essentia

Quod sane Febris essentia, substantiaque, & natura nihil aliud sit, q̄ tum cordis tum arteriam calor naturali cōtrarius, a præstantissimis medicorum, Galeno potissimū, & Hippocrati est demonstratum. Quare huc Erasistrati opinionem adducere, Asclepiadisque, & aliorum medicorum chorum, superuacaneum existimaui. Quod autem rationi consentit, febrim a corde potius quā ab alia corporis nostri particula proficisci, multis licet argumentis colligere. Si quidē febris natiui caloris est mutatio, natiuus autem calor in corde existit, constat etiam febrim in corde sedē habere. At quoniam febris est non solus absolute calor naturali contrarius, sed in materia quadam subsistit, materia vero triplex genere in nobis habetur manifestum est, q͂ febris quoque in tribus consistere materiis cognoscetur, in spiritibus, nempe, humoribus, & solidis particulis. Si igit spiritus immutatus fuerit, febrim parit ex illo prouenientem, quā Græci Ephemeron, nos Diariam appellamus, sin autem humores, eam quæ putredini fertur accepta, si vero particulæ solidæ, Hecticam efficiunt. Dicamus itaque de vnaquaq; quid sit, & quomodo species eius dignosci optimeque possit curari. Exponemus autem primum Dariā, vt pote omnium simplicissimam, quæque simul vniuersis magna ex parte hominibus superuenire consueuerit.

Febris a corde ī cipit.

Febris q̄d Materia febris triplex.

Spirit⁹

Humores.

Solidæ partes.

Diariarum notæ.

Diariæ febris notæ.

Febres Diariæ cum ex spiritibus habeant originem, nihil stabile, neque firmum continent, sed vti celeriter generantur, ita etiam soluuntur, vnde & Diariæ vocate sunt.

ad vnum vsq; diem, aut paulo diutius interdum durãtes. Notari vero ipsæ hoc pacto debent, ex tactu, vrinis & præterea etiam pulsibus. Ex tactu enim caloris copia nobis innotescit, cum is sola quantitate increuerit, vt spectare licet etiam calorem, qui in balneo excitatur. Ex vrinis autẽ quoniam his per initia morbi manifestas concoctionis notas repræsentant, quod in nulla aliarum febrium inesse solet. Ac pulsus harum celerem arteriæ & eleuatam diastolẽ tardiorem vero systolen obtinent. Nam refrigerium magis quam recrementorum expurgationem requirunt. Iã eiusmodi febres statum quoque habent æquabiliorem, & declinationem, quæ in purum interuallum, perfectamque integritatem desinat. Habentur autem aliæ quoquæ notæ febrium, quæ ob spiritus cõstituuntur, verum hæc quoq; abunde speciem febris declarare vobis, & aliis a febribus possunt secernere.

Diariæ curatio.

Diariæ curatio

Diariæ febres cum communem habeant generationẽ quantum ad ipsas attinet, communem quoque curationẽ recipiunt. At quoniam nõ vna earum causa, sed plures, & variæ esse solent, de his dicendum arbitror. Etenim lassitudo, frigus, repletio, inedia, vigiliæ, ciborum in ventre corruptio, vlcera & omnes { vt ita dicam } antecedẽtes causæ, has eo febres producunt. Quandoquidem igitur non vna febris Diariæ efficiens causa existit, sed plures, conuenit etiam, vt nos non paucas quasdam curationes sed cũ plures vnicuique speciei conuenientes exponamus.

De *his qui ex lassitudine febricitant.*

Diariæ ex lassitudine.

Qui ob lassitudinem febricitarunt plerunque medicos non expectant, sed statim vbi febrim declinasse senserint, ad balneũ proficiscuntur, tanquam a natura quadã edocti optimũ præcipuumq; remediũ esse de fatigatis lauacrum. Hoc aũt plæriq; etiam medicorũ inconsiderate faciunt. & nulla ratione habita ad lauacra transmittunt, vnde interim

non paucos insigniter offendunt. Si namque corpus recrementis vacuum, neque plethoricum, aut vitiosis obnoxiũ succis inuentum fuerit, maxime iuuantur, nec alterius indigent curationis, Quibus autem corpus omnibus ex æquo succis scatet, plethoricum appellant, & vitiosis infestatur, quod cacochymum dicitur, putredinique est opportunũ, vt hinc non modo spiritus, sed humores quoque antea in caluerint, vice versa plurimum offenduntur, & in febres putridas prompte incidunt, præsertim si victu vsi sunt minus curioso. Ne igitur idẽ nobis quod illis accidat, primũ notas earum persequi oportet. Nonnullæ igitur earũ sunt exquisitæ, nonnullæ vero non exquisitæ, cum sint, in putridas prolabuntur. Ita nanque & lauare, & nutrire probe & non lauare rarius bona ratione poterimus.

Curatio eorum qui ex lassitudine febricitant.

Curõ febris ex lassitudine.

Quoniam ex lassitudine febricitantes diligenter plane humectandi sunt, & refrigerandi, fiet id commode balneis temperatis, victu, & vnctionibus, quæ nullam discutiendĩ vim obtinẽt. Nam in his omnia facere oportet, quæ humiditatem potius augere, quam ex corpore auferre possunt. Quare neque corpus multum perfricare, neque tepida ex solo oleo vnctiõe, sꝫ ex hydrelæo magis vti oportet. Quippe id liberalius, quam ipsum oleum per se humectat, & penitius in corpus ab aqua transmittitur refrigeratque articulos excalfactos & feruidos ex nimio labore effectos. Quocirca neqꝫ vngere in aere calido neque perfricare cõuenit, sudoribus enim manantibus ne humectare quidem prorsus vnctio poterit, vt quæ cum eis a corpore decidat. Præstat autem meo iudicio multa tepida sudorẽ eluere & ægrotãtem in exteriorẽ domũ egressum strigilli abstergere atque ita hydrelæo pungere, deinde exiguo spacio interposito intrare ipsum, & in calẽtis aquæ soliũ descẽdere ita vt neque integram omnino horam in aere preseueret, sed tantum transire videatur. Sic enim humectabitur, & metuẽdum non erit, ne perustus incensusque ab aere, aliã

rursus

rursus febrim acquirat. Hæc sane medendi rō omnibus ex lassitudine febricitantibus conducit, præsertim iis qui calidiore sunt tēperamento. Ignoro igitur, cur Diuinissimus Galenus oleo quidem tepido dūtaxat vsus fuerit, aquā vero ei miscere vitarit licet enim & frigidā ei aquam, prætera etiam tepidam admiscere. In summa, vt, cuiusq; tēperamentū est, calorisque & siccitatis ex lassitudine ortæ excessus, ita quoque vnctione vtendum erit Quod si vero iterum rursus lauare ægros volueris, eodem que modo perū gere, & in calidæ solium demittere, & in eo, aliquādiu immorari valde quidem ipsos hac ratione iuuabis, vt reuersi a balneo lassitudinis omnisq; intēperiei prorsus obliuiscātur Atque hac ratione etiam in iis vtēdum erit, qui ex vigiliis febricitarūt, item qui ex mœrore, & in illis qui ex morbo se recolligunt Restat nunc, vt de his sermonē instituamus, quib⁹ cruditas superueniēs febrim Diariā excitauit.

Notæ.

De his qui ex cruditate febricitant.

Cruditas ex caliditate, magis aūt ex frigida intemperie generatur. Notatur facile ex ructu, nidoroso quidē in his, quibus caliditas cruditatem induxit, acido vero, quibus frigiditas illam peperit. At non solum ructus, sed etiam aliæ omnes notæ attēdendæ sunt, ætas inquam, temperamentum, studia vitæ, & reliqua totius victus ratio. Neq; enim si ructus est nidorosus, calidam iam quoque cruditatem eē prorsus suspicabimur. Interdum enim ex ingestorum etiam qualitate fuit excitata, vel cum ægri ipsi nidorosum, aut melleum quid in cibo antea assumpserint. Quin nec acidus ructus omnino suspicionem nobis præbet, vt frigidam intemperiem dicamus, quippe etiam acidus cibus, & acerbus frequenter effecit, vt ructus acidus appareret, interim vero caliditas quoque, nam acidus ructus non solum ex frigiditate, sed calida etiam intemperie generatur, fierique non potest, vt eiusmodi cesset ructus, nisi quis refrigerante & humectante victu vsus fuerit. Conuenit igitur cruditates ex oībus iam commemoratis internoscere, atq; vbi sic discretæ fuerint, firmam earū curationem aggredi.

Diarias cruditas

De ciborum corruptione ex caliditate, & nidoroſu ructu prouueniente.

Ciboꝝ corruptio nidoroſa que cruditas.

Qui ſane ex caliditate ciborum corruptionem, nidoroſamque cruditatem ſuſtinuerunt, eaq́ de cã in febrim Diariam inciderũt, iis non calefacientes cibi, aut potus adhiberi debent. Etſi enim exiguo tempore mitigari, leniriq́ videbuntur, flatibus qui infeſtabãt, diſsipatis, poſtea tñ occaſionẽ præbẽt, vt febris Diaria magis incẽdatur, interim vero, vt etiam febris, quæ ex humorum putredine oriri ſolet, rurſus ſubſequatur. Ne igitur hæc eueniant, cõgrua victus ratio pſcribi, & curatio quæ e contrario repugnet, adhibenda eſt. Quippe fieri nequit, vt affectus qui infeſtat, ex toto conquieſcat, & veluti radicitus excindatur, vbi cauſa quæ ipſum efficiebat, prius nõ fuerit ſublata. Quare ſi tibi cibus, qui ad nidoroſam cruditatem inclinauerit, ſuſpendere adhuc in ventriculo videatur, tunc potioni aqua calida potiſsimum eſt ſumẽda. Hæc nanq́ partem humorum eluere, abſtergere, & ad inferiorem ventrẽ propellere, partem vero vt in corpus etiam diſtribuatur, pparare, & præterea ſpiritum iam ſiccum, incenſumq́ temperare, & lenire, meatuſque laxiores efficere poteſt. Haud noui, an quis hoc pſtantius remedium iis qui ex calida intemperie cruditate laborarunt, eoq́ in Diariam febrim inciderũt, excogitare poſsit. Quod ſi vero cibi corrupti non in vẽtriculo hærere tibi videant̃, ſed per aluum egeri, rurſus hic nõ ſolum nõ impediri, ſed etiam adiuuari debet, quo ea quæ corrupta ſunt, ꝑ ventrem potius queant excerni, ſin autem immoderatius per aluum ferant̃, rodantq́ inteſtinum, etiam hic ad balneum ægros ducere conuenit, & ventris iecoriſque regionem potiſsimum vino melino pungere, & pane ex aqua calida nutrire. Porro iniiciat̃ in eam & apii, & coriandri radix, verum apium nõ multum in ea efferueſcat, ſed ꝓtinus, antequam in calida valde maceret̃, auferat̃. Si vero caliditas, aut inflammatio quæpiam ventriculum obſederit, neq́ radix apii, ſed coriandri tantum ĩmitti debet,

Caliditas aut ĩflammatio ventriculi.

vel offa panis calidæ iterum, aut tertio intincta esui per se exhibeatur. At si venter copiosius ꝓfluxerit, vt deinceps vires debilitētur, etiam omphacomeli, aut hydromelum, aut hydrorosatum dabitur. Sin autem nulla inflammatio ventriculi os obsidere videat, vini Cnidii, aut Sabini quod exiguam habeat astrictionem, momentum propinari ipsis debet. Sin vires nullam noxam expertæ fuerint, caue ne vinum permittas, præcipue calidiore temperamento præditis. Si nāq; nidorosa cruditas ex calore acciderit, constat magis eam in calidioribus auctum iri, si vino vti voluerimus. Ac mirari mihi subit, quomodo diuinissimus Galenus in opere de medendis morbis calefacientibus remediis vsus appareat. Nam antidotum quod a triplici pipere Græci dia trion pepereon appellant, & illud quod ex malis cotoneis paratur, exhiberi ipsis permittit, extrinsecus autem rursus ventriculo purpuram nardino, absinthio, & mastiche imbutam, applicare. Atque hæc calida imponere iubet, ne ventriculi robur dissoluatur. Ego vero ea neutiquam calidiore affectu pressis conuenire arbitror. Atque hæc nequaquam dico contradicendi studio, sed ꝗ ita mihi veritas habere videatur, quā semper cuiuis præponēdam censeo. Si enim nidorosus ructus, & cruditas a caliditate ꝓuenerit, conueniebat {vti arbitror} contrariis hanc remediis moderate vtentes, ita medicari Sin autem a calidioribus pinguibusq; cibis orta fuerit, etiam sic victus cōtrarius, qui modice refrigerare possit, iniūgi debebat. In summa didicimus, omnia quæ naturam excesserunt, cōtrariis curari oportere, & rutaceum oleum, & si quæ alia est calida iniectio, adhibere dissuadeo, atq; hoc cauendū ē, in quibus corruptio & febris ex calida intēperie sunt subsecutæ.

Ventris ꝓfluuiū in febri

Galen⁹.

Veritas oib⁹ reponēda

De his qui ex cruditate febricitant humore magis acido proueniente.

Hactenus de his, qui ob nidorosum ructū febricitārunt egimus nūc āt dicam⁹ ēt de illis, qui ex frigida intēperie in cruditatē inciderūt. Acida cruditas nō adeo celeriter febri

solet accendere, si vero etiam febrim excitare contigerit, perpende, & disquire, num quãdoq; etiam calida intemperies acidum ructus procrearit, fit enim interdum, vt is nõ solum ex frigore, sed etiam ex caliditate frequẽter oboriatur. Idem siquidem in externis quoq; videmus. Accidit.n. in calidis pariter, & frigidis admodũ domiciliis, vt vinum nõnunquam in acidum cõuertatur. Similiter autem infermento quoq; idem spectare licet, hoc etenim in calidioribus retentum domiciliis, in acorem mutatur, idẽ vero experitur, vbi a gelido aere fuerit refrigeratum. Quare vnũ idemq; accidens a contrariis causis generatur. Attendere igitur oportet signa, tum presentia, tum quæ præcesserũt, vt ex omnibus possis cognoscere, quæ tandem sit causa, calida ne, an frigida, atq; ita ad curationem venire. Quare si acidus ructus ex caliditate prouenerit, refrigerantibus, & potu, & cibo vti cõuenit, præcipue his, qui resistere pñt, & non facile corrumpi. Quapropter neq; cremor ptisanæ, neq; halicæ ipsis est exhibendus, facile.n.corrumpuntur, & in stomacho supernatant, suspendũturq;, vnde ẽt accidit, vt ipsis magis acescãt. Itaq; pisces, qui dura carne sunt præditi, his expediũt, & gallinæ ex decocto, aut simplici iure paratæ, adhæc Isicia similiter dura, cuiusmodi sunt, quæ ex buccino, & glauco, orphoq; pisce potissimum cõficiuntur. Nec mireris quod hæc dicã, qui nãq; ex calida intẽperie acores experiuntur, eos etiam si pedem bubulum exhibeas, non offendes, ĩmo adiuuabis quoque. Ego sane noui quẽdam cum longo tempore acorem experiretur, his me cibis persanasse, præterea etiam ostrea nõ cocta, & duracina exhibui, omniq; alimento quod refrigeraret, ægre corrumperetur, mutareturq;, sum vsus.

Vinum acescẽs in calidis, locis seruatum.

De acido ructu, qui ex frigida intemperie nascitur.

Acidus ructus.

Quod si acidus ructus nõ a calidiore, sed frigidiore intẽperie originem traxerit, tũc potius victus calefaciens, & antidota conueniunt, cuiusmodi sunt tũ quod ex malis cotoneis cõficitur, tũ quod a triplici pipere Dia trion pepereon

nominatur, adhæc fomentum ex nardino. Quæ igitur Diuinissim⁹ Galenus in nidoroso ructu fieri præcepit, ea ego omnia iis potius, qui ex frigida intemperie cruditatē sunt experti, cōuenire, & non aliter habere posse arbitror.

De febribus diariis, quæ ex obstructione generantur.

Diariae obstructione

Febris Diaria ex viscosis etiam crassisq; humoribus nascitur, dum nimirū excrementa propter meatus occlusos non pespirant, fiuntq; acriora. Aduertere igitur animum hic, & internoscere oportet, sola ne copia, an crassities sola, & humorū lentor obstructionē effecerit. Si enim copia peperit, ante omnia sane per sanguinis missionem vacuatio tentanda est, deinde sic particularibus vtendum præsidiis, quæ laxare, discutere, vel extenuare possunt. Nā si vacuatione omissa laxātibus quispiam, aut discutientibus vti voluerit, malorū magnorū autor erit, quippe obstructionem multo adhuc maiorē reddet, discutientibus ante concoctionem, aut euacuationem vsus remediis. Quod si non copia, sed viscosi crassiq; humores obstructionē procrearint, sanguis mittendus non est, sed decoctis potius quibusdā vtēdum, quæ extenuare possunt, ita vt non calefaciant, nec inspergere oportet, quæ vulgares medici temere audent, vt serpillū, aut calaminthē, aut hyssopū, aut origanū, aut rutā his adhibere, ignari quod multo magis offendāt, quam iuuent ægros. Etsi n. materiam attenuare nōnihil videantur, alia tamen rōnem offendunt, dum febres reddūt acriores. Quare illa potius quærere conabimur, quæ abstergere & attenuare citra caliditatem nouimus. Hoc autē in numero habetur oxymeli, quod & generose abstergit, & febres non exacuit. Atqui nec hoc in omnibus verū existit. In quibus enim occasionem morbi crassa recrementa præbent, quæ & obstructionem excitarint, & febrim accēderint Diariam, a calore, aut siccitate crassitiem & lentorē consecuta, quemadmodū id in rebus plus æquo coctis, aut assatis nimium fieri cernimus, in his oxymeli exhibēdum quoq; non est, neq; vero in quibus siccius est tēperamen-

tum, aut mœrores quidam, aut lassitudines, aut ira, aut solicitudo, aut vigiliæ præcesserunt Etsi enim talia nõ admodum calefaciant, tñ siccando materiam adhuc magis crassam faciunt, quam, vt arbitrãtur, attenuent. Quæ enim a siccitate coacta fuerint, & crassiora quam prius euaserint, nũquam eiusmodi siccans aliquod medicamẽtum attenuare potest. Ego siquidem in hmõi temperamentis subinde spectaui, quod oxymeli cuipiam propinatũ, pro eo ꝙ vrinas prouocare debet, retentionem potius, & obstructionẽ materiæ pepererit, vt hinc etiam febris magis fuerint auctæ. Verum cum vulgare, isti causam ignorent, ad alia eã referunt. Quapropter illis tantum exhiberi debet oxymeli, in quibus cruda crassaq; & frigida recrementa hærẽt, ad hæc qui pituitoso & frigido sunt temperamẽto, in quibus etiam cruditates, repletiones, & ociosa potius vita præcesserit. In his nãq; ipsis idoneũ existit, & si quid viscosum inhæret, & crassum, a frigidis cibis, aut potionibus collectũ. Ex omnibus autem aliis, quæ medici ipsis in balneo ad extergendam cutem, vt saponem, mel, & aphonitrum præcipiunt, hæc magis attenuare, & meatus obstructos liberare possunt. Verũtamen in calidioribus temperamẽtis non solum ab oxymelite, sed aliis quoq; decoctis, quæ siccare, aut calefacere possunt, abstinendum censeo, victu autem vtendum humido magis, & temperato, qui nihil siccũ, & acre in se habeat. Quare ptisana, & foris & intus ẽ eis aptissima, vt quæ præterquã quod humectet, etiam abstersorium nõ nihil, & attenuatorium obtineat. Admisceatur aũt ei apomelitis paululum, nã id quoq; abstersorium quippiam citra vllum calorẽ possidet. Iam pisces hisce cõueniunt, quippe alimentũ inde proueniens, & probe cõcoquitur, & nequaquam meatibus inhærescit, adhæc gallinarum cohortalium alæ, et lactucarum caules, intybi, et troxyma. Hac igitur victus rõne illi sustentandi sunt, in quibus recrementa terrestria magis, & crassiori q̃ fuerint, a calore facta censueris. Sin aũt nihil tale fuerit, pituitosiora vero ea tibi appareant, quæ obstructionem excitarint, tũc cõfidenti a ni-

Oxymeli q- bus dandum.

Ptisanæ

mo etiam decoctum apii, anisi, adianthi, & oxymeli non mõ simplicius, sed etiam compositum propinato. Nam in frigidioribus tẽperamẽtis, & in quibus materia pituitosior est, & humidior, in his id quod a diuinissimo Galeno dicitur, verissimum existit, nempe quod oxymeli tum obstergit generose, tũ febres non exacuit, in naturis aũt biliosioribus, & magis melancholicis rarissimæ exhibendum. Porro quod in viribus iam magis debilitatis nullus eo vti debeat, id quoq; iis cõstare arbitror, qui Hippocratis scripta didicerunt, & experientia quoq; perceperũt, quod vim ẽt radendi intestina obtineat. Multas siquidem noxas, & cõmoditates continet. Ac diligenter is, qui velit aut oxymeli, aut herbarum ✽ decoctum, aut aliud quoddã incisorium curationis gratia exhibere, tum facultatem eius quod propinatur, tũ quantitatẽ, tum qualitatẽ, tum ordinẽ, tum ne temere, & indistincte in oĩbus vtatur remediis, diligenter cognoscere debet. Hoc.n. ad præstantissimum quẽq; medicum pertinet, vt oĩa perquirat, curioseq; examinet, & præsidia considerare distincteq; admoueat.

✽ In græco herbæ dilutum.

De febribus ex putredine creatis. Cap. 2.

Febris putride

QVod omnes febres continentes ex materia quæ eas incẽdit, intra vasa subsistente, & putrescente generantur, oĩbus in confesso est. Atq; idcirco ẽt continuationẽ hñt, neq; rigorẽ mouent, qui in externã cutẽ feratur, sensibilesq; particulas rodat, vt in his quæ intermittũt, fieri solet, vñ in cõtinentibus, si inquit, rigor superueniat, bonũ est indiciũ. Atq; hoc in ardentibus, quas Causos græci appellant, ẽt videre licet. Docuit ãt nos id quoq; Diuinissimus Hippocrates, vbi ait, si ei qui ardẽte febri laborat, rigor superueniat, morbi solutio expectãda est. Porro sunt nõnulli, qui etiam febres intermittentes intra vasa consistere, quẽadmodum & cõtinentes arbitrentur, ac nihil prorsus loci, sed quantitatis, & qualitatis rõne differre. Etenim in continuis, & multã, & crassam eẽ mãm existimare ꝯuenit, atq; ideo neq; extra vasa emitti posse, itermittẽtiũ vero tenuiorẽ, & vt in extimã cutẽ efferat, magis ido-

Inter-mittentes humorem tenuē.

neam. Porro hmōi etiam intermittentibus accidit, & materia extra vasa putrescit, vinæ quoq; testantur. Quippe materiam ipsam, quæ iam dudum computruerit, repræsentant. Atq; hinc sane integra morbi tempora coniectura deprehendimus, quando .s. concoctionis initium morbus habet, quando incrementum, & statum. Alii vero non de loco solum in quo constituuntur & generatione quam febres habēt, dissentiunt, sed etiam de materia ipsa, vnde ꝓ creantur. Nōnulli etenim in vniuersum febres ex bile incendi dixerunt, cum febris res quæpiam calida sit, & sicca, talis autem bilis quoq; existat ad generandos hmōi affectus accōmodata. Alii vero ipsorum non bilem, sed pituitam causantur, eo ꝗ hæc rursus ad putrescendum obturā dumq; non parum est idonea, cum humida sit & crassa. Iā hoc quoq; nobis indicat ipsum pituitæ vocabulum, quod Phlegma Græce dicitur, a verbo Phlegin, quod est iflāmare. Nam Phlegma eo ꝗ inflāmet ipsum & calefaciat dictū est, atq; hoc sane palam est absordum. Cæterum de humore melancholico nōnulli opinati sunt, nunquam ipsum febrim posse incendere, eo ꝗ frigidus ipse sit natura, & siccus, nihilq; habeat humidi, aut calidi, vnde putredines generentur. Nihil itaq; mirū est, quosdam putare melancholicum humorē neutiquā plane putredinem recipere. Non desunt, qui in vniuersum febrim nūquam a putredine fieri pronunciarint. Nā humores in venis exardescere, nō putrefieri dictitant. Si nanq; hoc esset, inquiunt cur tandē nō etiam lumbrici, aut aliæ quædam bestiæ in vasis, si putrefactio est, gigni cernuntur, quemadmodum in ventre & aliis particulis? Quinetiam in externis omnibus hoc spectare licet, ꝗ quæ putrescunt, variarum rerū species generare solent, quarum nulla vnquam per vrinas excerni visa est. Dicendum igitur est putrescere, & incendi, vt videre id licet in pice & bitumine, aut arūdinibus, aut chartis, aliisq; multis fieri, quæ prōpte ab igni afficiuntur, incenduntur q;. Sic igitur nōnulla etiam scintillam modicam nacta, magnā & imensam flammam excitarunt, vt non solum vicina, sed

Morbi tēpora vnū cognoscā tur.

Phlegma vnde dictū

etiam omnia longius sita combusserint. Tale quid etiam in nobis, inquiunt, accidit. Incipit enim spiritus inflāmari, atque ex ardescere, nō enim iam cōputrescere ipsum quoq; dicendum est, quia nisi spiritus humectātia & refrigernntia, quæ ipsum contemperare & mitigare possint cōsequatur, etiam vicina depascitur. Atq; ex his ipsis ille nimirum primus est, qui ad hoc magis idoneus inueniri poterit. Nō solum autem deputrescenda in vasis materiæ, vt opinor, dissentiunt, sed ēt de putrefactionis modo. Alii siquidem ipsam ex calido & humido, nimirum humiditate fieri dixerūt, ad vetera, & putrefacta ligna respicientes. Sic enim res habere videtur, ac puto vtrousq; vera dicere, fieriq; nonnunq̄ etiam putredinem ex siccitate, magis autem adustione. Nōnulli vero medicorum nullam prorsus in venis putredinem fieri, sed magis in ventre existimarunt. Eius autē rei fidem faciunt tum ex vermibus, quæ in eo generātur, tum ex recrementis subductis, quæ & malum odorē, & ad putredinem nihilominus inclinationem repræsentēt. Indicant hoc quoq; vomitus, inquiunt, qui crebro tam perfectę febres exciderunt, vt æger nō amplius malam accessionem sit expertus. Iam alios rursus a febri liberatos ex vna & sola sorbitione, vel iniectione cōspexisse, verū nō ex his mō, sed aliis quoq; multis accurate videre licet, quod venter etiam febrium ex putredine ortarum causa existat, forsan aūt aliarum quoq; fons, & origo ipse proprie existit.

Putredo ex siccitate interim

Notæ *febris ex putredine.*

In primis sane scire conuenit, febres quæ ex putredine oriuntur, non solum a præcedente causa sed etiam ex Diariarum febrium de generatione originem habere. Cognosces autem febrium degenerationem ex tribus hisce notis potissimū, prima sane est q; febris Diaria quæ præcessit, non in purū desinat interuallum, secūda q; status nō fiat ad tolerādum facilis: Tertia quod status non desinat madore, aut subdore. Hæc sunt indicia manifestissima, quod febris Diaria in putridā transierit. At in qualem febris spēm

Putridarum febrium notæ.

degeneratura sit, hac ratione, & coniectura colligere, & internoscere oportet. Si nãq; pallid⁹ æger fuerit, vigiliis torqueatur, curis afficiatur, & ætate floreat, scito bilem totam Tertia nam excitasse febrim, sin autem albus, & vita ociosus existat. Quotidianam esse putato, quemadmodũ etiam si plumbei caloris, quartanam. Atq; hæ sane notæ sunt febrium Diariarum, quæ in putridas degenerarũ. Cæterum vero etiam generatim comitatur eas id, quod nulli aliarũ febrium adest, vt rigor, aut horror, aut frig⁹ superueniat, præcipue intermittentibus. Nam in continentibus nihil horum euenit, verum etiam si contingat, aut horror, aut rigor, in Semitertianis tale incidit. Adhæc inæqualis pulsuũ motus, & caliditas has potissimum sequitur, & q multas reduplicationes, quas Græci Anadiploses vocant, præcipue efficiat, imiteturq; columbarum stercus, quod sm putredinis successionem, ignem accendit, ac rursus conquiescit. Iam rodens qualitas & ipsa maximum febrium ex putredine ortarum indicium existit. Apparet etenim in Hecticis quoq;, sed in alto magis delitescit, ex putredine vero ortis febribus rodens qualitas per extimas partes maxime percipitur, insuper maxima & certissima nota est, etiam pulsuum systole citatior, & vrinarum cruditas, nam in Diariis semper concoctæ apparent. Tantum etiam de febribus ex putredine internoscendis dictum sit.

Anadiplosis.

De curatione febrium continentium.

Continentes febres solerti diligentia curari debent, subitoq; id faciendum, quod internotio dictauerit, siue sanguinis missionem, siue purgationem requirat. Maximum enim incommodum est, cum in omnibus morbis, tum vero in continentibus dilatio. Nam febres vehementiores redduntur, dum putredo augescit, & vires imbecilliores fiunt, vt quæ febrium magnitudinem non amplius ferre possint, neq; præterea magnorum præsidiorum aliquod ad curationem admittere queant.

Continentium febriũ curatio

Internotio.

Qui igitur ſanguinis miſsione indigēt, eos hoc pacto internoſcere tibi licet, vrinas habent rubras, turbatas, & putridas, multumq; acres, oculos bilioſos, & rubros, totum corpus graue, venas latiores, & earum torulos quā antea, tumidiores. Cæterum etiam cauſæ quæ ꝑceſſerunt, humorem redundātem tibi indicabūt, præcipue victus rō. Nam ægri calidioribus magna parte cibis, potib⁹, vino liberaliore & magis vetuſto, carnibus pinguibus vſi depræhēdunt. Multi vero ex inedia, aut ira in continentes febres, quæ ob putredinem naſcuntur, inciderunt, alii ob ſanguinis venarum in ano extantium, hæmorrhoidas Græci appellant, retentionem, alii vero ob ſanguinis copiam potius hæc hūt indicia, nonnulli ex bile ſuperflua pallidi ſunt magis, & nigriores, Quando aūt humores etiam plus æquo aduſti fuerint, tūc ipſis vrina adhuc magis pallida, & ſubinde nigrior apparet, & deiectiones ſimiliter acres, & bilioſæ. Hoc igitur modo humores, qui redundant, qualeſq; ſunt, cognoſcere oportet.

Curatio.

Itaq; febres ex putredine, & ſanguinis abundantia ortæ, venæ ſectione curari debent, non tamen minus ēt his, quia bile infeſtentur, ſanguinē detrahes, ſiquidem turgens, ad purgationē idone⁹, craſsior, & copia tibi peccare videatur. Nā perſpiratu diſcutere materiam intus latitantem, & putreſcentē conducit, quippe minor efficitur, nec permittēdum vt ea propter copiam, & craſsitiem meatib⁹ infarciatur, & putreſcat. Quod ſi venæ ſectionē nō poſsis ob vires ægri imbecilliores, aut ꝙ is ſanguinē dimittere metuerit, adhibere, tūc magis ad victus rōnem, quæ refrigerare poſſit, & humectare, nec nō attenuare, & diffūdere adeo citra calorē queat, reſpicito. Poſtquam vero hoc feceris, & materia multo minor, & cōcoctionis notas habere videatur, tunc audacter aquam frigidā exhibeto. De frigidæ potu.

Frigide potio in continētibus.

Atq; id facies potiſsimum, ſi æger aquam bibere cōſueuerit, adhæc ſi nec inflāmatio, aut ſcirroſus tumor, aut laxus, quod œddema dicitur, particulā quandā poſsideat. Si enim ex his aliquod apparuerit, aquæ potio vitanda eſt.

De inflammationem Erysipelacea.

Inflam matio Erysipe lacea in febrib⁹.

Quod si inflammatio ferues, & Erysipelacea fuerit tunc frigidæ potum exhibere, ne tētaueris. Prædicito aūt id qđ futurum sit, nēpe ꝙ feruor febris extinguetur quidem ne cessario, ipsa vero tota non prorsus discutietur, sed tēpore aliquo procedente febris reliquiæ adhuc superstites, tuto & particulatim dissoluentur. Ego sane noui aquam me fri gidam alicui dedisse, qui Erysipelate infestaretur, ardenti que, & continua febri laboraret, ac vehementiam febris ex ea restinxi, eripuiq; periculis, dum fere ex intempestiuis cataplasmatis, & inunctionibus interiisset, vt medici sem per in omnibus solent adhibere.

Notæ inflammationis Erysipelaceæ.

Inflam matiōs erysi- pelacæ notæ.

Sciendum est eos, qui ardenti febri laborant ob Erysipe laceam inflammationem magis quam alios sitire, vestimē ta a corpore proiicere. Euidentius autem hoc est indicium, ꝙ etiam tertio quoq; die accessionem validiorem expe riuntur, & recrementa per aluum biliosa, & saniei similia excernant. At qui in pulmone inflammationem Erysipela ceam sentiunt, non adeo vehementer sitiunt, sed frequen tem magnamq; respirationem ædunt, genas habent rubē tes, linguam scabram & delirant, frigidumq; aerem magis appetunt, magisq; ab eo quam frigidæ potu iuuantur, quā iis potius, qui in alia parteīflammationem habent Erysipe laceam, offerre conuenit, illis autem, quorum pulmonem hæc exercet, frigidum aerem, vt a quo etiam iuuentur, ad spirandum magis procurato.

De causo hoc est ardente febri, falsa. Cap. 3.

Causos febris.

SCire hoc quoq; oportet, duas esse Causi species, vnā sane veram, & exquisitam, quæ omnia cōmemora ta habeat, sitim vehemētem, deiectiones biliosas, lin guam scabram, & nigricantem, falsa autem, & ipsa quoq; sitim adfert, sed nō adeo vehementem, & intensam, neq; linguæ nigrorem, neq; excrementum per aluum excerni tur biliosum, sed magis corrupta, neq; amaritudo in gu-

Causos falsa.

ctu ex pituoso humore salsoq; potius superante percipitur, vnde et periculosa magis est, quam febris germana. Quapropter causis veris exquisitisq;, cum a flaua exciten tur bile, aquæ frigidæ potio magis cōuenit, aliaq; omnia, quæ refrigerare et extrinsecus facultate, & actu possunt. Quib⁹ autem ex pituita origo est, his frigida potio exhibe ri nō debet, ac nulla quæ actu refrigerant, verum illa potius, quæ mitem calorē, tepidumq; sortita sunt, cuiusmodi existūt superfusiones etiam solæ, quæ ex lini semine pa ranrur, subinde vero etiam quæ ex ordeacea farina aquæ in cocta, cui chamæmelū, & melilotum adiecta fuerint, cō ficiuntur: Nā lintei lanei iuri herbarū, quas diximus decoctarum, intincti magis conueniunt. At clarum est, quod et oleum quoddā, cuiusmodi est chamæmelinum, rosaceū, & omphacinum, decocto recte accōmodatur. Intelligendum autem est hmōi fomenta non solum falsis, sed etiam germanis causis cōducere, falsis tamē amplius. Quæ enim & facultate, & actu refrigerant, ea germanis potius cōpetere, cuiusmodi sunt etiam Lexipyreta, quæ ex rosaceo pa rātur, quibus adiectus quoq; sit succus herbarum refrigerantium, cotyledonis, oxalidis, lactucæ, atriplicis, portula cæ, plantaginis, & aliarum cōplurium. Cum igitur differē tias ipsarum notaueris, & materiem, vnde accēduntur, ita etiam intelligito, quatenus refrigerare, & quomodo id quod corrumpitur, expurgare debeas.

Causos vera.

Ad stomachum ardore æstuantem.

Quibus stomachus ardore æstuat, probe faciat aqua fri gida cū rosaceo subacta, & extrinsecus imposita, aut sesamū aqua maceratū, deinde cū rosaceo diligenter læuigatū. Item ceratum rosaceum bene facit, cui admixtus sit portu lacæ, & vuæ accerbæ succ⁹ pari portione. Sin aūt totū quo que corp⁹ cerato inducto humectaueris, valde cōmodabis.

Ardor stomachi in febribus.

Quomodo febres ex sanguineo humore prouenientes notari debeant.

Febres, quæ ex sanguinei humoris putredine accendū-

Febris ex sanguine indicia.

tur, inde cognosces, quod micis statim calor ad primum manus tactum pcipitur, qui nihil habeat rodens, & acre, quale in febribus, quæ ex flaua bile plus satis adusta excitantur, depræhenditur. Apparet etenim in febribus etiam ex pituita putrescente creatis statim p initia calor tum mitis, tum vaporosus, sin autem quis manum diutius admoueat, paulo post rodens caliditas tactui occurrit, veluti p colum quoddam, aut cribrum sursum emergēs. Vbi igitur febres ex sanguine oriuntes internoueris, statim p initia, vt dictum est, venam secato, eos aūt qui ex bile febricitāt purgato potius, si materia tibi ad excretionem pcliuis videatur, & febris quæ inuadit, vehemens non fuerit. Noui autem me etiam acuta laborantem febri purgasse, verū hmōi multam diligentemq; notationem, & animaduersionem requirunt, & medicum, qui animo fuerit confidenti. Abunde vero est, etiam sanguinem duntaxat mittere, eo quod tutius efficaciusq; sit remedium, & refrigerante ac humectante victu, atq; hmōi vnctionibus in posterum vti.

De *uictus ratione*.

Vict⁹ in Causis qualis.

In omnibus sane ptisanæ cremor idoneus existit, sed in germanis quidem, & perurētibus Causis, quæ siti vehemēti cruciant, etiam refrigeratum cremorem cōcedere oportet, ac cerata similiter parare ex aqua frigida, rosaceo, & refrigerantibus, in falsis autem, nequaquā, verū sufficiunt omnia tepida, & temperata, & nullum ex iis quæ vehemēter refrigerare possunt, habētia, porro lactucæ caules refrigeratas, oua, similiterq; intybum agrestem, & domesticū, & cucurbitas iis qui perardenti febri laborant, omnia exhibere conducit, oxymeli vero his dari prorsus nō debet, nec multiplicia ac varii generis oīno decocta, vt quæ grauiter febricitantibus omnia sint inimica. Porro si multis ægrum vigiliis conflictari acciderit, tunc ei antidotum, qđ a papaueris capitibus Dia codyon Græcis appellatur, offerendum est. Quippe vbi deuoratum fuerit, somnum inducit, & febrium vehementiam ardoremque obtundit.

Quod si vero etiam falsis Causis ob vigilias, aut mẽtis alienationem ægro molestã, dare ipsum cogaris, cum momẽto apomelitis ei admixto, exhibeto. Sic nãq; metuendum nõ est, ne medicamẽtum frigiditate materiam reddat crassiorem. Ac rhodomeli, & hydrorosatum aquæ mixtũ, ac rosatum ipsum per se refrigeratum, iis potissimũ qui iecoris ardorem sentiebant, me exhibuisse noui.

De balneo.

Lauandi sunt, qui feruida & perardenti febri laborãt, in domo potissimum, vbi solium habeatur tepente aqua plenum, vt totum ægri corpus vndequaq; ab aqua operiatur. Non autem adiunges ei aliam præterea, neque omnino ipsam commouebis, vt quæ vires digerat, & conuellat. Quare neq; imbecillis admodum viribus præditos in solio lauare conuenit, quod apud Romanos in solium demittere dicitur, illi vero in id descendent, quorum vires dissolutioni & digestioni, quæ ex tepida prouenit, obsistere ac tolerare possunt. Tantum de Causis, & continentibus febribus dictum sit, putoque hæc abunde sufficere. Si enim ex particularibus quippiam prætermissum fuerit, ex his quæ generatim, membratimque dicta sunt, reliquum ipse tibi inuenire poteris.

De Syncope quæ in febribus accidit.

Syncope in febribus.

Virium ruinæ quas Græci syncopas appellant, subito in ægris oriuntur, aut ex crudorum humorum præsertim os ventriculi grauantium copia, aut ex biliosis nimiumq; tenuibus, & qui facile dissipantur, humoribus, interdum vero etiam, dum ad os ventriculi confluunt, vt hac quoque de causa vires conuelli prosternarique contingat. Quoniam igitur virium ruinæ non vna ex causa, sed tum ex crudis, tum ex tenuibus biliosisque humoribus oboriuntur, videndum est, quomodo horum differentiæ discerni, notarique debeant. Nisi enim discrimina internoueris, fieri non potest, vt remedia ad vnamquamque causam recte accommodes.

Notæ febrium in quibus humorum crudorum copia syncopen inducit.

Synco pe ex- crudis humo- ribus.

Qui ſane ob crudorum humorum copiam in ſyncopen incidunt, primum ſane faciem habent tumidiorē, pallidio remque, os ventriculi totumque ventrem flatibus diſtentum, adhæc pulſus exiguos, raros, & tardos, inſuper ruct⁹ ſuſtinēt acidos, habitumque pituitoſiorem repræſentant, Iam ea quæ præceſſerunt clarius tibi humorem ſuperantē indicabunt Nam cruditates tunc continuæ plurimum præ cedunt, ocia, intempeſtiua balnea, leguminum fructuūque fugacium, & carinum repletio, vinique craſsioris ſiniſter vſus hoc igitur modo, qui ex crudorum humorum abundantia ſyncopen experiuntur, internoſci debent.

Notæ eorum, qui ob bilioſos tenueſque humores Syncope conflictantur.

Synco- pe ex bi lioſis hu morib⁹

Qui ob bilioſos tenueſque humore Syncope laborāt, hac ratione internoſci poſſunt. Primum ſane facies ipſorū ſqualida eſt, & ſicca, pulſus exigui, inæquales, & inordinati apparebunt, deiectio autem bilioſa eſt, vigiliæ magis quā in aliis vrgent, ſitiſque affligit. Iam ex aliis quoque multis notis diſcerni poſſunt, præſertim vero iis quæ pceſſerunt. Solicitudines enim, & triſtitia, cibuſque modicus iis qui ex vitioſis, & acribus aſſumptis, hos præcedere magna parte conſueuit. Sic igitur ipſi internoſci debent..

Curatio eorum, qui Syncope periclitantur.

Curatio Synco- pe.

Curādi ſunt, qui ex crudorum humorum copia in Syncopē incidunt, tenui victu, atque omnibus quæ extenuare poſſunt Salubre igitur eſt, quātum ad copiam attinet, vacuationem per ſectam venam moliri, eamque rurſus itera re, imo nō permitte, vt humores crudi rurſus in corpore redūdent. Metus enim eſt, ne vires proſtratæ humorē crudum nequeant concoquere, & diſtribuere. Satius igitur arbitror, vt vacuationem potius vitem⁹. Sin autem humor vſque adeo ſuperauerit, vt periculū ſit ne vires ſuffocent,

non absudrum est tunc ex copia modicum subtrahere, & grauatus ipsas leuare. Videmus enim plerumque id etiam in igne euenire. Quippe cum is propemodũ a uiridibus li gnis extingueretur, subinde paucis adeptis rursus illuxit, & iis quæ ipsum suffocabãt, superior euasit Quapropter si vires robustæ, et copia quæ offendit, admodum ampla fue rit, in eum modum est agendum. Sin autem imbecillæ fue rint, & cruditas multa subsit, frictionibus incumbẽdum, atq; iis quæ sensim extenuare, ac discutere, crudosque hu mores, & incoctos possunt concoquere. Tale vero est cha mæmelũ, vt quod rarefaciat, dissipet, et causas morbi con coquat. At frictionem incipere cõuenit a crurib⁹ deorsum deinde ad totam spinam, & brachia transeundum est: po- stea rursus a brachiis ad inferiores partes & pedes, idq; fre quentius faciundum est, ita vt virium ratio habeatur. Cũ enim nonnulli sæpe immoderatã magis frictionem adhi- buissent, vires subito digestæ, dissolutæq; fuerunt. Ego ita quẽdã ex inscitia fricantium in Syncopen prolapsum con spexi. iusserat enim ille continue integrum diem & noctẽ ipsum perfricari, & a cibo omni ad quintum usq; diem ab stinere, deinde cum impie hoc ipse faceret, æger qui nõ po tuit vtrunq;, tum defatigationem, tum inediam in alios quinque dies tolerare, Syncope interiit. Cõueniebat enim meo iudicio, eum qui tã immoderata frictione, & acribus oleis in usum adhibitis tantam cruditatem discutiendam putabat, non prorsus a cibo ægrum continere adeo, neq; rursus nimiũ eo grauare, sed ab immoderata frictione de sinere. Nã vbi fames, laborandum non est, sicut inter om- ,, nia hoc quoque prudens ille senex pronunciauit. Haud no ,, ui, quid etiam Diuinissimo Galeno in mentem venerit, q ita faciundum esse præcipiat, frictionibus autem immode ratis vtendum, oleumq; sicyonium inducendum, ac ine- diam imperet. Nam hyssopum ipsis vna cũ modico melle bibere præcipit, nihilque aliud ad septimum vsq; diem as- sumere. Quis o Dii immortales vires adeo validas esse co- gitare poterit, qui simul omnia, & inediã, & frictionẽ pa-

Frictio immo- derata.

riter ferre queat. Mihi ſane melius videtur, & moderatius perfricare, & rurſus nutrire ad vires reſpiciendo, cremore ptilanæ, aut halicæ cum oxymelite, & pane in vinum tiĉto, vbi vires admodum imbecillæ appareant. Nā vtrunque faciendo, vt interim ſane ex copia humorum nonnihil per fricationem diſſipemus, deinde rurſus commodū alimentum, quod concoqui facile, & in partes corporis diſtribui poſſit, ſubſtituamus, tum vires conſeruari, tum crudi humores probe concoqui poterunt.

Vinū in Syncope:

De uino.

Vinum dare febris quidem cauſa non oportet, verum ob crudiorem materiam ſuperantem, eorum quæ ſenſim extenuare, & calefacere poſſunt, vſus exiſtit. Nihil itaque abſurdi eſt tenue, quodꝙ in corpus facile diſtribuitur, & nullam manifeſtam aſtrictionem, aut dulcedinem obtinet, exhibere ætate vero non nimium recens, neꝙ vetus eſto, neque colore nigrum, ſed potius ſubrubens, & album, & ſubſtātia tenue. Cupimus enim, vt quam primū in venas, totamꝙ corpus diſtribuatur, præſertim tū vires & colla pſas, & in periculo interitus cōſtitutas recreare feſtinamus.

Balneū quādo in Syncope adhibēdum.

De Balneo.

Qui ex humorum cruditate Syncope laborant, nō ſunt opinor, ad balneum cito ducendi: Nam materia cum craſſior ſit, & copioſa, nondumque extenuata, eoꝙ diſcuti nequeat, inde magis meatibus infarcietur, & febres augebit. Vbi igitur humores extenuati fuerint, & concoctio iā appareat, ita tandem lauare ægros, & cibo leuiter calefaciente nutrire oportet, vtpote porro probe cocto cū apomelite, & piſcibus ſi fieri poteſt, ſaxatilibus, ſin minus fluuialibus, quos Græci Anadromus appellant, ex oxymelite, & gallinarum cohortalium alis. Poſtquam vires ex his auctæ fuerint, citra noxā deinceps cibi offerri poſſunt, quæ valentioris ſint ad nutriendum materiæ.

Curatio eorum, qui ob tenuium humorum putredinem Syncope conflictantur.

Qui ex ſubtiliorum humorum putredine in Syncopen incidunt, eos conſtet contrario modo curandos eſſe victu, qui humores craſſos reddat, & ægre in partes digeratur. Cremor igitur halicæ iſtis conuenit, & panis hydroroſato, aut omphaco meliti intinctus, item gallorum teſticuli, *citrum, intybus lactuca, aſtaci, pectinas, buccina, erinaceus, amphratum, mala, malũ punicum, pira Atque hæc non vna vice, ſed particulatim, & ex interuallis offerre cõuenit, vt etiam id quod ratione alimenti datur, non grauet in Syncope vires, ſed potius augeat.

Syncopes ex bilioſis humorib⁹ curatio.

De Vino.

Vinum his aquoſum dari debet, quale eſt Cnidium, aut Sareptinum, aut generoſum Sabinum: non ſi ætate nimis vetuſtum, ſed aquoſum adeo, neque merũ bibatur. Quin & vnctio adhibeatur, quæ nullam habeat vim cutis laxandæ, aut rarefaciendæ efficacem, ſed e contrario denſandæ, & corroborandæ: cuiuſmodi eſt etiam oleum melinum. Puluerum vero eiuſmodi vſus eſto, qualis roſarum flos ipſæque roſæ, ſi inſpergantur, exiſtit, præcipue quando etiã ſudores copioſius erumpũt, & æger in Syncopen incidit, ad ſummam imbecillitatem perueniunt.

De animi defectione.

Quoniam vero animi quoque defectiones Syncopas inducentes ægris contingunt, vireſque repente deiiciunt, cõſentaneum, eſt vt de his quoque generalius diſceptemus, deinde ita, quæ etiam nobis tempus intelligenda obtulit, apponemus iis quæ a Diuiniſſimo Galeno ſunt prodita. Ipſa igitur defectionis animi res una eſt, cauſæ vero ipſius multæ, & vnaquæque ipſius ſpecies propriã obtinet, At de omnibus nunc ſcribere non licet, affectus autem qui ſimul comitantur, ſeorſum curari non poſſunt. Tantum igitur in præſenti libro de eis dicemus, quomodo quis acceſſionibus ſubito incidentibus queat reſiſtere.

Animi defectio.

De his qui ob ſubitas uacuationes animo deficiunt.

Syncope ex euacuatione.

Qui igitur ob Choleram, intestinorum læuitatē, et alias subitas vacuationes animo deficiūt, iis aquam frigidam aspergere oportet, nares comprehendere, os vētriculi perfricare, stomachum ad vomitionē turbare, aut digitis aut pēnis inditis, imo & manus & crura ligare cōuenit, ac deligaturæ plures vehemētioresq́ue esse debēt, in superiorb⁹ quidem partibus, si deorsum vergat euacuatio: in imis autē, si sursum erumpat. Cæterum vinum aqua frigida dilutum Syncopis medet, quæ ob vacuationes vno impetu factas & virium dissolutiones eueniunt, maxime cū defluxiones in ventriculum decubuerint: sed inspiciendum est, nū quid vinum prohibeat. Balneæ fluxionibus quidē in ventriculū idoneæ sunt, verum sanguinis fluorem vehementer irritant: adhæc eis qui ob copiam sudorum animo deficiunt. atque hi ratione maxime contraria curabuntur. Cutis horū refrigeranda, astringenda, non laxanda est, ac vinum his potissimum frigidum exhiberi, nihilque prosus calidū offerri debet, imo neque ligare imos artus, neque vomitū cogere oportet, sed ventorum ingressus ad eos potius moliri conuenit, ac domus aerem ad refrigerantem & astringentem qualitatem conuertere, myrtique, & vitium capreolis, & rosis pauimentum insternere. Horum nullo vteris, vbi fluxiones in ventrem tendunt. nam fluxio augescit quantum cutis densata fuerit. Qui igitur ob vacuationes dissoluuntur, iis hoc pacto statim succurrendum est.

De his qui ex copia humorum animo deficiunt.

At defectio ex copia humorum.

Quibus ex copia animus deficit, non similiter tractari debent, verum artus in illis quam plurimum perfricare, calefacere, deligare conuenit, uino autem, ciboque, & balneis, si febricitent, abstinere. Satis est eis etiam mulsam potui dare in qua thymum, aut origanum, aut Pulegiū, aut hyssopum decoctum sit: conducit etiam oxymeli.

De his, quæ ex utero animi defectionem experiuntur.

Et quæ ab vtero diſſoluuntur pari modo prӕterquam oxymelite curandӕ ſunt: Ac crura potius quam brachia ea rum deligare, ac fricare oportet. Quemadmodum enim, quibus ſanguis ex vtero immoderate profluit, earum ma milis cucurbitulas defigere ſolemus, ita quibus vterus ſurſum, & ad latus attractus eſt, inguinidus feminibusque ad mouebimus, naribus, ea quæ fœtidisſimum odorem mo uent. Vteris autem odoratis, & quæ laxare poſſunt, ac calefacere.

Defectio cũ ex vtero.

De ijs, qui ob imbecillem ſtomachum. animi defectionem experiuntur.

Quod ſi ſtomachus imbecillis fuerit, atque ideo animus deficiat, obduci quidem debet iis, quæ roborandi vim habent, cuiuſmodi parãtur ex palmulis, vino, farinis, croco, aloe, ac maſtiche: foueri autem oleo abſinthite, melino, maſtichino, & nardino.

Si ardor ſtomachum infeſtet.

Si ardor ſtomachum exercet, refrigerantiũ aliquod mi ſceri, debet vt ſuccus cucurbitæ lactucæ, portulacæ, ſolanĩ cichorii, & vuæ acerbæ. is quidem non aſtringit ſolum, ſed etiam confirmat. Iam aqua frigida tempeſtiue iis data, quĩ bus ſtomachus ardore æſtuat, frequenter profuit. Sin autẽ intempeſtiue exhibeatur, valde nocet: atque idcirco potius quando dari debeat, accurate internoſcendum eſt. Vinum autem calidum imbecilli ſtomacho ſi nihil aliud obſtabit, recte exhibetur. Iam extremorum frictio tales quoq; inſi gniter adiuuat, quod ſi ex his melius habuerint, ſi ardorẽ quidem in ſtomacho ſentiunt, ad balneum celerrime ducẽ di: qui vero frigiditatem aliquam percipiũt, his medicamẽ tum diatriõ pepereon, ipſumque piper ſolũ, & abſinthiũ propinari debet: qui ex vitioſis humoribus, vẽtriculi os ro dentibus animi defectionem ſuſtinent, his aqua calente, & hydrelæo dato vomitus præcipitur. Sin autem æger difficulter vomat, ipſas ſtomachi regiões, pedes, et man⁹ prius oportet fomẽtis calefacere. Sin vomere nequeat, digitis,

aut pennis in os inditis ad id prouocandi sunt. Si ne sic quidem potuerint, rursus eis oleum calidum quam copiosissimum exhibere conuenit. Solet autem frequenter hydrelæum non ad vomitum incitare, sed ventrem emollire, idque non exiguum præsentibus ægris præsidium affert. Quare si æger non sua sponte ad vomitum proclius est, arte is sollecitari debet: maxime autem rebus quoque appositis id præstare conandum est. At si vacuatio ex his prouenerit, absinthii turionibus decoctis mulsa potiriq; dari, insequenti tempore vinum quoque debet, & particulæ variis modis tum externis Epithematis, tum absinthii potione roborari, non tamen id per initia facere præcipio, sed postea cum venter fuerit purgatus. Vbi vero humores in eo continentur, neutiquam eum astringere, sed fomentis tantum calefacere, vt antea compræhensum est, oportet.

Animi defectio ex pituita.

Si ob pituitam animus deficiat.

Vbi pituita frigida, copiosaque in stomacho collecta fuerit, is oleo, in quo absinthii thuriones decocti sint, liberaliter fouendus est: deinde vero mel, piper, & antidotum, quod Dios polites dicitur, ac vniuersa victus ratio incisoria adhibeatur.

Defectio animi ob frigiditatem.

Si ob frigiditatem animi defectio eueniat.

Qui ob validas perfrictiones animo deficiunt, eos similiter, ac grandi fame infestatos curabis, nẽpe vt omni modo eos calefacias, tum vino calida diluto, tum cibis calori excitando efficacibus exhibitis. Adhæc perfricare eos, & ad ignem calefacere expedit.

Animi defectio ex caliditate.

Si ob caliditatem animus deficiat.

Defectiones animi ob caliditatem ampliorẽ prouenientes, refrigerãtib9, & iis quæ roborare possũt, curare oportet. Incidunt autem hæ iis potissimum, qui in aere suffocato, & balneis diutius sunt immorati. Roborabis igit ipsos si quã Primũ aquã frigidã potioni exhibeas, refrigeria vẽtilando excites, & in aerẽ ducas: os vẽtriculi perfrices, vomitumq; prorites: deinde vero, & vinũ, & cibos offeras.

Si ob igneas inflammationes animus deficit.

Defe-ctio animi ex ignea inflāmatione.

Qui ob inflammationis magnitudinem, & febriū malitiam animo deficiunt, cū in accessionibus perfrigescunt eorum artus valēter perfricare, & calefacere, crura & brachia deligare oportet: vigiliæ indici ægris, omnisque cibus & potio circumcidi debet. Optimū autem in his est prænoscere, quando futura sit accessio, vt hoc ipsum, antequā illa inuadat, efficere possis. At qui ex siccitate, & inedia in Syncopen per accessionum initia concidunt, optimum est iis antea prospicere. Si enim horis duabus, aut tribus ante accessionē cibo dato pedes & manus contineri iusseris, nō interibūt. oportet autem cibos esse, qui facile & concoqui, & in corpus distribui possint. Si vero etiam vehemens aliquod periculum subesse consideraueris, vinum mox exhibebis, maxime quod chondro incocto superfuderis: si panem quoque in chondri vicem offeras, idem valet. Quod si mediocris Syncope expectetur, neque vinū dari debet, verum abunde tunc est malum punicum, aut pirum, aut malum, aut aliud quoddā pomū astrigens cibo miscere. Et si ob hæc accessionem moderate ferant, cū rursus cibum offers, non necesse est pomis vti. Hæc quidem agēda sunt, si id quod futurum est, prænoueris. Illis autem qui repēte in periculum incidunt, vinum exhibebis, panemque calidū & cum eo chondri valde exiguū. Si enim copiosius cibos etiā concoctu difficiliores ita affectis dare velis, nō modo in Syncopen incident, sed etiam suffocabuntur.

Cibi faciles in Syncope. Vinū.

Punicū Panis calidus

Si ob nobilis particulæ obstructionem animus deficit.

Quibus ex insignis particulæ obstructione animus deficit, oxymeli propinatur, & qui ex hyssopo, origano, pulegio, & melle tum potus, tum cibi conficiūtur, exhiberi debent: imo etiam artus & fricare & deligare vincit. Iā prodest quoque ciētibus vrinam vti, cuiusmodi sunt ea quæ ex anetho, feniculo, apio, spica nardi, dauco, & ami parātur. Ex quibus cum manifestum iam commodum apparuerit, vino etiam vtendum albo, tenui, & non valde vetusto.

Defe-ctio ex obstructione. Deligatura in dectiōe

Obſtructionis notæ.

Obſtructionis notæ.

Deprehendes huiuſmodi obſtructiones cũ ex aliis pulſuũ inæqualitatibus, tum vero ex iis maxime, quæ ex magnitudine, paruitate, vehementia, & obſtructione cernuntur, depræhendunturq́, concurſu, vt vocant plethorico, non præſente. Sunt autem pulſus in ea, qui etiã ob magnas huiuſmodi affectiones intermittentes redduntur.

Cum animus ob ſectionem abſceſſus, aut rupturam deficit.

Defectio ob rupturam.

Quibus propter rupturam abſceſſus, aut ſectionem, vacuationemq́ vno impetu factam animi defectio orta fuerit, hos quamprimum odoratis recreare oportet: paulo autem poſt ſorbitionibus concoctu facilius alere.

Si ob gaudium aut mœrorem & ſimilia: item ſi ob dolorem animus deficiat.

Defectio ob gaudiũ.

Qui vero ex triſtitia, aut gaudio, aut metu, aut attoniti in animi defectionẽ inciderint, eos poſtquam odoratis admotis, naribuſq́ comprehenſos reſtituerimus, ad vomitũ cogemus. Pari modo, qui ex vulneribus, ac doloribus articulorum, neruorum, & muſculorum tendinum dificiunt, quam primum recreare oportet: poſtea affectus quoq́ curationem aggredi.

Si ob ilion, aut Colum animus deficit.

Defectio ob iliũ aut colum.

In Colicis affectibus, aut Ileoſis, aut aliquo eorum, qui adeo magnos cruciatus inducunt, comitantes animi defectiones, ſi affectæ particulæ foueantur, conquieſcunt.

Si ob uirium imbecillitatem animus deficiat.

Defectio ob virium imbecillitatẽ.

Sin autem expropria facultatis quæ corpus regit, imbecillitate animæ defectio cõtingat, quæ intemperiem illarũ partium comitatur, vnde vires ducunt originem, contrariis curabitur, calefaciendo quidem frigidas, refrigerando autem calidas: atque in aliis ſimili ratione. Facultas igitur quæ vitalis dicitur, ex corde proficiſcitur, quã ex obſcuris pulſibus cognoſci demonſtratum eſt: quæ autẽ ex iecore

prouenit, cruentis deiectionibus, quæ per initia quidem aquosæ & tenues, postea uero amurcæ instar crassæ fiunt. At quæ ex cerebro trahit originem, quam nonnulli singulari vocabulo animalem nuncupant, ex voluntarii motus imbecillitate cognoscitur.

De *febre* Hectica. *Cap.* 4.

Febris hecticæ

CVm immodicus feruor humiditati substantiali, quæ solidis particulis inest, superuenerit, non tamen hæc dissipata fuerit, verum salua adhuc in eis perseueret, semperque feruеat, & nullam declinationem habeat, tunc huius febris speciem Hecticam nominant.

De *Marasmode ex Hectica*.

Febris marasmodis.

Quod si humiditas substantialis in nobis consumatur, huiusmodi febris a marcore Græcis absolute Marasmodes appellatur. Sin autem in totum consumpta fuerit, aut torrefacta, tunc Marasmus constituitur: unde Hectica quidem non adeo difficilem curationem recipit, torrida autẽ ac marcida nullam. Ne igitur difficilibus curatu tanquam facilibus per ignoratiam manum admoueamus, & sperato successu frustremur, neque rursus curatu facilia, ceu deplorata vitemus, vnaquæque ipsarum species ab altera diligenter nobis est discernenda, vt hæ singulæ etiam optime internosci queant.

Quomodo Diaria ab Hectica discerni queat, & notari.

Diariæ & hecticæ differentia.

Hecticæ febres quemadmodum Diariæ frequenter etiã ipsæ præcedente causa nascuntur, et non semper a febriũ ob putredinem ortarum trãsitu. Ad scire licet caloris qualitatem in Hecticis quidem acrem, & siccam esse, in Diariis autem mitissimam, atque celeriter tactui occurrit, & quodammodo imprimitur. Iam ex vrinis quoque has licet facile discernere: nam si perfecta concoctio per initia tibi appareat, tunc Diariã febrim esse putato: cum autem cibus quidẽ sumitur, nulla autem concoctio appareat, Hecticam

ſuſpicari oportet, quæ etiam expulſibus notatur. Nam in Diariis magni ſunt, & celeres, in Hecticis autem exigui, et obſcuri cum ſint virium imbecillitatem portendunt. Iam numeris horarum inuicem diſcernuntur: nam horis decē præteritis ſi febris non cōquieuerit, Hecticam fore potius exiſtimandum eſt.

Hectica a putridi quō differat.

Quomodo Hectica a putridis diſcerni debeat.

Quod ſi febris interuallum prorſus nullum habeat, ad hæc neque obſcurior, aut vehementior fiat, neque adeo valida, Hecticam eſſe hanc putato. Nam in Putridis & incrementum, & imminutio accidit, augmentum quidem iu ſtatu, imminutio autem in declinationibus.

Quomodo continens ab Hecticis diſcernatur.

Febris cōtinētis & Hecticæ differentia.

Etſi vero Continentes hac ratione ſimiles Hecticis videantur, quod & ipſæ nec augumentum, nec imminuitionem recipiunt, attamen caloris qualitate, & pulſibus ab illis diſcernuntur, ſiquidem Continentium calor non eſt ſiccus, & acris quemadmodum in Hecticis, ſed etiam in ſumma cute magis apparet. Ac in Continentibus pulſus ſane magni, & celeres exiſtunt, in Hecticis autem & exigui, & obſcuri Hoc ſane modo Hecticas ab omnibus ex putredine ortis diſcernere poteris.

Notæ Hecticarum maximæ.

Hecticorum notæ.

Maxima vero nota eſt Hecticarum, quod a cibo caloris incrementum fieri videatur. non eſt autem incremētum, ſed caliditatis in alto cælatæ occultæque argumentū. Quippe in his tale fieri contingit, quale in calce. Etenim vt ignis in hæc cælatus ab iniecta aqua deprænenditur, ſic etiam in Hecticis cibus aſſumptus calorem in alto delitefcentem foras euocat.

Hecticæ ī Maraſmodē tranſeuntis totæ.

Notæ Hecticæ in Maraſmoden febrin tranſeuntis.

Maraſmodes febris ab Hectica profectæ ſigna etiam ex ipſa ſola ægri facie omnibus manifeſtisſima exiſtūt. Primum enim color viuus ac ſanguineus, quē græci chœas,

anthos hoc est florem coloris appellant, non amplius in eis seruatur, sed nigrior quodammodo, exaridus, & ab immodica febrium caliditate squalidus apparet, cutis vero frontis valide distenditur, & palpebræ grauantur, ceu in iis qui dormitauriunt, non autem est somnus, sed potius imbecillitas musculorum, qui palpebras sursum attrahere solent, vnde etiam pituitas crassas, quas lemas vocant græci, aridas ob naturalium facultatem impotentiam in oculis habent: præcordia intenta sunt non autem quod ipsa vere sint intenta, sed quia membranæ, & nerui tensionem quādam ob siccitatem sustinuerint. Nam tali de causa imaginatio quædam nobis oritur, vt præcordia & inflammari, & distenta esse putemus. Ac pulsus in eiusmodi duri sunt, & exigui simili ex causa, & frequentes propter vsus necessitatem, obscuri ob imbecillitatem: graciles, quia in latum extendi nequeunt. At quid opus est talia signa commemorare, cum hæc adeo euidenter Marasmodem febrim repræsentare nobis possint. Cū igitur moderatiores sint p initia, valentiores autem vbi radices iam egerint, etiam id quod nondum est per id quod iam est, Marasmum fieri significat. Postquam omnium iam Hecticarum notas exposuerimus, ad curationem modo digrediemur.

Curatio febris Hecticæ.

Curatio Hecticæ.

Hecticā si probe curare cogites, victu vtero qui humectet, & refrigeret, eo quod etiam non aliunde occasionem accepit, quam, ex humiditatis, quæ solidas ipsas partes im primis nutrire potest, idigentia. Verum quia refrigerātia diuersam sortiuntur facultatē, { etenim alia, plus, alia minus sunt efficacia } sciendum est, quibusnam aqua, & aliud quoddā refrigerās, & quibus quidē magis, qb⁹ aūt minus dari debeat: itē qbus nullo modo offerre oporteat, adhoc tēpus, quo exhiberi cōueniat: itē quos sane tū intus, tū foris refrigerare, quos vero solūmodo extrinsecus oporteat. Cū.n. ita nos oia distinxerim⁹, et curatio Hecticarū quamuis sit operosa, tū facilis, tū prōpta ad sanationē efficitur.

Quibus frigida dari debeat.

Frigidæ potio, quã do ĩ hectica dã da est.

Siquidem igitur æger primario in Hecticam febrim inciderit, atq; non ex acutorum morborum transitu originem traxerit, cum fiducia cremorem prisanæ potioni offerto, & panem in aquam tinctum, lactucasq;, ac omni cibo vtitor. Post cibum aquam frigidam, quantum velit, potui dato: cauere enim hic febris insultus & metuere non oportet. Neque enim remissionem, aut accessiones, quem admodum in febribus ex putredine ortis inuenire licet. Ita sane agendum est si quando ipsa febris Hectica per se ac primario, fuerit, ægriq; vires imbecillæ, & non alia febris ex putredine creata, ei sit admixta.

Quibus frigidam dare non oporteat.

Perpende rursus, num quandoque febris Hectica inflãmatione magna præcordia infestante, aut putredine quadam in venis apparente, aut crudioribus humoribus excitata fuerit. Fieri namque potest, vt Hectica sit febris, & vt quædam ex putredine prouenientium ipsam adulterauerit. Si igitur tale quid fuerit aqua dari non debet, & præsertim, si nulla cõcoctio' in vrinis appareat, neque inflãmatio feruens, & magnitudĩe insignis: præterea si vires ægri sint imbecillæ.

Quando frigi[illegible] exhibeatur etiam inflammatione infestante.

Frigida in inflãmatione data

Sin autem inflammatio feruens admodum fuerit biliosa, Erysipelacea, frigida recte exhibetur. Ego sane noui me cuidam tali affectu laboranti, æstuãtiq; ardore frigida exhibita plurimum profuisse, ita tamen vt prædixerim ægrũ paulo diutius morbo conflictatum, quod etiam accidit. tardius enim vires recolligebat. euaserat autem vt nõ cũ febris esset aucta, Hectica in Marasmodẽ inciderit. Hæc autem ratione, etiam si quæ, ex putredine ortarum admixta fuerit & præcipue ex ardentiũ genere, frigida potui exhiberi debet: neq; vero simplr in his dabit, sed cũ bonæ con, coctionis notæ in vrinis iã apparuerit, tũc offerre cõducit.

De Hecticis febribus, quæ ex alijs in eas transeuntibus mutatisque generantur.

Hectice ex aliis generatio.

Quod si Hectica ex acutis morbis in eam commutatis oboriatur, magna enim ex parte Marasmodes Hecticæ succedunt, vbi ardentes febres non recte curantur. frigidæ potu interdicetur, præsertim immoderato. Nam corpore iam antea extenuato, imbecillique simul, & excarni reddito, tum propter tempus, quo ilia excepta est, tũ propter ardentium febrium intemperiem, necesse est duplicem comitari noxam, aut validam virium deiectionem interitumq́, aut refrigerato corde, caloreque natiuo protinus abolito Marasmum senio persimilem, quem merito ex morbo senium vocabant, subsequi. Hoc enim & frigidum & siccum existit quod nequaquam febrim inducit. Quare neque refrigerantia hic Marasmus, sed potius humectantia simul & calefacientia requirit.

Quomodo ex extremis remediis succurrendum ijs sit quibus frigidam dare non possumus.

Extrema remedia. lotæ aq̃

Cataplasmatis igitur, fomentis, ceratisque refrigerantibus in omnibus quidem febribus recte vtimur, in quibus aquæ potio dari nequit, aut ob virium imbecillitatem, aut ob corpus plus æquo extenuatum carnibusq́ destitutum. Inspicito autem, num etiam Hectica marasmodes iam excitata ex affecta particula primario duxerit originem. Etenim ex inflammatione iecoris, vẽtris, mesaræi, renum, & coli, adhæc ob diuturnas vteri, pectoris, pulmonis, septi transuersi, & aliarum partium inflammationes prouenire solet. Quare inspiciendum est, animaduertendumque, qua in particula febrim Marasmoden subsequi contigerit, eiq́ potius remedia ad refrigerandum humectãdumque efficacia adhibebimus, vt ipsum veluti ignis fomitẽ extinguas. Multa igitur sunt in id efficacia, sed nullum ita ut ceratum rosaceũ. Quippe solidas partes refrigerare, & humectare. potest, ac tueri ne humiditas quæ modica in eis adhuc superest, prorsus intereat, In hunc autem modũ conficitur.

Ceratũ rosaceũ

Ceræ quadrans, rosacei sextãs Cera semel, aut bis lauatur deinde vbi in aqua frigida soluta fuerit, rosaceo sic adiicito sed ex hoc seruato instar vnciæ paulo plus aut minus. Et cũ ceratũ lẽto igne probe solutũ fuerit, finito ipsum refrigerare, deinde ex cerato portionem acceptam in pila subigito, interim relicti rosacei, interim aquæ frigidæ momentum in pilam coniiciens, donec totum rosaceum insumptum fuerit, ac cerato probe mixtũ esse cõspexeris, Quod si etiam ouorum albumina adiicere volueris, præstantius adhuc erit remedium. Pari modo si cremorem ptisanæ adiunxeris, melius adhuc efficies. Oportet autem lineamenta crebrius mutare, nec permittere, vt medicamentum diutius corpori adhærescat, neque multum incalescat, quippe mora imbecillius redditur. Ceratum hoc ad multa est vtilissimum, nec eo temere vti oportet. Ego sane hoc frequẽter vsus incipientes Hecticas cito discussi, ne adauctæ Marasmoden febrim inferre potuerint. Oportet autẽ in his quoque vsui istius insistere, & non eũ detrectare, sed etiam crebrius adhibere, alias vt ceratum inducentes, alias liquidius reddentes, hydrorosato copiose diluendo. Ita namque hoc præsidio instar vnctionis vti licebit, cum omni in corpore, tũ præcipue in consumptis, & extenuatis. ac nõ modo semel in die, sed etiam bis ita præsertim in visceribus vti conuenit. Quoniam autem iterum illinemus, ratio est, vt etiam secunda vice vnctum abstergamus.

Linea- mẽta.

De *fomento*.

Fomẽtũ refrigerans.

Fomentis vtendum ex succo lactucæ, vuæ immaturæ Portulacæ, solani, & vmbilici veneris. Præstat autẽ succos etiam refrigeratos, & præsertim niue superaccõmodare. Quod si nobils quædam particula inflammatione tentetur, succos non per se ac separatim, verum oleo omphacino admisto, aut chamenelino, aut etiã rosaceo, aut simul omnibus inducere conabimur. At pectori remedia non nimis refrigerãtia admoueri debent, nisi multus feruor, aut inflammatio in eo spectata fuerit. Verum ne sic quidẽ li-

namenta diutius inhærere sinemus, eo quod plærosq; ab immodica ipsorũ refrigeratione haud mediocrẽ nõ solum respirationis, sed etiam vocis noxam expertos nouimus.

De domo in qua æger decumbet.

Non solũ autem refrigeriis, quæ extrinsecus admouentur, sed etiam aeris mutandi ad frigidius artificio auxiliari tẽtabimus. Si igit æstas fuerit, in subterranea domo æger decumbet, & pauimentum aqua frigida copiose conspergetur, vt aer hinc frigidior euadat iam aqua ex aliis vasis in alia decidat: nam mediocris huius strepitus ẽt sommum prouocat: præstat adhuc, si aerem ita immutes, vt nõ modo refrigerare corpus, sed etiam corroborare possit, id quod fiet, si pauimento iniicias refrigerantiũ aliquod, aut rosam, aut semperuiuõ, aut rubum, aut lentisci turiones, aut vitis, capreolos, aut simile quoddam, tum ad refrigerãdum tum ad robur inducendum efficax. Huiusmodi sane aer omnibus quidem Hecticis cõducit, maxime vero, quibus pulmo & cor igneum ardorem primario senserit. Etenim a cibo & potu refrigerante, non tãtũ iuuantur, quantum, a frigidi aeris inspiratu: contra maius a cibo sentiunt cõmodũ, quã ab aere, si iecur, & venter, aut alia quæpiã particula fuerit affecta. Ita sane vbi æstas fuerit, aerẽ ad frigidũ mutari oportet: vbi hyems calidior parandus nõ est quocũq;.n. frigid⁹ fuerit, nihil ipsos offẽdit Reliquũ vero corp⁹ solũ mõ moderate coopiri oportet, plurib⁹ tegumẽtis ĩcalescat, et æger ideo viriũ defectionẽ aliquã sustineat.

Aer quomodo præparandus.

De Balneo.

Et balneũ iis cõducit, q Hectica febri laborãt, quæ p se fuerit, & nõ cũ aliqua ex humorũ putredine proueniẽtiũ cõiuncta inueniat. Tũc.n. offẽdunt, & nequaq̃ iuuant. præsertim si crudis adhuc humorib⁹ lauare quis ipsos voluerit: neq; minus ledunt, si inflãmatione nobiles pticulas obsidẽte, ẽt modice id facere tẽtaueris. Sciẽdũ aũt, nõ modo Hectica febri laborãtib⁹, sed ẽt frigidis siccisq; intẽperieb⁹ & senio ex morbo balneũ conferre. Habent enim balnea hoc quoq; admiratiõe dignũ, q & calidas & frigidas intẽ-

Balneũ Hecticis.

Seniũ ex morbo balneis curatur.

peries iuuare possunt. In summa, si quis diuersos illos lauādi modos nouerit, is meo iudicio etiam omnem intemperiem mutare in contrarium poterit. Esto igitur temperatus aer, unctio, & solium, eluere autem oleum conuenit, ac statim cum æger in exteriorem domus partem ingressus fuerit corpus perungi, uerum diutius in aere morari non debet, oleum autem visceribus potius superfundi. Egressus æger in frigidæ solium, quod non aquam frigidam, sed lactis more tepentem habeat perungatur, circundatus autem operimentis, non admodum diu in eis immoretur cum vestem iam induet, rursus totum corpus vngatur. Valde enim hoc iuuare ipsos potest, quoniam humiditatem quæ a balneo accedit, diu retinere oportet, & non sinere, vt prompte ex corpore defluat. Egressus æger ex balneo, aut cremorem ptisanæ, aut halicæ aut lac assumat: sin autem sitis vrgeat, etiam cum adhuc operimentis inuolutus est, non recuses, aut lac, aut aliud quoddam alimentum exhibere. Etenim tunc potius in vniuersum corpus distribuitur, cum attrahitur.

Balneū calidis & frigidis aptū

Cibus a balneo qs ꝓsit.

Lac Hecticis idoneū.

De lacte.

Lac igitur omnibus Hecticis, præsertim in Marasmum desinentibus, si quid aliud, idoneum est. Quapropter etiā iis valde conueniens est, qui vires habent imbecilles, neque alimētum possunt attrahere: & hoc solum in corpus distribui, trahique non parum accommodare potest Itaque lac muliebre primum locum obtinet, secūdum vero asininum Verum quoniam ægre nonnulli hoc assumūt, caprillum ipsis dandum est, quod medium fere existit, & magis potest nutrire. Cōstat autem etiam curam animalis habendam esse, vt nutriatur domi ordeo, myrti, lētisci, & quercus foliis. ita enim lac non amplius corrūpitur. Nam huius sollicitudo habenda est, vt ne Hecticorū aluus subducatur præcipue eorum, qui ex frequēti Syncope, & diuturna vacuatione alui in Marasmodē febrim inciderūt. Quamobrē quibus venter imbecilis, & facile subducitur, in his etiam

lac bis

lac bis coquere, vel etiam fluuiales lapillos in id coniſcere oportet. Redduntur aũt igne candentes, vt ſeroſum a lacte per ipſos diſſoluatur. Atqui lac ſolum nolint aſſumere etiam cum priſana, aut halica, aut chidrio ipſum decoctũ exhibeto: adhæc cum itrio, hoc eſt libo ſuminali, & ſimila gine ſimiliter bis coctum offerto: præterea magis adhuc illis lac exhiberi debet, quibus etiam venter copioſiora, & bilioſiora deiicere videtur. Procedente autem tempore, vbi febres mitigatæ fuerint, & vires aliquomodo inſtauratæ, molliſsimum, & recentem caſeum ex eo coagulatũ dare ipſis nõ alienum eſt. Quatenus enim vires augeri cernimus, eatenus nos quoque cibis adiiciemus.

De uino.

Vinum in Hecticis. Vinum iis qui frigidam ſiccamque intemperiem in ſolidis particulis habent, & Maraſmo ex morbo, vt vocant, detinentur, exhibere neceſſe eſt, vt quos calefacere ſimul, & humectare oporteat, quæ omnia vinum moderatum præſtare ipſis poteſt. Qui vero cum febri marceſcunt, præſertim qui macie torrentur, iis vinum dare cautio eſt: vt quod eis, ſi quid aliud maxime aduerſetur.

Si ex ſyncope maraſmus obtigerit. Cap. 5.

Maraſmus ex Synco. QVi ex Syncope Maraſmo contabeſcunt, iis quantum ſane ad vires collapſas, & perfrictionem frequenter comitantem attinet, vinũ offerri debet. Quoniam vero etiam caliditas naturæ contraria, febriſque præterea eis adeſt, & perfrictio quidem interdum cõquieſcit, rurſus aũt febris ſuperuenit, ac ſummatim cum periculum ſit, ne alias aliter æger intereat, nunc a perfrictione, nunc a febri, neceſſe eſt tum demum ad vrgentem cauſam reſpicere, ac nonnunquam vinum tempeſtiue præcipere, nonnunquam vero rurſus id diſſuadere.

De *teſticulis gallorum.*

Gallorũ teſticuli. Teſticulos gallorum, quos Græci Orchis & Paraſtatas appellãt, dare his oportet. Perpetuo enim oĩbus Hectica laborantibus cõmodi exiſtunt, cũ abũde nutrire, & vires

augere possint, vbi probe concocti fuerint. Quapropter id alimentum semper exhibendum est, vbi vires nōdum ad extremum collapsæ fuerint. Quod enim præsidium deinceps esse potest, si vires alimentum non coquant, superentque? Quippe nequaquam cibus vires augebit, sed natura, quæ omne alimentum & concoquere, & mutare, & corpori apponere consueuit.

De *fructibus pomaceis*.

Fructus pomaceus, qui Opora græcis dicit, q̄a sane humectat, ideo Hecticis cibus est accōmodatus. Quoniā vero oēs propemodum non solum humectare, sed etiā refrigerare solent, idcirco rursus dicendum non est, vniuersim oī Hectico cōuenire. Illis. n. qui calida & sicca intemperie laborāt, & oībus q̄ Marasmo cōtabescūt, & torrent, congrue frigida & humida victus ratio adhibet, maxime peponū medulla, & cucumerū: item mala, duracina, & cærasia his sunt idonea. Qui aūt frigida intemperie detinentur, & in senium ex morbo inciderunt, iis inutilia. Reliqui vero pomacei fructus, q̄ nō adeo refrigerāt, sed potiꝰ calefaciunt, & humectāt modice, exhibere nō est absurdum nnmpe vuam maturā, valde dulcem, præsertim quæ passa est, ac malum valde dulce, & ficum aemodum maturā. Nam hæc probe cōcocta ꝑpemodū nihil nocet. Si igitur venter nihil nos impediat, plus iusto excernes, cū fiducia cibos cōmemoratos exhibeto. Si nāq; tale quippiā fuerit, & aluus magis quā cōuenit ꝑfluere videatur, his quidē abstinendū in præsentia, dandū aūt punicū modice astringēs aut pirum, aut malū eiusdem qualitatis, præsertim ante aliū cibū, nā si a cibo sumantur, aluum subducunt. Ac cibi qui stomacho potius, & cordi corroborando sunt vtiles, Marasmo ex Syncope cōtabescentibus, & oībus Hecticis dari debent. Si hi quoq; siti, & vehemēti febri laborare vi deant, etiā ipsis fructꝰ pomacei refrigerātes opportune offerunt. Breuiter oia ad id qđ magis vrget, accōmodari debent. Hanc. n. rationem animaduersionemque obseruans,

Pomacei fructꝰ ī hecticis.

nunquã aliquẽ offendas neq; si pomaceũ fructũ, aut aliũ quẽpiã cibũ exhibeas. Nã oĩa quantitate, qualitate, tpe, ordine, & vtẽdi modo, aut bene, aut male administrantur.

De tabe quæ Marasmus græce dicitur.

Si tabes quã greci vocant Marasmum reuera humiditatis, quæ in solidis ptibus subsistit, absolutus existit interit⁹, nullã medicinã recipit. Propter hoc igiť nõnulli medicorũ merito decepti in discernendo, putarũt se verũ Marasmũ curasse. Etenim fieri potest, vt tenuitas carniũ maciesque, & veluti colliquatio earũ resarciatur, primariã vero humiditatẽ, & quæ solida ipsa nutrire põt, prorsus absũptã perditãq; non licet restituere. Sic enim seniũ quoq; sanari nequit, vt quod naturalis sit tabes. Quẽadmodũ igiť seniũ nulla medicina tolli potest, sic neq; ea quæ reuera tabes. Attamẽ propter humanũ benignumq; artis auxiliũ cõtendere cũ morbis oportet, & non cen deploratos oĩno relinquere. Interdũ. n. vbi quis naturã dextrã nactus fuerit, & tabes incipiat nõdumq; solidas partes torruerit, speratum successum consequi poterit. Sin aũt minus, quãto magis æger affectus est, tanto minus agendũ. Nam desperatis maloq; victis manus admoueri non debet.

Marasf.

Seniũ.

De tertiana. Cap. 6.

Tertiana quidẽ facilis curatu est: eum aũt a medicis illis, qui nulla ratione, & via vtũtur, male tractať, nõ difficilis modo curatu, sed etiã insanabilis interdum redditus. Cõstat igitur cibũ humectãtẽ refrigerãtẽq; in oĩbus eẽ præscribẽdũ, cũ Tertiana mixtione pura, & germana existit, & a sola bile excitať. Itaq; prisanæ cremor sup oĩa vtilis ipsis censeť: atq; hoc vsi nõnulli vsq; ad Crisim, hoc est morbi solutionẽ, optime superstites vitæ mãserũt. Sin aũt min⁹ oblectenť ptisana, etiã auene cremor ipsis dabiť: ac lactucæ, aut ĩtybi caulib⁹ vtẽdũ. Qđ si febris nõ fuerit vehemẽs, et quedã note ꝯcoctioni appareãt, etiã gallinarũ alæ, & piscicul⁹ molli carne præditus ꝯcedi põt. Vrinæ in his ꝓuocari debent, maxime apii radicis, & adiãthi diluto. Nã anethi decoctũ & si vrinas mouere ꝓpe posit, vi

Tertianæ.

tare tñ ipſum magis oportet in germanis Tertianis, & in quibus callidius ſicciuſque temperamẽtum habeť, præterea ſi ægri ſolicitudine, & vigiliis cruciant. Nã in his omnibus offenſa maior, quã vtilitas prouenire ſolet. Abſinthii etiam decoctũ maxime vitandum; eſt, quando calidũ, & ſiccum ægri temperamentum habent. Noui aũt ego nonnullos etiam particularum colliquationem expertos, quod immoderatius illud aſſumpſiſſent, & non vitaſſent. Contigit. n. quorundã ſane partes ſolidas ſicciores depræhendi, quorundã vero bilẽ, & feruescentẽ, nõ quantitate, ſed qualitate potius offendere: alium aũt igneam intemperiem, aut inflammationem in ore ventriculi ſentire. In his itaq; oĩbus talia, vitanda ſunt & tepida liberaliori magis ante cibum vtendum Nihil autem minus etiam in alio tempore potio exhibenda, quippe hæc humectat, feruorẽ refrigerat, meatuſq; laxat. Quare ex his omnibus accidit, hanc quidẽ partẽ bilis per ventrem excerni, aliam vero per vrinas, quæ antea detinebať, & propter caliditatis feruorem, & propter nimiam decoctorum aduſtionẽ nõ potuit expurgari Miror autem quomodo Galenus qui artẽ legitime, ſi quis etiã aliorũ medicorum exercuit, adeo indiſtincte ſcripſerit, vt dicat exqſita Tertiana correptis abſinthii dilutum a ſeptimo die propinãdum eſſe. Ego vero falſis Tertianis potius dedi, mixto ei oxymelitis momẽto. Sic. n. pituitæ miſcellam, & citra noxam magis extenuat, & leuiter purgat, vt non vſus veniat origani, aut hyſſopi, aut calaminthæ, aut pulegii. Quæ oĩa acriora ſũt & cum periculo, crebroq; febrim iam magis accendunt. Hæc igiť vniuerſa vitare magis oportet, & tunc audacter offerre, quando pituitabilẽ longe ſuperauerit, & temperamentum ægri frigidius fuerit, vitaq; ocioſa præceſſerit, & alia oĩa, quæ humorem frigidiorẽ ſuperãtem efficiunt. Sin autem humor, qui abũdat, contrarius horum fuerit, tum his abſtinendum eſt, vtendũ vero illis potius, quæ extenuant, & acceſsiones vehementiores fieri non cogunt.

Galen. in diſtincte quædam.

De pomaceis fructibus.

Pomaceos fructus, quos oporan Græcis appellari diximus, exquisitis Tertianis parcissime exhiberi cõuenit, nẽpe vuam dulcem, persica cocta, & non cocta, peponumq; medullam: præsertim aũt si etiam ægri siti vexentur. Ego sane noui, me frequenter ægros, ne amplius accessione febris infestarentur, impediuisse, cũ peponas probe refrigeratos hora ante incursum morbi assumere iussissẽ, & rursus aquam temperatam copiosam, & quãtam potuerint, peponi superbibere precepissem. Secutus itaq; est nõ multo post aquam epotam aliquibus sane sudor, aliis copiosa bilis p alaum Offendi aũt ego plærosque Romæ medicos, qui ne nomẽ quidem peponum tanquam bilem procreantium proferre audebant. Quum itaq; ego cuidã aliquando, & sitienti vehementer, & æstu flagranti, defatigatoque iniunxissem, vt peponẽ assumeret, quidã præsens medicus exclamauit, homo cur ægrũ magis vis occidere? an non didicisti, quod pepon bilem producat, lege Galenũ de alimentis, vbi dicat manifesto, peponem comestũ Cholericos efficere. Laboraui igitur ego non parum, vt iis persuaderem, qui intellectu assequi poterant, Galenũ non dicere hic ipsos pepones bilem creare, sed Cholerã efficere. Choleram autem vocabãt stomachi subuersionem cũ vomitu, & perturbatione vẽtris: ac Cholericos, quibus hæc accidunt. Nam pepon reuera habet aliud stomacho cõtrarium, quare etiam copiosior comestus: vomitũ, ventris p turbationem, & præterea perfrictionem, ac totius corporis conuulsiones excitat. Ac melopepon nihil horũ facere censetur: nõ enim habet adeo, quod stomacho aduersef: imo neque pepon modice comestus. Proinde Tertiana febri detentis cum fiducia dari debet: nec nõ his q Causo & calida intẽperie laborãt, siue in renibus, siue in iecore, vel in stomacho, vel capite. Nihil enim eiusmodi intemperiebus aduersari potest, debellare, & euĩcere, vt pepon, aut q dicitur melopepon. Quomodo enim ea quæ refrigerãt, &

Pomacei fructus in Tertianis.

humectant bilem parere posśint, nõ video, vbi aũt pepo num facultas tibi deest, etiam cauliculi lactucarũ refrigerati, & cucurbitæ, item cucumerum medulla, persica coctionẽ non experta, sed in vaporẽ suspensa, & ab eo solo cocta, velutiq; condita substitui possunt, eisq; & similibus semper vti licet. Iã in oleribus, & pomaceis fructibus etiã omnibus deligere oportet, quæ refrigerare queant, & humectare, conuenienter ea pro vniuscuiusque temperamẽto, & morbi magnitudine accommodantes.

De balneo.

Balneũ in Tertianis.

Balneum, vt maximũ præsidium, ipsis præbendũ, maxime calido & sicco tẽperamento præditis, & qui crebris vti lauacris consueuerũt: nec cõcoctio oĩno expectãda est, sed vbi siccitas vrget, etiã ante concoctionẽ lauare conuenit. Modus aũt lauandi talis esto. Postquam æger in temperatum aerẽ ingressus fuerit, modice sudarit, & tepidas aquas acceperit, ita oleo non simplici perũgatur. Quid.n. corpus bile exardescens, humectare, aut refrigerare pbe præterquã aqua potest? præstat igitur aquam tepidam admiscere, sic enim refrigerare, & humectare magis, & in altum corporis penetrare pcipitur. Vnctio aũt adhibeatur non in domo, quæ calidũ aerem habet, sed in exteriorem eius partẽ reuerso, quã etiã a molliendo malacticen appellãt: deinde post illitionẽ hydrelæi, aut hydrochamæmeli. Nam si bilis multa & præcipue crasśior sit, nõ alienũ est ĩ vicẽ olei cõmunis etiam chamæmelino vti, qđ vim discutiendi multo habet ampliorẽ, sed nõ diu æger in aere immorabitur, verum celerrimo transitu tãtum vsus in tepidum calentis aquæ solium descendet, in eoque diutius subsistet. Egressus aũt ex domo calida, monendus, vt in aqua frigida ĩmoretᷓ: & si bene habuerit, etiã ieiunium indices, indumentis vero iam sumptis, vt aquæ tepidæ quantũ velit, paruo spacio interposito, bibere hortãdus est. Nã a potione sudores copiosos effundi videbis: interim vero etiã bilem per vomitum reiici, vt æger quã primũ ex iis quæ

ſuperueniebant, morbo fuerit liberatus. Reuerſus aūt in domum, ſi pepo non adfuerit, aut alimētum quod dixim⁹ ſumat, aut lactucarum cauliculos, aut cucurbitas, aut cucumeres, aut ptiſanam. Cæterum aquā tepidā nō modo ſemel, ſed etiā bis & frequenter dare expedit, & nihil metuere. In hoc nāq; morbo aqua tepida maximū eſt præſidium. Tētabimus aūt in declinatione potius exhibere, & anteceſsionem: interim vero etiā in acceſsione. Noui ſiquidem acceſsionibus ſubtrahi debere, vt Diuiniſsimus Hippocrates inquit, ac verū eſt, quantum ad hoc attinet, etiā cū nihil vrget. Frequenter. n. cogimur propter cauſam vrgentem, non tepidam modo aq̄, ſed etiā cibum in ipſa acceſsione offerre. In illis autem hoc agendum eſt, qui immoderatum ſtomachi habitum, & virium imbecillitatem hñt, vt inſultus magnitudinem ferre nequeat, ſed Syncopē minetur. Noui igitur ego in his q immoderate roduntur, tepidam me aquam propinaſſe, deinde vomitu oborto, & bile copioſiſsima excreta, iſtorum beneficio acceſsionem conquieuiſſe. Vt autem illa aucta fuerant, ita etiam alia decreſcebant, & aqua temperata, & bile euacuata.

Deprauat⁹ eſt codex.

Quomodo tertiana diſcernatur, germana ac uera ne ſit, an falſa.

Tertianas illas germanas eſſe cēſendum eſt, quibus omnia quæ cognata dicuntur, conſenſerint, ætas dico, regio, cōſuetudo, temperamentū, ſtudia, & victus ratio. Poteſt aūt ſenex quoq; Tertiana infeſtari, quæ omnem Tertianæ germanæ ſpeciem, omnemq; modum cōſeruet. Ego ſane meis oculis hæc in ſene quodā conſpexi, qui flauam bilem vomeret, ſimiliterque per aluum excerneret, vehementer febricitaret: atque idcirco acceſsio cum valido rigore eum inuadebat, ac declinatio multis ſudoribus accidebat, detinebatur autem acceſsione horis fere decē, aut duodecim. Huius alii ſane familiares, eo ꝙ ſenex eēt, decoctū ei bibere præcipiēbāt, ac oīa illa facere quæ falſis Tertianis, vt aiunt, idonea exiſtunt: fereq; interiiſſet æger de

Tertianæ veræ inter notio, a falſa.

Hiſtoria ſenis bilioſi.

coctis ex hyssopo, origano, & pulegio assumptis, nisi quis subito ex periculo ipsum subtraxisset, iubens eum etiã pepones assumerẽ, & lactucas, & ptisanã, quæ nihil curiosum habent, operosumque, ac oẽm alium victum, qui humectaret, ac refrigeraret, vt in Tertiana exquisita, non deceptus ætate, quod senex esset, sed potius toto tẽperamẽto. Habuerat.n.iam inde ab initio igneam intemperiem, quã alii propemodum omnes postea ad amussim cõseruabũt. Quare naturã ægri, & causas præcedentes maxime attendere oportet; nihil autem minus, imo etiam omnium maxime febris speciem. Ego autem neq; Tertianarum falsarum victus rationem in omnibus vt veram, & vtilẽ commẽdo, quam Galenus in libris ad Glauconem philosophũ præcipere videtur, iniiciẽs omnino ptisanæ piper, aut origanũ, aut hyssopum. Etenim huiusmodi plærũq; periculosa sunt, & febres vehemẽtiores accendũt, idq; magis adhuc, si temperamẽtum corporis calidius inueniatur, & pituita mitior quã bilis, & quæ non adeo calefacientia req̃rat. Quippe satis erat in his vti, & nõ multis valde refrigerãtibus, & his quæ sensim extenuare citra calorẽ possunt, qualis est radix apii expurgata, vt nõ particeps sit radicularũ: itẽ ptisana similiter, interim adiunctum habẽs apiũ, aut anisum, aut comã porri, aut mellis, & aceti momentum. Quod si non admodũ insincera: ac falsa Tertiana fuerit, nullus horũ vsus est, verum abũde est sola ptisana per se vti, & id q̃d biliosum est, contemperare: quod pituitosum, dissoluere, non aũt siccantibus compingere, ac cogere: quemadmodũ ii qui piper, & hyssopum præcipiunt, factitant, eo q̃ illa videantur extenuare. Oportet autẽ diligenter animum aduettere eum qui humectãte victu vsus sit, vt cũ humores ab illos dissolutos viderit, statim euacuandis eis extrahẽdisq; incũbat, medicamẽto exhibito, q̃d nõ magnã calefaciẽdi vim obtineat. Eius aũt generis multa, sunt, & quæ ex oxymelite simplici⁹ paranť, & quæ ex succo rosarũ modico, agarico, & scammoniæ lachryma. Quãdo igitur humores compẽdiose subducendi sunt? Ni-

Victus tertianæ falsæ.

mirum cum diffundi iam eos, & turgere tandem conspexeris, vt Diuinissimus Hippocrates scriptum reliquit.

Quomodo humores diffundi, dissoluiq́;, & iam ad excretionem incitari cognoscatur.

Materiam subiectā tēperato, aut humectāte victu dissolui inde cognosces, q̃ cum ꝑ initia esset immobilis, nūc aliquo modo agitari incipiat, atq́; alias in alium locū descendere: interim ad os vētriculi, & intestina: interim etiā ad articulos, aut cutē. Peritum igitur animaduertere hūc humorum motum, & obseruare diligēter oportet, & darē aliquid, quod eos subducat, antequā oberrantes noxā intulerint, in partem aliquam nobiliorem decumbentes Verum vulgares medici nihil horum norunt, vt qui motiones humorū discernere nō laborēt, vnde fit, vt contraria faciant. Postquam igitur hæc viderint statim ad ea prorūpunt quæ siccare humores, & crassos facere possunt, atq́; huiusmodi quidem astrictoria medicamenta, similēque victum præcipiūt, vnde accidit, vt humores inde crassiores redditi neq́; purgantibus facile cedant medicamentis, neque obediant. Cōuenit igit̄, vt qui humores dissolutos nouerit, non modo semel exhibeat, quæ ꝑ aluum subducere possint, sed etiam rursus humectante victu vsi, & dissoluētes, si quæ siccæ & crassæ reliquiæ subsint, iterum leuiter expurgent. Ita.n. humoribus modice subtractis, etiā solus victus morbum in totū euincere, mutare, & ad bonū statū deducere poterit, vt nulla alia medicina idigeat. Qd si opus erit, licebit etiā epithematis simplicioribus vti, & superfusionibus, & cum concoctio apparere incipit, & lōge antequā accessio expectetur. Ita nāq́; erunt tum efficaciora, tum magna ex parte accessiones expectatas discutiūt. Qm̄ aūt purgantibus vtendum est, vt ea prompte & compendiose inuenias, bonum esse duxi, etiam compositionem ipsorum hic apponere: in hunc modum habet.

Notæ humoris diffusi, dissolutique.

Rhodomeli purgans.

Rosarum succi sextarii duo: mellis sextarius: scammo

niæ torrefactæ vncia. Omnia ſimul coquũtur. Summus medicamenti modus eſt cochlearia quatuor: medius tria: minor duo. Hoc non ſolum Tertianariis propinari debet, ſed iis etiam, qui lippitudine, & alio quodam modo ex bile, & calida intemperie ægrotant.

Aliud Rhodomeli purgans.

Roſarũ ſucci ſextarius: ſcãmoniæ vnc. agarici drach. piperis drach. duæ: mellis vnc. ſex. Ad ignẽ lentũ coquant, & vbi incraſsitiem coierint, adiicito ſcammoniã, agaricũ, & piper: ac vtitor. Datur inſtar cochleariũ quinq; aut ſex. Hoc ſolis conuenit qui falſa Tertiana detinentur. Habet.n. nonnihil, quod etiã pituitam ſubducat, cũ agaricũ, & piper receperit. Noui aũt purgaſſe me etiã medicamento, quod corticem mali citrii reciperet, & eo quod ex malis cotoneis paratur, & horum penuria ſola vſum ſcãmonia. Quod.n. ipſa nõ modo bilẽ, ſed etiã pituitã potius euacuat, manifeſtum eſt, ſi quis temperato, & humectãte victu vſus, pituitam diffundat, vacuabit hanc quoq; ſcãmonia: nec indigebit iis, quæ agaricũ, aut cucurbitã ſylueſtrẽ recipiunt. Quare etiam ſi quis recto victu vſus falſam Tertianam ſcammonia purgare velit, nõ delinquet. Hæc quoque hacten⁹ de Tertiana breuiter a nobis dicta ſunto. Nõ enim ſumus ignari, veteres quoque de his ſcripſiſſe, & nemo ea de cauſa culpandus erit. Quæ enim nobis quoq; tempus, & longa experientia noſcenda obtulit, hæc æquũ cenſui amicis, & medicis ea nos poſtulantibus exponere, quæ quidem paucula exiſtunt, ſed magnã vim continent. Nam methodi prædictæ non in Tertianis tantum, ſed in aliis quoq; multis morbis accommodari poſſunt.

De quotidiana. Cap. 7.

QVod quotidiana febris ex pituita trahit originẽ, oĩbus in confeſſo eſt: quippe neque acuta febris eſſe his apparet, neq; ſitis valida vrget, neque perurens quid, & ſiccum habere ſub primo ſtatim contactu

percipitur, ſed magis vbi manus diutius immorať, calidi-tas fuliginoſa ex alto emergere depræhēdit: ac pulſus bona ex parte exigui, & rari exiſtunt, incrementū non velox, ſed longiore tempore detinet: ſudores q̃ ipſis oboriūtur, nunquam purum oſtendunt interuallū, quale in Terriana, aut Quartana frequenter apparere videmus. Iam manifeſtius adhuc febris ſpeciem etiam ex præcedētibus cauſis cognoſces, ſi non obiter, ſed multa cum diligētia inquirere, & examinare omnia coneris. Etenim cruditates plurimum, crapulæ, & balnei immoderati vſus, interdū iecoris quoque, & ſtomachi perfrictio præcedit. Hæc igitur eum attendere, & diligenter conſiderare oportet, qui febris ſpeciem velit cognoſcere. Nam interdum indicia omnia ſimul adſunt: interdum non, quippe in germanis, exquiſitiſque febribus vniuerſa prope inueniuntur: in falſis autem non omnia, ſed quædam ipſorum adſunt, quædam non ſemper, propter varias ipſarum cauſas. Ac maxima quædam in eis tum curandis, tum internoſcēdis differentia depræhenditur. In hunc itaque modum internoſci debent. Quin & Diuiniſsimus Galenus, Ruphus, & plerique alii veteres de hac re copioſius tradiderunt, nos autem deinceps etiam de curatione agamus. Nam curandi ratio ab illis prodita in quæſtionem aliquā vocatur, num videlicet vera in omnibus exiſtat.

Notæ quotidianæ.

De curatione.

Quod febris Quotidiana, vt quæ ex pituita naſcať, extenuantium incidentiumque vſum requirat, verum exiſtit, ſi enim craſſa eſt, & viſcoſa, extenuantibus indigebit. Duplex autem harum differentia eſſe cernitur, quædam enim inciſoriam vim obtinent, ita vt ſimul egregie calefacere poſsint, quædam autem incidendi quidem, nō autem valde calefaciendi poteſtatem habent, quædam in totum non calefaciunt. Quibus igitur in hoc morbo vti oportet? iis ne quæ calefacere poſſunt, an illis quæ citra

Curatio quotidianæ.

calorem extenuant? videtur enim Diuinissimus Galenus in distinctione Glauconi Philosopho præcipere, vt extenuantibus vtatur. Conueniebat aũt meo iudicio, cum maxima sit differentia, dimisione ac distinctione vti, quibus, in quo vtẽdũ sit. Neq; .n. pituita huius, vnde febris accẽdit, vnam habet speciem: alia. n. est salsa: alia acida: alia vitrea: vtraq; vero frigida, & crassa: ac ideo q, particulis sit impacta, febrim excitauit. Merito igit etiã extenuãtia ad curationẽ desiderat: salsa vero nõ similiter: siquidẽ & caliditas, & siccitas hoc ei præstat. Calidã aũt ipsam quoq; esse constat inde, quod intestinũ rodat radãtq;, & grauissima tormenta, quas Dysenterias Græci vocant, nihil minus etiã quam bilem, cum huius quoq; qualitatem receperit, suscitet. Nam humores non secundum materiam ipsorum, sed etiam secundum qualitates eis subiectas operant. Hæ siquidem aduersus ipsas pugnant, & operãtur. Ac pituita salsa, etiã si videat humida, tñ constat facultate siccam esse, quemadmodum etiam aquam marinam. Iam alia multa imaginatione quidem sunt humida, facultate autem sicca. At quod pituita salsa nequit per ea, quæ inflammant ipsam, siccantq;, extenuari quandoq;, & diffundi, sed potius adhuc etiam crassior effici, manifesto hoc testantur nitrũ, sal, & iura salsa. Quippe hæc calescentia, crassiora reddũtur. Nam id ab Aristotele, ipsaq; experientia probatum est, ea quæ a calore coacta fuerint, nõ a calore, sed a cõtrario dissolui posse. Hæc igitur etiã in corporis humoribus considerari debent, & si quidẽ salsi sunt, non calefaciẽtia, aut quæ admodum siccant, aut extenuare possunt, adhibere oportet, quæ vulgares in eis faciunt, raphani radiculã ipsis exhibentes, piper, salsamentũ, capparim, & decocta, quæ vehemẽter extenuãt, & antidota, quæ aduersus eiusmodi offerũtur. Hæc sane oportebat iis poti⁹ quotidianis, quæ a frigido atq; acido humore ꝓuenerũt, ĩperare: quippe ab eiusmodi adiuuantur. Ego sane noui crebro me oĩa hæc in quotidiana, quæ a frigida humidaq;, & acida pituĩta incensa fuit, obtulisse. In quibus autem salsum, aut bilio

Aristo.

Historia.

ſum quid admixtũ fuerit, in his magna ex parte extenuans quiddã exhibuiſſe, præſertim ſi etiam ægri tempamẽtum calidius erat. Minime vero eiuſmodi medicamẽta ꝑ initia morbi ægrotãti exhibere cõuenit, cum ſalſus adhuc humor ſuperat, præpolletq; & ægri corpus fuerit intẽperatum. Sin aũt etiam huiuſmodi aliquo vti oportebit, eo ꝙ æger appetat, aut vt appetentia reſtituatur, temperato prius victu vtendum erit: ac vbi concoquere æger inceperit, tunc ei permittendum, vt aſſumat tum cibos, tum potus, qui leuiter extenuent, & calefaciãt, vt pote apii turiones, porrique, & piperis exiguum, vini momentũ, eiuſq; albi, idque non frequenter, nam vſus eorum liberalior noxius eſt. Verum laborandum eſt, vt humores ad cõcoctionem perueniant, neq; in vetuſtatẽ venire ſinendi, ſed purgandi. Cum enim in corpore diutius inſidẽt, magis adhuc ab omnibus præſidiis quæ calefaciunt videturq; extenuare, craſsi ſunt, vt nõ amplius ne medicamẽtis quidem ad purgandum efficacibus prompte cedãt, cum difficiles ipſi ad motum, & terreſtres magis ab ipſis euaſerint. Noueris aũt hãc ad purgationẽ eſſe opportunitatem temporis, & commoditatem. Frequẽter. n. vrinarum notæ a præſumpto victu, & temperata potione mutantur, atque tunc huiuſmodi vrinas incoctas eſſe, ab iis qui id non nouerũt, cẽſeri videmus. At quia frequenter accidit materiam in totũ corpus diffundi, & alias aliter, aut per ſudores, aut vomitũ, aut ventrẽ diſsipari: ideo vrinæ etiã ſedimẽti expertes vulgo apparent. Satius igit̃ eſt conſiderare, & diſcernere, quando potius materia extenuari, diffundi, ad excretionẽ incitari, & ex loco in locũ tranſire incipit, atque ita demũ purgare oportebit, non ſolis vrinis animũ adhibẽtes. Nõ aũt conuenit vniuerſam curationem moliri, ſed ꝑ vices, & interualla. Ita namq; accommodari debet morbis, qui ex craſsioribus humoribus generantur ac ſenſim extenuare, & læuiter purgare materiæ copiã oportet, donec ſatis habere videbitur. Nam ſi æger aſſumat medicamentũ, qđ copioſius purget, magnã corpori intemperiem conciliat,

Victus quotidianæ.

& potius nocet, quam iuuat, magiſque in iis adhuc, qui calidiore temperamento, & biliſiore præditi ſunt.

Quando ſalſis utendum in quotidianis febribus.

Salſa in quotidianis febrib⁹.

Qui iecur, aut os ventriculi habent refrigeratum, & acidam pituitam vomunt, tenenturq́ꝫ quotidiana, his etiã calidioribus cibis, ſi voles, vti non alienũ eſt. Humidus enim & frigidus ſtomachus vniuerſa extenuantia citra noxam tolerat. Auſus igitur ego quandoque ſum in quodam, qui quotidie febris acceſsionem experiretur, & pituitam vomeret, ſalſis vti, & cibo, qui Græcis Encathera dicitur: itẽ hydrogaro, porri decocti iure, & non aquoſo, ac mirifice conualuit, ita tamen, vt & ori ventriculi, vnguentis epithematiq́ꝫ ei extrinſecus applicatis, & totius corporis tẽperaturæ proſpexerim, non alienũ eſt hæc quoq́ꝫ in Quotidianis tentare, ac pituitæ qualitatem, & quantitatem obſeruare, atq́ꝫ ita conuenientem vnicuique victum præſcribere. Quemadmodum enim non vna pituitæ eſt ſpecies, ita neque vnam victus rationem eſſe oportet, ſed vnicuiq́ꝫ ſpeciei idoneam. Ac in omni medicina idem præſtaudum eſt, & id quod vnicuique ſalubre eſt quærendum, vt aũt is qui medicamenta quærit, prompte ea poſsit inuenire, & non aliunde cum Antidota, tum purgationes colligere cogatur, expoſui hic diſcrimina, adiũcta etiam diſtinctione, qualia in quibus vſurpare potius oporteat.

De fomentis & cataplaſmatis.

Fomentis & cataplaſmatis qñ in febribus vtẽdũ.

Fomentis aũt, & cataplaſmatis per initia ſtatim vtĩ feſtinandum non eſt, neque cum copia humorum in toto corpore ſuperat. Metus n. eſt, ne dum viſcera nimium incaleſcunt, laxanturq́ꝫ, cõfluxus quidam ad partes affectas decũbat, & adaucta illuc inflammatione, præterquã q́ꝫ nihil proficimus, magis etiam offendamus: Quod ii quoque faciunt, qui priuſquam totum corpus recremẽtis fuerit liberatum, cataplaſmatis, & ſuperfuſionibus vti non verenẽ. Ego itaq́ꝫ noui etiã inflãmationes, quæ nõ erant, ob præcipitẽ ipſorum vſum ſuperuenire. Ne igiẽ officiamus, la-

borandũ est copia iam imminuta, & cũ iam cõcoctio quædam in vrinis apparere incipit, calefaciẽtia, aut laxantia si vsus requirat, visceribus inducere. Fugito aũt fomẽta, aut cataplasmata, quæ laxare tm̃, & quæ repellere possunt, mixtam vero confectionem ipsorum parato. Et si quidẽ viscera infirmiora, & defluxionibus opportuna videant, ægerque fastidiat, astringentium, & roborantium vires intendere oportet, sin autem inflammatione, aut dolore vexentur, laxantica potius. Summatim vtriusque {medicamenti tum laxantis tum repellentis} vires pro causa vrgente, & intendere, & remittere conuenit.

De stomachi imbecillis, & mediocriter inflammatione laborantis fomento.

Ad quinas vini partes misceto omphacii quaternas, chamæmeli binas, & mastiches momẽtum. Quod si inflãmatio feruẽs appareat, etiam si gleucinũ, aut nardinũ adieceris, nihil nocebis, sed plurimũ quoqꝫ iuuabis. Sin aũt os vẽtriculi non infirmũ æger habere, aut cibũ non fastidire videat, loco vini decoctum fomento admisceas, glandẽque vnguentariam, & fœnugræcũ prius in illo decoquẽdum curato. Hanc quoqꝫ animaduersionẽ in cataplasmatis seruare rõ ẽ, vt mixta ĩ ipsis fiat curatio, & vtrobiqꝫ sane anethinũ, aut cyprinũ, aut nardinũ cataplasmati semꝑ adiiciatur. At si acoris, aut frigiditatis in stomacho sensus est, etiã ĩ decocto ĩ quo illa parant, nardũ Gallicã, absinthiũ & anethũ adiunger eis oportet. Cũ salsum humorẽ vomũt ægri tꝑamẽto calidi, solũ quoqꝫ chamæmelinũ oleũ adiicere sẽper, & mastichæ momẽtũ insꝑgere ꝯducit. At tẽpus cataplasmatũ esto hora, ante accessionẽ, absqꝫ plurimo potu, & ĩposita nõ diu inhærescãt. Quippe oĩa, siue fomẽtum, siue cataplasmata fuerint, etiã si maxime ea qs ex medicamẽtis oib⁹, quæ robur adferre possunt, parar potuerit tñ si diuti⁹ corpori incumbãt, virium resolutionẽ, & imbecillitatẽ efficiũt. Tm̃ de fomẽtis, & cataplasmatis dictũ sit. Si enim particulariũ quoque nonnihil prætermissum

Fomẽtũ stomachi.

ſit, id ratione quis adinuenire poterit, ſi omnia cõſideret, & animum ad id quod conducit intendat.

De *purgatione*.

Purgatio in febribus.

Materia iam attenuata diffuſaq; oxymelite, & aliis quæ in cibis extenuare ſolẽt, & decoctis, & cataplaſmatis adhibitis, tunc demum ad purgandũ eam venito. valde enim a vacuationibus adiuuãtur. Non oportet autem vniuerſæ ipſos purgare, ſed per vices, & ſimplicioribus: hinc demũ: aliquanto valentioribus. Cũ enim materia ſit craſſa, haud facile iis cedit, quæ vniuerſam celerẽque vacuationẽ præſtant. Agarici igitur ſcrupulos tres aut quatuor ex melle exhibeto: interim etiã plus, aut minus pro ægrotãtis viriũ ratione, & humoris qui ſuperat, quantitate. Quippe pituitã educ t, nec morbũ inueterari ſinit. Aliud. Et granũ Cnidium, ſi poſt cõcoctionẽ datur, diuturnis Quotidianis medetur. Adhæc catapotia qbus ego ſemper, & in quartanis & aliis affectibus vti ſoleo, benefaciunt in veſperam data. Habes ipſorum deſcriptionẽ alibi quoque proditam: hæc autẽ recipit. Aloes vnciã: cucurbitæ ſylueſtris vncias duas ſcammoniæ vnciam: euphorbii ſemunciam: veratri nigri corticis vnciam bdellii vnciã: gummi vnciã: nitri Alexandrini ſemunciam: in alio exemplari habetur ſeſcunciam Succo braſſicæ excipito, datoq; ex eis ſcrupulos quatuor, aut quinque: nihil metuens, aut roſionẽ, aut nimiam purgationẽ: vacuant ſine omni moleſtia nõ mõ pituitam, ſed etiam humorem melancholicum, eoque circuitus quartanos finiunt. Dato hæc catapotia, granorũ inſtar figurata, in quibus multa eruditas, crapula, & vita ocioſa præceſſit, temperamentumque eſt pituitoſius, & quod nihil ſiccum, aut acre obtinet. Nam in eiuſmodi tuto dantur: & qui hæc aſſumunt, valde adiuuantur.

Aliud quod citra moleſtiam ſumitur, a ſale dictum Græcis Halatium, admodum efficax.

Alatiũ.

Gingiberis, petroſelini Macedonici, epithymi, laſeris, cumini, apii ſeminis, liguſtici, ſingulorũ vnciæ quatuor: ſcãmonie

moniæ vnciæ tres, & ſemiſsis: ſalis cõmunis, & torrefacti vnciæ quatuor.

Aliud ut ſcriptura Halatiorum habet præſtantius.

Gingiberis ſemũcia: petroſellini Macedonici, epithymi, laſeris, apij ſeminis, ameos, cumini, liguſtici, pipis, ſingulorũ drachmæ duæ: ſalis torrefacti vnciæ duæ, ſemis ſcãmoniæ ſeſcuncia, ſcrupuli ſex. Dato veſperi in febriũ interuallis, quãdocunq; velint. At ſi aluum emoliri velis da to cochleare vnũ: ſin autem plus purgare cogites, duo: ac in robuſtioribus viris ſcrupulos ſeptẽ exhibeto: in pueris & mulieribus grauidis, & in ſumma in imbecillioribus tribus, vel quatuor ſcrupulis vacuationem moliaris. Ita ſine omni moleſtia, & periculo offerentur. Licet etiam cum pane dare, & ex poſca, & oleribus. Attamen præſtat in morbis, qui per circuitus reuertuntur, cũ ptiſanæ cremore ipſum præbere. Tantum etiam de purgationibus dictũ ſit.

De antidotis ad Quotidianas.

Antidotis ad Quotidianas.

Styracis calamitis, iridis Illyricæ, myrrhæ, ſingulorum drachmæ quatuor: opoponacis, piperis, galbani, opii ſingulæ drachmæ. Hæc trita omnia in vnitatẽ cogito admiſcens eis mellis quod ſufficit, ac dato fabæ ægyptiæ inſtar ante acceſsionem in lecto decũbenti perũctoque ex oleo, & pipere granis decem: iuxta vero appoſitæ ſint prunæ. Hoc ſomnum, & ſudores excitat, leuatque præcipue, eos qui multa cruditate ſcatent.

Aliud.

Agarici, gentianæ, ſingulæ drachmæ dantur cũ mulſa ante acceſsionẽ. Hoc mediocriter extenuat, meatus infarctos aperit & materiã p aluũ, & vrinas moderate ducit.

Aliud.

Chamedryos decoctum. ad Quotidianas.

Decoctum chamedryos ijs quos Quotidiana febris circuitusue affligit, potioni dato. Vrinas multas ducit, & leuat aptum ergo illis, qui non valde febricitant, neque temperamento calido ſunt, & ſicco.

Antidotum ad quotidianas, facit etiam ad quartanas.

Opii, oppoponacis castorei, semis dauci singulorũ drachmæ quatuor: læuigatis paulum mellis adiicito, viris obulos tres, pueris duos exhibeto. Vtitor autem hoc tanquam admirabili ex mulso hora ante accessionem, & præsertim quos non falsa pituita vrget, nec bene calidum siccumque temperamentum inest.

De unctione.

Vnctio in febribus

Vnctione vtemur ita, vt ad horroris febrisque magnitudinem, & ægri vires respiciamus. Si namque multa perfrictione, & horrore infestante, febris non adeo tibi vehemens appareat, neque vires imbecillæ, sed robustæ, magis vtitor validis vnctionibus, quæ externam cutem calefacere, ad ruborem perducere, & extenuare possunt. Si cõtra, neque vires validæ, neq; frigus multum, ac febres vehementes fieri videntur, tunc iis vtendum erit, quæ cutem modice extenuant, & rarefaciunt. Dicamus igitur de vnctionum differentiis, hoc ipsum præterea distinguentes, quæ nam valentiora, quæ vero imbecilliora existant.

Vnctio ualida.

Pyrethro, pipere, & nitro pari portione cũ pulegii momento, in vnitatem coctis, & ex oleo cõtritis, summas corporis partes, & spinam perungito Sin autem frigus etiam in ea percipitur, mirifica est, vnctio, & valde proficit, vehementem perfrictionem, morbiq; vetustatem expertis.

Alia mediocris.

Piperis grana tria, & micam thuris in læuorem trita ex oleo illinito.

Alia.

Nitro ex oleo trito summas ægri partes, spinãq;, tum in balneo, tum extra illud perfricari iubeto. mouet enim sudores, & iuuat.

Alia ualde bona, & multis experimentis cõprobata.

Arthemisiæ Crocodiliadis, adipis Crocodili fluuiatilis, singulorum vnciæ sex: olei sextarius. Coctis ex oleo ægrũ & præsertim eius spinam ante accessionem vngito, ac mi raberis efficaciam, Non abs re est etiam odoratum quid ad miscere, eo quod vnctio ingrati sit odoris, & cõtraria qua dam ratione operetur.

Alia in quibus febres uehementes urgent, & frigus moderatum apparet efficax.

Spumæ lebetum in balneis efferuescentium oleum ad misceto, dum visci crassitudo fiat, vngitoq; corpus, antequam febris inuadat. Idem naturaliter præstat.

Naturalia, quæ corpori alligari solent.

Lapis Aetites cum ad alia plurima, tum ad rigores, qui per circuitus reuertantur, & præsertim ad Quotidianas fa cit, si corpori alligetur. Physica

Aliud quod appendi solet, multis experimentis a me probatum.

In folium oleæ ex communi attramẽto inscribito, Ca, Roi, A. Capito autem folium oleæ ante solis exortum, & collo suspendito.

Aliud naturale ad Quotidianas.

Animalculum quod desidet, & texit, vt muscas venet, bene facit, si linteolo illigatur, & sinistro brachio appẽdat.

De Quartana. Cap. 8.

QVartanæ febris non vna est species, sed multipli ces, & diuersæ existunt. Etenim alia ex flaua bile nimium adusta, alia ex feculento sanguine nasci tur non solum autem materia, sed etiam loco in quo constituũtur, inuicẽ differũt: hæc enim in vasis, illa in liene potius subsistit. Quoniam igitur diuersæ sunt species, curatio nis quoq; modos diuersos, & nõ vnũ, sicut vulgares arbi trant, esse oportet. Nãquæ a humore melãcholico creat. Quartana.

merito calefacientibus humectãtibusque iuuatur. Quæ vero ex nimia bilis adustione prouenit, humectãtibus, & refrigerãtibus, vt peponibus, vua, ostreis, pisciculis, aqua, & breuiter temperata, & refrigerante victus ratione, ac balneis tepidis tractari debet. Mihi itaque frequẽter subit mirari, quomodo Diuinissimus Galenus in omnibus nõ aliũ quendam victum, quã qui calefacere ipsos & siccare possit, præcipere videatur. Præbet enim ipsis antidotum Diatrion pepereon, & quod Diospolites dicitur: item liquorẽ Cyrenaicum, & Theriacam: & in cibo, salsamentum & piper. hoc autem potissimum quotidie bibere iussit. In vniuersum præcipit abstinere ijs, quæ refrigerãt & humectãt eo quod humor, inquit, morbum efficiens frigidus existat Verũ etsi humor melancholicus calefacientia desideret nõ tamen necessario etiam siccantibus indiget. si quidẽ frigidus est & siccus, calefaciẽtibus, & humectantibus opus habebit. At non videtur etiam humectantium aliquod prorsus velle præscribere, sed e cõtrario omnia quæ siccãt assantque nimium, & humorem crassiorem potius reddũt. Nam quæ videntur magis extenuare, cum sint etiam paulo calidiora, quam vt mediocriter extenuent, postea terrestres magis, & multo quam prius crassiores efficiunt, dũ humiditatẽ quæ in eis subsistit, exuguunt, insumũtque, vt natura ideo recremẽta lentius excoquat. Didicimus enim cõcoctiones omnemque vitæ originem calido fieri, & humido, id quod etiam in externis videre licet. Nã fructus & singulæ stirpes a pluuijs, & solis calore producuntur, et præterea omnia quæ præter naturam existunt, contraria ad curationem requirunt: quæ secũdum naturam, sunt similia potius. Quare hoc est præstantissimi medici officiũ, vt calidum quidẽ refrigeret, siccum autem humectet, frigidum calefaciat, & humidũ siccet. In summa, vt ea quæ sunt vitia ac affectus, cõtrariorum vsu euincat, ac omnia quæ res postulat curiose persequatur, omnique arte & ratione, tanquam in bello decertans, ægrum conseruet. Si qñ igitur accidat ægrum & sicciore quoque vti victu, vel

Medicamenta Quartanarũ.

ꝙ appetat, vel etiam ꝙ ita laborans ſiccãtia medicaméta aut cibos requirat, nempe hydrogarum, vel conditũ, vel eiuſmodi aliquod præſidium, conſulo & tunc, vbi ſemel, aut bis eo fuerit vſus, ac corpus modice incaleſcat, rurſus ſtatim ad victum per initia inſtitutũ, qui leniter humectare, & calefacere poſsit, reuerti. Ita enim neque ea que calefaciunt, aſſumpta multũ adeo nocere poterunt & preterea humor q natura admouẽdũ difficilis, & ſiccior erat facili⁹ ſolui poterit, vt ipſe remiſſus poſt diſſolutioné, & quo dãmodo excerni icitatus a medicamẽtis, que benigne euacuant, citra noxã paulatim ſubtrahi queat. Etenim ſic agẽdum eſt in craſsioribus ſiccioribuſq; humoribus, ac humectare ipſos, & diſſoluere conuenit: nec diutius diſſolutio eorum expectanda eſt, ſed protinus ad purgationem ipſoꝝ properandum: & ſi adhuc res poſtulat, rurſus humectando, tum balneis, tum victu ita ſubducere expedit.

Quartana, quæ ex nimia flauæ bilis aduſtiõe excitatur.

Quartana ex nimia flaue bĩlis aduſtione.

Quod ſi Quartana nõ tibi a ſicco, frigidoque humore, ſed poti⁹ bilioſo, & plus ſatis aduſto excitari videatur, tũc potius refrigerare potentibus vti oportet: ſi quidem eger etiam natura calidus ſimul & ſiccus, etate vigens, & frigide potioni aſſuetus appareat, adhec ſi anni tempus ſit eſtiuũ: interim vero ſi etiã cure. vigilie, triſtitia, ira, & acriũ medicamentorum vſus preceſſerint. Hec enim omnia bĩlioſam, & ex aduſtiõe nimia Quartanã generare poſsũt. In his igitur nõ peccaueris, ſi potionibus, & cibis frigidis vtaris, vt peponibus, ſi tẽpus dederit, duracinis, intybis & lactuca, breuiter nõ offendes, ſi oĩa agas que ĩ germana Tertiana tẽtaueris. Nulla enim alia ratione humor, qui a caliditate, & ſiccitate ĩſpiſſat⁹ fuerit, euinci poteſt, niſi quedam refrigerantia humectantiaq; aſſumpſeris, queẽadmodum etiam que a frigiditate inſpiſſata ſunt, a calefaciẽtib⁹. Hec igitur, vti diximus, vniuerſa calefaciẽtia, etſi extenuare videantur, tamen inſpiſſant preterea. Quare in his offerenda non ſunt vt que eiuſmodi humorem craſſum red-

dant magis quam extenuent, præsertim quæ vehemẽtius calefacere, & inspissare prædicantur. Quare neq; in Quartana catapsalmatis, aut superfusionibus, fomẽtisq; vti studebim⁹. Quippe vnctio sola quæ ex copiosiore hydrelæo paratur, frequentius a balneo, & cibis temperatis adhibita calorem abunde contemperare, ac lenire potest, & si quæ in iecore durities est, hãc quoque laxare. Sin aũt res postulauerit, ipso quoque solo potius vti oportet, vel etiam chamæmeli decocto in quo absinthii thuriones, palmulæ pingues, & melilotũ deferbuerint. Noui me in Quartana ẽt frequenter epithematis vsum, tẽpore quidẽ opportuno, vt in Tertiana ante accessionẽ, ex farina ordei, lini semine, & decocto chamæmeli, ac multũ ꝓfecisse, vt æger nõ amplius accessione expertus, fuerit: ꝑsertim aũt in Quartana, quæ ex nimia bilis adustione cõcitata erat. ac in pueris tẽperamẽto calidioribus, in quibus inflãmatio quæpiam præcordia exercet, talia probari videntur. At si quis etiã in frigida Quartana, (sic enim appellanda est, quæ ex frigido, & sicco humore melancholico excitatur,) supfusione itẽ calidiore ante accessionem vtatur, hic item maximũ adiumentum sentiet, vt etiam subito febris cõquiescat, quãuis molestam accessionem ægrum experiri contigerit. Satius autem est, si quis etiam toto antea vacuato corpore superfusionibus, omniq; alio particulari præsidio vtatur. Qui enim toto corpore adhuc sordido, ac impuro, vel cataplasmata inducere, vel perfundere aggrediuntur, hi insigniũ malorũ autores fiunt. Cæterum Quartanas ex adusta bile consistentes purgare decet, corpus prius humectãdo pleniore cibo, & quiete: quæ vero ob humorem melãcholicũ procreantur, humectare quidẽ eas oportet, (siccus enim humor ille existit,) ob terrestrem vero eius partem, & frigidam, tum calefacere, tum extenuare conuenit. Purgationem autem non per febris initia, sed cũ cõcoctio iam apparet, moliri, debemus. Ita porro ẽt si ægrũ sanguinis vacuationẽ reqrere cẽses, vt ex quo humor melãcholicus ꝓcreetur, in statu, cũ humor quoq; a natura cõcoqui solet.

Quartana calida

Quartana frigida

Quartanæ calidiores purgandæ.

tentare eã cõuenit. Tunc. n. leuata natura reliquias materiæ euincit, id ꝙ tibi concoctio in vrinis apparens indicat. ad medicamentum purgãs, nẽpe, ꝙ ex Rhodomelite con ficitur, bilẽ, & humores nimiũ adustos sine molestia purgans hoc præstare debet: habet autem in hunc modum.

Purgatio ex Rhodomelite.

Purgatio ex rhodomelite.

Succi rosarum sextarii duo mellis sextarius: scãmoniæ torrefactæ vncia. Omnia simul coquũtur, dãturq; ad summum choclearia duo, vel minus. At si humor biliosus non admodũ calidus, & siccus, sed crassior, ac pituitoso humore adulteratus esse videat, paulũ agarici prædicto Rhodomeliti adiiciendũ erit: atq; in eũ modũ hic quoq; leuiter purgari debet. Vt aũt prompte componas medicamentũ, paresq;, subscribã eius quoq; mixturã, quæ ita habet. Rosarũ succi libra: scammoniæ vncia: agarici vnciæ quatuor piperis scrupuli duo, mellis vnciæ sex. Ad ignem lẽtũ hæc coquito, ac vbi in crassitiem coierint, adiicito scammoniã & piper, atq; vtitor. Nã sine omni adeo molestia vacuat, præterquam quod non multum calefaciat.

Purgatio quæ ex malis cotoneis paratur.

Purgatio ex malis cotoneis.

Mala cotonea octo impleto scammonia, cuius mod⁹ sit vncia, & extrinsecus ea fermẽto oblinito atq; sic assanda dato: vbi assata probe fuerint, adiicito mel probe læuigatũ ac vtitor pro viriũ ratione, in febribus quæ a bile excitant & in iis, qui generosam purgationẽ ferre nequeũt: atq; in pueris magis, & mulierib⁹. nã citra omnẽ ꝓrsus molestiã purgat. sin ipsum efficacius reddere voles, in istum modũ parato. Scãmoniæ vnciam: petroselini Macedonici vnciã piperis albi vnciã: agarici semunciam, succi cotoneorũ, vncias sex, succi citriorum vncias tres, mellis libram. Dato in star vnciæ. Succum cum melle coquito, atq; ita pulueres læuigatos inspergito, ac in pixide recondito cum fiducia. Est enim præsidiũ in multos vsus accommodatum, vt ꝙ non solum bilem, sed etiam pituitam, & humorem melan cholicum repurgare probe possit. Atq; idcirco Quartanis

quoque falsis exhibere licet, in illis autem magis, quorum stomachus affectus, neq; concoquere bene, neque appetere cibum potest. nec non ijs qui Quotidianis infestantur. Hac de causa varijs i mixturis ad omnia pparare cõducit.

Vomitus in Quartana.

De uomitu.

Vomitus omnibus vtilissimus est, presertim ijs qui humores crassos in ore ventriculi continẽt. Nam crassitiem extenuat, & vt cõcoquatur, celeriusq; discutiatur, efficit. Optimum autem tempus ad vomitum est accessione incipiente: quoniam etiam tunc humores, cum materie mouentur, & illi in stomachum ꝯfluunt, illumque rodunt, nauseam excitant. Dato eis mulsam non nimis aquosam: ita nãque procliuius ad excretionem prorumpẽt. qui autem valde lenti, sunt, & difficulter auelli possunt, egrius excernentur, ac pennis precipue anserinis vtendum est, vt maiori irritatu vomit9 omnino proueniat. Si enim ex lentis humoribus aliquid sursum eductum fuerit, statim etiam accessio minuetur, tum spacio temporis, tum simul more ac cõsuetudine. Ego enim noui me hoc modo inueteratas Quartanas discussisse, vt nonnulle ipsarum superata iam deteriore parte conquieuerint.

Salsamenta in Quartanis.

De salsamentis.

Salsamẽtis autem in illis nimirum, que ab humore melancholico excitantur, & in quibus stomachus vitiosis humoribus scatet, aut multa lienem vrget obstructio, vtendum est. Maxime hic commendatur etiam Encathera dicta, & que Alexãdrinorum Buridia sunt, Menomenia, & Membridia. Oportet autem eum, qui horum aliquod assumit, aliquãdiu sitim tolerare, & nullam potionem ingerere, vt efficere quid possint, & vim suam corpori iprimere deinde vbi ita viribus destituitur eger, vt sitim ferre nequeat, tunc vinum Ascalonites, aut Gazites dilutum quantumlibet, propinare licet. Ego itaque noui quẽdam ex his q Quartana ex terrestri & frigido humore laboraret, ita huius victus rationis vsu liberatum, vt etiam per aluũ hu

morem ſuperãtem excreuerit. Erat autem id quod excre uerat adeo valde nigrum, vt nonnullis medicorum metũ incuteret, non modo ob colorem, ſed etiã propter copiã euacuatam. Verum ꝙ æger paulo poſt morbum facilius ferre inceperit, & ꝙ lien, qui antea, maximus erat, paruus euaſerit, effecit, vt omnes bene ſperarẽt, & nihil amplius metuerẽt. Sciendũ vero eſt, ꝙ cibi enumerati, & quicquid abſtergere, & extenuare mediocriter poteſt etiam cũ cõcoctio incipit apparere, humidioribus temperamento, frigidiorib⁹, & bene habitis dari debẽt Etenim humores tũc magis & repurgantibus, & extenuãtibus prõpte obediũt. Qui enim per initia, cum materia plane eſſet incocta, extenuantibus vel purgantibus vſi ſunt, hi præterquã ꝙ nihil eorũ quæ ſuperabant, in corpore vacuare potuerint, etiã ſicciores craſsioreſque humores effecerũt. Si itaq; talis ſit Quartana, quæ a frigido, & terreſtri humore ↄcitetur, ita agere oportet. Sin autẽ a bilioſo humore, exuſto, & in cinerẽ redacto prouenerit, omnia contraria, quæ humectare, aut refrigerare poſſunt, tentare conuenit: balneũ dulcis aquæ adhibere, & cibos temperatos. In ſumma quem admodum diuerſas habent ſpecies, ita quoque differentem ipſarum victum præſcribere oportet.

De *antidotis*.

Antidota ad Quartanarum.

Nonnulli veteres Quartanarijs etiã antidota dederũt ac multas variaſq; deſcriptiones ab ipſis ꝓditas inuenire licet. Quin & Diuiniſsim⁹ Galenus ea memoriæ prodidit, ſed nulla videtur vſus diſtinctione: vnde plerique cum eis quæ titulo ipſa promittebant perſuaſi, deinde nõ exquiſita diſcretione exhibuiſſent, maxime offenſionis & periculorum autores extiterunt. Miror ſane, cur antidotũ ex liquore Cyrenaico paratum omnibus cõuenire dixerit, iubeatque frequẽter eo vti. atqui non videtur res ſic ſe habere. Neque enim citra offenſionem quis ipſum hominibus calido, ſicco, & bilioſo tẽperamento præditis, & in Quartanam ex nimia aduſtione prolapſis, bibẽdũ dederit. Atta

tamen nec ea quæ ex sulphure viuo, & pipere confecta sunt neq; Theriace antidotũ dari debet. Hæc.n. vniuersa istis aduersãtur. Quare præstat eis, si fieri potest, nullũ antidotũ exhibere, verum sufficit, victu potius refrigerante, & contemperante, nec non iis quæ superflua repurgant frequentius vti. Sin autem antidoto interim vti cogaris, il la potius in Quartanis ex adustione nimia ortis propinanda putes, quæ constant ex opio, cicuta, & alterco, itẽ quæ vrinã prouocare possunt, ita vt nõ valde calefaciant, idq; in eis præcipue, quos vigilia, & sitis comitatur. Nã somnus ante accessionem obueniens frequenter impiduit, ne accersio in totũ oboriretur, aut effecit, vt moderatior ea fieret. Porro vt antidota a me dicta facile inueniantur, necessarium duxi compositiones exponere maxime illorum, quorum etiam antea in Quartanis, quæ ab humore Melãcholico excitantur, multam habui experientiam.

Antidotum ad quartanas, quæ ex humore melancholico constituuntur.

Castorei, papaueris, mirrhæ, piperis albi, liquoris Cyrenaici, singulorum drachmæ quatuor. Liquorem læuigatũ & aqua maceratum reliquis adiicito, fingitoq; catapotia, & dato ante accessionem ieiuno, aut cænato ex aqua. Præstat si ægrum ipsum etiam perungas, nempe oleo calido, quod nitrum admixtum habeat.

Antidota ad Quartanarum.

Aliud etiam ad quotidianas efficax.

Opoponacis, opij, castorei, alterci seminis, singulorum drachmæ quatuor. Læuigatis paulum mellis admisceto, datoq; adultis quidem dimidiæ drachmæ instar, pueris aũt hora antequam inuadat accessio obulos duos.

Aliud ad Quartanam.

Liquoris Cyrenaici, piperis, mirrhæ, rutæ folia, singulorum drachmæ quatuor. Detritis, probeq; mixtis ante accessionem ex oxymelite vtitor.

Antidotum Acariston.

Facit ad multos interiores affectus, præcipue vero ad Quartanas. Croci vncia, opij vnciæ septem, galbani vnciæ septem, casiæ vnciæ tres: styracis vnciæ septem, myrrhæ vnciæ quatuor, castorei vnciæ septem, costi vnciæ tres, piperis vnciæ quatuor, spicæ nardi vnciæ septem mellis despumati, quod sufficit. Datur fabæ ægyptiæ instar ex mulsa ante accesſionem.

Antidotum quod & ipsum mirifice ad Quartanas ualet.

Styracis exquisiti drachmæ quatuor, myrrhæ drachmæ duæ, opoponacis drachmæ quatuor, iridis sesquidrachma, piperis drachmæ sex, galbani drachma, lachryme papaueris drachma. Datur fabæ ægyptiæ instar melle exceptum hora antequam accesſio iuuadat.

Pastillus insignis admodum ad Quartanis.

Opij veteris, rutæ foliorum, singulorum drachme duæ croci drachma, alterci foliorum drachmæ, duæ. Contusa increta, læuigataq; in pastillos redigito, qui singuli scrupulos duos pēdeant. Ac dato horis duabus ante accesſionem ex posca, pro ægri virium ratione.

Pastillus alius benefaciens admodum Quartanas.

Piperis albi, seminis dauci Cretici pares portiones. Contusas incretasq; ante accesſionem ex multa aqua calida cochlearij mensura dato. Hoc plærosq;, cum simplicius sit, adiuuit Quartanarios.

Pastillus alius præstantisſimus, ut nullus alius, succurrens curansque celerrime: elicit enim sudores, atque ita morbo diuturno ægrum liberat.

Opij drachma, piperis longi, * castorei, singulæ drachmæ Mulso cōformant. Dato singulis obulū ex oxymelite lotis, & in lecto repositis. Hoc multos sudores euocat, & magna ex parte bis, aut ter potū liberat. Hæ oēs validæ

Impressus addit in alio piperis cō.

ſunt antidotorum vires,ad calefaciendum,& attenuandũ efficaces. Quare etiam Quartanis potius, vt diximus, con ueniũt,quæ a melãcholico,& terreſtri humore excitantur adulteranturque a pituita,non autem cõtinue, ſed per lõ ga interualla exhiberi debent. Nam liberalior eorũ vſus humores multo adhuc ſicciores, craſſioreſq; efficit. Tuti⁹ autem dantur,cum cõcoctio iam apparuerit, & vires ſint robuſtæ,ac ægri multum ad hoc inclinationẽ habent, qui & a nobis medicamẽta ſumere conſueuerunt,& nos phar maca ſibi offerre compellunt. Sunt enim nonnulli nõ mo do barbari, ſed etiam alii pleriq; opinione ac ratione alie na præditi,vt etiam ſecari vtique præ omni medicine ma lint,ac eos qui hæc faciunt, ſcire aliquid arbitrantur,inui tãtque ſtudioſe in edes ſuas,& præſtantiores hoſce medi cos cẽſent,quam qui victum preſcribunt. Si igitur noſtrũ aliquis dare quid eis cogatur,qui calido ſiccoque tempera to ſunt, & ex nimia flaue bilis aduſtione Quartanã expe riuntur,illa offeret antidota,que vim non adeo acrem, et calidã poſsident,ſed quantum licet,ac vacant,& ſi fieri po terit,refrigerantia potius, & ad ſomnum inducendum, ſenſimque extenuandum efficacia obtinet. qualis eſt etiã Xenocratis paſtillus,cum ad alia pleraque vtilis,tum ve ro eximie,& ad Quartanas,& ad Tertianas: deſcriptio ip ſius in hunc modum habet.

Paſtillus ad Quartanarios ex nimia flauæ bilis aduſtiõe.

Seminis Papaueris hortenſis,lachryme papaueris,ſingu lorum ſcrupuli duo: alterci albi, ſucci dulcis radicule ſingu lorum ſcrupuli ſex: ſtyracis,aniſi, ſingulorũ ſcrupuli qua tuor: croci, caſtorei corticis mãdragore, ſingulorũ ſcru puli tres. Arida contuſa,incretaque, ſucco, ſapa,vel paſſo Cretico veteri excipito,ac vtitor cum fiducia in his pre cipue,quos vigilia comitatur,aluus profluit,os ventriculi fluxione laborat,& dolor Colum exercet.

Aliud ſimplicius.

Decoctum ſcorpiuri herbe mirifice prope omnib⁹ au-

xiliatur, si ante accessionem bibatur. Iuuat enim non modo ratione naturali, sed etiam quia materiam per aluum & vomitus educit.

De lapide armeniaco.

Lapis Armeniacus.

Lapis q Armeniacus dicitur, siue lotus, siue illotus offeratur, quatuor siliquarum pondere mirabiliter ad omnē Quartanæ speciem valet. Nam humorem melancholicū vt nullum aliud præsidiū euacuat: sed lotus quidem aqua per inferiora magis purgat: illotus autem per vomitiones citra calorem, non quemadmodum alia. Si vero nonnulli lapidis potionē odio habuerint in catapotia redigito, his medicamētis ei adiectis. Aloes scrupuli quatuor: epythimi scrupuli tres: agarici scrupulus: lapidis Armeniaci scrupulus: gariophylli grana quinque: scāmoniæ scrupuli quinqꝫ Excipito succo Citrij, aut Grocomelo, aut Rhodomelo, aut Rhodomelite. Dantur scrupuli duo. Proficiunt etiā catapotia ex epithymo absque scammonia, habent autē in hūc modū Absinthij succi drachmæ quatuor: medullæ cucurbitæ syluestris drachma: aloes drachme due mastiche drachme tres: epithymi drachmæ duæ. Dantur noctu catapotia. Benefaciunt etiam ad mendaces Quartanas, quæ paulum quoque pituitæ habent admixtum.

Aliud antidotum mirificum ad multa efficax maxime uero Quartanis.

Vetustum capitis dolorem finit, vertiginosumque affectum comitiales accessiones, & vigilias sopit: insaniā quæ Mania dicitur, sedat: magnos oculorum dolores lenit: fluxionem doloremque dentium discutit: spirandi difficultatē, omnemque asthmatis causam abigit, tussi vetustæ, peripneumoniæ, & pleuritidi medetur, cum siccæ, tū humidæ: omne a pulmone humiditatis vitium dissipat, sputa tenuia mitigat, & eductioni paratiorem ex hydromelite potum efficit. Sin autē quis sanguinē spuerit, ex oxymelite aut posca, aut polygonij succo, aut plantaginis drachmarum duarum instar dato, pro egri viribus ponderi paulū

quiddam adiiciens, aut detrahens. Cæterum hoc antidotũ stomachi est præsidium. Nam ex humiditate flacidum, imbecillemque astringit, & firmat, ciboſque ob vomitiones non continentẽ roborat, & omnes ventriculi inflationes per ructus discutit, punctorios iecoris dolores mitigat, & Arquatis morbis auxiliatur. Nã vnãquãquæ partem ad priorem naturam reuocat, & atræ bilis morbũ, quæ Melancholia dicitur, diuturnum, & turbulentum, vigiliaſque leuat: lienis grauitatem ſubtrahit, & faciei colorem restituit, pituitam bilem per intestina detrahit, caliditatẽ intestinis partitã ſuggerit, distributionis meatus aperit, vrinas ſegregat, & veluti renes iuuadit, atque ita ex eis tũ arenas tum ſanguinis grumos ad veſicam propellit, renibus ac veſicæ medetur, vrinæ difficultatem reprimit. Omnibus porro prædictis affectibus potu aſſumptum opitulaĩ. In Ileosis autem morbis, & Cœliacis hæc potio veluti viam præparat inueteratum stercus ſubducit, vetuſtamq; inflammationem reſoluit, tormina lenit, distentionem vaſorum remittit, & quietem inducit, nõ veterni modo, ſed ſomno cõcilians. Qui igitur per os id aſſumere nequeunt: his iniicito per aluum cum fœnugræci ſucco, & dolore liberat. Iã plurimum auxiliari potest vteri, vt aiunt, calamitatibus. Quippe dolores quoque ex partu ſolatur, & vigilias molestissimas imminuit, elationem distenſionemque vteri mollit, morboſam purgationem reficit, recreatq;, & angustos vaſorum meatus dilatat, ſanguinis in vterum profluuium acutius, magiſque ſubitum non modo potu restringit, ſed etiam vino calẽte in ipſam infuſum ſiſtit, item vocis abſciſionem, & neruorum cõtorſiones potu mitigat. Vtimur eo in Articularijs, & Podagricis, ac plurimum id opitulari ægris compertũ est. Maxime vero inuenias medicamentum vim istam in virulentis, non modo ſi per os exhibeaĩ ſeruare, ſed etiam ſi locis oblæſis illinatur, proficere, ac invehementibus periculis vtroq; modo antidoto vtendum est. Itaq; non ſolum in cõtinuis febribus, ardentibuſq;, & colliquãtibus, quæ ſyntecticæ græcis dicuntur ex aqua, vel

mulsa sumitur, ac maxima titulus eius promitit. Datur ægris drachma instar hora vna, aut duab⁹ ante accessioné in Quartanis autem copiosiore vtor medicaméto, eo q̃ diuturnius malũ inhæreat, & ægre refici posit. Qui medicamentũ hoc donauit, incomparabile ipsum esse asseuerabat. Hæc est ipsius compositio. Myrrhæ scrupuli septé, spicænardi scrupuli tredicim, croci scrupuli quindecim, castorei scrupuli quatuor, opii scrupuli octodecim, amomi scrupuli quatuor, anisi, scrupuli decé, petroselini Macedonici scrupuli quindecim apij seminis scrupuli duodecim, iũci quadrati floris scrupuli noué, casiæ Aegiptiæ scrupuli quatuor, piperis albi scrupuli quatuor, piperis nigri scrupuli quindecim, sysonis Syriaci scrupuli duodecim, styracis scrupuli sex, seselios scrupuli quatuor, Hedichroi tecis, quod magna dicitor, scrupuli quinque, mellis despumati quod satis est. Styracem dilatatum melle soluito, arida super inspergens. Opium vero ex sapa macerato, donec mellis fiat spissitudo, atque sic reliquis adiicito.

De balneis

Sciendum, est, balneis quoque sic vtendum esse, ad vnã quãq; specie respiciẽdo, calidiorib⁹ qdé in iis, quæ ex humore melancholico excitant, téperatis aũt potius in illis, quæ ob nimia humoris biliosi adustioné pueniũt, adhæc exercitiis similiter, & frictione, sed minus in calidioribus.

De unctione.

Præterea vnctio interdum quidé adhibẽda est ex oleo cyprino, aut gleucino in frigidioribus Chamæmelino aũt, vel oleo dulci, aut hydrelæo in caledioribus. In summa p varia huius specie, diuersa quoq; curatio adhibeat. Frictioné aũt, vt maximũ præsidium, si quid aliud adhibere conuenit, nũc copiosioré, nũc pauciore. Satis igitur sunt, & dicta iam remedia, & vniuersa victus ratio, si quis omnino pseuerãter vti velit, diuturnæ Quartanæ medebit. Quoniã vero nõnulli negligẽtes metuunt, ne morbus diutius moretur, & multis corripiantur accessionib⁹. omnib⁹ de-

ſiderant vti, & naturalibus ſimul, & his quæ alligãtur, ne ceſſarium duxi propter huiuſmodi hæc quoque exponere, ſi quid a nobis ex longo tẽporis vſu, & experientia cognoſci potuerit.

Medicamentum.

Medicamentum, quod appẽdi ſolet ad quartanas, ſæpe a nobis multis experimentis comprobatum. Scarabæus Quartanarios curat, oportet autẽ ipſum viuum extrinſecus fuluo linteolo firmiter alligatum, collo ſuſpendere. dicunt autem hoc ipſum præſtare, ſi ita appendatur. Eſt hoc quoque verum, vſu multo compertum, Lacertam viridẽ appendito, item ex vnguibus ægri tum manuum, tũ pedum exiguũ præciſum, ſicut facere ſolẽt, quibus vnges præcidũtur, rufo pãniculo iniicere, & in eo firmiter illigatũ ita appendito, * ac rurſus appenſam ipſam reſoluere vnde etiam capta fuerit. Referunt quoque, ſi quis ex gena hirci pilos acceptos ægro adalliget, mirabiliter Quartanæ poſſe mederi. Omnium vero naturalium medicorũ teſtimonijs confirmatum eſt ſanguinem qui primus a virgine fuerit excretus, naturaliter Quartanæ aduerſari, ſimiliter etiã corrupte ſanguinẽ efficere, ſi quis ipſum ægro ab brachiale dextræ manus, aut ad eiuſdẽ brachium alliget. Noui ego quendam, qui hac ratione vtens Quartanam curauerit: dabat mulieri parienti pallium ægrotantis ferendũ quod ille interius ferebat, illotum, & iam perſpirabile: poſtea a partu pallium recipiens. ægro ferendum rurſus præbebat. Ac Quartana nõ amplius in poſterum affligere, mirabiliter contrarietate quadam, & ratione arcana depræhendebatur.

* Deeſt aliquid.

Ex libris Aetij de Eryſipelaceis uiſcerum affectibus.

Eryſipelaceus affectus nonnunquã viſcerum alicui oboritur, qui febrim ardentẽ, & Hecticam inferat, & ſiquidẽ Eryſipelas ventriculum obſideat, hinc febris incenditur, quam Lepyrian Græci nominant, ſin autẽ iecur infeſtet, Typhode, ſi pulmonẽ exerceat, Grynoden. Huiuſmodi

vero

vero febris primum refrigerantibus, & humectãtibus, tũ cibis, tum potibus, & iis quæ exterius imponũtur indiget. Quoniam igitur Hectica febris alteri morbo non est cõmixta, balneum requirit, quẽadmodũ etiam alii oẽs calores, & siccitates. Quod si Erysipelaceus affectus viscera vrgeat, abstinendũ quidem balneo in totum, frigida autem in morbi vigore strenue vtẽdum est. Ita nominare cõsueuimus, cum vna vice & frigidissimã, & multã dederimus, verum ante statum frigida nõ vtemur, nisi ab ægro, qui & frigidæ potioni assueuerit, et sitim ferre nequeat, coacti fuerimus. Extrinsecus igitur imponi debent, quæ refrigerãt, & si nihil proficiunt, tũc etiã frigidã potionẽ dare, aut potius cibos refrigerantes oportet. Maxime omniũ conueniunt teneræ, & dulces lactucæ, eluantur autẽ liberaliore aqua frigida, optime quidẽ ita sumptæ proficiunt. Qm̃ vero iniucunditatẽ ipsarũ, si ita sumantur, gratiorem nõ nunquam reddere coacti sumus, aceto copiosiori aquæ frigidæ mixto, intingere illas pmittemus. Acetũ aũt sit tale, qđ ab oĩ vitiosa qualitate prorsus recesserit. Extrinsecus etiã ipsæ lactucæ succus accõmodari põt: imo & semperuiui, & seris, similiterq; refrigerantiũ. Præstãtissimum quoque est, quo nos vtimur, ex oliuis acerbis, & rhoe. Humorẽ enim ipsorum expressum in pilam cũ portulaca viridi coniicimus: deinde contusum exprimimus: & coniecto in vas liquore, & orificio exacte obturato, vas in aquã frigidã mittimus: præstaret autem si vas etiã niue obduceret. In vsu miscemus farinæ ordei tenuissimæ: deinde maceratum, vt liquidius sit, linteo duplici illinimus, imponimusq; præcordiis, ita vt nõ diu sinamus inhærere, sed postq̃ tepidũ euaserit, hoc quidẽ tollẽtes, alterũ imponamus, idque perpetuo consequenter facientes, donec æger altas corporis partes quodãmodo refrigerari ſẽserit, & siti minus cruciet. Miscemus aũt nonnunq̃ etiã oleũ omphacinũ, & rosaceũ, vbi Erysipelas inflãmatoriũ præcordia torserit. Atq; hæc sane de febriũ curatione abũde dicta esse arbitramur.

Finis duodecimi & vltimi libri Alexan. tralliani.

RAZÆ MEDICI AD MIRABILIS LIBER DE PESTILENTIA, EX SYRORVM LINgua in Græcam primum, nunc in latinam conuersus, per Ioannem Guinterium Andernacum.

Præfatio.

Vod sane Galenus nihil eorum, quæ medicā artē constituunt, intactū reliquerit, Diue, & semper Auguste Imperator, neq; quicq̄ in curandis medendisq; corporibus, mentē ipsius subterfugerit, oēs meo iudicio cōfitentur, qui in libris illius, & lucubrationibus diligēter sunt versati. Non tñ vt alia ipse opera elaborauit, ita quoq; doctrinā de pestilentiali morbo persecutus est, sed meminit quidē etiā huius in nonnullis cōmentariis, verū obiter, & in transcursu: quoniā neq; hoc eius institutū tum erat, curationē aliquā per docere. Quare mirū non est, si medicorum nonnulli nostri tpis nihil memoria dignum de huius curatione prodiderint, cum nullam satis explicatam, absolutamque doctrinam ab artis principe traditam acceperint: Illud igit̄ admiratione dignum est, quod qui artē Medicam, eū adhuc confusa esset, in ordinem redegerit, & quæ indefinita erant, distinxerit, rem omniū maxime necessariam, indiscussam reliquerit. Nullus enim fere hominū est, qui hoc morbo non corripiatur. cā vero in processu dicetur. Quin etiam Galeni tēporibus præclari græca lingua viri opere, & dicēdo excelluerūt: & aīo sublimioribus disciplinis intēti, ad alias sane quasdā, & illas studio dignas se contulerūt: huius aūt nullus illorū meminit, haud scio, vtra de cā, volū

Occasio hui⁹ commētatiōis.

Mirum Galenū de pestilētia nō scripsisse.

Oēs fere pestilētia corripiuntur.

tas ne eis defuerit, an voluntati facultas. Nos vero, etsi nihil de nostro conferimus, tñ mãdato tuo ob temperãtes, optimũ absolutissimũq; de pestilentiali morbo opus, a sapiente hoc Raze Saracenicis verbis exaratum, in latinã cõuersum linguã, tuæ Maiestati offerimus, vt neq; huius animus tuus diuinus expers sit, cũ studium hoc animũ iuuet, & cura oĩbus conducat. At si tibi hoc pacto domino, & regi beneuoli, & recipiẽdi iudicemur, gratias agimus, quod nos adhortatus sis, excitaueris q;, & quotidie ad omne bonum deduxeris. Incipiamus itaq; sapientis viri doctrinã latine interpretari, dei sapiẽtiam, quæ reuera est, vt viam nobis commonstret, inuocantes: qua duce rẽ propositam sincere, & integre persequamur: & non in alterã partem inclinemus, sed tanquam lignis incedentes paulatim hinc & illinc stabiles, & firmi trãseamus, neque dictio ambigua nos lateat, neque sensus dubius, & sublimis subterfugiat. Cum igitur admirabilis hic vir morbum bifariam diuiserit, totum opus in quindecim capita partitus est.

Doctrina Raze d̃ pestilẽtia.

QVAE IN SINGVLIS CAPItibus contineantur.

Primo, cãs præscripsit, ex quibus pestilẽtia excitat̃, & q̃uo omnes fere hoĩes in eiusmodi modum prolabantur.

Secundo de corporibus pestilentiæ opportunis.

Tertio, de tp̃e, quo magna ex parte pestilentia grassat̃.

Quarto, duplicis pestilentiæ insultus signa.

Quinto, de præcautione morbi, anteq̃ pestilẽtiæ signa appareãt, & q̃uo impediẽda sit, ne in totũ cõfirmetur, vel ne immoderatius augeatur, postq̃ signa apparuerint.

Sexto, de pestilentiæ curatione.

Septimo, quomodo succurrendum naturæ, vt pestilentiam in extimam cutem expellat.

Octauo, de præseruatione oculi, & gutturis, nec nõ totius corporis ꝓcuratione, vbi pestilẽtiæ indicia ꝓdierint.

Nono vt pestilentia cito concoquatur.

Decimo, vt ea quæ in pestilẽtia concocta sunt, siccent̃.

Vndecimo quomodo ſquamas, & peſtilentiæ cruſtas tollere oporteat.

Duodecimo, quomodo cicatrices ex oculo, & toto corpore eximere conueniat.

Tertiodecimo, de victu & alimento eorum, qui Peſtilentia correpti ſunt.

Quartodecimo, quomodo ventri proſpiciendum eorum, qui peſtilentia oppreſsi ſunt.

Quintodecimo, de miti moderataq; & letali peſtilẽtia.

QVOMODO PESTILENTIA CONcitetur, & omnes fere homines in eam incidant. Caput I.

Omnes propemodum homines peſtilentia hac de cauſa corripiunt, qm̃ nemo non a prima generatione vſq; ad vltimam ætatem ſenilẽ mutatur, & ſiccelcit. Vnde infantium ſanguis multo humidior, quã in adoleſcentibus exiſtit, multoque magis q̃ i ſenibus. Quin etiã multã caliditatẽ poſsidet, ſicut etiã Galenus in explicationibus Aphoriſmorũ ſcriptũ reliquit, in pueris, inquiens, caliditas immoderatior copia, quã adoleſcentulorũ, horũ autem vehementior qualitate exiſtit, id quod ex optima naturali actione incrementi, concoctionis, & diſtributionis, quæ in pueris contingunt, demõſtratur. At infantiũ ſanguis, & puerorum, muſto reſpondet, quod nondũ abſoluta concoctione elaborari, nec ad eam commoueri inceperit. Adoleſcentulorũ ſanguis muſto ſimilis eſt, q̃d iam ferueat, efflaueritq;, & a primo ſtatu mutatũ ſit, plurimũq; vaporis & recrementi expirauerit, cuiuſmodi eſt vinũ concoctũ, mitigatum, & quod ad ſummum vigorẽ peruenerit. At ſenum ſanguis vinum repræſentat, quod exhalauerit, vehemẽtiamq; abiecerit, & prope refrixerit, & acidũ euaſerit. Porro generatur peſtilentia, cũ ſãguis putruerit, ebulliatq;, vt recremẽta vaporo-

Cã cur peſtilentia corripiamur.

Sãguis infãtiũ.

Sãguis adoleſcentiũ.

Sanũ ſãguis.

sa, & limosa perspiratu discutiat. Adhæc cum sanguis ex infantis natura, quæ musto respōdet, trāsierit ad adolescē tium, quæ vino cōcto similis est: ac ipsa p se Pestilentia, efferuescentiæ & ebullitioni, quæ in mustis cū feruent, euenit, similis apparet. Atq; idcirco omnes propemodum huiusmodi morbo sunt obnoxii, magisq; masculi: quoniam sanguis necessario ex primo statu in secundum commutatur, sicut musta necessario in statū, qui feruorem & ebullitionem sequitur, trāseunt. Et vix inueniri poterit infantis aut etiā pueri tēperatura, quæ ex primo statu in secundū commutetur temporis spacio, paulatim, & deinceps, vt etiam feruor, & mutatio in sanguine tempore, & paulatim appareat: quia eiusmodi tēperamentum, quod ita deinceps mutatur, frigidū & siccum esse oportet. At puerorum temperamentū his contrariū est. Quod autem horū temperamentum calidum & humidum existat, hinc demonstratur, quoniam alimētum ipsorum ex lacte existit. Si vero pueri lacte nō alūtur, certe affini & proximo huic victu, ciboq; nutriūtur, vt aliæ ætates vniuersæ. Quinetiā pueri in victu plus delinquunt, quā alii, eoque raro aliquis ipsorum hunc morbum effugit. Cæterum variat hic morbus pro temperamentorum differentiis, victu, habitu, ambiente aere, & sanguinis, qui in venis cōtinetur, qualitate, & copia. Atq; hac de causa Pestilentia in quibusdā citius, in quibusdā tardius inuadit: itē in aliis augetur, in aliis minuitur. Nonnullis qualitate admodū prauus, nōnullis minus prauus morbus existit. Porro adolescentuli, quia sanguis ipsorum in secundū iam statum mutatus est, concoctioq; ipsorū absoluta, & ea humiditas exhalauit, vnde putrefactio constituit, raro hoc morbo infestantur. Illi igitur corripiuntur, qui superfluā in venis humiditatē, aut vitiosam qualitatem, perustamque vehementer habent, vel qui in puerili sunt ætate, qua sanguis ad absolutum statum non perfecte mutatus est, facile pestilentia infestantur. Quin & eos inuadit pestilentia, qui caliditatem languidam, & sedatam possident: adhæc adolescentē, qui victu vsus fuerit ad

Puerorū temperamētum.

Adolescentes raro pestilentia corripiuntur.

corpus augendum, replẽdumue, & sanguinem corrũpen dum efficaci. Senes pestilentia non inuadit, nisi in pestilẽti aeris putridi, & vitiati statu, quo talis morb⁹ plerũq; grassatur, quoniã qui mediocritatem egressus est, ad summam caliditatem, & humiditatem tẽdit, & calidus status ad morbum, eo quod spiritum, qui in duobus cordis ventriculis cõtinetur, ad suum temperamẽtum per medium cor traducit: deinde & etiã totum sanguinẽ, qui in arteriis habetur, ad proprium statum transfert. Cum igitur pestilẽtiæ causam paucis, & summatim exposuerim, modo etiam corpora percensebimus, quæ pestilentiæ sint opportuna.

Senes pestilentia non iuuabit, nisi viciato aeris statu.

De corporibus pestilentiæ opportunis. Cap. 2.

SVnt igitur pestilentiæ opportuna corpora, alba, humida, obæsa, rubra, & qđ pessimũ est, si ad hæc corripiantur febribus continuis, sanguinis ꝓfluuio, affectibus ex sanguine concitatis, pustulis, lippitudine, crassa in oculorũ angulis pituita, & cutis eruptionibus, quæ exãthemata Græci appellant, præterea si etiã copiose vtãtur cõdimentis, magisq; palmulis, melle, ficubus, & crassis dulcibusque cibis, vt iis quæ ex melle cõficiuntur, & pulticulis, quod adhuc deterius est. Quin etiã larga vini potio, & dulcis lactis vsus eiusmodi vicium excitat. At gracilia corpora biliosa, sicca & calida pestilẽtiæ obnoxia sunt atrociori, quã veteres ideo, qđ inter duas pestilẽtiæ species deterior sit, Eulogiã, quasi dicas dignã quæ obseruari debeat, appellarunt, sicut etiã a multis ita nominari audio. Nam huius appellatio in Græcanicis dictionibus non inuenitur. At sapiens hic vir propria lingua Chaspe nominauit, quæ vox indicat id quod est ꝑ se. Arbitror autem ideo, quod in ipsa pestilentia ratio animaduersioq; eius haberi debeat. Quãuis enim inter se affectionibus differant, tamen etiam communitatem, & nihil dissonum obtinent. Nihil itaq; est differentiam sortitum, quod non etiam communitatẽ obtineat. Verum ne de nominibus tempus teramus, cum sa-

Corpora pestilẽtia opportuna.

Condimenta.

Larga vini potio.

Gracilia corpora.

Pestilentiæ duæ spẽs.

piens hic differentias peculiari loco explicet, ad orationē institutam reuertamur. Quod si forte pustulæ in pestilētiā per cutem erumpant, vnum ex cōtrarijs accidit, vel si numero paucæ existāt, modicæ & obscuræ, vel prauæ nimium, & perniciosæ, aut squalidæ, siccæ, putridæ, & nō cōcoctæ. Cæterū gracilia corpora, & temperamento frigida hi sce duabus speciebus, tum pestilentiæ, tum Eulogiæ accōmodata nō sunt. Sin aūt forte obnoxia fieri contigerit, lāguida erit pestilentia cum febribus continuis ab initio ad finem vsque, veruntamen mediocris, concocta, & mitis.

Quādo magna ex parte pestilētia grassetur. Cap. 3.

TEmpus quo pestilētia grassatur, & plurimū viget, hoc est: extrema pars autumni, et veris initiū: cūq; æstas pluuia fuerit, & austri continue alii aliis succedētes pflauerint, hyemsq; tepida, & aeris tēpestas australis æstas aūt calida vehementer, & sicca: nec non autumnus calidus & siccus: adhæc cum largæ pluuiæ succedunt, pniciosior pestilentiæ species accommodatos ei, nempe graciles, calidos, & biliosos quamprimum inuadit: & frequēter in nonnullis regionibus assuetis, ac familiaribus, aeris statu latenter in pestilentialem traseunte, corpora integra permanserunt: in bono autem, pestilentia; correpta sunt. Statim igitur præcauere oportet: cum explicari, & appropinquare hominibus ceperit, quemadmodum in processu orationis percensebo.

Tēpus pestilentia.

Quibus signis utraque pestilentiæ species inuadere cognoscatur. Cap. 4.

INdicia pestilentiæ, & Eulogiæ accessionem euidēter demonstrantia, hæc sunt. Vtrāq; morbi huius speciē præcedit febris continua, dorsi dolor, narium pruritus, & sputa in somno. Hæc peculiaria horum signa existūt, magisq; dorsi dolor cum febri, adhæc æger toto corpore pūgi videt, nec non molestat pandiculatio, frequēs oscitatio, dolor in gutture, & thorace, cū spūs difficultate, tussi, cor-

Pestilētia signa.

poris ſiccitate, inflãmatione, & ſputi craſsitie. *Præterea* ægri voce rauci ſunt, capitis dolore, pulſationibus, & grauitate premuntur: adhæc difficulter morbũ ferunt, iactãt brachia, nauſeant, & anguntur. At vomitus, morbi ferẽdi difficultas, iactatio crurum, & brachiorum, peſtilentiã potius comitantur, quam Eulogiam: dorſi autẽ dolor, caliditas totius corporis, inflammatioq́ꝫ, & ardor, nec non coloris ſplendor, magiſq́ꝫ iuguli vehemẽs rubor ad Eulogiã pertinent. Quare cum hæc ſigna videris, magiſq́ꝫ principaliſsima, vt dolorem dorſi, ſpuitionem cum febri cõtinua, ſciendum eſt peſtilentiã incipere, etſi huic dolor dorſi, vt diximus, magis ſit peculiaris: neque in peſtilẽtia, ſi quis crura & brachia iactet cauſetq́ꝫ, ſigna ſunt contraria, quoniã Eulogia ex ſanguine bilioſo concitatur. Mitis autẽ peſtilẽtia largiorem benigni ſanguinis copiã habet, quo vitiato & corrupto etiã dorſi dolor propter ea ipſam comitat̃, cũ ipſa ſimul infeſtat, quia vena & arteria inter duo oſſa ſpinæ ſimul exporrecta extenſæ ſunt. Meminiſſe igitur oportet cõſilii curationis, & præcautionis ſimul, tractationiſq́ꝫ vniuerſæ: ac primũ explicemus præſeruationẽ, quomodo ſcilicet morbus, anteq̃ ſigna eius apparuerint, repelli debeat, & qũo: vbi iam illa prodierint, excerni. Deinde ea ꝓſequamur, quæ celeriter morbũ excindũt. Tertio, quomodo proſpicietur oculo, palpebris, auriũ ſordibus nariũque, gutturi & omnibus articulis, ne vires eorũ collabi cõtingat. Quarto, ut morbus cito concoquatur. Quinto, vt puſtularũ eruptiones celeriter ſicceſcant. Sexto, qũo cruſtæ, teſtæ, & ſquamæ eiiciãtur. Septimo, quomodo cicatrices obliterentur. Octauo, de victu, ciboq́ꝫ peſtilentialium. Nono, quomodo venter curari debeat, ne copioſe profluat, & in perniciẽ declinet. Decimo, mitis & letalis Peſtilentiæ indicia. Dicenda aũt eſt in vnoquoq́ꝫ propoſito vniuerſalis ratio cõpẽdioſa, quæ ſatisfaciat proinde adoleſcẽtibus, pueris, & iunioribus, qui nondũ peſtilentia correpti ſunt, aut quos etiã peſtilẽtia tolerabilis, & obſura inuaſit, vena ſecari debet, præſertim ĩ peſtilẽti aeris ſtatu, q̃ antea

fuerit indicatus, quã febris orta, & morbi notæ apparuerint. Detrahetur aũt sanguis annos natis quatuordecim: minoris cucurbitulæ imponendæ sunt, & domus in quibus decumbunt, refrigerandæ. Cibo vtẽdum decoctis ex omphacio, congelatisque aceto cõditis, & summatim, acetosis: nec nõ frixis acidis, & lactucis. Dato etiam aquã fontanam pellucidam, & valde frigidam: sin minus, certe in niue refrigeratam. Hac domus in quibus ægri decumbũt, aspergi debent. Cæterum mala punica acida, item decocta acidorum astringẽtiumque fructuum pomaceorum: adhæc acidum citrium, vuam acerbam, sycomorum, & his consimiles pro tempore ægris exhibeto. Quod si æger calidiore temperamento præditus fuerit, & peruratur, succus exacte decoctus exhibeatur, cui prius veluti quarta pars succi mali punici acidi iniecta sit. Sin minus exardescat, vti licet pariter mane polẽtis cũ saccaro. Sin aũt cibi acidi, lẽticula, vua acerba, & mala punica acida potius: quia hæc magis quã alia sanguinẽ crassum efficiũt, refrigerãt prohibẽt, & pestilentiã repellũt. Nam eiusmodi victus ratio quouis tpe, & pestilẽtiali statu cõducit, vt quæ tuberculorũ, phymata græce dicunt, prauitatẽ affectuũq; suffocantiũ, & in summa omnium morborum ex flaua bile, & sanguine prouenientiũ imminuit. Porro ægri circa meridiẽ in frigida aqua abluantur, & vt in piscinas descẽdant, natẽtq;, ipsis pmittendum, præcipiẽdũq; est. Lac autẽ dulce, vinũ, palmulæ, mel, & breuiter omnia dulcia, & calida cõdimenta, daucia, colũbarũ pulli, & suilla caro vitari debẽt. At quando tẽperamentum ægri calidum valde, humidũq; est, & putredini opportunum, vel quando calidum & siccũ, æstuationi & ardori accomodatũ, cumq; tempus pestilens, & malignum existit, dato medicamenta, quæ mox dicentur: ac calido siccoque tẽperameto præditis, adustisq;, olera exhibere cõducit frigida & humida, vt maluam, cucurbitã, blitũ, lapathum, & tetrangura. Arcendi autem sunt ægri, ne omnino peponibus dulcibus vtantur, quod si hos forte assumpserit, superbibãt statim

Sãguis detrahẽdus im peste.

Domicilijũ pestilentiarum.

Victus.

Lauacrũ frigida.

Cibus quis vitandus ĩ peste.

Cibus aptus. succum acidorum fructuum Cibus eorũ sint pisces molli carne præditi, & quod ex lacte acido, acidius existit, velutiq; sanies excernitur, quod ab hoc sapiente Raip nomina tũ est. Carnosis, albis, & rubris refrigerans cibus, & siccãs a nobis indicatus, exhiberi debet. Communia vero oĩbus istis præcepta hæc sunto, vt abstineant labore, lauacro, venere: motu: itẽ ne in sole, & puluere versentur, nec aq̃ stã tem bibant, caueant fructus pomaceos, legumina a rubigine vitiata, vel putredinẽ experta, vel etiam humiditate repleta. Ventrem horum moueto, si etiã hoc indigeant, succo Damascenorum, sero lactis, & saccaro. Abstinendũ est ipsis a ficubus, & vuis: quia illæ pustulas generant, & excremẽta introrsum compellunt: deinde etiã manifestas in corporis summa cute pustulas efficiunt. Vua aũt sanguinem spiritu replet, & prompte in tumorẽ attollit, redditque hunc feruori, & ebullitioni idoneũ. Quod si etiã aer pestilens nimium est, putridusque, & prauus, faciẽ rosarũ stillato perpetuo abstergito. Lintea odoratis etiã his liquoribus madefacere, naribusque admouere cõuenit. Hæc sanæ præseruatio, curatioque valde vtilis est in pestilẽti corruptoq; aeris statu, & morbis publice grassantibus. Deo simul adiuuãte. Porro infantibus recens natis, & lactẽtibus, qui quintum mensem excesserint, si corpulẽti fuerint, albi colore, & rubri, cucurbitulæ applicãdæ sunt: victus aũt ratio, quæ compræhẽsa est adhibebitur: qui iam cibum assumunt, his ex prædictis moderata in præsenti statu præbeto. Proinde medicamenta, quæ sanguinem crassum efficiunt, refrigerant, putredinem arcent, & ventrem commouent, Deo opitulante, commemorabimus.

Quib⁹ cõiter ĩ pestilentia absti nendũ.

Ficus et vuæ nociæ.

Aqua rosatas facies abstergenda.

Infãtes quõ tractãdi.

DE PRAECAVTIONE MORBI, ANTE quam pestilentiæ signa apparuerint, & quõ impedienda sit, ne in totum confirmetur, vel ne immoderatius augeatur, postquam signa apparuerint. Cap. 5.

Præseruãtia pestilẽtia.

Pestilentiam arcet in totum oẽ acidum, vt acetũ, & lac

acidum vstum, quod sapiens hic sua lingua Raip nominauit, cum probe insolatum fuerit: item citria acida. Conueniunt aũt magis, quæ & astringũt, & acida existũt, vt vua acerba, rhus Syriacus, mala, tum cotonea, tum acida punica, & omnia quæ Substantia sua crassum reddunt sanguinẽ, vt zizipha, lenticula, coriandrũ, lactuca, capita papauerũ, intybus, solanũ, spodiũ, & psyllium. Aliud. Medicamentum, quod accessionẽ, turbationẽq; sanguinis, & febrim sedat: vtile est etiã iecori ardorem experto, flauamq; bilẽ excernit. Rosarum tritarum sextulæ decem: spodii sextulæ viginti: rhus Syriaci, psylli, lenticulæ purgatæ, oxyacãthæ, seminis portulacæ, seminis lactucæ, capitis papaueris albi, & papaueris, singulorũ sextulæ quinq; : sandali albi sextulæ duæ, & semis. Hæc cũ vsus postulat, simul mane sextulis duabus cũ succidi acidi citri, aut mali punici, aut vuæ acerbæ, & similiũ vnciis quinq; exhibeto. Iuuat etiã oxosaccarũ in hũc modũ præparatũ. Aceti acris pars vna liquoris rosarũ stillaticij partes duæ: misceant, intingantur que eis rosarũ foliorũ siccarum tritarum vnciæ quinq;: rosarum Aegipti vnciæ duæ radicis feniculi vncia. Macerẽtur per dies tres: atque sic cocta pcolato, deinde ita saccarũ, duplo vel etiam triplo aceti modo iniiciatur, & coctũ ex psilij succo ĩ pastillos redigito, cũque tẽpus postulat, & necessitas vrget, triũ sextularum instar cum indicati oxo saccari vncia offerto. Confert huic morbo valde medicamentum eo pacto paratum, potentius namque est, vt sæpe spectauimus, & cõprobatum. Iam id quod ex fructibus pomaceis conficitur, nisi id quod ab Indis compositum, superet illud, quod apud nos cognoscitur. Illi enim inquiunt, quod si quis medicamentum ex fructibus apud nos confectum biberit, non plures nouem aut decem pustulæ, quæ exanthemata dicuntur erumpent. At nostrum hoc pacto præparatur. Accepti veteris acris libræ tres: mali punici succi, & citrii acidi, vuæ acerbæ succi, oxyacãthæ succi sycomori, diluti rhus Syriaci, succi ziziphi, diluti lenticule, & diluti tarchi, singulorum libra. Vbi eis saccari li-

Acidæ. Acerbæ.

Medicamẽtum ad ardorem.

Oxosaccorũ

Medicamẽtum phibẽs pustulas.

bras tres adieceris, coxerísq; ad spissitudinem zulapii, de inde semilibram spodii albi optimi acceperis, in pila pura læuigato, deinde sic ex medicamẽto cõfecto iam feruẽte immittito, pistilloq; conterito, quousque soluantur ambo. Commoueantur autẽ anguriorũ segmentis, aut ligno hederaceo. Si uero anguriorum segmentis commoueris, præstat. Vtitor hoc antequam pestilentiæ signa apparuerint, & post illa, vt nos cõmemorabimus. Nã opitulatur hoc omni affectui, ex sãguine, & flaua bile cõtracto, suffocatorioq;, pustulis, atq; id genus aliis, Deo simul adiuuante. Hæc est pestilẽtiæ preseruatio, anteq̃ febris inciderit, ipsa enim materiam vitiatã ex corpore pestilẽtiæ opportuno foras propellit, & his vtentes tutos reddit, vel certe minus obnoxios, ne prorsus sanguis in secundum statũ mutetur, breuissimo tempore cum turbatione, feruore, & periculis horrendis necessario superuenientibus, sed paulatim, & processu tpis, & ordine deinceps cõmutetur, cõcoquatur, & nõ putrescat, absq; symptomatis, febribus periculosis, prauisque & letalibus: nec non affectibus ex sanguine creatis, quod necessario contingit.

De curatione pestilentiæ. Cap. 6.

Pestilẽtiæ curatio.

CVm febris inciderit, quæ pestilẽtiæ signa euidẽter repræsentet, hac victus ratione inconsideratius vtẽdum nõ est, sed postquã eam perspexeris, excusserisque, & mentẽ diligenter adhibueris: quoniam periculũ quod hinc prouenit, longe maximum existit. Nam cũ sanguis cõmouetur, intumescit, & subito augetur, naturaq; omnibus recrementis foras, & in alias particulas propellẽdis excernendisq; valide incumbit, si quidẽ non proficiat, neq; curatio in spissandis & extinguẽdis, quæ oportebat, ante insultũ succedat, necesse est, vt accessionẽ semel, bis, terue experiaris: atq; tunc non solum non succurres naturæ, sed etiã oppugnabis ipsius actionem, & resistes. Neq; enim fieri potest, vt cũ vehementer ferbuerit, fueritque perturbata, ipsa cõquiescat, nisi admodũ periculosis, quæ

Cõsiderate agẽdum an pestilentia.

supra modũ refrigerant, & sanguinẽ cõdensant, vt opio, cicuta, succo lactucæ, solani, & his similiũ. Verum hoc curationis consilium periculo non vacat, quia forte sanguinis concretio vna vice fiat, & natiuus calor extinguet. Attamẽ nisi supra modũ refrigeraueris, haud poteris morbi feruorẽ restinguere, & alieno putridoq; calori resistere. Quæ autẽ excellenter refrigerant, subinde moderatã tẽperiem excedunt, natiuumque calorem extinguunt. Quare subiicere tibi cogito, quæ nõnulli medicorũ: partim ex inscitia, partim breuitate in arte docenda omiserũt, ne curationem periculosam, errorique implicitam suscipias.

Narcotica periculosa.

Curatio.

Cum igitur pestilentiæ signa videris, nẽpe corporis tẽtionem, crebrã pendiculationẽ, dolorem dorsi, rubedinẽ oculorum, vehementem capitis pulsationem, pulsum ægri magnum & tumidum, magnã inspirationẽ, mores animi difficiles, vrinã turbidã, rubẽtẽq;, corpus tactu molle, & calidum, quale in lotis existit: adhæc si æger corpulẽtus est, & victu vsus pleniore, venã secato, & sanguinis plurimũ vsque ad animi defectionẽ detrahito. Optimum aũt est ex medio cubito demittere, vel cõterminis ei locis. Qđ si occultetur, ex interiore vena: sin hæc quoque non apparet, ex capitali, quæ etiã Craniaca diciť, seu Cephalica. Verũ satius est, si media non inuenitur, ex interno poplite auferre: quia sanguinẽ ex interaneis maioribus ventris talis venæ, magis quã Cephalica extrahũt. Vbi vero signa hæc non admodum manifesta fuerint, verũtamẽ valida, modicum sanguinis effundito: cum autẽ paucissima, paucissimum: atq; ita ei quæ febrim extinguunt, admoueto, nẽpe frigida, vt aquã niue refrigeratam, ac vbi euomuerit æger, rursus aquã dato. Postquam ea quæ restinguunt, febrim sedare cõspexeris, & corporis tactus ad naturalẽ statũ reuertitur, huiusmodi curandi rationem seruato. Quippe hinc perturbationẽ omnino Pestilentiæ, & accessionẽ repellas. At quæ generose calorẽ extinguũt, refrigerãtq;, aqua existit in niue refrigerata: si vna vice & copiose exhi

Notæ pestilentiæ.

Curatio p sãguinis missionẽ.

Vena poplitis.

Aqua niue refrigerata.

beatur, vſque dum æger frigiditatis ſenſum in ventre per ceperit. Quod ſi etiam poſtea febricitauerit, & calor reuer tatur, iterum trium librarum inſtar, vel etiam amplius ex hibeto. Hæc in hora dimidia dentur. At ſi calor repetierit, venterq́ plenus aqua fuerit, æger priorē euomat: ac rurſus aliam potui dato, & ſi quidem videris aquam corpus penetraſſe, & ſudorē ægro vrinamq́ mouiſſe, euidēs tibi indiciū eſto, in propinquo eſſe ſanitatem. Sin aūt nō penetrauerit, & calor tanquam deliteſcat, rurſuſque augeatur, & increſcat, qualis erat, vel etiā copioſior, aquā frigidam demittito, & ad medicamenta declinato, quæ calorem extinguunt, & ſedāt, quæ etiā ſuperius indicaui. Quod ſi æger meliuſcule habet, morbuſq́ imminutus ſit, & decreſcat, talē medēdi rationē ſeruato. Sin aūt pernitioſam virium defectionē ſuperuenire cōſpexeris, ægerq́ iactetur, & difficillime morbū tolerat: nec nō hæc pericula ſuperēt, ſcito tum peſtilentiam, tum Eulogiam ægrum turbaturam, futurāq́ grauiorem. Quare tunc ab hoc victu deſiſtendum eſt, ſuccurendumq́ naturæ, vt excrementa excernat, & emoliatur, ſicut ego modo ſubiungam.

Indiciū ſanitatis.

QVOMODO SVCCVRRENDVM NAturæ, vt peſtilentiam in extimam cutem expellat Cap. 7.

Æger operimento contectus incaleſcat, & in domo nō nimis frigida indutus tunicula pleniore prius decumbat, collumq́ probe pannis tueatur, atq́; ita frigidam aquam paulatim ſorbere iubeatur, magiſq́ cum febris valde incenſa fuerit. Nam frigida, etiā ſi modice ſorbeatur, ſudorem elicit, promouetq́, & recrementis in extimam cutem expellendis opitulatur. Deinde aquā feruētem ollis puris inditam, partim ante, partim retro corpori apponito, vnde vapor in totū euocetur, excepta ſola facie, vt cutē rarefaciat, & recremētū ita pſpiret. Inſpirare aerem ſuauē & frigidū æger debet. Hac enim rōne ſi tibi proſpicis, non modo recrementa facile expellent, ſed etiā

Qūo naturæ ſuccurrat. Aq̃ frigida.

Aqua feruens corpori adnata.

vires conseruabis: quo curandi mõ nullum aliũ neq; præstantiorẽ, neq; cõmodiorem inuenire licet. Præter hæc corp⁹ infricare, & aqua calida fouere oportet, vti dixim⁹, qm̃ balnea, solia, & labra tali affectui aduersantur, vt quæ modice calefaciant, digerantq; vires, vt æger in Syncopẽ incidat: qua oborta natura aduersus seipsam, & ĩ seipsa occupatur, alia oĩa contemnens. Aeger itaq; periclitabitur, magisq; si valida & continua Syncope laboret: ac nullum est interitus hac in parte signum euidẽtius, quam aliã post aliam animi defectionem experiri. Indicat enim vires imminutas esse, & prostratas, quod cũ sic euenerit, recremẽtum has opprimet, extinguetque. Quare mador post fomentũ in superficie corporis sinendus nõ est, sed abstergẽdus diligenter, siccandusque. Atque hæc facile recremẽta expellunt, cum natura non fuerit imbecillis, nec recremẽta crassa, atq; ad excernendum contumacia. Cum autem febris mitis, & sedatior fuerit, ægerque in totum iactetur morbum difficulter ferat, & pestilentia ægre, & tardius excernatur, post quintum diem medicamẽtis emollientibus vtendum est: verum hæc non temere adhiberi, sed cum animaduersione obseruationeque debent: quemadmodũ diximus, cum de iis quæ calorem extinguunt verba faceremus. Nam error hac in parte, etsi priori illi similis non sit, tamẽ hic quoque magnus existit. Quare huiusmodi inconsiderate vtendum non est, sed priore curandi modo, quousque in spẽ veneris, secundo non opus fore, magisq; si febris languida sit, sicut extra, ita etiam intus. Id sane omnino cognosces ex pulsu, & inspiratione, si non citata sit, magna, & frequens: item si febris magnitudo, duplũ, vel etiam amplius increuerit. Considerabis etiam, num caloris vehementia ægrum in perniciem præcipitabit, id quod manifesto cognosces, si præsentem febrim cum aliis conferas, quibus æger corripiebatur, vel alius quidam, ægri temperamento & habitu præditis. Hæc si ita concurrãt, æger morbo liberabit. Rursus his vtitor, si spectaueris ægrũ, cum pestilẽtia ꝑturbata accessione, exacerbescitq;,

Frictio & fot⁹.

Interi⁹ signũ.

Mador abstergẽdi in pestilentia.

Medicamenta emolliẽtia.

Caloris vehemẽtia.

& in cutem excernitur, facile statim morbũ tolerare, & pulsum posthæc inspirationemque bene habere. Si namq; pestilentiæ causam tardius in extimã cutem excerni, videris, volesque tali vitio ea quæ nimium calorẽ restinguũt, admouere, resistere naturæ, & actionẽ ipsius impedire spectaberis. Sin etiam post ea quæ restinguũt ægrum iactari, morboque cõflictari, & difficulter eum ferre acciderit, cũ hæc antea non euenerint, scito abs te erratũ esse. Quod si etiam cordis pulsus præterea superueniat, magis adhuc erratũ esse. Quapropter cutẽ statim rarefaceret, vt diximus, & feniculũ, apiiq; semen, & quæ postea dicemus, decocta ex aqua calida admouere oportet, vt pestilẽtiam pro languidi caloris, & ardoris portione foras expellas: & quatenus etiam ægrum spectaueris, augmẽtũ ne huius ferat, an etiã minus, quẽadmodũ nuper tibi indicaui: atq; vt aiaduertis, ita hac in parte facito. Caricas pallidas triginta, vuarũ passarũ acinis exemptis vncias duas: aquæ libris tribus immittito: ebulliant leniter, vsq; dum intabescant: ægro libræ dimidiæ instar tribus vicibus exhibeto, vbi prius eũ operimentis calefeceris, foueris que, vt diximus.

Cordis pulsus.

Aliud potentius.

Semen apii, & feniculi ex iure prædicto in testa coquito, vsq; dum ius ipsum rubescat: vbi percolaueris, vncias tres exhibeto.

Aliud hoc modo compositum.

Rosarum tritum sextulæ tres: lenticulæ purgatæ totidem: caricæ pallidæ numero decem: vuarum passarũ albarũ acinis exemptarum sextulæ duæ: tragacãthi totidem, laccæ purgatæ, elotæque sextulæ duæ: feniculi, & apii, singulorum sextulæ tres: aquæ libræ duæ: decoquãtur vsq; ad libram vnam: vbi percolaueris, propinato semilibram cum xylococcis duobus, & dimidio croci, bis, vel etiam ter, prout necessitas postulat. Commemorabimus igitur etiam, quibus partibus corporis prospiciendum sit.

De præseruatione

DE PRAESERVATIONE OCVLI, ET gutturis, nec non totius corporis procuratione, vbi Peſtilentiæ incidia prodierint. Cap. 8.

VBi peſtilentiæ ſigna apparuerint, prius oculi ratio habẽda eſt, deinde ita gutturis, & nariũ vt ego modo dicturus ſum. Forte aũt cogemur etiam ſuperioris partis pedum, & plantæ proſpicere, quoniam has pp Peſtilentiæ excernendæ contumaciam, & cutis in huiuſmodi locis duritiem, vehementer excruciari contingit. Oculum, quam primum peſtilẽtiæ indicia prodierint, ſtillatitio roſarũ liquore frequẽter irrigato, & deinceps aqua frigida faciem ſæpius die eluito, aſpergitoque eadẽ oculũ, & ſiquidem peſtilentia moderata eſt, obſcuraq; , huiuſmodi curandi ratio præſeruationis gratia abunde ſufficit. Nã languida moderataq; peſtilentia, & paucæ materiæ compos, raro in oculo exoritur. Tunc autem adhibere conuenit, quæ oculum inſigniter corroborant, vbi per initia accesſionem vehementem, magnumque palpebrarũ pruritum, in oculis, & aliis quibuſdam locis rubedinẽ conſpexeris, quæ in particulis rubẽtib9 ex tuberculo neceſſario enaſcitur. At corroborat ſtrenue ſtillatius roſarum liquor, & rhus Syriaces macerat9 Quod ſi amplius roborare velis, gallas cum ſtillatitio roſarũ liquore infricato, adhæc mali punici acidi corticib9 ſubactis expreſsiſq; humectato. Palpebras collyriis, que cõſtãt ex glaucii, acaciæ, & aloes ſingulis vniuſcuiuſq; partibus, & vnius horũ decima croci aiecta iungito, nec nõ hinc in oculũ inſtillato. Si materiã copioſam eſſe vehementemq; , & peſtilentiam admodum flauam, nec non in oculum neceſſario erupturã ſuſpiceris quod omnino inde cognoſces, vbi oculi albũ veluti rubere, ipſumque proteruum, & emiſsitium videris, nec nõ ea quæ irrigant ipſum, non propellere, ſed ceſſare tãtum, & reuerti rurſus in eum ſtatum, quo prius erat, vel etiam vehementius, hæc ſinito, & garum ex pane confectũ inſtillato. At Peſtilentia mẽbranæ oculi extrinſecus adnatæ, quæ

Oculi & gutturis: pſeruatio.

Quãdo remedia oculo adhibenda.

Epipephycos dicitur, inducta visum nō offendit. Quæ autē in tunica Ceratoide a corum dicta erūpit, e contrario visus, lumini fit obstaculum, quatenus etiam oculū contegit ꝑ crassitiei, & tenuitatis portione. Postea vero admoueri debent medicamenta, quæ valide expurgant abstergunt que, vt indicabimus: & æqualiter proficiēt, aut min⁹. Si namq; crassa in corpore fuerit, duraque pestilentia, & in ætate quadam declinante, vel etiam magna parte in tunica, quæ ab acino vuæ Rhagoides nominatur, eruperit, ex indicato collyrio paulum ipsi instillato, adēpto ei croco, & hæmatitis parte adiecta. Frequenter autē die instillato, & oculum leniter deligato. Atque hæc sane habētur quæ ad oculi præcautionem scire oportet: deinde sic cura

Gutturis preseruatio.

gutturis, orisque haberi debet, ne tubercula, & pustulæ in eis erumpant, inspirationemque impediant. Quia subinde accidit in pestilentia, vt æger suffocatu pericliteť, ob quod huius ante rationem habere conuenit. Nā strangulatorio affectu oborto, neque salutis spem, neque curationem habebimus. Quamprimum enim pestilentiæ signa apparuerint, æger gargarizabit ex succo mali punici acidi, aut rh⁹ Syriaci diluto, aut sycomori succo aut quibusdā his similibus, quæ ostendimus, cum ea quæ restinguunt calorem, percenseremus. Sin aūt ex his, quæ citauimus, nihil adfuerit, ex aqua syncera frigida, atq; id in die fiat sæpius, vt alterutrum eueniat, vel ne quid prorsus in gutture erūpat, vel quæ erumpent, pauca existant. Nam loci hi, si roborētur, recrementis excipiendis, vnde suffocationē fieri constat, minus opportuni redduntur. Hæc autē sunt euidentiora, quando cū aliis signis vox rauca euadit, spiritus difficultas affligit, & grauis raucitas, rosioque in gutture. Cū igitur ista a deo vehemēter oborta videris, venam capitalem post turbationem accessionemque totius Pestilentiæ secato. Sin autem noxam tātummodo, & non interitum adducit, neq; ægrum suffocatum iri suspiceris, neq; vehemēter peruri, succum psyllii, oleum amygdalium, & saccarum ita paratū adhibeto: Amygdalarum purgatarum

Gargarisma.

Venæ sectio ex Cephalica.

partem vnã: ſeminis cucurbitæ partes duas, ſaccari partes tres, cocta exhibeto. Quod ſi vẽter deiecerit, gũmi Arabi cũ ſemen cucurbitæ, quæ tetranguron dicitur, cataſtatũ, & cotoneorũ ſuccũ admiſceto: deinde ſic articulorum rationẽ habeto, vt ne immodica, atroxq; in eis peſtilentia erumpat, ipſoſque vitiet, & oſſa, tendines, ligamẽtaq; conſpicua reddat. Quare curationi horũ incũbito, vti diximꝰ oblinito ipſos ſantalo, glaucio, bolo Armeniaco, roſis, aceto, & ſtillatitio roſarũ liquore. Inducito aũt non multum longe a particulis. Quod ſi copioſe eruperint, ſcarificatu adhibito, ea quæ in eis cõtinentur, effundito, neq; occaſio prætermittatur, aut differatꝰ, cum ſcias dilationis periculũ in hac parte nõ eſſe cõtẽnendũ. Iã naſo, & auri ꝓſpicito, ne in ipſis peſtilẽtia multa erũpat, ægrũq; offendat, & magis ſi intra aurẽ eruperit. Læuigari igitꝰ marmor ex aceto expedit, & collyriũ patũ ex glaucio, & croco ſoluto ĩtra aurẽ indito bis, aut ter ĩ die. At ſi ĩ plãtis pedũ eruptio fuerit, has ex oleo tepido in bãbaceis infricato, & aqua calida foueto. Qđ ſi dolor nõ cõquieſcat, nec peſtilẽtia facile expellatꝰ, ſeſamo purgato, ꝯtuſo, & lacte macerato ipſos inũgito, & linteo ꝑ totã noctẽ illigato, deinde his adẽptis, & fotu ex aqua calida adhibito, rurſus inũgito. Sin aũt voles palmulas contuſas, & butyro intinctas illinito, aut ſeſami ſeminis limo. qm̃ hæc, ſimiliaque cutem emolliũt, & facilem peſtilentiæ excretionem præſtant, ſedantque dolorẽ.

Naſo & auri ꝓſpiciendum.

Planta pedũ.

VT PESTILENTIA CITO CONcoquatur. Caput 9.

DIcamus igitur. quæ peſtilentiam cito concoquant, vbi hanc poſt eruptionẽ puſtularum tarde concoqui, ægri ſtatum bonum, inſpirationemq;, & pulſum eẽ mediocrẽ, nec nõ ægrũ facile morbũ tolerare ꝯſpexeris, tũc naturæ ſuccurrẽdũ eſt, vt eã celeriter cõcoquat. Qđ ſi hanc durã videris, quales ſunt verrucæ, & malus ſit ægri ſtatus, augeaturque, & increſcat malũ cõcoctionem adiuuare ne tentes, quoniam fieri nõ poteſt, dum eruptio eius eſt letalis. Sin autem benigna ſit, aqua calida foueto in

Peſtilentia cõcoctio qũo tentanda.

qua decoctum ſit chamæmelum, melilotũ, althea, violæ, & tritici furfures, & in olla admoueto, vt ante diximus. At per initia, & hoc tẽpore omnibus ſiccantibus, & fumo vſq; dũ cõcoctio pro ratione obita fuerit, abſtinere oportet, deinde ſcarificare, quæ magna ſunt, & ĩmoderata, nec nõ ſiccare quicquid in ea fluidum putridũque bombaceo puro, ac fumũ adhibere, qui exhalet ex cortice amygdalarum, vel myrti ſiccæ, vel roſarum foliorum ſiccorũ, vel ſantali, vel irino folio, verum roſæ folium æſtiuo tẽpore præſtantius eſt quẽadmodũ hyeme pulegii. Quod ſi fluor copioſus ſit, roſa detrita, aut farina oryze, aut milii tenui linteolo, & raro indita, ægrũ ſuper ipſam inclinato. At ſi corpus ægri fuerit diſciſſum fractumque, in lectũ ex lilio quẽ puluere boli & myrti conſperſeris, collocato. Sin aũt pars corporis confracta diſciſſaq; fuerit, puluerẽ ex aloe thure, boli Armeni, crocei coloris, vnde etiã Crocolitos dicitur, & draconis ſanguine inſpergito, ſi per ſe dirupta fluerit, ſiccato eam: ſin minus, ſale in hũc modum cõſpergito. Olei vncia ſalis gangræni ſextulæ duæ. trita diligenter inſtar cochleæ ita miſceto æquaiibus aſtringentibus, ac totum corpus preter loca diſciſſa his abſtergito. Nam hæc medicamenta exulceratis admoueri non debent, vt ne roſionem, in ipſis validam excitent. Vbi iam ad horam vnã inunxeris, etiam ſic ex aqua, cui incocta ſit glans aurea, myrti cortex, & mali punici corium, abluito: & ſi quidem hæc profecerint, bene eſt. ſin minus, bolo albo, qui neutiquam habeat rubedinem, & veluti decima huius parte ſalis gangræni, diligenter cum aſtringentibus læuigatis oblinito, ſinitoq; horas duas, deinde abluito.

Puluis.

VT EA QVAE IN PESTILENTIA CONcocta ſunt ſiccentur. Caput 10.

Siccantia.

CVm ſumme exiccata fuerint, & reliquiæ in corpore ſuperſint, cõſiderato, quæ ex his tenuia, ad amuſſim ſicca, & madoris expertia exiſtant, inſtillatoque eis

oleum sesami tepidũ semel, iterũ, & deinceps, quo vsq; emollescant, & p se exciderint. Quæ vero in facile extiterint, ea non hoc, sed pistacino oleo illini debẽt, quod si madorem habuerint, leniter citra oleũ aliquod abradito, sin autem nõ valde humidum sit, id quod crustæ eruptæ subiacet, detrito bambacio abstergito, vti dictum est: sin phumidum existat, puluerẽ verũ inspergito, qui recipit myrrham, aut aloem, aut thus, aut horum aliquod detritũ, & in pollinem redactum ipsi superiniicito, præsertim si imminutũ fuerit, & veluti abstersum, sinitoque donec aliæ squamæ eruperint. Sin autem corpori æquale, & non abstersum fuerit, astringentia, & salem adhibeto, si vero siccum sit, nihil adhibeto, vsque dum per se exciderit.

QVOMODO SQVAMAS, ET PESTILentiæ crustas tollere oporteat. Cap. 11.

DVobus in locis cicatrices oriuntur, vel in corpore, vel in oculo. Hic igitur caligine, & albuginibus tentatur: corpus autem cicatricem retinet, cum tenera cute, & tenui præditum fuerit, vnde etiam difficilem curationem recipiunt: veruntamen commemorare oportet, quæ cicatricem tollant, abstergantq;. Sunt itaque nitrũ gangrænum, sal zaparicum, adarce, cancer cõbustus, struthium, nycteris, opsarus, muriũ fimus, acori radix, ebeni segmẽtum, mamyra, pompholyx, hæmatites, iarin, saccarum exustũ, limus aceti crematus, myrrha, beronice, comide, oleum amygdalinum, lactuca syluestris, ligni sordities, muscus. Hæc optima post balneum adhibentur. Vtitor autem his lenibus in mollioribus particulis, magisque in mollibus, & humidis corporibus.

Pestilẽtie squamæ & crustæ.

QVOMODO CICATRICES EX TOTO corpore eximere conuenit. Cap. 12

AD albuginem ex oculo discutiendam exterẽdamq; saccarum, & stacocoletum conducit. Aliud efficaciꝰ.

Cicatrices quõ tollunt.

Assæ fœtide.

larin sextulæ septem: myrrhæ, scordolasari, ammoniaci, stacocoleti, singulorũ sextulæ duæ, adarcæ, nitri panis, singulorum sextulæ duæ, amomi sextulæ septem: mamyræ sextulæ totidem. Decoquantur in aquæ libris decem, vel etiam amplius, vsq; dum intabescant, & aqua spissescant: deinde terito in lebete, vsque dum in vnitatem coierint, & cum tempus postulat, per specillum oculo adhibeto: post hoc mollius oculos pulueres inspergito. Et si quidem oculum rubentem conspexeris, curationem hãc ad tempus sin to, eo q; valida admodum sit, rursusque adhibeto. Quæ vero cicatricem ex toto corpore abolent, hæc sunt. Argenti spuma exalbata, siccus arundinis cortex, ossium segmenta, costi radix stacocoletum, amygdala amara, carpobalsamũ, semen raphani, semen peponis, farina fabi, oryzæ, lupinorum, & faseolorum. Hæc omnia cocta ex aqua, in qua oryza maduerit, aut ex succo, vngendo infricato. Aliud. Farinæ fabaciæ, & ciceris, singulorum sextulæ duæ: seminis peponis sextulæ tres: spumæ argenti combustæ sextula, semis: radicis arundinis siccæ sextulæ duæ. Hæc omnia ex succo læuigata illinito alternatim, vel in balneis, vel postquam ægrum ollis aqua calente plenis vaporatu foueris, concalfecerisq;: sin autẽ lauerit, cortex peponis, violæ siccæ, furfur, & cicer aqua calida incoquantur, & diligenter infricato. Aliud valentius. Farinæ fabaciæ sextulæ tres piperis sextula: seminis nasturcii sextulæ duæ, argenti spume exalbatæ totidem, iniecto etiam raphani radicis succo illinito. Atq; hæc sane cicatricem tollunt. Quod si etiam cauitatem tollere volueris, & corpus æquale reddere, adhibeto pinguia, & frequẽter lauato: nec non accurate infricato.

Victus pestilentialiũ uehemens calor et ventris profluuium.

DE VICTV, ET ALIMENTO EORVM qui pestilentia correpti sunt. Cap. 13.

His igitur succum accurate decoctũ exbibere cõuenit, si febris sedata quodãmodo, & mitis fuerit, vẽterq; nõ sua spõte deiecerit. Sin aũt vehemẽs calor

fuerit, & vēter profluat, iniicito instar dimidii succū mali punici cum grano ipsius contrito veruntamē cortices mali punici, & membranas, quæ vētrem subducunt, vitato. Quod si vigiliæ vrgeant, immittito etiam cremorē ptisanæ, & veluti horum dimidium capitum papaueris: sin aūt venter copiose excernat, pares portiones succi esto, & ptisanæ similiter æqualis: nec non granum mali punici acidi, & capitis papaueris. Hæc cocta vel syncera exhibeto, vel cū spodio. Porro si necessitas ingruat, ꝑpter ventrē nimis resolutum medicamentis quæ subiungā vtitor. Quinetiā succus contēperatus succo mali punici acidi pestilentem adiuuat, magisq́ Eulogia correptum. At cucurbitæ succus, peponis Indici, & tetranguri, nec non psyllii, & id genus alii pituitam recentem benignamque generant, verū tamen Eulogiæ magis quam pestilentiæ auxiliantur, nisi prauitas quædam pestilentiam simul comitet, intensusq́ calor cum vigiliis. Mitiori autem pestilentiæ hæc temere adhibenda non sunt, quia morbi tēpus producūt, eumq́ a concoctione impediūt. Quapropter pro morbi ratione & statibus, qui conspiciuntur, mutari debent. Nam pestilentiæ ex humiditate otiunti, & quæ calore putrido accēditur, ea quæ refrigerant & siccant inspissantque, vt succū mali punici acidi, & vuæ acerbæ, similiaque exhibere conuenit. At Eulogiæ, quæ ex bile nimiū in sanguine effrænata concitatur, humectātia cum refrigerātibus admouere oportet, vt sanguis corruptus eius, qui in Eulogiā inciderit, contemperetur. Similis autem est aquæ stanti, & putredinem separatum habenti, in qua id quod tenue est perspirauerit, sole coquente, & hoc exhauriente: nec non extremæ vitiatæ, contemperatæ autem aqua pluuiali, vel etiam fluuiali, & potabili, quæ in aliam naturam conuertitur, & mutatur. Iam confert etiam pestilentia correptis polenta elota cū saccaro, vel ex succo mali punici, vel zulapio, vt vrgens necessitas postulat, retentioq́, & profluxio ventris: nec non caloris augmentum, & imminutio. Verum succus pestilentialibus commodior est, quia

Vigilia.

Pestilētia ex humiditate & calore putrido.

facile corpus ſubit, & thoraci gutturiq́ꝫ confert. Similiter facit, vbi ſuccum Eulogia correpto, aut Peſtilẽtia, conducere pernoueris, niſi ea admodum ſit fera. Sin aũt ita habet, lenticulam purgatã cum mali punici acidi ſucco præbeto. Prodeſt his etiã polenta lẽticulæ ex aqua frigida. Hoc quoque ſcito, quod aqua frigida Eulogia correpto, conducat, & minori cum periculo huic, quã Peſtilentia affecto offeratur, ac nullus caſus ipſi ex aquæ vſu ſuperueniat. Attamen vbi Peſtilentia grauatum nimis inflammari frequentemq́ꝫ inſpirationem, & pulſum ædere videris, his vtitor, quæ exquiſite calorem reſtinguunt, ſin autem paululum, modicis vtitor: ſi multũ, copioſe auẽ uero ipſis comedendã ne pmittas, vſq́ꝫ dum pulſus, & inſpiratio ad naturalẽ ſtatum reuertantur, & ſquamæ deſiccatæ exciderint.

Aqua frigida Eulogie conducit.

QVOMODO VENTRI PROSPICIENdum eorum, qui Peſtilentia oppreſsi ſunt. Caput 14.

Qũo uẽtri proſpiciendum in Peſtilentia.

VEnter magna ex parte in morbi huius declinatione, magiſq́ꝫ in Eulogia deſcẽdit. Quare cauendũ eſt ne adhibeamus, quæ aluũ ducãt, poſtquã morbus ſolutus fuerit, etſi quam maxime dura fuerit. Sin autem opus fuerit, inter initia, & ante declinationẽ offerto, partim ob exuperantem caliditatem, & capitis pulſationẽ partim, vt natura leuetur, morbique materies imminuat cum venter plurimũ exiccatus fuerit, cohibeaturq́ꝫ. Atq́ꝫ hoc omnino coniecturabis, cũ corpus ante ſanguinis miſſionem, & poſt illam, debile, & non validum conſpexeris, imo etiam in tumorem elatũ, & turgeſcens, albidum, & modice rubens, lenta febre detentũ, pulſumq́ꝫ vndoſum. Si enim hæc omnia concurrunt, ſanguinis miſsione opus non eſt, ſed iis quæ ſolam humiditatẽ adimunt. At cũ hæc ſigna manifeſto apparuerint, & æger ſit corpulẽtus, decolor, ruboris expers, febriſq́ꝫ hunc vrgeat, tunc conducit aurea glans ſola cũ ſaccaro, & ſucco mali punici acidi cun

tusi, cum ipsius corticibus incocti, quia hæc duo medicamenta humiditaté multam corporis auferunt, ita vt nullum calorem excitent, magisque succus mali punici. At in Eulogiam prolapsis succum Damascenorum humidũ cũ zulapio propinato. Tricyminum aũt ne iniicias, quia hæc in huiusmodi morbis nocent, vt mel in calidioribus humidisque temperamentis incommodat. Nam æger hinc morbo conflictatur, angiturq; iactatur, & nausea torquetur. Porro quemadmodum sanguinis detractio his conuenit, quãdo nulla spes est in aliis remediis posita, partim vt natura a copia leuetur, & ne ægrum suffocari pmittamus partim vt repletio tensioque venarum, & arteriarũ tollatur, quæ necessario cũ prauis symptomatis accidit, ita sane etiam inter initia Eulogiæ humorem quendã biliosum multum redundantem excernere, deinde sic ea quæ cõuenienter restinguunt calorẽ, admouere oportet. Tunc aũt cognosces, cum inflammationem validã, oris amaritudinem, & vomitum conspexeris. Vbi vero hæc non adsint, scito copiam multam non subsistere. Quando autẽ æger digeritur, sitique premitur, & per vomitũ non excernit, minus prauũ malum est, pro ratione ardoris, æstus, & cõflictationis. Atque hæc ex ventris procuratione p duorũ istorum morborum initia, scire te conuenit. Cum venter deiecerit, loco succi polentam exhibeto, cum qua etiã malum punicum acidum cõcoxeris, gummi Arabici, & spodii puluere testæ modo læuissimo adiecto Sin autẽ voles, ante succum hæc porrigito, deinde succũ, rosam detritã veram, spodium, citri partem acidam, psyllii semen, rhun Syriacum, oxyacanthem, gummi Arabicũm, bolũ, caput papaueris, oĩa pari modo, & hepiorodis veluti dimidium illorũ, & duas sextulas succi cotonei simplicis, & acidi. Qđ si vẽter adhuc profluit, & hæc ipsum nõ continent, Raip hoc est saniosum acidi lactis cum pane torrefacto, & momento gummi Arabici exhibeto, quia magna ex parte alui profluuium plurimis superuenit, atque ideo curationẽ affectibus, qui conspiciuntur, adhibeto.

Sanguinis detractio in pestĩlentia.

DE MITI MODERATAQVE, ET letali pestilentia. Caput 15.

Mitis, et letalis pestilẽtia.

TEmpestiuum igitur est, vt de miti, & perniciosa pestilentia agamus. Hi duo morbi ex genere acutorũ habentur, atque ea de causa communia signa obtinent, letalium dico & mitium, nempe animi mores, mentem validam, & constantem facilem inspirationem: item quod æger cibis assumẽdis oblectatur: facile & leuiter mouetur: pulsum bonum habet: morbum contemnit, & bene decumbit, nec non raro in somno circumuoluitur, & his consimiliatum ex bonis, tum ex contrariis, quorum pauca quædam in toto nostro commẽtario indicauimus. Propria autem duorum morborum hæc existunt. Alba Pestilentiæ excrementa, calida, ampla, diuisa, & pauca, quæ moderate, & facile descendant, citra largam febrim, & vt æger non angatur, cõflicteturque. Item cum in omnibus affectibus post excretionem conquieuerit, cumque post absolutam eruptionem prorsus pacatur, & quietus est, nullis reliquiis manentibus, aut infestantibus, mitior morbus, & minorem virium defectionem adfert. Quinetiam alba excrementa, & ampla, & si numero copiosa fuerint, & cohærentia, non modo si facile excernantur, & si post excretionem æger leuius habet, & non angitur, neque si caliditas superet, mites hi morbi existunt. Sin autem albæ deiectiones fuerint, & ægre excernantur, postque excretionem æger non facilius morbum toleret, medio quodam modo hñt, & vtranque in partem inclinant: Nam praua sunt alba excrementa, cum continuãt, & alia aliis succedunt, & cum explicantur, vt horum multa sint vnum. Item cum circulus multam regionem ambientis corporis circundat, & species veluti pinguedinis, & adipis apparet. Quin etiam ex albis nimium exigua verrucarum modo humoris expertia, praua existunt, idque tã tum, quanto etiam difficilius coquuntur, magisq; si æger post excretionem affligitur. Sin autem & morbi toleran-

Recremẽta albi cum pestilentia.

di difficultas, & affectus ita laborãtes perseueret, vsque ad extremã excretionem, letale est. At recrementa subuiridia, æruginosa, & nigra, omnia pniciem testantur: quod si cum his ægrũ nauseare, & stomacho dolore contigerit, adhuc deterius est, & ad interitum procliuius. Quod si febris post excretionem pestilentiæ augescat, periculosum est: sin autem imminuatur, mitis indicatur. At pestilentia, quæ secũdo regeneratur, materiæ copiam ostendit: & si quidem ex miti genere existit, spes salutis est: sin autẽ ex pernicioso, interitus metus. Verum Eulogia ea mitior est, quæ non validam rubedinem obtinet, pallida, vero exitiosa, item viridis, & æruginosa letalis. Et cum duæ hæ species veluti absterfæ sunt, euanueruntque, & rursus excitãtur, pestiferum est. Vbi vero ob hæc, & nausea inciderit, ægerque iactetur, sequetur quamprimum necessario Syncope letalis, & festina, nisi quid intercedat. Porro vbi pestilentia in cutem erupuerit, vnde febris primo, inquã, die oriatur, scito motu celerem, & impetu ferri: sin aũt ad tertium febris differatur, lenta erit. Si in diebus decretoriis eruperit, mitioribus ascribenda est, magisque si æger quam primum morbum facilius tulerit. Contra vbi pestilentia inceperit cõtinuari, dilatarique, & æger valde angatur: nec non venter intumescat, in propinquo mors est. Vbi duo hi morbi interim quædam delitescant, interim vero appareant, & æger perpetuo iactetur, interitus periculum ostendunt, etsi etiam colore qualescunque contigerint: veruntamen in albis raro delirium, & iactatio ægri conspecta fuit. Adhæc cum vehemens dolor quã primum in crure, aut manu, aut alia particula inciderit, & color loci indolentis subuiridis, aut niger apparuerit, & vires imbecillæ fuerint, & cruciatus augescat, periculum mortis ostendit. Sin autem vires robustæ fuerint, salus indicatur, veruntamen particula dolorem experta in putredinem incidet. Quod si æger meliuscule quodammodo habeat, & particulam quamprimum scarificaueris, valde opitulaberis, & putredine liberabis:

Pestilentia recidiua.

Notæ mortis.

Vehemẽs dolor in parte quadam.

Quare in huiuſmodi affectibus refrigerãtia particulæ adhibere non oportet, ſed alterum facere, aut ſcalpello lancinare, vt diximus, aut calida aqua ſuperfundere, quamprimum ægrum melius habere conſpexeris. Explicauimus cauſas & ſymptomata morbi, præſeruationem, curationemq́: reliquum eſt, vt libro finem imponamus.

FINIS.

CANDIDO LECTORI SALVTEM.

ALEXANDRVM hunc Trallianũ, Candide Lector, nõ paulo anteq̃ Græce Lutetiæ æderet, latinũ facere cõstitueram, exemplar quoddã, vel potius fragmentum nactus antiquisſimum, ſed qđ veteris interpretis codicẽ ordine capitũ, librorum distinctione potiſsimum repræſentaret. Cũ igit impreſſum librum cum hoc conferrem, multa vtrobiq; a Librariis indoctiſsime peruerſa, nõ pauca emiſſa, ſæpe capita alieno loco poſita deprehendi, quanquam nõ penitẽ dam operã Iacobus Opilius in hoc autore Græce Pariſiis excuſo impenderit. His ego difficultatibus primum deterritus laborem ſuſceptũ cogitaui ſupprimere: poſtea vero apud me conſiderans, etſi Græci codices non reſpondeãt per omnia, aliquos tamen prodituros, qui ardore quodã ac ſtudio vel nominis, vel cõmunis etiam vtilitatis autorẽ hunc quomodocunq; in latinam verſum linguã audebũt in uulgare, impium eſſe duxi, ſi quã opẽ ei vel reſtituẽdo vel illuſtrãdo adferre poſsim, occultare. Quare id te Lector admonere cupio, in hoc me autore latino faciũdo religioſiſsime eſſe verſatũ: nihil temere immutaſſe, nihil adieciſſe, nihilque ſuſtuliſſe, quod nõ in margine obiter indicarim. Interdũ enim antiquum codicem manu ſcriptum conſentiẽte veteri interprete, præſertim in põderibus, nõ impreſſum Græcum ſecutus ſum, appoſito ſemper aſteriſco: * quo etiam ad marginem annotat, quæ vulgati Græci codicis fuerit lectio. Hoc autem diligenter obſeruandũ erit, duplici modo eundem ipſum aſteriſcũ appoſitũ eſſe. Vno ſane, ante pondus: altero poſt illud: ac prim⁹ põderis mutationem, ſecũdus varietatem exemplarium indicat. Nam hanc clauſulam, in alio, ſæpius codex impreſſus habet, quæ indubie ab Alexãdro nõ fuit adiecta, ſed ad mar

ginem ab alio quodam diuersa conferente exẽplaria: p
stea vero ab indocto librario orationis contextui inser
eaq; de causa nos ipsam in margine reposuimus. Rurs
hoc quoque sciendum est, quæ hisce notis { } intercip
tur, ex alio omnia exemplari esse reposita, vt in comm
tariis quos de versionis nostræ ratione, & exemplariũ v
rietate seorsim ædemus, latius explicabimus. Postrem
hoc te latere nolo, q libros aliquot eorũque capita paul
aliter quã in Græco codice ĩpresso distinximus, vt Octau
qui ab Aqua inter cute illic incipiebat, ab inflãmatione ie
coris auspicetur, quæ septimo libro fuerat inserta: Non
deinde ab Aqua inter cutẽ incipiat: Decimus a Colico d
lore, qui in Græco Noni faciebat initium. Primum autem
decimi libri caput de Dysenteria, in Octauũ caput de im
becillitate iecoris, & Dysenteria reposuim⁹, & multa qu
desiderabantur, restituimus. Porro secũdum decimi lib
in Græco de resolutione particularum caput, in primum
liqrum post caput de Comitiali morbo reposuimus, qu
etiam pertinere quiuis sani iudicii cõpos æstimabit. Cæt
rũ quæ in codice Græco requiri videntur de Liene, & vẽ
tris profluuio, Cœliacis, & Dysenteria valde necessaria &
vtilia restituimus. Quicquid autẽ præterea in hoc autor
resarciendum, id reliquo toto vitæ tempore, quodcunq
Deus Opt. Max concesserit, fideliter instaurabimus, & re
cognoscemus. Cæterũ Razæ libellũ de pestilẽtia huic op
ri adiunximus, primũ q, non pessime ei conuenire
videatur: deinde quod a Georgio Agricola ita
sit olim latine conuersus, vt a nullo bene
satis queat intelligi: quod illi ascribẽ-
dum potius arbitror, qui pri-
mus Razen e Syrorum
lingua in Græcam
non satis pure
transtulit.
Vale.

SERIES CHARTARVM.

a ABCDEFGHIKLMNOPQRST
VXYZ Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh.

Omnes sunt quaterniones.

Venetiis apud Hieronymum Scotum.

1 5 5 5